

1.3.31

C. V. CATULLVS

ex antiquo desumptum

C. VALERII
CATULLI

CARMINA QVAE EXSTANT OMNIA

EX RECENSIONE

F. GVILL. DOERING.

AVGVSTAE TAVRINORVM
EX TYPIS VIDVAE POMBA ET FILIORVM.

ANNO MDCCCLX.

TYPOGRAPHVS TAVRINENSIS

L. S.

Locupletem aureae latinitatis auctorem ac poëtam longe venustissimum, C. Valerium Catullum, promissi memor, tibi exhibeo, candide Lector. Enarratorem probe doctum et diser-

tum, poëtae quasi comitem adiunxi, quo uberiores in legendo fructum et voluptatem perciperes. Guillelmus Doeringius is est, qui post multos alios, praestantissimam operam Catullo navavit. Nam, quum duae omnino virtutes optimi Editoris sint, quarum altera in constituenda lectione, altera in obscurioribus locis dilucide verissimeque declarandis versatur, utramque sic praestitit, ut acumen criticum ostenderet, et in ubere materia, ipso animadversionum delectu se praecipue commendaret. Hoc nomine Doeringium laudabat, eximius nuper in his artibus, Calusius, eiusque similes interpretes multis scriptoribus optabat.

Multo ante Doeringium, ut caeteros omittam, Antonius Vulpus, expositissimae facundiae vir, Catullianam

editionem adornaverat, quae rarior iam, ab eruditis curiose conquiritur. Huius industria pulchre usus noster est, multa ex ea tamquam silva ad rem suam hauriendo, quae in arctum contraheret. Latius enim se se Vulpio effuderat, sive naturam secutus, sive, quod criticam artem professus, quo tempore apud nos remissius excoli coeperat, diligentiam et copiam ostentando, harum literarum laudem Italiae vellet conciliare. Verum, quum saeculum ferme iam a Vulpio praeterierit, nonnulla rectius nunc, meliusque dici nemo mirabitur, praesertim quum ille Vossianae sententiae plus aequo addictus, non semper liberum iudicium in emendatione textus habuerit.

Haec de Doeringio. Quae vero ipse perfecерim, paucis habe. Exemplar

Lipsiense, quod primum prodiit anno superioris saeculi LXXXVIII, duobus indicibus locupletatum, sublati scripturae mendis, nitide ac diligenter expressi. Formarum elegantiam, quoad potui, comparavi; puduisset enim mollissima carmina, nullo adhibito artis lenocinio, in lucem emittere. Liberior latini scriptoris ingenium, dubium diu fecit, utrum integer edendus esset nec ne. Verum, quum tanta sit ubique antiquorum auctoritas, ut, quae minus verecunda ipsis exciderint, omnem illecebram propter aetatem et studium artis videantur amittere, totum dedi sine fraude, eo magis quod non adolescentum, sed doctorum causa hic labor fuerat susceptus. Eo accessit, quod obscoena quae essent, tanta stili severitate Doeringius pertractavit, ut scripto-

rem castigasse potius quam declarasse dicendus sit.

Catullum in praesens, alios deinceps poëtas et oratores habebis. Ad-didit enim animum egregia meorum civium humanitas, et Brixiani typographi consilium, qui, edito iam a nobis priore Caesaris volumine, Sal-lustium, Cl. Nardinii cura illustratum, vulgavit, confirmavitque per epistolam, se eandem, quam nos provinciam, naviter et cum virtute obiturum. Nam quod ille, inceptis nostris minime deterritus, tantum opus in se receperit, quid aliud ostendit, quam non deesse in Italia qui liberalissimis hisce studiis faveant? Durius illud videbatur, quod nostrum propositum de edendis Germanorum commentariis, palam aspernaretur, ac veluti Italiae maxime in-

iuriosum parum lenibus verbis conaretur traducere. Sed dicti mox eum poenituit, et Heynianum Virgilium, semel iam atque iterum excusum, typis mandare non dubitavit. Nos certe consilium haud ita facile desermus, ne videlicet indigni olim videamur, qui tantum aemulum et imitatore laborum nostrorum haberemus. Vale. Dabam Idibus Februariis, An. MDCCCXX.

PRAEFATIO

FRID. GVIL. DOERING.

Prodeunti mihi ante decem annos ex disciplina, qua in schola Portensi usus fueram, cum variae nec eae inhonestae, quibus ad specimen aliquod collectae mihi supellectilis litterariae edendum impellerer, causae occurrerent; animus meus, quem Praeceptorum aeternum mihi venerando Cl. *Barthio*, Rectori nunc scholae Portensis meritissimo, patefeceram, eiusdem suasu et nutu inductus et inclinatus est eo, ut *Catulli*, quocum iam tum arctam familiaritatem contraxeram, *Epithalamium Pelei et Thetidos*, notulis meis instructum, publici iuris facerem, et captum simul novam aliquando totius *Catulli* adornandi editionem consilium proponerem. In quo quidem exsequendo consilio non confirmabar solum iam tum, cum iuvenilem istum laborem aequis et idoneis harum rerum arbitris haud displicuisse intelligerem, sed accedebat quoque deinde auctoritas viri, cuius plurimum in his rebus valet iudicium,

CATUL. Carm.

b

Summi Heynii, qui cognita ac probata, quam secuturus eram, interpretandi ratione, ad inchoatam Catulli editionem strenue absolvendam humanissime instigavit et mira quadam alacritate implevit animum. Nec retundere conatus meos vel animum infringere potuit vociferatio eorum, qui lectione Catulli animos iuvenum corrumpi et bonos eorum mores depravari crepant et clamitant; cum vel ea ad susceptum laborem excusandum sufficere videantur, quae tam *Heynius* in praefat. ad Tibull. edit. prima, quam *Barthius* in praefatione ad Propertium egregie his obiectionibus responderunt, et iuvenes Venerum poëticarum studiosos ad eos quoque poëtas, qui in rebus levioribus et amatoriiis ingenium exercuerunt, animi et delectationis causa post studia graviora et severiora lectitandos, quovis incitamento allexerunt et incitarunt. Quorum virorum argumenta nisi satisfaciant superciliosis quibusdam et superstitiosis morum censoribus, per me licet Catullum et ceteros poëtas, quos vocant lubricos, ceu pestem detestandos et Vulcano potius quam iuvenum manibus tradendos pro ingenio et sensu suo censeant; quos tamen,

quicquid isti garriant, salva honestate et morum integritate, quamdiu honor suus Musis stabit, et nostra et futura aetate magno cum fructu et voluptate lecturos et commendaturos esse omnes antiquae elegantiae et venustatis spectatores, nullus dubito. Versatus autem sum in recensendo et explicando Catullo ita, ut primum, quantum fieri posset, textum darem emendatissimum, deinde sensum locorum obscurorum breviter explanarem, et tam exquisitiores vel insolentiores loquendi formas notarem, quam ad notandas singulas poëtae virtutes et elegantias animum adverterem. Quod igitur ad primum attinet, non unam alteramve editionem, ad quam textum excudi curarem, secutus sum, (animum enim, ex quo textum ad editionem Bipontinam conformaturus eram, et fere ab initio conformavi, ineptis passim et parum probabilibus in illa deprehensis lectionibus, mutavi deinde) sed ex antiquis et potioribus editionibus in Variet. Lect. indicatis, eas delegi et in textum recepi lectiones, quae vel proxime ad antiquae lectionis formam accedere, vel rei sensuique accommodatissimae esse viderentur. Ubi in locos incidi, e quibus,

excussis et in partes vocatis lectionibus omnibus, nullo modo elici et extorqueri posset sensus commodus, ibi vel in notis vel in Var. Lect. quod ad locum sanandum suppeditabat ingenium, modeste proposui, longissime ab hac temeritate remotus, ut coniecturam, vel maxime probabilitate se commendantem, in textum importarem. Neque ego tamen, quamquam in larga coniecturarum segete spectari vulgo solet ingenii ubertas et fertilitas, a recepto mihi veteres interpretandi more recessi aut in posterum recedam, ad quem, si ulla ratione expediri et interpretatione invari potest locus difficilior et paulo impedior, haud temere illum nova forma inducere audeo, quicquid alii de ingenii mei tarditate indicent. Speraveram quidem, cum ad enarrationem Catulli accingerer, me forte, concesso mihi usu Codicis Catulliani, qui in Bibliotheca Guelferbytana servatur, ad textum emendatiorem reddendum aliquid conferre posse; sed cum Cl. *Wernsdorf*, Professor Helmstadiensis, diligenter hoc codice examinato, nihil plane bonae frugis inde capere posse futurum Catulli editorem humanissime mihi significasset, spem illam abieci.

Illud autem doleo et mecum dolebunt omnes, qui Catullum amant, quod duorum nobilissimorum Criticorum, *Duckeri* et *Brouckhusii*, in Catullum anecdota, nunquam e tenebris in lucem prolata sunt; *Duckeri* quidem animadversionum in Catullum exiguum partem ad Carm. XVIII, XIX, XX, in *Priapum* delibavit et publicavit *Burmannus Sec.* ad Anthol. Tom. II, p. 574. sed de *Brouckhusii* in Catullum commentariis nil scimus, nisi quod eorum aliquoties mentionem iniicit *Burmannus Sec.* ad Propert. et *Dorville* ad Chariton. *Bernardus* autem de iis scribit (in vita *Reiskii* p. 420.) *Catullum prelo subiciet Westenius bibliopola, cui editioni accedent Commentarii inediti Brouckhusii ex Bibliotheca Dorvillii.*— Quod ad interpretationem attinet, qua Catullum illustrare studui, quilibet, vel me non fatente, facile sentiet, me ad eam rationem, qua novam lucem Tibullo et Virgilio affundere et eorum lectoribus facem splendidissimam accendere sustinuit *Heynius*, imitandi studium direxisse; sed nemo, opinor, adeo me mihi Suffenum esse arbitrabitur, ut quod solus fere *Heynius* in poetarum interpretatione praestitit, et pro insigni ingenii et do-

ctrinae copia facile praestare potuit, id in Catullo me praestitisse, vel unquam pro ingenii et doctrinae tenuitate praestare posse, stulte mihi persuadeam; immo gratissimo animo publice profiteor, me ne hanc quidem qualemcumque Catullo navare potuisse operam, nisi praecepta ab *Heynio* in Tibullo et praecipue Virgilio ad omne poetarum studium proposita mature imbibissem, et ad eius normam virtutes poeticas et dictiones exigere didicissem. Ne quid ostentationis causa facerem, et ambitiose ad vanam doctrinae gloriolam aucupandam undique omnia corraderem, non solum diligenter mihi cavi, sed etiam plurimam partem eorum, quae olim magno cum studio ex commentariis aliorum ad Catullum congesseram, cum parum utilitatis inde ad poetae explicationem redundare videretur, resecui vel plane delevi. Quod autem ad instituendam cum Graecis, e quibus totus Noster pendet, comparisonem spectat, animus est, si Deus vitam concesserit, alio tempore ad exemplum studii, quod Virgilio cum Graecis comparato olim impendit Vrsinus, in libello peculiari, institutam Catulli cum Graecis comparisonem proponere,

INDEX

EDITIONVM CATVLLI

IN SEX AETATES DIGESTVS

QVEM FERÈ TOTVM EX EDITIONE BIPONTINA DESCRIPSIMVS.

AETAS I. NATALIS.

- 1472 *Editio princeps.* Valerii Catulli Veronensis, poëtae clarissimi, carmina. Albii Tibulli Equitis Romani poëtae elegiae. Aurelii Propertii Urbis Mevani carmina. P. Papinii Statii Surculi Sylvarum liber ad Stellam. fol. Haec editio, Brouckhusio nondum visa, Vulpio primum cognita, exstat in Bibliotheca Laurentiana Florentiae. v. Montefalc. Bibl. MSS. T. I, p. 309. et in Museo Britann. e Biblioth. Askew. Memoratur a Maittaire Tom. I, P. I. (sive T. IV.) p. 320. Nondum editionem hanc critico acumine exploratam esse aegre fert Cl. Heyne. Ex iis tamen, quae Vulpio commemorat, tum aliis argumentis probabile fit, alteram anni 1481. ex ea esse descriptam, adeoque lectionem nos eius iam enotatam habere, dum huius varietatem Brouckhusius dederit.
- 1473 Catullus per Steph. Corallum editus Parmae, fol.
- 1475 Catulli, Tibulli, Propertii Aurelii nautae poëtae et Statii Papinii Sylvarum liber. Impressus opera et impensa Io. de Colonia et Io. Maunthen

de Gherezen, qui una vivunt feliciter. Venetiis, fol. Vid. Maittaire l. a. p. 350. Est haec editio, quam Brouckhusius principem esse putabat, et ex qua lectionem adposuit sub lit. D.

1481 Catull. Regii, fol.

—— Tibulli, Catulli, Propertii, cum eorum vita, opera, *Regii lepidi*, accuratissime impressa auctoribus Prospero Odoardo et Alberto Mazzali Regiensibus, anno salutis 1481 19 Kal. Octobr. fol. Paulo frequentior haec est editio quam superiores. Adservabatur etiam in Bibliotheca Brühlhiana. Varietatem ex ea descriptam Nic. Heinsius habuerat, et Brouckhusius quoque in Variantium adparatu adposuit.

—— Catulli, Tibulli, Propert. opera et Statii Sylvae. Actum Vincentiae per magistrum *Io. Renensem* et *Dionysium Berthochum*. Tum in trinis foliis subiicitur Carmen *Io. Calphurnii*, poetae clarissimi, ad *Io. Inderbachium* Pontificem Tridentinum de laudibus eius, et de interitu beati Simonis infantis a Iudaeis mactati. fol. Contigit Cl. *Heynio* versare eam manibus, cum Bibliothecae Georgiae Augustae ea illata sit. Praefatur breviter *Io. Calphurnius* ad *Hermolaum* Ictum, et memorat se, ab adolescentibus studiosis rogatum, ut Propertium aut Statii Sylvas iis interpretaretur, editionem Venetam percurrere coepisse; tot autem mendis refertam eam deprehendisse, ut longe plura essent vitiosa et depravata, quam quae emendata; convenisse itaque se nonnullos impressores et tradidisse iis exemplar correctum; nec

tamen eos partibus suis satis omnino fecisse conqueritur. Manifestum adeo cum ex his, tum ex ipsa exemplaris tractatione fit, esse illud ex Veneta pr. descriptum, sed paulo emendatius. Cum impressionis nota non sub extremam calcem, sed Statii Sylvis subiecta sit, memoratur aliquoties haec editio sub titulo veteris editionis sine anno: v. c. in Catal. Bibl. Reg. Paris. n. 778.

- 1485 Catullus, Tibullus, Propertius, cum comment. ant. Venetiis, fol. Memoratur a Maittario T. I, P. I. p. 469, sed perperam, cum de editione 1475 excusa agere vellet.

— Val. Catulli poëmata cum scholiis Ant. *Parthenii* Lacisii, Brixiae, fol. Quae editio anno seq. iuncta videtur Tibullo et Propertio.

- 1486 Catullus cum commentariis *Parthenii* (XI Kal. Maii) Tibullus cum commentariis (XVIII Kal. Febr.) Propertius cum brevibus elucubrationibus (XVII Kal. April.) Brixiae per *Bonium de Boninis de Ragusia*, fol. Laudatur vulgo: Cat. Tib. Prop. cum elucubratt. *Domitii Calderini* et aliorum (v. Bibl. Reg. Paris. p. 287. n. 779). Sed *Domitii Calderini* notae tantum sunt in Prop. Vidit exemplaria Cl. *Heyne*, in quibus diverso ordine se exciperent particulae; in aliis, quod et in ceteris antiquis edd. saepe factum, Propertius deerat. Haec editio iam excussa fuit a *Brouckhusio*. Convenit eius lectio fere cum Romana, ut tantum non ex ea descripta videri possit.

- 1487 Tibullus, Catullus, Propertius. Impressi Venetiis, per *Andream de Palthaschichis* Catanensem, fol. De hac editione, quae ex superiori

Brixienti repetita est, repetitis quoque iisdem commentariis, Editor Cantabr. *Tibullus*, inquit, anno 1487 in quo autem anno *Catullus* sit impressus, nulla fit mentio. Sed Maitharius id definivit l. c. p. 484 et ipsa res docere poterat: *Ex signaturis (f. g.) quarum haec illum sequitur, constat, Catullum ab eodem typographo et anno eodem expressum fuisse; quamvis typographi et anni indicium ad Tibulli solius calcem adponatur.* In aliis exemplaribus Propertium deesse, ex eodem Maithario patet, ubi omisso Propertio, tantum Tibullum et Catullum memorat hunc in modum: *Tibullus cum commentariis per Andr. de Paraschiscis (ita vitiose appellat, in indice vero de Paltaschiscis) XVIII Kal. Ian. Et Catullus cum comm. Ant. Parthenii Lacisii Veronensis.* Minus accurate in Append. Catal. Bibl. Lugd. p. 513. *Catullus, Tibullus, Propertius Beroaldi* huius anni memoratur: nam is ad an. 1491 spectat, ut statim videbimus.

- 1491 *Tibullus, Catullus, Propertius cum commentt. (Bernardini Veronensis in Tibullum, Antonii Parthenii in Catullum, et Phil. Beroaldi in Propertium) Venetiis, fol.* Mera est repetitio editionis Venetae.
- 1493 *Tibullus, Catullus, Propertius cum commentt. Bernardini Veronensis, Ant. Parthenii, Phil. Beroaldi. Impressum per Symonem Bevilacqua Papiensem. Venet., fol.* Nova est repetitio Venetae. Sed et inter incunabula artis typogr. in Bibl. Uffenbach. univ. T. II, app. p. 135 separatim refertur.
- 1494 *Catull. cum comm. Palladii Fasci, Venet., fol*

1496 Cat. Tib. Prop. repet. ed. 1491.

1500 Tib. cum comm. Cyllaenii Veronensis. Catullus cum Parthenii Veron. et Palladii Patavini. Emendationes Catullianae per Hieron. Avantium Veronensem, et eiusdem in Priapeias Castigationes. Prop. cum comm. Phil. Berroaldi. Annot. in Prop. tum per Domitium Calderinum, tum per Io. Cottam Veronensem. Haec omnia sunt ex exemplaribus emendatis Hier. Avantii (Haec in ipsa libri fronte praescripta sunt.). Sub finem: « Impressum Venetiis per Io. de Tridino de Cereto alias Tacuinum, 1515 die vero XIX Maii. Regnante inclyto principe Augustino Barbadico. » fol. Non infrequens est haec editio. Eliam ex superioribus Venetis repetita est, exemplar tamen ab Avantio mendis typographicis purgatum esse debuit, antequam operis librariis excudendum traderetur.

AETAS II. ALDINA.

1502 *Aldina I.* Catullus, Tibull., Prop., in aedibus Aldi, Venetiis, 8. Haec eadem editio, ut in aliis Aldinis factum, sine anni et loci nota prostat. Est autem haec inter classicas editiones habenda, quandoquidem illa multarum seqq. quasi parens, atque earum quoque, quae emendatiores prodire, fundus fuit. Expressam eam esse ex superiore Veneta 1500 liquido constat, pluribus lectionibus comparatis; correctiones tamen viri docti seu Avantii

seu Aldi experta est, in Catullo utique Avantii, id quod in praefatione ipse Aldus testatur. Idem ait nonnulla asterisco notata *in fine operis aliter atque aliter legi excudenda curasse*: quod tamen praestitum ab Aldo non videtur. Nam quae sub Catulli calcem subiectae sunt emendationes Avantii, Lucretium respiciunt, Exierant prelo Aldi ad tria millia exemplaria huius libri, ut mirandum sit, eum non frequentius reperiri.

1503 Cat. Tib. Prop. impressi opera et impensa Philippi bibliopolae Giuntae T. Florentini anno MDIII Nonis August. Petro Sotenno Vexilifero felicissimo 8. Etiam haec Aldinae repetitio est, ut tot alia exempla Aldina a Iunta repetita sunt.

1515 *Aldina II.* Cat. Tib. Prop. in aedibus Aldi et Andreae soceri, Venet. 8. Primo intuitu nihil habet haec editio, quo a priore magnopere discrepet. Sed pro nova prorsus recensione habenda est; adeo correctae et emendatae illa est (in Tibullo utique) a viro docto, etsi eius nomen non proditum est. Secutus ille videtur in primis rationem criticam, tum vero editiones veteres alterius sectae passim inspexisse, Italicos quoque codices aut excerpta ex iis ante oculos habuisse. Merito itaque illa facta est plerarumque, quae secutae sunt, editionum fons et fondus, in primis autem Muretinae 1558.

1518 Cat. Tib. Prop. Lugd. sumtu Barthol. Trot. an. millesimo quingentesimo XVIII, die XXII. Sept. 8.

1520 Alb. Tib. elegg. libri IV una cum Val. Cat. epi-

gramm., nec non Sext. Prop. libri IV elegiaci cum suis comm., videlicet Cyllaenii Veron. in Tib., Parthenii et Palladii in Cat. Beroaldi in Prop. Habes insuper emendat. in ipsum Cat. per Hier. Avantium Veron. Nec non et castigatissimam tabulam omnium rerum, quae in margine sunt positae, nuper additam et nunquam alias impressam. Venet. in aedibus Guilielmi de Fondaneto Montisferati. an. Domini MDXX die XII Iulii. Inclyto Leonardi Lauretano Principe, fol.

- 1529 Cat. Tib. Prop. apud Sim. Colinaeum, Paris. 8. Novo characteris litterarum genere, quod ad calligraphiae elegantiam propius accedit, exarata est haec editio, ex I. Aldina expressa.
- 1530 C. Val. Cat. Veron. lib. I Alb. Tib. Equitis Rom. libri IV Sex. Aur. Prop. Umbri lib. IV Cn. Corn. Galli fragmenta. *Basil.* exudebat *Henr. Petrus* mense Martio, 8. Repetita est ex Aldina I ad II passim correctæ, sed parum diligenter.
- 1531 Cat. Tib. Prop. per Melch. Sessam, MDXXXI, XX Sept. Venet. 8.
- 1533 Repet. ed. Paris. 1529 8 emendatis nonnullis gravioribus vitiis. Alii hanc ed. ad an. 1534 referunt.
- 1534 *Gryphiana I.* Cat. Tib. Prop. cum Gallo. ap. Seb. Gryphium, Lugd. 8. Editionum genus Gryphianum non contemnendum, totum ex Aldina I, seu ex Basileensi, quae inde descripta erat, ductum est, etsi passim ex secunda, in sequioribus etiam ex Muretina interpolatum.
- 1537 *Gryphiana.* Cat. Tib. Prop. Accedent. Corn.

Galli fragmm., *quam editionem a nemine indicatam ipse possideo.*

1539 8 repet. ed. Basil. 1530.

1542 *Gryph. II.* 8.

1543 Paris. 8. repet. ed. 1529 in qua graviora quaedam vitia emendata sunt.

1544 *Gryph. III.* 8.

1546 *Gryph. IV.* 8.

1549 Cat. Tib. Prop. His accesserunt Corn. Galli fragmm. Post omnes omnium editiones summa denuo vigilantia recogniti. Venet. ap. Hier. Scotum, 8. Splendida sed vana professio. Ex *Gryph.* repetita est, ad Ald. II correct.

1551 *Gryph. V.* 8.

1554 Cat. Tib. Prop. multis in locis restituti. Paris. 8.

AETAS III. MVRETINA.

1554 Catullus et in eum commentarius M. Ant. *Mureti.* Venet. Paulus Manutius Aldi fil. 8. (Isque solus, sine ceteris duobus, Tibullo et Propertio, nam hos poëtas iam tum coniunctos exiisse verum non est.). Haec recensio Mureti doctissime facta est, sed Aldina II profundo substrata. Multa a viro hoc sagaciter partim e critica ratione, partim ex veteribus scriptis et editis emendata.

1558 Catullus et in eum comm. M. Ant. *Mureti.* Ab eodem correcti et scholiis illustrati Tibullus et Prop. Venet. ap. Paul. Manutium 8.

1559 Repet. ed. Venet. 1558 Lugd. ap. Guil. Rouillium. 8.

- 1560 E recensione G. *Canteri*, Antverp. 8.
- 1561 *Gryph. VI* Lugd. 12.
- 1562 Venet. c. comm. Mureti sub signo Aldi, 8 repet. ed. 1558.
- 1566 Cat. c. commentariis Achillis Statii Lusitani, Venet. in aedibus Manut. 1566 8. Memorabilis sed valde infrequens est haec editio. Aldinum II secutus est Statius, Muretina correctione posthabita, scriptorum autem librorum varietate adposita et erudita adnotatione magnam laudem meruit. Recusus est eius Comm. in edit. Morell. 1604.
- 1569 Repet. ed. Basil. 1530 8 sed vitiosissima, cum Horat. *Tuscanella*, qui eam curavit, ineptus homo, ad rethorices praecepta poëtas hos exegit, et indice singulorum verborum ad Erythraei exemplum in Virgilio stulte instruxit.
- Cat. Tib. Prop. Antverpiae, ex offic. Cristoph. Plant. 12. Non ex infimo censu haec est editio, imo vero inter praestantiores superiorum temporum referenda. E *Canteri* recensione eam esse profectam narrat Fabricius, quod verum non est; nam Prop. tantum *Canteri* scholiis est illustratus. At Cat. et Tib. a Victore *Gisselio* et Theod. *Pulmanno* varia lectione instructi sunt, quae potissimum e Statio descripta est, ex quo etiam, adeoque ex Aldina II, quam Statianae lectionis fundum esse ignorabant viri docti, saepe correxerunt, saltem mutarunt lectionem Mureti, quam in ceteris sequuntur. Subiecta Tibullo sunt Galli fragm. cum praef. Pulmanni.
- Cat. Tib. Prop. et Corn. Galli opp. c. indice Horatii *Tuscanellae* Basil. ex offic. Henricopetri-

na, an. Salutis MDLXIX, mense Martio. 8.

1571 *Gryph. VII* 8.

1573 *Gryph. VIII* 12.

AETAS IV. SCALIGERIANA.

- 1577 Cat. Tib. Prop. ex recensione *Scaligeri*. Accedit eiusdem castigationum liber. Lutetiae, ap. Mam. Patisson, 8. Speraverat ille, Mureti obtrectatione adductus, lectionem ab hoc emendatam, et una cum illa Aldinam II, reddiitque ad Aldinam I, ex qua reduxit magnum numerum vitiosarum et importunarum lectionum, quas partim suo more correxit, partim in contextu reliquit, cum dudum sublatae essent in Ald. II, et Muretina. Secutus tamen eum est cum aliis Brouckhusius. Habuit etiam praeter Aldinam I vel Gryphianam inde expressam, edd. Statii, et Plantin.
- 1579 Catulli Phaselos c. adnotatt. doctorum virorum et parodiis per Sixtum *Octavianum*, Eboraci, 8.
- 1582 Cat. Tib. Prop. nova editio. Ios. *Scaliger* recensuit. Accedit eiusdem in eosdem castigationum liber. Antv. ap. Aegidium Radaeum, 8. Mera est librarii repetitio, nisi quod ad calcem adiectus est Mureti commentarius in Catull. c. eiusdem scholiis in Tib. et Prop.
- 1587 Cat. Epithalamium graeca metaphrasi poetica donatum a Q. *Septimio Florente Christiano*, Paris. 4 ap. Morell.
- Cat. Tib. Prop. serio castigati. Antv. ex offic. Chph. Plantini, 12.

- 1588 Cat. Tib. Prop. Lugd. Bat. 12. ed. Iano *Dousa* fil. cum Perivigilio Veneris et suis in Cat. Tib. Prop. coniectaneis.
- 1592 Repet. Basil. 1530 8. Quamvis ex Scaligerianis hinc illinc correctæ, tamen vel sic nullo loco habenda.
- Cat. Tib. Prop. denuo recogniti ac variis lectionibus et notis illustrati a Iano *Dousa* filio. Accessere Pervigilium Veneris et carmina graeca, quae aut e latino Catulli expressa sunt, aut a Catullo ipso latine translata. Item. Ios. *Scaligeri* et Henr. *Stephani* e Tib. et Prop. versiones graecae. Iani *Dousae* filii in Cat. Tib. Prop. coniectanea et notae. Lugd. Bat. ex offic. Plant. Fr. Raphelengius, 12. Hanc omnium emendatissimam editionem adpellat Nic. Heinsius ad Virg. Aen. VII, 10. Fundus est ed. 1569.
- Cat. Tib. Prop. et Corn. Galli opera, Horat. *Tuscanellae* scholiis et indice illustrata per Seb. *Henricopetrum*, Basil. 8.
- 1593 Cat. Phaeelos, Lugd. 12.
- 1594 Cat. Tib. Prop. Lugd. 12. Non videtur aliud, quam Gryphianarum repetitio.
- 1600 Repet. auctior ed. Antv. 1582 8.
- Cat. Tib. Prop. nova editio. Ios. *Scaliger* Iul. Caes. fil. recensuit. eiusdem in eosd. castigationum liber auctus et recognitus ab ipso auctore. Heidelbergae, in bibliopolio Commeliniano, 8.
- 1603 Repet. ed. 1592.
- Cat. Tib. Prop. Lugd. 8.
- Cat. Tib. Prop. serio castigati. Antv. Raphelengius, 24.

- 1604 Cat. Tib. Prop. c. variorum doctorum commentt., notis et observatt. in unum congestis per Cl. *Morellum*, Lutet. 3 Vol. fol. Singulis elegiis praemisso contextu subiiciuntur notae Cyllenii, Acl. Statii, Mureti, Iani Dousae, Scaligeri.
- 1606 Catulli casta carmina selecta a Raph. *Egolino* Iconio, c. eiusdem vindiciis *Ciris* Catullianae adversus Ios. Scaligerum. Accesserunt Casp. *Scioppii* epitheta et synonyma poetica, c. n. eiusdem in Claudii Verderii censionem. Francof. 12. Numerus castorum Catull. carminum valde augeri potuit: nam editor vix viginti carmm. adposuit.
- 1607 Cat. Tib. Prop. nova edit. Ios. *Scaliger* recensuit: eiusdem in eosdem castigationum lib. auctus et recognitus ab ipso auctore. Excudebat Iac. Stoër. Lugd. 24. Mera est repetitio edit. 1600.
- Cat. Tib. Prop. Opp. quae exstant omnia, ad vetustiss. cod. Biblioth. Iac. *Grasseri* fideliter edita. Quibus accedunt C. Galli fragmentum. Lugd. 12.
- 1608 Io. *Passeratii* Commentt. in Cat. Tib. Prop. Paris. ap. Cl. *Morellum*, fol. Praemittuntur ipsa poetarum verba ex Scalig. recens. Sequuntur Passeratii praelectiones seu notae.
- Opp. Cat. Tib. Prop. et Corn. Galli, sive Maximiani potius. Cum indice Horat. Tuscanellae. Editio auctior insuper poematis aliquot, quae vere Corn. Galli. Hanoviae, typis Wechel. ap. Cl. Marnium et her. Io. Aubrii, 8. Est repetitio pessimae Basil. 1530 c. Hor. Tuscanellae indice.
- 1610 Ex Tib. et Prop. Elegiae, ex Catullo, Martiale,

Ausonio aliisque scriptoribus tum antiquis tum recentibus Epigrammata selecta et commentario brevissime illustrata. Cadomi, 16. Non magis in censum venit, quam quae sequitur, impressionis tantum loco notabilis:

- 1611 Cat. Tib. et Prop. nova edit. ad Ios. Scaligeri emendationem accurate conformata: nisi quod qui in Scaligeriana ed. desiderabantur Epigrammatum ut elegiarum tituli hic alinnde diligenter sunt suppleti. Add. Elegiarum libellus, qui Corn. Gallo vulgo adscribitur. Brageraci, 8.
- 1618 Iani Gebhardi in Cat. Tib. et Prop. animadverss. c. I. Meleagri in Val. Cat. Spicilegio, Hanov. 8.
- 1619 Cat. Tib. Prop. cum Galli fragmm. Amstel. Ianson. 24.
- 1621 Cat. Tib. Prop. cum I. Livineii notis antehac ineditis, — nec non uberioribus Iani Gebhardi animadverss. cum I. Meleagri Spicilegio. It. poemata Galli et index Hor. Tuscanellae. Francof. ex offic. Wechel. 8. Librarii industriae debetur haec ed., non viri docti curae, etsi Gebhardus praefatus est. Poëtarum verba ex pessima Basil. 1530 aut ex Wechel. superiore 1608 expressa sunt. Io. Livineii notas eod. anno, et Iani Gebhardi animadverss. quarto ante anno seorsum editas nunc in unum volumen redegit librarius redemptor.
- 1622 Typis Iacobi Stoër., 12. Basis est Scaligeriana recensio.
- 1630 Cat. Tib. Prop. cum Galli fragmentis, Amstel. 24.
- 1640 Cat. Tib. Prop. Aureliae Allobr. 4 in Corp. poët. lat. ed. II ap. Sam. Crispinum.

- 1642 Cat. Phaselos cum Andr. *Senslebii* comm. et parodiis amplius quinquaginta, et graeca Ios. Scaligeri metaphrasi, e Bibl. Nic. Henelii, Lips. 8.
- 1648 Antv. 12 omissis obscenis.
- 1651 Cat. Tib. Prop. cum Galli fragmm. Amstel. 12.
- 1659 Cat. Tib. Prop. et quae sub Galli nomine circumferuntur, cum selectis variorum commentariis, accurante Simone *Abbes Gabbema*, Trai. ad Rhen. 8. Vitiis typographicis scatet, et farraginem notarum adponit, quibus verba et phrasae illustrantur, non sententiae.
- 1664 Cat. Tib. Prop. cum Galli fragmm. Amst. 24.
- 1670 Eadem repetita.
- 1675 Poëmata selecta e Cat. Tib. et Prop. c. notis *Vorstii*. Lips. 8.
- 1680 Cat. Tib. Prop. e recens. I. G. *Graevii*, c. notis integris Ios. Scaligeri, M. Ant. Mureti, Ach. Statii, Rob. Titii, Hier. Avantii, Iani Dousae patris et filii, Theod. Marcilii, nec non selectis aliorum. Trai. ad Rh., ex offic. Rudolphi a Zyll, 8. Adiectum est Pervigilium Veneris. *Graevii* nomen mutuasse tantum videtur astutus librarius ad fraudem faciendam, quamquam eius praefatio in capite legitur. Omnia indiligenter disposita et parum concinne; nec cum cura expressa.

AETAS V. VOSSIO-BROVCKHOVSIANA.

- 1684 Cat. cum eruditissimo Is. *Vossii* commentario, Lond. 4, quae editio reliquis hactenus quidem praestat. Usus est praeter alios codices om-

nium vetustissimo Mediolanensi, quem laudat passim, et reliquis uti antiquiorem ita emendatiorem quoque esse praedicat p. 215. Utinam vero politissimi vir ingenii, Ianus Brouckhusius, cui Propertium debemus et Tibullum, similiter etiam Catullum potuisset absolvere, quem expoliendum, ingenioque et doctrina sua illustrandum sibi sumserat: ita nihil esset amplius, quod ad vetustissimi poetae lucem studiosi possent desiderare.

- 1685 Cat. Tib. Prop. opera, interpretatione et notis illustrata a Phil. *Silvio* in usum Delphini, Paris. 4. In hac edit., ut in aliis ad usum Delphini editis scriptoribus omnibus, obscœna et lasciva rescissa et omissa locis sunt, consilio non improbando, nisi hac ratione, quod loca eadem congesta et ad calcem voluminis deinde iunctim exhibent, plures igitur ad ea legenda allicerentur, quorum forte oculos eadem scriptoris corpori suo loco inserta citius latuissent. Nam *πλεῖστοι κακοί, πλεῖστοι ἄργοι*, pauci solidam eruditionem consecrati integros legunt auctores: multi contra, qui eos obiter evolvunt, missis utilibus, ut *κἀνδαροι* irruunt *ἐν εἰς τὴν κοπρίαν*, cuius gustu tenentur, quamque gaudent et gratulantur sibi ab editoribus congestam veluti in cumulum. Angli quidem, quoties edd. in us. Delph. curarunt recudi, loca illa suis quaeque locis restituerunt, etsi vicissim indices omnium vocabulorum minus plenos passim ab illis exhiberi dolet Thom. Crenius part. III, animadvers. p. 6.

1686 Cat. Tib. Prop. c. Galli fragmm. Amst. 24.

1691 Catull. c. rec. Is. Vossii, Ultrai. sumtibus Socie-

- tatis, 4 et mutato tantum primo folio, Lugd. ap. Pet. van der Aa.
- 1697 Catull. ex edit. Vossii, per Hadr. *Beverlandum* curatus, Lugd. Bat. 4.
- 1707 Cat. Tib. et Prop. opera ad optimorum exemplarium fidem recensita. Acc. variantes lectiones e MSS. Cantabrigiae, 4. Splendida et inter ceteras conspicua editio ipsos poëtas emendatissimos exhibet. Editor var. lect. adiecit cum ex aliorum annotat. excerptas, tum ex Cod. Laudensi, collationibus in margine Aldinae adscriptis, aliis collationibus Octav. Ferrarii, item ex antiquis edit. Reg. Lep. Brix. Venet. Ald. Colin.
- 1710 Cat. Tib. Prop. ex recens. Io. Ant. *Vulpii* Bergomensis, cum eiusdem observatt., Patavii ap. Ios. Corona, 4. Et adolescens, et nondum visa Brouckhusiana, hanc emiserat vir doctissimus. Multa retractavit in ed. posteriore.
- 1713 In corpore poëtarum, Lond., fol. (cura *Maittarii*).
- 1715 Cat. Tib. Prop. opera. Accedunt quaedam eorumdem Poëtarum carmina graece versa, cum oda Sapphus a Cat. latine reddita, et cum indice copioso. Lond. Jac. Tonson, 12. Mich. Maittarii cura prodiit. Ex Cantabrigiensi repetita est, una cum Var. Lect. Adiecta tabula, qua Scaligerianae transpositiones comparatae sunt, item graeca versio nonnullorum carminum a Scaligero et Florente Christiano facta.
- 1723 Cat. Tib. Prop. ad fidem optimorum exemplarium recensiti, cum MSS. var. lect. margini adpositis ad celsissimum Aureliansem Ducem (stu-

dio et opera Mich. *Brochard*). Paris. Coustelier, 4. Nil aliud egit editor, quam ut edit. Scaligerianam recudendam traderet.

- 1733 Cat. interpretatio odae Sapphicæ ad Lesbiam, in Wolffii edit. Sapphus fragmentorum, Hamb.

AETAS VI. VULPIANA.

- 1737 Cat. cum copioso *Vulpii* commentario, Pat. 4. Notæ non tam in emendando et interpretando versantur, quamquam in hoc quoque, quam in conferendis locis veterum et recentiorum poetarum, in quibus eadem sententia simili aliove modo expressa est, etiam per imitationem ut lectores haberent exercitationem ingenii aptam ad imitationem, itemque ut copia verborum et sententiarum comparari possit.
- 1738 C. Val. Catullus in integrum restitutus. Ex MS. nuper Romæ reperto et ex Gallicano, Patavino, Mediol. Rom. Zanchi, Maffei, Scaligeri, Achillis, Vossii et aliorum. Critice Io. Franc. *Corradini de Allio* in interpretes veteres, recensioresque, grammaticos, chronologos, etymologos, lexicographos, cum vita poetæ nondum edita. Venet., fol. De *Corradini* impudentia vid. Cl. Harles. introd. in not. lit. Rom. Vol. I, p. 326. seqq.
- C. Val. Cat. Opp. ex castigationibus observationibusque Graevii, Vossii et *Vulpii* emendata. s. a. et l. 12 accedit *Pervigilium Veneris* ex castigat. obsque *Sanadoni* emendatum.
- 1742 Cat. Tib. Prop. ad fidem optimorum librorum accurate recensiti, quibus adiectum est Per-

- vigilium Veneris. Goettingae ex offic. Acad. A. van den Hoeck, 12.
- 1743 Cat. Tib. Prop. pristino nitori restituti et ad optima exemplaria emendati. Acc. fragmm. C. Gallo inscripta. Lugd. Batav. (Paris. Coustelier) 12. Ad Scaligerianam rec. excusa est.
- 1754 Paris. ap. *Barbou*. 12.
- 1762 Cat. Tib. Prop. Goettingae, 12 quibus adiectum est pervig. Vener. repet. ed. 1742.
- 1772 Cat. Tib. Prop. Birmingham. typis elegantissimis Io. Baskerville, 4 et 12.
- 1773 Cat. Tib. Prop. Lond. per Harwood, 12.
- 1778 C. Val. Cat. Epithal. de nuptiis Pelei et Thetidos, varietate lectionis et perpetua adnotatione illustratum a Frid. Guil. *Doeringio*, Numburgi, 8.
- 1783 *Editio Bipontina*. Cat. Tib. Prop. cum C. Galli fragmm. et Pervigilio Veneris; praemittitur notitia litteraria. mai. 8.
- 1787 C. Val. Catulli carmen de nuptiis Pelei et Thetidis cum versione Germanica Christiani Friderici Eisenschmid in usum Tironum illustravit Carl Gotthold *Lenz*. Altenburgi.

Nic. *Heinsii* notulae in Catullum editae sunt a Pet. *Burmanno* ad calcem *Advers. Heinsianorum*.

In Catulli *Attin* emendationes sunt in *Miscell. Obs. Dorrill*. Vol. II, p. 323 seqq. item in *Carmen X. Varus me meus*, Vol. V, p. 1 seqq.

Codex carminum Catulli eleganter scriptus in membrana, qui olim fuit Marquardi Gudii, una cum aliis eiusdem MSS. optimae notae pervenit in Bibliothecam Guelferbytanam Serenissimi Ducis Brunsvicensis. Aldina editio Catulli, Tibulli et Propertii vulgata anno 1502 8 exstabat castigata passim et emendata manu

virī docti in Bibl. Ernest. — Codicem Cat. Tib. et Propertii, silvarumque Statii ab Ant. Sinibaldo Florentiae anno 1484 descriptum Neapoli in Bibl. Olivetanorum vidit Bernhardus de Montfaucon, ut refert ipse in Diario Italico, p. 305. — Exemplar Catulli MS. quod Mediolani servat Bibl. Ambrosiana; mirifice praedicat Ios. Ripamontius in Card. Borromaei vita. Lucas Holsteinus in Epist. Tom. V. Sylloges Burmannianae p. 435 Iani *Brouckhusii* schedas MStas in Catullum nactus David *Hoogstratanus* novam eius poëtae editionem notis illustratam meditabatur, sed morte praereptus est 21 Nov. a. 1724.

Bernardinū *Realini* Carpensis, S. I. commentarius a iuvene vix viginti annorum, antequam societatem ingrederetur, in nuptias *Pelei et Thetidis*: cum annotationibus eius in varia scriptorum loca, recusis in Tomo secundo Facis Criticae Gruterianae p. 335–371 vidit lucem Bononiae 1551 4.

Rob. *Titii* praelectiones ad Catulli Galliambum sive carmen LXIV, Bonon. 1599 4. cum aliis quibusdam eius viri scriptis prodierunt, et in Graevii editione Catulli leguntur, atque in Parisiana a. 1604, fol. p. 216. Illa Parisina in quibusdam exemplis praefert etiam annum 1608 vel 1615.

F. A. C. *Werthes* über den Atys des Catull, München, 1774 8. Interpretationem excipiunt observationes.

Emendationes in Catulli Epithal. auctore Ch. Guil. *Mitscherlichio*, sunt adiectae eiusdem epistolae criticae in Apollodorum, p. 43–51. Goettingae 1786.

VERSIONES ET METAPHRASES.

Catulli Epithalamium graeca metaphrasi donatum a *Q. Septimo Florente Christiano*. Paris. 4 1587 apud Morell. Haec metaphrasis recusa est in edit. Lond. 1715.

Carmina quaedam e latino Catulli graece expressa leguntur in edit. Iani *Dousae*, Lugd. 1592.

Poëmata quaedam Catulli, Tib. et Prop. selecta graece reddita per Ios. *Scaligerum* 1615 8. Repetita est haec metaphrasis in edit. Lond. 1715, et illa phaseli in editione *Senftlebianae*, Lips. 8 1642.

Amores Catulli ex poëmatis ipsius petito argumento Gallica prosa ingeniose descripsit coniecturisque suis explicuit Ioannes *Capellanus* (de la Chapelle, qui et an. 1712 amores Tibulli descripsit) Paris. 1680 et Amstel. 1699 12 duobus voluminibus, atque inter eius opera Paris. 1700 12. Gallum secutus Germanus est in libro, cui titulus: *Ioachim Meyers von Perlenberg Durchlauchtigste Römerin Lesbia*, etc. Lips. 1690 8.

Catulli casta carmina, selecta a Raph. *Eglino* Iconio cum eiusdem vindiciis *Ciris* Catullianae, adversus Ios. *Scaligerum*, Francof. 1606 12 additis Scioppii epithetis et synonymis poëticis et notis eiusdem ad Claudii Verdierii censionem. Qui sub *Imperialis* nomine complures fabulas Romanenses sermone vernaculo Germanico (ut Io. *Capellanus* sive *de la Chapelle* Gallico) edidit, testatur etiam praelo se paratam habere *Deliam*, *Cynthiam* et *Lycoridem*, sive Catulli, Tibulli ac Propertii poëmata versibus Germanicis expressa sic, ut fabulae eroticae illa intexuerit, et rerum Augusti Imperio Romae gestarum non inamoenam narrationem fuerit persecutus.

Epithalamium Thetidos et Pelei redditum carmine Italico a Ludovico Alamanno (1), qui primus in heroicis usus fuit genere versuum liberiori, quod Italis *versi sciolti* (2) appellatur: uti post Alamannum deinde fecere Ludovicus Martelli in Metaphrasi libri quarti Aeneidos, Hippolytus de Medicis in Metaphrasi libri secundi, Trissinus in Claudiano de raptu Proserpinae, et alii deinde in aliis.

Petrus Taissand Quaestor Burgundiae a. 1715 aet. 72 defunctus, inter alia, quae in eius vita memorantur, reliquit versionem Gallicam Officiorum Ciceronis et Metaphrasin Catulli. Vide Journal des Savans 1716 Sept. p. 300.

Epitalamio nelle nozze di Peleo e Teti di C. Val. Catullo, tradotto in versi Toscani (ab Octav. Nerucci). Siena 1751 8.

Traduction en Prose de Catulle, Tib. et Gallus. Par l'Auteur des Soirées Helvétiques (Mr Pezay) Tomes 2. Amst. 1771 8, avec un discours préliminaire. Tom. I complectitur Catulli textum cum versione et notis. Nonnullorum carminum obscoenorum solus textus exhibetur. Sed versio levior habetur.

Poematto di Catullo intorno alle nozze di Peleo e di Teti ed un epitalamio dello stesso, tradotti in versi Italiani (a Ioseph. Torelli). Verona 1781 mai. 8.

Katulls epischer Gesang von der Vermählung des Peleus, metrisch übersetzt und mit einigen Anmerkungen begleitet von I. Gurlitt. Leipz. 1787 8.

Versio Eisenschmidiana Germanica excusa est in edit. Lenzii, Altenb. 1787.

(1) Giornale de' letterati d'Italia. T. XXXIII, p. 324.

(2) Quasi versus solutos dixe-

ris et nomoeoteleutorum lege liberos.

C. VALERII CATULLI

VITA

EX EDITIONE VULPIANA.

Valerio Catullo *Quincti* praenomen tribuit Iosephus Scaliger, corruptissimi loci auctoritate fretus, ex Elegia ad Ianuam v. 12, testatus praeterea, se in antiquo libro Iacobi Cuiacii I. C. ita scriptum manifesto comperisse. Huic Scaligeri persuasioni pondus addit Ioannes Harduinus, qui ad librum XXXVII nat. historiae C. Plinii Secundi cap. 6 affirmat, in omnibus codicibus manu exaratis *Catullum Quintum* appellari. Consensus tamen eruditorum, atque editiones paene omnes refragantur; quibus olim praeiverat L. Apuleius Madaurensis, cum in Apologia priore carminum quorundam suorum lasciviam *Caii Catulli* nobilissimo exemplo defendit. Et certe librarii veteres, nominum similitudine decepti, Catulum Poëtam cum *Catullo* saepe confundunt: idcirco factum existimo, ut cum illi *Quintus* praenomen fuerit, huic etiam idem affingerent (1).

(1) Alius certe *Quintus Catullus* fuit, cuius integrum nomen *Quintus Lucatius Catullus*, urbanus sive urbicarius, hoc est, mimographus, de quo videndus Scholiastes ad Iuvenal. VIII, 85. ad verba: *Clamosum ageres ut Phasma Catulli*, et ad XIII, 109. Q. Catulli Epigramma e Callimachi Epigr. XLIII suaviter expressum refert Gellius

XIX, 9 quod incipit: *Anfugit mi animus, credo, ut solet, ad Theotinum*. Omitto Cinam Catulum Stoicum, quem audivit M. Antoninus imperator, teste Capitolino in Marci vita c. 3. Nam et huius verum nomen *Catullus* erat, ut constat ex M. Antonini lib. I. Sect. 13. Accedit ille, ad quem Martialis XII, 74. *Heredem tibi me, Catulle,*

Veronensem porro fuisse nostrum poetam, liquido constat, cum ex Ovidio, Plinio maiore, Martiale, Ausonio, ceterisque, tum ex ipsius testimonio, qui carm. 31 ubi e Bithynia reversus Sirmionem lacus Benaci paeninsulam adloquitur, ad Larem domesticum saluum se advenisse gaudet. Natus est (si Hieronymus rationem recte subduxit, neque numeri in eius Chronico depravati sunt) Olympiadis 173 anno 2, ab urbe vero condita 667. Lucio Corn. Cinna, Cn. Octavio Coss. Quamobrem non iniuria Lilius Gregorius Gyraldus Petrum Crinitum reprehendit, quod scribere non dubitaverit; *pro comperto haberi, carmen de Passere Lesbiae ad Virgilium missum fuisse, ob illud Martialis (1): Sic forsán tener ausus est Catullus Magno mittere Pusserem Maroni.* Nam verisimile non est, Catullum septemdecim annis Marone grandiore (natus est enim Maro, teste Hieronymo ac Donato, Olympiadis 177 anno 3, ab urbe vero condita 684, Cn. Pompeio Magno, M. Licinio Crasso primum Coss.) eidem adhuc puero tantum detulisse, ut nonnisi fronte perfricta, animoque obfirmato, ad eius tribunal accedere posset. Praeterea *et forsán*, quod est apud Martialem, argumenti vim omnino infringit (2).

Parentem habuit Valerium, ex honesta familia municipali, cuius nimirum hospitio, si Tranquillum

dicis: Non credam, nisi legero, Catulle (Ex edit. Bipont. p. XIII.).

(1) lib. 4. epigr. 14.

(2) Quod Martialis scripsit, *Sic forsán* etc. hoc non ita potest intelligi, ac si revera ad Virgilium carmina sua, vel carmen de Passere, miserit Catul-

lus; nam alioqui non dixisset Martialis, *sic forsán*: sed quod Martialis sua voluerit Epigrammata eum Catullianis, et Silium, ad quem scribit, comparare eum Marone; licet accurate loquendo non iam ita claruerit Virgilius, eum Catullus scriberet, ut ad eum misisse carmina sua credi possit. Sed

audimus (1), C. Iulius Caesar uti solitus fuerit. Non amplissimam quidem pecuniam possedit, utpote qui *sacculum suum aranearum plenum* (2) ingenue fateatur, Furiumque et Aurelium inter principes amicorum observaverit: quorum alteri *nec servus, nec arca, nec cimex erat* (3): alterum *esuritionum patrem* (4) ipse festive appellat. Cumque divitum Romanorum familia maxima esset, neminem habuit *Catullus, Fractum qui veteris pedem grabati In collo sibi collocare posset* (5). Patrimonio tamen satis lauto fuisse videtur, quod hominem eo loco natum deceret. Nam et Romae, in urbe sumtuosa, diutius commoratus est, ibique amoribus operam dedit, ac fundum in agro Tiburtino possedit: navi sua in Pontum navigavit, ac se *Sirmionis herum* (6) appellare non veretur; quae omnia profecto sunt hominis locupletis, et cui familiares copiae non desint. Quod tamen genio indulgeret, convivia pararet, puellas a lenone redimeret (7), nobilium amicitias floreret, propterea in difficultate numaria saepius erat, villasque suas pignori opponebat. Hanc vero potissimum causam fuisse crediderim, quare cum Iurisconsultis et Oratoribus, puta cum Alpheno Varo, Licinio Calvo, Tullio Cicerone assidue versaretur: homo scilicet aere alieno obstrictus, et forensibus negotiis distentus. Lucellum itaque alicunde corrasurus, Memmium praetorem in Bithyniam simul cum germano

quantacumque etiam deinde fuit Virgilii fama, non dubitasset forte Catullus, si tum vixisset, passerem suum illi iocosque mittere. Ita Martialis quoque Epigrammata sua ait se offerre Silio. Io. Isaaci Pontani autem et Boxhornii c. 35. quæst. Rom. hallucinatio tribuenda calami festinationi, Catullum Martiali

iuniorem facientium. (Ex edit. Bipont. p. XIV.)

(1) in Iulio c. 73.

(2) carm. 13.

(3) carm. 23.

(4) carm. 21.

(5) carm. 10.

(6) carm. 31.

(7) carm. 103.

fratre secutus est, nullo tamen successu; idque ob praeitoris eiusdem nimiam cupiditatem, vel certe negligentiam. Imo vero cum in provinciam Troadem venisset, fratrem suum, quem aequae ac se ipsum diligebat, immatura morte praereptum amisit. Huius postea cineribus, ex Asia in Italiam revertens, maximo moerore parentavit: eiusdem memoriam, ubicumque se obtulit occasio, mira pietate semper coluit. Navigatione demum absoluta, phaselum, quo mare transmiserat, Castori et Polluci, habitis eo tempore navium servatoribus, illustri carmine dedicavit.

Postquam ex ephēbis excessit, in castris amoris coepit stipendia facere: in primis autem Clodiam, praestanti mulierem forma, quas mutato nomine Lesbiam vocare consuevit; Hypsithillam quamdam, Aufilenam Veronensem, et Iuventium puerum deperit. Amores quoque suos mollissimis versibus complexus, eo scribendi genere haud minorem consecutus est gloriam, quam sublimi vereque divino Aeneidos poemate vates Mantuanus. Amici eius plurimi enumerantur: Cornelius Nepos, cui libellum suum muneri misit; Verannius et Fabullus; Furius et Aurelius; Licinius Calvus Orator vehemens, et nobilis poeta, quem prisci scriptores fere semper *Catullo* adiungunt: Alphenus Varus IC.; Caecilius, qui de matre Deorum poema conscripserat; Manlius Torquatus, e gente patricia Romana, cuius nuptias elegantissima ode celebravit, et ad quem est illa epistola, quam tanti Muretus fecit; Cinna Smyrnae auctor, Cornificius fortasse ille, cuius esse Rhetoricorum ad Herennium libros quatuor nonnulli putaverunt; Hortalus poeta mediocris; Cato, non ille Uticensis, morum severitate insignis, at litterator quidam, cuius mentionem facit Suetonius in libro de illustribus Grammaticis c. 11; denique Coelius

Veronensis. M. Tullium Ciceronem in causa forensi (quaenam illa fuerit, ignoratur) videtur patronum adhibuisse, cui profecto ob acceptum beneficium venuste epigrammate gratias agit. Quamquam igitur Asinium Pollionem diligeret, hominem Ciceroni tantopere infestum, a Tullio colendo non abstinuit; sed videlicet Asinius mortuo demum *Catullo* et Cicerone ipso adversus eximii oratoris manes inimicitias exercuit: nam Catullo florente, ac hendecasyllabos scribente *puer* (1) adhuc erat. Iambicis et Phalaeiciis versibus in pessimos quosque homines, nullo discrimine invectus est: neque ipsi Caesari, quantumvis rerum potito, pepercit, quin calami aciem in *sinistram* eius *liberalitatem* (2), atque alia vitia distringeret. Mamurram, Gellium, Vatinius, Vettium, Cominium, quos vehementer oderat, propriis nominibus per ora hominum traduxit, ac styli acerbitate confixit. Ludit praeterea in Volusium ineptum, ut ipse quidem existimabat, annalium scriptorem: in rivalem Egnatium malum poetam: in Suffenum, quem Caesari et Aquiniis litterarum venenis adnumerat: postremo in Sextium Oratorem, cuius frigidissima oratione molestam gravedinem se contraxisse per iocum affirmat.

Graecis litteris non leviter imbutum fuisse, ex eo colligi potest, quod suavissimam oden poetriae Sapphus et Callimachi elegiam de coma Berenices mundissimis carminibus latine reddiderit: ob id etiam fortasse a Tibullo, Ovidio, Martiale *doctus* appellatus. Et idcirco mirum videri debet, Iulium Scaligerum, ea virum eruditione, quodque non minimum est, Veronensem, ideoque municipi suo saltem hoc nomine de-

(1) *carm.* 12.(2) *carm.* 29.

vinctum, haec de *Catullo* monumentis mandavisse: *Catullo docti nomen quare sit ab antiquis attributum, neque apud alios comperi, neque dum in mentem venit mihi; nihil enim non vulgare est in eius libris* (1). Quamquam postea mutato consilio, qui mos est homini, *κατηφδία* canere cogatur, *Galliambicum* eius carmen *divinum* autumans, et poëma de nuptiis *Pelei* ac *Thetidos*, verum aditum et gradum ad *Aeneidos* divinitatem esse pronuntians. Nonne probabilius de *nugis* poëtae nostri *Cornelius Nepos*, vir gravissimus, iudicium tulerat, cum eas *esse aliquid* putabat? Nonne benignius, et iustius cum ipso egere *Pompeius Saturninus*, ac *Sentius Augurinus*, quorum uterque, teste *Plinio* in *epistolis* (2), *Catulliani* carminis imitationem sibi gloriae fore augurabantur. Sed haec alias: nunc id, quod coepimus, agamus. *Quintilianus* et *Diomedes* inter poëtas *Iambicos Catullum* reponunt. Ante *Horatium* profecto *iambicis* versibus gloriam *Catullus* adeptus fuerat, ut falso scripserit *Horatius* *epist.* 19 *lib.* 1. — *Parios ego primus iambos Ostendi Latio* — *Hieronymus* *Lyricis* adnumerat: reliqui *Epigrammatographis*. Ego vero, si modo fas est meam sententiam aperire, variis potius adiungerem; nam certe in eius poëmatis nonnulla excedunt *Epigrammatis* modum. Ambigitur iure a nonnullis, utrum haec solum paucula, quae hodie exstant, ab illo scripta fuerint, an vero longe plura, quae vetustas nobis inviderit (3). *Ansam* ad dubitandum dat *Plinius*, qui de *Incanta-*

(1) In *Hypercritico*, seu *lib.* 6 *poëtices*, c. 6.

(2) *Lib.* 1, *epist.* 16. *lib.* 4, *epist.* 27.

(3) Dubitandum minime est,

opns *Catulli* ad nos laecerum pervenisse. Longe enim plura scripsisse testes sunt veteres *Grammatici*, qui de eius poëmatibus ea producant, quae hodie

mentis aliquid a *Catullo* exaratum innuit (1), cuius ne vestigium quidem superest. Et *Catullus* ipse affirmat, Carm. 68, v. 17, se *satis multa lusisse*. *Iucundum quum aetas florida ver ageret*. Nisi Raphaëli Eglino Iconio Tigurino auscultare velimus (2), qui Ceirin, poëma elegantissimum, Virgilio abiudicans, *Catullo* attribuit propter styli similitudinem (3): *Catulli* profecto esse videntur tria carmina in Priapum, quae doctis viris nonnullis post carmen 17 collocare placuit; non ita dissimili sunt oratione ac stylo. Quod e puris iambis confectum est, Phaseli nitorem proxime attingit: et quaedam in iis continentur, quorum imitatio in Eclogis Virgilianis apparet; Virgilius enim a *Catullo*

non exstant. Itaque apud Virgilium lib. V, 609 *per mille coloribus arcum*, ibi Servius: *De iride arcum in genere masculino dixit; Virgilius, Catullus et alii in feminino, referretes ad originem*. Atqui tale nihil hodie in Catullianis. Praeterea eius opus videtur in genera carminum distincta fuisse, *Hendecasyllabos*, *Heroica*, *Lyrica*, *Elegiaca*. Itaque Charisius citat Catullum in *Hendecasyllabis*, quod sane non fecisset, nisi ita tributum fuisset volumen. Rursus apud Virgilium legimus – *Et quo te dicam carminis?* – Ibi Servius refert, Virgilium, cum sciret Rhaeticum vinum, summopere laudari a Catone, contra autem vituperari a Catullo, ne se in eam dissensionem interponet, hoc modo locutum, atque in hodiernis Catullianis nulla nota eius rei exstat. Denique Nonius ex Priapeo Catulli adducit: *de meo li-*

gurire libido est. Quare admodum mutilum opus Catullianum ad nos pervenisse minime dubium est. Quid praeterea dicam, quae citat ex Catullo Maurus Terentianus, quae nusquam comparent. Haec de carminibus Catulli deperditis Ios. Scaliger, quibus inepte quidam *Phasma* et *Laureolum* e Iuvenale ac Tertulliano adiungunt. Vid. Sam. Petitem ad Leges Atticas p. 245 seqq. et Pamelium ad Tertullian, c. XIV contra Valentinianos. *Phasma* Q. Lutatii Catulli, et *Laureolum* Naevii vel Laberii, neutrum vero Catulli esse, eruditiss. iam notatum. – Carmen Catulli de *incantamenti* citat Plin. XXVIII, 2. Ithyphallica in memorat Terentianus Maurus (Ex *Fabric. Bibl. Lat.* Tom. I, c. 5.).

(1) Lib. 28 nat. Hist. 2.

(2) In vindiciis Ceiris Catullianae adversus Ios. Scaligerum.

(3) Praeter rem omnino Ci-

plura sumsit: tum comparativus *ostreosior*, carm. 18, auctorem suum salis clamat; huiusmodi enim comparativis longioribus *Catullus* mirifice delectatur. Neque Terentiano Mauro, vetusto atque emunctae naris Grammatico, repugnare ausim, qui testatur, *Catullum* plures versus eo Priapeio sive Antispastico metri genere composuisse. Decessit poëta noster annos aliquot natus ultra quadraginta, ut adversus Eusebii Chronicon ostendo ad eius carm. LII. et CXI. (1).

rin Catullo tribuit *Eglinus*, quem Catulli non raro imitatore docet Leonhardus Friso libro tertio de poëmate. Neque verius alii *carmen de Vere*, sive *Pervigilium Veneris* ad Catullum auctorem retulerunt, quorum sententiam confutat Lipsius libro I Electorum c. V (Ex Fabric. Biblioth. Lat. Tom. I, c. 5.).

(1) Catullum quoque Caesari

superstitem fuisse contendit Jos. Scaliger ad Eusebii num. MDCCCCLX. assentiente Is. Casaubono ad Suetonii Caesarem c. 73 et Franc. Carpentarius in Carpentarianis p. 432. seqq. ita ut per *Valerium* in Epistola Ciceronis ad Trebatium VII, 11. Catullus possit intelligi. (edit. Bipont. p. XIV) cf. nos in argumento ad Carm. XXXIV.

NONNVLLA
 VETERVM SCRIPTORVM
 DE
 C. VALERIO CATVLLO
 TESTIMONIA
 A VVLPIO COLLECTA.

Cornelius Nepos in T. Pomp. Attico cap. 12.

Idem L. Iulium Calidum, quem post Lucretii *Catullique* mortem, multo elegantissimum poetam nostram tulisse aetatem, vere videor posse contendere — — expedivit.

Horatius Satyra 10 lib. 1 v. 19.

Nil praeter Calvum et doctus cantare *Catullum*.

Tibullus lib. 3 eleg. 6 v. 41.

Sic cecinit pro te *doctus*, Minoi, *Catullus*.

Propertius lib. 2 eleg. 19 v. 39 Edit. Bipont.

Ista meis fiet notissima forma libellis:

Calve, tua venia; pace, Catulle, tua.

Idem lib. eod. eleg. 25 v. 87.

Haec quoque lascivi cantarunt scripta *Catulli*,
Lesbia, quis ipsa notior est Helena.

Ovidius lib. 3 Amorum Elegia 9 v. 61.

Obvius huic venias, hedera iuvenilia cinctus
 Tempora, cum Calvo, docte *Catulle*, tuo.

Idem libro eod. eleg. 15 v. 7.

Mantua Virgilio gaudet, Verona *Catullo*.

Idem lib. 2 Tristium, v. 427.

Sic sua lascivo cantata est saepe *Catullo*,
 Femina, cui falsum *Lesbia* nomen erat.
 Nec contentus ea, multos vulgavit amores,
 In quibus ipse suum fassus adulterium est.

Velleius Paterculus Historiae Rom. lib. 2 cap. 36.

Quis enim ignorat, direntos gradibus aetatis floruisse hoc tempore Ciceronem, Hortensium — — —
 — — auctoresque carminum Varronem ac Lucretium,
 neque ullo in suscepti operis sui carmine minorem *Catullum*?

M. Seneca Rhetor Controversia 19.

Erat enim (*Calvus*) parvulus statura; propter quod etiam *Catullus* in Hendecasyllabis vocat illum *salaputium disertum*.

(*vid. carmen Catulli 53.*)

*L. Seneca Philosophus in Apocolocyntosi
Claudii Caesaris.*

Nec mora, Cyllenius illum collo obtorto trahit ad
infernus:

Illuc unde negant redire quemquam.

(*versus est Catulli e Carmine 3.*)

Plinius maior Praefatione Hist. Nat.

Namque tu solebas meas esse aliquid putare nugas,
ut obiicere moliar *Catullum* conterraneum meum :
(Agnoscis et hoc castrense verbum) ille enim, ut scis,
permutatis prioribus saetabis, duriusculum se fecit,
quoniam volebat aestimari ea a Veraniolis suis et Fa-
bullis.

(*vid. carm. 1 et 12 poëtae nostri.*)

Idem lib. 28 cap. 2.

Hinc Theocriti apud Graecos, *Catulli* apud nos,
proximeque Virgilii, incantamentorum amatoria imi-
tatio.

Idem lib. 36 c. 6.

Hic namque est Mamurra *Catulli Veronensis* carmi-
nibus proscissus, quem et res, et domus ipsius clarius,
quam *Catullus*, dixit habere, quidquid habuisset co-
mata Gallia.

(*vide carmen 29 nostri poëtae.*)

Idem lib. eodem cap. 21.

Sed et ii pumices, qui sunt in usu corporum laevi-

gaudorum feminis, iam quidem et viris, atque, ut ait *Catullus*, libris.

(*vid. carn. 1 et 22.*)

Idem lib. 37 cap. 6.

Nonius Senator, filius Sturmae Nonii eius, quem *Q. Catullus* poeta in sella curuli visum indigne tulit.

(*vid. carmen 52.*)

Plinius iunior Epistola 16 lib. 1.

Facit versus (*Pompeius Saturninus*), quales *Catullus* meus, aut Calvus. Quantum illis leporis, dulcedinis, amaritudinis inserit! Sane, sed data opera, molliusculos, leviusculosque, duriusculos quosdam: et hoc quasi *Catullus* meus, aut Calvus.

Idem Epistola 14 lib. 4 loquens de Hendecasyllabis.

Scimus alioqui, huius opusculi illam esse verissimam legem, quam *Catullus* expressit: *Nam castum esse decet pium poetam Ipsum etc.*

(*vid. carmen 16.*)

Sentius Augurinus ap. eumd. epist. 27 lib. 4.

Canto carmina versibus minutis,
His olim quibus et meus *Catullus*,
Et Calvus veteresque — —

*Corn. Tacitus lib. 4 c. 34 annalium, in Oratione
Crematii Cordi.*

Carmina Bibaculi et *Catulli* referta contumeliis
Caesarum leguntur.

Iuvenalis Satyra 6 v. 7.

— — — — Haud similis tibi, Cynthia; nec tibi, cuius
Turbavit nitidos exstinctus *Passer* ocellos.

Suetonius in Iulio cap. 73.

Valerium Catullum, a quo sibi versiculis de *Mamurra* perpetua stigmata imposita, non dissimulaverat, satisfaciensem eadem die adhibuit coenae: hospitioque patris eius, sicut consueverat, uti perseveravit.

Quintilianus lib. 1 Instit. Oratoriae cap. 5.

Sicut *Catullus ploxemum* circa Padum invenit.
(*vid. carm. 96.*)

Idem lib. eod. cap. 10 ubi de aspirationibus.

Eripuit brevi tempore nimius usus, ut *choronae*,
chenturiones, *praeachones* adhuc quibusdam inscriptionibus maneat; qua de re *Catulli* nobile epigramma est.
(*vid. carm. 83.*)

Idem lib. 6 cap. 3.

Et Catullus cum dicit:

Nulla in tam magno est corpore mica salis,
non hoc dicit, nihil in corpore eius esse ridiculum.
(*vid. carm. 85.*)

Idem lib. 10 cap. 1.

Iambus non sane a Romanis celebratus est, ut proprium opus; a quibusdam interpositus: cuius acerbitas in *Catullo*, *Bibaculo*, *Horatio*.

(*Meminit praeterea de Catullo Quintilianus lib. 9 cap. 3 et 4; item lib. 11 cap. 1 et 3.*)

CATVL. *Carm.*

Martialis lib. 1 Epigr. Epistola ad Lectorem.

Lasciviam verborum veritatem, id est Epigrammaton linguam excusarem, si meum esset exemplum; sic scribit *Catullus*; sic Marsus, sic Peto, sic Getulicus, sic quicumque perlegitur.

Idem lib. 1 epigr. 62.

Verono *docti* syllabas amat *vatis*.

Idem lib. 2 epigr. 71.

Protinus aut Marsi recitas, aut scripta *Catulli*.

Idem lib. 4 epigr. 14.

Sic forsitan tener ausus est *Catullus*
Magno mittere *Passerem* Maroni.

Idem lib. 5 epigr. 5.

Sit locus et nostris aliqua tibi parte libellis,
Qua Peto, qua Marsus, quaque *Catullus* erit.

Idem lib. 7 epigr. 14.

Accidit infandum nostrae scelus, Aule, puellae:
Amisit lusus, deliciasque suas.
Non quales teneri ploravit amica *Catulli*
Lesbia, nequitiis *Passeris* orba sui.

Idem lib. 8 epigr. 73.

Lesbia diclavit, docte *Catulle*, tibi.

Idem lib. 10 epigr. 78.

Nec multos mihi praeferas priores,
Uno sed tibi sim minor *Catullo*.

Idem lib. eod. epigr. 103.

Nec sua plus debet tenui Verona *Catullo*.

Idem lib. 12 epigr. 44.

Lesbia cum tenero te posset amare *Catullo*.

Idem lib. 14 epigr. 77 quod inscribitur Cavea Eroben.

Si tibi talis erit, qualem dilecta *Catullo*

Lesbia plorabat, hic habitare potest.

Idem lib. eodem epigr. 195.

Tantum magna suo debet Verona *Catullo*,

Quantum parva suo Mantua Virgilio.

(*vide et epigr. 152 eiusdem libri.*)

A Gellius Noct. Attic. lib. 7 cap. 20.

Catullus quoque elegantissimus poetarum.

(*et infra eod. capite.*)

Idem lib. 19 cap. 9.

Ecquis nostrorum poetarum tam fluentes carminum
delicias fecisset? nisi *Catullus*, inquit, forte pauca,
et Calvus itidem pauca.

(*vid. eundem lib. 6 cap. 16.*)

Ausonius Drepanio Pucato Latino.

Cui dono lepidum novum libellum

Veronensis ait poeta quondam,

Inventoque dedit statim Nepoti.

Macrobius lib. 2 Saturnal. cap. 1.

Saturnalibus, optimo dierum, ut ait *Veronensis*
poeta.

(*vid. carmen 14.*)

L. Apuleius in Apologia.

Eadem igitur opera accusent *C. Catullum*, quod Lesbiam pro Clodia nominarit.

Sidonius Apollinaris epistola 10 l. 2 ad Hesperium.

Reminiscere quod saepe versum complevit *Lesbia* cum *Catullo*.

*Severinus Boëthius de Consolat. Philosophiae l. 3
Prosa 4.*

Num vis ea est magistratibus, ut ulentium mentibus virtutes inserant, vitia depellant? Atqui non fugare, sed illustrare potius nequitiam solent; quo fit, ut indignemur, eos saepe nequissimis hominibus contigisse. unde *Catullus* licet in *curuli Nonium sedentem*, *strumam* appellat.

(*vid. carmen 52.*)

Diomedes Grammaticus lib. 3 c. 6 de Iambico.

Cuius carminis praecipui scriptores apud Graecos Archilochus, Hipponax, apud Romanos Lucilius, et *Catullus*, et Horatius, et Bibaculus.

Terentianus Maurus in Tractatu de Litteris, Syllabis, Pedibus, et Metris. v. 838 ubi de Phalaecio hendecasyllabo.

Exemplis tribus hoc statim probatis,
Docti carmine quae legis Catulli etc.

Idem tractatu eodem v. 1031.

Hunc lucum tibi dedico consecroque, Priape, etc.
Et similes plures sic conscripsisse *Catullum*
Scimus — — —

(*vid. carmen 18.*)

V V L P I I

DIATRIBE

DE METRIS CATVLLI.

Versuum genera, quibus in epigrammatibus ceterisque poematis ulitur Catullus, numero quatuordecim occurrunt. Principem locum obtinet Phalaecius hendecasyllabus, qui constat e spondaeo, dactylo ac tribus trochaeis, hoc pacto:

Quoi dō | nō lepī | dūm nō | vūm lī | bellūm

In prima tamen sede apud antiquiores poëtas trochaeum vel iambum loco spondae nonnunquam recepit, ut in sequentibus:

Arī | dā módō | pūmī | ce expō | litūm
Mēas | esse alī | quid pū | tārē | nūgās

In altera poëta noster carmine 57, v. 7. creticum sive amphimacrum semel usurpavit:

Uno in | lectulō | erū | ditū | li āmbō

Versus autem ille initio carminis 40.

Quaenam te mala mens, miselle Ravide.

hypermeter est, sive una syllaba redundans, quem hac ratione metimur, ut postrema syllaba per synaloephen elidatur a prima subsequentis, quae incipit a vocali:

Quāenām | tē mālā | mēns mī | sellē | Rāvī | de Agit.

CATVL. Carm.

g 3

Hoc primo genere versus utitur *Catullus* trecies novies, videlicet carmine 1. 2. 3. 5. 6. 7. 9. 10. 12. 13. 14. 15. 16. 21. 23. 24. 26. 27. 28. 32. 33. 35. 36. 38. 40. 41. 42. 43. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 53. 54. 56. 57. 58.

II. Sequitur secundo loco Iambicus trimeter, seu senarius, acatalectus. Hic sex pedibus constat, qui omnes possunt esse iambi, ut:

˘Aīt | fūis | sé nā | vīūm | cēlēr | rīmūs

Interdum verò in locis disparibus, puta in primo, tertio, quinto spondaeus admittitur, pes iambo *ισοσύλλαβος*, etsi non *ισόχρονος*: nonnunquam etiam imparisyllabus, ut anapaestus *υυ*—, dactylus, tribrachys *υυυ*. At in locis paribus, nempe secundo, quarto, ultimo, extra comoediam et fabulas Phaedri Aesopias, comico fere stilo scriptas, praeter iambum vel tribrachyn ceteri pedes vix recipiantur. Exempla mixti Iambici:

Sēlla īn | cūrū | lī strū | mā Nō | nīūs | sēdēt

Per con | sula | tum pe | ie rat | Vati | nius

Hoc genere *Catullus* utitur quater, nimirum carmine

4. Phaselus ille, quem videtis, hospites.

20. Ego haec, ego arte fabricata rustica.

29. Quis hoc potest videre, quis potest pati.

haec porro tria carmina constant e Iambicis puris.

52. Quid est, Catulle, quod moraris emori?

E mixtis hoc Iambicis est,

III. Succedit superioribus Choliambus, sive Scazon, in omnibus praecedenti conveniens, si duos ultimos pedes excipias; etenim ordine praepostero quintus pes semper est iambus, ultimus semper spondaeus, ut:

Fulē | rē quon | dām cān | didi | tibi | solēs

Hoc genus a Catullo septies adhibetur:

Carm. 8. Miser Catulle, desinas ineptire.

22. Suffenus iste, Vare, quem probe nosti.

31. Paeninsularum, Sirmio, insularumque.

37. Salax taberna, vosque contubernales.

39. Egnatius, quod candidos habet dentes.

44. O funde noster, seu Sabine, seu Tiburs.

59. Bononienses Rufa Rufulum fellat.

IV. Quarti generis est Sapphicus hendecasyllabus, qui constat e trochaeo, spondaeo, dactylo, et rursum duobus trochaeis, ut:

Sive in | extrē | mōs pēnē | trārit | Indōs

quamquam interdum poeta noster altera in sede trochaeum collocaverit. Exempla sunt:

Scū Sā | cās sā | gittifē | rōsqūe | Pārthōs

Pauca | nunti | ate me | ae pu | ellae

Oti | um, Ca | tulle, ti | bi mo | lestum est

Illi autem versus abundant semipede, qui absorbetur a prima vocali subsequentis:

Nullum amans vero, sed identidem omnium,

Qui illius culpa cecidit, velut prati.

In eo autem non servatur synaloephe, sed hiatus relinquatur quarto loco :

Gállí | cūm Rhē | num hōrribí | lēsqué | ūltí

Hoc genere versus utitur *Catullus* bis, nimirum in duabus odis, quarum utraque est dicolos tetrastrophos; constant enim ex duplici genere versuum, Sapphico et Adonio, singulaeque earum strophae quaternis versibus concluduntur :

Carm. 11. Furi, et Aureli, comites Catulli.

51. Ille mi par esse deo videtur.

V. Quinti generis est Adonius, versiculus exiguus, qui constat dactylo et spondaeo, ut :

Illā | rūmpēns

Utitur eo *Catullus* bis, ut paulo ante diximus.

VI. Ad sextum genus pertinet Trochaicus Stesichorius, quem Antispasticum etiam vocant, Priapeum, et Angelicum: qui versus constat sex pedibus: choreo vel spondaeo, dactylo, cretico — —, rarius dactylo, iterum choreo vel spondaeo, iterum dactylo, postremum choreo, ut :

Et sã | lĩrē pã | rãtum hãbēs | sēd vē | rērsĩ ĩn | ěptã
 Qũemdã | mũnicĩ | pẽm mẽũm | dẽ tũ | ō vólõ | põntẽ
 Nũtrĩ | ō, mágis | ět mágis | ūt bẽ | ãlã quõ | ãnnĩs.
 Prõ quẽis | ōmnia hõ | nōribũ | hãc nec | ěssẽ Pri | ãpõ
 Īn fos | sã Lĩgũ | rĩ ĩãcẽt | sũpẽr | nãtã sẽ | cũrĩ
 Tantũ | dem omnia | sentiẽs | quam si | nulla sit | usquam
 Quercus | arida | rustica | confor | mata se | curi
 Alter | parva fe | reus manu | semper | munera | larga

ulitur eo versu *Catullus* ter, nimirum :

Carm. 17. O Colonia, quae cupis ponte ludere ligneo.

18. Hunc lucum tibi dedico consecroque, Priape :

19. Hunc ego, iuvenes, locum villulamque palustrem.

VII. Septimi generis est Iambicus tetrameter catalectus, qui constat septem pedibus, et caesura in fine. Ad eum porro faciendum servantur omnia, quae ad Iambicum trimetrum pertinent. Exemplum sit:

Rēmīt | tē pāl | lūm | mīhī | mēum | quōd in | vōlā | stī

In illo versu est amphibrachys $\nu - \nu$ secundo loco, anapaestus tertio:

Qūm dē | vīā mū | līc ā | lītēs | ōstēn | dīt ō | scītān | tēs

in illo autem spondaeus loco septimo:

Invi | sá tūr | pītēr | tībī | flāgēl | lā cōn | scribīl | lēnt

Catullus hunc adhibet semel, carmine 25.

Cinaede Thalle, mollior cuniculi capillo.

VIII. Octavi generis est Choriambus, qui constat quinque pedibus, nimirum spondaeo, tribus choriambis — $\nu \nu$ — et pyrrhichio, ut:

Vēntōs | irrītā fēr | ēt nēbūlās | ūcīrīās | sīnīs

Hoc versus genere conscripta est Horatii ode 18. lib. 1.

Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem.

Utitur eo *Catullus* semel carmine 30.

Alpheus immemor, atque unanimis felse sodalibus.

IX. Noni generis est Pseudo-phalaecius *δευξούλα-
λος*, qui fit ex duobus spondaeis ac tribus choreis,
ut :

Fēmēl | lās ō | mnēs ā | mīcē | prēndī

Quas vul | tu vi | di ta | men se | reno

interdum spondaeo, et quatuor choreis; cuiusmodi

Te in cīr | cō te in | ōmnī | hūs lī | bellīs

Tribrachys autem loco spondaeī prima in sede positus,
occurrit illo versu :

Cāmērī | ūm mīhī | pēssī | māe pū | ēllaē

Utitur eo *Catullus* semel, quamvis intermisceat le-
gitimos hendecasyllabos, carminē 55.

Oramus, si forte non molestum est.

X. Decimi generis est Glyconius, qui fere con-
stat spondaeo et duobus dactylis, ut :

Iām sēr | vīrē Thā | lāssīō

At Veronensis poëta saepenumero trochaeum usurpat
in prima sede; cuiusmodi sunt illi:

Cīngē | tēmpōrā | flōrībūs

Suave o | lentis a | maraci

Flamme | um cape | laetus huc

Huc ve | nī nīve | o gerens

aliquando iambum, ut in hoc

Pūēl | lac ēt pūē | rī intēgrī

Utitur eo *Catullus* bis, nempe in duabus odīs, quarum
prima est dicolos tetrastrophos; constat enim e Glyco-
nio versu et Pherecratio: singulae porro eius strophae
quaternis versibus finiuntur: altera est dicolos penta-

strophos, quae iisdem versuum generibus conscripta est, sed strophas habet e quinis versibus.

Carm. 34. Dianae sumus in fide.

60. Collis o Heliconii

XI. Undecimi generis est Pherecratius, qui fere constat spondaeo, dactylo, atque iterum spondaeo, ut :

Exēr | cētē iū | vētām

Catullus tamen in prima sede frequentius trochaicum collocat ; cuiusmodi sunt

Lūtē | ūm pēdē | sōccūm

Frige | rans Aga | nippe

Semper | ingene | rari

Sospi | tes ope | gentem

nonnumquam et iambum ; ut in illis :

Pūcl | laēquē cā | nāmūs

Hymen | o Hyme | naec

semel secundo loco spondaicum adhibuit :

Nūtrī | ūnt hū | mōrē

Hoc genere versus bis utitur, nempe carmine 34 et 60. cum Glyconio.

XII. Duodecimi generis est Hexameter, cuius notissima structura. *Catullus* non raro adhibet spondaicum pro dactylo in quinta sede, veluti :

Tempe | quae syl | vae cin | gunt super | īmpēn | dentes

Non prius | ex il | lo fla | grantia | decli | navit

Eruit | illa pro | culta | dicibus | extur | bata

LX VVLPII DIATRIBE DE METRIS CATVLLI.

Hoc genere versus utitur poëta noster bis perpetua serie,

Carm. 61. Vesper adest, iuvenes, consurgite! Vesper Olympo.

63. Peliaco quondam prognatae vertice pinus.

alternis vero cum Pentametro, a carmine 64 usque ad finem libri. Nonnulli apud nostrum occurrunt hypermetri, cuiusmodi sunt exempli causa :

Inde pater divûm sancta cum coniuge, natisque,
Et qui principio nobis terram dedit, auctore.

XIII. Decimi tertii generis est Pentameter Elegiacus, aequè notus. Est autem Catullus, more antiquiorum poëtarum, in hoc genere nonnunquam duriusculus, qualia enim sunt illa !

Troia virûm et virtutem omnium acerbâ cinis.
Quam modo qui me unum atque unicum amicum habuit,
Vere, quantum a me, Lesbia, amata, mea, es.
Divûm ad fallendos numine abusum homines
Nec desistere amare, omnia si facias.

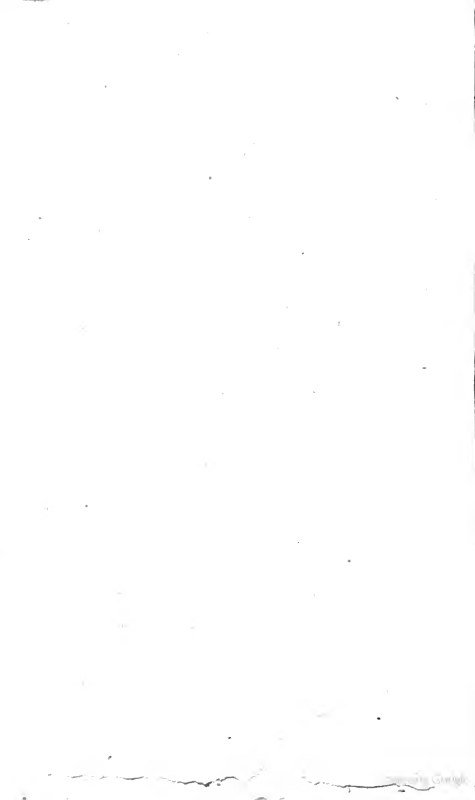
Et si qua sunt alia similia.

XIV. Decimi quarti generis est Galliambicus, de quo vid. in Argumento ad Carm. LXIII.

C. VALERII
CATVLLI
VERONENSIS.
AD
CORNELIVM NEPOTEM
LIBER.

CATUL. *Carm.*

A

C. VALERII CATULLI

LIBER

CARMEN I.

Modeste dedicat poeta libellum suum Cornelio Nepoti, tamquam benevolo ingenii sui aestimatori, et simul ipsius Cornelii doctos labores multis extollit laudibus.

Quoi dono lepidum novum libellum,
Arida modo pumice expoliturum?
Corneli, tibi: namque tu solebas

VARIETAS LECTIOHIS.

Cat. Scaliger legit *Quinti*. Refutatus iam a Passeratius et Vossio. 2. Nonnulli *arido* perperam. Nam cum in utroque genere occurrat *pumex* sicut *cinis* apud nostrum et *finis* apud alios (de nostra voce vide exempla apud Burmann. Sec. Anthol. T. II. p. 507.) *impuritas* causa h. l. cum

V. 1. Sensus est: cui dono offeram iocosa carmina, novo modo et a nostri temporis more recedente a me iam decantata et confecta? *quoi* pro cui ex veteri scribendi modo vid. Bronkhus. ad Tibull. I. 9. 64. et Observatt. Miscell. T. I. pag. 134. Adiecta *lepidum* et *novum* nullo modo ad externum libri ornatum referenda sunt, quod putabat Doctiss. Harlessius in Chrest. Poët. Lat. et I. M. Heintzius in Chrest. Poët. Nam *lepidum* h. l. est iocosum, festivum, facetum, leporis plenum. Ipse poeta mox c. VI. v. 16. *volo te ad coelum lepidum vocare versu*. *Novus* vero libellus dicitur, quod Catullus tum primus eiusmodi iocosa

carmina publici iuris faciebat. Pari modo *carmina nova* vocantur apud Virgil. Eclog. III. v. 86. et *novae fides* apud Horatium I. Od. 26. 10.

V. 2. *Arida m. p. expol.* h. e. modo absolutum, et ad umbilicum perductum. Nam veteres solebant membranas publicandas pumice expolire, laevigare, et aequare, conf. infra c. XXII. v. 8. et Tibull. III. 1. v. 9.

V. 3-8. Sensus est: Tibi Corneli, libellus meus offerendus est; nam, quanti me facias, satis declarasti iam olim in chronicis tuis. Scripsit enim Cornelius Nepos praeter vitas imperatorum multa alia temporis iniuria nobis crepta. In

Meas esse aliquid putare nugas,
 Iam tum, cum ausus es unus Italorum
 Omne aevum tribus explicare chartis,
 Doctis, Iuppiter! et laboriosis.
 Quare habe tibi, quidquid hoc libelli est,
 Qualecunque: quod, o patrona Virgo,
 Plus uno inaneat perenne seculo.

5

10

plurimis editionibus legendum est *arida*. 9. Nostram lectionem tuentur Stat. MSS. et edd. optimae. *patrima* Scal. *patroa* Voss. et Vulp. *quod ora per virorum* tentabat Iovianus Pontanus probante Barthio ad Stat. II. Theb. v. 651. *quod o perenna virgo* volebat Munckerus ad Antonis, Liberal. c. 16. *quod o Patrona gyro Plus uno maneat perenne seculi* coniecit Nic. Heinsius in Notis ad Catullum, quas adiectae sunt eius Adversariis a Burmanno editis a pag. 633—654. nimis audacter! cur enim non bene latina Minerva dici possit *patrona*, quod negat Heinsius, equidem non video.

his numerantur Chrouicorum libri tres, qui h. l. vocantur tres chartae: nam chartae, sicut Graecorum *χάρται*, passim vocantur ipsi libri vel volumina. Horat. Epist. II. 1. 161. Serus enim *Graecis* admovit acumina *chartis*. cf. Horat. IV. 8. 21. Ovid. Trist. III. 1. 4. et infra LXVIII. 45. Complexus autem fuerat Cornelius in his tribus libris *unus Italorum* (quod nullus Romanorum adhuc tentaverat) omnis aetatis res memorabiles (*omne aevum*) et id quidem multa cum doctrina et diligentia. *Iuppiter* est exclamatio admirationi inserviens.

Sic saepe Graecis *ὦ Ζῆῦ*; uos: *bey Gott!* in his igitur libris Cornelius solebat putare (putavit) esse aliquid (*simi re*) pretium aliquod habere nugas Catulli, carmina lepida. Eleganter et modeste!

V. 8. Accipe igitur hunc qualemcunque libellum, qui sub tutela Minervae aeternitate gaudet. Nam *patrona virgo* haud dubie est Minerva, quae perpetuo epitheto dicitur *casta* h. l. virgo. Nec minus ingeniorum et artium celebrator faulrix. Horat. A. P. 385. *Tu nihil invita dices faciesque Minerva*.

CARMEN II.

AD PASSEREM LESBIAE.

Primum statim carmen post dedicationem est lepidissimum. Laudat poeta in illo passerem, quem Lesbia in deliciis habebat,

non alio profecto consilio, quam ut aures Lesbiae permulceat decantatis passeris eius laudibus, et sic mercedem carminis aucupetur dulcissimam. — Quamvis igitur argumentum huius carminis est simplicissimum, cuius generis multa alia tam veteres, quam recentiores poëtae tractaverint; non defuerunt tamen allegoriarum captatores, qui et hic nescio quid obscoeni sub passeris nomine latitare subodorarentur. Corradinus de Allio censet adeo, poëtam hoc carmine alloqui passerem Lesbiae aegrotantem, sed ipse aegrotasse videtur, cum haec scriberet. Constat denique, in more positum fuisse apud veteres, ut pueri aequae ac puellae aves ad lusum et oblectationem exquirerent. Vid. Bochartus Hierozoic. p. 16. cf. Martialis lib. I. epigr. 8.

Passer, deliciae meae puellae,
Quicum ludere, quem in sinu tenere,
Quoi primum digitum dare adpetenti,
Et acris solet incitare morsus:
Quum desiderio meo nitenti

5

v. 3. *Ad patentes* Vossius, quam lectionem ex librorum veterum auctoritate reposuisse ait. Sed nostra lectio multo est accommodatior. 5. *cum desiderio mei intuentis* Parum nescio quid lubet locari Heinsius in notis

V. 3. *Quoi pr. dig. dar. adp.* primus digitus est extrema digiti pars (die Fingerspitze) *ἀκρὸς τοῦ δακτύλου*. Sic prima aqua apud Ovid. Her. XVIII. v. 100. dicitur aqua extrema, quae litus alluit. Pari modo ultimus dicitur infra c. XI. 22. pratum ultimum est prati extrema pars. *Adpetenti* h. e. apprehendere et mordere cupienti.

V. 5-9. *Locus corruptissimus*, (vid. Var. Lect.) quem levi medela sanari posse puto, si particulam *ut* v. 7. in *in* vel *ad* mutaveris et locum sic interpunxeris: Quum desiderio meo nitenti Carum nescio quid lubet iocari; *In* solatium sui

doloris Credo, ut tum gravis acquiescat ardor. *Desiderio meo nitenti*, h. e. puellae meae formosae. *Desiderium* vocatur puella, cuius desiderio amator flagrat. Sic *nitens* apud Bion. Idyll. I. v. 83. *nitere* autem, *nitidus* et *nitore* passim de pulchra foeminarum forma. Ovid. Met. 12. v. 405. *Hylonome, qua nulla nitentior foemina*. Horat. I. Od. 5. v. 13. quibus intentata *nites*. Lib. II. Od. 12. 19. *nitidae virgines*. Lib. I. Od. 19. 5. urit me Glyceræ *nitore*. 6. *Carum nescio quid dulce* quid, suaviter. Iam sensus erit: puella mea lacessere solet passerculum suum ad eiusmodi mor-

Carum nescio quid lubet iocari,
 (Ut solatiolum sui doloris:
 Credo, ut tum gravis acquiescat ardor).
 Tecum ludere, sicut ipsa, possem,
 Et tristis animi levare cūras;
 Tam gratum mihi, quam ferunt puellae

10

ad Catullum libro citato ex coniectura parum probabili. 6. piget fere omnes coniecturas, quas V. V. D. D. ad hunc locum attulerunt, echartae illinere. Et solatiolum sui doloris credo, Voss. ut solatiolum Vulp. Pro credo ut v. seq. tentabat Scaliger credunt. difficultatem nimirum huius loci peperit ingrata repetitio particulae ut et diversa eius significatio. Hinc diversae sententiae, coniecturae, et explicationes. Heinsius in notis ad Cat. pro ut legendum esse suspicatus est Tu, et, cum ne sic quidem difficultates remotas videret, versus ita constituendos et transponendos esse potavit: Corde cum gravis acquiescit ardor, Ut solatiolo sui doloris Tecum ludere, sicut ipsa possem. Denique totum versum excidisse putat, quo donatum sibi a puella passerem poeta sit testatus. — Audacissimus omnium in hoc loco emendando fuit Corradinius de Allio, qui, ut mollior dicam, non emendavit, sed misere saepe corruptit et mutilavit poetam. Nam quamvis libros Manuscriptos iactet, non minus tamen assis aestimandae sunt plurimae, quas affert, lectiones. Has igitur non recensebo, quodcumque autem in eius editione reperitur frugi, bona fide laudabo et proferam. quid mihi de hoc loco emendando et explicando videatur, diali in notis. V. 9. posse Vossius, Vulpius et alii. V. 11. tam gratum id mihi Murat. tam gratum est Vossius et Vulpius.

siuseulas inprimis tum, quando illi (pro quo eleganter: desiderio meo nitenti) lubet suaviter iocari et animi causa ludere, haud dubie (credo) in doloris sui levamen, ut tum (inter iocandum) aestus animi et fluctus componantur. Ergo Lesbiae fuit passer id, quod nobis fere male affectis iustrumentum aliquod musicum. V. 9. ad possem subintellige si, quae particula nunquam omittisolet. Vid. Burmann. ad Ovid. Amor. III. 3. v. 9. si possem, inquit poeta, eodem modo, ac puella mea, passere illo uti ad levandas animi curas, tam gratum id mihi

foret, quam quod gratissimum.

V. 11. Post gratum suppleendum est: foret. Pernici puellae Atalantae, Schoenei filiae, quae cursu certavit cum procis suis et victa tandem obiecto malo aureo nupsit Hippomeni. Ovid. Metamor. X. v. 609. Fuerunt autem duae Atalantae, quae saepe confunduntur. Vid. Spanhem. ad Callimach. Hymn. in Dian. v. 216. et Perizon. ad Aelium. Lib. X. c. 1.

V. 13. Quod zonam sol. d. ligat. h. e. quod malum aureum effecit, ut viro traderetur, qui tandem zonam solveret. Solvebatur autem zona, qua virgines

Pernici aureolum fuisse malum,
Quod zonam soluit diu ligatam.

contra vim libidinosorum praecinctae fuerunt, a sponso primo concubitu. Diligenter et fuisse hunc morem exsecutus est Schraderus ad Musacum

p. 343-349. cf. Ernesti ad Callimach. Hymn. in Dian. v. 16. et Burmann. ad Ovid. Heroid. ep. II. v. 116.

CARMEN III.

LVCTVS IN MORTE PASSERIS.

Deflet poeta in hoc carmine mortem passeris Lesbiae, quem vocat mellitum, sed melle dulcius est ipsum carmen flebilibus modis deductum et plane ad doloris sensum compositum. Si verum est, quod verissimum puto, maximam veterum carminibus dignitatem conciliari gravitate sententiarum, quibus repente saepe lectorem in rebus ludicris occupatum ad seria abripiunt, nominatim Horatius, Tibullus, Propertius et Anacreon; profecto hoc Catullianum carmen iure sibi hanc laudem vindicat. Nam quem non horrore quodam perfundat Orci descriptio? — Non poenitebit cum nostro contulisse Ovidii epicedium in mortem puittaci Amor. II. el. 6. Eiusdem argumenti carmen apud Statium II. Silv. IV. et Lotichii, poetae suavissimi, carmen in funus Delphini Lib. II. Eleg. 7. Eleganter carmen nostrum transtulit in vernaculam Ramlerus in Oden aus dem Horats, Berolini 1769.

Lugete, o Veneres Cupidinesque,
Et quantum est hominum venustiorum.

V. 2. quantum est hom. venust. h. e. quotquot sunt homines elegantes et delicati. nam venustus non semper ad formam, sed ad motuum saepe suavitatem et elegantiam refertur, et idem est, quod nobis: artig, galant. infra carm. XXII. v. 2. homo est venustus, et di-

cax, et urbanus. XIII. 6. ad Fabullum venuste noster. Cicero de Orat. II. c. 56. Sed cum omnium sis venustissimus et urbanissimus. Idem Pro Domo c. 34. de facilitate iocandi Sermo venustus et urbanus. Contra invenustus, quicquid elegantiae et honestati repugnat, unartig,

Passer mortuus est meae puellae,
 Passer, deliciae meae puellae,
 Quem plus illa oculis suis amabat: 5
 Nam mellitus erat, suamque norat
 Ipsam tam bene, quam puella matrem;
 Nec sese a gremio illius movebat;
 Sed circumsiliens modo huc, modo illuc,
 Ad solam dominam usque pipilabat. 10
 Qui nunc it per iter tenebricosum,

V. 4. Hic versus abest in Stat. MSS. et aliis editionibus, sed Scaliger eum in suo MSS. invenit. Tuetur eundem Cantabrigiensis edit. ex fide MSS. Auget certe hic versus vim doloris, nec displicet eiusdem versus ex superiori carmine iteratio. V. 6. *ipsa* Vossius et MSS. Stat. V. 10. *pipilabat* Vossius et Cantabrigiensis. alii *piplabat*, *pipulabat*, *pipilabat*, *pip-*

unamanierlich. Infra carm. XII. v. 5. de furto sudarii *res est sordida et invenusta*. Nec huc traxerim felicitatem amoris, quam notionem interpretationi suae immiscet Cl. Harlesius in Chrestom. Poët. Lat. 155. *quamvis venustus* eleganter alias dicitur, cui *Venus in amore favet*, *invenustus* (*ἀναιδέτης*) cui non favet, vid. Hemsterhus. ad Lucian. T. I. p. 242. Sed haec notio huc non quadrat. Citantur enim Veneres, Cupidines et elegantissimi quique homines ad lugubres passeris exsequias non aliam ob causam, quam quod ipse passer fuerat dulcissimus mellitissimusque.

V. 5. *Quem plus oculis suis amabat*, h. e. quo nihil ipsi fuit carius. Ab oculis enim, pretiosissima corporis nostri parte, variae summi declarandi amoris formulae petitae sunt. cf. Mosch. Idyll. III. v. 9. et quae ibi observat elegantissimus

Manso. Plura vid. apud Rittershus. ad Oppian. Halieu. I. v. 703. et Spanh. ad Callimach. H. in Dian. v. 211. Plautus saepius: *oculitis amare*. cf. infra carm. XIV. v. 1.

V. 6. *suamque norat ipsam tam bene* suam ipsam h. e. suam dominam. Nam *ipsa* substantive pro domina dicitur more Graecorum, qui saepe dominum *ἡγεῖς* et dominam *ἡγεῖς* vocant. Sic Plautus Casina, Act. IV. 2. 10. Ego eo, quo tae *Ipsa* (domina) misit. vid. quos laudat Doctiss. Harlesius ad Chrestomath. Graec. p. 51.

V. 10. *ad dominam*. h. e. versus vel adversus dominam.

V. 11-14. *iter tenebricosum* nos: die finstre Todesbahn. Sallust. Catil. LII. §. 14. *inferorum loca sunt tetra, inculta, foeda atque formidolosa*. ubi vid. similia exempla a Cortio collecta. V. 12. *unde neg. red. qu.* Similiter Orcus apud Oppianum Halieu. IV. v. 394.

Illuc, unde negant redire quemquam:
 At vobis male sit, malae tenebrae
 Orci, quae omnia bella devoratis:
 Tam bellum mihi passerem abstulistis. 15
 O factum male! O miselle passer,
 Tua nunc opera meae puellae
 Flendo turgiduli rubent ocelli.

pirbat Muret. V. 12. illud MSS. Stat. V. 16. bellus ille passer Ald. et Col. o malae tenebrae Muret. o factum male, vae pusille passer Meleager, qui in antiquis libris invenerat, bonum factum male bellus ille passer. V. 17. Vestra nunc opera Aldus. cuius nunc opera Vossius. nostram lectionem tuentur Cantabrig. Vulp. et omnes fere libri scripti.

ἐκείνου δίδωσι τοῦτο vocatur, ad quem locum alia exempla fati necessitatem describentia dabit Rittershusius. cf. Antipatri Epigr. in Analect. Vet. Poët. Graec. 90. T. II. p. 37. edit. Brunck. — ἡ γὰρ ἀνέστη, ἔστι τοῦ ἐκείνου χάρις ἵπτις εἶπον. V. 14. quae omnia bella devoratis. Simillima plane de Orco est querela Veneris mortem Adonis lugentis apud Bion. Idyll. I. v. 55. τίδ' αὖν αὐλὴν ἡ εἰ ἀπὸ τοῦτο. cf. Ovid. Amor. II. 6. v. 39.

V. 16. seqq. o factum male! Exclamatio in rebus adversis. Sic Cicero de morte Alexionis ad Attic. lib. XV. Epist. I. o factum male de Alexione! cf. Vulp. 17. Tua opera b. e. tua causa, propter te. 18. turgiduli ocelli. Saepe genae tumidae et oculi tumidi ex fletu dicuntur. Tibull. I. 8. 68. Et tua iam fletu lumina fessa tument. ubi vid. Illustrissimus Heyne in Observat. p. 77. edit. nova.

CARMEN IV.

DEDICATIO PHASELI.

Phaselum suum concelebrat poeta ob insignem sibi olim praestitutum usum, nunc vero emeritum et recondita quiete senescentem. Summa eius laus ponitur partim in celeritate, partim in roboris firmitate, qua tot et tanta emensus fuerat itinera. Suavissime autem ipsum Phaselum inducit depraedicantem merita sua et denique solemniter Castori et Polluci se consecrantem. Ceterum vix dubitari potest, quin totum hoc carmen ad Graeci cuiusdam poetae exemplum compositum et adumbratum sit;

CATUL. Carm.

B

adeo spirat Graecorum indolem, leporem et in usu metaphorarum audaciam. Nec desunt exempla, ubi ipsae naves vel merita sua extollentes inducuntur, vel Deo cuiusdam dedicantur. cf. Antiphili Epigr. 26. in Analect. V. P. G. Tom. II. p. 176. et Macedon. 22. 23. Tom. III. p. 117. edit. Bruneck. Est autem hoc carmen, quod meris Iambis constat, numeris suis absolutissimum tantaque arte et facilitate compositum, ut, artemne magis in illo admireris, an leporis et ingenii venustatem, ipse nescias. Hinc recte iudicat Vulpus, vel ex hoc uno carmine perspicere posse, cur veteres docti nomine nostrum insignierint. Expressit autem hos iambos totidem iambis graecis puris Ios. Scaliger, qui leguntur in eius notis ad h. l. cf. Parodine ad Phaselum Catulli a diversis auctoribus scriptae cum notis philol. Andr. Senflehii Lips. 1642. 8.

Phaselus ille, quem videtis, hospites,
 Ait fuisse navium celerrimus,
 Neque ullius natantis impetum trabis
 Nequisse praeterire, sive palmulis
 Opus foret volare, sive linteo.
 Et hoc negat minacis Adriatici

5

V. 1. *Phasellus*. Aldus et Statii MSS. V. 6. Voss. quis in nonnullis MSS. legerat *negant*, reponit *nec aut male!* nam sic perit quaesita poetae elegantia.

V. 1. *Phaselus* est navicula longior et simul angustior, mira imprimis velocitate nota, quam praestabat prora longe et oblique supra aquam porrecta. Fuse de hac voce et eius etymologia disputat Vossius ad hunc locum.

V. 2. *ait fuisse nav. celerrimus* ex noto graecismo, casus primus pro casu quarto. Virg. Aen. II. v. 377. *sensit delapsus in hostes*. vid. Bentleius ad Horat. Epist. I. 7. 22.

V. 3-6. Sensus: et potuisse cuiuslibet navigii velocitatem

superare, sive remorum, sive velorum usu certandum fuisset. *trabs* pro navi ex primo navium usu. *cava trabs* apud Virgil. Aeneid. III. v. 191. *palmula* proprie remi pars extrema, in modum palmae protenta, *ταχὺς κύβητος*. praeterire cursu superare. *κυβερνήτης, κυβερνήτην*. volare velociter navi currere. Virgil. Aeneid. III. v. 124. sic *κυβερνήτης* apud Graecos. vid. Interpret. ad Hygin. p. 122. edit. Stav. hinc ipsa navis vocatur *κυβερνήτης ἡρώδης* apud Macedon. in Analect. Vet. Poët.

Negare litus, insulasve Cycladas,
 Rhodumve nobilem, horridamve Thraciara,
 Propontida, trucemve Ponticum sinum,
 Ubi iste, post Phaselus, antea fuit
 Comata silva: nam Cytorio in iugo
 Loquente saepe sibilum edidit coma.
 Amastri Pontica, et Cytore buxifer,
 Tibi haec fuisse et esse cognitissima

10

Graec. Tom. III. Epigramm. 23. p. 117. edit. Brunck. contra eleganti metaphora id, quod de navigio proprie dicitur, transfertur ad volatum. Ita Virgilius dixit *remigium alarum*. Aeneid. I. v. 301 et VI. v. 19. Ceterum observandum est, tres diversas metaphoras hic coniungi, *natare*, *ire*, *volare* ut mox v. 12. ubi pro fronde *coma*, quae *loqui* et *sibilum* edere dicitur. Quam quidem poetae ab una metaphora ad aliam transilientis audaciam graviter reprehendit Muretus. Sed recte observat Ernesti in Initii Rhetor. §. 319. non nimis haec legi adstringendos esse poetas, quibus, praeter ingenii aestu non semper licet omnia severe ad praecepta expendere, et id modo tenendum esse, ne subiecto metaphorice expresso, tribuamus, quae isti metaphorae non conveniant. cf. Klotz. Lect. Ven. p. 417 seq. et Tollius ad Longin. 32, 2. p. 173.

V. 6-10. *Et hoc negat negare* hoc affirmare ait *litus minacis Adriatici*. Adriaticum mare est sinus maris Mediterranei inter Italiam et Illyricum. *minax* procellosum, impetuo-

sum. *Cyclades* Insulae maris Aegei. *Rhodus* insula Cilicii vel Carpathii maris, colosso, mercatura, artibus et philosophia nobilis. *clara* vocatur apud Horat. Od. I. 7. 1. *Thracia*, regio ultra Macedoniam, Septentrionem versus. *horrida* vel ad feros et barbaros mores trahendum est, quo sensu *Germania horrida* dicitur apud Horat. Od. IV. 8. 22. vel ad asperam et gelidam regionem. *Propontis*, pars maris inter Hellespontum et Bosporum Thracium. *Ponticus sinus* mare Euxinum. Animadvertant autem tirones in hoc carmine elegantem metaphoram ab affectu irae de mare translata in adiectis *trux*, *minax*, *impotens*. cf. Doctiss. Harles. ad hunc locum in Chrest. Lat. Poet. contra ira *fervere*, *aestuar*, *fluctuare* dicitur.

V. 10-19. *ubi* in regione Ponti, quae largissimo arborum navibus struendis aptarum proventus nota est. Hinc naves ibi exstructae nobilitatem suam iactabant. Horat. Od. I. 14. 11. *Quamvis Pontica pinus, Silvae filia nobilis, Iactes et genus et nomen inutile*. Mira autem suavitate recordatur Phaselus usu

Ait Phasclus: ultima ex origine
 Tuo stetisse dicit in cacumine,
 Tuo imbuisse palmulas in aequore,
 Et inde tot per impotentia freta
 Herum tulisse; laeva, sive dextera
 Vocaret aura, sive utrumque Iuppiter
 Simul secundus incidisset in pedem.
 Neque ulla vota litoralibus Diis

15

20

V. 23. a mari Stat. in Maffei lib. in aliis *amaret*. Sed nostram lectionem a mare defendunt grammatici, cf. Sanctii Minerva Lib. VII. p. 195.

et aetate nunc exesus, se olim inter arbores frondosas floruisse in iugo Cytorio et foliorum agitatione dulcissimos susurros edidisse, quod dicitur v. 12. *Loquente coma edidit sibilum*. Eleganter enim arboribus vox et cantus tribuitur a poetis, Petronius Car. 120. *Mollia discordi strepitu virgulta loquuntur*. ubi similia exempla larga manu dabant interpretes p. 567. edit. Burman. et ad Virgil. Eclog. V. v. 28. Sed satis notum vel ex primo versu Theocriti: Ἀντί τι τι φθόγγονα καὶ ἰστέον. Simili modo pristinae suae conditionis memor navis inducitur in Epigr. incerti cuiusdam poetae graeci in Analect. Vet. Poët. Graec. T. III. Ep. 385. p. 232. edit. Brunck. Ὀὔ ποτε το δίδωκεν φθόγγον αἶονα ἰστέον πε Περὶ ῥήζον γάτος ἰστέονα Νέον. Ἐκείνη γὰρ γούρην, ἰστέονα καὶ τὸν ὄρον μὲλλον. Ἀνδρῶν τε δὲ τὸν αὖ ποτε φθόγγον. *Amastria* urbs Paphlagoniae Sesamum olim nuncupata, proxima monti Cytoro, qui *buxifer* dicitur propter abundantiam buxorum. Virgil. Georg. II. v. 437. Et

iuvat andantem buxo spectare Cytorum. V. 15 *ultima ex origine*, non, uti omnes interpretantur, *ab antiquissimis inde temporibus*, sed potius *ex antiquissima et nobilissima arborum stirpe*. nam arbores ducunt quasi familiam quamdam, ideoque apud poetas matrum filiarumque nomine appellantur. Ex multitudinae exemplorum, quae interpretes afferunt, unum huc facit a Statio laudatum ex Cornelio Nepote in Attico Cap. I. *Pomponius Atticus, ab origine ultima stirpis Romanae generatus*.

V. 19 — 22. *laeva sive dextera v. au. sive utr. cet.* Sensus: explevi boni navigii partes sive ab una tantum parte (*a dextera vel a sinistra*), sive ab utraque parte ventus secundus ita adspiraret, ut plenae velis currere liceret. *Pedes* dicuntur nautis funes, quibus inferiores veli anguli (die äussersten Spitzen des Segeltuchs, *poggia ed orza italice*) puppim versus adducuntur. Quodsi igitur ab utraque parte ventus secundus adflat, ab utraque etiam parte

Sibi esse facta, cum veniret a mare
 Novissimo hunc ad usque limpidum lacum.
 Sed haec prius fuere: nunc recondita
 Senet quiete, seque dedicat tibi,
 Gemelle Castor et gemelle Castoris.

25

novissime in MSS. Scalig. et Statii. V. 27. *gemelle Castorum et gemelle Castoris* invenit Vossius in libris MSS.

pansis pedum ope velis ille excipitur, et hoc est: *incidit ventus in utrumque pedem sive utroque pede curritur*. sin vero ventus obliquus spirat, et *vel a dextera vel a sinistra vocat*, tunc uno tantum pede inferior veli angulus ad excipiendum ventum attrahitur. Acriter de hac dictione disputant Scaliger et Vossius ad hunc locum, Salmasius ad Solin. p. 400. Potter ad Lycophron v. 1015. Graevius ad Cie. lib. XVI. ad Attic. ep. 6. Burmannus ad Ovid. Fast. III. 565. et plures alii. Sed nemo accuratius rem excussit quam Illust. Heyne ad Virg. Aen. V. v. 830. — *Iuppiter* pro vento est res nota. Hinc vocatur *zephyrus*, cuius celebre fanum fuit in ora Ponti Euxini, de quo erudite Wesseling. ad Diodor. Si-

cul. et Petit. Commentar. L. L. Attic. lib. 5. 4. p. 503.

V. 22. seqq. ornatè pro: *se nunquam expertum fuisse tempestatem*. Nam saeviente tempestate nautis suscipiebantur vota in littore diis solvenda, quod nunquam opus habuit Phaselas. *Dii litorales* sunt dii quivis marini in littore expiandi. cf. Virgil. Georg. I. v. 436. a mare *novissimo*, remotissimo, Pontum Euxinum puta. *limpidus lacus* est Benacus, ad quem sita fuit Sirmio peninsula. v. 25 *Sed haec prius fuere: Haec fuerunt olim Tibul.* Eleg. 5. lib. 2. vid. de hac formula Gatacker in Dissertat. de n. instrum. stylo p. 115. V. 27. *Gemelle Cast. et gem. Cast.* Castor et Pollux, navigantibus propitii. cf. Horat. Od. I. 3. 1. et ibi Doctiss. Iani.

CARMEN V.

AD LESBIAM.

Hilari animo assurgit poeta et puellam suam ad delicias faciendas evocat mortis admonitu. — Eodem argumento ad mutui amoris cohortationem abusi sunt alii nequitiae magistri. Propert. I. 19. 25. II. 15. 24. Tibullus I. 1. 70. Plura exempla collegerunt

Muretus ad hoc carmen et Burmannus ad Lotich. Lib. II. Eleg. 8. v. 65. Ceterum compara cum nostro Martial. VI. 34.

Vivamus, mea Lesbia, atque amemus,
 Rumoresque senum severiorum
 Omnes unius aestimemus assis.
 Soles occidere et redire possunt:
 Nobis, cum semel occidit brevis lux,
 Nox est perpetua una dormienda.
 Da mi basia mille, deinde centum,
 Dein mille altera, dein secunda centum,
 Dein usque altera mille, deinde centum:

5

V. 8. *Dein mi altera da secunda centum* Voss. in suis exempl. et sic est in libro manuscripto et edit. R. nisi quod in priore verba transponuntur *altera mi da secunda centum* — *dein mille altera deinde secunda* Stat. MSS. *Dein mille altera, da secunda centum.* Cantabrig. V. 9. *Deinde*

V. 1. *Vivamus*: genio indulgeamus et amorem exerceamus. Horat. Epist. 1. 6. 65. — *sine amore iocisque Nil est iucundum, vivas in amore iocisque.* Petronius cap. 34. p. 164. *Ergo vivamus, dum licet esse bene.* ubi vide Burmannum. Sic 25. apud Graecos.

V. 2. *Rumores sen. sev.* quidquid de amore nostro spargant et crepent senes morosi.

V. 4. — 7. *Soles occidere et red. poss.* Accommodate Horat. Od. IV. 7. 13. *Damna tamen celeres reparant coelestia lunae*; Colorem inde duxit Lotich. lib. III. Eleg. 7. 23. *Ergo ubi permensus coelum Sol occidit, idem Purpureo vestit lumine rursus humum*; *Nos, ubi decidimus, defuncti munere vitae, Urget perpetua lumina nocte sopor.* vid. quae ibi notavit Burmann. See. V. 5.

Cum semel occidit lux, nox una perpet. est dor. Certatim hanc sententiam exornarunt poetae, cuius exempla nobis obvia. Unum ponamus ex Moscho Idyll. II. v. 108. *Ὅστις ποῦτα θάνατος ἔννους ἐν χθονὶ αἰδῶν, Ἐσθλὰς ἐν αἰὶν μάλιστα ἀλγίστην νέυσσεναι δέον.* nox pro somno vid. Drackenboreh. ad Sil. Ital. III. v. 216.

V. 9. *usque sine intermissione, uno tenore.* v. 10. *millia fecerimus* h. e. millium basiorum summam fecerimus. Quod cum non intelligeret Heinsius, indulsit corrigendi libidini. vid. Var. Lect. *Millia facere* est summam facere vel conficere millium. Eadem summa vel numerus versu sequenti dicitur conturbari, computo seu rationibus turbatis; proprie enim conturbare dicitur de decoctoribus et nere alieno oppressis,

Dein, cum millia multa fecerimus,
 Conturbabimus illa, ne sciamus,
 Aut ne quis malus invidere possit,
 Cum tantum sciat esse basiorum.

10

usque altera mille omnes Statii MSS. et Catabrigiensis. V. 10. pro fecerimus mavult Heinsius in notis ad Catullum *fixerimus* male! vid. not.

quorum rationes sunt conturbatae, quae sibi non constant, nec paria faciunt. cf. Burmann. ad Petron. c. 39. p. 169. et quos ibi laudat.

V. 12. *ne quis malus*, invidus et hinc maleficus, veneficus. malus enim ut graecorum *μασος*, saepe de rebus magicis et veneficiis usurpatur. vid. Drakenborch. ad Sil. Ital. VIII. v. 500. et Burmannus ad Pe-

tron. Carm. LXIII. p. 318. *invidere* invidia nocere. Homines invidi autem aliorum bonis nocere tentabant nimia laude tanquam fascinationis genere. cf. Virgil. Eclog. VII. 27-28. et ibi Cerdanus. *invidere* igitur hoc loco est, quod in patria lingua superstitionis dicitur: beschreyen, quod mox Carm. VII. v. 12. *mala lingua fascinare* dicitur.

CARMEN VI.

AD FLAVIUM.

Frustra a Flavio petierat Catullus, ut sibi indicaret amoris sui delicias et, quo beatus vulnere, qua pereat sagitta, secum communicaret. Ex hac igitur Flavii tergiversatione suspicatur, illum laborare in vili aliqua morbosaeque meretrice, quae salva honestate indicari non possit, quam quidem suspicionem alia quaedam signa externa confirmabant. Iterum nunc rogat Flavium, ut, euicunque tandem amoris vacet, diutius ipsum ne celet, addita promissione, se celebraturum esse eius amores lepidis carminibus.

Flavi, delicias tuas Catullo,
 Nisi sint illepidae atque inelegantes,

V. 1. *Catullo* eleganter pro mihi, summae familiaritatis de-

clarandae causa:

V. 2. *nisi sint illepidae*. atque

Velles dicere, nec tacere posses.

Verum nescio quid febriculosi

Scorti diligis: hoc pudet fateri;

5

Nam, te non viduas iacere noctes

Nequidquam tacitum cubile clamat,

Sertis ac Syrio fragrans olivo.

Pulvinusque peraeque et hic et illic

Attritus, tremulique quassa lecti

10

Argutatio inambulatioque.

Nam mi praevalet ista nil tacere.

V. 3. *velis et possis* coniectat Heinsius in not. ad Catullum parum recte. Cogita, Catullum iam antea explorare voluisse Flavium de eius amore, sed illum semper tergiversatum esse, vid. infra argumentum. V. 7. *nequaquam* vult Heinsius in notis ad Catullum praeter necessitatem! vid. not. V. 8. vetus lectio *Sertis Assyrio* et *sertisque Assyrio*. pro *fragrans* alii *flagrans*. male. vid. Drakenborch. ad Silium Ital. XV. v. 117. et Bentleius ad Horat. Od. II. 12. 25. V. 9. *hic et ille* Stat., qui priorem et anteriorem lectum intelligit. V. 12. prisca lectio, testante Scaligero,

inel. ni sit quod mox v. 4 vocatur *scortum febriculosum*.

V. 7. *Nequidq. tacit. cubil. clamat*: quamvis tu taces, frustra tamen tacet cubile, imo clamat et ad claram solis laeem profert nequitiam tuam. Quilibet autem, vel me non monente, facile sentiet, quam venuste *cubilis clamor* opponatur silentio, quo amorem suum tegebat Flavius. *Tacitus* et *clamare* eleganter ad res inanimatas transferuntur etiam apud alios. Sic *tacita vestis* apud Propertium I. 4. 14. ubi de utroque exempla collegit Passeratius.

V. 8. *Sertis ac Syr. frag. olivo*. Non capillos tantum unguentis saturare solebant homines delicati et beatiores, sed

lectulos etiam inungere rebus odoriferis. sic infra LXIV. v. 87. *suaves odores exspirare lectulus* dicitur. cf. Muretus.

V. 11. *lecti argutatio* non de crepitu lecti cum Statio intelligenda, sed eodem fere sensu, quo *inambulatio*. Sic *fullones* apud Nonium in fragm. veteris scriptoris IV. 34. dicuntur *argutari pedibus* (*igvris*) cf. Ernesti ad Tacit. Annal. XI. 28.

V. 12. In hoc loco tam emendando quam explicando mirum in modum se torserunt interpretes. vid. Var. Lect. Sed nondum remotae sunt difficultates, quibus tam verba, quam ipse sensus laborat. Quam nos dedimus lectionem in textu, contra loquendi rationem et

Cur nunc tam latera exfututa pandas
 Ni tu quid facias ineptiarum?

fuit: *nam ni ista praevallet nihil tacere. Cur non latera exfututa pandam; Nec tu quid facias ineptiarum?* ideo fecit; *nam ni stupra, valet nihil tacere, [Cur? non tam latera exfututa pandant?]* *Nec tu quid facias ineptiarum.* Antiquitatem lectionis Scalig. confirmant Stat. MSS. et Vossii exempl. nisi quod ille pro *pandam* legit *panda* et hic *pandas* habet tamen Commelini liber in margine -- *pada*. Vossius hunc locum corruptum ita restituere constans est: *Nam ni istapte, valet nihil tacere, Cui non iam latera exfututa pandant Noctu quid facias ineptiarum?* Quam lectionem recepit Graevius et Volpius. Nec multum discedit edit. Cantabrigiensis: quae pro cui non exhibet cui nunc. Heinsius in n. ad Catullum tentat, *Quam nil praevallet ista mi tacere, Cur nunc iam latera exfututa pandas.* Boodanus in Var. Lect. p. 130. ex Escript. MSS. a Rhonkenio acceptis, offert: *Nam ni te pudeat, nihil taceres.* Idem Vir doctus testatur in margine Aldinae editionis legi *Ni te pigeat* quod fortasse ex eodem fonte fluxit. Totum locum solum sic refingit Boodanus: *Nam ni te pudeat, nihil taceres, Cum nunc tam latera exfututa pandant, Noctu quid facias ineptiarum.* Quae quidem lectio commodum sane et orationis serici valde accommodatum sensum praebet, sed nimis videtur vis facta esse antiquae lectioni. Pari modo se habent plurimae emendationes Corradini de Allio, in quibus saepe nec vola nec vestigium antiquae lectionis apparet. Bipontina editio, ad quam textus editionis nostrae conformatus est, se-

orationis nexum explicant: *Nam mihi prodest ista nil tacere.* Quid? si duabus voculis transpositis hunc in modum legatur versiculus: *Nam nil praevallet ista mi tacere* hoc sensu: *nam nil praevallet*, nulla causa tantum apud te valere debet, *ut ista*, quae amorem tuum spectant, *mi*, tibi amicissimo, *taceas*, reticeas. *Tacere aliquid*, pro reticere passim dicitur. Terent. Eanuch. I. 23. Cornel. N. X. 2. 5. Aut valde fallor, aut egregie sic omnia cohaerent sibi que respondent. Nec quemquam offendere debet particula *nam*, quam, quia praecesserat. v. 6. mutavit Nic. Heinsius (vid. V. L.) in *quoniam*. Sed non vidit utramque particulam ha-

here, quo referatur. Primo loco *nam* referendum est ad verba, *nescio quid febriculosi scorti diligis*; nam id testatur cubile. Altero loco ad verba: *nec tacere posses*; nam tibi sum amicissimus, cui nil reticere debet.

V. 13. *Cur nunc tam latera exfututa pandas* est. Cur latera Venere adeo exhausta et viribus defecta ostendas, praeter te feras, explices, nisi noctua illa lassentur Veneris palaestra? vel: cur incurvas latera infirma, (nam *pandare* et *pandari*, dicuntur arbores quae flectuntur et oneri cedunt) nisi Veneris usu noctu exerceantur? Ovid. Amor. III. 11. 13. *Vidi, cum foribus lasus prodiret*

Quare quidquid habes boni malique, 15
Dic nobis. Volo te ac tuos amores
Ad coelum lepido vocare versu.

quitur Gottigensem. vid. not. V. 15. *boni malive* vult Clariss. Iani ad Horat. Od. I. 27. v. 17.

amator, Invalidum referens enteritumque latus. tatus est Horat. Od. I. 27. v. 17.
V. 15. *Quidquid habes.* Imi- — *quidquid habes, age, De-*
pone *tutis auribus.*

CARMEN VII.

AD LESBIAN.

Ingentem lasiorum copiam petit a Lesbia. cf. Carm. V.

Quaeris, quot mihi basiationes
Tuae, Lesbia, sint satis superque?
Quam magnus numerus Libyssae arenae
Laserpiciferis iacet Cyrenis,
Oraculum Iovis inter aestuosi, 5
Et Batti veteris sacrum sepulcrum:

V. 4. *Laserpicif. Cyrenis.* Cyrenae, una e quinque urbibus regionis Cyrenaeae in Africae prope Aegyptum, laserpicio (εὐρίπυ) nobilis. vid. de hac nobilissima apud veteres planta Salmasius ad Solin. p. 249. Cyrenaeis fuisse propriam et conspici eorum nummis impressam egregie docet Hemsterhousius ad Pollucem IX. S. 60. p. 1026 - 1028. cf. Trillerus ad Grot. Christ. patient. p. 257.

V. 5. *Oracl. Iovis int. aest.* innuit Iovem Hammonem, cuius templum et oraculum fama celeberrimum fuit in Libya. Describit illud Curtius IV. 7.

- 5. ubi multa de hoc templo collegit diligentia Freinsheimii. De imagine Iovis Hammonis in numismatibus et statuis expressa agit Spanhem. de Usu et Praest. num. diss. VII. p. 389. adde Ant. van Dalen. de oracul. gentil. c. 9. p. 209. *aestuosi* cuius in Libya templum esset, ubi arena aestuabat, aestu fervebat, vel maris instar flante Euro agitabatur.

V. 6. *Et Batti veteris sacrum sepulcrum.* saero honore colebatur sepulcrum Batti, quia primus Cyrenarum eonditor fuit. de quo vid. Spanhem. ad Callimach. Hym. in Apoll. v. 76.

Aut quam sidera multa, cum tacet nox,
 Furtivos hominum vident amores:
 Tam te basia multa basiare,
 Vesano satis et super Catullo est,
 Quae nec pernumerare curiosi
 Possint, nec mala fascinare lingua.

10

V. 11. *curiosi* invidi. vid. ad
 carm. V. v. 12. — *mala lingua*
 in simili re apud Virgil. dici-

tur. Eclog. VII. v. 28. — *bac-*
care frontem Cingite, ne vati
noceat mala lingua futuro.

CARMEN VIII.

AD SE IPSVM.

Frigere coeperat amor Lesbiae, eiusque animus a Catullo abalio-
nari. Quod quum animadvertisset, pari modo ad illam con-
temnendam animum induxit et obfirmavit. Sed cogita, Ca-
tullum post multas variasque animi commotiones acquiescere
denum in hoc consilio, et tandem aliquando quam ineptus
ille amor sit intelligere. In hac igitur seriori cogitatione re-
pente fit philosophus et secum instituit colloquium. cf. Ovid.
Amor. III. 11.

Miser Catulle, desinas ineptire,
 Et, quod vides perisse, perditum ducas,
 Fulsero quondam candidi tibi soles,
 Cum ventitabas, quo puella ducebat

V. 1. *Heinsio* in n. ad Catullum placebat: *Miser Catulle, desine ab*
ineptire, Et, quod vides perisse, perditum ducere. V. 4. *Heinsius* legero

V. 1. *Miser* cui tantos cru-
 ciatus parat amor, tantum ama-
 ritudinis propinat, *ineptire*,
 pro inepte amare, amor, cuius
 aliquando nos poeniteat, in-
 dulgere. Sic *ineptus amor* apud
 Tibull. I. 4. 24.

V. 3. *candidi solis* nulla nu-

be obscurati, felices. cf. Salva-
 gnium ad Ovid. Ibin v. 219
 et Cort. ad Sallust. Catil. 5. 7.
 Sic apud Graecos *λευκὸν ἥλιον*. vid.
 Spanhem. ad Callimach. H. in
 Cer. v. 123.

V. 4. *quo puella ducebat* vo-
 cabat, me venire iubebat. con-

Amata nobis, quantum amabitur nulla. 5
 Ibi illa multa tam iocosa fiebant,
 Quae tu volebas, nec puella nolebat.
 Fulsero vere candidi tibi soles.
 Nunc iam illa non vult: tu quoque, impotens, noli;
 Nec, quae fugit, sectare; nec miser vive: 10
 Sed obstinata mente perfer, obdura.
 Vale, puella: iam Catullus obdurat:

iabet quo puella dicebat pro condicebat. Idem iam in mentem venerat Bronckusio ad Propert. lib. III. Eleg. 22. et Jan. Dousae filio in not. ad Catull. citra necessitatem. Saepo autem in his vocibus inter se commutandis peccarunt librarii. vid. quos laudat Drakenborch ad Sil. Ital. XII. 221. V. 6. *abi tum iocosa*. V. 9. Voss. in Commelini codice invenit *tuque inepte et impote* in aliis *impotens* et sic est in Edit. R. et L. MS.; in omnibus vero deest pes extremus. Scaliger restituit *impotens ne sis*. Vossius ex vestigiis veteris lectionis: *tu quoque ipse te refer*. Statius *tu quoque impotens esto* hinc vult *tu quoque impotens, noli* quae postrema lectio reperitur etiam in margine lib. Heinzi, ubi tamquam mantissa additur haec lectio: *Iam nunc et illa non vult, tu quoque et noli*. Cantabrigiensis Vossianam lectionem amplectendam putat, modo pro *refer*

sulto fortasse posuit verbum *ducere*, quia fallaciae notionem simul complectitur; eleganter enim dicitur de puellis, quae falsa spe amatores lactant. Propert. II. 17. 1. *Mentiri noctem, promissis ducere amantem*.

V. 6. *Ibi illa multa tam iocosa fiebant*. Eu novam poetae verecundiam, verecunde nunc circumscribentis amoris nequitias, quibus olim cum Lesbia indulserat! *facere et fieri* passim de re Venerea. vid. Burman. ad Petron. 39.

V. 9. *tu quoque, impotens, noli*. Sensus: nunc illa te conterant, vicissim illam contemne contentas. Haeserunt in hoc loco et ad coniecturas confugerunt, interpretes (vid. Var. Lect.) sed non intellexisse vi-

dentur *impotentem* iam dici hominem invenustum, qui nihil in amore valet et pollet, qui reiicitur et repulsam fert. *Potens* contra est, qui felix et fortunatus est in amore. infra Car. C. v. 8. *Sis felix, Coeli, sis in amore potens*.

V. 11. *Sed obstinata mente perfer, obdura* imitatus est Ovid. Amor. III. 11. *Perfer, et obdura; dolor hic tibi proderit olim. obdurare* est animum contra aliquid munire, durum facere, limo et parato animo aliquid ferre, tenacem esse propositi. idem dicitur infra c. 76. *animo se affirmare* et apud alios *durare animum*.

V. 12. *Vale, puella abi in malam rem*. Sic *χρησται* apud Graecos. cf. Davis. ad Cic. de

Nec te requireret, nec rogabit invitam.
 At tu dolebis, cum rogaberis nulla,
 Scelestā, nocte. Quae tibi manet vita? 15
 Quis nunc te adibit? quoi videberis bella?
 Quem nunc amabis? quouis esse diceris?
 Quem basiabis? quoi labella mordebis?
 At tu, Catulle, destinatus obdura.

legatur obdura. Servavit tamen in textu nostram lectionem. Heinsius, cuius celebrata in emendandis poetarum carminibus, nescio quo fato, tam parum ingeniolo meo probatur sagacitas, emendat in not. ad Cat. tu quoque impotens mentis, Nec, quae fugit, sectare. V. 14. cum rogaberis nullam, Scelestā, noctem Vossius et Cantabrigiensis. vetus lectio fuit nulla scelestā nocte vel nete. Scaliger in suo MS. vere, quae tibi manet vita, h. e. cogito, tecum reputa. Muretus ex libro quodam veteri assert: scelestā, quae nunc quae tibi manet vita? vulgata lectio scelestā tene? Heinsius pro liberalitate sua: cum rogaberis nulla, Scelestā, nulla. quae tibi manet vita? vel, cum rogaberis nulli, Scelestā, noctem. V. 19. obstinatus Vossius cum plurimis. nostram lectionem defendit Scaliger et Ger. Ioan. Vossius in Art. gram. lib. II. c. 14.

Nat. Deor. libr. I. 1. sub finem.

V. 14 — 15. At tu dolebis. Similiter Horat. Epod. XV. 11. O dolitura mea multum virtute Neaera; Nam, si quid in Flacco viri est, Non feret assiduas potiori te dare noctes, Et quaeret iratus parem. quum rogaberis nulla, Scelestā, nocte h. e. de nulla nocte. Scelestā perfida. Quae tibi manet vita? quam spreta in posterum vives? observa manere admittere etiam casum tertium. exempla vid. in Sanctii Minerv. II. 4. cf. Ernesti in Clav. Cic. s. v. manere.

V. 18. quoi labella mordebis. frequentes sunt poetarum in commemorandis amantium morsiunculis, tanquam ferventissimi amoris signis. vid. Passerat. ad Propert. III. 8. p. 451. Brouckhus. ad Tibull. I. 6. 14. et Sciop. ad Lus. c. 87. p. 92. destinatus recte dicitur, qui alicui rei devotus et addictus est, cui certa et fixa sedet sententia. nam destinare saepe est constituere, decernere, ut certum sit. ut Graecorum ἀίετιν constitutum est. Malim tamen obstinatus propter vers. 11. v. V. L.,

CARMEN IX.

AD VERANNIVM.

Verannio, arctissimo familiaritatis vinculo secum coniuncto, gratulatur felicem reditum ex Hispania, eique, quam gratus hic nuntius ad aures suas acciderit, declarat, mox magis declaraturus laetitiam suam mutuis amplexibus et mutuo de eius itinere instituendo colloquio. Dulcissimum est hoc carmen et molliissimos amicitiae sensus spirat. Comparent poëtae studiosi Horat. I. od. 36. et Iuvenal. Sat. XII. in reditum Catulli, miramque in simili argumento varietatem et copiam agnoscant.

Veranni, omnibus e meis amicis
 Antistans mihi millibus trecentis,
 Venistine domum ad tuos Penates,
 Fratresque unanimos anumque matrem?
 Venisti. O mihi nuntii beati!
 Visam te incolumem audiamque Hiberum
 Narrantem loca, facta, nationes,

5

V. 2. alii *antistas* vel *antistes* sed nostra lectio omnium antiquorum librorum auctoritate munitur teste Vossio. V. 4. Ms. *Stat. uno animo sanamque et uno animo suamque*. Comel. lib. *senemque*, quam lectionem dare etiam Codices Vaticanos testatur Brouckhus. ad Tibull. I. 7. 88. Scal. lib. *unanimos suamque* L. MS. *tuamque* Edit R. *unanimos suamque*. nostra lectio debetur Faerno, quem secutus est Vossius et hunc Cantabrigiensis. Ceterum sollemnis est lectionis diversitas in *unanimos* et *unanimis*, *exanimis* et *exanimis*, *inermis* et *inermis* aliisque similibus. vid. Drackenborch. ad Sil. Ital. V. 584.

V. 2. *Antistans* praefertur mihi ingenti amicorum turbae. *antistare* alicui est antecellere aliquem. Gell. I. 7. c. 5. qui caeteris *antistabat*.

V. 4. *anumque matrem*. *anus* adiective sumendum ut infra LXXVIII. 47. *charta anus* et LXXVIII. 10. *fama anus* apud Ovid. Art. Am. I. 766. *cerva*

anus. Martial. 6. 27. *amphora anus*.

V. 6. *Hiberum loca* intellige non vicos tantum et oppida, sed etiam situs et regiones; nam late patet vox *loca* sicuti Graecorum χώρῃς, χώρῃν. vid. Salmas. ad Solin. p. 690. *Hiberi* sive Iberi sunt Hispani ab Hiberio fluvio sic dicti.

Ut mos est tuus; applicansque collum,
 lucundum os oculosque suaviabor,
 O quantum est hominum beatiorum,
 Quid me laetius est beatiusve!

10

V. 9. *lucundum os oculosque suav.* intimi amoris signum apud veteres fuit oculorum osculatio. Sic Eumaeus apud Homerum Telemachum excipiens Odys. XVI. 15. *Κίρην δὲ πρὸς ὤφθαλμον* Cic. Epist. ad

Fam. XVI. 27. *tuosque oculos dissuaviabor.* ubi plura in hanc rem attulit Cortius cf. infra Carm. XLVIII.

V. 10. *O quantum est hom.* eleganter pro vulgari: nemo me est felicior et beatior.

CARMEN X.

DE VARRI SCORTO.

Catullus, dum redux factus esset ex Bithynia, ubi commoratus fuerat inter comites praetoris Memmii, forte fortuna a Varro deducebatur ad eius amicam, in cuius ore, primo statim obtutu, expressa videbat nequitiae et vitae meretriciae indicia. Mox inter ipsos exoritur colloquium, in quo egregie adumbrata est meretricularum viros emungendi calliditas, sed elusa a Catullo ridiculo modo. Nam cum meretrix inhiaret iam iam captando praemiolo vel certe lexicarios ex Bithynia adductos Catullum sibi concessurum esse speraret, repente derisa et multis convitiis cumulata relinquitur. Multum suavitatis et leporis habet hic dialogus propter nativam rei ex vita communi petitor descriptionem.

Varrus me meus ad suos amores
 Visum duxerat e foro otiosum:

V. 1. *Varrus:* haud dubie intelligendus Alphenus Varus, qui ex tonsore vel autore factus est iuriconsultus. Addictus fuit sectae Epicureae et multa scripta reliquit. Scripsit eius vitam Henric. Brenekmannus Amste-

lodami 1709. meminit eius sodalitatis infra Car. XXX. — *visum ad suos amores* h. e. ad amicam suam. *amores* pro amica passim. Sic infr. XXI. 4. *paedicare cupis meos amores.* et XLV. 1. *suos amores tenens*

Scortillum, ut mihi tum repente visum est,
Non sane illepidum, nec invenustum.

Huc ut venimus, incidere nobis

5

Sermones varii: in quibus, quid esset

Iam Bithynia, quomodo se haberet,

Et quonam mihi profuisset aere?

Respondi, id quod erat: nihil neque ipsis,

V. 7. Stat. MSS. *quomodo posse haberet* et ita libri veteres testa Vossio, qui inde proculdit *quomodo ops se haberet*. Vossium refutat Vit doctus in *Misceflauis Observatt.*, quae cura Dorvillii prodierunt Vol. V. p. 2. Sed magis displicet ipsius prolata coniectura: *quomodo os se haberet*? Fingit sibi nimirum V. D. scortillum rogasse poetam, *an ex irratione quacum fecisset?* et quantum sibi os impurum profuisset? — cui explanationi profecto omnis orationis series reclamatur, nec cetera, quae Viro docto ad totum hoc carmen, vel disputata, vel observata sunt, tanti ponderis mihi videntur, ut iis commemorandis inmorez. nostram lectionem toentor libri veteres fere omnes. V. 8. *quantum mihi profuisset aere* Veteres libri Scaligeri et Vossii, quod, cum parum latine dictum esse censeret Scaliger, mutavit in: *Quantum mihi profuisset: a re Respondi improbante Gronovio lib. III. de Pecun. Vet. c. 17. ubi plura egregie carmen nostrum illustrantia invenies. Ipse eleganter coniecit Eoquonam. nam simili modo loquitur poeta car. XXVIII. 6. Eoquidnam in tabulis patet luelli Expensum?* Heinsius in not. ad Catull. offert: *Et quanto mihi profuisset aere.* V. 9. Statii MSS. omnes neque in ipsis. Sed modus metri facile evincit, *et in*

in gremio. cf. XXVIII. 6. XL. 7. et alibi. *visere ad aliquem* est notus loquendi modus, Terentio, Lucretio, Plauto aliisque familiaris. exempla contulit Heins. ad Ovid. Amor. II. 2. 21.

V. 3. *scortillum*, referendum ad amores, qui, quales fuerint, nunc describuntur. *ut mihi t. repente v. e.* quemadmodum statim primo aspectu iudicabam.

V. 6. *quid esset iam Bithynia*, in quo stato iam esset haec provincia, *quomodo se haberet* quam lucrosa et quaestuosea proventibus esset. *Et quant. mihi profu. ae.*, et quantum ego inde reportassem lucelli. Vana

sunt quae contra hunc locum disputat Vir doctus in *Observ. Miscell. Vol. V. p. 2. 3. de importuna eius emendatione* vid. Var. Lect.

V. 9. *nihil neque ipsis*. Bithynis puta; neminem enim offendere debet, quod praecesserit Bithynia, cum frequens sit hoc loquendi genus, Syllepsin vocant Grammatici, optimis quibusque scriptoribus frequentata. vid. Gronov. de Pec. Vet. II. 4. et Sanctii Miner. IV. c. 10. ibique Perizonium. *nec praetoribus* in universum, quibus administratio huius provinciae contigit; *nec cohorti praetoris* comitibus, qui fuerunt praefecti,

Nec praetoribus esse, nec cohorti, 10
 Cur quisquam caput unctius referret:
 Praesertim quibus esset inrumator
 Praetor, nec faceret pili cohortem.
 At certe tamen, inquiunt, quod illic
 Natum dicitur esse, comparasti 15

delendum esse. Vossius ex vetusto lib. Commelini recepit *nihilmet ipsis* quem more suo sequitur Vulpianus. Editiones tres antiquissimae *mibi neque ipsis* unde Scal. et Stat. *mibi nec ipsi* quod reiecit Gronovius l. c. p. 550. Editiones nonnullae *nihil neque ipsi*, fortasse quis non concoquere poterant plura. V. 10. pro praetoribus Muretus quaestoribus refrugante Gronov. l. c. praekonibus Heinsius in not. ad Catul. emendandi libidine abreptus. V. 13. libri scripti Scal. non facerent. Vossius non faceret. Gronovius in l. c. *num facerent?* vel *non faciens*, quarum postrema lectio egregie favet orationi. ceterum nostram lectionem tam L. MS. quam edit. Cantabrigiensis confirmant. V. 14. Coniecturam Turnebi *inquit, id quod illic* et Scaligeri *inquit* pro *inquiunt* damnavit iam Gronovius. V. 15. pro *natum*, malebat Meoenger *notum* probante Viro docto in Observatt. Miscell.

medici, scribae, praecones et alii [la suite] *cur quisquam caput unctius referret* h. e. *cur quisquam propter lucrum ibi collectum lautius vivere posset, lautior et ditior rediret; unctus* enim inde, quod ditiores et elegantiores homines se ungere solebant pretiosis unguentis, eleganter transfertur ad omnia quae sunt lauta et splendida et quidquid beatorum conditione gaudet. Sic infra Carm. XXIX. 23. *uncta* patrimonium. cf. v. 4. apud Martial. V. 46. *coena uncta* l. e. lauta et opipara.

V. 12. *inrumator praetor* C. Memmius Gemellus, qui fuit homo nequam, non nisi pravis animi sui libidini indulgens et devorandis aliorum bonis avide inhians, nulla co-

mitum ratione habitus; non enim significationis proprietates urgenda est in voce *inrumator*, sed in universum turpioris vitae notio subiicienda, quod apparet ex carmine XXVIII. v. 10. ubi eadem obscenitate eisdem Memmii sordida notatur avaritia: *O Memmi, bene me, ac diu supinum Tota ista trabe lentus inrumasti*. cf. Carm. XXXVII. 8. et Scaliger ad hunc locum. *nec faceret pili coh.* post *nec* subintellige *qui*.

V. 14. *quod illic natum dicitur esse* ex eo, quod ibi *lucratum esse* dixeris. *natum*, sicut Graecorum *τὸ γεννητὸν ἀργύρον*, eleganter dicitur, quod quicumque de causa provenit, et rei familiari quasi subnascitur. vid. Gronov. de Pec. Vet. p. 525. V. 16. alii explicant: *cuius*

CATUL. Carm.

D

Ad lecticam homines. Ego, ut puellae
 Unum me facerem beatiorem,
 Non, inquam, mihi tam fuit maligne,
 Ut, provincia quod mala incidisset,
 Non possem octo homines parare rectos. 20.
 At mi nullus erat neque hic neque illic,
 Fractum qui veteris pedem grabati
 In collo sibi collocare posset.
 Hic illa, ut decuit cinaediorum,
 Quaeso, inquit, mihi, mi Catulle, paulum, 25

L. c. male. pro esse alii aere vel asse. V. 17. beatorum. Avantiis contra nitente Scaligero. V. 19. tres antiquissimae Editt. quas mala. V. 20. ex corruptis lectionibus octo literas, octo litas, octo mines reposuit Vossius octo Midas l. c. mancipia Phrygiaca vel Bithynica. admodum dure! salva

rei proprius usus est in Bithynia. ad lecticam homines h. e. lecticarios, (*επιμαγειροι*) de lectica veterum post Lipsium Elector. lib. I. c. 19. copiose et accurate disputat Schellerus de Re Vehiculari lib. II. c. 5. p. 85. ut me facerem h. e. ut me fingerem, iactarem, simularem. sic facere se ferocem apud Plant. Curcul. 4. 3. 7. ad quem locum plura exempla collegit Gronov. in Lect. Plantin. p. 92.

V. 18. non mihi tam fuit maligne non adeo maligna fortuna usus sum, non adeo presens fui angustiis.

V. 20. parare [*επιμαγειρειν*] octo homines rectos h. e. erectos et proceros. Sic recta servitia apud Sueton. Caesar. c. 47. sunt apta forma et statura, ut recte ibi explicat Ernoci; lectica autem vel a quatuor vel a sex vel ab octo servis por-

tabatur, et hinc vocatur octophorus vel octophorum, cuius usu nobilis imprimis fuit Bithynia. Cic. Verr. V. 11. nam, ut mos fuit Bithyniae regibus lectica octophoro ferebatur.

V. 21. Sensus: at ego nulum plane habebam servum, neque hic neque in provincia, in cuius collo vel vetus et fractus grabatus suspendi et gestari posset. grabatus est lecticarum genus vile et exiguum. Multus est in hac explicanda voce Vossius. pedes autem dicuntur asseres, vel furculae, quibus immitentem lecticam humeris subibant lecticarii.

V. 24. ut decuit cinaediorum pro indole et more procacis et perfrictae frontis scortilli. Eadem voce impudentiam hominis turpi libidine diffuentis notat Martialis lib. VI. 39. 12. Quartus cinaeda fronte.

V. 25. paulum istos commoda vid. Var. Lect. affectabat

Istos commoda, nam volo ad Serapin
Deferri. Mane, inquit, puellae:

res est, vulgata lectione servata. V. 26. Bipontina editio, quam typis describendam curavimus, exhibet lectionem Scalig. *paulum Istos: commoda nam volo ad Serapin Deferri*, quam ut in textum recipeream, a me impetrare non potui. Licebit mihi et in nonnullis aliis locis discretionem facere ab edit. Bipont. ubi meliores lectiones idoneis ex causis praeferendae videntur. antiquissima lectio, in quam conspirant omnes MSS. Statii est nostra: *Paulum istos commoda*; unus tamen habet *paululum* sequenti syllaba ultimam absorbente. Iam vero cum producatur ultima in *commoda*, metri rationi succurrere studuit Scaliger coniectura, mutato *commoda* in *commodo*. parum feliciter! nam primum huius ipsius vocis ultima correpta eget auctoritate et exemplo, cuius, quantum scio, nullam apud veteres exstat, deinde, licet cum Scaligero *commodo* explicae in *tempore*, tamen nescio, quid frigoris habet. Melius consultum fuit tñm numerorum modulo quam ipsi sensui in Edit. Aldin. I. ubi legitur: *Istos commodita volo ad Serapin deferri*. Sed nullius libri MS. consensu firmatur. Pari modo haud inepte legi possit cum Viro docto in Observatt. Miscell. l. c. *Istos commoda*, enim *volo ad Serapin*, modo eiusmodi lapsus librariorum in permutandis particulis *est* nam et enim veritatis quamdam haberet speciem. Itaque vel dicendum est, Catullum corripuisse ultimam in *commoda* [quod putat Vossius, quamvis non satis hanc insolentiam adstruere videantur allata exempla, *puta et tempera*, quorum prius dubium adhuc est apud Pers. IV. 9. vel adverbialiter exponitur a grammaticis; alterum non nisi in veteri inscriptione occurrit] vel lenior iucunda est emendandi ratio. Lenissimum autem puto, si quis pro *commoda* reponat *commode*, ut sit vocativus. Eleganter autem dicitur *commodus*, vel qui est facilis, benignus, liberalis, obsequiosus. gütig, gefällig. Horat. IV. Od. 8. v. 1. 2. *Donarem pateras, grataque commodus, Censorine, meis aera sodalibus*, vel qui commodo et opportuno tempore non convenit. Terent. Andr. V. 2. 3. *Ego commodiorem hominem, adventum, tempus non vidi*. Sensus igitur erit: *quasso, mi Catulle, paulum istos mihi [eleganter reticet verbum eede vel mutua] commode, note mihi liberalitate tua, vel: tu qui commodo et opportuno tempore iam me convenis, nam volo ad Serapin deferri*. Cui contorta videtur mea explicatio, meliora afferat. V. 27. *mane me*,

autem meretrix non sine causa octophorum, utpote quod muneri mitti solebat puellis. Mar- tial. l. 3. 11. *Octo Syris suffulta datur lectica puellae nam volo ad Serapin deferri* h. e. ad templum Serapidis. haud raro enim ipsi dii pro templis poni solent. Sic apud Chariton. lib. 4. c. 4. *επιείκως ἢ ἀπειρίτω βελήσων*

ubi vid. Doryillius et Albertus in Observatt. in nov. Test. p. 254 - 256. Erat autem hoc templum eo tempore extra urbis pomoerium [quapropter speciosam lecticae postulandae causam habebat meretrix] quod adibant mulierculae vel procurandae valetudinis vel exercendae libidinis causa. vid. Vossius

Istud, quod modo dixeram me habere,

Fugit me ratio. Meus sodalis

Cinna est Caius: is sibi paravit.

30

Verum, utrum illius, an mei, quid ad me?

Utor tam bene, quam mihi pararim.

Sed tu insulsa male, et molesta vivis,

Per quam non licet esse negligentem.

inquii, puellae plerique libri veteres. nam me εμψυχοι, uti saepe apud Plautum et Terentium. Itaque non extrudi debebat me in edit. Bipont. quamvis alias eiusmodi hiatus amet Catullus. alii mane tum vel manedam ultima in mane corripitur, uti in cave, vale, iube, vide, responde. vid. Voss. de Analog. lib. III. c. 25. ex veteri scriptura inquit recte fecit Scaliger inquit. Heinsius in not. ad Cat. totum versum audacter, ut solet, sic refingit: Deferri. itane? inquit puellae. V. 31. Vossius: Verumne illius an mei. Idem vers. seq. legit: quae mihi paravit. Statim ex veteri lectione parassim fecit paratis. V. 33. nonnullae antiquiores editt. insulsa, mala et molesta, vel male et nimis molesta es, vel mala et nimis molesta es. Vossius: Sed tu invisae, male et molesta vivis. Heins. in not. ad Cat. coniicit: Sed tu insulsa vale et molesta ubivis vel quivis in vers. ult. idem malit negligenti pro negligentem, quod iam in mentem venit Doussae.

ad h. l. et Jablonskii in Pantheo Aegypt. lib. II. cap. 5. 6.

V. 28. *Istud, quod m. d. m. h. fugit me ratio* pro *istud rationes grammaticae postulabant istius*. Sed consulto et eleganter iam neglexit poeta constructionem, ut hominis temere errantis et repente ad se redeuntis confusam loquendi rationem imitaretur. Sensus est: in eo, quod me possidere dixeram, erravi et deceptus fui, alibi animum habui, cum id dicerem, status rei me sefellit.

V. 30. *Cinna. poeta nobilis,*

qui scripsit carmen Smyrnam, quod decem annis elimavit. Laudatur infra carm. XCV. cf. Virgil. Eclog. IX. 35. et Martialis. X. 21.

V. 32. *Utor tam bene, quam mihi pararim.* post *quam* subaudi *si*. in animo habuit poeta tritum illud: amicorum omnia esse communia.

V. 33. *molesta vivis* eleganter pro *es*.

V. 34. *per quam non licet esse negligentem*, cuius rapacitas caute vitanda est.

CARMEN XI.

AD FURIUM ET AURELIUM.

Sublimiori spiritu exsurgit poeta et ipso, quo nunc utitur, graviore carminis genere, in altum eniti et paulo senioris argumenti rem moliri et promittere videtur. In qua quidem opinione tenet lectores usque ad vers. 15 ubi inopinata conversione suaviter eludit lectoris expectationem. Nam postquam satis laudaverat spectatam sibi Furii et Aurelii amicitiam, ad officia gravissima quaeque amici causa suscipienda paratam, expetit sibi novum ab ipsis amicitiae officium; quod quale quantumque fuerit, ipse lector cognoscat. Exsplendescit hoc carmen eximiis magni poetae virtutibus, sive verborum delectum et ornatum plane lyricum respicias, sive inexpectatam conversionem et ingeniosam inventionem admireris, qua summam gravitatem repente excipit lasciva levitas.

Furi et Aureli, comites Catulli,
Sive in extremos penetrabit Indos,

V. 2. alii *penetravit*. *perperam*: nam sequitur versu nono *gradietur*.

V. 1. *Furi et Aureli*. Innui putant interpretes Furium Bibaculum, elegantis ingenii poetam, passim veteribus laudatum, et L. Aurelium Cottam praetorem, qui legem promulgavit de iudiciis equestri ordini restituendis. Sed recte iudicat Vulpus; vix quidquam certi de illis pronunciari posse, cum plures omnino fuerint iis temporibus tam Furii, quam Aurelii. Nec eosdem fuisse puto, quos infra acerbis versibus insectatur, Aurelium quidem in Carm. XXI. Furium in Carm. XXIII. *comites Catulli* me comitaturi, mecum adituri remotissimas terrae partes. Idem tan-

quam certissimum verae amicitiae argumentum expectat Horatius a Septimio Od. lib. II. 6. v. 1. *Septimi, Gades aditure mecum, et Cantabrum indoctum iuga ferre nostra, et Barbaras Syrtis ubi Maura semper Aestuatur unda*: ubi plura huius generis exempla excitavit Cl. Iani, nostri loci non immemor.

V. 2. *Sive in extremos pen. Ind.* extremi vocantur Indi ut mox vers. 11. *ultimi Britannii* tamquam remotissimi populi. Eodem sensu apud Ciceronem India vocatur *extrema* Verr. V. c. 65. et sic passim extremae orae dicuntur vel pro India vel pro alia quacumque re-

Litus ut longe resonante Eoa

Tunditur unda;

Sive in Hircanos Arabasque molles,

5

Seu Sacas sagittiferosque Parthos,

Sive qua septemgeminus colorat

Aequora Nilus;

Sive trans altas gradietur Alpes,

Caesaris visens monumenta magni,

10

V. 3. nonnulli *longe ubi litus*. V. 6. Passeratius in vet. quodam libro *coliriferosque*, collato Virgilio Aeneid. X. v. 169. in margine H. lib. *pharetripherosque*. Sed nostram lectionem confirmant libri fere omnes; iu-
verit autem observare Catullum, more Graecorum spondaei loco alibi
posuisse trochaeum, ut vers. 15. *pauca nunciata meae puellas*. V. 7. *Sive*
qui in edit. R. et in quibusdam Stat. MSS. in Maffei lib. *que*, unde
legendum putat Stat. *quae*. Vossius ex lib. vet. ad quos saepe pro-

motiori regione in ultimo quasi
orbis termino ex opinione ve-
terum sita. cf. Burmannum Sec.
ad Anthol. Tom. I. p. 264 *ιγχε-
ρις αὐδης* Homero aut Aethio-
pes Odys. I. 23.

V. 3. *Litus ut longe res. ut*
quemadmodum Graecorum *ἡ
est ubi*. sic infr. Carm. XVII.
v. 10. cf. Cerd. ad Virg. Ae-
neid. V. 329. *Eoa unda* est
mare orientem versus, Ocea-
nus, unde surgere putabatur
Aurora [*ἡ*] *longe sonans* ex-
primit illud Homericum *ἡ
ῥέος*.

V. 5. *Sive in Hircan. Arab.*
moll. Hircani Asiae populi.
Arabes dicantur *molles*, quod
clementia coeli emolliti et ener-
vati. *tener Arabs* apud Tibull.
II. 2. 4. ubi vid. Broukhusius.
Sacae populi proximi Scythiis.
Parthi sagittiferi populi orien-
tis mira dexteritate sagittas tra-
etandi et in fuga retrorsum

iaciendi satis noti. cf. Burman-
nus Sec. ad Propert. III. 7. 54.
et quos ibi laudat. *Septenge-
minus Nilus* h. e. septenus, per
septena ostia in mare se exo-
nans Ovid. Amor. III. 6. 39.
*Ille fluens dives septena per
ostia Nilus*. hinc vocatur *ἑπτά-
ροπος* apud Dionys. Perig. v.
264. cf. Eustath. ad Dionys.
Perig. v. 226. vel *ἑπτάροπος* vid.
Salinas. ad Solin. cap. 32. p.
295. cf. Maillet. descript. Aegy-
pti p. 49. *colorat aequora* h. e.
aqua lutosa, qualem fere ve-
bit Nilus ex agris inundatis rela-
beus, colorem inducit mari ab
aqua marina diversum.

V. 10. *monumenta Caesaris*
intellige tropaea et quidquid
ad eius factorum conservandam
memoriam publice exstabat.
Britanni *horribiles* refer ad ex-
ternum cultum. Vulpis in hanc
rem laudat Caesar. de bell. Gall.
lib. V. c. 14.

Gallicum Rhenum horribilesque ultimi-
mosque Britannos:

Omnia haec, quaecumque feret voluntas

Coelitum, tentare simul parati,

Pauca nunciate meae puellae

15

Non bona dicta:

Cum suis vivat valeatque mœchis,

Quos simul complexa tenet trecentos,

Nullum amans vere, sed identidem omnium

Ilia rumpens.

20

Nec meum respectet, ut ante, amorem,

vocat. profert quis pro quibus. V. 11. hiatus evitandi causa dederunt alii *horribilesque et ultimosque* contra linguae indolem: ne quid mutes, cogita, et alibi Catullum non repudiasse eiusmodi hiatus, ut saepe Virgil. et alii, quorum exempla collegit Cl. Barthius ad Propert. II. 9. 45, fortasse ipsum horrorem aspero duarum vocalium concursu exprimere voluisse.

V. 12-17. Sensus: vos igitur, qui ad omnia, quaecumque fata ferent mecum subeunda pericula parati estis, iam quaeso probate mihi vestram fidem et puellae meae haec pauca, sed haud iucunda verba nunciate. *tentare* exquisite dicitur de explorandis rebus cum periculo et audacia coniunctis. *non bona verba* proprie male ominata *sic* *augustinus* vid. Brissonius de Formulis p. 11. seq. Edit. Paris. deinde de quolibet ingrato nuncio, qui animum turbat, pungit et urit.

V. 17 seqq. Sensus: Res suas sibi habeat et procul a me discedat eum infinita copia mœchorum, quorum nullum vero amore complectitur, sed frequenti libidinis usu enervat, conficit et frangit. *Ilia rumpi*

dicuntur in re venerea. Propert.

II. 16. 14. *Rumpat ut assiduis membra libidinibus.* cf. Seiopius ad Lus. earm. XXII. *complexa tenet* eleganter: amore suo irretitos detinet.

V. 21. Nec amplius amorem meum euret, qui plane ex animo meo propter ipsius inconstantiam et levitatem deletus et eradicatus est. Quod expressit elegantissima comparatione floris, qui vomere aratri succisus in perpetuum florere desinit. Non neglexit hanc surrissimam comparationem in rem suam vertere Virgil. Aen. IX. 435. Nec minus feliciter Lotichius Lib. IV. 5. 97. *Sic iacet, in culto flos qui nitidissimus agro Vomere succisus praetereunte fuit.* cf. infra Carm. LXII. 39 seqq. *pratium ultimum est prati*

Qui illius culpa cecidit; velut prati
Ultimi flos, praetereunte postquam
Tactus aratro est.

V. 22. nonnullae antiquiores edit. *spectet velut ante* in margine St. lib. *speret velut*. Sed sic offendit ingratâ repetitio particulae *velut* in vers. seq. V. 23. pro *ultimi* in quibusdam legitur *ultimus*. male: pro *tactus* exhibet Vossius ex vetustissimo exempl. Thuan. *fractus*, quod tam flori plane succiso quum ipsi comparationi *ar-^{is}* plane finiti magis favere videtur. proponit etiam Vossius *stratus*, quod fecit ex antiqua lectione *tractus*, sed haec corrupta lectio magis confirmat *fractus*, una tantum mutata litera. Ceterum turpiter in hoc loco emendando se dedit Heinsius in not. ad Cat. pro *prati* legi inbens, *parati*, metro, ut ait, sic exigente. imo iam est versus hypermeter, cuius ultima in *prati* a prima vocali sequentis versus absorbetur, ut vers. 19. *omnium Illa rumpens*. en festinationem Magni Heinsii!

extremitas, vine vicina cf. ad Carm. II. v. 3. pari modo explicari fortasse possunt *agrorum* apud Theocrit. Idyll. XIII. 25. ut agrorum extremitas signifi-

cetur, licet aliter sentiat ad h. l. Casaubonus et Hemsterhusius ad Lucian. T. I. p. 143. Pascuntur enim oves in agrorum margine et extremitate.

CARMEN XII.

AD ASINIVM.

Asinius dexteritatis suae ostentandae causa, quam haberet in surripiendis aliorum bonis, sudarium Catullo clam abstulerat inter pocula. Quod cum aegre ferret Catullus, exprobrat Asinio hoc furtum tamquam rem parum honestam et neutiquam homine ingenuo dignam, eumque monet, ut mox remittat sudarium, eo nomine inprimis sibi carum, quod pignus amicitiae sit; si cessaverit, graviter hanc iniuriam se ulturum esse hendecasyllabis minatur.

Marrucine Asini, manu sinistra

V. 1 pro *Marrucine* *Avantina* legebat *Inser coenam*, refutata a Mureto et Scaligero.

V. 1. 4. *Marrucine Asini.* Vestinos et Pelignos propter *Marrucini*, populi Italiae inter fidem erga Romanos inprimis

Non belle uteris in ioco atque vino :
 Tollis linteā negligentiorum.
 Hoc salsum esse putas? fugit te, inepte ;
 Quamvis sordida res et invenusta est.
 Non credis mihi? Crede Pollioni
 Fratri, qui tua furta vel talento
 Mutari velit : est enim leporum
 Disertus puer, ac facetiarum.

5

V. 8. Vossius e lib. Vatic. *mutari*, quam lectionem tamquam meliorem et elegantiorē vulgatæ præfert. De errore quidem librariorum in commixtis his duobus verbis non dubium est, vid. Burm. ad Anthol. T. II. p. 528. sed vulgata vel hanc ob causam videtur præferenda, quia vel maxime decet fratrem, quovis pretio fratris culpam redimere velle; illud vero voluit, ut frater *talento mutaretur*, parum honestum sit. V. 9. Pas-

spectati. cf. Vossius. *Manu sinistra non belle uteris*. parum honeste in conviviis incuriosorum et hilaritati genioque indulgentium convivarum linteā surripere studes sinistrae manus agilitate. Usus *sinistræ* in suffurandis aliorum bonis passim notatur a veteribus. *Furtifica* vocatur Plauto in Pers. II, 2, 44 *nata ad furta* Ovid. Met. XIII, III. De more illo convivarum linteis vel mappis insidiandi vid. Martial. XII, 29; ubi eodem furti genere male audit Hermogenes. cf. eundem VIII, 59. *Linteā sunt sudaria*, ut ex v. 14 apparet, ex lino confecta, quibus, vel ad sudorem faciei detergendum, vel ad nares expurgandas utebantur.

V. 4 seq. *Hoc salsum e. p.* Hoc lepidum et facetum esse putas? erras, homo insulse et honestatis sensu destitute; res est vel maxime contumeliosa et indecora. *Quamvis* pro *valde*, admodum passim dicitur:

quamvis diu dicere pro *valde diu* apud Cic. Rosc. Amerin. 32. cf. Burm. ad Phædr. I, 28, 1. et Drackenh. ad Liv. I, 4. p. 31. *Crede Pollioni*. est hic *Asinius Pollio*, tam gratia apud Augustum et amicitia, quæ cum Horatio et Virgilio illi intercedebat, quam ingenio et grandioris spiritus carminibus notissimus. cf. Virg. Eclog. III, 84., et Hor. Od. II, 1.

V. 8. *mutari velit*: si facta infecta fieri possent, furta tua lubenter frater tuus vel talento redimeret et permutaret. *Mutare rem re, vel cum re pro permutare* ex antiquo emendi vendendique more sæpiuscule occurrit. Sic Medea apud Ovid. Met. VII, 59. 60. *Quemque ego cum rebus, quas totus possidet orbis, Aesonidem mutasse velim*. vide quos laudat de usu huius verbi Drackenh. ad Liv. Tom. II. p. 130.

V. 9. *Disertus*: nove iam

CATUL. Carm.

E

Quare aut hendecasyllabos trecentos 10
 Exspecta, aut mihi linteum remitte,
 Quod me non movet aestimatione,
 Verum est inmemosynon mei sodalis.
 Nam sudaria Saetaba ex Hiberis
 Miserunt mihi muneri Fabullus 15
 Et Verannius. Haec amem necesse est
 Ut Veranniolum meum et Fabullum.

seratius et Vossius legi volunt *disertus* pro *differtus*; sed primum haec locutio aequae exemplo caret, ac nostra *disertus leporum*; deinde vix dici posse puto in bonam partem *differtus leporum*. Nonnulli *pater* pro *puer*, male! iudicante Vossio. V. 14. Ex corrupta lectione *Setaba exhibere* fecit Vossius *Setabe ex Hibera*, ut sit ipsum urbis nomen. Sed cum plurimae editiones et libri scripti offerant *Setaba*, et plane eodem modo *Sudarium Setabum* dicatur carm. XXV. 7. tenenda est nostra lectio. Rectius autem per Diphthongum exhibetur *Saetaba*, quod ex nummo antiquo ab Antonio Augustino memorato Dial. VII. in quo SAETABIS scribitur, probavit *Drackenb.* ad Sil. Ital. III, 374. V. 16. alii, quos secuta est Bipontina edit. pro *haec* legunt *hoc*, ut referatur ad linteum; sed illud magis favet orationi. Male etiam in nonnullis edit. et pro ut legitur.

dictum videtur de eo, qui alicuius rei, ubi facundia inprimis opus sit, bene peritus inveniat. Pollio igitur, elegans et urbanus iuuenis, sexcenties enim apud veteres tam iuvenes, quam ipsi viri blande vocantur pueri, non ferre poterat illepidos et inficetos fratris sui iocos.

V. 12. *Quod me n. m. aest.* quod non pretii, sed amicorum causa aestimo, in quorum memoriam illud accepi.

V. 14. *Sudaria Saetaba* ex lino Saetabo ab urbe et fluvio Saetabi in Hispania sic dicto, ubi optimus lini proventus fuit. De *Hiberis*, Hispanorum populo vid. ad carm. IX, 6.

V. 16. *Haec amem necesse est.* Nam verum est, quod ait Ovid. *Hex. XVII, 71. Utque ea non sperno, sic acceptissima semper Munera sunt, auctor quae pretiosa facit.* cf. *Martial. IX, 99.*

CARMEN XIII.

AD FABVLLVM.

Fabullum ad coenam invitat poeta satis lepide et familiariter. Nam cum ipse rebus, ut ait, angustis laborans, bonam et lautam coenam parare non posset, rogat Fabullum, ut afferat secum quidquid ad bonam et laetam coenam pertineat. Ipse autem spondet, se quolibet modo Fabullo amorem suum probaturum et unguentum suavissimum oblaturum esse. Eleganter expressit hoc carmen Goetze in Carminibus Teutonicis. T. II. p. 232.

Coenabis bene, mi Fabulle, apud me
 Paucis, si tibi Dii favent, diebus,
 Si tecum attuleris bonam atque magnam
 Coenam, non sine candida puella,
 Et vino, et sale, et omnibus cachinnis. 5
 Haec si, inquam, attuleris, venuste noster,
 Coenabis bene: nam tui Catulli
 Plenus saccus est aranearum.
 Sed contra accipies meros amores,

V. 2. *favint* dedit Vossius pro *faverint* ex antiqua, ut ait, lectione, *faxint* male! nam sic penultima contra leges hendecasyllabi longa est. V. 6. *Fabulle noster* Venet. Gryph. et aliae edit. antiq. V. 9. *meros*

V. 1. *Coenabis bene*. Similiter exorditur Martial. XI, 52. *Coenabis belle, Iuli Cerealis apud me*.

V. 4. *candida puella* h. e. pulchra. cf. Brouckh. ad Tib. IV, 4. 17.

V. 8. *Plen. saccus aranearum*: eleganter et facete ita dicitur saccus, qui pecunia vacuus non usu teritur. Res enim, quae sine usu aut vacuae iacent, vel situ vel aranearum textura obduci solent. Hinc Hesiodus araneas e vasis, quae diu non

usui fuerant, eiciendas suadet rusticis felici messe gaudentibus, in Esp. 475. *Ex δ' ἄγχιος ἀνέμους ἀνέχεται* — Cf. Plaut. Aulul. I, 2. v. 5. 6.

V. 9. *accipies meros amores*. quidquid amorem pneum probet spiretque, luculenta voluntatis meae et placendi studii signa. Sic frugali illi coenae apud Ovid. qua Iupiter et Mercurius a Baucide et Philaemone excepti sunt: — *Super omnia vultus Accessere boni, nec iners pauperque voluntas* Met. VIII. 677. 78. Idem

Seu quid suavius elegantiusve est:
 Nam unguentum dabo, quod meae puellae
 Donarunt Veneres Cupidinesque;
 Quod tu cum olfacies, Deos rogabis,
 Totum ut te faciant, Fabulle, nasum.

10

amores quaedam e vetustis. V. 10. *Seu quod rectius ex mea sententia.*
 De aberratione librariorum in *quid* et *quod* vid. Drackenh. ad Liv. T. V.
 p. 161.

placendi studium promittit Chytraco ad se invitato Lotichius VI, 14. 7. *Ante tamen ponas vacui ieiunia ventris; Frigidus extincto stat meus igne focus, Signa voluntatis rectae sincera dabuntur.*

V. 10. *Seu q. su. el. e.* quod magis tibi arrideat et elegantiam meam declaret; nam unguentum tibi dabo suavissimum fragrantissimumque ex ipso Veneris myrothecio profectum. De unguento Veneris, quod *καλὴν* vocat Homerus, vid. Vossius ad hunc locum. Auctores nimium eximiae praestantiae et pulchritudinis a poetis vel Venus, vel Amores, vel Cupidines per-

hibentur. Similis locus est apud Prop. II. 29, 17. *Adflabunt tibi non Arabum de gramine odores, Sed quos ipse suis fecit Amor manibus.* Usus unguentorum apud veteres in conviviis, quibus ora et capita perficere solebant delicatioris, satis notus est. Promittit igitur Catullus non nisi externam elegantiam, ipsam autem coenae curam relinquit Fabullo. *Meros amores* explicant interpretes vel de unguento, vel de puella, quem Fabullus secum ad coenam adducturus erat. Sed illi explicationi repugnat particula *seu*, quae statim sequitur.

CARMEN XIV.

AD CALVVM LICINIVM.

C. Licinius Calvus, poeta et orator clarissimus, (de quo vid. Cic. ad Div. XVII, 24., XV, 21., et Val. Max. IX, 12. 7.) iocum miserat Catullo, intima familiaritate secum coniuncto, pessimorum poetarum carmina, et quidem, ut eo importunius illi obstreperent poetae importunissimi, ipsis, laetitiae destinatis, Saturnalibus. Altos igitur clamores tollit Catullus ob creatam hoc ioco sibi molestiam et interceptam laetissimo die laetitiam, et

*hanc amici protervitatem mittendis undique collectis et corranis
poëtarum quisquillis se remuneraturum esse praedicat.*

Ni te plus oculis meis amarem,
Iucundissime Calve, munere isto
Odissem te odio Vatiniano.
Nam quid feci ego, quidve sum locutus,
Cur me tot male perderes poëtis?
Isti Dii mala multa dent clienti,
Qui tantum tibi misit impiorum.
Quod si, ut suspicor, hoc novum ac repertum
Munus dat tibi Sulla literator:

5

V. 6. *mala multa dent.* tamquam meliorem lectionem obtrahit Vossius, sine idonea ratione. V. 8. *hoc novum hoc repertum* parum eleganter coniecit Vossius. V. 9. *Sylla* Muret. et alii *Sillo* vel *Silo* in antiq.

V. 2. *Munere isto* h. e. propter istud munus. Sensus: *Nisi mihi esses in deliciis, gravissimo propter missum mihi munus te odissem odio, vel: tanto odio, quanto te odit Vatinus, acerrimum criminum tuorum accusatorem.* Posteriori explicationi favet locus infra LIII, 3. 4. De communi, quo omnes boni Vatinium, omnium hominum nequissimum, prosequerantur odio, est locus insignis apud Macrob. Saturn. II. 6.

V. 5. *male perderes* h. e. male muletares, cruciaries, enecares. 6. *clienti.* Calvus enim haec scripta malorum Poëtarum a cliente acceperat, quae postea ioci causa, ad Catulum misit.

V. 7. *tantum impiorum,* h. e. tantam pessimorum poëtarum ferraginem. *poëtae impii* sunt, qui irajis Musis ad sacram

poësin accedunt - vulgus profluum; at qui Musarum sacris rite initiati sunt, vocantur *sacri, sancti, pii.* Ipse noster se *pium* vocat carm. XVI, 5. cf. Virg. Aen. VI. 662-8.

V. 8. *novum ac repert.* mun. novo more composita et ingeniose excogitata carmina. *disputat* de voce *novus* cf. ad Carm. I, 1. *reperire* pro *excogitare* saepe apud Plautum et Terentium. *carmina labore reperta* apud Lucret. III, 420. Sulla Cornelius Epicadus, Lucii Corneli Sullae libertus, ut putant interpretes. vid. Svet. de illustr. Gramm. c. 12. *literator*, grammaticus, h. e. poëtarum interpretes. vid. Svet. lib. laud. c. 4. *Non est mi male* - non doleo et indignor, sed mirifice gaudeo, operam tuam forensem non frustra commodari clientibus. *Sacrum libellum* exse-

Non est mi male, sed bene ac beate, 10
 Quod non dispereunt tui labores.
 Dii magui, horribilem et sacrum libellum!
 Quem tu scilicet ad tuum Catullum
 Misti, continuo ut die periret,
 Saturnalibus, optimo dierum. 15
 Non, non hoc tibi, salse, sic abibit.

quibusdam editt. V. 16. non modo hoc tibi male tentat Fossius.

erandum, detestabilem, *εὐχάρων*. Sic morbus, ignis, serpens et alia sacra, (*libellus*) dicuntur. vid. Drackenb. ad Sil. VIII, 100., et ad Liv. I. 1. p. 268.

V. 14. *contin. ut d. per.* — Sensus: ut toto illo die, ipsis Saturnalibus, qui dies in optimis et lactissimis diebus festis habetur, periret, h. e. magno toedio afficeretur Catullus tuus. *Saturnalia* apud Romanos in memoriam aureae aetatis, per Saturnum in regni societatem a Iano receptum, Italiae populis praestitae, summa hilaritate mense Decembri celebrata et ab initio quidem uno tantum die peracta et finita sunt; sed postea inde a C. Caesaris temporibus plures dies illis celebrandis additos esse notum est vel ex Macroh. Saturn. I, 10; ubi de hac re est locus classicus. Hinc *Saturnalia* prima de primo Saturnalium die, dicuntur apud Liv. XXX, 35; ubi vide, quae observat Gronovius. Secunda et tertia vocantur a Cic. ad Attic. XIII, 52. Apparet igitur, vel unum tum adhuc diem, cum haec scriberet Catullus, sacrum fuisse Saturnalibus, vel unum certe

diem, qui proprie vocaretur *Saturnalia*, prae ceteris festum solemneque habitum esse. Nec quemquam offendere debet loquendi genus paulo insolentius — continuo die, Saturnalibus, cum ipse Liv. dicat II, 21. *Saturnalia institutus festus dies*. cf. Gron. ad Liv. I, 9. Constat denique ad munera, quibus invicem se excipiebant Saturnalibus, etiam liberos pertinuisse, quos pauperes divitibus vel clientes patronis obtulisse tradit Lucian. in *Chronosolon* s. *Legislato Saturnalium* c. 16. p. 398. T. III. edit. Reitz. cf. Martial. V. 18. 4. Plura de Saturnalibus praeter Macroh. I. c. vid. apud Liv. XXII. I. Stat. Silv. I, 6. et Lipsium in Saturn. I, 2. seq.

V. 16. *Non, non*, magnam vim habet repetitio particulae *non*, de qua elegantia vid. *Ben-tlejum* ad Hor. Od. III. 24. 25., et Drackenb. ad Sil. II, 25. *Salse* ad fraudem aliis faciendam ingeniose. — *Sic abibit*: tam impune feretur. *Si luxerit* h. e. simulac illuxerit dies, primo mane. Fortasse etiam dedit poeta *illuxerit*, quod est vitatius, cum facile fieri po-

Nam, si luxerit, ad librariorum
Curram scrinia: Caesios, Aquinos,
Suffenum, omnia colligam venena,
Ac te his suppliciis remunerabor.
Vos hinc interea valete, abite
Illuc, unde malum pedem tulistis,
Seculi incommoda, pessimi poetæ.

30

V. 18. *Aquinios* perperam in vetustioribus. Nam in voce *Aquinios* duae syllabae in unam coalescunt. V. 22. *attulistis* reperit et idem refutavit Scaliger.

tuerit, ut prima syllaba *il* ab antecedente particula *si* absorberetur.

V. 18. Malum poetam *Aquinius* notat etiam Cicero *Tuscul.* V. 22. de *Suffeno* cf. *infr.* *carm.* XXII *venena carmina mala*, abominanda et execranda, quibus inest multum veneni et pestilentiae, ut loquitur Noster *infr.* XLIV. 12. — *his suppliciiis*:

poëtis malis, quorum lectione
tamquam poena gravissima affi-
cimur et paene enecamur. *re-*
munerabor ulciscar, ὑποδιδάσκω
μεν, parem gratiam tibi referam.
Simili modo enim *gratiam re-*
ferre passim in malam partem
dicitur Terentio Eunuch. II,
3, g. 3. et IV, 4. 52. — *Secli*
inconmoda terrae pondera ἡλικίας

* * * * *

Si qui forte mearum ineptiarum
Lectores eritis, manusque vestras
Non horrebitis admovere nobis:
Paedicabo ego vos, et inrumabo.

Contra MSS. et libr. vett. fidem in nonnullis edit. attexuntur hi quatuor versiculi Carm. XVI. ad *Aurelium et Furium*, ubi apparent etiam in Edit. Bipont. Versus quartus *Paedicebo ego vos, et inrumabo*, qui abest in lib. vett., debetur liberalitati et ingenio Vossii. Videntur omnino hi versus *insensumque* longioris carminis, temporis iniuria nobis erepti, quos frustra ceteris poetarum carminibus assuavis vel inferias. Incommodum certe adiecti sunt Carm. XVI. Nos in assignando hi versibus loco secuti sumus auctoritatem MSS. ad quam Statius et editor Cantabrigiensis provocant. In versu primo male legitur in Bipont. *que*, et cui vitiose in edit. L. Mureti.

CARMEN XV.

AD AVRELIVM.

Aurelio ea lege commendat puerum suum, ut caste hunc florem custodiat, nec solita libidinis suae explendae cupiditate illum contaminare audeat. Quodsi fecerit et usque eo audaciae progressus fuerit, ut illum corrumpat, gravissima, tamquam moechum, affectum iri poena minatur. - Factum autem hoc esse ab Aurelio ex Carm. XXI. apparet, unde acerbae inter eum et Catullum inimicitiae exortae sunt. - Qui non omni honestatis sensu destitutus est, argumentum huius carminis abominabitur, sed orationis elegantiam admirabitur.

Commando tibi me ac meos amores,
 Aureli. Veniam peto pudentem,
 Ut, si quidquam animo tuo cupisti,
 Quod castum expeteres, et integellum,
 Conserves puerum mihi pudice:
 Non dico a populo; nihil veremur
 Istos, qui in platea modo huc, modo illuc
 In re praetereunt sua occupati:
 Verum a te metuo, tuoque pene,
 Infesto pueris bonis malisque.

5

10

V. 1. *meos amores*: amoris mei delicias, puerum meum. cf. ad Carm. X. 1. - *veniam peto pudentem*, dimando una grazia, un favore. fortasse excidit particula *ut* post *veniam*.

V. 3. *Si quid. anim. t. cup.* quod - eleganter et ornate pro: si ullus puer fuit, quem castum velles et indelibatam.

V. 7. *istos ex populo*. Nomen collectivum *populus* sapissime excipit pluralis. *Clamor concursusque populi*, mi-

rantium quid rei esset Liv. I. 41. cf. Drackenborch. ad Liv. XXXV. c. 26. §. 9. T. IV. p. 945., et quos laudat Curtius ad Sallust. Iugurth. XXVIII. p. 540.

V. 8. *In re praet. s. occup.* negotiis suis exsequendis intenti modo huc, modo illuc discurrunt, nec quidquam a negotiis suis alienum curant.

V. 10. *bonis malisque* formosis et deformibus. cf. Vulp. - *ubi erit foris paratum sustuli*

Quem tu, qua lubet, ut lubet, moveto
 Quantum vis, ubi erit foris paratum.
 Hunc unum excipio, ut puto pudenter.
 Quod si te mala mens furorque vecors
 In tantam impulerit, sceleste, culpam, 15
 Ut nostrum insidiis caput lacessas:
 Ah! tum te miserum malique fati,
 Quem attractis pedibus, patente porta,
 Percurrent raphanique mugilesque.

V. 11. Statius in MS. *lavenerat* *Quem tu qualubet re moveto* unde tentat. *Quem tu, qualubet; ut velis moveto* parum recte ob sequens *Quantum vis*. V. 17. *miseri* exhibet Græciana edit., quam lectionem more suo tuetur msscriptorum iactator Corradinus de Allio. V. 18. *atratis pedibus* Vossius et MS. Commel. in aliis edit. *adstrictis vel artatus*.

interpunctionem post *foris* et explico: ubi erit tibi foris, (in angiporlu) scortum aliquod ad exercendam libidinem paratum; nam *puella parata* dicitur, quae facile copiam sui facit. Propert. I, 9. 25. cf. *Burm.* ad Ovid. Met. V, 603. qui *paratum* malit referre ad *quem*, conferat illud de Priapo apud Ovid. Fast. I, 437. *quantum vis quantum lubet*.

V. 14. *Quod si te mala mens* — Quod si ab immodica et insana animi tui libidine hoc impetrare non poteris, ut ab hoc puero abstineas, tum — expende verborum ornatum et comparo infr. Carm. XL, 1. *nostrum caput* eleganter pro *me*. Male trahunt interpretes ad

puerum. insidiis furtivo amore, cf. XXI, 7.

V. 17. *malique fati* sc. hominem. *homo mali fati* est infelix.

V. 18. In describenda ignominiosa illa adulterorum deprehensorum poena *jugum* et *vincula* otium nobis fecerunt interpretes et ad hunc locum et ad *Aristoph.* Nub. 1079. cf. *Kusterus* ad Suid. s. v. *jugum*. Alias moechorum poenas commemorat *Schefferus* ad *Aelian.* V. H. XII, 12. *attractis pedibus* diductis et divaricatis, ut recte explicat *Muretus. patente porta* τῆς πόρτης, cui immittebantur raphani et mugiles. — *mugiles* sunt genus piscium, de quibus vid. *Plin.* IX, 17. et ad *Juvenal.* X, 317.

CARMEN XVI.

AD AVRELIVM ET FVRIVM.

Castitatem suam bonus et castus, si Diis placet, Catullus probare vult Aurelio et Furio, quibus illa ex mollioribus eius versiculis suspecta reddita fuerat. Quam quidem male de se susceptam opinionem evellere ex eorum animis studet partim eo, quod sacri portae, in quos vel maxime cadat morum integritas, non ex carminibus suis diiudicandi sint, partim edendo, en castitatis specimen! ubi marem se praestiturus sit, specimine. Compara cum nostro Martialis I, 36.

Paedicabo ego vos et inrumabo,
 Aureli pathice et cinaede Furi;
 Qui me ex versiculis meis putatis.
 Quod sint molliculi, parum pudicum.
 Nam castum esse decet pium poetam 5
 Ipsum: versiculos nihil necesse est;
 Qui tum denique habent salem ac leporem,
 Si sunt molliculi ac parum pudici,
 Et, quod pruriat, incitare possunt;
 Non dico pueris, sed his pilosis 10
 Qui duos nequeunt movere lumbos.

V. 3. *putatis* Cantabrig. et sic etiam infra V. 13. — V. 8 *si sint* lib. Comel. et Pal. papj r. V. 9. *possunt*. Comel. V. 10. *his pilosis* legitur in

V. 2 *pathici et cinaedi* dicuntur, qui muliebria patiuntur.

V. 4. *pium poetam* rite Musarum sacris operantem vid. ad Carm. XIV, 7. *versicul. nih. nec. e. sc.* castos esse. Eandem castitatis speciem et alii praeseferunt nequitiarum magistri. Ovid. Trist. II, 354. *Crede mihi, distant mores a carmine nostri,*

Vita vercunda est, Musa iocosa mihi. cf. Martialis I, 5. 8. et plura ibi vide apud Raderum.

V. 9. *quod pruriat*, eleganter pro libidine. cf. Martialis I, 36, 10. 11. *his pilosis* hispidis, vietiis et enervatis.

V. 11. *Qui duos nequ. h. e. qui exfuta pandunt latera*, ut supra loquitur Noster VI, 13. cf. Sciopp. ad Lus. XVIII, 4.

Vos, quod millia multa basiorum
Legistis, male me marem putatis:
Paedicabo ego vos et irunabo.

paucis. *hispidesis* in margine lib. Comel. cum quibusdam impressis.
V. 12. *Vos*, qui Cantabrig. *Vosque* vitiose in lib. Comel.

V. 12. Quod legistis de multis *male marem me put.* cinaedum,
meis basiationibus versiculis ce- *mollem.* vid. *Nic. Heins.* ad
lebratis. cf. Carm. V, et VII. *Ovid. Art. Am. I, 524.*

CARMEN XVII.

AD COLONIAM.

Acciderat aetate Catulli, quod saepe accidere solet, ut homo insulsus et veterosus coninge uteretur elegantissima formosissimaque. Quam quidem indignam rem cum vix ferre possent puellarum patronus et elegans harum deliciarum spectator Catullus, in gratiam puellae, Coloniam quamdam, quae loca lutosa et palustria ponte sublicio iunxerat, precibus adit, ut stupidum illum hominem de ponte illo in lividissimum pulvis locum deturbet, si forte hoc modo fieri possit, ut stolidus eius veteranus repente excitetur, et supinus animus in gravi coeno derelinquatur. — Est hoc carmen elegantissimum, sive verborum ornatum, sive lepidam stulti et tardi hominis descriptionem spectes. — Versus sunt Ithyphallici ex heroicis efficti, sed molles enervatique. — Quis locus fuerit Colonia, non certo affirmari potest. Muretus suspicatur fuisse oppidulum prope Veronam, quod hodieque nomen servet. At Scaliger et Vossius malunt intelligere Novum Comum, coloniam paulo ante a Caesare deductam.

O Colonia, quae cupis ponte ludere longo,

V. 1. *quem cupis ponte ludere longo* in plurimis edit. vet. Ald. Gryph. Muret. pro longo dedit Vossius *lignae*, non male, quia idem pons mox

V. 1. Sensus est: *O Colonia, in ponte longo, ubi in promptu quae lubenter velis ludos facere tibi est salicendi facultas, sed*

Et salire paratum habes: sed vereris inepta
 Crura ponticuli adsultantis, inredivivus
 Ne supinus eat, cavaque in palude recumbat:
 Sic tibi bonus ex tua pons libidine fiat,

5

ponticulus dicitur. V. 3. *ex sulcis tantis* antiquissima lectio, in quam conspirant omnes Statii et Scalig. MSS. et Edit. R. *ex sulcis tantis* in L. MS. teste editore Cantabrigieusi, unde fecit Vossius admodum ingeniose *ponticuli ascultis stantis* h. e. parvis tigillis seu perticis innitentis. Nostra lectio *adsultantis*, quae rei maxime consentanea videtur, ingenio Scaligeri debetur, sed improbatur Vossio, quia sic dactylus in sede tertia ponitur, ubi debebat esse Creticus, quo sublato rhythmus adeoque tota vis carminis ex sententia Vossii perit. Mureti edit. prima ab anno 1554; quae cum Ald. II. et Gryph. in plerisque fere consentit, habet

(inepta) frustra et nimis anxia times fulera lignea ponticuli tremantis et adsultantis, ne praeceps ille cadat et in lutosam paludem corruat, unde in pristinum statum revocari nequeat, ede, quaeso, Colonia, in meam gratiam iucundissimum et maximum risu dignissimum spectaculum, (Sic) quod si feceris, opto, ut pons tuus plane ex animi sententia tam firmus fiat, ut vel Martis sacerdotes in illo saltare et sacra suscipere possint. Multum pulveris in hoc loco explicando ab interpretibus conmotum est, neque tamen ullus rem satis assecutus videtur. ludere, luserunt enim olim et ludicra spectacula ediderunt in pontibus, quod et adhuc fieri in Italia, Pisis atque Venetiis, testatur Vulpinus et Corradinus de Allio. — salire paratum habes, in promptu tibi est salire h. e. salicendi facultas. Vulpinus et quos ille sequitur argutantur. inepta tam ad Coloniam, quam ad crura trahi potest. qui ad crura referre molit, cogitet linguas columellas ad pontem

fulciendum infirmas nec satis aptas. *assultantis* vid. Var. Lect. *inredivivus* eleganter de rebus inanimatis, quae irreparabiles sunt, denuo excitari et restitui nequeunt.

V. 4. *ne supinus eat* retro labatur in paludem, unde erectus fuerat. Suaviter et venuste! Sic apud Liv. XXX, 10. *supinus telorum iactus* h. e. tela, quae non evolant sed in terram decidunt. *cavaque in palude*, profunda et alta. Sic infra undae cavae XCV, 5. *flumina cava* apud Virg. Georg. I, 326. et ipsa *palus cava* apud Ovid. Met. VI, 371. cf. Burmann. ad Ovid. Ib. 228. et ad Lucan. I, 396. *ex tua libidine* plane ex voto tuo. De voce *libido* in bonam partem vid. Drackenb. ad Sil. XI, 312. *Salinubuli* haud dubie intelligendi sunt Salii, Martis sacerdotes, qui sacra celebrabant tripudiis et saltationibus, de quibus vid. Cuper observat. IV, 2. Finxit autem, opinor, hanc vocem poeta ad rei imaginem magis exprimendam. vid. Var. Lect.

In quo vel Salisubsulis sacra suscipiantur:
 Munus hoc mihi maximi da, Colonia, risus.
 Quemdam municipem meum de tuo volo ponte
 Ire praecipitem in lutum, per caputque pedesque:
 Verum totius ut lacus putidaeque paludis 10
 Lividissima, maximeque est profunda vorago.
 Insulsiestus est homo, nec sapit pueri instar
 Bimuli, tremula patris dormientis in ulna.

sub his totus. Quod ad antiquam illam lectionem ex *sulis* tantis attinet, modo metri ratio constet, non adeo inepta, sed explicatione fortasse emollicenda videtur, ut *ponticulus ex sulis tantis irredivivus* dicatur, qui nunquam restitui et revocari queat ex tantis *sulis* h. e. fossis. *Sulus* aquae occurrit apud Ovid. in Nuce v. 66. certa tale quid, quo referatur, postulare videtur vox *irredivivus* pro *irredivivus*, quod agnoscant omnes Stat. L. MS. et cunctae edit. est in Melegri MSS. *irredivivis*. in antiquissima R. in *redivivis* corrupte. Nic. Heinsius tentabat in Not. ad Cat. p. 638. *irredivivus*. Sed nihil lucramur hae permutatione. V. 6. *Salisubsuli sacra suscipiunt* vel *Salisubsuli sacra suscipiant* in MSS. Statii, opt. edit. et Membr. Voss. unde admodum probabilis, quam in textum recepinus, ab ingenio Statii profecta est lectio. vid. not. Vossius proposuit *Salii ipsulae sacra suscipiunt*, quam conjecturam ambitiose, ut solet, arripuit Vulpis. *Ipsulae* autem vel *ipsules*, docente Festo, erant lamellae necessariae sacris, quae ad rem divinam conferre dicebantur maxime, specie virorum et mulierum. — *Salinaribus sacra suscipiuntur* Avantiis. *Salinubuli sacra suscipiuntur* Moretus, qui ob fraudem ex Pacuvii laudato loco, cuius nec vola nec vestigium exstat, ubi *Salinubulus* Mars dicatur, graviter iam reprehensus est a Vossio. in antiquis quibusdam edit. corrupte legitur *Salii vel Subsali sacra suscipiant*. Corradinus de Allio, cuius plurimae emendationes dignae sunt, quae cum munice Catulli in lividissimam paludem migrent, lepide obtudit: *in quo vel salis subsulis, sacra suscipiuntur*. V. 13. *matris in ulna* habet margu H. I.

V. 7. *munus h. m. munus* de ludis et spectaculis et proprie quidem gladiatoris saepe obvium apud Ciceronem. vid. Clav. Cic. Ernest. Ceterum simili obtestatione cum obtestandi particula *sic* et alii poetae graviter exordiri solent carmina Tibull. I, 4. Hor. Od. I, 3.

V. 9. *per caputque pedesque* nt, quantus quantus sit, a vertice usque ad talos immergatur.

V. 10. ut pro *ubi* vid. supra ad Carm. XI, 3.

V. 13. *tremula ulna*, quae leni motu concutitur. Dignus est, quem in hanc rem adscribam locum ex Calpurn. Eclog. X, 27. seqq., ubi Silenus parvulum Bacchum, quem in ulnis gestat, tremulo brachiorum et crepitaculorum concussu ad somnum invitat. *Quin et Silenus parvum veneratus alumnus*

Quoi cum sit viridissimo nupta flore puella,
 Et puella tenellulo delicatior haedo,
 Asservanda nigerrimis diligentius uvis:
 Ludere hanc sinit, ut lubet, nec pili facit uni,
 Nec se subleuat ex sua parte, sed velut alnus

15

V. 15. *ut puella* L. MS. et antiquissimas tres editiones. *Sit puella* ob elegantem repetitionem, (quam equidem non sentio) vel *sed puella* coniecit Nic. Heins. in N. ad Cat. l. c. Si coniectura opus sit, mihi videtur particula *ah*, quae passim eximise rei admirationi inservit, admodum loco nostro accommodata esse. Infra Carm. LXI, 46. *Quis deus magis ah magis appetendus amantibus.* V. 18. *Liguris* in nonnullis. *Ligeris* in paucis. *inert*

*Aut gremio fovet, aut resupinis
 sustinet ulnis, Et vocat ad ri-
 num digito, motuque quietem
 Allicit aut tremulis quassat cre-
 pitacula palmis.*

V. 14. *viridiss. flore puell.* in flore aetatis constituta. *flos* de iuvenili aetate sicut Graecorum *ῥόδον*, *ῥοδί*, sexcenties apud poetas. Exemplorum nubem vid. apud Klotzium ad Tyrtaeum p. 23-25.

V. 15. *Et puella* si vera est lectio, ex antecedenti versu supplendum est *sit*, sed vid. Var. Lect. *tenellulo delicat. haedo.* Imitatus est Ovid. Metamorph. XIII, 791. de Galatea *tenero lascivior haedo.* Referenda autem est haec comparatio partim ad teneritatem, partim ad protervitatem et lasciviam. Una igitur imagine expressit Noster, quod duabus in similibus Galateae descriptione Theocritus Idyll. XI, 20. *ἡδυοτέρη δ' ἔστιν Ἰσχυρὰ γυναικίᾳ.*

V. 16. *Asserv. nig. dil. uv.* cautius tractanda, quam uva matura, unde levi motu acina defluunt. Nimirum virgo *inma-*

tura est aspera, sed *matura*, ad amoris lusus facilis et proclivis. Ceterum et alii poetae hac comparatione ab uvis petita et ad puellas translata delectati sunt. Theocritus I, c. *γενναία ἔμμεται ῥοδί.* Horatius Od. II, 5. 10. *Tolle cupidinem inmitis uvae.* - *Uvae nigerrimae* sunt maturae. Rem nnice illustrat locus Columellae, qui ab interpretibus laudari debebat, lib. XI, c. 2. 69. p. 758. edit. Gesneri: *naturalis autem maturitas est, si cum expresseris vineacea, quae acinis celantur, iam infuscata et nonnulla propemodum nigra fuerint.* Atque huc pertinet Epigramma XV Philodemi in Analect. Vet. Poët. Graec. Brunckii T. II, p. 86.

*Ὅταν σὺ πύκνους γυνεὶς δίπῃς εὐδὲ μύδῃσι Βίτρυς ἢ παρθένοις κρυπτο-
 βόλοις χήρεσσιν.*

V. 17. *Ludere cuius in ro* Venerae. Propert. II, 25, 21. - *uni* antiquae pro unius. - *Nec se subleuat ex sua parte*, scilicet ubi stipes ille semel iacet. Interpretes subodorati sunt nescio quam obscoculatiem.

In fossa Ligurī iacet supernata securi, 19
 Tantumdem omnia sentiens, quam si nulla sit usquam:
 Talis iste meus stupor nil videt, nihil audit.
 Ipse qui sit, utrum sit, an non sit, id quoque nescit.
 Nunc eum volo de tuo ponte mittere pronum,
 Si pote stolidum repente excitare veternum,
 Et supinum animum in gravi derelinquere coeno, 25
 Ferream ut soleam tenaci in voragine mula.

separata Moret. *superata* vel *seu parata* in quibusdam. V. 20. *quasi pro* *quamsi* vult Statius, reclamante editore Cantabrigiensi. V. 21. *meus stu-* *por* *Pusseratius* ex coniectura. male! V. 22. *qui sit* MSS. Stat. et Melagri omnes. *Is se quis sit* vel *Is se qui sit* offert ingenium N. Heinsii. V. 23. *Hunc* *eum* volo Pal. Papy. *Hunc ego eum* Comel.

V. 19. *fossa Liguri* ita appellata a possessore, cui nomen fuit Ligurius, ut iam suspicatus est Vossius. *supernata* l. e. *succisa*, ut ducta metaphora sit ab iis, quibus in modum pernarum suillarum, femina excisa sunt.

V. 21. *Talis iste stupor meus*; proprie debebat esse *qualis almus* — *talis iste meus stupor*, sed poetae ad hanc diligentiam grammaticam non exigendi sunt. *meus stupor* eleganter latini, quem deridendum propinare volunt, *suum* vocant Phaedr. V. 7. 32. *homo meus se in pulpito totum prosternit*, ubi vid. Sciopium. — *stupor* suaviter pro *stupidus*.

V. 24. *Si pote*, si fieri potest ut etc. *gravi coeno* tenaci. Accommode Tacit. Annal. I, 63. *cetera limosa*, tenacia gravi coeno.

V. 26. *Ferream ut soleam* nondum olim, uti nunc, equorum ungulis contra aspera et scruposa loca clavis suppingebantur soleae ferreae, sed nonnumquam tantum subligabantur *vestimenta* quaedam; id quod multis probare et contra Vossium, qui frustra nostrae aetatis soleas ferreas, quae equis affigi solent, ex Xenophonte eruere atque hinc *χαλκινεθες* Homeri equos illustrare conatus est, idoneis argumentis evincere studuit Gesnerus in Lexic. Rust. Rei rusticae Scriptoribus apposito, cuius sententiae subscribit Wesseling. ad Diod. Sicul. T. II, p. 238. qui huc potius referendos putat *λεσσις χαλκινεθες* et *λεσσις* [*λεσσις χαλκινεθες* pro *λεσσις χαλκινεθες*] mavult Schweighauserus ex Appiani Mithridat p. 371.]

CARMEN XVIII.

AD HORTORVM DEVM.

Priapo consecratur lucus in hoc haud dubie olim longioris carminis exordio, quod ab interitu vindicavit, et Catullo tribuendum olim iam existimavit Terentianus Maurus in docto libello de Litteris, Syllabis et Metris inter Gram. vett. p. 244. cuius sententiam et alii deinde amplexi sunt, ut Marius Victorinus in arte Gramm. p. 2598-99. et Atilius Fortunatianus in Arte p. 2676. At Victorinus in Var. Lect. XII, 3. Muretus ad h. l. et Scaliger ad Catalect. vet. Poët. non hoc tantum longioris carminis fragmentum, sed duo sequentia etiam in Priapum carmina, quasi postliminio Catullo restituere conati sunt, quibus accedit Vossius, qui haec ad calcem editionis suae reiecit. Quod quidem viri docti, partim ludicro carminis genere Ithyphalico, quo duo priora carmina composita sunt, ex quibus tertium constu. puris iambis Catullianis, partim ipsa horum carminum suavitate et orationis elegantia, Catullo dignissima, facile tibi persuaserunt. Nec incommode haec tria poemata, [quae sive a Catullo sive ab alio magno poeta profecta sint, neminem certe legisse poenitebit] statim post carmen AD COLONIAM, cum ob metri, tum ob argumenti similitudinem, coniunctim ab iis, quos sequimur, posita videntur. Leguntur autem haec carmina inter Priapeia in Catal. vet. Poët. Scalig. c. 85, in Priap. Sciopp. c. 86. et in Anthol. Vet. Lat. Poët. Burmanni Secundi lib. VI, 85. T. II, pag. 567., ubi praeter ea, quae iam Mureto et Vossio in Commentariis ad Catullum observata sunt, plura tam de incerto eorum auctore quam ipso carminis genere Ithyphalico erudite disputantur, praecipue a Car. Andr. Duckero, cuius ineditas, quae huc spectant, observationes subiiciendas curavit Burmannus Secund. in Anthol. T. II, p. 574., qui, si ceteras huius doctissimi interpretis in Catullum notas, quas in scriniis suis a Guilielmo Roellio acceptas servabat, publici iuris fecisset, magnam apud Catulli lectores gratiam initurus fuisset. - Ceterum vix dubium est, quin auctor horum carminum, quicumque demum fuerit, ex graeco quodam fonte hortulos suos rigaverit.

Hunc lucum tibi dedico consecroque, Priape,

Qua domus tua Lampsaci est, quaque silva, Priape.
 Nam te praecipue in suis urbibus colit ora
 Hellespontia, ceteris ostreosior oris.

V. 2. *Quae domus — quaque silva* in edib. Bipont. nescio qua auctoritate. Apud Terentianum Maurum olim una voce mutiles versus legabatur *Qua domus tua Lampsaci est, quaque Priape, ut e Mureti et Achill. Stat. adnotat. intelligi potest.*

V. 2. Si vera est lectio, de cuius integritate mihi nondum persuadere possum, sensus erit: *ubi propria nunc sedes et silva tibi dicata est, quemadmodum Lampsaci.* Sed hoc durum et contra loquendi rationem videtur. Itaque pro *qua* et *quaque* legendum puto *quoi* et *quoique* ex antiquo scribendi more, de quo vid. Carm. I, v. 1. in *Var. Lect.* et sic *tua* pro *tibi* positum est ut saepe. *domus* deorum est locus, quo maxime illi delectantur, et in eo sedem quasi suam figunt. *Nimpharum domus* de antro apud Virgil. Aen. I, v. 1. 168. *Lampsacum* est urbs Hellesponti teste Cicerone in Verr. I, 24., ubi Priapus, vel natus, vel nutritus credebatur. vid. Schol. ad Apollon. Rhod. I, v. 937. *ostreosior oris*, ostreis enim omnis Hellesponti ora abundabat; praecipue tamen a veteribus laudantur *ostrea Aby-*

dena Virg. Georg. I, 207. cf. *Vinct* ad Auson. p. 603. edit. Toll. *Priapus* autem *Hellespontiacus* [ut vocatur a Virg. Georg. I, 207.] fortasse navigationis causa, cui praeesse credebatur, cultus fuit in Hellesponti littoribus. Exstant enim manifesta apud Graecos vestigia, ubi Priapus navigationis praeses apparet. Sic ille apud Leonidam Tarentinum in Anal. Poët. Graec. Brunckii Epigr. LVII, T. I, p. 235. navigationem vernali tempore instituendam indicens addit. v. 7. 8. *Τὰς δ' ἰ Πρίαπος ἴψος ἐστὶν ἰδρύσας, ἡλιμνίτας, ὧς ἀπὸρ' ὧς εὐχόμενος εἴρεται ἐν ἱερῶντιν.* conf. Antipat. Sidon. Epigr. XXXVII. in Anal. V. P. Gr. Brunckii T. II, p. 16. Colebatur etiam Priapus *Ἀκυδῶντι* a piscatoribus. cf. Maccii Epigramm. VII et VIII. in Anal. P. G. T. II, p. 238.

CARMEN XIX.

HORTORVM DEVS.

Priapus foecunditatis in agris auctor, fidum se profitetur custodem pauperis villulae, a cuius dominis, patre et filio, summa pietate colebatur. Enarratis igitur, quibus quotannis ab illis

CATUL. Carm.

G

augeatur, muneribus, monet sub fine pueros, ne quid furtiva manu ex eo agro auferant, sed ad vicinam potius ditioris domini agrum pergant, ubi Priapus eiusmodi furunculos non adeo curet.

Hunc ego iuvenes locum, villulamque palustrem,
Tectam vimine iunceo caricisque manipulis,
Quercus arida, rustica conformata securi
Nutrivi, magis et magis ut beata quotannis.
Huius nam Domini colunt me, Deumque salutant, 5
Pauperis tugurii Pater filiusque *
Alter, assidua colens diligentia, ut herba

V. 3. *conformata* vult Salmas. ad Solin. p. 181. repugnante Vossio, cuius lectio *fornicata*, ex antiqua *formidata* confecta, non minus displicet. V. 4. *nunc tuor magis* Scaliger. *nutrio* pro *nutrivi* tacite recepit Vulpianus. V. 5. *filiusque* * Sic in plerisque editionibus, deficiente ultima voce, hic versus exhibetur. Quam quidem lacunam ex ingenio supplere studuerunt Scaliger et Vossius, quorum ille tentabat *filiusque coloni* hic *filiusque tenellus*. Mihi succurrebat *Patronum*, quod non incommode referri potest ad *pauperis tugurii*. Sic de Priapo apud Virgil. Eclog. VII, 34. *custos es pauperis horti*. Sed rectius fortasse intactas plane eiusmodi in poetis relinquimus lacunas.

V. 2. *Tectam vim. iunc. cet.* Casas enim vel tuguria varii generis frondibus contegere solebat rudis antiquitas. Tibull. II, 1. v. 33. 40. *Illi (ruris Dei) compositis primum docuere tigillis Exiguam viridi fronde operire domum. carce* communis iunci genus videtur; *acuta* vocatur apud Virgil. Georg. III, 231. cum *genista* iungitur apud Pallad. de Re Rust. I, 22. p. 876. edit. Gesneri.

V. 3. *Quercus arid. rust. con. sec.* suaviter et eleganter: Ego, qui ex quercu arida ita effectus et configuratus sum securi rustica.

V. 4. *nutrivi auxi et beavi* fecunditate. Eodem plane sensu *nutrire* de Cerere dicitur

apud Hor. Od. IV, 5. 18. *Nutrit rura Cere*, ubi, cum elegantem huius verbi significationem non concoquere posset *Bentleius*, more suo turbas dedit, ad quem refutandum hic ipse Nostri locus a Clariss. Iani laudari debebat – ut *beata quotannis* scil. esset h. e. quolibet anno meliori conditione gauderet.

V. 6. *Paup. tuguri*, inde colorem duxisse videtur Virg. Eclog. I, 6. *Pauperis et tuguri congestum cespitem culmen*.

V. 7. Sensus est: alter me veneratur, dum assidua diligentia ita colit curatque meum sacellum, ut illud ab omni dumosa asperaque herba remotum et purgatum sit. suspecta mihi

Dumosa asperaque a meo sit remota sacello:
 Alter, parva ferens manu semper munera larga.
 Florido mihi ponitur picta vere corolla 10
 Primitu', et tenera virens spica mollis arista:
 Luteae violae mihi luteumque papaver,
 Pallentesque cucurbitae et suave olentia mala;
 Uva pampinea rubens educata sub umbra.
 Sanguine hanc etiam mihi (sed tacebitis) aram 15

V. 9. *Alter parva manu ferens usque munera larga*, ex emendatione Dorvillii, quem laudat Burmannus Secundus in Anthol. ad h. l., sed magis ardet Schraderi *et semper* metri causa in saepe mutantis correctio in Observ. Lib. II, c. I, p. 12. — v. 11. *luteumque papaver* apud Vict. et Aldum. Sed *luteum papaver* et infra dicitur LXI, v. 195. Eadem harum vocum permutatio apud Martial. III, 58. 22, ubi alii pro *lacte* vernae sonant *lutei*. V. 15. pro *hanc aram*, quod eleganter coniecerat Muretus,

olim videbatur lectio *colens* ob ingratam repetitionem eiusdem verbi ex versu 5, et hinc pro *colens* legendum esse putabam *cavens*, sed nunc vix opus esse videtur hae mutatione.

V. 9. nobilissima huius versus sententia: munera parva, quae quis pio animo offert, suo semetipsum modulo, sunt magna et diis gratissima Hinc Tibull. I, 1. 21. *Tunc vitula innumeros lustrabat caesa iuvenco: Nunc agna exigui est hostia magna soli.*

V. 10. *picta corolla*, variis floribus distincta ut *pictae volucres*.

V. 11. *Primitu'* ut primum florum copia sit. vid. de hae antiqua voce Nonium Marcell. p. 154.

V. 14. *uva pamp. sub umbr. educ.* maturitatem nacta. eleganter cuius herbae vel fruges educari dicuntur, quae tam aëris temperie foventur commodo, quam cura, cultu et

ceteris, quibus ad maturitatem perveniant, alimentis et subsidiis fruuntur. Sic infra LXII, 41. et 50. in Lusibus LII, 15. Tibull. I, 1. 13. Uvae autem vel maxime ad maturitatem opus habent umbra pampinea. Hinc Virgil. Eclog. VII, v. 58. de vitibus nimio aestu exsiccatis: *Liber pampineas invidit collibus umbras* — *rubens uva* Horatio, ubi de iisdem Priapo offerendis innumeribus sermo est, dicitur *certans purpurae* Epod. II, v. 20.

V. 15. *sed tacebitis*, favchitis linguis. Silentium igitur Priapus imponit pueris de sacris suis, tamquam de magni cuiusdam Dei mysteriis. Vulpius trahit ad impura flagitia, quae in sacris Priapeis committi solebant, nec vulgari debebant. Sed de his nihil iam viderunt pueri. Muretus refert ad leg. XII, secundum quas sacra facere peregrinis deis, nisi qui publice aucti essent, non li-

Barbatus linit hirculus, cornipesque capella,
 Pro queis omnia honoribus haec necesse Priapo
 Praestare, et domini hortulum vineamque tueri.
 Quare hinc, o pueri, malas abstinete rapinas.
 Vicinus prope dives est, negligensque Priapus. 20
 Inde sumite; semita haec deinde vos feret ipsa.

corruptam lectionem *haec arma* revocavit Vossius, haud dubie obloquendi studio abreptus; nostram lectionem defendit *Burmennus Sec.* in Anthol. ad h. l. *iacobitis* pro *tacebitis* vitiose in Sciopp. edit. et Bipont. legitur. V. 16. *Barbarus hirculus* male in aliis edit. V. 17. *hoc necesse* perperam in quibusdam. V. 19. *manus abstinete rapinis* citra necessitatem correxerat *Eggelingius* teste *Burmanno Sec.* in Anth. ad h. l. V. 20. *negligensque Priapi* contulit N. Heins. in not. ad Catull. p. 638. Quidni *negligensque Priapum*?

cuerit. Sed fortasse hoc silentium ad immolatas hostias, tantummodo spectat, quod eum honorem soli maiores Dii sibi vindicabant — *linit sanguine aram* imbuit Theocrit. Epigr. I, 5. *Βούρην δ' ἀνέπτυν κραιπνὴν τράπην.* cf. Carmen Petron. in Priapum cap. 133.

V. 20. *negligens Priapus*, indulgens, minus severus erga fures. *Inde sumite*, Vulpius commode laudat Tibull. I, 1. 34. *ipsa haec semita* *θεωρός* deinde h. e. dehinc, abinde, ut apud Sallust. Iugurth. XIII, 4. ubi vid. Cortius.

CARMEN XX.

HORTORVM DEVS.

Argumentum huius carminis a superiore non nisi carminis genere iambico differt, adeo ut Catullus, si auctor horum carminum sit, ingenium suum in simili re diverso modo exercuisse videatur. Purissimum castigatissimumque iure hoc carmen vocat Broucksius apud Burmann. Secund. T. II, p. 67, nec indignum illud habuit, quod multo studio, quale tum fervebat inter Viros doctos, totidem iambis puris graece redderet Iosephus Scaliger ad h. carm. in Catal. Vet. Poët.

Ego haec, ego arte fabricata rustica,

V. 1. *Ego* ecce coniecit Heinsius in not. ad Catull.

Ego arida, o viator, ecce populus.
 Agellulum hunc sinistra, tute quem vides,
 Herique villulam hortulumque pauperis
 Tuor, malasque furis arceo manus.
 Mihi corolla picta Vere ponitur:
 Mihi rubens arista sole fervido:
 Mihi virente dulcis uva pampino:
 Mihique glauca duro oliva frigore.
 Meis capella delicata pascuis

5

10

V. 3. Ut nunc legitur locos, *sinistra* ob metri rationem nullo modo potest esse casus sextus. Sed sive cum Moreto *sinistra* ad *populus* referas, sive cum Livineio accusativ. pluralem pro adverbio positum esse statuas, durissima semper manet haec lectio: Scaliger ad Attin Catolli v. 13. pro *sinistra tute* volebat *sinistera ante*. Certe vix ulla paulo leniori ratione sanari potest videtur hic versiculus, quem tamquam in re desperata audacter ita diffingere et in ordinem redigere tentabam, *Agellulum, aut sinistram abinde quem vides*. V. 5. *tuor* Aldus et Victorius. V. 9. in aliis: *Mihi glauca dura cocta oliva frigore*. In Aldinis: *Mihi glauca duro cocta oliva frigore*. in quibusdam veteribus: *Mihi glauca duro oliva frigore*. Fortasse cocta fuit glossa *co* glauca et sic in textum irrepsit. Quamquam enim oliva

V. 3. *sinistra*, e regione agelli ad sinistram sita, exponit Muræus. Quod quam durum sit, cum ob alterum epitheton *arida*, quod iam appositum est *populus*, tum ob vere sinistram huius epitheti locationem post *Agellum* hunc quilibet, opinor, scutiet. vid. Var. Lect.

V. 5. *tuor* pro *tuor* verbum Lucretianum. *malasque manus*, h. e. nocivas, perniciosas. cf. Tibull. III, 5, 20. et Virg. Eclog. III, 11. Ipse fur simpliciter dicitur *malus* apud Martial. VI, 43. 7.

V. 7. *rubens arista* elegans epitheton, quod adumbrat colorem, quem referunt aristæ solis radiis percussæ. *sole fervido*, aestate.

V. 8. *virente pampino*, autumnno.

V. 9. *duro frigore*, hyeme. *oliva glauca*, color glaucus est colori viridi affinis et albore quodam permixtus. Idem epitheton et alii poetæ addere solent olivis ut Claud. in Eutrop. II, 271., et Stat. Thebaid. II, 99. Ceterum confer Carmen LXXXIV. in Lus. apud Burn. Secund. in Anthol. p. 567., ubi pari modo Priapus recenset munuscula singulis anni tempestatibus sibi oblata.

V. 10 - 11. Versus ornatissimi pro vulgari: capella lasciva in pascuis, quibus præsum, adulta inde in urbem ducitur. *adulta lacte ubera* distenta, tumida et pleua lacte.

In urbem adulta lacte portat ubera:
 Meisque pinguis agnus ex ovilibus
 Gravem domum remittit aere dexteram:
 Tenerque, matre mugiente, vaccula
 Deum profundit ante templa sanguinem. 15
 Proin' viator hunc Deum vereberis,
 Manumque sorsum habebis. Hoc tibi expedit:
 Parata namque crux, sine arte mentula.
 Velim pol, inquis: at pol ecce, villicus
 Venit: valente cui revulsa brachio 20
 Fit ista mentula, apta clava dexterae.

duro frigore cocta de maturitate, quam hyeme contrahunt olivae, non inepte explicari possit, tamen, cum haec ipsa lectio puros iambos, a quibus hoc carmen constat, turbet, non admittenda videtur: nibileminus legi iubet Vossius: Mihi glauca duro oliva cocta frigore. V. 14. In aliis teneraque, quod servavit Vossius. Sed Muretus, ut metri rationibus consuleret, dedit et propugnavit nostram lectionem tenerque foemina significatione, quod admodum durum, nec confirmari posse videtur exemplis in hanc rem ab illo allatis; carent enim illa terminatione foemina. De pauper autem, quod addit, non multum eam iuvat locus Terentii IV, 6. 3, ubi lectio paupera in disceptationem adhuc vocatur. Magis igitur aridet elegans coniectura Dorvillii, quam profert Burmann. Sec. in Anthol. Tenella, matre.

V. 13. *Grav. dom. rem. aere dext.* aperta est imitatio Virgilii Eclog. I, 36. *Non unquam gravis aere domum mihi dextra redibat.* Ex eodem fonte hausit auctor Moreti vers. 81. Plura exempla vid. apud Burm. in Anthol. ad h. l.

V. 14. *tenerque* vid. Var. Lect.

V. 15. *profundit sanguinem*, cadit, mactatur hostia, eadem elegantia dictum, qua in earm. sup. v. 15. *arans linit.*

V. 17. *Manumque sorsum habebis*, h. e. continebis, non ad furtum extends. Nam in promptu est mentula *sine arte*,

non affabre, sed temere ex ligno excisa, *crux* tamquam instrumentum supplicii, a furibus sumendi. Nam servi furaces apud dominos severiores poenam in cruce luebant, quae poena iam respicitur. cf. *Lipsius de Cruce.*

V. 19 seq. Sensus: Profecto non ingrata haec mihi poena erit, inquis: at erit herele; nam secus, ac putaveris, illa in te exercebitur – ecce iam venit villicus, qui mentula ista, valente brachio revulsa, commodote utetur clavae loco, qua bene te mulctatum det.

CARMEN XXI.

AD AVRELIVM.

Venerem non semper sine Cerere frigere, exemplo suo probavit Aurelius. Quamquam enim ille cum summa rerum inopia et esuritione confictatus dicitur, tantum tamen absuit, ut fame victus alia omnia quam libidinis explendae nutrimenta quaereret, ut potius quovis modo Catulli puerum ad amorem pellicere machinaretur. Salsc igitur poeta perfricat hominem famelicum, a quo praecipue ne puer esurire et sitire discat, veretur, eumque prius quam puerum, cui frustra nectat insidias, attrectaverit, a se ipso tactum iri inrumatione, monet. — Comparetur inprimis cum nostro imitatio Martialis ad Mamurianum I, Ep. 93.

Aureli, pater esuritionum,
 Non harum modo, sed quot aut fuerunt,
 Aut sunt, aut aliis erunt in annis,
 Paedicare cupis meos amores;
 Nec clam: nam simul es, iocaris una, 5
 Haeres ad latus, omnia experiris.
 Frustra: nam insidias mihi instruentem

V. 5. *Nam simul exiocaris una Haerens ad latus* in libe. MSS. *Nam simul*, et *iocaris* Muret. et Stat. V. 6. *omnia experiris Frustra*; male interpungit Muretus. *experiris* in antiquis codicibus testante et probante

V. 1. *pater esuritionum*: proprie convivii, vel coenae dominus venerabili nomine *patris* insigniri solebat, ut apud Horat. Satyr. II, 8. 7. Sed ridicule vocatur Aurelius *pater esuritionum*, ubi, quod Terentius ait, ex hesterno iure panis ater voratur.

V. 2. *Non harum modo*, similiter infra XXIV, v. 2. 3.

V. 5. *nam simul es*, consuecis et conversaris cum illo,

V. 6. *Haeres ad latus*, nota locutio in amoribus. vid. Brouckhus. ad Tibull. I, 6. 26.

V. 7. *Frustra*: irrito plane studio; nam dum puerum meum libidine polluere cogitas, prior ego ipse te pollusam libidine. *tangere* est verbum nequitiae. Propert. II, 34, 9. *Lyncen, tunc meam potuisti tangere curam*. cf. Hor. Sat. I, 2. 45. Mart. I, 93. v. 2. hinc *puella intacta casta et indelibata*.

Tangam te prior inrumatione.

Atqui, si id faceres satur, tacerem.

Nunc ipsum id doleo, quod esurire

10

Ah! meus puer, et sitire discet.

Quare desine, dum licet pudico:

Ne finem facias, sed inrumatus.

Mureto. V. 8. prius *L.* MS. eadem lectionis varietas exercuit V. V. D. D. ad Tibull. I, 4. v. 32., ubi vid. *Illustrissimus Heyne* in *Observ.* p. 39. edit. nov. V. 9. atque id si effinxit Stat. ex corrupta lectione in MSS. atqui ipsi faceres. V. 11. Mira et putida in hoc versu est lectionis discrepantia. *Nue meus puer Muret. me me puer* in MSS. Stat., unde legendum putat *Me meus — Ah me me puer* Scaliger, quam lectionem recepit etiam Bipont. *meus me puer* Commel. membr. quod assensu, quo comprobavit Vossius. Sed sic contra omnem loquendi consuetudinem *discet* pro *doceret* positum est. *meus mi Meleager. ne — meus* Paeseratius ad formam *ne — funera* infra LXIV, 83. *Meus iam puer* Cantabrig. *Ah meus puer* Vulpius, quam quidem lectionem, dum melior deerat, in textum recepimus, licet et illa metro laboret, et trocheum pro eponda ab initio habeat. *Meusmet puer* Gotting. haud dubie ex edit. Corradini de Alho. *Una meus puer* inepte contra omnes metri leges tentat Heinsius in not. ad Catull. Quantum equidem sensu meo aequi possum, ietae fere omnes, quas recensui, lectiones, vel sensum turbare, vel metri rationibus adversari videntur. Si legere mecum ex coniectura liceat: *A te mox puer*, vel *Mox tecum puer*, omnis difficultas remota, et tam seneci quam metri rationibus consultum videtur. Sed non aenei ita corrigere poetas. V. 13. Statius legi iubet: *Quare desine, dum licet pudicus, Ne finem facias, sed inrumatus*, vel: *Quare desine, dum licet pudico, Ne finem facias, sat inrumatus*. Heins. in not. ad Catullum vult: et *inrumatus*, male!

V. 8. *Atqui tacerem, si id faceres satur*, stimulat enim *Küster* in *elucp.* infr. XXXII, 10. *Nam pransus iacco, et satur supinus Pertundo tunicamque palliumque.* Mart. l. c. v. 14. *Denique paedica, Mamuriane, satur.*

V. 11. *Ah! meus puer*, vid. Var. Lect.

V. 12. *Ne finem facias* sc. non amplius pudicus et castus sed *inrumatus* corruptus.

CARMEN XXII.

AD VARRVM.

*Suffenum, hominem vanum et ineptum ridet, qui, cum bellus et urbanus videri vellet, non solum in verbosa quadam garrulitate et aliis frivolis ac ventosis artibus elegantiae gloriolam aucupabatur, sed, ut esse solet eiusmodi hominum furor, ex sacris quoque Musarum campis calamistratae et unguentis diffluentis fronti olivam decerpere quaerebat. Hoc igitur furore abreptus facili negotio et, ut Venusinus habet, stans pede in uno, innumeros fundebat versus, et hos lepidos ingenii partus, sicuti boni parentes tenellos filiolos, tanto amore deosculabatur, et tam sollicitè paterna quasi cura fovebat, ut nulli sumtui parecens, quovis ornamento externum splendorem illis conciliare studeret. Sed in iisdem egregie stultissimi auctoris imago expressa fuit, adeo rus et agrestes mores redolebant versus ab omni venustate et urbanitate alienissimi. — Dum igitur Catullus in hac ridicula Suffeni *poëtica* describenda occupatur, repente in versu 18. ab aliorum vitiorum contemplatione ad se redit, et, suo ipsius animo diligentius excusso, neminem vitiorum expertem, immo quemlibet, in quocumque demum *poëtica* genere sit, Suffeno quodam modo similem esse pronunciat. Qua quidem nobilissima et honestissima conversione quantum dignitatis accedat huic carmini, suus quemque scusus docebit.*

Suffenus iste, Varre, quem probe nosti,
Homo est venustus et dicax et urbanus,

V. 1. *Suffenus* mavult Muretus. pari modo apud Livium I, 23. *Metius Suffetius* non *Suffetius* legendum esse contendit *Drackenborch.*, quem vide et quos ibi de hac scribendi ratione laudat T. I, p. 98. *Vare* in plurimis edit.

V. 2. *Homo venustus* legiandro, garbato — Galant cf. ad Carm. III, 2. *Dicax*, qui ad salsa dicta facilis ac promptus est, acute mordax in dicendo, — mottegevole. *urbanus*. qui comitate, suavitate, sale et diceriis auram populi captat,

et cultioris vitae concinnitatem prae se ferre studet. Passim autem apud veteres *urbanus* cum *scurra* consociari solet, quia ambitiosa *urbanitatis* affectatio plerumque cum scurrili quadam dicacitate coniuncta est. Plaut. *Mostell.* I, 1, 15.

CATUL. Carm.

11

Idemque longe plurimos facit versus.

Puto esse ego illi millia aut decem, aut plura

Perscripta: nec sic, ut fit, in palimpsesto

5

Relata; chartae regiae, novi libri,

V. 6. pro *relata* eleganter rescribendum esse suspicatur *releta* (a *leo levi*)
Heins. in not. ad Cat., nem, si vulgatam tenemus, dicendum potius erat

Tu urbanus vero scurra, deliciae populi, Huius mihi tu obiectas? cf. Hor. Epist. I, 15. 27. 28. et Gronov. ad Plaut. Trinum. I, 2. 165.

V. 3. *Id. long. plur. fac. vers.* ut solent pessimi quique poëtae, quemlibet cum Crispino apud Horat. Sat. I, 4. 16. ad certamen provocantes: *videamus uter plus scribere possit.* cf. Hor. Sat. I, 9. 23 seqq.

V. 5. *nec sic, ut fit, in palimps. rel.* nec apparent eius versus, quemadmodum apud alios poëtas, in *palimpsesto*, sed in *chartis regis* etc. *palimpsestus* fuit charta pergamena, in qua, quod scriptum est, deleri et eradi poterat. vid. Schwartz. de Ornament. libr. p. 25. edit. Leuschneri. magis autem arripit Heinsii lectio *releta* (vid. Var. lect.) hoc sensu: nec delere et emendare solet versus in palimpsesto, ut alii poëtae. Sapienter enim praecipit Horatius Sat. I, 10. 72. *saepe stilum vertas, iterum quae digna legi sunt Scripturus. chart. reg. charta regia* est macrocolon, membrana longior, nos: *Royal-papier.* vid. Graevius ad Cic. Att. XIII, 25. XVI, 3. cf. Schwartz. libr. I, p. 24. *novi libri* intellige involucria et tegumenta librorum. De modo compingendorum apud veteres

librorum fuse ad hunc locum disputat Vossius. *novi umbilici*, umbilicus fuit bacillus teres, extremae voluminis orae co consilio impactus, ut volumen illi circumvolveretur, cuius eminentes utrimque partes, auro, argento, vel alio metallo praemuniri solitae vocabantur *cornua*. Ovid. Trist. I, 1. 8. cf. III. Heyne ad Tibull. III, 1. 13. *lora rubra* corrigiae, quibus veteres in colligandis costringendisque voluminibus uti sunt. vid. Schwartz. l. I, p. 88 - 89. *membrana directa plumbo*, h. e. versus in membrana diligenter ad lineas parallelas plumbo ductas directi et exarati sunt. vid. de hac re praeter Vossium ad h. l. Salmasius ad Solin. p. 917. Schwartz. l. I, p. 33. et *Funciis de scriptura veterum* p. 136. Graecis vocabatur hic stilus plumbeus vel tenuis illa, ut vult Salmasius, e plumbo lamina *κατάγραφοι* et Latinis recentioribus *praeductal*. Paul. Silentarius Epigr. L. in Anal. Vet. P. Gr. T. III, p. 87. edit. Brunk ita describit hoc instrumentum plumbeum; *ῥαβδὸς ὡς ἡ ἀρχαία ἐστὶν ἐκ πλουμπίου*. et Julian. Egypt. Epigr. X, T. II, p. 495. hoc modo: *Ἀρχαία ῥαβδὸς ἐστὶν ἀπὸ πλουμπίου καὶ ὡς ἡ ἀρχαία*. *Tōch pōchōn* cet. *pumice omn.* aeq. vid. ad Carm. I, v. 2.

Novi umbilici, lora rubra, membrana
 Directa plumbo, et pumice omnia aequata.
 Haec cum legas, tum bellus ille et urbanus
 Suffenus unus caprimulgus, aut fossor 10
 Rursus videtur: tantum abhorret ac mutat.
 Hoc quid putemus esse? qui modo scurra,
 Aut si quid hac re trilius videbatur,
 Idem inficeto est inficetior rure
 Simul poemata attigit: neque idem unquam 15
 Aequae est beatus, ac poema cum scribit:
 Tam gaudet in se, tamque se ipse miratur.
 Nimirum idem omnes fallimur, neque est quisquam,
 Quem non in aliqua re videre Suffenum

relata in palimpsestis. V. 8. detecta plumbo Stat. MSC. desecta plumbo
Exempl. Mediol. et antiquiss. tres edit. derecta pro directa nonnulli. V. 11.
ac mutat Moret. V. 13. si quid hac re tristius perperam in antiq. quibus-

V. 9. *tum bellus*, lepide et graphice depingit bellum hominem Mart. III, 63. in Cotilum: *Cotile*, bellus homo es: dicunt hoc, *Cotile*, multi. *Audito: sed quid sit, dic mihi bellus homo*. Bellus homo est, *fle.ros qui digerit ordine crines: Balsama qui semper, cinnama semper olet: Cantica qui Nili, qui Geditana susurrat, Qui movet in varios brachia volsa modos*. cetera, si lubet, apud ipsum vide. ille cum emphasi quadam notat aliquem iam per se satis notum. vid. Brouctus. ad Tibull. I, 4. 19.

V. 10. *unus Caprimulgus*, h. e. et quantus quantus est. *caprimulgus* proprie, qui capras mulget. abhorret scil. ab illa, quam prae se ferebat, urbanitate. *mutat*, h. e. mutat: Saepius enim hoc verbum *mutat* usurpatur. prae-

ter Vulpium ad h. l. vid. Cort. ad Sallust. Bell. Jugurth. XXXVIII, 10, et quos laudat Drakenb. ad Liv. III, 10. T. I, p. 577. — *qui modo scurra* facetus et dicax, aut si quid hac re tritius eleganter: aut si quis magis adhuc scurra urbano tritus et subactus quasi est in loquacitate; *scurra* autem honestiore illo sensu, quem primum habebat interpretandus videtur.

V. 15. *simul*, simulac, ut sexcenties.

V. 17. *Tam gaudet in se*, commodè laudat Hor. Epist. II, 2, 107. *Gaudet scribentes, et se venerantur et ultro. Si taceas, laudant; quicquid scripsere beati*.

V. 18. *idem fallimur*, h. e. eadem vel simili re.

V. 20. *suus quovis attributus error*. Similiter Propert.

Possis. Suus quoque attributus est error: 20
Sed non videmus manticae quod in tergo est.

dam editt. V. 21. *manticae quid in nonnullis.*

II, 22. 17. *Unicuique dedit
vitium natura creato.* cf. Hor.
Sat. I, 3, 68.

V. 21. *Sed non vid. mant. qu.
in tergo est.* respicitur notissima
illa fabula Aesopi de dua-

bus peris, quam tractavit etiam
Phaedr. IV, 9. cf. Pers. IV,
23. Hor. Sat. II, 3. 279. et,
quem laudat Vulpius, Seneca
de Ira II, 28.

CARMEN XXIII.

AD FURIUM.

*Furius, cum summis rerum angustiis laborans, et durissima quae-
que paupertatis incommoda perpetuens, centum sestertia ad
melioris vitae fructum sibi optasset, enumeratis variis pauper-
tatis commodis, salse, ut luderet hominem famelicum poeta,
ab hoc temerario voto revocatur. Comparandus omnino cum
nostro est Martial. XI, 32.*

Furi, quoi neque servus est, neque arca,
Nec cinex, neque araneus, neque ignis;
Verum est et pater et noverca, quorum
Dentes vel silicem comesse possunt:
Est pulchre tibi cum tuo parente, 5
Et cum coniuge lignea parentis.

V. 1. *arca*, ubi pecunia ser-
vatur. cf. Ramirez de Prado ad
Martial. I, 77, 5. *nec cinex* de
lectulo, quod plenius dixit Mar-
tial. l. c. v. 1. *nec tritus cinice
lectus.* neque ignis de foco Mar-
tial. l. c. *Nec toga nec focus est.*

V. 5. *Est pulchre tibi cum*

tuo par. Felicem et beatam vi-
tam in hac rerum tuarum con-
ditione vivis cum par. etc. *con-
iux lignea*, h. e. arida, exsucca.
cf. Lueret. IV, v. 1155. eodem
sensu senem illum apud Terent.
aridum dici puto Ilcavtout. III,
2. 15.

Nec mirum: bene nam valetis omnes,
 Pulchre concoquitis, nihil timetis:
 Non incendia, non graves ruinas,
 Non facta impia, non dolos veneni, 10
 Non casus alios periculorum.
 Atqui corpora sicciora cornu,
 Aut, si quid magis aridum est, habetis,
 Sole et frigore et esuritione.
 Quare non tibi sit bene ac beate? 15
 A te sudor abest, abest saliva
 Mucusque et mala pituita nasi.
 Hanc ad munditiem adde mundio rem,
 Quod culus tibi purior salillo est;

V. 12. *Aut qui* Stat. in suo et duobus libris Maffei repererat, unde ipse legendum putabat *Ut qui*, reclamante Vossio.

V. 7. *bene n. val. omn.* Laudant Hor. Sat. II, 2. v. 70.

V. 10. *Non facta imp.* furta vel caedes hominum improborum.

V. 11. *casus alios pericul.* debebat esse *aliorum periculorum*, sed haec epithetorum permutatio, (hypallagen vocant Grammatici) poetis latinis est frequentissima. *casus subitorum periculorum* dicit Cicero in Epist. ad Famil. VI, 4. ubi vide, quae ad hoc carmen observat Victorius.

V. 12. *Atqui.* referenda haec particula videtur inprimis ad v. 9. ut sit: non incendia timetis, cum tamen corpora cornu sicciora habetis, quae facillime flammam concipere posse videntur. Aliter vix nexus orationis apparet. Vossius *atqui* explicat et certe; sed neque hoc

quadrare videtur, nisi mavis *atqui* explicare: porro, *huc accedit quod*, sed in hac significatione nusquam hanc particulam me legere memini. *Corpora sicca* plerumque gaudent salubritate, quia siccitas oritur e continentia, laboribus et exercitationibus. cf. Cicero Tuscul. V, 34. et Xenoph. Cyropaed. I, 2. -

V. 17. *Mucusque et mala pit.* mucus et pituita ita inter se differunt, ut ille de crassiori, haec de liquidiori nasi excremento dicatur.

V. 19. *purior salillo.* mira quaedam puritate salcem tractare solebant veteres, et prae ceteris vasis praecipue salinis nitorem et splendorem conciliare. Vide, quae in hanc rem collegit Meursius ad Lycophr. v. 135., ubi sal ἁγνὸς κρύψις vocatur.

Nec toto decies cacas in anno: 20
 Atque id durius est faba et lapillis:
 Quod tu si manibus teras fricesque,
 Non unquam digitum inquinare possis.
 Haec tu commoda tam beata, Furi,
 Noli spernere, nec putare parvi: 25
 Et sestertia, quae soles, precari
 Centum desine; nam sat es beatus.

V. 21. *lupillis* praeter necessitatem legendum esse censebant Guilielmus et Holtmannus.

V. 20. *Nec toto decies*. Imi- *cari. desine precari voto tibi*
 tatus est Martial. lib. XII, 56. 1. *exposcere, optare.*

V. 26. *quae soles* scil. pre-

CARMEN XXIV.

AD IUVENTIVM PVERVM.

Cum Iuventio, egregio gentis suae ornamento, expostulat, quod homini misero et inopi (haud dubie Furio) florem aetatis suae attractandum dederit, cuius egestati, utut illam excusare tentet, consulere potius debebat stipe et pecunia. Cum superior hoc carmen coniungendum esse parum probabiliter statuit Heinsius in notis ad Catull. p. 639.

O qui flosculus es Iuventiorum,
 Non horum modo, sed quot aut fuerunt,
 Aut posthac aliis erunt in annis,

V. 1. *O qui flosculus es*. egregie in gente tua exsplendescis et praemines. *Flosculus* et *florem* saepe de cuiuslibet rei praesantia, praecipue de iuvenili aetate dici, in vulgus no-

tum. Exempla vide apud Murret. ad h. l. et nos ad Carm. XVII, 14. de nobilitate autem gentis Iuventiae consule Vulp.

V. 2. *Non horum modo*, cet. cf. Carm. XLIX, 2.

Mallem divitias mihi dedisses

Isti, quoi neque servus est, neque arca;

5

Quam sic te sineres ab illo amari.

Qui? non est homo bellus? inquires. Est:

Sed bello huic neque servus est, neque arca.

Haec tu, quam lubet, abiice elevaque:

Nec servum tamen ille habet, neque arcam.

10

V. 4. *Mallem delicias mihi dedisses, Quam isti Muret.* et in quibusdam vet. *mi dedisses* invenisse se ait Vossius in omnibus lib. script., unde fecit *Midæ dedisses*. Heinsius in not. ad Catullum totum locum ita constituendum arbitratur. *Mallem delicias mihi dedisses, Quam sic te sineres ab isto amari, Isto, cui neque servus est neque arca. Quid? non est homo bellus? inquires.* V. 7. *Cui nil est. Muret. cui non est Stal. Hui? non est homo bellus, inquires? est. Malesq.* V. 9. *Hoc* in quibusdam.

V. 4. *michi, ut sibi, tibi, nobis, vobis* saepe *explicat* non solum in graeca et latina, sed omnibus paene linguis. vid. Rittershus. ad Oppian. Cyneg. I, v. 83. Drackenborch. ad Sil. Ital. I, 46. Burmann. ad Phaedr. I, 22. v. 3. et quos laudat Cl. Beck ad Aristoph. Aves v. 146.

V. 5. *Isti* cum contemptu pro

ipso nomine.

V. 6. *Sic, tam inhonesto modo.*

V. 7. *Homo bellus.* cf. ad Carm. XXII. v. 9.

V. 9. *abiice, parvi pende elevaque* (*ἔρρηξεν*.) verbis emolli et extenua. *Nec servum tamen:* est, et manet tamen homo pauperrimus.

CARMEN XXV.

AD THALLVM.

Thallum, hominem mollissimum, eundemque rapacissimum, qui pallium et quaedam alia furaci manu Catullo surrepta tanquam sua palam habere non erubescerat, graviter monet, ut mox illa sibi remittat, nisi poenas contumeliosas in molli corpore flagellis exigendas dare velit. cf. supra Carm. XII. Versus sunt septenarii.

Cinaede Thalle, mollior cuniculi capillo,
Vel anseris medullula, vel imula oricilla,
Vel pene languido senis, situque araneoso:
Idemque Thalle, turbida rapacior procella,
Cum de via mulier aves ostendit oscitantes: 5

V. 2. *imula moricilla* vel *moracula* vel *molacilla* corrupte in lib. MSS. unde fluxit satis lepida coniectura Statii *imula amarailla*. In edit. prima Mureti et aliis vetustioribus legitur *hinula tenella*. Alio lectionis monstra piget addere. V. 5. mirum in modum turbant in hoc verso lib. vet. in plurimis est: *Cum diva mulier aves* (pro quo in quibusdam *alites* vel *alios*) *ostendit*

V. 1. *Thalle* est fortasse nomen fictum adolescentiae indicandae causa a graeca voce *θαλλος* de germine oleae et quavis fronde viridi dictus. *moll. cunic. capillo*, ad omne genus pilorum transferri *capillum* exemplis probavit Dräckenborch. ad Liv. Tom. IV, p. 597.

V. 2. *anseris medullula*. Eadem comparatione ad suam hominis cuiusdam impudici molliem describendam usus est auctor in Lus. LXV, 1. *vel imula oricilla*. imitatus est Cicero ad Quint. fratrem II, 15. ubi est *auricula infima mollior*.

V. 3. *situque araneoso*; intelligitur suspensus in locis desertis

araneorum textura, natura sua mollissima, quae etiam in Lus. LXXXIII, v. 29. *situs araneosus* dicitur, ubi vid. Barmaunus Secund.

V. 4-5. Locus valde impeditus et vario modo tentatus (vid. Var. Lect.) cuius integritatem ne sic quidem, ut nunc ex emendatione Scaligeri omnibus fere probata legitur, praestare velim. Quantum fieri poterit, rem interpretatione emolliare studeamus. Comparatur Thalli rapacitas turbidae et omnia secum abripientis procellae, qualis fere instat, cum de via mulier (quaevs saga *1 r r r r r*) ostendit (se observasse ait)

Remitte pallium mihi meum, quod involasti,
Sudariumque Saetabum, catagraphosque Thynos,
Inepte, quae palam soles habere, tamquam avita.

oscitantes. In Muret. edit. I. *Cum diva mater alites ostendit occinentes.* pro *occinentes* offert Stat. *ascinentes.* notata digna et nemini observata est lectio, quam reperi in edit. Gryph. ab anno 1537. *Cum dira maris hyems aves ostendit oscitantes;* quae quidem lectio, modo metrum constet, sensum admodum commodum fundit hunc: Quando mare saeviens in conspectum venire sinit aves oscitantes, h. e. diducto ore clamitantes. Intelligi inprimis debent halcyones vel fulicae. Vossius ex optimo exemplari, quod olim fuit Palatinae Bibliothecae, profert: *Cum diva Malva naves ostendit oscitantes,* unde effugit *Quum clivas Malea aves ostendit oscitantes.* Hemsius campum hic nactus, ubi exsultaret ingenium suum, legendum esse pronunciat in Not. ad Catul. *Cum Clivas Malea aves ostendit arce nantes,* vel: *Cum devias mare alites ostendit obnatantes.* Nostra lectio *Cum de via* mulier debetur ingenio Scaligeri. V. 7. *catagraphonque linum* Muret. *catagraphonque linon* in edit. Briz. et Venet. *cyrographosque Thynos* invenit Scaliger in suo MS. unde ipse conficit *chirographosque*, quod et Salmasio primum arripit, postea vero maluit *cyrographosque*, i. e. *cyrographosque* et explicat de annulis signatoris sculpturae Bithynicae. *catagraphonque Thynon* exhibet Vossius et exponit de pugillaribus membraceis

alites oscitantes, magno clamore (hianti ore) tempestatem praesagientes, vel: cum monet de alitibus oscitantibus, *ostendere* est verbum augurale. ad *aves oscitantes* fortasse referri possunt fulices, de quibus Cicero de Div. I, c. 8. 14. ex veteri poeta: *Cana fulix itidem fugiens e gurgile ponti, Nunciat horribiles clamans instare procellas, Haud modicos tremulo fundens e gutture cantus.* pro *oscitantes* mihi in mentem veniebat *ominantes*, scil. turbidam procellam. Sed nescio quid duri et frigidi in toto hoc versu remanet, qui fortasse panus assutus scioi cuiusdam est.

V. 6. *Remitte pallium*, quod fortasse in balneo Catullo clam subduxerat Thallus. Utebantur etiam Romani pallio in coenis.

vid. Fulv. Ursin. in Appendice ad Petrum Ciacconium de Triclinio p. 238. *quod involasti.* *involari* eleganter dicuntur res, quibus summo cum impetu et celeritate manus iniicimus.

V. 7. *Sudariumque Saetabum.* vid. supr. ad carm. XII, 14. *catagraphosque Thynos.* vix certe affirmari potest, quid per *catagraphos Thynos* intelligendum sit. Achilles Statius non inepte explicat de hominibus Thynis seu Bithynis, in vestibus aut anclacis *diavari* acu pictis. Aliorum explicationes vid. in Var. Lect. Quidquid autem fuerit, variis certe coloribus et imaginibus distinctum et e Bithynia, cui finitima est regio Thynia, reportatum videtur.

V. 8. *tamquam avita*, haereditatis iure accepta.

CATUL. Carm.

I

Quae nunc tuis ab unguibus reglutina et remitte,
 Ne laneum latusculum natisque mollicellas, 10
 Inusta turpiter tibi flagella conscribillent,
 Et insolenter aestues, velut minuta magno
 Deprensa navis in mari, vesaniente vento.

et buxeis, quorum quatuor pagellas diversis coloribus, purpureo, croceo, viridi et coccineo pictae et exornatae fuerint; Bithyniam autem omnibus iis, quibus eiusmodi pagillares conficerentur, vel maxima instructam fuisse confirmat. V. 10. *manusque mollicellas* Muret. et aliae antiquiores. V. 11. etiam huic versui varias et ridiculas formas induit criticorum sedulitas. alius mavult *inbusta flagella*, alius *iniecta*, alius *invisa*, alius *insuta*, alius (facile agnosces Corradium de Allio) vere insulse *insulsa*. pro *conscribillent* in aliis est vel *conscribillent*, vel *constrigillent*, vel *consigillent*, vel *conserillent*, vel (ohie! iam satis est!) *contribillent*.

V. 9. *reglutina*, h. e. resolve. eleganter de furibus, quorum manus glutine quasi, et visco illitae omnibus rebus adhaerent, easque tenaciter retinent. Sic infra Carm. XXXIII, 3. *dextra inquisition* dicitur. *Laneum latusculum*, h. e. molle.

V. 11. *Inusta flagella*. uruntur enim fere homines flagellis inclementius caesi. Sic *loris uri* apud Hor. Epist. I, 16. 47. *loris non ureris*, aio. *conscribillent* h. e. dilacerent, dilanient. Plaut. Pseudol. I, 5. 131. 132. *Quasi in libro cum scribuntur calamo literae, Stilis me totum usque*

ulmeis conscribito. Sic *ισχυρίων* apud Hom. Iliad. IV, 139. et *ισχυρίων* apud XI, 388.

V. 12. *insolenter aestues*, praeter modum subagileris et iucteris. *velut deprensa navis*, tempestate abrepta. *deprendere* est verbum proprium in re nautica. vid. Bentleium ad Hor. Od. I, 14. 10. Burmann. ad Phaedr. Fab. V, 4. 10. *minuta* respondet *magno*, quo perpetuo fere epitheto *mare* a poetis insigniri solet. Sic Graecis *ὡς ὁ δὴ*, *ὡς*. adi. Burmannum ad Val. Flacc. I, 50. et quos ibi laudat.

CARMEN XXVI

AD FURIUM.

Argumentum huius carminis pendet a dubia lectione versus primi, ubi pro nostra in nonnullis exstat vestra. Si vestra vera sit lectio, ut nobis videtur, omnis lusus ad Furi inopiam deridendam pertinebit, cuius villula horribili vento opposita,

h. e. creditoribus oppignorata dicitur. Responderi quidem potest, et a Vulpio iam responsum est, Furium ne cunicem quidem et araneum (ut noster de illo canit Carm. XXIII.) nedum villulam possedissee; sed primum quis nescit verba poetæ non ad vivum resecanda esse, deinde verissime etiam hoc dici poterat de homine, cuius rem familiarem aes alienum superaret. Quod si vero cui altera lectio nostra verior videatur, is animo sibi fingat, Furium a Catullo pecuniam, et fortasse centum illa sestertia (de quibus vid. Carmen XXIII, 23) petiisse, Catullum, autem, iocose indicato, quo ipse prematur, aeris alieni pondere, has preces a se removisse. Sed mihi persuadere non possum, tam ingenue Catullum angustæ rei suæ statum patefecisse Furio, in cuius egestate carpenda ingenium num exercere solebat.

Furi, villula nostra non ad Austri
 Flatus opposita est, nec ad Favonî,
 Nec saevi Boreae, aut Apeliotæ,
 Verum ad millia quindecim et ducentos.
 O ventum horribilem atque pestilentem!

5

V. 1. *vestra* in L. MSS. et tribus edit. antiquissimis, teste editore Cantabrigienai. Eandem lectionem in quibusdam libris scriptam invenit Vossius.
 V. 4. *ducenta* in quibusdam. vid. Gronov. de Pec. Vet. in notis laudatus.

V. 2. *opposita est*. Indit poeta in ambigua huius verbi significatione, qua villula primum ventis, deinde pignori, ob millia quindecim et ducentos sestertium tamquam hypotheca, ut Icti loquuntur, opposita dicitur. *opponere* pro *oppignerare* est apud Senec. de Benef. VII, 14. *Rebus meis ad securitatem erecti'ris oppositis*. alia exempla collegit Vulpius. *Apeliotæ*

de hoc vento vid. Plin. II, 47. et Gell. Noct. Attic. II, 22. — *ad millia quind. et ducentos* sc. sestertios vel sestertium. Faciunt autem sestertium quindecim millia et ducenti ex ratione Gronovii de Pecun. Vet. III, 17. p. 549. denarium tria millia septingentos quinquaginta, coronatos CCCLXXV. —

V. 5. *ventum horribilem*
enigma est

CARMEN XXVII.

AD POCILLATOREM PVERVM.

Pincernam vocat poeta ad administranda pocula mero vetustiore plena, aquam autem, vini perniciem, ad severiores migrare iubet. Est hoc carmen vere Anacreonticum, qualia complura cecinit etiam Flaccus. cf. Epod. IX, 13.

Minister vetuli puer, Falerni,
Inger mi calices amariores,
Ut lex Posthumiae iubet magistrae,
Ebriosa acina ebriosioris.

V. 2. *Ingere* Muret. contra metri rationem, pro quo ipse in notis *inger* legendum esse existimat. *Ingere* et *ingue* reperit in lib. vett. Vossius. *ingue* affert Heins. in not. ad Catullum e codice Britannico Archiepiscopi Cantuariensis. *misce* invenit Douss. Fil., quod glossam sapit. V. 4. *acino* Siat. male! vid. Gell. VII. 22.

V. 1. *Minister* proprie de eo, qui pocula et epulas ministrat. vid. Barth. Advers. p. 83.

V. 2. *inger* b. e. infunde. nihil amplius. Plant. Pseudol. I, 2, 24. *Tu, qui urnam habes, aquam ingere. inger* antiquae pro *ingere*, ut *biber* pro *bibere* — *calices amariores*, h. e. vino amariore impletos. *vinum amarum* est vinum vetus; *delectat* enim *amaritudo in vino nimis veteri*, ut ait Seneca Ep. 1. XIV. Eodem modo *vinum Falernum* apud Hor. Od. I, 27. 9. dicitur *severum*.

V. 3. *Ut lex Posthum. iub. mag.* creabantur enim in convivis apud veteres plerumque talorum iactu (Hor. Od. I, 4. 27. *Nec regna vini sortiere talis*) magistri convivii, quorum quidem munus, vel *magisterium*,

ut vocat Cic. Cat. Mai. II, 4, praecipue in ferendis bibendi legibus versabatur. Iidem dicti sunt vel *modimperatores*, vel *reges*, vel *domini convivii*, vel *coenae patres*, vel *strategi*, vel *dictatores*, vel *arbitri bibendi*. Graecis *εμπανιστρων*, *ἀνδρες τοῦ συμπανίου* etc. Praeter Fulv. Ursin. in Appendice ad Petr. Ciaccon. p. 339. seqq. adi interpretes ad Cic. l. c. et ad Petronium cap. 55. et Potter. Archaeol. IV, 20. p., 323. *Posthumia* autem, mulier bibula et vinolenta, quae *acina ebriosa ebriosior* dicitur, admodum liberalis *magistra* in moderanda potatione fuisse videtur. *Ebriosus* est, qui saepe fit ebrius, vinolentiae deditus, at *ebriosa acina* (usitatus *acinus* et *acinum*) est nucleus uvae (vinaceum vocat Columella), in

At vos, quo lubet, hinc abite lymphae, 5
 Vini pernicies, et ad severos
 Migrate: hic merus est Thyonianus.

succo et musto natans, vel succo turgens. cf. Gronov. Diatribe in Statii Libr. c. 13. p. 75.

V. 6. *Vini pernicies*. contra Propertius II, 24. 27. *Ah pereat, quicumque merucas reperit uvas, Corruptique bonas nectare primus aquas.* ad *severos*, sobrios, tristes et morosos, cum quibus nihil negotii Bacchus habet. cf. Tibull. III, 6. 21. *hic merus est Thyonianus*, h. e. a nobis nil nisi merum

bibitur; finge tibi poetam in manu iam tenentem poculum. *Thyonianus* vel *Thyoneus* (Hor. Od. I, 17. 23.) Bacchus ab eius matre Thyone, quæ et Semele vocatur, ita dictus cf. Rittershus. ad Oppian. Cyne. I, 27. De Bacchi matre, Thyone, quam ex inferis in coelum duxisse perhibetur filius, narrat Diod. Sicul. III. 62. et IV, 21. ubi cf. Wesseling.

CARMEN XXVIII.

AD VERANNIVM ET FABVLLVM.

Verannius et Fabullus, cum sordidam Pisonis, quem in Hispaniam secuti fuerant, adeo experti essent avaritiam et illiberalitatem, ut plus expensi quam accepti in tabulis, adeoque nihil plane in provincia illis paratum esset in loculis, iocose iam post reditum de rerum suarum conditione examinantur a poeta, qui, quam illi in Pisonis, eandem ipse olim in Memmii comitatu avaritiae experientiam fecerat. Addita igitur admonitione, quam parum tuta spes sit in patrocinio nobilium posita, eiusmodi detestandis practoribus, Romanae gentis decoribus, mala quaelibet indignabundus imprecatur.

Pisonis comites, cohors inanis,

V. 1. *Pisonis comites*. innuitur ex sententia Parthenii, quem sequitur Vulpus, Cn. Calpurn. Piso, qui teste Sallust. Catilin. c. 18. in citeriorem Hispaniam quaestor pro praetore, h. e. cum imperio et

dignitate praetoria, missus est. Sed praetor etiam in Hispania fuit L. Calpurnius Piso, Pisonis, qui primus *Frugi* dictus est, filius, de quo vid. Cie. Verrin. IV, 25. et Liv. LXX, 20. In Hispaniam certe praetorem so-

Aptis sarcinulis et expeditis,
 Veranni optime, tuque, mi Fabulle,
 Quid rerum geritis? satisne cum isto
 Vappa, frigoraque et famem tulistis?
 Ecquidnam in tabulis patet lucelli
 Expensum? ut mihi, qui meum secutus
 Praetorem, refero datum lucello:
 O Memmi, bene me, ac diu supinum

5

V. 8. *ratum in lucello* vel *datum in lucello* tentat Heins. in notis ad Catall. V. 9. in edit. Moret. et aliis hic novum carmen exorditur, sed

cutos esse Verannium et Fabulum, colligere possumus ex Carm. IX et XII. *cohors inanis* nihil ex provincia reportans. *de cohorte* vid. *supr.* ad Carm. X, 11.

V. 2. *Aptis sarc. et exp.* sarcinae aptae sunt, quae commode gestari possunt, ad gestandum bene aptae et accommodatae, parvae et habiles. *expeditae* parum oneratae, concinnae.

V. 5. *cum isto Vappa* haec vox translata a vino corrupto notat hominem nequam et nullius pretii, quemadmodum apud Aristophanem *ἰθύς*.

V. 6. *Ecquidnam in tabulis patet* etc. Sensus est: Num expensum in tabulis vestris tamquam lucrum et acceptum apparet? ut mihi olim accidit, cum praetorem meum in Bithyniam secutus *datum* h. e. expensum lucri et accepti loco in tabulis scribere cogerer. Faciebat igitur in tabulis, ubi lucrum vel acceptum apparere debebat, utramque paginam *expensum*. cf. Gronov. de Pec. Vet. IIII, 17. p. 557. *patet* eleganter et proprie in ratione

tabularum pro *est*, *exstat*, *apparet*.

V. 9. Graviter ipsum Memmium iam alloquitur, cuius in simili amicorum casu recordatio antiquum ex sordida eius avaritia et illiberalitate sibi inflatum dolorem refricnerat. Quae quidem inopinata ad hominem absentem nequam *ἀεὶ ἔργα* quantam vim habeat ad vehementiorem animi commotionem exprimendam, non sensisse videntur, qui novum carmen hic incipere statuerent, et ab antecedente sciungerent. vid. Var. Lect. de Memmio vid. *supr.* ad Carm. X, 12. *bene me ac diu sup.* etc. h. e. turpiter et inhoneste me tractasti, sordide et illiberaliter mecum egisti. Verbis obscenis et impudica imagine rem non obscenam, sed turpem et inhonestam expressit. vid. ad Carm. X. 12. Si verborum proprietatem spectes, *supinus* adumbrat *ἐχθρὸς* hominis muliebria patientia, *trabs* est *τὸ ἐν πῶτι ἄχθεις*. cf. Barth. Advers. LXI, 12. quemadmodum *columna* apud Martial. XI, 51. *lentus* Veneris usu lassus, languidus,

Tota ista trabe lentus inrumasti. 10
 Sed, quantum video, pari fuistis
 Casu: nam nihilo minore verpa
 Farti estis. Pete nobiles amicos.
 At vobis mala multa Dii Deaeque
 Dent, opprobria Romuli Remique. 15

contra fidem MSS. et antiquissimarum editionum, ut testantur Vossius, Statius et editor Cantabrigiensis. Certe, quae sequuntur, optimis respondent antecedentibus. Qui hoc carmen divellant, *fuisti* pro *fuistis* in v. 11. et *es fartus* pro *farti estis* in v. 13. invitis codicibus legunt. Heinsius in not. ad Cat. misere in hoc carmine emendando fluctuat. modo pro *es fartus* vult *Is fartus*, modo probat, quod Achill. Stat. scripti codices habent: *pari fuistis casu* et *Farti estis*, modo recte codicem Oxoniensem ex uno dno epigrammata facere iudicat. pro *lentus* in v. 10. Vossius ex veteribus libris reposuit *tentus*.

confectus. Propert. II, 15. 8.

V. 12. *nam nihilo min. verp. farti est.* ab aequae turpi homine male mulctati estis, aequae sordidi et impuri hominis avaritiam experti estis. *pete nobiles amicos*, cum indignatione quemlibet ab aditu ad viros nobiles revocat; i nunc, quisquis es,

inquit, et a nobiliorum patronorum liberalitate expecta comoda! hoc est petere et adire amicos potentes! tanta ab iis redundare solet utilitas!

V. 15. *opprobria Rom. Rem.* Romanae gentis dedecora, *ἀντιχρῆς*, *ἀντιχρῆς*, cf. Bentley. ad Hor. Od. I, 37. 9.

CARMEN XXIX.

IN CAESAREM.

Contumeliosis proscindit Caesarem convitiis, quod Mamurram, quocum turpiter ille consuesse videtur (cf. Carm. LVII.) ad summas importuna sua liberalitate evertum divitiis profuse iam omnia perdere, et deglutire, et ad explendam libidinem strenue consumere tam aequo animo videat et patiatur. Similinum igitur Mamurrae censet ipsum Caesarem, qui eiusmodi hominem ferre et fovere possit, eumque ignominiosis illis dictis, quae proprie in Mamurram cadebant, maligno dente lacerat et perstringit. Graviter inprimis et salse ab illo quaerit, an eo nomine et consilio ad orientis populos debellandos profectus

sit, ut ingentes divitiarum copias Mamurrae dissipandas devorandasque pararet. — Quamquam igitur hoc contumelioso in Caesarem carmine vix quidquam cogitari potest audacius et poetae periculosius, illum tamen t m l.c. d. fuisse ingenio tradit Sveton. (Caes. LXXIII.) ut, quod vix credas, Catullum, a quo sibi versiculis, de Mamurra, perpetua stigmata imposita non dissimulaverat, satisficientem, h. e. *denuntiam facti excusantem*, eadem die adhibuerit coenae, hospitioque patris eius, sicut consueverat, uti perseveraverit, h. e. *patri Catulli hospitium, olim institutum, propter iniuriam a filio acceptam, non renunciaverit, ut recte ibi interpretatur et egregie tam ad Scaligeri subtilitates ad Euseb. Chronic. MDCCCLX propositas quam ad Vossii argutias ad h. l. respondet Ernesti.* — Ceterum Mamurra fuit praefectus fabrum Caesaris in Gallia, de cuius insano luxu est locus classicus apud Plin. XXXVI, 6, cf. Bayle Diction. Historique et Critique s. v. Mamurra T. II, p. 2020.

Quis hoc potest videre, quis potest pati,
Nisi impudicus et vorax et aleo,
Mamurram habere, quod Comata Gallia
Habebat uncti, et ultima Britannia?
Cinaede Romule, haec videbis et feres?

5

V. 2. *bellus* Voss. quem sequitur Bipont. non plane inepte puto ubi vers. 17. ubi est *belluatus* est. Sed nostram lectionem *aleo* mordaciter tenent antiquissimae edit. fere omnes. Eadem vox restituenda videtur Sallustio Catil. XIV, 2., ubi pro *ganeo* rectius in quibusdam legitur *aleo* ob sequentem vocem *manu*. V. 4. *Habebat omnis* Muret. *cuncta* Scaliger, unde ipse restituit *unctum*. In MSS. Statii erat *omn te*, unde Faernus acutissime revocavit *uncti*. V. 5. *Hoc videbis* Heins. in not. ad Catull.

V. 3. *habere*, h. e. possidere, in manu et potestate sua habere, ut *εχειν* apud Graecos, vid. si tanti est, Drackenborch. ad Sil. Ital. V, 264. et Graev. Cic. ad Ep. ad Div. VII, 23. *quod uncti habebat*, quibuscumque bonis et lautioribus rebus gaudebat. cf. supr. ad Carm. X, 11. *Comata Gallia* intelligitur Gallia omnis Transalpina praeter Narbonen-

sem provinciam, ut in vulgus notum, *ultima Britannia* cf. ad Carm. XI, 11.

V. 5. *Cinaede Romule*. Romulus vocatur Iulius Caesar vel in universum pro Romano, ut *gens Romula*, *tellus Romula*, vel quia virtute bellica aequae ac Romulus de patria meruerat; nihil enim de virtute bellica detrahit Caesari poeta, imo eum

Es impudicus et vorax et aleo.
 Et ille nunc superbus et superfluens
 Perambulabit omnium cubilia,
 Ut albulus columbus, aut Adoneus?
 Cinaede Romule, haec videbis et feres?
 Es impudicus et vorax et aleo.

10

V. 6. Expunxit hanc versiculum Vossius, quem in libris MSS. abesse praeter Vossium testantur Scaliger et editor Cantabrigiensis. Exstat tamen in edit. Gryph. Muret. Graev. et aliis, nec turbare, imo egregie rem et orationem, meo quidem sensu, iuvare videtur. *circumfluens* Barth. ad Claud. in IV. Consul. Honor. v. 139. V. 9. Maffei, Scalig. et Stat. MSS. offerunt aut *idoneus* praeter nomen, in quo est aut *ydoneus*, unde recte a Statio et Scaligero haud dubie genivus nostro vindicata est lectio aut *Adoneus*, pro quo nimis ingeniose vult Vossius *Aidoneus*. in vetustioribus quibusdam contra metri rationem legitur aut *Dioneus*. Heins. in not. ad Catull. vult *Ut albulus columbulus Dioneus*, sed sic legerat iam Muretus. V. 11. Ex corrupta lectione et si *impudicus* male facit Vossius est *impudicus*.

vocat imperatorem unicum; eo gravius additur *cinaedus* ob suspectam consuetudinem cum Mamurra, quamquam iam Nicomedis contubernio aeterna fere pudicitiae eius macula inusta fuerat; unde notissima illa cantilena: *Gallias Caesar subegit, Nicomedes Caesarem*. vid. Svet. Caes. XLIX, Muretus et Jan. Dousa in Praec. c. 3. in contemptum potius *Romulos* dictos fuisse volunt eos, qui *Romulo* essent dissimilimi; in quorum sententiam cf. Curtius ad Sallust. in Lepid. Fragm. p. 937. 6. *Es impudicus*. Si hoc potes ferre et videre, tu ipse es impudicus, etc.

V. 7. *superfluens* non libidine, ut arguantur interpretes, sed divitiis et omni rerum copia ad quaelibet pro animi libidine impetranda abundans et instructus, ut apparet ex instituta

comparatione in vers. 9. hinc *arrogans insolens* *ισχυρὸς*. *perambulabit* graphice pro *conscendet*, *polluet*.

V. 9. *ut albul. col. aut Adon.* utraque comparatio non ad libidinem, quum in laude potius sit columbarum castitas, sed ad externum splendorem et superbiam referenda videtur, quatenus Mamurra quolibet ornamentorum et pigmentorum genere condecoratus, muliercularum oculos praestringere, et auro, quod, ut Venusinus de Danaë canit, *medios ire amat per satellites*, facilem accessum sibi parare solebat. *Albulus columbus* est pulcher, qui placet ob colorem, ut *Adonis* ob externam formae speciem placebat. *Adoneus* pro *Adonis*, ut apud Plaut. *Menaechm.* I, 2, 35. Sic *Achilleus* pro *Achilles*, *Ulixus* pro *Ulixes*. non videt

CATUL. Carm.

K

Eone nomine, Imperator unice,
 Fuisti in ultima Occidentis insula,
 Ut ista vostra dissoluta mentula
 Ducenties comesset, aut trecenties? 15
 Quid est? ait sinistra liberalitas,
 Parum expatrat; an parum helluatus est?
 Paterna prima lancinata sunt bona:
 Secunda praeda Pontica: inde tertia
 Hibera, quam scit amnis aurifer Tagus. 20

V. 15. verissima mihi visa est nostra in textum recepta lectio, in quam conspirant libri veteres Vossii et Scaligeri, vid. not. in MS. Statii *Quid est. alit sinistra liberalitas*. Hinc Faernos: *Quid est alit, vel alid pro aliud*. Stat. an haec sinistra liberalitas Parum expatrat? ex coniectura Avantii probata Mureto et aliis, repetita nunc in edit. Bipont. Vulpus ad Statii coniecturam textum conformavit. V. 18. primum male in vet. quibosdam. V. 20. quam auxit perperam nonnulli. quas et aurifer Tagus sc. praedas attulit, parum ingeniose tentabat et interpretabatur

igitur, cur in hoc loco tam interpretando quam corrigendo adeo se torserint interpretes.

V. 12. *Imperator unice*. unicus latinis dicitur, qui parem sui non habet, qui in genere suo praestantissimus est. vid. Heins. operose huius vocis usum adstruentem ad Ovid. Met. III, 454. *ultim. Occid. ins. Britannia. ista vestra diffut. ment. lepidam Mamurrae pathici descriptio. ducent. aut trecent.*, h. e. ducenties aut trecenties centena millia sestertiūm. *comesset*, dilapidaret, decoqueret. Sic *comedere nummos* apud Cic. ad Attic. II, 2. *bona comedere* ad Div. IX, 20. cf. Interpret. ad Horat. Epist. I, 15. 40. et Victor. Var. Lect. IV, c. 6.

V. 16. *Quid est? ait sin. lib.* Quid tunc?, ait importuna tua liberalitas, ais male et importune

iam liberalis. *parum expatrat*, non adeo multum absumsit libidine. Eodem sensu apud Sueton. Caes. c. LI, dicitur *aurum effutuere* — Sed quaeso, pergit poeta, *an parum helluatus est?* num dici hoc potest *parum?* mox recenset ipse perdita et consumpta bona. *lancinata*, h. e. lacerata, dissipata. vid. Curtius ad Sullust. Cat. XIV, 2.

V. 19. *Secund. praed. Pontic.* Vossius accipit de lucro Caesari olim ex contubernio M. Thermi praetoris et familiaritate Nicomedis Bithyniae regis facto. alii intelligunt spolia, quae, superato Ponti rege Pharnace, Caesar retulerat. *tertia Hibera* recte interpretatur Vossius de praeda belli Lusitanici. *quam scit*, de qua facta praeda testis est Tagus, Lusitaniae fluvius notissimus; saepe enim fluvii rerum prae-

Hunc, Galliae, timetis, et Britanniae?
 Quid hunc, malum, fovetis? aut quid hic potest,
 Nisi uncta devorare patrimonia?
 Eone nomine, Imperator unice,
 Socer generque perdidistis omnia?

25

Scaliger. V. 21. *Hunc Galliae timant, timent Britanniae* ex ingenio Avantii, quem optimas edit. secutae sunt. *Hunc Galliae timet, et Britanniae* Stat. MS.; sic tamen, ut inter verbum *timent* et id quod sequitur paulum quid desit, quod eleganter supplevit Faërus, pro *timent* una syllaba *is* addita *timetis* legens. *Hunc Galliae timent et Britanniae* in edit. Reg. I. *Timentque Galliae hunc, timent Britanniae* Turnebus; at Scaliger, qui in libro suo invenerat *Hunc Galliae timent tellus et Britannia* totum versum, ex quo ne elici quidem possit sana sententia, spurium esse indicat. V. 22. *Quid hoc malum fovebis* tanquam concinnius commendat Vossius. V. 24. *urbis opulentissimae* editiones fere omnes ante Scaligerum, admodum dure et frigide!

clare gestarum testes advocantur a poetis. cf. infr. LXIV, 358. Tibull. I, 7. 11. Virg. Eclog. V, 21. Hor. Od. I, 4. 38.

V. 21. Sensus est: hunc igitur hominem nequam, Mamurræ, vos, o Galli et Britanni, timetis, ne omnia vestra bona deglutiat! *Quid hunc, malum, fovetis?* Sed cur per deos immortales istum fertis et patimini? *malum*, elegans particula de irascentibus et subito cum indignatione in

verba erumpentibus. Terent. Heauton. III, 7. 38. *Quid, malum, me aetatem censes velle id adsimularier?* cf. Eunuch. IV, 7. 10. Adelph. IV, 3. 4. Plaut. Casin. I, 1. 3. et saepe alibi. *uncta patrimonia*, optima et opulenta.

V. 24. *Eone nomine*, sc. ut Mamurra, quod profunderet, haberet. *Socer generque* Caesar et Pompeius. *perdidistis omnia?* sc. bello.

CARMEN XXX.

AD ALPHENVLM.

Flebiliter queritur de perfidia Alpheni, a quo cum summam in arctissima eius secum contracta amicitia et sanctissima sibi data fide poneret fiduciam, turpiter deceptus, et in re, ubi probare ille debebat promissam fidem, praeter omnem opinionem derelictus est; cuius quidem violatae fidei deos ultores et vindices fore sibi persuasum habet. Qua in re

Catullo defuerit Alphenus, non certo affirmari potest. Fortasse fraudem ei fecit in re amatoria, in quam ab ipso antea irretitus fuerat, cui quidem opinioni favere praecipue videntur v. 7 et 8. Ceterum mollissimus in hoc carmine sensus regnat, qui facile tangat et ad commiserationem moveat animum. Cf. Carm. LXXIII.

Alphenus immemor atque unanimis false sodalibus,
 Iam te nil miseret, dure, tui dulcis amiculi:
 Iam me prodere, iam non dubitas fallere, perfide.
 Nec facta impia fallacum hominum coeliculis placent:
 Quae tu negligis, ac me miserum deseris in malis. 5
 Eheu! quid faciant dehinc homines, quoque habeant fidem?
 Certe tute iubebas animam tradere, inique, me
 Inducens in amorem, quasi tuta omnia mi forent.
 Idem nunc retrahis te, ac tua dicta omnia factaque
 Ventos irrita ferre, et nebulas aërias sinis. 10

V. 6. MSS. et veteres editiones dico, unde bene Statius fecit *dehinc*, quem sequitur Vossius. Poutanus volebat *dic*, quem sequuntur plurimi libri excusi. V. 10. *ad nebulas* male Muretus. *ac nebulas* Statius. *dure!* ob ingratam repetitionem particulae *ac* ex versu antecedenti, ubi erat *ac*

V. 1. *Alphenus*, vid. ad Carm. X, 1. *immemor* sc. datae fidei. *unan.* *false sodalibus*, h. e. qui fallere soles sodales unanimos, ut *falsus amicus* apud Claud. Cons. Honor. IV, 278.

V. 3. *me prodere*, h. e. me descrere, destituere. Sic infra carm. LXIV, 190. Ariadne se vocat *proditam* a Theseo desertum. vid. Gronov. Observat. III, 20. et Graev. ad Cicer. pro L. Flacc. c. 41.

V. 4. *Nec facta impia, nec pro non* vid. Drackenborch. ad I. iv. I, 3. 27. T. I, p. 629-630. Eadem gravitate de Deorum iustitia Homer. Odys. XIV, 83. 24. *Οὐκ οἷον ἔργα θεῶν παύειν*

γόνιμα: Ἀλλὰ θεῶν τίεστι, καὶ ἄνθρωποι γόνιμα ἀνθρώπων. cf. Tibull. I, 9. 24. et quae congesterunt in hanc sententiam Gatackerus in Advers. Miscell. I, 7. p. 214. et Rittersh. ad Oppian. Halieu. II, 687. p. 257.

V. 5. *Quae tu neglig.* quae tu tamquam levia parum curas et parvi pendis. *animam tradere* dicuntur illi, qui plane alicui se devotent et committunt, vitam et omnia sua alicui credunt.

V. 8. *Inducens in amorem*, inducere est fallacia et dolo malo pellicere, ut decipias. exempla dabit Brouckh. ad I. ib. I, 7. 1.

V. 10. *Ventos irrita ferre.* cf. infra ad Carm. LXIV, 58. 59.

Si tu oblitus es, at Dii meminerunt, meminuit Fides:
Quae, te ut poeniteat postmodo facti, faciet, tui.

tua dicta. V. 11. at Di meminere, at meminuit Fides liber Mureti.

V. 11. *Fides.* Divinis apud Romanos *Fidem* cultam esse honoribus, res est satis nota; memorabile autem est solemne illud, quod Numam Pompilium huic Deae instituisse tradit Liv. I, 21. ubi miror, *Strothium* ex loco satis perspicuo se expedire non potuisse; verba ibi sunt: *Et soli Fidei solemne instituit, h. e. Fidei soli prae ceteris diis deabusque omnibus solemne, singulari quodam more et rita*

celebranda sacra instituit et sacra-
vavit, nimirum, *ad id sacra-*
rium, pergit Livius, *flamines*
bigis, curru arcuato, vehi iussit,
manuque ad digitos usque in-
voluta rem divinam facere, si-
gnificantes fidem tutandam,
sedemque eius etiam in dextris
sacratam esse. Hic locus igitur
minime sollicitandus, aut verbis,
quae excidisse videbantur Stro-
thio, supplendus videtur.

CARMEN XXXI.

AD SIRMIONEM PENINSULAM.

Exsultat prae laetitia poëta, cum ex Bithynia reversus, vil-
lulam suam ante oculos videat, in cuius sinu, curis abiectis
omnibus, suaviter et tranquille nunc delitescere, et animum
onere et laboribus ex itinere fessum recreare possit. — Dul-
cissimos sane hoc carmen ex vitae rusticae felicitate conci-
piendos sensus propinat et excitat, et liquidissimam illam
exprimit voluptatem, quam quispiam experitur, quum domum
post longam peregrinationem reversus, omnia ibi quietia ac
bene composita praeter spem offendit.

Peninsularum, Sirmio, insularumque
Ocelle, quascumque in liquentibus stagnis,

V. 1. *Sirmio* mirae amoeni-
tatis peninsula in agro Vero-
nensi ad lacum Benaci, qui
nunc *Lago di Garda* vocatur,
sita, ubi praedium habuit Ca-

tullus. vid. Cellar. in Not. An-
tiq. Orb. T. I, lib. 2. c. 9. p. 639,
ocelle optima et praestantissima,
elegantur enim, oculis, prae-
stantissima corporis nostri par-

Marique vasto fert uterque Neptunus:
 Quam te libenter, quamque laetus inviso!
 Vix mī ipse credens Thyniam atque Bithynos 5
 Liquisse campos, et videre te in tuto.
 O quid solutis est beatius curis?
 Cum mens onus reponit, ac peregrino
 Labore fessi venimus larem ad nostrum,
 Desideratoque acquiescimus lecto. 10
 Hoc est, quod unum est pro laboribus tantis.

te, res optimae et nobis carissimae denotantur. Similiter Cicero villas suas ocellos vocat ad Att. XVI. 6. et sic saepe apud Graecos ὄφθαλμοι et ὀφθαλμοίς de rebus praestantioribus dicitur. Adrastus apud Pindarum Amphiarum ob praecipuas eius virtutes vocat ὀφθαλμοῦ τοῦ ἐρατοῦς Olymp. VI, v. 27. et ὀφθαλμοῦ ὀφθαλμοῦ est rosa apud Achill. Stat. II, 1. vid. quae praeter Victorium Var. Lect. IX, 9. in hanc rem notarunt Barthius in Advers. p. 516. et Burmann. ad Quinctil. 6. Prooem. p. 494. cf. supr. ad Carm. III, 5.

V. 3. *uterque Neptunus*, ἑκατόνταυρος καὶ ἑκατόνταυρος, stagnorum aequae ac maris vasti praeses, ut recte interpretatur Vulp. cf. Aristoph. Plut. v. 396, 397. et ibi Spanhem. Nam qui factum sit, ut in loco tam perspicuo, cuius interpretationem sponte offerunt addita verba *in stagnis marique*, adeo hallucinarentur Scaliger, Vossius et alii, vix assequi possum. Neptunus insulas fert, h. e. sustinet quasi humeris impositas, in potestate sua habet ac dirigit. Sic γίγνεται apud Graecos, cf. Interpr. ad

Nov. Testam. in Epist. ad Hebraeos I, 3., ubi Christus dicitur γίγνεται τὰ πάντα ἐφ' ἑαυτοῦ τοῦ θεοῦ παντοκράτορος, h. e. omnipotentia sua omnia quasi sibi imposita regens et gubernans.

V. 4. *Quam te libenter*. Sic Ulysses, cum post multos exantlato labores, in patriam rediret Ithacam. Xulp' ἰθάκην, μετ' αἰθέρα, μετ' αἴθρα καὶ θάλασσαν Ἀργεῖον τοῦτο εἶδος ἐκείνου apud incertam auctorem in Anal. Vet. P. Gr. Brunkii T. III, carm. XVIII. p. 146.

V. 5. *Thyniam* vid. supr. ad Carm. XXV, 7.

V. 6. *in tuto* ἐν ἀσφαλείᾳ.

V. 7. *O quid sol*. b. e. exquisitus ipsae curae vocantur solutae, cum proprie animus curis solutus dicatur. Ipse Livius III, 8. *eo solutiore cura in Lucretium incidunt consulem*, h. e. eo liberiore et omni timore vacuo animo. cf. Burmannum Secund. ad Lotich. III, 11, 13.

V. 8. *peregrino labore* molestissima peregrinatione.

V. 11. *hoc est, quod unum est pro laborib. tant.* haec nūc ex multa varietate in itinere et

Salve, o venusta Sirmio, atque hero gaude:
Gaudete, vosque Lydiae lacus undae:
Ridete quidquid est domi cachinnorum.

V. 13. *Gaudete vos quoque* Stat. *Lydiae lacus* ab antiqua voce *Ludius*, h. e. saltatore, quasi unda saltet, nimis iugéniose Scaliger. *Lariae lacus* ex optimo exempl. Commelini praefert Vossius, quod Catullus etiam ad lacum Larium in Comensi Colonia villulam habuerit. *Limpidae lacus* audacter Avantius.

comitatu Memmii nobis devorata molestia in nos redundat utilitas, ut multo magis iam, quam praebet villula nostra, sentiamus et percipiamus voluptatem. labor est vox latissimae significationis, et complectitur omnia, quae nobis molestiam creant, nos premunt et conticiunt. Saepe hac voce de misera Aeneae in eius erroribus sorte usus est Virgilius. Quam male se habuerit Catullus in Bithynia, et quam illiberaliter a Memmio tractatus sit, ab ipso discere in Carm. X, XXVIII.

V. 13. *Lydiae lacus undae*

intellige lacum Benacum in agro Veronensi, cuius aquae ideo iam vocantur *Lydiae*, quia Ruæti, ad quos pertinebat Verona, originem suam ab Etruscis, et hi a Lydis ex vulgari veterum opinione repetebant. cf. Illustr. Heynii ad Virgil. Aeneid. XI, Excurs. III.

V. 14. *Ridet. quidq. est domi.* *cach.* rideat et gaudet, quidquid in villula ridere et gaudere potest. Vulpus inepte explicat *cachinnum ridere* de aquarum plangore et murmure; aperte enim repugnat *vox domi*.

CARMEN XXXII.

AD IPSITHILLAM.

*Tam cibus, quam libidine post prandium plenus, meridiarii
et ineptire vult apud Ipsithillam, quam, ut copiam sibi
faciat, satis libidinose sollicitat.*

Amabo mea dulcis Ipsithilla,

V. 1. *Ipsithilla* profert Vossius ex libro veteri, *Hypnithilla* Vulp.

V. 1. *Amabo* - iube, h. e. iube quaeso, magnam gratiam apud me inibis, si iusseris. Saepe

haec blandientis particula obvia est apud Comicos.

Meae deliciae, mei lepores,
Iube ad te veniam meridiatum.
Quod si iusseris, illud adiuvato,
Ne quis liminis obseret tabellam,
Neu tibi lubeat foras abire:
Sed domi maneat paresque nobis
Novem continuas fututiones.
Verum, si quid ages, statim iubeto,
Nam pransus iaceo et satur supinus
Pertundo tunicamque palliumque.

5

10

V. 4. *adiubeto* vult Cifanius in Indice Lucret. s. v. *adescere*. V. 9. *si quid ago* tentat Vulpius, et explicat: si quid precibus proficio. V. 10. pro *satur* Statius mavult *Sathe* a graeca voce *σάθῃ* (membrum virile) quam non sagacem sed rectius obscenam coniecturam dixeris.

V. 3. *meridiatum*. meridian-
tes amoris indulsisse apud ve-
teres, vel sine exemplis facile
tibi persuadeas; nec iudicio meo
fortasse egebit lasciva illa meri-
diatio Ovidii Amor. I, Eleg. V.

V. 5. *liminis obs. tabellam*.
liminis tabella ornatu pro ipsa
ianua, quam, ut bene observat
Vossius, etiam Graeci *ενείδη* vel
ενείχη vocarunt, quia ex tabulis
sectilibus constructae et compo-
sitae sunt iannae; has tabulas

vocat Homerus *ενείδης* ἢ *ἀνεπίδης*
Odyss. XXII, v. 128. de verbo
obserare vid. Sagittar. de Ianuis
Veterum cap. X, §. 6, p. 68. 69.

V. 7. cf. Ovid. Amor. III,
7. 25. 26.

V. 11. *Pertund. tun. pall.*
plenius id expressit Martial.
XI, 16. 5. *pallium* recte expli-
cat Vulpius de veste stragula.
vid. Burmann. ad Ovid. Amor.
I, 2, 2; profecto enim non pallio
indutus iacuisse videtur supinus.

CARMEN XXXIII.

IN VIBENNIOS.

*Petulanter stringit calamus in Vibennios, patrem et filium,
quorum alter furto, alter impuro amore innotuerat, eosque
in malam rem abire iubet.*

O Furum optime balneariorum,
Vibenni pater et cinaede fili:
Nam dextra pater inquinatioe,
Culo filius est voracior:
Cur non exilium malasque in oras
Itis? quandoquidem patris rapinae
Notae sunt populo, et nates pilosas,
Fili, non potes asse venditare.

5

V. 3. *uncinatioe* Guyetus ex coniectura.

V. 1. *Optime*. nimirum in genere suo et arte erat optimus, h. e. callidissimus et artis furandi peritissimus. Sic *bonus* saepe in malam partem usurpatur apud Comicos. vid. Drakenborch. ad Sil. Ital. II, 240. *de furibus balneariis* *judicatus*, qui vestimentis in balneis lavantium insidiabantur, praeter Vulp. consule Interpretes ad Petron. c. 30, et quos ibi laudat Burmannus.

V. 3. *inquinatioe*, h. e. fu-

raciore, multis furtis polluta et contaminata: inquinatur enim quasi manus illicito rerum alienarum tactu, et rapaci unguium tenacitate. Ceterum et *dextrae* iam tribuitur furandi agilitas, qua alias *sinistra* tantum infamis erat. cf. supr. ad Carm. XII, 1.

V. 5. *malasque in oras*, loca inculta, remota et abominanda, non nisi malis hominibus scelerum expiandorum causa ad-eunda. cf. Terent. Phorm. V, 9, 86. edit. Bipont.

CARMEN XXXIV.

AD DIANAM.

De tempore et consilio, quo hoc carmen a poeta nostro compositum sit, magna inter viros doctos agitata est controversia. Iosephus Scaliger, haud dubie ab aliena manu huic carmini praefixa inscriptione Seculare carmen ad Dianam illusus et praecoccupatus, in Eusebianis animadversionibus ad annum MDCCCLX ipsis Ludis Secularibus anno V, C. 737 celebratis hoc carmen scriptum fuisse operose adstruere conatus est; cuius quidem ab omni veritatis specie alienam sententiam recte iam impugnavit Vossius, dum longe ante hoc tempus diem supremum obiisse poetam ostendit; sed idem non magis probabilem in constituenda aetate Catulli rationem sequitur, dum nimis severa manu decurtat et resecat eius vitae filum, quod nimis benigna ille produxerat et extenderat. Hanc utriusque viri nimiam in definiendo vitae Catulli termino aberrationem egregie examinavit et vindicavit Bayle in Dict. historique et critique T. I, p. 864-866., qui medium tenens inter utrumque, concedit quidem, non amplius in vita fuisse Catullum, cum Ludi Seculares Augusti celebrarentur, sed eundem ad proveciorem aetatem pervenisse quam Vossius putabat, idoneis argumentis evincit. Quod autem ad nostrum carmen attinet, id eo fortasse consilio ante Ludos Seculares a poeta nostro scriptum fuisse Vir doctus autumat, ut, vel paratum iam ederet ipsis Ludis Secularibus instantibus, vel pueros puellasque ad illos rite celebrandos hoc carmine evocaret et praepararet. Sed quis tam angustis magni poetae ingenium circumscribat finibus, ut, tanquam praesens praeteritumque tempus graviora argumenta non suppeditet, cum res futuras in usum futurum carmine descripturum esse existimet? Profecto hoc est poetae veteres comparare cum poetis aetatis nostrae mercenariis, qui pro parata pecunia quovis tempore in quaevis futura tam tristia quam laeta hominum fata, in promptu habent, et parata iam sua carmina emtori offerunt. Rectius igitur hoc carmen (nisi hymnum vocare malis) vel cum Benileio, qui pessime illud a viris doctis Seculare inscriptum esse

iudicat in Sententia de temporibus libror. Horat. ad festum Dianae, quod singulis annis mense Augusto celebrabatur, vel ad quemcumque sacrum et peculiarem in Dianae honorem usum, referendum videtur, praecipue cum eiusmodi hymni amoebaei saepius a choro puerorum puellarumque nobilium in Dianam et Apollinem decantati fuerint, qualis e. c. est hymnus Horatii in Dianam et Apollinem Od. I, 22. qui omnino cum nostro comparandus est. In nostro quidem hymno uterque puerorum puellarumque chorus solius Dianae laudes celebrat, eiusque praesidio totius populi Romani salutem committit; sed apud Horatium pueri seunctim Apollinis, et puellae Dianae laudes alternis canunt. — Denique ex multis locis veterum constat, non solum Dianae et Apollinis, sed etiam aliorum Deorum laudes a nobilium puerorum puellarumque choris decantatas fuisse. cf. Hor. Od. IV, I, 25. seqq. et quae ibi notavit Cl. Iani.

Dianae sumus in fide
 Puellae et pueri integri:
 Dianam pueri integri
 Puellaeque canamus.
 O Latonia, maximi
 Magna progenies Iovis,
 Quam mater prope Deliam
 Deposivit olivam;

5

V. 3. *Dianam pueri integri*, cum hic versus deesset in MSS. et edit. vet. felicissime a viris doctis revocatus et primum ab Aldo impressus est.

V. 1. *in fide*, h. e. clientela et patrocinio, ut sexcenties alibi. *integri* casti et indelibati. Diana enim et ipsa servabat castitatem et a castis coli volebat. cf. Spanhem. ad Callim. Hymn. in Dian. v. 5. hinc ipsa quoque ab Horatio vocatur *integra* III, Od. 4. v. 70. Ceterum hanc et ultimam huius carminis strophem uterque chorus coniunctis vocibus cecinisse videtur.

V. 7. 8. *prope Deliam*. de discessu veterum in Dianae natalitiis vid. Spanh. ad Callim. Hymn. in Del. v. 255. et ad v. 262. *deposivit antiquae prodeponit*. deponere autem sicut Graecorum *ἀρτίδου* proprie dicitur de partu, qui tamquam onus deponitur. vid. Ernesti ad Callim. Hymn. in Iovem v. 15. et Burmann. ad Phaedr. Fab. I, 18, 5.

Sis quocumque placet tibi
 Sancta nomine, Romulique
 Antiquam, ut solita es, bona
 Sospites ope gentem.

V. 22. *Romulique Antiquae*, haec lectio plurimas editiones invasit post Scaligerum, quam ille finxerat ex lectione MS. *antiquae*. Sed hanc emendationem ipse loquendimos respoere videtur, cum nusquam fere *Romulus* cum *Anteo* ita coniungi solet. Aliud est *Romuli Remique* in carm. XXVIII, 15. Huc accedit, quod in nostram lectionem, quae multo magis orationi accommodata et vere poetica est, ceteri MSS. et libri veteres omnes, teste editore Cantabrigiensis, amice conspirant. *antiqui* unus MS. Stat.

Non solum enim ad maturitatem perveniunt fruges descriptis Lunae cursu mensibus, sed ipsi Dianae quoque tribuitur quod alias Cereri convenit. cf. Callim. Hym. in Dian. v. 130, ubi vid. Spanhem. et quod ad Vossii argutias, qui more Graeco et praesertim Asiatico Cererem et Dianam eandem esse putat, in notis ibi respondet Ernesti.

V. 21. *Sis quocumque - nomine*. multis enim nominibus gaudet Diana *ῥομαιογενεῖ*, quae ipsa a Iove rogaverat *ῥομαιογενεῖ* vid.

Callim. Hym. in Dian. v. 7. et quae solita sua diligentia in hanc rem congessit Spanhem. *Sancta ῥέμνα*, veneranda. *Sancta mater* dicta Diana in veteri lapide Thesauri Gruter. XLI, 5. *bona ope sospites*, h. e. favore tuo et patrocinio serves. Hinc etiam Diana *ἰατρεία* vel *ῥομαιογενεῖ* a variis olim urbibus culta, et tanquam tutelaris dea in variis urbium et populorum nummis expressa est. Spanh. ad Callimach. Hym. in Dian. ad v. 18. - 36 et 129.

CARMEN XXXV.

CAECILIUM INVITAT.

Amicum nunc Caecilium, cui res quasdam de communi quodam amico patefacturus est, quam primum Novo Como ad se Veronam venire iubet, cumque lepide monet, ne pulchrae puellae blanditiis, a qua ex eo tempore, quo eius poema de Cybele illi lectum sit, multo vehementius cum amari audiverit, se revocari patiatur ab hoc itinere. Suaviter autem

ipsam chartam, quae mandata referat, tanquam nuntium abiturum, ut saepe Ovidius, alloquitur.

Poëtae tenero, meo sodali,
 Velim Caecilio, papyre, dicas,
 Veronam veniat, Novi relinquens
 Comi moenia Lariumque litus:
 Nam quasdam volo cogitationes
 Amici accipiat sui meique.
 Quare, si sapiet, viam vorabit,
 Quamvis candida millies puella
 Euntem revocet, manusque collo
 Ambas iniiciens, roget morari:

5

10

V. 1. Quis fuerit Caecilius, non certe constat, quem tamen ex eo, quod *poëta tener* vocatur, res amatorias praecipue tractasse teneris et mollibus versibus facile colligas. Locum Ovidii, ubi Callimachus, Sappho Tibullus et Gallus *poëtae teneri* vocatur, iam indicavit Vulp. Remed. Amor. v. 757. et sic *versus teneri* Ovid. Art. II, v. 273. et *carmen tenerum* apud eundem Amor. III, 8. 2. — *papyre* pro charta, quae ex papyro Aegyptiaca conficiebatur. vid. Schwarz. de ornamentis Libr. Vet. c. 2. p. 22. 23. edit. Leuschn.

V. 3. *Novi Comi moenia.* Novum Comum fuit oppidum in Insabria ad Lacum Larium. vid. Vulp. et Cellar. Not. Orbis Antiq. T. I, Lib. 2. c. 9. p. 680.

V. 5. *Nam quasdam volo cogit.* etc. eleganter pro vulgari: nam communicabo cum illo communis nostri amici sententias quasdam.

V. 7. *viam vorabit*, h. e. summa celeritate et festinatione viam emetietur, velis remisque huc advolabit. *vorare* habet notionem incitatoris impetus et festinationis, quemadmodum illi, qui cibos avidius et festinantius deglutiunt, *vorare* dicuntur. Pari modo dicitur *viam rapere* *ἀπὸ τοῦ τοῦ ἵππου*. vid. Dorville ad Charit. I, 9. p. 263. edit. Lips.

V. 8. *candida puella* pulchra. vid. ad Carm. XIII, 4.

V. 9. *euntem*, h. e. ire et proficisci volentem, ut apud Virg. Aen. II, 111. *terrui Auster euntes*.

V. 10. *iniiciens* *man. amb. coll.* iniicere alicui manus proprie in nalam partem dicitur de violento impetu, sed apte transfertur ad amantes summo amoris impetu alterius amplexus petentes. Sic *brachia collo iniicere* apud Ovid. Met. III, 389.

Quae nunc, si mihi vera nuntiantur,
 Illum deperit impotente amore.
 Nam, quo tempore legit inchoatam
 Dindymi dominam, ex eo misellae
 Ignes interiorum edunt medullam.
 Ignosco tibi Sapphica, puella,
 Musa doctior: est enim venuste
 Magna Caecilio inchoata mater.

15

V. 13. *legit entheatam Dindymi dominam* edit. Brix. et Venet. male! *inchoatam* scribit Muret. de qua scribendi forma vid. Drackenborch. ad Liv. Tom. IV, p. 353.

V. 12. *Illum deperit*, h. e. perditur amat: pereunt enim quasi homines prudentes scientes, vivi videntesque, quos agendi libertate amor privat, et, quidquid ille demum suadet, agere cogit. Sic *Lydia* apud Hor. Od. I, 8. 3. *amando perdere* dicitur *Sybarim* cuius amore ille ita emancipatus tenebatur, ut rebus suis non amplius vacare et libere operam dare posset. Hinc facile apparet, quid sit *amor impotens*, h. e. sui non compos, sibi temperare nesciens. Nam ut vere Propertius canit El. II, 15. 3. *Verus amor nullum novit habere modum*.

V. 13. *quo tempore pro vulgari ex eo tempore, quo inchoatam Dindymi dominam*; intellige autem carmen in Cybelem, quod scribere adgressus fuerat Caecilius, necdum absolverat. Fortasse primam tantum huius carminis partem cum lectoribus tum communicaverat. Vossius *inchoare* explicat perficere et consummare, et in hanc rem

laudat Virg. Aen. VI, 252. sed nec ibi *inchoare* est perficere rem et finire; immo semper apud Ciceronem *inchoatum* opponitur *perfecto*. Egregie ut rem nostram facit locus quidam in Brut. c. 20. *meos libros, quos exspectas, inchoavi, sed conficere non possum his diebus. Dindymi domina, vel Dindymene vocatur Cybele a monte Dindymo Phrygiae maioris, ubi illa colebatur, ut notum. misellae ornate pro illi. misella autem iam non est infelix, sed misere amans; saepissime enim apud poetas amantes dicuntur miseri, quorum animus totus est in amore. Sic misellus Acmen infra Carin. XLV, 7. 21. *ἐπίκουρος* Theocrit. XIII, 66. *ignes edunt medullam*, cf. Muret. ad h. l. et Cerda ad Virg. Aen. IV, 66. *macerari lentis ignibus* de vehementiore amore dicit Hor. Od. I, 13. 8.*

V. 16. *Sapphica musa*, pro Sappho ipsa, quae Graecis Musa decima dicta est.

CARMEN XXXVI.

IN ANNALES VOLVSII.

Iocose ac lepide Catulli puella hoc votum Veneri et Cupidini nuncupaverat, si cum amatore in gratiam redisset, se pessimi alicuius poetae carmina igni tradituram. Cum igitur iam voti esset damnata, Catullus Volusii annales, tamquam opus aliquod ineptissimum, comburendos esse ait, quo se puella a religione exsolvat.

Annales Volusii, cacata charta,
Votum solvite pro mea puella:
Nam sanctae Veneri Cupidinique
Vovit, si sibi restitutus essem,
Desissemque truces vibrare iambos.

5

V. 3. *sanctae* Livin. male!

V. 1. *Annal. Volus.* Volusius, quicumque tandem ille fuerit aetate Catulli male feriatu poeta, ad exemplum Ennii carmine composuerat annales, sed tam infelici studio et irato Apolline, ut turpiter se deridendum propinaret omnibus Annalium suorum lectoribus. Praeter Catullum nemo, quantum scio, veterum huius Volusii poetae et eius Annalium mentionem iniicit, de quibus verissime cecinisse videtur Noster infr. XCV, 6. 7. At *Volusi annales* *** *Et laxas scombris saepe dabunt tunicas.* — *cacata charta*, h. e. conspurcata et

contaminata malis versibus, parum honeste! nec magis honeste mala carmina describit Martial. XII, 61, 10.

V. 3. *Sanctae Veneri.* sic infra vocatur Venus *sancta* Carm. LXVIII, 5. et ipse Cupido *sanctus* Carm. LXIV, 95. cf. Brouckhus. ad Tibull. IV, 13, 23. *restitutus*, h. e. reconciliatus, redditus. cf. infr. CVII, 4.

V. 5. *truc. vibr. iamb.* eleganter *iambi* dicuntur *truces*, h. e. terribiles et minaces ob timendam inde contumeliam. *Contumeliosos* vocat Hor. Od. I, 16. 2. de quorum inventore,

Electissima pessimi poetæ
 Scripta tardipedi Deo daturam
 Infelicibus ustulanda lignis:
 Et hæc pessima se puella vidit
 locose et lepide vovere Divis.
 Nunc, o caeruleo creata ponto,
 Quæ sanctum Idalium Syrosque apertos,

10

V. 9. *Et hoc* Venet. Gryph. Muret. V. 10. *locose*; *lepide* Scalig. L. MS. et omnes Statii. *loco* se Vossius, quem sequuntur edit. recentiores Goetting. Bipont., sed sic otiosum plane est se in verum antecedenti. Lubenter igitur acquiescimus in vulgata, quam dedimus, ex edit. Gryph. Muret. et aliis antiquioribus. Heins. in not. ad Catull. mavult *loco* sed *lepido* parum concinne! V. 12. *Urisque* in omnibus editionibus vetustioribus; intelligi autem voluit incolas *Uriæ*, quæ fuit urbs Apuliæ in via Appia non longe a Venusio distans, ubi Venus solemnî modo in celebri templo culta sit. Hinc *Venus Appias* apud Ovid. Remed. Amor. v. 659. cf. Heins. ad Art. Am. III

Archilocho, eundem vid. Art. Poët. V, 79. iambis autem perunque deinceps scriptores ad satyras conscribendas usi sunt; hinc *infectus* apud Græcos nihil aliud est nisi satyras conscribere. *vibrare iambos* tanquam telum venenata, exquisito pro vulgari scribere.

V. 7. *tardipedi deo* Vulcano pro igni. cf. Tibull. I, 9, 49. et Horat. Od. I, 16, 3. - *infelicibus lignis*. ligna infelicia sunt abominanda, ut *lapis infelix* apud Tibull. I, 4, 60., ubi cf. Illustr. Heyne. *arbor infelix* de cruce apud Liv. I, 16. locus classicus de *arboribus infelicibus* exstat apud Macrob. Saturnal. II, 16. cf. Coelius Rhodigin. Antiqu. Lect. X, c. 7. Interpr. ad Grat. Cynege. v. 242. Turneb. Advers. XVIII, 2. ad portenta autem expianda usurpata fuisse *ligna infelicia* apparet ex Lycophr. v. 1157. ubi vid. Meurs.

V. 9. *hæc pessima puella*,

h. e. callidissima. est autem h. l. vox blanditiarum, non contumelie, italice diceret *la scaltrezza fanciulla*, ut infr. Carui. sic homo minime malus Cicroni est homo simplex, qui parum sibi cavet. *vidit*, h. e. intellexit, probe cognovit, quasi diceret callida puella vidit Volusii annales esse poematum omnium ineptissimum, ideoque igni tradendos.

V. 11. Solemni invocatione ad Venerem se convertit, et more poetarum nonina locorum, quibus præesse illa credebatur, congerit, ut sæpe Horatius et alii. Cum nostro loco compara Horat. Od. I, 30, 1 seqq. et vid. Barmannus Secund. ad Lotich. lib. I, Carui. 26. 15. edit. Kretschm. nam quo maior urbium erat numerus, quas Dii singuli præsidio suo fovebant, eo maior inde illis conciliabatur honor et dignitas, hinc sæpe ipsi dii in-

CATUL. Carm.

M

Quaeque Ancona Cnidumque arundinosam
 Colis, quaeque Amathunta, quaeque Golgos,
 Quaeque Durrachium Adriae tabernam:

15

452., sed aliae etiam urbes *Uriae* fuerunt. cf. Cellar. not. Orb. Antiq. T. I, lib. II, c. 9, p. 902. — *Eriosque* Ald. *Uriosque* Scalig. *Ariosque* Stat. *Erycosque* Corrad. de All. *Uriosque portus* Heins. in not. ad Catull. cf. not. V, 14. *Colchos* in libris quibusdam Vossii. V, 15. alii *Durrachium* vel *Dyrrachium*.

ctanter fere, quas toebantur, urbes enumerant; ut Venus apud Virg. Aen. X, 51 *Est Amathus, est celsa mihi Paphos atque Cythera, Italiaeque domus, caeruleo creata pont.* Sic Graecis Venus dicitur *Ἐρως*, ἀνέστης *Dalderus*. cf. Rittershus. ad Oppian. Cyneq. I, 33. *Idallium* Cypri neuus, Veneri sacrum, in quo oppidulum. cf. Theocrit. Idyll. XV, 100. et ibi *Valekenar*. qui plura in hanc rem dabit. *Syrosque apertos*, haec lectio, quam Vossius ex vestigiis antiquorum codicum eruit, haud dubie ceteris [vid. *Var. Lect.*] praeferenda videtur, ad quam stabiliendam egregie facere videtur vetus epigramma Posidippi in Anal. Vet. Poet. Graec. Brunckii. T. II, p. 46. ep. 3. Ἀ Κερρον, ἢ τ. Κερρον, καὶ ἡ Μάγνος ἀναγνῶνται καὶ αὐτὸς Ἐρως ἀναγνῶνται dandus per *Syros* Vossius intelligit *Syros superiores*, h. e. *Assyrios*, qui iam propter planas et apertas, quas incolabant, regiones, ipsi quoque a nostro ex more poetarum licentius in epithetorum usu sibi indulgentium videntur *aperti*, ut supr. Carm. VII, 5. *Iupiter* a *Lybia arena* aestuante, ubi ille colebatur, dictus est *aestuans*. De *apertis Assyriae regionibus* locum Cice-

ronis de *Divination*. I, 1. eommode iam laudavit Vossius, quem adscribam. *Assyrii* — propter planitiem magnitudinemque regionum, quas incolabant, cum coelum ex omni parte patens atque apertum intuerentur, traiectus motusque stellarum observant.

V. 13. *Ancon* vel *Ancona* urbs maritima in agro Piceno. *Ancon* autem est usitatus veteribus. vid. Oudendorp. ad Caes. Bell. Civ. I, 11. cf. Wesseling. ad Anton. Aug. Itiner. p. 101. *Cnidus* urbs Doridis in Caria, quae Veneri sacra eiusque signo a Praxitele sculpto adeo nobilitata fuit, ut multi ad illud visendum Cnidum navigarent. vid. Plin. XXXVI, 5. cf. Pausan. Attic. c. I. *arundinosa*, arundine vel calami scriptoriis, ut tradit Plin. XVI, 36. abundans.

V. 14. *Amathus*, oppidum Cypri, *Golgi*, *Golgum* vel *Golgi* urbs Cypri unde Venus *Golgia*. cf. *Valekenar*. ad locum Theocr. paulo ante laudatum.

V. 15. *Durrachium*; urbs Macedoniae, mercatura inprimis olim celeberrima, ubi Illyrii et omnes Hadriaticum mare aecolentes negotiabantur; hinc *Hadriae taberna* vocetur. Multis descripsit hanc urbem eele-

Acceptum face redditumque votum,
 Si non inlepidum, neque invenustum est.
 At vos interea venite in ignem,
 Pleni ruris et inficetiarum,
 Annales Volusi, cacata charta.

20

V. 19. *Pleni turis* male in quibusdam vetustioribus. cf. supr. XXII, 14.

herrimam Palmerius Vet. Graec. lib. I, c. 19.

V. 16. *Accept. face, redditumque vot.* accipe hoc votum tanquam rite peractum et so-

lutum; verba accipere et reddere proprie dicuntur de aere alieno, quod a debitore redditum et solutum accipit creditor.

CARMEN XXXVII.

AD CONTUBERNALES.

Cum puella relicto, a quo perditae amabatur, Catullo, in tabernam quandam libidinis usu infamem ibi secedens, turpiter ibi corporis sui copiam faceret omnibus hanc Veneris palaestram adeuntibus, graviter huic tabernae et abiectis istis hominibus, qui libidinis causa in illa commorabantur, indignatur poeta, a quorum multitudine ut ut numerosa se non deteritum iri ait, quo minus illos omnes contumeliose tractet, et, evulgatīs eorum flagitiis, turpes notas illorum famae intuat.

Salax taberna vosque contubernales,

V. 1. *Salax taberna*, taberna iam est caupona vel locus publicus, quo compotandi confabulandique causa confluebant homines; et quia in eiusmodi locis libidini plerumque fenestrae quasi aperiri solent, non raro in istis tabernis cauponarioris, tanquam lupanaribus, delitescere solebant meretriculae, quas frequentes adibant homines salaces; cuiusmodi taberna laud dubie fuit nostra, quae inde vocatur *salax*, quo sensu etiam taberna illa apud Aucto-

rem Capae v. 3. *famosa* dicta videtur; alteram enim lectionem *fumosa* equidem non prae-tulerim cum Cl. Heynio, cum omnino crotalistris lasciva et infamis in *famosa* potius quam *fumosa* taberna saltasse videri debeat. *contubernales* scortatores, qui in eadem taberna una erant et eidem nequitiae sub eodem tecto operam dabant. Pari modo *contubernium* in malam partem de scortatione dictum est apud Cic. Verr. V, 40., ubi illud *contubernium muliebris militiae* in

A pileatis nona fratribus pila,
 Solis putatis esse mentulas vobis?
 Solis licere quidquid est puellarum
 Confutueri, et putare ceteros hircos?
 An, continenter quod sedetis insulsi
 Centum, aut ducenti, non putatis ausurum
 Me una ducentos inrumare sessores?
 Atqui putate: namque totius vobis

5

illo delicatissimo litore. — Eleganter autem summae indignationis exprimendae causa, ipsum locum simul poeta acerbè alloquitur, ubi homines, in quos odium et iram suam effusus erat, degeant.

V. 2. *A pileatis nona fratribus pila*, h. e. nona inde a Castoris et Pollucis templo taberna; cui flet enim tabernae, ut facilius a praetereuntibus animadvertetur, pila sive columella apposta fuit. *Pileati fratres* sunt Castor et Pollux, pilcos gestantes, quorum figura, ab eorum fabulosis natalibus, dissectum per medium ovi putamen, cui *ovis* et *epitaphium*, refert. vid. Locian. Deor. Dial. XXVI. et quem locum erudita et copiosa de Dioscurorum iosephus et ministeriis disputatio adiecta et Vossii ad Nostri locum de Dioscurorum pileis prolata sententia, recte refutata est a Viro incomparabili Hensterhusio T. I, p. 281 — 287. — Situm autem fuit templum Castoris et Pollucis in foro Romano ad lucum Iuturnae, vid. Cl. Adlers ausführliche Beschreibung der Stadt Rom, p. 246.

V. 4. *Quidquid est p. eleganter:* omnes puellae sine discrimine.

V. 5. *hircos*, h. e. qui viros se praestare nequeant, hircis castratis similes. Interpretes explicant *hircos* homines foedos, hircum olentes, h. e. tetro axillarum odore laborantes, et hinc puellis detestandos, de qua re vid. ad Carm. LXIX, v. 6., sed prior explicatio aptius respondet versui 3.

V. 6 — 10. *An, continenter quod sedetis insulsi etc. sedere* proprie dicitur de iis, qui desides in aliquo loco commorantur et ignavo otio diffuunt; id quod vel maxime valet de hominibus libidinis causa in tabernis sedentibus, qui ipsi suaviter inde v. 8. vocantur *sessores*. Sic apud Graecos *ἱερὸν* et *ἐκδοκόν* vid. quae ambitiose in hanc rem congestit Klotzius ad Tyrtaeum p. 143. — *continenter*, uno quasi ordine et tenore. Sic Graeci *εὐεχὴς ἡμετέρας, ἱερὸν* *centum aut ducenti* numerus rotundus pro multis. *inrumare* flocci pendere, non curare, iniuria lacerare. cf. ad Carm. XXIX, v. 10. et X, 12. Dilucide autem ex hoc loco apparet *inrumare* non propria significatione accipiendum esse, cum statim additur *namque totius vobis frontem tabernae sci-*

Frontem tabernae scipionibus scribam. 10
 Puella nam mea, quae meo sinu fugit,
 Amata tantum, quantum amabitur nulla,
 Pro qua mihi sunt magna bella pugnata,
 Consedit istic. Hanc boni beatique
 Omnes amatis: et quidem, quod indignum est, 15
 Omnes pusilli et semitarii moechi;
 Tu praeter omnes une de capillatis

V. 10. *Sopionibus* tentat Vossius, cui *sopiones* extincti aut sopiti carbonones sunt, *ζώνυρα*. aliis placet *titionibus* vel *scriptionibus*. V. 11. *puella namque quae meo sinu fugit* in quibusdam vetustioribus. Sed Mureto et Vossio magis arridet vetus lectio, quam praefereunt libri veteres Ald. Venet. *Puella nam modo quae meo sinu fugit*; nostram lectionem debemus Statio, qui omnibus in MSS. invenerat *puella nam me quae meo*, in uno autem *quae meo e sinu fugit*. Edit. R. *quae e meo sinu*, scil. praepositiones aeternae apud poetas negliguntur. V. 13. *bella patrata* Scaliger, probante N. Heinsio in Not. ad Catull. V. 15. Versus sequentes male in editionibus quibusdam

pionibus scribam, h. e. totius tabernae fronti, extremae parti, flagitia vestra inscribam, ut palam fiant et ab omnibus praetererentibus cognoscantur. Non raro enim, carbonibus praecipue, in aedium foribus ab inimicis notari evulgarique solebant hominum vitia. Plaut. Merc. II, 3, 74. *Impleantur meae fores elogiorum carbonibus*, ubi vid. Interpret. hinc *carbone notare* est perstringere. Hor. Sat. II, 3, 246. Scipio igitur hoc loco bacillum semiatum notare videtur, quo fortasse eo consilio iam carbonis loco usus erat, ut eo altiori loco, ubi non facile deleri posset, criminosam inscriptionem appiugeret — *vobis in vestram contumeliam*.

V. 12. *Amata tant. quant. amab.* Sic supr. Carm. VIII, v. 5.

V. 13. *Pro qua mihi sunt magna b. pugn.*, h. e. de qua magis mihi cum rivalibus excitatae sunt lites. *bellum pugnare* dictum est ut *pugnans pugnare, bellum bellare* etc.

V. 14–16. *consedit istic, sedem propriam quasi ibi fixit. hanc boni beatique*; qualis nimis bonitas et beatitudo cadit in homines, qui v. 16. vocantur *pusilli* h. e. abiecti, impuri *μυσφιζον*, apud Martial. II, 10, 2. *pusillus* opponitur bello, et *semitarii moechi* meretricum diobolarium sectatores.

V. 17, seqq. *une*, ad usum huius vocativi probandum hunc ipsum Nostri locum laudant Grammatici. *de capillatis*, capillos enim alere et promittere solebant Celtiberi et Hispani. *Cuniculosae* vid. Var. Lect. *opaca quem bonum facit barba et alius* etc., h. e. qui praeter

Cuniculosae Celtiberiae fili,
Egnati, opaca quem bonum facit barba,
Et dens Hibera defricatus urina.

20

antiquis sede sua moti trahuntur ad carmen proximum, quocum plane non cohaerent. V. 18. *Celtiberosae* MS. Prisciani, unde Vossius iam ad Melm. p. 233. coniecerat *Celtis perosae*, sed nostram lectionem *cuniculosae* ex nummo, ubi sedens cum oleae ramo mulier et adans caniculus, peculiare Hispaniae symbolum, exhibetur, defendit Spanhem. de V. et Pr. Num. Diss. IV, p. 179.

barbam opacam et dentium candorem, multa urinae fricatione quaesitum, nihil habet, quo se commendet, cuius omnis bonitas in barba et dentibus spectatur. *barba opaca* eleganter dicitur prima lanugo, quae genas quasi inumbrat. Claudian. in Prob. et Olyb. Cons. v. 68. *Ante genas dulces quam flos juvenilis inumbret, Oraque ri-*

denti lanugine vestiat aetas., ubi vid. Barth. Sic Graecis *τὸ ἐπὶ τῷ στόματι λευκὸν* dicitur. cf. Virg. Aen. VIII, 160, ubi plura in hanc rem ex graecis scriptoribus congest Cerdas. Fundus est in Homeri Odys. XI, 318, 319. — de dente *Hibera urina defricato*. cf. ad Carm. XL, 19.

CARMEN XXXVIII.

AD CORNIFICIVM.

Catullus, cum gravi quodam casu afflictus, frustra aliquod doloris sui levamentum a Cornificio amico suo expectasset, de eo iam hoc carmine conqueritur.

Male est, Cornifici, tuo Catullo:
Male est, mehercule, et laboriose,
Et magis magis in dies et horas;

V. 2. *Heroule me* Moret. *mercule* Corrad. d. All. V. 3. *Magisque et magis* Gryph. Moret. Vulp. Voss., sed *magis magis* sine copula dicitur

V. 1. de *Cornificio* vid. Burmannum ad Ovid. Trist. II, 436.

V. 2. *laboriose mihi est*, li. e. multo dolore mihi laborandum est, misera mihi sors est.

Quem tu, quod minimum facillimumque est

Qua solatus es adlocutione?

5

Irascor tibi. Sic meos amores?

Paulum quid lubet adlocutionis,

Moestius lacrimis Simonideis.

quoque infra LXIV, 275. V. 4. *Quam inepte tentat Corrad.* V. 6. *die meos amores* male vult Heins. in not. ad Catull. — Totum hunc versum, cum nexum nra posset assequi, audacter ut solet, statim post tertium posuit Scaliger. V. 7. *Paulum quid vel quod in quibusdam vet. Paulum quidlibet* Gryph. Muret. et alii, quod fortasse sic explicari potest, ut subintelligatur *satis fuisset vel sic: paulum quidlibet adlocutionis a te profectum Moestius fuisset lacrimis Simonideis.* — *Paulum quod iuvat* Vossius approbante Heins. in not. ad Cat.

V. 5. *adlocutione* h. e. consolatione, ut *alloqui* apud Ovid. ex Ponto I, 6, 18. Trist. IV, 5, 3. vid. Bentleius ad Hor. Epod. XIII, 18. et Drackenborch. ad Liv. Lib. IX, 6. Tom. II, p. 682. et sic saepe *alloqui* est consolari. vid. Vulp. cui adde illustre exemplum ex Seneca. Troad. v. 622. *Alios parentes alloqui in luctu decet.* — *Tibi gratulandum est*, intelligo autem per *adlocutionem* carmen consolatorium ob versum ultimum.

V. 6. *Sic meos amores?* scil. curare soles. Tam parum curas id, quod animum meum graviter afficit? eleganter autem ad vim doloris exprimendam verbum omittitur. *amores* accipio de amore a puella perfida interrupto, adeoque infelici. Vulpus interpretatur de praematura morte fratris, de quo vid. Carm. LXVIII.

V. 7. *Paulum quid lubet adlocut.* interpretor locum paulo

obscurum et implicitum sic: *lubet* opto et desidero *paulum quid adlocution.* brevem tantummodo consolationem, breve carmen consolatorium; quod *moestius sit lacrimis Simonideis*, miserabiles et flebiles elegos Simonidis superet. cf. Var. Lect. *lacrimae* paulo sublimius de carminibus, quae lacrimas movent. Simonidem autem scribendis carminibus operam dedisse vel ex Phaedri fabulis notum est. multum praecipue valuisse videtur in tractandis rebus lugubribus, et molliori sensu excitando ut hic ipse. Nostri locus docet. Hinc laudatur *Epavides in Epinis* apud Scholiast. Theocrit. ad Idyll. XVI, v. 36. vid. de Simonide Munckerus ad Hygin. Fab. CCLXXVII, Baylius Dictionnaire Historique et Critique s. h. v. et quos laudat de *epinis*, quae Simonidi tribuuntur Wesseling. ad Diod. Sic. T. I, p. 412.

CARMEN XXXIX.

AD EGNATIVUM.

Egnatium, hominem stultum et ineptum exagitat, qui, quum ex more patrio, Celtiberis proprio, dentibus urina quotidie lotis et perpolitis candorem conciliare studuisset, usquequaque ut dentes candidos ostentaret, nec loci nec temporis ratione habita, in re gravi aeque ac tristi, ridere solebat. Ab hoc igitur inepto et importuno risu avocare studet hominem, ex ea praecipue ratione, quod, quo candidiores et expolitiores eius dentes sint, eo plus urinae cum bibisse indident. — Catulli rivalem fuisse Egnatium apparet ex carmine XXXVII., ubi iam notavit eius stuporem v. 17. seq. — Compara cum Nostro iam a Mureto allatum locum Alexidis Comici apud Athenaeum lib. XIII, ubi inter alias meretricum artes refert: 'Εὐκλείης ἰδιώτης ἰσχυρὸς ἐκ ἀνέπαυτος διὰ γυμνασίου, ἵνα διαπύλλος ἐκ ἀνέπαυτος τοῦ στήθους', ἢ ἀνέπαυτος γυμνασίου etc. cui adde Ovid. Art. Am. III, v. 279. seqq.

Egnatius, quod candidos habet dentes,
 Renidet usquequaque: seu ad rei ventum est
 Subsellium, cum orator excitat fletum,
 Renidet ille: seu pū ad rogum filii
 Lugetur, orba cum flet unicum mater, 5
 Renidet ille: quidquid est, ubicumque est,

V. 2. pro seu ad vitandam diphthongi elisionem in hoc et quarto versu

V. 2. *renidet*, renidere iam est: os ridendo ita diducere, ut dentes, quos Graeci inde *γύναιος* vocant Pollux II, c. 4. Sect. 91., renideant et effulgeant. *usquequaque*, h. e. quovis tempore et loco, quavis occasione; eleganter mox ipse hanc particulam circumscribit.

V. 5. *unicus filius* iam est *progenies*, ut acerbior luctus ex-

primatur, alias fere *unicus* est *συνεχρῆς* dilectus.

V. 6. *quidquid est, ubicumque est, quodcumque agit* — seu *ad rei ventum est sub.* etc., h. e. seu ad causam reo ex subselliis dicendam ventum est, ubi causae patronus orationis gravitate saepe ita percellit animos adstantium, ut sibi a lacrimis temperare nequeant. *Subsellium*

Quodcumque agit, renidet. Hunc habet morbum,
 Neque elegantem, ut arbitror, neque urbanum.
 Quare monendus es mihi, bone Egnati:
 Si urbanus esses, aut Sabinus, aut Tiburs, 10
 Aut pastus Umber, aut obesus Etruscus,
 Aut Lanuvinus ater atque dentatus,
 Aut Transpadannus, ut meos quoque attingam,
 Aut quilibet, qui puriter lavit dentes;
 Tamen renidere usquequaque te nollem: 15
 Nam risu inepto res ineptior nulla est.

Vossius legit *si*. V. 9. *Quare monendus est mihi*. Bone Egnati patci. Vossius legit quidem *es*, sed interpungit post *mihi*. V. 11. *parcus Umber* in plerisque vet. unde fecit Scalig. *porcus Umber*, quem sequitur Bipont. parum recte! noluit enim Catullus Umbros ridere, sed potius laudare succulenta Umbrosum corpora. pro *Parthus*, quod invenerat Melesger, legit *farus* — *pinguis Umber* quidam. V. 12. *Lanuvinus ater* in quibus-

in iudiciis sunt sedes iudicium et patronorum utriusque partis. vid. Ernesti Clav. Cic. ad h. v. sed hoc loco reis quoque *subsellia* assignantur, *stetum excitare* de miserabili dicendi genere explicat Vulpus.

V. 7. *Hunc habet morbum*: morbus passim de vitio animi vel insania. Ter. Eunuch. II, 1, 19. alia exempla dabit Cort. ad Sallust. Catil. XXXVI, p. 223. sic *vici* apud Graecos. cf. Victor. V. L. I, 14. et Triller Obs. Critic. p. 377.

V. 10. *Si etiam si*, fecit. vid. Graev. ad Cic. Epist. ad Fam. XII, 11. Drackenborch. ad Liv. XXXIII, 43. T. IV, p. 758. *urbanus*, h. e. *Romanus*. Sic *urbanus* pro *Romano* dicitur Cic. Brut. 46. ut *urbs* saepissime pro *Roma*. vid. Cort. ad Sallust. in Catil. LII, p. 333. — Recenset iam poeta nobiles quosdam Ita-

liae populos, a bona corporis habitudine et puritate laudandos.

V. 11. *pastus Umber* [ex emendatione Vossii, vid. Variet. Lect.], h. e. *pinguis*, bene saginatus, bene curata cute *equis*. cf. Vossius. *obesus Etruscus* e copiosis, inquit Muretus, frequentibusque sacrificiorum epulis, quibus ea gens plurimum dedita fuisse dicitur.

V. 12. *Lanuvinus ater*. Lanuvium fuit oppidum Latii et municipium, cultu Iunonis Sospitae celebre.

V. 13. *ut meos quoque attingam*. nam Verona pertinet ad Italiam transpadanam.

V. 14. *lavit a lavere*, quod apud Virgilium, Horatium et alios occurrit.

V. 16. *Nam risu inepto res ineptior nulla est*. Antiquum et verum dictum. Sic in Gnomis

Nunc Celtiber es: Celtiberia in terra,
 Quod quisque minxit, hoc solet sibi mane
 Dentem atque russam defricare gingivam;
 Ut quo iste vester expolitiore dens est,
 Hoc te amplius bibisse praedicet loti.

20

dam vet. V. 17. *Nunc Celtiberus, Celtiberia in terra* vel *nunc Celtiber, Celtiberia in terra* in plerisque vet. edit. et MSS. teste Statio. Scaliger in MSS. et vet. edit. se invenisse ait: *Celtiber ex Celtiberia in terra*, unde ille legit *Celtiber in Celtiberia terra*. editor Cantabrigiensis bene tentat *Nunc Celtiber et Celtiberia in terra*, sed male explicat: *Nunc cum sis Celtiber*, et Heins. in Not. ad Catull. vult: *Nunc Celtiber e Celtiberia terra*; fortasse, ut meam quoque interponam sententiam, *Nunc Celtiber, at Celtiberia in terra*. Quam in textum recepimos lectionem, *Nunc Celtiber es*, exstat in edit. Gotting. et Bipont. haud dubie ex edit. Corrad. de Alia. V. 19. *punicare gingivam* legit Apuleius in Apologia hunc verbum proferens.

v. 83. 84. p. 224. edit. Brunck.
 Ἐνταῦθα ἡμεῖς ἐν ἡσπερίᾳ θύομεν κύνες.
 Ἐνταῦθα δ' ἡ μύρτος, ἔξω τε καὶ γυδοῖα ῥέ.

V. 17. *Nunc Celtiber*, populus Hispaniae Tarraconensis. *Celtiberia terra* dictum ut *terra Africa, terra Hispania, terra Campania*. vid. Vulp. ad Tibull. I, 9, 33. et V. V. D. D. quos bene multos in hanc rem laudavit Drackenborch. ad Sil. Ital. XVI, v. 180. cf. eundem

ad Liv. XXV, 7. Tom. III, p. 956.

V. 18. *Quod quisque minxit*. etc. Idem de Celtiberis tradit Diodor. Sicul. Lib. V, *τὴν οὖραν λείποντι σέπη καὶ τοὺς ἰδιώτας*, ubi vid. Wesseling. T. I, p. 357. qui in eandem rem indicat locum Strabon. Lib. III, p. 249, ubi cf. Casaubonus.

V. 21. *praedicet* declarat, patefaciat. *Loti* urinae.

CARMEN XL.

AD RAVIDVM.

Furorem Ravidi increpat, qui aeterna a Iambis Catulli timenda contumelia se deterreri non passus sit, quo minus eius puellam, vel puerum ad amorem sollicitaret.

Quaenam te mala mens, miselle Ravide,
 Agit praecipitem in meos iambos?
 Quis Deus tibi non bene advocatus
 Vecordem parat excitare rixam?
 Anne ut pervenias in ora volgi?
 Quid vis? qua lubet esse notus optas?
 Eris: quandoquidem meos amores
 Cum longa voluisti amare poena.

5

V. 6. In uno MS. Statii legebatur *Quia vis hinc fecit Quo vis qualubet esse notus optas*. Cuius qualubet esse optas Vossius.

V. 1. *Quaenam te mala mens* etc. *mala mens* mentis perversitas, dementia.

V. 3. *Quis deus non bene adv.* nam mala consilia aequae ac bona a diis immissa dicebantur. Vulpius laudat Hom. Iliad. XVII, 469. Ἀντίκλινος, τίς τει το δῖος ἔκαστος βούλει. Εὐ εἰδότες ἰδμεν, αὐτοὶ ἰγὶδότες ποίεον ἰεδὸναι.

V. 4. *rixā vecors*, cum quis alterum, cui impar est, temere ad rixam lacescit.

V. 5. *ut pervenias in ora volgi*, ut per iambos meos vulgo innotescas et ore omnium feraris et differaris.

V. 6. *Quid vis?* Quid quaeris et tibi vis? *qualubet* sc. ratione, quocumque modo, *notus esse optas?*

V. 8. *amare meos amores* puellam meam tangere. cf. ad Carm. X, v. 1. *cum longa poena*, ut semper daret inde tibi contracta ignominia ad postereros per iambos propaganda.

CARMEN XL.

IN AMICAM FORMIANI.

Meretricem quamdam turpem et deformem, quae a se rogata, ingens pro nocte pretium poposcerat, delirare et medicorum propinquorumque curae tradendam ait.

Anne sana illa puella defututa
Tota? millia me decem poposcit;
Ista turpiculo puella naso,
Decoctoris amica Formiani.
Propinqui, quibus est puella curae,
Amicos medicosque convocate:
Non est sana puella; nec rogare

5

V. 1. *Aeme illa, illa puella defututa Tota.* in plerisque edit. vet. quod tenuit etiam edit. Bipont. In libris MSS. fuit *ameana* vel *amean*, unde fecit Stat. *Aeme una puella* et Vossius *Ain' sana puella* — Vulpus ex edit. Vossii servavit *Ah me, an illa puella defututa* — nos dedimus lectionem prae ceteris nobis probatam ex edit. Gotting. cui egregie respondere videtur vers. 7. V. 7—8. *Nec rogare Qualis sit solet haec imaginorum.* L. MSS. et omnes fere impressi. *Nec rogare Qualis sit solet haec imaginorum.* Muret. qui *imarginorum* explicat de speculo, ut sit: speculum de sua forma

V. 1. *Defututa tota*, h. e. assiduo scortationis usu plane confecta et detrita. Infra Carm. CX, v. 8. *Quae sese toto corpore prostituit* — *millia decem* sc. scortitium.

V. 4. *Formiani Mamurrae* Formis nati. vid. Argum. ad Carm. XXIX, v. 5. *Propinqui*, furiosorum enim eorumque pecuniae curam ex lege suscipere debebant agnati et gentiles. Auctor. ad Herenn. l. c. 13. Hinc Horat. Epist. II, 2, 136. *Hinc ubi cognatorum opibus curisque reffectus Expulit helle-*

boro morbum. cf. eundem Sat. II, 3, 218.

V. 7—8. *nec rogare Qualis sit solet* etc. Non parum hic locus ingenia Virorum Doctorum exercuit (vid. Var. Lect.) Plerique sequuntur Scaligerum, qui legit *nec rogare, qualis sit. Solet haec imaginorum*, et supplet ad vocem *imaginorum* morbum aegrotare. per *morbum imaginorum* autem intelligit *pericula*, quae animo occurrunt, in cuius sententiam vide quae disputat Burmann. Sec. in Antholog. T. I, p. 463. Scaligeri

Qualis sit solet haec imagosum.

non consulere solet. Salmas. ad Solin. p. 1037. legit: *dolet haec imagosum*, quod explicat: *páverat, páveritq̃ imaginibus laborat*. Vossius, ut novam inferret obscenitatem, exculpit *ix perisú ētes*, quod quid sit apud ipsum videntur harum deliciarum cupidi. *Haec imago nasum* inepte Tusnebus, ineptius tamen Corrad. de All. *en imago nasum!* cui adhaeret edit. Gotting. vid. not. — In edit. antiquis Venet. Gryph. et aliis cum sequenti carmine hoc coniungitur, a quo quidem illud disiungendum esse recte iam monuit Victor. Var. Lect. II, c. 15.

explicandi rationem, quod mireris, amplectitur etiam Nic. Heins. in Not. ad Catull. qui per *imagosum* morbum, quo laborasse meretricem volunt, intelligit *cum concentus carminum audimus, et patentibus oculis somniamus*, ut sensus sit: *sana non est, nam tota nocte nil nisi aeris tinnitum meditatur*. — Equidem lubenter fateor, me nondum a sensu meo impetrare potuisse, ut in ulla a V. V. D. D. ad hunc locum allata vel explicatione vel emendatione acquiescerem. Imo totum locum vel plane mutilum, vel alia certe medela sanandum puto. Cardo rei vertitur in voce *imagosum*, quae vel damnanda (si vox damnanda sit, quae semel tantum apud veteres occurrit) vel explicatione iuvanda videtur. Iam vero cum *imarginari* recte apud bo-

nos scriptores dicitur de iis, qui imaginem quamdam sibi fingunt et animo concipiunt, non video cur non eodem iure a Catullo *imagosina* dici potuerit ea, cuius tamquam febri correptae phantasia in fingenda, qua sibi placeret, imagine, multum valuerit. Quod si verum est, locus fortasse ita constitui possit; — *nec rogare qualis sit, solet; en imagosam!* h. e. nec in se descendere et quaerere solet, quam vilis et deformis sit; en quantum eius phantasia valet in fingenda sibi de se formaeque suae imagine! In eadem sententiam legi quoque possit: — *nec rogare, qualis sit, solet haec imagosina*. Sed illud *en imagosam!* non solum gravius finit epigramma, sed etiam ad antiquam lectionem in MS. Achillis Statii *et imagosum* propius accedit.

CARMEN XLII.

IN QUAMDAM.

Surreptis sibi a meretrice pugillaribus, hendecasyllabos advocat, ut eadem a furaci foemina efflagitent. Sed, quum nihil proficiant, mox, ut blandius id faciant, hortatur.

Adeste, hendecasyllabi, quot estis
 Omnes undique, quotquot estis omnes.
 Iocum me putat esse moecha turpis,
 Et negat mihi vostra reddituram
 Pugillaria, si pati potestis.
 Persequamur eam, et reflagitemus.
 Quae sit, quaeritis? illa, quam videtis

5

V. 1 - *hendecasyllabi*, iaciendis enim conviciis aequae apti ac iambi visi sunt hendecasyllabi, ut apparet vel ex hoc carmine.

V. 3. *iocum me put.* dignum quem ludat et parvi pendat. Sic passim *iocus* de iis, qui sunt lubibrio. Phaedr. Fab. I, 21, 2 Petron. c. 57. vid. ad utrumque locum Interpretes.

V. 4. *negat reddituram, se.* se, quod saepe apud poetas negligitur. *vostra*, nam sedem quasi propriam habent versus in poetarum tabellis. *pugillaria* vel *pugillares* erant eodieilli parvi, quorum tabellae, ut nunc quoque concinnari solent, fuerunt a fronte dissectae, a tergo

consutae compactaeque; at plerumque in utraque planitie cernitae, vid. Schwarz. de Ornamentis Libr. Vet. p. 179 et 128. edit. Leuschn., et quae de usu et forma codicillorum disputat Burmannus in praefatione ad Petronium non longe ab initio. *si pati potestis*, si per vos fieri potest, ut inulta cum ista sua protervitate elabatur meretrix, sed certe id fieri per vos non potest; agendum igitur, *persequamur eam et reflagitemus pugillaria*. - Ita saepe apud poetas nexus quaerendus est. Istam enim interpunctionem a plerisque editionibus receptam *Pugillaria: si pati potestis*, *Persequamur eam et reff.* viz verba admittere videntur.

Turpe incedere, mimice ac moleste
 Ridentem catuli ore Gallicani.
 Circumsistite eam et reflagitate: 10
 Moecha putida, redde codicillos,
 Redde, putida moecha; codicillos.
 Non assis facis? O lutum, lupanar,
 Aut si perditius potest quid esse.
 Sed non est tamen hoc satis putandum. 15
 Quod si non aliud pote est ruborem

V. 8. *myrmice* male in vet. edit. pro *mimice*, quod recte revocavit Stolz. *murice* Corrad. de All. *ritimice* Ethardus ad Petron. c. 126. V. 13. o *lutum*, o *lupanar* vel o *lutum lupanum* vult Stat. o *lutum lupanare* Vossius. — *oblutum* o *lupanar* tentat Heius. in not. ad Catull. quia, teste Vossio, olim lectum sit *oblutum lupanar*. V. 16. *non aliud potest* in MS. Stat.

V. 8. *Turpe incedere*, quod fit ab iis, quorum incessus, ut Petronius ait, ita arte compositus est, ut ne vestigia quidem pedum extra mensuram aberrent. Eiusmodi autem gressum delicatum meretrices imprimis placendi causa siugebant. Hinc Ovid. Art. Am. III, v. 299 seq. *Est et in incessu pars non temnenda decoris, Adlicit ignotos ille, fugatque viros. Haec movet arte latus tunicisque fluentibus auras.* confer in hunc rem Interpretes ad Petronium c. CXXXVI, et Burmannum ad Plaedrum Fabul. V, 1, 13. *incedere* autem proprie de iis, qui gravitatem quamdam et dignitatem incessu affectant. Prop. II, 2, 6. cf. Serv. ad Virg. Aen. I, 46. — *mimice et moleste ridere* est more mimorum et ingrato more ridere, *catuli ore Gallicani ore* patulo et late diducto, quali

fere instructi sunt canes venatici Gallicani.

V. 11. *putida* ridicula ob nimium et multa arte quaesitum placendi studium, ineptis moribus displicens.

V. 13. o *lutum* pro lutulenta, sordida, ut saepe loqui solent Comici. Sic *stupor* supra Carm. XVII, v. 21. pro homine stupido. Sic *coenum* apud Cicer. ad Attic. II, 21. pro Pub. Sext. c. 11. cf. Turneb. Advers. XXIX, 17. *lupanar* pro lupa. Sic *carcer* apud Terent. Phorm. III, 2, 25. pro homine carcere digno.

V. 14. *aut si quid perditius*, h. e. vilius et abiectius.

V. 16. *Quod si non aliud pote est etc.* Quod si non alia ratione ad extorquenda pugillaria nobis uti licet, exprimamus, exprimere certe tentabimus pudorem *Ferreo canis ore*, duro et impudenti ore. *canis enim iam ab*

Ferreo canis exprimamus ore.
 Conclamate iterum altiore voce :
 Moecha putida, redde codicillos,
 Redde, putida moecha, codicillos.
 Sed nil proficimus, nihil movetur.
 Mutanda est ratio modusque vobis,
 Si quid proficere amplius potestis.
 Pudica et proba, redde codicillos.

20

antiquissimis temporibus fuit impudentiae imago. In vulgus notum est Homericum *κύνειον*. vid. Spanhem. ad Callim. H. in Cererem v. 64. et Interpretes ad Petron. c. 74. Sic apud Terent. Eupuch. IV, 7, 33. *Ain' vero canis?* — et mox eodem sensu v. 35. *os durum*, ubi in edit. Bipont. satis lepida, quales non raro in illa vendi solent;

adiecta est explicatio: *durius quam quod molliatur et concoquatur* (ab *os*, *ossis*) imo *duri oris* (non *ossis*) homo apud Ciceronem et Livium dicitur, cuius os nulla re facile mutatur aut pudore suffunditur, qui omnem pudorem exiit.

V. 23. *amplius* alia ratione plus.

CARMEN XLIII.

IN AMICAM FORMIANI.

Descripta Formiani amicae deformitate, non satis mirari potest poeta insipidum eorum ingenium, quibus ista bella et digna, quae cum Lesbia comparetur, videri possit. — In eandem scriptam est Epigram. XLI, quod confer.

Salve, nec minimo puella naso,
 Nec bello pede, nec nigris ocellis,

V. 1. *nec nimio naso* Scalig. probante Heins. in not. ad Catull.

V. 1. *Salve ipsius*, nam profecto illam non *salvere*, sed abire potius in malam rem iubet. Pari modo passim usa venire

solet *Vale*, cf. ad Carm. XI, 17. Graviter autem hac solenni quasi allocutione exordiri alias solent poetae carmina, Deorum

Nec longis digitis, nec ore sicco,
 Nec sane nimis elegante lingua,
 Decoctoris amica Formiani.
 Ten' provincia narrat esse bellam?
 Tecum Lesbia nostra comparatur?
 O seclum insipiens et inficetum!

5

Dearumve vel Heroarum laudes
 celebratum: - *nec minimo naso*.
 Fuit iste nasus, quem prae se
 tulit meretrix, *turpiculus*, ut
 vocatur Carm. XLI. v. 3. sive
 fuerit *nec minimus*, h. e. prae-
 ter modum grandis et expan-
 sus, sive *nec nimis* [vid. Var.
 Lect.] praeter modum parvus
 et depressus. Vossius *nec mini-
 mo naso* ridiculo interpretatur,
quasi nihil plane nasi habuerit
puella. - *Nec bello pede*, haud
 dubie nimis largo et spatioso,
 nam in laude fuit *pes exiguus*,
 Ovid. Art. Am. I, 623. et Amor.
 III, 3, 7. - *nec nigris ocellis*,
 apud veteres quoque pars pul-
 chritudinis ponebatur in nigris
 oculis, Propert. II, 12, 23.
 cf. Faber ad Anacreont. Od.

XXVIII, 7. et Lambin. ad Ho-
 rat. Od. I, 32, 11. - *Nec longis*
digitis cf. Propert. II, 2, 5. et
 ibi Passeratium. - *nec ore sicco*,
 ex quo salivae quasi rivulus
 perpetuo rorat.

V. 4. *nec sane nim. eleg. ling.*
 innuitur fortasse meretricis in-
 fantia vel loquendi rusticitas,
 vel ingratae vocis asperitas.

V. 5. cf. ad Carm. XLI, v. 4.

V. 6. *Ten' provincia*. Scaliger
 intelligit Galliam, cuius pars
 esset Transpadana, ubi amica
 Mamurrae et ipse Catullus, cum
 haec scriberet, commoratus
 fuerit.

V. 8. *O seclum insipiens et*
inficetum! o aetatis nostrae ho-
 mines ab omni sensu pulchri
 destitutos!

CARMEN XLIV.

AD FVNDVM.

Ad coenam cum invitatus esset Catullus a Sestio quodam pessimo
oratore, praelecta ab eo ineptiarum et stuporis plena oratione
adeo affectus fuit, ut illico quassaretur tussi et gravedine. Ut
igitur, quod in coena devorasset, acerbitalis virus evomeret,
et male affectum corpus recrearet, adiit villulam suam, in
cuius sinu mox convaluit otio et medicaminibus. - *Laudat pro-*
pterea in hoc carmine villulae suae praestantiam et egregium
ab illa sibi praestitum beneficium, Sestique nefaria scripta in

CATUL. Carm.

O

posterum se nunquam manu tritutum esse sancte pollicetur. — Eandem fere sortem, quam Catullus a Sestio, Philoxenus olim expertus est a Dyonisio, cuius praelectis carminibus adeo cruciatus et paene confectus fuit, ut redire mallet in latonium. vid. Diodor. Sicul. lib. XV, c. 6.

O Funde noster, seu Sabine, seu Tiburs,
 Nam te esse Tiburtem autumant, quibus non est
 Cordi Catullum laedere: at quibus cordi est,
 Quovis Sabinum pignore esse contendunt.
 Sed seu Sabine, sive verius Tiburs, 5
 Fui libenter in tua suburbana
 Villa, malamque pectore expuli tussim,
 Non immerenti quam mihi meus venter,

V. 7. pro *expuli tussim* Scaliger et Vossius malunt *expui*, quod apud Terentium Eunucl. III, 1, 16. dicitur: *misericiam ex animo expuere*. Sed haec levis causa ad proscribendam lectionem satis bonam, quae egregie stabiliri potest Horatii exemplo Epist. II, 2, 137. ubi est *expuli helleboro morbum*. Ceterum hic locus a Viris Doctis felicissime sanatus est ex corrupta et foeda MS. lectione *alianusque pectore* [vel *petere*] *expulsus sum*, non immerenti quam mihi mens vertitur, vel mens veretur, vel mens vertur, ut in Stat. MS., vel *mens vertet*, uti in Muret. MS. Lumbini liber

V. 1. *O Funde nost. s. Sab. s. Tib.* Situs nimirum fuit Catulli ager in Sabinorum et Latiorum finibus ita, ut commode ad utramque regionem referri posset. Fuit autem ager circa Tibur, oppidum Latii ad Anienem amnem, amoenissimus, cuius suavissimam descriptionem lege apud Horat. Od. I, 7, 11. seqq. *Tiburtem* igitur Catullus, cum ob celebratam eius regionis amoenitatem, tum ob maiorem villulae conciliandam dignitatem, fundum suum vocari maluit, quam *Sabinum*. Eadem de causa optat Horatius Od. II, 6, 5. seqq. *Tibur* — *Argeo positum colono* *Sit meae sedes uti-*

nam senectae, Sit modus lasso maris et viarum Militiaeque. de *Tiburte* qui egerint, vide quos laudat Cl. Heyne ad Virgilium Aen. VII, Excurs. VIII, Tom. III, p. 134. v. 3. *laedere* urere et pungere. — *Quovis pignore esse contend.* satis nota haec loquendi ratio vel ex Phaedr. IV, 20. 5. *Sacraniento contendere* eodem sensu dixit Cic. in Epist. ad Div. VII, 32. ubi cf. de hoc dicendi genere Munatius.

V. 8 — 9. *Non immer. quam mihi meus vent.* *Dum* etc. h. e. dum lautas et opiparas sector coenas, iure meritoque mihi dedit, contraxit venter, ventris mei voracitas.

Dum sumtuosas appeto, dedit, coenas.
 Nam, Sextianus dum volo esse conviva, 10
 Orationem in Antium petitozem
 Plenam veneni et pestilentiae legit.
 Hic me gravedo frigida et frequens tussis
 Quassavit, usquedum in tuum sinum fugi,
 Et me recuravi otioque et urtica. 15
 Quare refectus maximas tibi grates
 Ago, meum quod non es ulta peccatum.

vorax venter. V. 11. *Actium* vel *Attium* in plurimis, sed verior lectio videtur nostra, quam Stat. e lectione MSS. *minantium* bene restituit. *munaci* in quibusdam vetustioribus. V. 15. *procuravi* Scalig. *Et me curavi* in uno MS. Stat. qui coniicit: *Et me ne curavi*, ut ne pro quidam dictum sit. *ex quoque* Muret. V. 17. *Quae non es ulta peccatum* in MSS.

V. 10. *Sextianus conviva.* hand dubie ad *Sextium* vel potius *Sestium* nostrum pertinent dicta *Sestiana* pro insulis et ineptis apud Ciceron. ad Div. VII, 32. ad quem locum iam Victorius ostendit eundem ibi *Sestium* a Cicerone innui, quem Catullus in hoc carmine perstrinxit. Fortasse de eodem haec habet Cicer. ad Attic. VII, 17. in quo accusavi mecum ipsum Pompeium, qui cum scriptor luculentus esset, tantas res, atque eas quae in omnium manus venturae essent, *Sestio* nostro scribendus dederit; itaque nihil unquam legi scriptum *exordium* magis *Sestianum*, h. e. magis insulsum et frigidum.

V. 11. *Orat. in Ant.* de Antio nihil certi pronunciari potest. Vossius intelligit *C. Antium Restionem*, qui legem tulit sumtuariam et proscriptus a triumviris anno V. C. 711. mi-

ra servi fidelitate evasit, testibus Macrobio et Appiano Alexandrino. — *petitozem* perperam *Vulpus*, et quos ille sequitur, de eo explicant, qui in veste candida magistratum a populo petierit. imo *petitor* iam est actor causae, qui petit et litem intendit, cui opponitur unde *petitur* h. e. reus, quo sensu *petitor* passim apud Ciceronem dicitur. ut in *Orat. pro Roscio* c. 14. edit. Graev. cf. *Terent. Eunuch. Prolog.* v. 11, 12. Pro reo igitur quodam in oratione ista pestifera contra actorem *Antium* causam dicere ausus fuerat *Sestius*. — *Plen. ven. et pestil.* cf. supr. Car. XIV, v. 19.

V. 13. *gravedo frigida* morbus, qui, ut *Celsus* docet IV, 2. *nares claudit, vocem obtundit, tussim siccam movet.* — in sinum tuum eleganter summae familiaritatis et consuetudinis indicandae causa pro ad te.

V. 17. *meum peccatum*, quod

flagraturus sit, amoris ardorem, perpetuae fidei obtestatione exponit primum; quem blande deinde excipit Acme dulci osculo, et multo vehementiorem, quo accenditur, erga illum amorem libere fassa, propriam se illi per totam vitam dicat. — Sed huic amori, cui nunc demum Amor dexter adspirasse dicitur, v. 8–9. et 17. 18. non respondisse antea videtur optatus successus, sive aspera primum fuerit Actae, sive alia impedimenta amori obiecta fuerint. — Ceterum miram in mutuo invicem sibi aperiendo amore simplicitatem et venustatem quilibet, opinor, in hoc dulcissimo mellitissimoque carmine mirabitur. Expressit hoc carmen Kretschmar, in Carm. Teuton. p. T. II, 206.

Acmén Septimius, suos amores,
Tenens in gremio, Mea, inquit, Acme,
Ni te perdit amo, atque amare porro
Omnes sum assidue paratus annos,
Quantum qui pote plurimum perire: 5
Solut in Lybia, Indiave tosta,
Caesio veniam obuius Leoni.

V. 5. *quod pote in marg. libr. Bibl. Bodleian. Oxon.*

V. 1. *suos amores* amicam suam. vid. ad Carm. X, 2, 5. *Quant. qui pot. pl. per. h. e.* quantum ullus amator amicam suam perdit amare potest. *perire* pro deperire cf. ad Carm. XXXV, v. 12.

V. 6. *Solut in Lybia* pro sola in Lybia, h. e. deserta. *India tosta* arida, torrida. Non bene autem a Nostro Africam cum India componi observat Barthius ad Stat. Silv. IV, 3. v. 137. quod equidem non video. Voluit et potuit poeta iam quamlibet regionem remotiorem appellare, leones alentem, quod quidem de India aequae ac Ly-

bia valere non dubium est, quamquam Lybia leonum frequentia nobilior sit, et Gaeuli inprimis leones saepe apud poetas commemorantur.

V. 7. *caesio leon. si caesius* male vulgo explicant de glauco leonis colore. imo *caesius* leo plauis est, qui Homero Iliad. XX, v. 172. dicitur *γλαυκός*, h. e. torvum iuvenem, quia oculi caesii truculentum quiddam et terribile habent. In quam sententiam recte etiam explicatur Minerva *γλαυκώπις*. vid. Hemsterhus. ad Lucian. Tom. I, p. 256., et Heins. ad Ovid. Art. Am. II, 659. Ter-

Hoc ut dixit, Amor, sinistram ut ante,
 Dextram sternuit approbationem.
 At Acme leviter caput reflectens,
 Et dulcis pueri ebrios ocellos
 Illo purpureo ore suaviata,

19

V. 8. *Sinistra ut ante Dextra sternuit approbationem* MSS. fere omnes et editi. vet., nec video, cur non ita loqui potuerit Catullus: nostram lectionem produxit Statius ex MS. Patavino altero. — *Hoc ut dixit Amor sinister ante, Dextram sternuit adprobationem* Vossius, qui in quibusdam libris invenerat *sinistrante ante*. Ceteris lectionis monstris futilibusque recensendis coniecturis chartam perdere nolo. V. 12. *Suaviata* Meisenger.

ribilis autem leonis vultus multo gravius quam eius color ab Homero et aliis poetis in adiunctis exprimi solet. Hinc *εμπόδιστος* Iliad. XVIII, 579. *χαρις* Odys. XI, 610. *obvius* veniam ac. ut me sceleratum et perfidum discerpat. Sceleratos enim praecipue a feris peti, vulgaris ferebat veterum opinio. Hinc Horat. *integrum vitae scelerisque purum* se praedicans, sponse se *inermem* lupum in silva Sabina fugisse canit Od. I, 22, 9, seqq.

V. 8. *Hoc ut dixit, Am. sin. ut etc.* Sensus est: ab hoc tempore et hoc amoris declarandi modo favere coepit Amor Septimio et Acme, quibus antea minus favere visus est. *Sternuere dextr. approb.* est omen faustum, *sinistr. appr.* omen infaustum sternuendo praedicere. Sternutamenta enim antiquitus ad bona auspicia pertinuisse apparet ex Homero, ubi faustum eventum ex Telemachi sternutatione auguratur Penelope Odys. XVII, 545. Sic de Menelao apud Theocrit. Idyll. XVIII, v. 16. *ὄϊον γάρβη, ἔπειθ' ἐν ἰατρῇσι ἰσχυρῶς*

τοί, ἔς ἱατρῶν. — Hinc vulgaris illa, qua sternuentes apud veteres excipiebantur, cantilena *ἥϊα οἶον*. Translatum igitur est *sternuere* inde ab hominibus vel ad Deos, qui coeptis propitii adessent, praecipue ad Amorem, amantium votis obsecundantem. Theocrit. Idyll. VII, v. 96. *ἱαχιδῶς μὲν ἔσμεν ἰατρῶν*. Propert. II, 3, 24. *Num tibi nascenti primis, mea vita, diebus Aureus argutum sternuit omen Amor* vel ad alias boni ominis res, verbi causa ad crepitantem lucernae stridorem apud Ovidium Heroid. XIX, v. 151. vide in hanc rem interpretes ad locos laudatos, praecipue Burmann. Sec. ad locum Propert. et quos laudat Pet. Burmann. ad Ovid. l. c. Memorabile autem est in nostro loco, quod Amor *sinistram* quoque *approbationem* sternuisse dicitur; unde non ad bona solum, sed etiam ad mala omnia relata fuisse sternutamenta recte colligi potest, quod egregie confirmat locus Frontin. Stratag. I, c. 12. §. 11.

V. 10 – 13. *levit. cap. refl.* nota est simillima illa Licym-

Sic, inquit, mea vita, Septimille,
 Huic uno domino usque serviamus.
 Ut multo mihi maior acriorque 15
 Ignis mollibus ardet in medullis.
 Hoc ut dixit, Amor, sinistram ut ante,
 Dextram sternuit approbationem.
 Nunc ab auspicio bono profecti,
 Mutuis animis amant, amantur. 20
 Unam Septimius misellus Acmen
 Mavolt, quam Syrias Britanniasque:
 Uno in Septimio fidelis Acme

V. 14. *Huic uni* perperam in quibusdam, nam amat Catullus formam huius vocis antiquam, ut supr. Carm. XVII, v. 17.

nine osculationis descriptio apud Horat. Od. II, 12, 25. *Dum fragrantia detorquet ad oscula Cervicem* — ebrios ocellos, ebrii oculi sunt, quos vocat Quintilianus lib. XI, c. 3. *Lascivos et mobiles aut natantes et quidam voluptate suffusos* etc. Eodem plane sensu oculi vocantur apud Graecos *εγχεῖς*. vid. Fischer. ad Anacr. Od. XXVII, v. 21. inprimis Bergler. ad Alciphron. p. 117. et quae de oculorum petulantia copiose notarunt Interpret. ad Petron. cap. CXXVI, v. 12. *illo purpureo ore*, h. e. pulchro. nihil amplius, ut recte Bentl. ad Hor. Od. III, 3, 12. sed observa vim in pronomine *illo*, h. e. cum nullo alio comparando.

V. 13. *Sic, inquit, mea vita* etc. particula *sic* respondet *ut* v. 15. Sensus est: Quam certe ego te multo ardentius amo, tam certe semper ego tuam tibi uni probabo fidem.

est igitur iurisiurandi genus: ex-
 pende verborum ornatum. *Huic uno domino* *dicturus* et eleganter pro: tibi. *Serviamus* eleganter hoc verbum ad amorem transfertur. Terent. Eun. V, 8, 3. Ovid. Amor. II, 17, 1. ut *dicturus* apud Graecos. vid. Dorrill. ad Chariton. II, c. 17. p. 319. edit. Lips. Suaviter autem et molliter iam Acme Septimium suum *dominum* vocat, cum alias solae puellae apud poetas appellentur *dominae*, quibus proprie *servire* dicunt amatores. Nisi quis forte verba: *Huic uno domino* suavissima imagine *dicturus* ad *Amorem* tamquam praesentem referre malit. et sic similiter infra Carm. LXI, v. 134. dicitur: *servire Thalassio*.

V. 19. *Nunc ad auspicio bono prof.* h. e. laetis omnibus amorem exorsi.

V. 21. *misellus* cf. ad Carm. XXXV, 14.

Facit delicias libidinesque.

Quis ullos homines beatiores

25

Vidit? quis Venerem auspicatiorem?

CARMEN XLVI.

AD SE IPSVM DE ADVENTV VERIS.

Quam ex Bithynia provincia, ubi male se habuerat in comitatu Memmii, in Asiam esset profecturus sub veris adventum, mirificam, quam inde percipit voluptatem hoc carmine describit. Laeto igitur animo comitibus valedicit.

Iam ver egelidos refert tepores,
Iam coeli furor aequinoctialis
Iucundis Zephyri silescit auris.
Linguantur Phrygii, Catulle, campi,
Nicaeaeque ager uber aestuosae.
Ad claras Asiae volemus urbes.

5

V. 1. *egelidos tepores*. 'egelidus est gelu expers, et dicitur de mollioribus auris primo vere spirantibus. Hinc *ver egelidum* apud Columell. X, v. 282., ubi vid. de hac voce Beroaldus. *furor caeli aequinoctialis*, sublimius et exquisitius de ventis sub aequinoctium inprimis furere et bacchari solitis; videtur igitur scriptum hoc carmen post aequinoctium. Statius et alii parum commode *aequinoctialis* ad Zephyri trahunt, at Vossius et Vulpus *aequinoctialis* referunt ad coeli. ego iungo *aequinoctialis furor*.

V. 4. *Phrygii campi*, Bithynia enim antiquitus fuit pars Phrygiae minoris.

V. 5. *Nicaeaeq. ag. ub. aest.* vide de hac urbe Strabon. lib. XII. p. 389. [edit. Casaub.] ubi Nicaeam, *ματρίαν τῆς Βιθυνίας* vocat et eius *αἰθρὰν πύραν ὁδοῦ* laudat. *aestuosa* ex explicatione Vossii dicitur Nicaea, quod, quo vehementius ibi, teste Galeno, ob crassiorem aërem hyemali tempore saeviret frigus, eo gravior deinde, ut docet Aristoteles, ibidem ferveret calor.

V. 6. *ad clar. Asiatic urb.* huc refer Pergamum, Zmyrnam, Ephesum, Miletum et alias. cf. omnino Ducker ad Liv. XXVI, 24. §. 9. Tom. III, p. 1104. edit. Drackenb.

Iam mens praetrepidans avet vagari;
 Iam laeti studio pedes vigescunt.
 O dulces comitum valete coetus,
 Longe quos simul a domo profectos
 Diverse variae viae reportant.

10

V. 11. *Diverse variae* liber Heinssii. *Diversos variae* in MSS. teste editore Cantabrig. quam lectionem servavit Vulpius. *diversae variae* vel *diversos et variae* in quibusdam.

V. 7. *mens praetrepidans*, praetrepidare eleganter de iis, qui morae sunt impatientes et prae laetitia, vel cupidine alicuius rei, quam mox suscepturi sunt, sicut equi generosi, ut hoc exemplo utar, frenum mordentes trepidant.

V. 8. *Iam laet. stud. ped. vig.* versus ornatissimus pro vulgari:

iam pedes prompti et parati sunt ad ingrediendum iter. *studio* sc. ambulandi. Vulpius, qui *pedes* de navium pedibus explicat, egregie, ut passim ineptit.

V. 9. *O dulc. comit.* haud dubie intelligit ceteros ex cohorte Memmii.

V. 11. *Diverse* in diversas terrae regiones.

CARMEN XLVII.

AD PORCIUM ET SOCRATIONEM.

Catullus cum homines nequissimos, Porcium et Socrationem a Pisone bene et laute haberi videret, Veranniolum vero et Pallullum prorsus negligi, animi sui indignationem hoc carmine declarat.

Porci et Socraton, duae sinistrae
 Pisonis, scabies famesque Memmi;

V. 2. in plerisque edit. praeter Vulp. recepta est lectio *famesque mundi*, quam quidem omnes libros MSS. nisi quod in nonnullis pro *mundi* sit

V. 1. *duae sinistr. Pisonis*, h. e. quorum opera egregie uti poterat Piso in surripiendis aliorum bonis; de *manu sinistra*,

furto infami, vid. supr. ad Carin. XII, v. 1. crant igitur Porcius et Socraton ministri et quasi instrumenta Pisonis nequitiae;

CATUL. Carm.

P

Vos Veranniolo meo et Fabullo
 Verpus praeposuit Priapus ille?
 Vos convivia lauta sumtuose
 De die facitis; mei sodales
 Quaerunt in triviis vocationes?

5

mondi vel mandi, prae se ferre testantur Achill. Stat. et Ianus Melesger. Sed ex mea sententia totus locus friget, nisi viri cuiusdam nomen iungatur substantivis scabies famaeque. Iam vero cum Scaliger in libro suo invenierit: scabiesque Memmi, eandemque lectionem offerat edit. Venet. anni 1493 et Gryph. anni 1537, servandam et revocandam illam putavi, praecipue cum Catullus eosdem bonos viros Pisonem et Memnium iam secum composuerit eorumque impuritatem perstrinxerit supra Carm. XXVIII.

lidem paulo audacius mox vocantur *scabies et fumes Memmi* ideo, quod Memmii avaritiae ita inservire studebant, ut istius *scabiei et fumem* in semetipsis referrent, et eadem, qua ipse, aliorum bonis rapacitate inflarent. *Scabies* de uinio et prurienti quasi lucrando studio dicitur ab Horat. Epist. I, 12, 14. *Cum tu inter scabiem tantum et contagia lucri Nil parvum sapias, et auri sacra fames* de insana habendi cupiditate ex Virgilio satis nota est. Videant de hac mea explanatione doctiores. cf. Var. Lect. Ceterum de *Memmii* avaritia et illiberalitate vid. ad Carm. X, de *Pisonis* ad Carm. XXVIII.

V. 4. *Verpus Priapus ille*, proprie salacissimus iste homo Piso, quasi totus penis. Sed puto hac obscena imagine nil nisi sordidissimam Pisonis avaritiam et turpitudinem notari, ut supra Carm. XXVIII, v. 12. *nam nihil minore verpa Partis estis*. idem adnotavimus de voce *irrumator*, vid. nos ad Carm. X,

v. 12. et verbo *irrumare* Carm. XXXVII, v. 8.

V. 6. *de die*, h. e. statim a meridie sive multa adhuc die; eodem modo passim apud Ciceronem dicitur *de nocte* pro: statim a media nocte, sive multa adhuc nocte. *convivia* igitur de die sunt *tempistica*. vid. Interpretes ad Curt. V, 7, 2., ubi est *de die convivia intrare*. cf. Burmann. ad Phaedr. III, 10, 20. Sic Graeci *ἐν ἡμέρᾳ κτλ.*, vid. Toup. Emend. in Suid. P. III, p. 221.

V. 7. *mei sodales Quaerunt in triv. vocat.* at sodales mei in triviis expectare debent invitationes ad coenam? *vocationes* sunt *invitationes* quemadmodum *vocare*, *καλεῖν* apud Graecos, simpliciter pro invitare dicitur, ut supr. Carm. XLIV, v. 21. cf. Cort. ad Plin. Epist. X, 117. Hinc servi ad coenam invitantes dicti sunt *vocatores*, Graecis *ἐπιστάται*. vid. Rittershus. ad Oppian. Halieu. III, v. 232. p. 270. qui plures in hanc rem dabit. *in triviis*, respexit

fortasse poeta coenam Hecatae,
in cuius honorem sub initium
cuiusque mensis apud Athe-
nienses, praecipue a ditioribus

coena instructa et in trivis pro-
posita fuit, ut diriperetur a pou-
peribus, de qua re vid. Hega-
sterhus. ad Lucian T. I, p. 330.

CARMEN XLVIII.

AD IUVENTIVM.

*Iuventium, puerum formosum, a quoquam sibi deosculandum
dari optat, cuius ne numerosissima quidem osculorum copia
se expletum iri ait. conf. in eundem Iuventium Carm. XXIV,*

Mellitos oculos tuos, Iuventi,
Si quis me sinat usque basiare,
Usque ad millia basiem trecenta,
Nec unquam saturum inde cor futurum est:
Non si densior aridis aristas
Sit nostrae seges osculationis.

5

V. 4. *Nec unquam videar satur futurus* edit. Gryph. inde *cor satur fu-*
turus invenit Stat. in MSS. unde tentat *Nec mi unquam videor satur futurus.*
Vossius defendit librorum veterum scripturam *Nec unquam inle ero satur*
futurus, quam se invenisse etiam in L. MS. et Edit. R. affirmat editor
Cantabrigiensis, qui transposita voce *satur* versum sic concinnandum putat:
Nec unquam satur inde ero futurus. Quam nos dedimus lectionem satis
bonam, iam est in edit. Vuet. ab an. 1493.

V. 1. *Mellit. ocul.* de more
osculandi oculos vid. ad Carm.
IX, 9. et cf. Carm. XLV, 11.

V. 4. *Nec unquam satur. inde*
cor futur. Nam ut Theocrit.
canit Idyll. III, v. 20. *ἔστι καὶ*
ἐν ἀνδρῶν γόνασιν ἀέκῃ τῖπτε.

V. 5. *Non si dens. arid. ar.*
sit. seg. etc. versus suavissimi

et ornatissimi! *aristarum* com-
paratione ad ingentem alicuius
rei significandum numerum
et alii poetae passim usi sunt.
Ovid. Epist. ex Ponto II, 7, 25.
Cinyphiae segetis citius nume-
rabis aristas. cum arena Li-
byssa infinitam osculorum co-
piam comparat Noster supr.
Carm. VII, 2.

CARMEN XLIX.

AD M. T. CICERONEM.

M. T. Ciceroni, cui obstrictus pro re quapiam tenebatur Catullus, gratias in hoc carmine agit, quas potest maximas, et quanto ipse se omnibus poetis inferiorem fatetur, tanto illum omnes oratores eloquentia superare ait.

Disertissime Romuli nepotum
 Quot sunt, quotque fuere, Marce Tulli,
 Quotque post aliis erunt in annis;
 Gratias tibi maximas Catullus
 Agit, pessimus omnium poeta: 5
 Tanto pessimus omnium poeta,
 Quanto tu optimus omnium patronus,

V. 6. Hunc versum abesse in melioribus libris affirmat Vossius, quod quidem sublato nec sensum turbari idem existimat, cum *quantus, qualis* et similia pronomina sine relativis poni soleant; quod quamvis in nonnullis locis verum est, vid. Drackenborch. ad Liv. IX, 36. §. 2. Tom. II, p. 585. Id tamen parum commode huic loco aptari posse videtur. Librariorum fortasse incuria ob verborum repetitionem, ut saepe factum est, hic versus excidit.

V. 2. *quot sunt, quotque fuere*, nota loquendi forma de rebus vel hominibus incomparabilibus. Sic supr. Carm. XXIV, 1-4. *O qui sterculus es Iuven-*

tiorum, Non horum modo, sed quot aut fuerunt, Aut posthac aliis erunt in annis. cf. supr. Carm. XXI, v. 2 et 3.

CARMEN L.

AD LICINIUM.

Convenerat die quodam inter Catullum et Calvum Licinium, otio, quo fruebantur, ita uti, ut versibus invicem se lacerarent, et alter ad alterius in Catulli tabellis scriptos versus responderet. In quo quidem certamine poetico Calvi sale et leporibus ita abreptus fuit Catulli animus, ut domum reversus, cum totus esset in repetendis et admirandis Calvi facetiis atque leporibus, nec cibo nec somno iuaretur. Cum igitur ita esset animatus, poemation hoc conscripsit, quo suos erga Licinium sensus testaretur. De Calvo Licinio vid. supr. ad Carm. XIV.

Hesternò, Licini, die otiosi
Multum lusimus in meis tabellis,
Ut convenerat esse; delicatos
Scribens versiculos uterque nostrum,
Ludebat numero modo hoc, modo illoc,

5

V. 3. *Ut convenerat esse, delicatos* in Patavin. altero, male!

V. 2. *Multum lusim. in meis tab.* versibus enim *averepudi* in pugillaribus exaratis boni etiam nonnunquam poetæ animi causa ludere solebant, frequentius tamen poetæ deterioris notæ. Horat. Sat. I, 4, 13. seqq. — Ecce Crispinus minimo me provocat: Accipe si vis, Accipe iam tabulas, detur nobis locus, hora, Custodes: videamus, uter plus scribere possit.

V. 3. *ut convenerat esse*, supple *otiosos* et explica: ut conventum inter nos fuerat hoc die esse otiosos; sic omnis, puto, qua impediti tenentur interpretes, remota erit difficultas. Male in editione Bipont. et aliis interpungitur post *delicatos*, quod ad versiculos referendum est; *delicati versiculi* sunt iocosi.

Reddens mutua per iocum atque vinum,
 Atque illinc abii, tuo lepore
 Incensus, Licini, facietisque,
 Ut nec me miserum cibus iuaret,
 Nec somnus tegeret quiete ocellos, 10
 Sed toto indomitus furore lecto
 Versarer, cupiens videre lucem,
 Ut tecum loquerer, simulque ut essem,
 At defessa labore membra postquam
 Semimortua lectulo iacebant, 15
 Hoc, iucunde, tibi poëma feci,
 Ex quo perspiceres meum dolorem.
 Nunc audax, cave, sis; precesque nostras,

V. 6. *Reddens mutua* sc. carmina, quod saepe omitti solet. Sic apud Virgil. Eclog. VII, 22. — *proxima Phoebi Versibus ille facit*, ubi si ad *proxima* suppleas *carmina*, non opus est cum Heynio, statuere *si proxima* tamquam neutrum absolute positum esse pro *proximos*. cf. Virg. Eclog. IX, 36., et Aen. II, 233. *reddere mutua* igitur est quasi *alternis canere*. — *per iocum atque vinum*. insolentius dictum videtur *per vinum*, sed vid. exempla apud Drackenborch. ad Liv. XL, 7, 9. Tom. V, p. 439. supra dicebatur Carm. XII, 2. *in ioco atque vino*.

V. 7. *illinc abii* ex hoc certamine.

V. 8. *incensus* non ira ob praereptam sibi in hoc certamine a Calvo palmam, sed in bono sensu: facietiarum admiratione inflammatus, plane iis abreptus et in una harum fa-

cetiarum cogitatione defixus.

V. 9. *me miserum* vehementiori animi affectione impeditum.

V. 10. *Nec somnus tegeret quiete ocellos*. ornatè additum est *si quiete* — *indomitus* sc. somno, furore ob furorem. vincere igitur et domare furentem et nimium sibi indulgentem animum somnus nequibat.

V. 14-15. versus ornatissimi! *defessa labore* versando et circumagitando *membra semimortua* elanguida, inertia et adeo viribus exhausta, ut vix amplius versari et promoveri in lectulo possent, qualia fere sunt, quae morte appropinquante delicere incipiunt.

V. 17. *meum dolorem*, quem tui desiderio capio.

V. 18. *precesque nostras* refer ad vers. 13. optat nimirum et precatur, ut quamprimum Calvus una secum esse velit.

Oramus, cave despuas, ocelle,
 Ne poenas Nemesis reposit a te:
 Est vehemens Dea; laedere hanc caveto.

20

V. 19. *cave despuas ocello* vitiose in quibusdam cum vett. tam recentioribus; nam quis unquam dixerit: *ocello aliquem despuere*? V. 20. *Ne poenas Nemesis reponat: Atte est vehemens Dea* Meleag. Voss. et editor Cantabrig. sed quilibet, opinor, vulgatam sine haesitatione praeferet.

V. 19. *despuas*, respuas et a te amoliaris; ductum inde, quod, qui rem mali ominis vel etiam homines sibi invisos aversarentur, ter in sinum despue-re solebant. Tibull. I, 2, 96. Theocrit. Idyll. VI, 39. et XX, 11. *ocelle* carissime, quem iam supra Carm. XIV, 1. *plus oculis a se amari* dixit.

V. 20. *Nemesis* superbiae ul-trix. Macrobi. Saturn. I, c. 21. *Nemesis* quae contra superbiam colitur. cf. Vulp. et Herderum in *zerstreute Blätter* T. II, p. 230. seqq.

V. 21. *Est vehemens dea* quae graviter superbos ulcisci solet. *βασίς δίκης*.

CARMEN LL.

AD LESBIAM.

Beatissimum esse ait, cui Lesbiam suam alloqui et coram videre liceat, quod quam sibi contingit, privari sensibus et furore quodam se corripitur. — Quam studiosae Graecorum vestigia presserit Catullus, vel ex hoc carmine dilucide apparet, quod ad singula verba paene, ut infra Carm. LXVI. de coma Berenices ex Callimacho, expressum et translatum dedit ex Sapphus quodam carmine, a Longino servato de Sublimitate cap. X. ubi si quis acutissimi harum elegantiarum arbitri de sublimitate huius carminis legerit iudicium, nec meam nec me peritiorum, opinor, commendationem desiderabit. — In gratiam iuvenum, ut, perfectissimo verae simplicitatis et naturalis pulchritudinis exemplo ante oculos posito, summam, nisi omni sensu pulchri destituti sint, ex instituta utriusque carminis comparatione percipiant voluptatem, subiiciendum curabo venustissimum Sapphus odarion, posteaquam de nexu ul-

timae strophae, quam sensu suo ductus, Sapphicæ imitationi Catullus addidit, quaedam præmisero. — Profecto enim in hoc carmine explicando multi graviter errarunt. Sic Vossius, qui Catullum in vertendo Sapphus carmine, otio in adeo tenui re abuti nolentem, abrupto filo, ultimam stropham censet addidisse; sic alii, qui hoc fragmentum esse aliud carminis, cuius initium deperditum sit, existimarunt. Haud raro nimirum factum est, ut in locis poetarum pulcherrimis, ac præcipue in amatoris, in quibus vehementes ac varii omnino animi motus expressi sunt, valde allucinarentur eorum interpretes, nexumque sententiarum frustra quaerentes, eos locos vel falso reprehenderent, vel misere turbarent. Qua quidem in re ingenio suo nimis indulsisse magnum Scaligerum, vel ex eius tractionibus in Tibullo et Propertio audacter tentatis, satis constat. Sed enim in poetarum interpretatione, non tam doctrinae copiam (quam quis ausit derogare Scaligero, Vossio aliisque?) quaerendam esse puto, quam id nitendum, ut in eorum animum et cogitationem penitus intueamur. Quo circa vide quae praeclare disputat Cl. Heyne ad Tibull. de codic. et edit. p. XVI. edit. novae. — Idem dicendum de ultima strophæ ^{verba præcedens} carmini nostro addita, qua, ex meo quidem sensu, magna eidem dignitas et pulchritudo conciliatur. Si enim animo finxeris Catullum hac Sapphica imitatione, quam ad Lesbiam transtulerat, paene absoluta, seriore mox cogitatione instituta, atque in se reversum, in haec verba erupisse: (Nium, Catulle, tibi molestum est; pulchrum sane locum habebis, quo nescio an alius sit præstantior. In eodem animi statu, quo haec verba scripta sunt, scriptum etiam videtur Carni. VIII. Miser Catulle, desinas ineptire; et sic saepe apud amantes, repugnantes plane invicem se excipiunt animi motus. Sic Tibullus I, 4, 75–81. qui modo iactanter se professus fuerat magistrum spretis amatoribus, et cuilibet se adituro Veneris praecepta promiserat, eodem momento v. 82. infr. furit, nec ulla arte indomito amoris furori resistere potest. Sic apud Terentium in Eunucho, Phaedria, in cuius mira arte adumbrato charactere, absolutissimum veri amatoris habes exemplum, modo uestuat, modo animi molititem eicere tentat, modo ad pristinam insaniam redit. — Nec tamen in amore tantum eiusmodi conversiones apud magnos et lyricos præcipue poetas locum habent, sed etiam in tractandis aliis rerum argumentis, cum gravioribus, tunc

ludicris. Sic Noster supra Carm. XXII, postquam salse prae-
strinxerat Suffeni γυναικίαν, repente ad se redit vers. 18., ubi
cf. argumentum. — Sed, ut in gratiam redeam cum iis, qui-
bus levia forte, quae in hanc rem attexere sustinui, videantur,
apponam nunc Sapphus odarion ut legitur illud apud Longin.
ex recensione Mori p. 62 — 66. φησιν μοι κῆνος ἔστι διόλεκτο Ἑρμῆν
ὄντα, ἔστι δὲ κενός τις ἵστίος, καὶ κλεινὸν καὶ γενναῖον ἱκανότατον. Καὶ γινώσκω
ἱερῆς τὴν μοι τῶν Κερδίων το ἐξείκετον ἱερῆς. Δὲ γὰρ εἶδον αὐτὴν, ἀπὸ τοῦ
πυλῶντος Ὀδίου τῆς Ἰουῆς. Ἀλλὰ κακῶς γινώσκω ἱερῆς ἱκανότατον δ' ἄντικυον καὶ πῶς
ἱκανότατον. Ὁπότερ' αὖτε εἶδον ἱερῆς, ἱκανότατον δ' ἄντικυον.

Ille mihi par esse Deo videtur,
 Ille, si fas est, superare Divos,
 Qui sedens adversus identidem te
 Spectat et audit
 Dulce ridentem, misero quod omnes
 Eripit sensus mihi: nam simul te,
 Lesbia, adspexi, nihil est super mi

* * *

V. 7. *Suprema* in nonnullis apud Stat. *** hanc lacunam olim explevit Parthenius ita: *Quod loquar amens, et Corradinus de Allio: voce loquen-*
dum; certe tale quid postulant verba graeca ἀπὸ τοῦ μοι κενός εἶδον τῆς Ἰουῆς.
Sed quis ausit in antiquorum textum recipere quae a recentiore manu
proficiunt? Is profecto qui Statii aut Ian. Doussae imitationem cum
Catulliana audeat comparare. V. 9. Tenuis in quibusdam male! nam

V. 3. *sedens adversus e re-*
gione, ἑστῶς. in contra, vis-à-
vis.

V. 5. *dulce ridentem.* notis-
 simus ille locus Hor. Od. I, 1,
 22, 23. *Dulce ridentem Lalage*
amabo, Dulce loquentem —
quod intellige τὴν spectare et
audire Lesbiam. — misero mihi
misere mihi amanti.

V. 6. *simul* pro simulac, ut
 sexcenties etiam in pedestris
 orationis scriptoribus.

V. 9. *Lingua sed torpet, si-*

CATUL. Carm.

gnum ferventissimi amoris. Sic
 in veteris carminis fragmenio
 Aeditui, quod servavit Gellias
 Noct Attic. c. 9. verba labris
 abire in amore dicuntur. Hor.
 Epod. XI, v. 9. *languor et si-*
lentium amantem arguit. cf.
 eundem Od. IV, I, 35, 36,
 et Lessingii *Schriften dritter*
Theil p. 50. *tenuis flamma sub-*
tilis et mollis. dimanare per-
meat, dimanare autem, quod
proprie de rebus fluidis dicitur,
eleganter iam transferitur ad

( )

Lingua sed torpet: tenuis sub artus
 Flamma dimanat: sonitu suo ple
 Tintinant aures: gemina teguntur
 Lumina nocte.
 Otium, Catulle, tibi molestum est;
 Otio exultas, nimiumque gestis:
 Otium et reges prius, et beatas
 Perdidit urbes.

est in Sapphus carmine *λεττός εἶδος*. V. 10. *suo ple* pro *sponte* absolute positum vult Vossius, in quam rem laudat Lucret. VI, v. 755., sed ibi in optimis libris legitur *sua vi*. V. 11. *tintinant* Muret. Gryph.

ignem tacite et celeriter ser-
 pentem. Sic manare et perma-
 nare apud Lucret. et alios de
 igne dicitur.

V. 13. *Otium, Catulle, tibi molest.* Comparandus omnino cum Nostro locus snavissimus Ovidii Remed. Amor. dignus ille profecto, qui totus legatur. Quesdam saltem ex illo delibare liceat. vers. 133, seqq. *Otia si tollas, periire Cupidinis arcus; Contentaeque iacent, et sine luce, faces. Quam platurus vino gaudet, quam po-*

pulus unda, Et quam limosa canna palustris humo, Tam Venus otia amat, qui finem quaeris amoris; [Cedit amor rebus] res age; tutus eris. et paulo post v. 149. Desidians puer ille [Amor] sequi solet. odit agentes Da vacuae menti, quo teneatur, opus. cf. Terent. Heautont. I, 1, 57.

V. 15. *otium et reges etc.* vid. quae ad hanc sententiam illustrandam attulerunt Statius et Vulpus.

CARMEN LII.

AD SE IPSVM DE STRVMA ET VATINIO.

Catullus, quum Nonium Strumam et Vatinium, improbos homines, ad summos honores, hunc quidem ad consulatum, illum ad aedilitatem praeturamve evectos videat, ob vix ferendam rei indignitatem, non amplius in terra sibi morandam putat. — Sic Horat. Epod. IV. invehitur in Maenam, Pompeii libertum, qui levitate et perfidia usque eo pervenerat, ut non solum divitiis, sed equestri dignitate superbiret.

Quid est, Catulle, quid moraris emori?
 Sella in curuli Struma Nonius sedet:
 Per consulatum peierat Vatinius.
 Quid est, Catulle, quid moraris emori?

V. 1. *quod moraris* Muret. cuius lectionis patrocinium in se suscepit Vulpins, usus auctoritate Ciceronis, qui semper dicere soleat: *quid, quod*. sed in omnibus, quae produxit, exemplis *quod* coniunctivus iungitur; et sic debebat etiam esse: *moreris*; et omnes codices et libri veteres conspirant in lectionem *quid*, quae multo magis animi concitationem exprimit.

V. 2. *Struma Nonius*. meminit eius Plin. Hist. Natur. XXXVII, 21. cuius distinguendi causa addit: *quem Q. Catullus poeta in Sella curuli visum indignae tulit* — *Struma* est cognomen a struma, cervicis quodam tumore; cuiusmodi multi apud veteres a naevis corporis traxerunt cognomina; ad locum Plinii de hac gente agit Harduinus. Ceterum cum aliunde, quos honores gesserit Nonius, non constet, ex sella curuli, magistratum maiorem insigni,

in qua sedisse dicitur, Censorem vel Praetorem Aedilemve illum fuisse certe colligere possumus. *Sedet* cum contemptu de homine ignavo et stulto, cf. ad Carmen XXXVII, v. 6.

V. 3. *Vatinius*, qui fuit consul cum Q. Fusio Caleno anno V. C. DCCVII. cf. supr. ad Carm. XIV, v. 3. *peierat per consulatum*; iurare enim per carissima quaeque ac praecipue sacrosancta solebant; eo gravius igitur commissum per ea fuit periurium.

CARMEN LIII.

DE QVODAM ET CALVO.

Ridendi causam dederat Catullo quidam ex populo, qui Calvum, audita eius multa vi et arte in Vatinii crimina habita oratione, disertum Salaputium vocarat.

Risi nescio quem modo in corona,
 Qui, cum mirifice Vatiniana
 Meus crimina Calvus explicasset,
 Admirans ait haec, manusque tollens:
 Dii magni, salaputium disertum!

5

V. 1. *e corona* affert Meleager e libro Comelini, quam confirmat Papyr. Pal. et libri editoris Cantabrig., cui favet etiam Edit. R. antiquiss., ubi est: et *corona*. V. 3. alii *salaputium*, vel *salputium*, vel *salaputium*, vel *sapientium*, vel *salapichium*, vel *solopugium*, vel *solcippium*, vel *sallicippium*, vel *salapantium*, vel *holopachium*, vel *avolapation*, vel *colabotio* — sed nolo iam nimis esse.

V. 1. *corona* est circulus hominum, qui iudicium in foro, audiendi causa, ab omnibus partibus cingunt.

V. 3. *Calvus*. de Calvo et Vatinio cf. ad Carm. XIV.

V. 4. *manusque tollens*, *quasi inexcipiens*. morem veterum, summam sublati manibus admirationem exprimentium notant et multis exemplis illustrarunt Nic. Heins. et Burmannus ad Petron. c. XL.

V. 5. *Dii magni*. cf. ad Carm. XIV, v. 12. *salaputium disertum*. in constituenda significatione vocis insolitae, quae hic tantummodo occurrit, multi fuerunt interpretes, quorum dissidentes sententias hic retere haud animus est. Omnis

autem lis componi poterat loco Senecae Controv. III, 19, ubi de eodem Calvo: *Erant enim parvulus statura, propter quod etiam Catullus in hendecasyllabis vocat illum salaputium disertum*; sed et ibi libri turbant, et eodem fere in Senecae loco conspicitur lectionis varietas. Acquiesco igitur in lectione *salaputium*, quam optimorum tam Senecae, quam Catulli, quibus so usum esse affirmat, codicum auctoritate defendit, erudite de hoc loco disputans Scaliger ad Catal. Poët. III, Epigr. 248. in Antholog. Burman. Secund. Tom. I, p. 676. Putat autem Scaliger, *salaputium* esse nutricum *incompositum* tractum a *putus* vel *pusus*,

salaputia, unde praeputium est, a qua parte snos alumnos per lasciviam non modo *putos*, sed etiam *salaputia*, quasi tu *salaces caudas* dicas, appellarent. — Quodcumque demum sit, vel ex quocumque tandem fonte hanc appellationem hauriam putaveris, videntur certe

Romani voce *salaputium* vel huic simillima, cuius optio tibi datur in Var. Lect. in *vita communi* vel conviciandi, vel blandiendi et iocandi causa *hominem pusillum* denotasse. Sensus igitur est: Dii magni, quanta eloquentia latet in hoc pusillo corpusculo!

CARMEN LIV.

AD CAESAREM.

Urbanitatis et honesti sensum abiudicat Caesari, quem una cum sene Fuffitio homines quosdam deformes, sordidos et obscenos in deliciis habere intellexerat.

Othonis caput oppido pusillum,
Vetti, rustice, semilauta crura,

Tres primi versus male in quibusdam editionibus antecedenti carmini annexi sunt. V. 1. post *oppido* in quibusdam vet. edit. additur *est*: quod haud dubie intrusum est ab illis, qui nexum carminis non caperent. V. 2. hic versus in quibusdam edit. post sequentem demum ponitur, quod etiam salva sententia fieri potest. Ceterum hic quoque versus, ut totum carmen varias formas in vet. edit. induit; in vetustioribus sine sensu legitur: *At en rustice vel rustice* — *Hic rustice* Gryph. Muret. *Etri rustica semiplota crura* Scalig. Voss. ut in libr. MS. teste Vossio legitur *Etri* vel *Feteri*, unde Vossius finxit nostram lectionem *Fetti*? in aliis est *Peti* vel

V. 1. Ex versibus huius poemati non nisi Sibyllae interpretatione sensum aliquem elici posse putabant Muretus, Vossius et alii, sed profecto, ut nunc illi leguntur, sine Sibyllae afflatu

in eorum mysteria penetrare possumus; sensus totius epigrammatis redit fere eo: O Caesar, (*rustice*) agrestes plane mores, sectaris et ab urbanitate et sensu pulchri alienissimus es

Subtile et leve peditum Libonis;
 Si non omnia displicere vellem
 Tibi, et Foffitio seni recocto.
 Irascere iterum meis iambis
 Immerentibus, unice Imperator.

5

Peri. V. 4. *Sed non Muret.* V. 5. *Suffecio Venet. Gryph. Muret.* plane sic variant libri apud Liv. in hoc nomine I, 23 ubi vide Drackenhorch. p. 98. Sic supra *Carm. XXII*, v. 11. pro *Suffeno* in nonnullis legitur *Fuffeno*.

- nam quamvis non omnia et quaelibet, certe tamen admodum pusillum caput Othonis, Vetti squalorem et spurcitiam, caninam Libonis impudentiam tibi et Fuffitio displicere vellem; sentio quidem, te, unice Caesar, iterum iambis meis indignaturum esse, sed non merentur veritatis interpretes hanc tuam indignationem.

V. 3. *Subtil. et lev. ped. Lib.* crepitum ventris. «124». Solebat autem iste spurcus homo usquequaque eiusmodi nasorum pestem clanculum emittere.

V. 5. *seni recocto.* senex recoctus dictus videtur is, qui longo rerum usu, in quibus diu multumque versatus fuit, haud vulgarem peritiam sibi contraxit. cf. Horat. Sat. II, 5, v. 55., ubi scriba in eam-

dem, puto, sententiam recoctus dicitur. ubi cf. *Torrent.* et *Lambin.* add. *Nic. Heins.* ad Val. Flacc. VI, v. 344. Simili modo apud Phaedr. IV, 1. *mus retorridus, qui saepe laqueos et muscipula effugerat et procul insidias hostis callidi cernebat*, mihi explicandus videtur. Nisi forte *senex recoctus* dicatur is, qui senectutem viridem et crudam agit, qui iuventutem recuperasse videtur. Sic certe *anus vino recocta* dicta videtur apud Petron. *Fragm.* p. 865. in Burmanni edit. secunda. Respicitur enim fortasse in hac locutione fabulla Aesonis, Iasonis patris, a Medea cocti et iuventuti restituti.

V. 7. *unice Caesar* vid. ad *Carm. XXIX*, v. 12.

CARMEN LV.

AD CAMERIVM.

Quaerit ex Camerio, quem frustra ubique locorum exquirere et ad summam usque defatigationem huc illuc discurrendo indagare studuerat, quo tandem locorum lateat, quae puella detineatur, eumque audacter sibi committere et palam facere iubet amorem, qui utique amico sermonis gaudent commercio, nisi tacendo et occultando sibi ipse eius fructus interciperet velit. — Contra leges hendecasyllabi saepius in secunda sede huius carminis pro ductylo ponitur spondaeus, quo quidem versus genere et numeris tardigradis, ipsam Catulli, quam circumsurando sibi contraxerat, lassitudinem expressam esse non inapte putat Vossius. Sed cum alii nimis offenderentur hoc in secunda sede posito spondaeo, alii, ut Vossius, in illo servando et exculpando nimis sibi indulgerent, adeo Criticorum manus in lectiones huius carminis saevit, et pro suo quisque arbitrio et aures demulcente numerorum modulo illas diffinxit (vid. Var. Lect.) ut antiqua et genuina huius carminis forma vix nunc restitui et ab adspersis maculis purgari posse videatur.

Oramus, si forte non molestum est,
Demonstres ubi sint tuae tenebrae.

V. 1. Oro, si forte Stat. Oramus, tibi forte nō molestum est Gronov. ad Liv. VII, 13. V. 2. tuae latebrae Gryph. Muret. Eodem modo variant libri apud Stat. Achill. II, 243. ubi pro tenebris Cod. Voss. latebris offert. cf. Burman. Sec. ad Anthol. T. I, p. 70. tuae tabernae ex antiquis, ut ait, scriptura reponit Scalig., quam lectionem probat Vulpinus — at nostra multo aptior est, et nititur auctoritate L. MSS. et omnium an-

V. 1. si forte non mol. est. urbana et venusta per preces aliquid impetrandi formula cf. Mart. I, 97, 1. Sic Graeci: *ἢ εἰ μὴ δυν.*

V. 2. Demonstres ubi sint tuae tenebrae, h. e. quo obscuro et latebroso loco lateas; per tenebras, ut ex sequentibus

apparet, haud dubie innuitur lupanar aliquod; in locis abditis enim, et a luce publica quasi remotis, operam suam addicere solebant meretriculae; hinc homines libidinosi dicuntur apud Plautum Bach. III, 3, 20 in locis latebris versari.

Fenellas omnes, amice, prendi,
 Quas vultu vidi tamen sereno;
 Has vel te sic ipse flagitabam:
 Camerium mihi, pessimae puellae.
 Quaedam inquit, nudum sinum reducens:
 En hic in roseis latet papillis.

10

Iovis Vossius ex suo libro praefert. V. 7. praebendi vitiose in Venet. V. 8. Quas vultu magis vidimus sereno Gryph. Quas vultu vidi tamen serenas. Muret. V. 9. Avellite vel aulite sic ipse in libr. MSS. teste Meleagro, qui inde sine sensu proponit: Ah vult in, sic ipse flagitabam Camerium mihi, pessimae puellae — Avelli sinit Avant. has te sic tamen Gryph. has te sic tantum Muret. Ah vel te sic Scalig. unde ille fecit nostram lectionem Has vel te sic. at Vossius mavult Ah avellite ipse flagitabam — in margine libri Heins. egregie ad sensum adscriptum fuit: Iam iam reddite saepe flagitanti. V. 11. nudum sinum Stat.

fessus quaeritando, nusquam invenio Naucratem. quo in loco observa, in medicinis eodem modo ut v. 4. in libellis dictum esse de tabernis, ubi medicina venditur.

V. 7. *prendi h. e. rogavi. prendere aliquem eleganter dicitur, qui aliquem prehensa manu rogat, vel in via sibi occurrentem colloquii causa seducit. Terent. Phorm. IV, 3, 15. Prendo hominem solum. Cic. ad Div. VIII, 11. prendimus eum, h. e. rogavimus.*

V. 8. *Quas vultu vidi tamen sereno, h. e. illas tamen praecipue, quas vultum serenum prae se ferre videbam vel his verbis, ut te mihi redderent, impensius rogabam, has te flagitabam pro vulgari ab his te flagit. vel has de te flagitabam, quamquam et huius formae, ubi duobus accusativis flagitare iungitur, usus non adeo infrequens est.*

V. 10. *Camerium mihi ele-*

CATUL. Carm.

ganter ad exprimendum loquendi usum ex vita communi petitur, reticetur eiusmodi fere verbum: reddite, indicate, ubi sit. Spondae loco in prima sede huius versus est tribrachys. pessimae puellae blande, cf. supra Carm. XXXVI, v. 9.

V. 11. *nudum sinum reducens h. e. reducta veste, sinum vel mammam nudans; expressum est illud Homericum, ubi Hectoris ferocem animum, ut intra moenia potius pugnare et Achillis congressum vitare velit, exserta et monstrata mamma, qua infans a se inautritus sit, flectere et frangere studeas, dicitur: Εἰδὼς ἀνπίσσει, λείπτει δὲ πατρὶς ἀνίεργον. sinum reducere igitur dictum est ut pectus diducere pro nudare apud Senec. Hercul. Oetae. v. 1669. — Mater in luctum furens Diduxit avidum pectus atque utero tenuis Exserta vastos ubera in planctus ferit.*

V. 12. *in roseis papillis. Sic*

R

Sed te iam ferre Herculei labos est;
 Tanto te in fastu negas, amice.
 Dic nobis, ubi sis futurus: ede,
 Audacter comitte, crede luci.
 Num te lacteolae tenent puellae?

15

V. 13. *Sed ne quaerere Herculis labos sit Gryph. Sed te quaerere iam Herculis labos est.* Venet. Muret. *Sed nos iam ferre* Melang. 'At nostra lectio est in libris MSS. Scalig. et Voss. edit. Cantabrig. et edit. R. V. 14. *Tanto ten' fastu* in quibusdam vet. non male. vid. not. V. 16. *comiti hoc libenter vel licenter* ede Venet. Gryph. Muret. *Audacter comitte, crede, licet* Vossius; at nostram lectionem confirmant omnes libri MSS. Statii, nisi quod in illis pro *luci* vitiose exaratum est *lucet*, pro quo substituendum esse suspicatur Statius *Luci*; sed primum non demonstrari potest, *Lucius* praenomen fuisse *Camerii*, deinde multo magis respondet *crede luci* versui 2. ubi *sint* tuae tenebrae; eandem lectionem probat Scaliger. V. 15. Totum hunc versum glossema putat editor Cantabrig., ex cuius sententia locus ita distinguatur et legi debet: *Dic nobis ubi sis futurus, ede hoc, Num te lacteolae tenent puellae?* Sed non sensit Vir Doctus, eiusmodi locos, ubi eadem sententia ter et quater aliis verbis iteratur, egregie exprimere vehementiorem, quo quid petitur, animi impetum. V. 17. *lacteolae tenent*

apud Sosipat. in Anal. Vet. Poët. Graec. Brunckii T. I, p. 504. Epigr. III, v. 6. *πῶς — εἴς* *τῶν ἑστῶτων ἀδελφῶν*, et eodem modo apud Rufin. in Anak. Vet. P. G. Brunck. T. II, p. 394. Epigr. XIX, 1. puella dicitur *ἡσυχία*.

V. 13. *Sed te iam ferre Herculei labos est* h. e. quacritando iam te ferre et tui exquirendi causa omnes latebras perreptare velle, res est immensi et vix ferendi laboris. *Ferre aliquem* non possumus, cum ille nimiam molestiam nobis creat. Male Vossius *ferre* pro *adducere* explicat, nec dubitat in rem suam Ciceronis, Virgili et aliorum auctoritate abuti. *Herculei pro Herculis*, ut supra XIX, 9. *Adoneus pro Adonis*, ubi cf. not.

V. 14. *Tanto te in fastu negas*, h. e. en insigne tuam, amice,

superbiam, qua amicorum adeo conventum vitas! et sic est epiphonema. Magis tamen placet, si hic versus per interrogationem efferatur hoc sensu: *adeone iam superbis, ut te convenire non liceat? se negare iam est: alterius conventum, vitare aliquem latere velle.* Praepositio *in* *te* fastu addita *negas*, ut saepe. exempla collegit *Drackenb* ad Liv. lib. I, 52. T. I, p. 207. praecipue ad I, 56. T. I, p. 220. et quos ibi laudat. — *fastum*, quem ea exprobrat, refer ad amorem, quo nunc beatum illum frui, et insolentius efferrī putat.

V. 16. *crede luci*, ex occulto in lucem profer. cf. Var. Lect.

V. 17. *lacteolae puellae* candidae, pulchrae. aptior tamen videtur lectio in Var. Lect. *proposita papillae*.

Si linguam clauso tenes in ore,
 Fructus proiicies amoris omnes:
 Verbosa gaudet Venus loquela.
 Vel, si vis, licet obseres palatum,
 Dum vestri sim particeps amoris:
 Non custos si fingar ille Cretum,
 Non si Pegaseo ferar volatu,

20

papillae in cod. Rom. teste Lipsin. V. 21. *vel signis licet obseres palatum* vult Vossius. V. 22. *Dum vestri sim egit particeps amoris* Gryph. Moret. Ceterae corruptae lectiones, quas editt. vet. et MSS. in hoc versu exhibent, vix commemorato dignae sunt. V. 23. Sequentes decem versiculi adduntur in tribus antiquissimis editt. et in MSS. L. teste editore Cantabrigiae, Carm. LVIII. *ad Coelium de Lesbia*, et ita esse in plerisque MSS. affirmat quoque Vossius. Quem nunc in multis edit. occupant locum, assignavit his versiculis Iosephus Scaliger, quos tamen Vossius nec in hoc loco commode se habere, sed ad praecedens Epigramma pertinere et hanc dolae deesse aliquid putat. Edit. Gryph. Moret. et alij constituunt eos post versum 12. *En hic in raseis latet papillis*. Interim ex meo sensu aptissime hoc ipsum carmen claudere videntur. V. 24. *penniferve* tres antiquissim. edit. ceterum egregie ad rem in editt.

V. 18. *Si ling. claus. etc.* conferatur in hanc sententiam Tibull. IV, 7. 1. et ibi Brouckhus. — *linguam clauso in ore tenere*, ut mox v. 21. *palatum obserare*, ornate pro *reticere, occultare*.

V. 19. *fructus proiicies, abii- cies, perdes*.

V. 21 — 22. *vel si vis, licet obser. palat. etc.* sensus: vel per me licet, si tibi hoc magis placet, nihil plane de amoris tui lusibus mecum communices, modo in partem quamdam amoris tui veniens non plane a te seiungar. aut sic: vel si placet, alios omnes amorem tuum diligenter celes, modo ego unus illius sim conscius.

V. 23. *Non custos si fing.* etc. cum gravitate denuo sub fine carminis repetit, se nullo modo, licet insigni currendi

volandive facultate instructus sit, Camerium exquirere posse. *si pro quamvis*, cf. supra ad XXXIX, v. 11. *fingar* eleganter pro *sim*. — *custos Cretum* h. e. Talus, aerei corporis gigas, Europae a Iove datus, ut custos esset Cretae, quam singulis diebus totam circumvisasse dicitur. Locus classicus de illo est apud Apollon. Rhod. IV, 1637. — 88. cum aliis eiusdem nominis passim confunditur, de quo vide omnino sagacissimum veterum mythorum Interpretem Clar. Heyne ad Apollodor. in not. 220. seqq.

V. 24. *Non si Pegaseo fer. volatu*. Pegasus, equus ille natus, Neptuni e Medusa progenies, quo per aërem vectus est Chimaerae intersector, Bellerophon, vel pueris nondum aere lotis notus est. Apollodor. II, c. 3.

Non Ladas si ego, pennipesve Perseus, 25
 Non Rhesi niveae citaeque bigae:
 Adde huc plumipedes volatilesque,
 Ventorumque simul require cursum,
 Quos iunctos, Cameri, mihi dicares:
 Defessus tamen omnibus medullis, 30
 Et multis languoribus peresus
 Essem, te, mi amice, quaeritando.

Muret. hic versus antecedenti praeponitur, ita ut hoc ordine et hac permutatione legantur et intelligantur versus: *Non si Lados pennipesve Perseus, Non si Pegaseo ferar volatu, Non Rhesi niveis citisque bigis.* V. 26. *Citaeque bigae* invenit Vossius in exemplar. Mediolan. quod de curru Medae, utpote natae in oppido Cyta, intelligi posse autumat. V. 29. *Mihi dicaris* Gryph. Muret. V. 32. *Esse in te* vitiose in edit. Vossii. *mihi amice* Venet. Gryph. Muret.

V. 25. *Non Ladas si ego* sc. sim. *Ladas* nomen celebris cursoris in Olympicis. vid. Muret. et Vulpus *pennipesve Perseus*. profecturus ille ad necandam Medusam accepit a Nymphis *alata talaria* *ταλάρια* Apollodor. II, c. 4. Pausan. III, 17. p. 251. edit. Kühn. mythum more suo explicat Cl. Heyne in not. ad Apollodor. p. 295.

V. 26. *Non Rhesi niv. cit. big.* sc. si mihi sint. Erant autem Rhesi, regis Thracum, equi ex descriptione Homer. Iliad. X, 435. *Ἀντίρροπος ἔχιδνα θάλασσε δ' ἄρσιον* *ἄρσιον ἵππον*. Fabulam horum equorum, Troianis fatalium, ad locum Homer. memorat Eustath. et Schol.

V. 27. *Adde huc plumipedes volatil.* intelligo omnes, quicumque vel *alatis talaribus*

(plumipedes) vel omnino *alīs* (volatiles) instructi fuerunt; pluribus enim in veterum fabulis *alata talaria* offinguntur. vid. nos in *Comment. de alatis imaginibus apud veteres*, Goth. 1780. p. 21. Muretus *plumipedes* non male explicat de Zethe et Calai, Boreae filii; alati certe eorum pedes linguntur apud Apollon. Rb. I, 219.

V. 29. *Quos iunctos* h. e. omnes; durius alii ad *iunctos* supplent *curru*. — *dicares* ad usum meum concederes.

V. 30. *defessus tamen.* *ἐνδυνεύων* hoc loco animadvertit Vulpus, sed non sensit particulam *si* v. 23, 24, 25. pro *quamvis* positam esse.

V. 31. *peresus* viribus exhaustus et confectus.

CARMEN LVI.

AD CATONEM.

Catonem secum ridere iubet ob rem, ut vocat, ridiculam et nimis iocosam, si unquam res turpis et nimis obscœna, quam refert, ridicula et honestis auribus digna vocari potest. Immo vehementer dolendum est, Catullum in tractandis eiusmodi argumentis tam turpiter abusus esse ingenio.

O rem ridiculam; Cato, et iocosam,
Dignamque auribus, et tuo cachinno.
Ride, quidquid amas, Cato, Catullum:
Res est ridicula et nimis iocosa.
Deprendi modo pupulum puellae
Trusantem. Hunc ego, si placet Dionae,
Pro telo rigida mea cecidi.

5

V. 2. dignam naribus legendum esse censet Scaliger. V. 3. si quid anas in margine edition. Gryph. V. 5. pupulum puellae crispantem vult Vossius et explicat ἀδελφεύοντα. At nolimus cum illo de obscœnitate pugnare. V. 6. sic placet Dionae eleganter coniecit Stat. V. 7. Protele pro adverbio accipit Vossius, ut sit iugiter, eodem tractu et tenore accipias, cui subscribit Vulp. cf. Geeneri Thesaur. s. v. protelem.

V. 1. Cato. vulgo intelligunt Valerium Catonem Grammaticum; sed quis Catullum familiariter cum hoc Catone vixisse praestet?

V. 5. Deprendi verbum proprium de iis, qui inopinati ab interveniente quopiam in turativo amore opprimuntur. Sic παρὰ βίαν apud Graecos. Theocrit. Idyll. IV, v. 60. — πρὶν γὰρ μὲν ἄνδρες ἀνὰ δόξην, καὶ ἐπὶ τοῦ μᾶλλον κατελεβήσαντο ἄρως ἐνέργει. pupulum admodum puerum, pusionem. trusantem, trusare frequentativum a trudere, obscœne dicitur de iis, qui frustra Venerem tractant.

V. 6. si placet Dionae. pro formula illa solenni, si Diis

placet, accommodatus iam dicit: si placet Dionae. Eleganter autem formula illa solenni si diis placet cum tale quodam uti solemus in describendis rebus ineptis et ridiculis. vide Brissou. de Formul. p. 66. et 68. — Sed, ut fatear, multo magis mihi arridet coniectura Statio, pro si rescribendum esse suspicantis sic, unde hic fere sensus exit: sic enim puniendos vult Venus, qui nondum eius sacris initiati temere illa contaminant. Dione, mater Veneris, non raro pro ipsa Venere ponitur.

V. 7. pro telo. teli loco rigida sc. mentula. cecidi verbum obscœnum de maribus, de quo

CARMEN LVII.

AD MAMVRAM ET CAESAREM.

*Singularem Caesaris et Mamurrae morum similitudinem et mirificam inde inter illos enatam unanimi-
tatem familiarissimamque consuetudinem salte describit et exagitat. cf. omnino
Carm. XXIX.*

Pulchre convenit improbis cinaedis
Mamurrae pathicoque Caesarique.
Nec mirum: maculae pares utrisque,
Urbana altera, et illa Formiana,
Impressae resident, nec eluentur.

5

vide *Scioppium* ad *Lus. Carm.*
XII, v. 1.

V. 1. *Pulchre conven. improb. cinaed. Mam. etc.* h. e. aretissima inter Mamurram et Caesarem ob unum, idemque vitae studium intercedit necessitudo — amicissime Caesar et Mamurra in unum idemque conspirant.

V. 2. *Mamurrae pathicoq. Caesariq.* h. e. tam Mamurrae quam Caesari pathico. Haud raro enim ita sibi respondent copulae *que que*, nisi copulam *que* primo loco *re pathico* additam pro *nimirum scilicet*, explicare malis. *pathicus* ut *cinaedus* designat hominem mollem, qui muliebria patitur, et foedissima libidine polluitur.

V. 3. *maculae pares utrisque etc.* sensus: utrique enim eodem plane flagitiorum genere impressae sunt maculae, quae nunquam deleri et obliterari possunt; alteri quidem *Caesari* ob commissa flagitia et nequissime dispersa bona in urbe, *Romae*, alteri Mamurrae *For-*

miis veteri Campaniae oppido, ubi ille natus fuit. observa autem *ei illa* in versu 4. pro *altera* positum esse. *alter-ille* pro *alter-alter* passim apud bonae notae scriptores iungi solent. vid. *Ducker.* ad *Flor.* IV, 7, 10. et *Ioh. Frider. Gronov.* ad *Liv.* XXXV, p. 40. — Ceterum loquendi genus: *maculae impressae resident nec eluentur*, haud dubie ductum est ex placito illo philosophiae Socraticae a Platone in primis in *Phaedone* aliisque dialogis exposito et exornato, ubi maculae ille et abes, quas animus, nimium in vita indulgendo cupiditatibus, sibi contraxerit, post mortem etiam apud inferos conspici nec ulla ratione clui posse dicuntur. Locus classicus apud Platonem est in fine *Gorgiae* p. 356 — 60. et in *Phaedone* p. 61. A. B. edit. *Ffr.* Dignus est qui in hanc rem consulatur, *Meinersius*, qui praecellere veterum Philosophorum et in primis *Platonis* placita exposuit cum

Morbosi pariter, gemelli utrique:
 Uno in lectulo, erudituli ambo:
 Non hic, quam ille, magis vorax adulter,
 Rivales socii puellularum.
 Pulchre convenit improbis cinaedis.

10

V. 7. Vulgatam distinctionem post *lectulo* tollit Meleager et respici potat proverbium *uno in lectulo edocti*: ita ut ambo in omnibus sibi simillimi et in eodem quasi *lectulo improbitatis* nequiter instructi intelligantur — *Unilectuli* coniectat Statius. V. 8. *magis vorax et adulter* Veiret. *Non hic quam ille magis vorax adulter Rivales socii puellularum* teostat Stel. — *puellularum* Vossius. In editionibus potioribus constanter legitur: *rivales socii et puellularum*; at in edit. Bipont. quam sequimur, copula et post socii omisa est, quae profecto incommode post socii ponitur. Legendum fortasse *rivales et socii puellularum*, vel *rivales sociique puellularum*.

in tribus illis, quae variarum dissertationum nomine inseripsit, voluminibus, [*Vermischte Christen*] tam in suavissimo et lectu dignissimo libro, *Geschichte der Wissenschaften in Griechenland und Rom*, T. II, p. 404. seqq. et 770. seqq. Ad hunc mythum suavissimum, seu involutum fabulosa narratione philosophema Platonicum, respexit etiam Virgilius in nobilissimo illo loco Aeneid. VI, v. 730 — 41. de quo tres tantum versus describam: *Non tamen omne malum miseris nec funditus omnes Corporeae excedunt pestes: penitusque necesse est Multa diu concreta modis inolescere miris.* ubi cf. Heyne in not. et nberiolem eiusdem disputationem in Exeurs. XIII, ad Libr. VI, p. 664—669. — maeulae illae flagitiorum impressae apud Graecos vocantur modo *εἴματα*

modo *ἴσκι*, modo *μαῖματα*, modo *κεῖματα* vel plenius *καταμαῖματα ἴσκι* — Alia loca in hanc rem congescit Vulpius.

V. 6. *Morbosi pariter* turpi amore laborantes. vid. *Bentleius* ad Horat. Od. I, 37. 9. *gemelli* honestiore nomine cinaedi vocantur *fratres* cf. *Burmman. Sec. ad Anthol. T. I, p. 641.*

V. 7. *uno in lectulo* *εὐδαιμονία*, summae et turpissimae simul consuetudinis indicandae causa. *erudituli* eruditionis gloriae elevandae gratia.

V. 8. *vorax adulter*, qui bona sua in adulterio perdit et expatrat. cf. supra Carm. XXIX, v. 6. Nolin huc trahere, obsecro nam significationem, quam infra habet verbum *vorare* Carm. LXXX, v. 6.

V. 9. *Rivales socii puellul.* h. e. socii et nna rivales puellularum. cf. Var. Lect.

CARMEN LVIII.

AD COELIVM DE LESBIA.

Lesbiam prae ceteris omnibus olim sibi amatam, adeo a pristinis moribus recessisse scribit Coelio, ut Romae in angiportis meretricium quaestum faciat.

Coeli, Lesbia nostra, Lesbia illa,
Illa Lesbia, quam Catullus unam
Plus quam se, atque suos anavit omnes,
Nunc in quadriuiis et angiportis
Glubit magnanimos Remi nepotes.

5

V. 5. *Magnanimi Remi* vult Vossius.

V. 1. *Coeli*. Fortasse cum Pet. Victor. Var. Lect. Libr. XVI, c. L M. Coelium Rufum intelligere possumus, in quem exstat oratio Ciceronis; fuit certe is, qui pro indole sua facile rebus amatoriis aures praeberet. Accuratius de eius vita, moribus et fatis exposuit Manutius ad Epist. Cicer. ad Div. I, VIII, in praefat. ad Comment. in Epistolas Coelianas; ad eundem Coelium pertinet infra Carm. C. — Sed nimis argute Victorius et alii sub Lesbiae nomine Clodiam latere putant, quam una cum Coelio amoris causa Catullum adiisse et hinc nostram iam vocasse frustra contendunt.

V. 2. *Illa Lesbia* *ἡγουμένη*, additur et repetitur illa, h. e. olim tam amabilis et honestis moribus conspicua. Sic Virgil. Aeneid. II, 274. *quantum mutatus ab illo Hectore*. cf. Hor. Od. IV, 13, 18.

V. 3. *plus quam se etc.* sic

infra de Lesbia Carm. LXXV, p. 1. *Nulla potest mulier tantum se dicere amatam, Vere, quantum a me Lesbia, amata mea es.* similis orationis color est supra Carm. XXXVII, v. 12 et VIII, v. 5.

V. 4. *angiportis*. in vicis enim angustis prostabant scortilla abiectissima. Hor. Od. I, 25. 10. *Flebis in solo levis angiportu*.

V. 5. *glubit*. verbum obscoenum. *deglubere* occurrit apud Auson. Epigr. LXX, v. 7. — *glubere* vel *deglubere* propriam sedem habet in re rustica et significat vel *corticem detrahere* vel *granum tunica sua nudare*, quod, ut multa alia ex re rustica petita, ad turpem sensum translatum est ut Graecorum *ἐκλύειν* et *ἀποκαλύπτειν*. vid. Casaubon. ad Athenaeum III, 34. vel *διγίγναι*, quod Vulpius ex Glossis Philoxeni adducit, quem confer. — *magnanimos Remi*

nepotes, h. e. Romanos, quos *apocryphus* iam vocat *magnanimos*, qui potius ob turpissimum libidinis genus, ut supra

Carm. XXVIII, v. 15. Piso et Memmius, vocari debebant *opprobria Remi*.

CARMEN LIX.

DE RVFA ET RVFVLO.

Rufae cuiusdam ex Bononia infimae conditionis mulierculae et famelicae, nequissimo modo abominandae Rufuli cuiusdam libidini morigerantis, infamiam notat et evulgat — Rufuli nomen accepit fortasse impurus iste homo, ab ipsa libidinis suae ministra Rufa. — *Ruforum gentem amplam et honestam olim floruisse Bononiae observat Vulpus ex Martial. VI, 85., sed hoc Catullianam Rufae nostrae descriptionem vix potest suspectam reddere.*

Bononiensis Rufa Rufulum fellat,
Uxor Meneni, saepe quam in sepulcretis
Vidistis ipso rapere de rogo coenam,

V. 1. *Rufa Rufum fellat* Venet. margini edit. Gryph. adscriptum est *me rursus fallit* — *Rufa Rufulum fallat* ab antiquo verbo *fallare* pro *fallere* acriter defendit Scaliger. V. 2. *uxorae Meni*? quod fecit ex veteri, ut ait, scriptura. *uxor nomeni* Scaliger, quem perperam sequitur edit. Ripont., nam praeter Scaligerum, veterem illam scripturam nemo reperit. immo omnes libri MSS. quibus ceteri interpretes usi sunt, constanter servant *uxor Meneni*, signum interrogandi post *Meneni* et in fine apparet in edit. Cantabrig. — *in sepulchris* Venet.

V. 1. *fellat. fellare* proprie est *lac sugere*, quod verbum ut multa alia, improprie hic accipitur.

V. 2. *sepulcretis* de locis sepulturae destinatis.

V. 3. *rapere de rogo coenam*. intellige coenam feralem, quae cum corpore simul in rogum ingesta, cremari et ab infimae conditionis hominibus et famelicis, vel certe rapacioribus et

impudentioribus, ex ipso igne peti solebat. Hinc factum est, ut loquendi genus *coenam e rogo rapere* commode transferrent vel ad sumnam paupertatem voracitatemque describendam, vel ad eam aliis exprobrandam imprecandamve. Sic apud Terent. Eunuch. III, 2. 36. Parmeno ad Thrasonem: *Tace tu: quem ego esse infra infimos omnes puto Homines: nam qui*

CATUL. Carm.

S

Cum devolutum ex igne prosequens panem
Ab semiraso tunderetur ustore.

5

V. 5. *tonderetur* Vossius ex auctoritate plurimorum librorum vet. et sic est in edit. Gryph. et Venet. accipit autem Vossius *tondere* pro *vellicare*, *radere*, *lacerare* et *carpitim ferire*, et addit autē penultimam more antiquo in *tonderetur* corripi.

huic animum assentari induxeris, E flamma petere te cibum posse arbitror. hinc apud Plautum eiusmodi homines rapaces et voraces *bustirapi* vocantur. Pseudol. I, 3, 127. cf. Kirchmann de Funeribus Romanis Libr. IV, c. 5. inprimis Hemsterhus. ad Lucian. T. I, p. 519. Atque hinc pertinere etiam puto locum Tibulli, ubi poeta paupertatem imprecatur aniculae hoc modo I, 5. 53. *Ipsa, fame stimulante furens, escasque sepulcris, Quaerat, et a saevis ossa relicta lupis.* Non enim cum Heynio in versu maiori *herbasque sepulcris*, sed cum Mureto potius *escasque sepulcris* legendum esse puto. Ex meo enim sensu proverbialis illa extremam mendicitatem describendi vel imprecandi locutio *escas sepulcris quaerere*, h. e. de rogo deripere, ut gravior et imprecationi accommodatior, longe praeferenda videtur insolentiet novae plane paupertatis descriptioni: *herbas sepulcris quaerere*. Nec causae, ex quibus Mureti lectionem *escasque* reiiciendam censet Heyne in Observat. ad Tibull. p. 50.

salis idoneae videntur: nam primum non de *silicernio*, quod ab *escis feralibus* rogo impositis distinguendum esse docet Hemsterhus. L. A. cum Mureto cogitandum est; deinde, quod addit Vir summus, hoc (*silicernium*) *dabatur ad rogam*, non ad *sepulcrum*, minime enervare potest loci explicationem, cum *sepulcrum* ex usu loquendi vel de ipso rogo, vel de loco certe, ubi rogos exstructus fuit, recte omnino accipi posse videntur. Sic Terent. Andria I, 1, 100. *Funus interim procedit: Sequimur: ad sepulcrum venimus: In ignem imposita est.* et sic passim *sepelire* ut Graecorum *θάπτειν*, pro *cremare*, vel de combustione mortui dicitur. vid. Cuper. Observat. I, 7. Dorvill. ad Charit. p. 244. edit. Lips. et quos ibi laudat.

V. 5. *ab semiraso ustore* — *ustor*, *καυστήρ* vel *καυστήριος* servus bustuarius a comburendo cadavere, quod curabat, ita dictus. *semirasus*, quia eiusmodi mancipiorum genus admodum sordidum et semiraso plerumque capillo fuit.

CARMEN LX.

*Duri cuiusdam amici perfidiam accusat, cuius in re tristi auxilium vel solatium frustra imploraverat. — Ad quem scriptum sit hoc carmen, nisi longioris carminis fragmentum potius habendum sit, vel qua in re Catullo defuerit amicus, frustra quæras. — Pessime certe in edit. Venet. ab an 1500 et Græph. cum superiori coniungitur, nec probabiliter in edit. Parthenii Venet. 1493 ad Camerium inseribitur. Mihi quidem egregie respondere videtur argumentum huius carminis illi ad Cornili-
cium supra carm. XXXVIII.*

Num te leaena montibus Libyssinis,
Aut Scylla latrans infima inguinum parte,
Tam mente dura procreavit ac tetra,
Ut supplicis vocem in novissimo casu
Contemtam haberes? O nimis fero corde? 5

V. 1. *Libyssinis* mavult Scaliger, cui accedit Vossius.

V. 1. *Num te leaena.* cf. in hanc sententiam infr. Carm. LXIV, v. 154. et ibi not.

V. 2. *Aut Scylla latrans infima ing. parte,* in simili re Tibull. III, 4, 89. *Scyllave virgineam canibus succincta figuram.* Fabulam Scyllæ lege apud Ovid. Metam. XIV, 59. seqq. et Hygin. Fab. CLI. Est autem hæc Scylla Phœrei filia, quæ passim a poetis cum altera Scylla, Nisi Megarensium regis filia, confunditur, ut apud Virgil. Eclog. VI, 74. 75. *Quid loquar, aut Scyllam Nisi, quam fama secuta est Candida suc-*

cinctam latrantibus inguina monstris Dulichias vexasse rates. de qua utriusque Scyllæ apud poetas confusione erudite egit Nic. Heins. ad Auli Sabini Epistol. tres, tribus Ovid. Epistol. respond. I, v. 33. in Ovid. edit. Burmann. T. I, p. 846. in eandem rem ad Virgilii locum laudat Heyne Perizon. Animadv. histor. c. 9. — Monstrosam Scyllæ formam illustrant nummi geminae in *Dactyl. Lippert. Mill. I, 1. 127. 128.*

V. 4. *in novissimo casu,* h. e. extremo et tristissimo.

CARMEN LXI.

IN NVPTIAS IVLIAE ET MANLI.

Nuptias Iuliae et Manlii solemnī carmine celebrat poëta, ac mira simul arte et suavitate ritus nuptiales describit et persequitur. — In primo carminis limine a versu 1 usque ad 15 rite appellat et salutat nuptiarum praesidem Hymenaeum, eumque ad concinenda carmina nuptialia nuptiali ornatu adesse iubet. — A versu 16 — 26. sequitur brevis sed ipsa hac brevitate absolutissima exquisitissimaque insignis, qua Iulia enitebat, formae descriptio. V. 26—36. Iterum Hymenaeum ad virginem in domum novi coniugis evocandam et sponsorum animos arctissimo amoris vinculo coniugandos, ab Helicone invitat. V. 36—46. solemnī invocationi Hymenaci, ut eo libentius dux ille Veneris his celebrandis nuptiis dexter adesse velit et propitius, accinere iubet indelibatas virgines. — Locus sequens a V. 46 — 76. versatur in decantanda Hymenaci laude. A versu 76 sigillatim enarrantur ritus nuptiales, quibus solemnī pompa ad novi mariti aedes virgo deduci, ibique excipi solebat. V. 100—115 summa amoris constantia maritum semper inhaesurum esse solis eius amplexibus pollicetur. V. 121—126. puerorum chorus, ad ianuam sponsi venientem sponsam excepturus, iubetur faces extollere et hymenaeum in modum concinere. V. 126—128. cantus lascivorum carminum Fescenninorum mox instituendus indicitur. V. 128—141. concubinus a furtiva sponsi consuetudine excluditur. V. 141—151. ipse sponsus, ut in posterum a molli puero abstineat, rogatur; at sponsa V. 151 seqq. ut votis mariti, tant nobilitate quam divitiarum copia praestantis, morigeretur et satisfaciat, monetur. V. 166 seqq. ipse sponsae adventus ad sponsi ianuam poëtae nunc observatur animo. iubetur igitur nova nupta intrare domum, et ferventissimum mariti amorem coram cognoscere V. 171 seqq. mox e manu ductoris dimissa V. 181 seqq. a spectatae fidei feminis collocatur in lecto, V. 186., ad quem vocatur maritus, V. 191 seqq., qui sine mora adest, V. 201., hic bonos coniuges ludere sinit poëta pro lubitu et voto, ut prognato puero, vivis coloribus expressam patris imaginem et matris pudicitiam

ore referente, felices parentes fiant, carmen nuptiale finit. — Aulus Manlius Torquatus, in cuius nuptias composuit hoc carmen Catullus, idem esse videtur, cuius singularem in se amorem et amicitiam magnifice extollit infra in Elegia eius nomini inscripta, LXVIII. Nobilissima autem eo tempore fuit gens Manliorum, ex quibus Titus Manlius primus dictus est Torquatus teste Cicerone Offic. III, 31. vir consularis vocatur Aulus Manlius Torquatus apud Plin. Nat. Histor. VII, 53. Tom. I, p. 409. edit. Harduin. At Iuliam non nisi ex eo, quod v. 87. Aurunculeia vocatur, e gente Cottarum, quorum cognomen Aurunculeius fuit [vid. Liv. in Suppl. Freinshem. Lib. CIV. c. 57. Caesar de B. G. II, 11.] ortam esse, colligere possumus — Vetus huius carminis inscriptio, Epithalamium, quam editiones antiquissimae prae se ferunt, saepius ab interpretibus impugnata et repudiata fuit. Iam Muretus ad h. c. scribit: Est hoc carmen quidem nuptiale, neque tamen proprie epithalamium, nam epithalamia canebantur a virginibus quum iam nova nupta in lecto viri collocata esset, etc. Sed Muretus et qui eius vestigiis insistant, vocis proprietatem urgentes, notionem Epithalamii nimis arctis circumscribunt finibus. Quod si enim multa alia carmina communi passim assensu ad genus quoddam carminum referri solent, quorum propriae indoli et naturae vel primae origini minime respondent, non video cur non eodem iure latiori significatione omne carmen vocari possit Epithalamium, quod, ad quascumque celebrandas nuptias, res et ritus nuptiales tractat, sive illud a virginum puerorumque choro ad ianuam sponsi sub adventum sponsae decantatum fuerit, [ut carmen sequens I.XII.] sive illo ad vota sponsis canenda ipse poeta [ut Noster hoc carmine] chorum evocarit, et quasi chori praecentor verbis praeciverit. vide quae erudite in hanc rem disputat Cl. Wernsdorf ad Poët. Min. in Praefat. ad Epithall. Auspicii et Aellae et Laurentii et Mariae, ubi de veterum epithalamiorum auctoribus et diversa ratione accurate exposuit. Tom. IV, p. 462 — 475. Interim nolumus pugnare cum iis, qui carmen nostrum Hymenaei potius nomine insigniendum esse contendunt: de Epithalamio Pelei et Thetidos vid. nos in argumento. — De variis ritibus in nuptiis veterum observatis, quos poeta in hoc carmine tangit, multi multa scripsere; legi autem poterit Alberti Fabricii Bibliog. Cap. XX, §. V, 898. — 99 edit. Schaffish. adde Montfaucon. L'Antiquité

expliquée T. III, p. 216 - 24. et Potteri Archaeol. Graec. lib. IV, c. 9. T. II, p. 232-41. - Ceterum, eum hoc carmen, quod Veneris et Gratiarum manibus scriptum esse iudicat Barth. ad Claudian. p. 789. pulcherrimis antiquitatis monumentis iure accensendum videatur, passim exstiterē, qui illi vel illustrando vel in vernaculam vertendo peculiarem operam addicerent. Denique vix dubium est, quin Catullus in hoc carmine scribendo exemplum quoddam Graecum, fortasse Sapphonem, cuius odas quasdam epithalamii inscriptionem habuisse testatur Dionys. Halicarn. in vixen c. 4. *οἱ περὶ τὴν ἑιδωλὸν*, ante oculos habuerit. De metro observa pro dactylo nonnumquam trochaeum et in versu quarto pro trochaeo in prima sede spondaicum positum esse. Eodem autem versus genere, quo cuiuslibet strophae tres versus primi in epithalamio nostro constant, praecinit quoque epithalamium Iasonis et Creusae nuptiis chorus e mulieribus Corinthiis apud Senec. Med. v. 75 et seqq.

Collis o Heliconei
Cultor, Uraniae genus,
Qui rapis teneram ad virum
Virginem, o Hymenae Hymen,
Hymen o Hymenae:

5

V. 1. alii *Heliconii*.

V. 2. *Uraniae genus*. hinc *Musa genitus* vocatur Hymenaeus apud Claudian. XXXI, Epithal. Pallad. et Celer. v. 31. ubi cf. *Gesner*. alii ut Proclus in Chrestomathia apud Photium p. 425. Hymenaei matrem faciunt Terpsichorem. Quantumvis enim in veterum mythis Musarum celebretur castitas, et ipse Cupido Musas a se vulnerari posse neget apud Lucian. Dialog. Deor. XIX, 2. vix ulla tamen in numero novenario reperitur, ex qua non aliquis furtivo concubitu susceptus di-

castur. vid. *Hemsterhus*. ad Lucian. l. c. Facile autem ex fabulosa Hymenaei origine apparet cur sedes illi fere propria in monte Helicone assignata fuerit. *genus* pro stirpe vel filio dicitur passim. Senec. Med. v. 845. Virgil. Aeneid. XII, v. 198. vid. *Burmamnus* ad Ovidium Metam. II, 743. Sic *γένος* apud Graecos. vid. *Ernesti* ad Callimach. II. in Apoll. v. 74. de veterum inconstantia in variis, qui perhibentur Hymenaei parentibus vid. *de la Cerda* ad Virg. Aen. IV, v. 99.

Cinge tempora floribus
 Suaveolentis amaraci.
 Flammeum cape: laetus huc
 Huc veni, niveo gerens
 Luteum pede soccum:

10

V. 3. *qui rapis* etc. virgines enim ad maritum deducendae e gremio matris vel cognatorum se rapi simulabant, [cf. v. 56 - 59.] non quidem, ut Festus putat, quod raptus virginum feliciter cesserit Romulo, sed potius, opinor, pudoris, qui decet virgines, declarandi causa. Hinc apud Claud. XXXI, Epithal. Pall. et Celer. v. 124. *Aggreditur Cytheraea nurum, stentemque pudico Detrahit matris gremio.* - o *Hymenaeae Hym.* H. o *Hy.* fuit haec sollemnis fere in nuptiis decantata formula. vid. Aristoph. Av. v. 1740. et quae in hanc rem ibi notat doctissimus huius fabulae Interpres *Bechius*.

V. 6. - 10. *Cinge temp. flor.* Sic Bion. Idyll. I, v. 88. *Hymenaeo*, qui eodem fere, quo novae nuptiae, apud poetas ornatum induci solet, *εἰς τὴν γαμήλιον* tribuit. Cingebantur autem novae nuptae corollis floreis, vid. *Paschal.* de Coron. II, c. 16. et singularis, qui *de coronis nuptialibus* exstat, libellus *Maderi* qui prodit Helmstadii 1688. *suav. amarac.* *amaracus* suaveolens *idoneus* est Maiorana nostra sive *Sampsuchum in Cypro* teste Plinio XXI, 22, s. 93. *laudatissimum* et *odoratissimum*. Venuste suaveolentem amaracum describit Lotich. Carm. I, 19, 25. seqq. edit.

Kretzschm. p. p. 403. - *Flammeum* fuit genus velaminis lutei vel crocei et flammei coloris, quo die nuptiarum, pudoris causa, cooperiri solebant virgines. Ovid Heroid. XXI, v. 162. ubi cultum Hymenaei describit, *flammeum*, quo ille utitur, vocat *pallam croco splendidam*. cf. *Interpretes* ad Petron. c. 26. p. 121. *Burm.* edit. sec. et *Dempster* ad Claudian. Rapt. Proserp. II, 325. p. 595. edit. *Burm.* Sec. - *luteum soccum.* *soccus* calceamenti genus graecum, cuius usus, mulieribus praecipue admatatus, apud viros plerumque ad venustatem et ambitiose quaesitam elegantiam spectabat. Sic Hercules delicias ac libidines faciens apud Omphalem *socco luteo* indutus placere studet dominae. Senec. Hippolyt. v. 322. Ex multis aliis autem locis constat, a beatioribus ac mollioribus ingentem saepe in pretioso soccorum usu sumtum factum esse. Plaut. Bacchid. II, 3. 98. Plin. Hist. Nat. XXXVII, 2. 6. Sueton. Caligul. 52 et ibi *Torrent.* Copiose de omni soccorum usu egit *Balduin.* de calc. *Antiq.* cap. XVI, *Color luteus* h. e. flavus, erat festi ornatus et laetitiae index, quo inprimis delectati sunt amantes. vid. *Cerda* ad Virg. Eclog. II, v. 50. et *Brouckhus.* ad Tibull. I, 7. 46.

Excitusque hilari die,
Nuptialia concinens
Voce carmina tinnula,
Pelle humum pedibus, manu
Pineam quate taedam.

15

Namque Iulia Manlio,
Qualis Idalium colens
Venit ad Phrygium Venus
Iudicem, bona cum bona
Nubit alite virgo:

20

V. 15. *spineam quate taedam* ex emendatione Parthenii in edit. Venet. Muret. et aliis. Eodem modo uum *spinaea* an *pineae taeda* in nuptiis rectius dicatur, dubitant interpretes in loco Ovid. Fast. II, v. 558. Apud Plinium quidem Nat. Hist. XVI, 18. *spina nuptiarum facibus auspiciatissima* dicitur, et apud Festum (s. v. *patrimus*) unus ex patrimis *facem praefert ex spina alba*; sed cum lectio *pineae* constanter seruetur in omnibus MSS. Statii, Vossii, Vulpii et editionibus potioribus, *taeda pinea* autem recte locum habeat in nuptiis, omnino haec praefereuda videtur —. V. 16. *Iunia* in MS. Statii. *Mallio* Gryph. V. 20. *Nubet* in MS. Stat.

V. 11. *nuptial. concin. carmina.* *νυμφίοις ᾠδαίς.* ut vocat Aristoph. Av. 1727. *voce tinnula* clarisona. Hinc Hymenaeus apud Callimach. vocatur *ῥιζης* Hymn. in Del. v. 296. ubi cf. *Spanhem.* — *pelle humum pedib.* ornate pro vulgari *salta*; simili ornato Horat. de saltantibus Gratiis Od. I, 4. 10. *Alternò terram quatiant pede* — innuitur autem saltatio, quae in pompa nuptiali institui solebat. Homerus in pompae nuptialis descriptione, Iliad. XVIII, 493. *ἑὸς δ' ὀμφίκευος ἑρμῆος, Κούρου δ' ἑρμῆος ἄριστος Ἴδμευς* — cf. Hesiod. Scut. Hercul. v. 277. *manu pineam quate taedam.* de praelatis in pompa nuptiali facibus res est notissima et in omnibus antiquitatum compendiis occupata. Ex pinu autem praecipue facies nuptiales

factas fuisse docet *Dempsterus* ad locum Senec. Med. v. 37. ubi *fax nuptialis pronuba pinus* dicitur.

V. 16. Splendidissima Iuliae cum divina Veneris forma, qua olim ad Paridem, formae iudicium subitura, venit, comparatio. Comparantur quidem et alias pulchrae puellae cum Veneri, vid. *Schrader.* [ad Musaeum p. 152. sed neutiquam cum iusigni illa Veneris imagine, qua ad pulchritudinis palmam Minervae et Iunoni praeripiendam quibuslibet lenociniis composita fuit. Imaginem Veneris, una cum Iunone et Minerva coram iudice Paride se sistentis ex duobus veteribus lapidibus expressum dedit *Lipfert* Dactyliotheec. Mill. I, 291 — 292. Cum Thetide, qualis illa

Floridis velut enitens
Myrtus Asia ramulis,
Quos Hamadryades Deae
Ludicrum sibi roscido
Nutriunt humore.

25

Quare age, huc aditum ferens
Perge linquere Thespie
Rupis Aonios specus,
Lympha quos super inrigat
Frigerans Aganippe:

30

V. 22. *Myrtus agia* Venet. et sic e Plin. Hist. Nat. XV, 29. legendum quoque censet Ramirez de Prado ad Luitprandi Chronicon an. DCXXIII. *agia* est in margine edit. Gryph. V. 25. *roscido* — Nutriant in humore contra metricaliones in Ald. Venet. Gryph. semper enim producitur antepenultima in humore. Statius e MS. *proferat in honore*, et margini edit. Gryph. adscriptum est in odore, quae quidem lectiones haud dubie profectae sunt ab auctoribus, qui spondaeum pro dactylo positum ferre non possent. V. 29. in aliis *Nympha*, insuistis autem in locis voces *Nympha* et *Lympha* a librariis pro labitu commutatae sunt. vid. quos laudat Drackenborch.

se obtulit Peleo, Deliam suam comparat Tibull. I, 5, 46. — *Idalium* vid. supra ad Carm. XVI.

V. 19. *bona cum bona*, suavis *εὐδαιμονία*, ut apud Ovid. Trist. IV, 2, 15. *Plebs pia cumque pia* — *bona lite* faustis omnibus.

V. 21. *Myrtus Asia* h. e. ad *Asiam* paludem. Est enim iam *Asia* angustus tractus pariter Lydiae ad Caystrum, non longe a Tmolio, vel ex Homero satis notus. Iliad. II, 461. vid. Voss. ad h. l. et Heyne ad Virg. Georg. I, 383. de universa terra Asiatica non cogitandum esse sponte apparet. Passim huiusmodi a poetis tenerae puellae myrto comparari solent. vid. Horat. Od. I, 25, 18, ubi alia loca excitavit Iani. cf. infr. LXIV,

89. — *ludicrum* *ἐδωκεν, κέρπειν* ut haberent quo se oblectarent. Serv. ad Virg. Eclog. X, 62. Ceterum ad h. l. conferatur doctissimus Mitscherlich, ad Hymnum in Cererem pag. 116, ubi pulchre loci nostri interpretationem ducit ex Aristophan. Av. v. 1099. *ἡμεῖς τε περικύβητ' ἀνέδινον Ἀλκίπρην πύρρον χυλὸν* — *Τὼν τε κερκυμένων*.

V. 26. *huc aditum ferens*. — *aditum ferre* dictum est ut *pedem ferre*. — *perge linquere* h. e. linque sine mora. Eleganter enim *πὲρ* *pergere* inservire solet periphrasi, cum sermo est de rebus, quae confestim et nulla interposita mora fieri debent. — *Thesp. rup. Aon. spec.* h. e. Heliconem, qui a *Thespiis* urbe Boeotiae, molliter assurgere incipit. vid. Voss. unde Musaeo

CATUL. Carm.

T

Ac domum dominam voca,
 Coniugis cupidam novi,
 Mentem amore revinciens,
 Ut tenax hedera huc et huc
 Arborem implicat errans.

35

Vos item simul integrae
 Virgines, quibus advenit
 Par dies, agite in modum
 Dicite: O Hymenaeae Hymen,
 Hymen o Hymenaeae:

40

ad Sil. Italic. XI, 20. V. 31. *Ad domum* in quibusdam. Saepissime quidem voculae *ad* et *ac* confusae sunt a librariis negligentia, quod multis exemplis Livianis docet Drackenborch. ad Liv. T. III, p. 420, sed nunc *ac domum* laud dubie genuina est lectio. V. 34. *haec* et *haec* in edit. vet. Venet. Gryph. Muret. at in omnibus MSS. Statii *huc* et *huc*. V. 36. *vos*

dictae sunt *Thespiades* - *Lympha* quos *sup.* etc. h. e. quos desuper rotante aqua frigida humectat fons Aganippe.

V. 31. *Ac domum dominam* voca. suaviter iam nova nupta vocatur *domina*, quo quidem blando nomine tam puellae in re amatoria, quam uxores et matronae gaudebant. Hinc Epiet. Enchirid. cap. XL, p. 159. edit. Hein. *ἐν γυναικὶ ἰδιότης αὐτὴ τίτλωνται καὶ τῶν, καὶ τῶν αὐτῶν αὐτῶν καὶ τῶν αὐτῶν*. cf. Spanhem. de usu et Praest. Num. Dissert. XII, p. 487. *Cerda* ad Virgil. Aeneid. VI, v. 347. et *Rittershus.* ad Oppian. Cyneg. I, v. 4. - *mentem amore revinc.* etc. h. e. animum eius cum nutriti quimo ita connectens mutuo amore et vinciens, ut, quo tenaci amplexu hedera implicari solet arbori, eodem illa marito implicetur et cum eo coalescat. *revinciens*, eleganter *vinciendi*

notio transfertur ad amorem. *Brouckhus.* ad Tibull. I, 36, 20. *tenax hedera* tenaciter adhaerens, nec facile se divelli patiens. *errans* h. e. *serpens* *multipli lapsu et erratico* ut loquitur Cicero Cat. Maior. cap. 15. *αἰετὶς ἀδυνάμων*. Suavissima autem hac comparatione usus est quoque Horatius Od. I, 36, 20. *nec Damalis novo Divelletur adultero, Lascivis hederis ambitiosior.* cf. eundem Epod. XV, v. 5, 6.

V. 36 - 41. *integrae castae* et intactae. cf. supra ad *Caria*. XXXIV, v. 2. - *in modum dicite* ad numeros et rhythmum caute, choro eum rhythmico et ad leges musicas accinite, idem mox v. 123. dicitur *in modum concinere*. - *dicere*, ut Graecorum *λεγειν* pro *cancere*, tritum et pervulgatum est: collegit tamen exempla *Brouckhus.* ad Tibull. II, 5, 11.

Ut lubentius, audiens
Se citarier ad sinum
Munus, huc aditum ferat
Dux bonae Veneris, boni
Coniugator amoris.

45

Quis Deus magis ah magis
Est petendus amantibus?
Quem colent homines magis
Coclitum? O Hymenaeae Hymen,
Hymen o Hymenaeae.

50

Te suis tremulus parens
Invocat: tibi virgines
Zonula solvunt sinus:
Te timens cupida novus
Caplat aure maritus,

55

iterum in edit. Venet. vosque item in MSS. Statii. V. 46. magis amatis in edit. Venet. et omnibus MSS. Statii, vnde ille legendum censeat magis a matris admodum leivne! — magis optimis Gryph. Muret. magis ac magis Vossius. Fons depravatae lectionis laud dubie latet in vetari scribendi ratione a sine aspiratione pro ab, quod saepe reperitur in veteribus codicibus, vid. Brouckhus. ad Propert. I, 16, 13. Probabile autem est scriptura fuisse magis a magis praecipue cum Scalig. in optimo libro magis a magis se invenisse testetur, et litera o cum g, ut v. 68. iungier, pro iungier passim in libris MSS. permutetur, ita ut nostra lectio, elegans sane et commoda, ex hac ratione defendi posse videatur. V. 54—55. Te timent, cupida novus Caplat aure maritus Muret. Te te Hymen cupula

V. 43. seqq. *munus*, munus Hymenaei versatur in confirmandis nuptiis honestis et legitimis; hinc vocatur *dux bonae Veneris* h. e. honestae et Coniugator boni amoris h. e. legitimi.

V. 46. *magis ah magis. ah* iam est particula cum admiratione rem augens.

V. 51. *Te suis trem. par. iuv. suis in gratiam filiarum suarum,*

ut illas faustis nuptiis bees. Expressit hoc laudatissimus inter Nostrates poeta *Ramlerus* in Carm. Lyr. XXVII, ad Hymenaeum. *tibi* exquisite pro *tuis auspiciis*. — *virgines zonula solvunt sinus*, se tradunt marito et copiam sui illi faciunt: *zonam virginum* ipse maritus proprie solvere solebat. *de zona* et *zonae solutione* vid. quos laudavi supra ad Carm. II,

Tu fero iuveni in manus
 Floridam ipse puellulam
 Matris e gremio suae
 Dedis, o Hymenaeae Hymen,
 Hymen o Hymenaeae.

60

novus etc. nulla allata ratione tacite in textum recepit Vossius, cuius vestigia more suo legit Vulp. *novos maritos* quod in omnibus MSS. reperit Statius, sine dubio ἀρχαίους pro casu recto *novus maritus* positum fuit. pro *tenuis* alij *tumens* alij *tenens* maluit. vid. not.

v. 13. adde Iul. Carol. Schlaegerus in Commentatione de Diana λουτήριον = *Te timens cupida novus captat aure marit.* Sensus: tempus illud, quo solemni cantu nomen tuum, Hymenaeae, resonat, [Te] cupide expectat novus maritus et cupidus arrectisque auribus dulcissimos huius cantus sonos captat et excipit. *timens* ne quid forte mali, priusquam hic cantus audiat, speratas nuptias turbet. Cf. Gurlitt in notis ad Rosenfeldi Vers. Metrie. plane contra latinae linguae indolem, vernacula fortasse deceptus, *ti timens* vertit *verehrend.* in hac enim significatione nunquam in bono sensu apud latinos *timere* dicitur = Sed, ut fatear, multo magis mihi arridet lectio *tumens* h. e. libidine turgens, *ἰππύς*, Tibull. I, 8, 36. *Dum tumet et teneros conserit usque sinus.* mihi certe haec lectio ex mea interpretatione multo poeta dignior et rei convenientior videtur.

V. 56. *Tu fero iuveni*, displicet iuvenis *ferus* Burmanno

Sec. ad Lotich. Eleg. IV, 3, 55, *sed ferus ignis* de vehementiori amore apud Ovid. Remed. v. 265. dicitur. *Omnia fecisti, ne te ferus ureret ignis.* Est igitur iuvenis *ferus* idem plane, qui in simillima animi affectione *ardens* vocatur Carm. LXII, v. 23, qui locus a v. 20. omnino cum nostro comparandus est. = *Floridam* h. e. pulchram, suavem et amabilem. vid. de hac voce Brouckhus. ad Tibull. I, 1, 16. = *dedis dedere* inquit Muretus ad hunc loc. *plus quiddam est, quam dare.* *Damus etiam recepturi, dedimus vero ea tantum, quae volumus accipienti propria ac perpetua fieri;* et sane *dedere se* alicui ita dicitur ut sit: totum se alicui tradere et totum ad alicuius voluntatem se componere. vid. Gravius ad Cicer. Orat. pro Cn. Plancio cap. 30, quae quidem notio vel maxime loco nostro convenit. Simillime *dedere* dicitur infra Carm. LXIV, v. 375. *Dedatur cupido iam dudum nupta marito.* Passim tamen *dedere* simpliciter pro *dare* dicitur. Tibull. I, 3, 7. ubi vid. Heyne.

Nil potest sine te Venus,
Fama quod bona comprobet,
Commodi capere: at potest,
Te volente. Quis huic Deo
Compararier ausit?

65

Nulla quit sine te domus
Liberos dare, nec parens
Stirpe iungier: at potest
Te volente. Quis huic Deo
Compararier ausit?

70

Quae tuis careat sacris,
Non queat dare praesides
Terra finibus: at queat,
Te volente. Quis huic Deo
Compararier ausit?

75

V. 68. *Stirpe vincier* in L, MS. et tribus antiquissimis edit. testante editor. Cantabrig. Eandem lectionem reperit quoque Scaliger, sed idem *iungier* vel ex ea causa reponendum esse censet, quod fugitivus oculus librarii *iuncier* pro *iungier* in veteri codice forte exaratum legentis facillime in describenda voce aberrare potuerit. Sic *iunctus* et *vinctus* passim

V. 61. *Nil potest sine te Ven.* etc. ornatè et eleganter pro vulgari: Nullus amor, nisi per te confirmatus, honestus haberi et communi assensu probari potest, at est et habetur honestus per te et tuis auspiciis confirmatus. *aliquid commodi capere* iam est bono eventu in aliqua re gaudere, bene et feliciter aliquid perficere. — Similiter de Hymenaeo Claudian. Epithal. Pall. et Celer, v. 31 — 34. *Hunc Musa genitum legit Cytherea ducentem Praefecit thalamis: nullum iunxisse cubile Hoc sine, nec primas fas est attollere taedas.* Pulchre nostrum expressit Lotich. Eleg. IV, 3,

55, 56. *Nil sine te Venus alma potest Iovis inclita proles Comprobet assensu quod bona fama suo.*

V. 66 — 71. *Nulla quit sine te dom.* l. e. nulla familia edere et suscipere potest liberos legitimos, nisi qui ex coniugio legitime contracto et Hymenaei sacris initiato prognati sint — *parens stirpe iungier* parentis nomen legitima stirpe propagari.

V. 72. etc. *Non queat dare praesid. terra fin.* aditus enim ad summos in republica honores non patebat apud Romanos hominibus spuris. per *praesides* autem intelliguntur omnes, qui

Clausfra pandite iannae,
 Virgo adest. Viden' ut faces
 Splendidas quatiant comas?
 Sed moraris, abit dies;
 Prodeas, nova nupta.

80

Tardat ingenuus pudor,
 Quae tamen magis audiens
 Flet, quod ire necesse sit,
 Sed moraris, abit dies;
 Prodeas, nova nupta.

65

a librarilis permixtae sunt vid. *Drackenborch.* ad Liv. Tom. III, p. 95. pari modo in *vinxisse* et *iunxisse* variant libri apud Claud. Epithal. Pallad. et Celer. v. 32. ubi vid. Interpp. *Stirpe dicitur* Muret. *Stirpe nititur* Stat. V. 81—82. *Tardet ingenuus pudor* *Quem tamen magis audiens* *Flet* in cunctis MSS. Statii et vetustissimis, quas editor Cautsbrigiensis insperat edidit. *tardet* Scalig. et alii antiquae dictum esse possunt pro *tardat*, ut *denset* pro *densat* et alia similia. *quem* referunt ad *audiens* et *audire pudorem* explicant *pudori obtemperare* vel, *parere*; at *magis* pro *nimis* sumunt; quod quam durum sit, quilibet facile sentiet. Si omnino *quem* legendum sit, malim certe duritiam huius versus ita fere molliri: *quem tamen* [pudorem] *magis* iam quam aliorum adhortationem *audiens flet*, *quod ate*. Equidem in textu pro *tardet* dedi vulgarius *tardat* et sic est apud Ald. et in edit. Gryph. pro *quem* ex edit. Gryph. Voss. Graev. Vulp. recepi *quae*, ut olim iam ita rescribendum esse visum est Scaligero, qui inde errorem fluxisse putat, quod Gallicanum fortasse exemplum *quae*

administrandae et tuendae rei-publicae quocumque modo vel munere praesunt et invigilant. cf. Scalig. et Voss.

V. 76. *Viden' ut*. vide de hac formula, qua repente animus ad rei cuiusdam contemplationem avocatur, *Burmman.* et *Heins.* ad Valer. Flacc. V, v. 535. et *Brouckhus.* ad Tibull. II, 1, 25. sic Graeci *ὡς ἵδῃ* — *ut faces splendid.* *quat. com.* sublimius pro: scintillant. Paulo audacius enim rutilantes flammae radii a sublimioris spiritus poetis comparari solent *crinibus*. Loca

quaedam collegit Vulp. Sic *crines* tribuuntur astris. vid. quos laudat *Dorville* ad Charit. p. 656, edit. Lips. Sic *sol ignicomus* apud Auson. Epist. VII, 8. Ceterum cum nostro compara Hesiod. Scut. Heroul. v. 275. — *prodeas* verbum pompae muliebris. cf. *Brouckhus.* ad Tibull. I, 10, 70.

V. 81. *Tardat ingenuus pudor* etc. sensus: tardat quidem ingenuus et virginalis pudor, quem lubenter illi concedimus; eadem tamen nunc audiens, quod ire necesse sit, multo ma-

Flere desine. Non tibi,
Aurunculeia, periculum est,
Ne qua femina pulchrior
Clarum ab Oceano diem
Viderit venientem.

90

Talis in vario solet
Divitis domini hortulo
Stare flos hyacinthinus.
Sed moraris, abit dies;
Prodeas, nova nupta.

95

Prodeas, nova nupta, sis:
Iam videtur, et audias

sine diphthongo pro *quae* scriptum obtulerit. cf. not. V. 87. in MS. Statii *Arunculeia*, unde forte legendum putat *Arunculea*. *Heracleia* in edit. Ald. Vuet. Gryph. Muret. V. 96. *Prodeas nova nupta si Iam videtur* in omnibus MSS. et editionibus antiquissimis, quae quidem lectio facilitate sua ita se commendat, ut iure mireris eius integritatem in disceptationem vocatam fuisse a Scaligero. Emendavit autem Scaliger hunc locum ita, ut in textu et plerisque post Scaligerum editionibus nunc legitur, quae nihil elegantius a poeta in toto hoc poemate scribi potuisse pronunciat. *Elegantissimus poeta, sit illo puerilis imitatur festinationem votorum in vulgo. Nam cum vulgus optat aliquid, tametsi id non evenit, tamen quasi evenit, sibi ipsum persuadere conatur.* Eleganter omnino sic scribere poetam et rem ad sensus vocare potuisse quis neget? Sed cum nullum plane in libr. MSS. et edit. vet. latentis in hoc loco vitii appareat re-

gis flet et tardius procedit. - Meliorem rationem ex verbis paulo impeditionibus bonum et commodum sensum eliciendi equidem reperire non potui. Sensus autem, qui ex mea interpretatione, et recepta lectione exit vel propterea commodus et rei conveniens videri potest, quod, quo magis saepe homines in re tristi a lacrymis sibi temperare iubentur, eo magis in eas crumpere et dolori indulgere solent. Quod vel maxime de pudore virginali valet. vid. Var. Lect.

V. 86. *Flere desine etc.* a fletu iam ideo Aurunculeiam abstinere iubet, quod formae venustati, qua ab nulla omnino superetur femina, vel maxime fidere, et hinc felicissimum augurari possit coniugium. *Clarum ab Oceano diem vid. ven. ornatissime pro simplici: exstiterit.*

V. 91. *Talis in vario sol.* cf. omnino Carm. LXII, 39, seq. *horto vario* h. e. floribus versicoloribus distincto. *stare* h. e. florere. Sic saepe res *stare* dicuntur, quae in summo flore

Nostra verba. Viden' faces
Aureas quatiunt comas;
Prodeas, nova nupta.

100

Non tuus levis in mala
Deditus vir adultera,
Probra turpia persequens,
A tuis teneris volet
Secubare papillis:

105

Lenta qui velut assitas
Vitis implicat arbores,
Implicabitur in tuum
Complexum. Sed abit dies;
Prodeas, nova nupta.

110

utrigium, quis vere Catallum ita scripsisse praestet? Quod si enim verba *si iam videtur* frigent, friget quoque, quam substituit Scaliger, particula *sis*, quae eandem significationem habet. — Equidem ex lege, quom mihi in interpretandis veteribus scripsi, ab iis lectionibus, in quas omnes libri MSS. et edit. vetl. amice conspirant, si illo modo sensus ex iis erui potest idoneus, non facile discedendum puto. — Vossius, haud dubie exemplo Scaligeri inductus, pro *si* reposuit *et*, ut sit nota silentii, sed valde cum Vulpio vereor, ut haec particula sine vocalis adiumento syllabam explere possit. V. 98. *viden' ut faces* vitiose in Grapb. et quibusdam aliis invito metro. *vide ut faces* rectius vult Statius. V. 105. *papillis* Venet. contra

sunt. V. 96. vid. Var. Lect.

V. 99. *fac. aur. com. q.* cf. ad v. 78. Sic *χρυσὴν ἰδρύσσει* de coruscante siderum splendore in Orph. Fragm. VI, v. 22, p. 306, edit. Gesner. *χρυσὴν χρύσι* ἰδρύσσει *ἀστεργήτιος* vocatur Hesperus apud Bion. Idyll VIII, v. 1.

V. 101. *in mala adultera* h. e. lasciva et proterva: ut contra supra v. 19. *bona virgo* honesta et pudica. *deditus in aliqua* Lucretiana locutio, vid. *Gifan.* in Ind. Lucret. — *probra turpia* turpem amorem. *a tuis papillis* exquisite pro a te.

V. 106. *Lenta qui velut ass.*

Nobilissima a vite arbori implicita ad adumbrandum coniugalium amoris vinculum arctissimum translata comparatio, qua certatim usi sunt sequioris aetatis poetae. Sic Lotich. Eleg. IV, 3, 147. *Ergo velut patula vitis se tollit in ulmo, Vitis et impositum sustinet ulmus onus. Sic pius uxori vir adhaereat — lenta elegans epitheton, flexibilem vitis tenacitatem notans, qua arborem, cui annexa est, complectitur. Adiungebantur autem vites praecipue ulmis. Columella de Re Rustic. XI, 2, 79. Ulmi quoque recte vitibus maritantur,*

* * *

* * *

* * *

O cubile, quot, o nimis

Candido pede lecti,

115

Quae tuo veniunt hero,

Quanta gaudia, quae vaga

Nocte, quae media die

Gaudeat! Sed abit dies;

Prodeas, nova nupta.

120

metrum. V. 111. *** Hic tres versiculi ab omnibus MSS. atque editionibus antiquioribus sine ulla exceptione ut Scaliger affirmat, absunt, et hi duo, quos ad edit. Bipont. excudi curavimus, varie et corrupte leguntur. — Piget fere adscribere, quot modis lacunam huius strophæ explere studuerit virorum doctorum sagacitas. Apud Aldum integra strophæ legitur sic: *O cubile quot amine Candido lactea pede Quae tibi veniunt bona, Gaudeas sed abit dies, Prodeas nova nupta.* In edit. Gryph. hoc modo: *O cubile quod homine Candido pede lectulis Quae tibi veniunt bona, Gaudeas, sed abit dies, Prodeas nova nupta.* In edit. Muret. ita: *O cubile quot omnia Candida pede lectulis, Quae tibi veniunt bona? Gaudeas, sed abit dies. Prodeas nova nupta.* Scaliger duos versiculos, ut in libris MSS. leguntur, ad sensum inde extorquendum iungit et digerit cum sequenti strophæ ita: *O cubile [o nimis Candido pede lecti] Quae tuo veniunt hero, Quanta gaudia.* Vossius omissis tribus versiculis prioribus et asterisco notatis legit: *O cubile quot omnibus Candido pede lecti.* Heinsius in notis ad Catullum tentat: *O cubile quot omnia*, alii aliter. Ego vero ad hunc locum tam interpretandum, quam emendandum ne verbulum quidem addo. Cui volupe est in eiusmodi locis exercere ingenium, per me licet quemlibet sensum ex hoc corrupto loco extundat, aut mutila et deperdita membra resarciat. Mihi quidem antiquitatis monumentum mutilum et detruncatum multo magis placet, quam additamentis a manu recentiori interpolatum et expositum nitidissimis. V. 119. *Gaudeas* in quibusdam.

atque haec ipsa vitis cum ulmo coniunctio vocabatur *coniungium*, *ulmus mas*, *vitis femina*. vid. inprimis *Cerda* ad Virgil. Georg. I, 2. et conf. Carm. LXII, v. 54. — *assitas* h. e. inxta satas, nam recte et saepe *seri* dicuntur arbores. Multa exem-

pla collegit *Heins.* et *Drackenborch.* ad Sil. Ital. X, v. 533.

*** V. 111. vid. Var. Lect.

V. 116. *Gaudia* sexcenties in Veneris usu. *vaga nocte* — *vaga* poetæ appellant, quaecumque motu perpetuo feruntur. vid. *Brockhus.* ad Tibull. I,

CATUL. Carm.

V

Tollite, o pueri, faces:
 Flammeum video venire.
 Ite, concinite in modum:
 Io Hymen Hymenaeae io,
 Io Hymen Hymenaeae.

125

Neu diu taceat procax
 Fescennina locutio;
 Neu nuces pueris neget
 Desertum domini audiens
 Concubinus amorem.

130

V. 122. *videor venire* dedit Scaliger et ex graeca loquendi ratione *ὁρῶ* *ὄρα* explicat. nonnulli legunt *videor videre*, sed nostra lectio *video venire* est in omnibus MSS. teste Statio. Nec in quibusdam. ne Voss. Vulp. V. 127. *Fescennina* iocatio citra necessitatem coniectat Heinsius in not. ad Catull. V. 129. *Desertum Deum audiens* vel *desertum dominum audiens* ex MSS. affert Statius, qui corrigit: *defectam dominam audiens Concubinus*; in versu sequenti pro *amorem* alii legunt *amores*, at Vossius vult *amore*; nec dubitamus, quia recte aliquis *desertus amore* ut *desertus amicis* dici possit, sed sic dure supplendum est *se*; magis placet coniectura editoris Cantabrigiensis: *desertos dominum audiens Concubinus amores*, vel *desertum*

3. 39. Nocti autem a poetis non minus ac *Soli* equi et currus tribuuntur. vid. Heyne Exeurs. ad Virgil. Aeneid. II, v. 8. Tom. II, p. 236. — *media die* h. e. interdiu. *medius* saepe apud poetas est epitheton ornans, et latiori significatione accipiendum est.

V. 121. *Tollite* h. e. in altum tollite, extollite, ut saepe. *flammeum*. vid. ad v. 8.

V. 126. *Neu diu taceat. Fescenn. loc. Fescennini versus*, qui in nuptiis canebantur, *dicti ita*, ut Festus ait, *quod ex urbe Fescennina*, (oppido Campaniae) *allati essent, sive quod fascinum arcere putantur*. Versabantur autem hi versus in iaciendis dieteriis iocisque obscenis et opprobriis petulantibus.

Hinc Fescennina licentia apud Horat. Epist. II, 1, 145. vid. Interpretes ad locum Horat. et ad Claudiani Carmina XI – XIV, *Fescennina* inscripta et inprimis Menagius in Origg. Gallicis s. v. *charivari* — *Neu nuces pueris neget*. Antiquus in nuptiis Romanorum nuces spargendi mos. Spargebantur autem nuces, nupta iam in domum et thalamum deducta, cum a novo marito (Virgil. Eclog. VIII, v. 30. *sparge marite nuces*) tum ab eius concubino, quo turpiter hactenus ille usus fuerat, haud dubie ut indicarent, se relictis, et pueris, qui sparsas nuces colligerent, traditis iam, quibus adhuc indulserant, ineptiis, ad seria et viris digna transituros esse. *Hinc nuces relinquere* Per-

Da nuces pueris, iners

Concubine. Satis diu

Lusisti nucibus. Lubet

Iam servire Thalassio.

Concubine, nuces da.

135

Sordebant tibi villuli

Concubine, hodie atque heri:

Nunc tuum cinerarius

Topdet os. Miser, ah miser

Concubine, nuces da.

140

domino audiens Conubinus amorem. V. 136. Hic versus tam lectione quam interpretatione misere fluctuans et impeditus non parum exercuit interpretum ingenia. in edit. Venet. ab an. 1493. et antiquissimis edit. legitur: *Sordebant tibi villice*, et sic legunt quoque Muret. et Achill. Stat. ne *quid* quidem de lectionis varietate addentes. Subiecta vero est a Mureto hæc interpretatio: « Tu, inquit, nuper villicarum dissuaviari te cupientium oscula, pro innata formosis omnibus superbia, refugiebas, et amore domini ferox et formæ bono: at nunc certe istos animos demittes, cum et dominus ad nuptias animum adiecerit et tondere te insserit, quod inducio est, te ei amplius in deliciis non fore ». et in ceteris editionibus fere omnibus Ald. Gryph. Scalig. Voss. Cantabrig. Vulp. Bipont. hic versus ita profertur: *Sordebam tibi villice Concubine*, cui Vossius subiungit hanc interpretationem: « *Sordebam tibi*, inquit, o concubine villice, meque indignum tuis iudicabas amoribus, elatus nempe et superbus formæ tuæ præstantia, et simul quod villicus seu dispensator et omnia esses apud dominum; sed con-

sins Sat. I, v. 10. dixit pro virilia negotia capessere; vid. ibi *Casaubon*. Alii alias huius ritus causas asserunt, vid. Interpretes ad h. l. et fuse de hac re disputantem *Cerdam* ad Virgil. Eclog. VIII, v. 30. — *desertum domini* doctius pro vulgari: a domino. vid. Var. Lect.

V. 131. *iners concubine*. eleganter iam vocatur *iners* ob cunctationem et consilii inopiam, præcipue cum cinaedi et pathici naturalibus ex causis sint inertes et ignavi. *servire Thalassio* Hymenæi sacris operari. *Thalassius* unde dictus Hymenæus,

vid. apud Liv. I, c. 9. et ibi *Stroth*.

V. 136. *Sordebant tibi villuli*. (vid. de hac recepta lectione Var. Lect.) sensus est: Sordere tibi iam inde ab aliquo tempore, h. e. ingrata molestaque esse coepit succrescens tibi et genas inumbrans lanugo, ecce nunc tempus adest, quo cinerarius nuptiæ iussu os tuum tonsurus hanc tibi molestiam eximet. Egregie autem hæc loci nostri explicatio confirmatur loco Martial. I, 33, v. 5. *Dum nulla teneri sordent lanugine vultus. — hodie atque heri*, h. e. nuper

Diceris male te a tuis
 Unguentate glabris marite
 Abstinere: Sed abstine.
 Io Hymen Hymenaeae,
 Io Hymen Hymenaeae.

145

cules tibi iste spiritus, et iam iam miser a nova nupta traderis cinerario, qui cum capillitio simul quoque auferet istam arrogantiam. — *Sordebant tibi villice* in Libr. MS. edit. Reg. et Heins. vet. cod. teste edit. Cantabrig. — Mihi quidem in hoc versu semper suspecta fuit vox *villicae* vel *villice*; non video enim cur concubinus paulu iam adlitor et cinerario mox tondendus *villicas* praecipue contemserit, ad quas animam potius ille nunc adiecisse videatur; nec mihi persuadere possum concubinum domini dispensatorem in eius domo fuisse [male enim fortasse huc traxeris locum Martial. II, 18, 24 seqq.] nec denique apparet cur Catullus, ex cuius persona dicta omnino videntur: *Sordebam tibi villice*, concubino sorduerit, vel ab illo despectus sit? Desiderabam igitur vocem aliquam, quae, ut magis responderet sequentibus, *primam lanuginem* notaret, et ecce variis a me frustra tentatis, opportune Corradinus de *Altio*, cuius editionem, nescio quo taedio raro alias consulere soleo, ex libro MS. profert *villuli*, quae lectio, sive vero in libr. MS. Corradini extitavit, sive ab eius ingenio profecta sit, unice vera et rei accommodatissima videtur. *Villulus* est diminutivum a *villus*, quod, eodem modo ut lanugo, ad primos et teneros in genis adolescentium propullantes pilos translatus est. Iam vero hospes plane et peregrinus in Catulli carminibus sit, qui, quantopere Noster diminutivorum usu delectetur, et quam multa alia diminutiva apud solum Catullum leguntur, nesciat. Fortasse autem ab ignorantia librariorum, quibus ignota et inaudita esset vox *villuli*, notius vocabulum substitutum est. Non dubitavi igitur lectionem Corradini *Sordebant tibi vil-
 luli*, quam iam in editione Göttingensi 1762 exhibitam video, in textum recipere, quae si sorta aliis displicuerit, facile cum vulgatis, quas recensui, permutari poterit. vid. not. V. 141. *diceret* Corradin.

vel brevi inde tempore. *χθις* vel *χθις* vel *χθις* vid. de haq proverbiali locutione Gatacker ad Antonin. X, 7, p. 292. *Wesseling*. ad Diodor. Sicul. lib. II, c. 5, et ad Herodot. II, 53, p. 129. — *cinerarius* vel *ciniflo* vocabatur servus, qui calami stris in cinere enefactis herae capillum crispabat. vid. Vossius, qui ex Martial. XI, 78, 4. docet concubinos non mariti, ut putabat Muretus, sed novae nuptae iussu

tonsos fuisse. adde Vulp. — *miser* ab *miser* *deponens* iam eius vicem dolet.

V. 141. *Diceris male* etc. Aiunt quidem homines, haud facile te impetraturum esse a libidine tua, ut in posterum abstineas a mollibus et imberbibus pueris, sed abstine quaeso. — *unguentate*, nam die nuptiali vel maxime novum maritum decebat unguentis delibutum caput.

Scimus haec tibi, quae licent,

Sola cognita: Sed marito

Ista non eadem licent.

Io Hymen Hymenaeae io,

Io Hymen Hymenaeae.

150

Nupta tu quoque, quae tuus

Vir petet, cave ne neges;

Ne petitum aliunde eat.

Io Hymen Hymenaeae io,

Io Hymen Hymenaeae.

155

V. 146-48, *qua licent* Scalig. *coelibī soli cognita* Passeratius in exemplaribus Memmianis, unde, si vetusti alicuius exemplaris autoritate fulciri possit haec lectio, Catullum fortasse scripsisse putat Vossius: *Scimus haec tibi coelibī et soli cognita*, quod mihi quidem multo magis displicet pro *sola* Statius quoque rescribit *soli*. — Haud dubie vulgata lectio retinenda est, quae in omnibus scriptis et impressis apparet, et rectissime quoque servata est a Vossio.

V. 146. *Scimus haec tibi etc.* Sensus: probe quidem scimus, te iis tantum hoc usque amoris indulsisse ineptiis, quae cadunt in iuvenes, liberius autē nuptias vivendi potestate gaudentes, [h. e. te non nisi pueris meritoriis ad explendam libidinem adhuc usum esse] iisdem tamen nunc tibi marito amplius indulgere non licet. In eadem fere sententiam apud Terentium Simo ad Davum de filio, cui uxorem daturus est, Andr. 1, 2, 17. — *nam, quod antehac fecit nihil ad me attinet. Dum tempus ad eam rem tulit, sivi, ut animum expleret suum: Nunc hic dies (sc. nuptialis) aliam vitam adfert, alios mores postulat. cognita. cognoscere in re Venerea vid. Davisius ad Caesar. B.G. VI, 21. ubi est feminae notitiam*

habere et Heraldus in Animadvers. ad Lambl. c. V, p. 154. Sic apud Graecos γυναικείον vid. Interpret. ad Nov. Test. Math. I, 28. et Gatacker de N. T. St. cap. XI, p. 47. — sed marito. hic versus est hypermeter, ut paulo ante v. 142. et v. 191 et 234. cnius syllaba abundans a prima vocali sequentis versiculi absorbetur. — *eadem* pro adverbio anmit Scaliger et spondaicum dactyli loco positum esse putat.

V. 151. *Quae tuus vir petet*, honeste pro vulgari: quando rem tecum habere vult. *cave*, ultima huius imperativi corripitur. vid. Var. Lect. supra ad Carm. X, v. 27. — *ne petitum aliunde eat*, ne alias mulieres exercendae libidinis causa adeat, alibi scortandi occasionem exquirat.

En tibi domus ut potens,
 Et beata viri tui,
 Quo tibicine serviat,
 Io Hymen Hymenaeae io,
 Io Hymen Hymenaeae.

160

Usque dum tremulum movens
 Cana tempus anilitas
 Omnia omnibus annuit.
 Io Hymen Hymenaeae io,
 Io Hymen Hymenaeae.

165

V. 156. *domus ut potens* inepte coniecit Heius. in not. ad Catull. V. 157. *En beata* Heius. in not. ad Catull. V. 158. *Quae tibi sine fine erit* Ald. haud male, puto, ad sensum fere huic: quae continuo et haud interrupto usque tam diu in potestate tua erit, usque dum etc. *Quae tibi sine serviat* Vernet. Cantabrig. quae quidem lectio, ex Pontani coniectura, perquam elegans et quam proxime ad veterem scripturam accedere videtur editori Cantabrig. Affermat autem Scaliger MSS. et antiquas Edit. habere: *sine fine serviet*, hinc in edit. Gryph. contra metram legitur: *Fine quae tibi sine serviat* — *sine fine servit* L. MS. et edit. R. teste editore Cantabrig. *sine servit* liber Massi et sic in plerisque MSS. esse testatur Voss. ex his depravatis lectionibus fecit Scaliger: *quae tibi sene serviet*, ut *sene* *ἀρχαῖος* dictum sit pro *seni*, at Statius tantat: *quae seni tibi serviet* proliant Bruckhus. ad Tibull. I, 7, 88 sed utraque lectio vix ullo modo ferri potest ob sequentia: *usque dum tremulum* etc. quis enim bene dicat *quae tibi serviet seni usque dum senex es?* excussis omnibus, quae a viris doctis in medium prolatae sunt, emendationibus, praeceteris elegans et orationi accommodata mihi visa est coniectura Vossii, ad veteris scripturae ductum *quae tibi sine servit* rescribentis *Quo tibicine serviat*, quam in tanta lectionis ambiguitate et inconstantia fidenter cum Vulpio in textum recepi; vid. not. — Mihi quidem succurrebat legendum fortasse esse: *Quae tibi*

V. 156. *domus potens*, h. e. nobilitate praepollens et insignis: *beata* opulenta, divitiarum copia abundans, *Quo tibicine serviat*. (vid. Var. Lect.) h. e. quo quasi fulcro domus nitens pareat tibi dominae et matrifamilias, usque (v. 161) dum etc. *tibicen* h. e. columna, cui domus incumbit, eodem modo ut *fulcrum* vel *columnen* translatum videri debet ad eos, in quibus summa rei

vertitur. Sic infra LXIV, v. 26. *Peleus* vocatur *Thessaliae columnen*, ubi plura de hac locutione dabimus in notis — Egrege autem et vere maritus, in quo (ut verbis utar Virgilii Aeneid. XII, v. 59.) *omnis domus inclinata recumbit*, columnen vel tibicen familiae vocatur.

V. 161. *Usque dum tremul. mov.* etc. versus ornatissimi splendidissimique pro vulgari:

Transfer omine cum bono

Limen aureolos pedes,

Rasilemque subi forem.

Io Hymen Hymenaeae io,

Io Hymen Hymenaeae.

170

Adspice, intus ut accubans

Vir tuus Tyrio in toro,

Totus immineat tibi.

Io Hymen Hymenaeae io,

Io Hymen Hymenaeae.

175

bene serviat. V. 171. *unus ut accubans* constans lectio in omnibus MSS. et edit. vet. cuius integritas haud dubie impugnata est ab iis, qui in explicatione *res unus* haerent. Est autem *vir unus*, qui plane is est, qui esse debet, unice coniugi deditus et in explendis boni viri partibus unice occupatus. Eodem plane sensu supra dicebatur Carm. XXII, v. 10 *unus caprimulgus*, ubi cf. notas, et sic egregie *res unus* respondet in v. 173 *totus*. Mutata autem est vox *unus* ab interpretibus vel in *unus* ob solemnitatem fortasse harum duorum vocum in libris veteribus confusionem. vid. Drackenborch ad Sil. Italic. V, v. 113 et XV, v. 590 vel in *unctus* Barth. Adversar. 1159—60. vel in *udu*. Nic. Heins. Adversar. c. X, p. 102 et in not. ad Catull. vel denique in *intus*, quod in plerisque editionibus nunc apparet — Salmasius ad Solm. p. 1256. parum feliciter tentat: *Adspice*

usquedam in extrema aliquando senectute constituta et aetate fessa, omnia bona omnibus, qui ea appetunt, lubenter concessura es. Anus autem annosa subinde tremulis capitis motu nutare et aliis fere annuere solet. *tempus* pro parte capitis, de qua pluralem modo dici Grammatici praecipiant, apud ipsum Ciceronem in singulari occurrit A. ad Herenn. IV, 55. cf. *Gifan.* in Indic. Lucret.

V. 166. *Transfer omin.* c. bon. lim. aur. pedes, Plaut. Casin. IV, 4, 1. *Sensim super attolle limen pedes nova nupta.* Ominosum enim putabatur vel ingrediendo vel egrediendo limen tangere vid. Burmann. ad

Ovid. Amor. I, 12, 4. Tradunt autem, qui de Romanorum ritibus nuptialibus scripsere, novam nuptam, ut invita nubere et virginitatem deponere videretur, a paranympis trans limen portatam esse. *aureolos* pulchros. res nota. — *forem rasilem* eleganter politam et laevigatam, cf. Voss.

V. 171. *Adspice intus* vid. Var. Lect. *Tyrio in toro* lecto triclinari, purpura Tyria instrato. Sponsus nimirum geniali mensae cum aequalibus adsidens expectabat sponsam. cf. Carn. LXII, v. 3. Non enim de lecto cubiculari cogitandum esse docet vers. 191, 92 et 201. — *Totus immineat tibi*, toto pectore et

Illi, non minus ac tibi,
 Pectore uritur intimo
 Flamma, sed penite magis.
 Io Hymen Hymenaeae io,
 Io Hymen Hymenaeae.

183

Mitte brachiolum teres,
 Praetextate, puellulae;
 Iam cubile adeant viri.
 Io Hymen Hymenaeae io,
 Io Hymen Hymenaeae.

185

Vos bonae senibus viris
 Cognitae bene feminae,

intus et accubans Vir tuus Tyrus ut toro Totus immineat tibi. V. 176. *Ille non minus atque tu Pectore uritur intimo Flamma, sed penitus magis* Gryph. Muret. et alii; sed multo doctior haud dubie est lectio nostra, quam dedit Scaliger ex libro suo, quamque omnes MSS. Statii confirmant, nisi quod in hic *uritur* legitur. Eandem suppeditant MSS. et tres antiquissimae edit. affirmante editore Cantabrig. V. 183. *Iam cubile adeat.* Gryph. Muret. Vulp. sed omnes libri MSS. et edit. vetustiores offerunt *adeant*. recte! vid. not. V. 186. mirum quantum in hoc versu libri veteres discrepant. *Unis sedibus bonae Venat. Imis sedibus bonae* laudat Perthenius in notis. *Binae in aedibus unius Cognitae bene feminae* Gryph. Sed in omnibus MSS. Statius invenit: *Vos bonae senibus unis*, unde ille reposuit nostram, Scalligeri et aliorum auctoritate stabilitam, lectionem *Vos bonae senibus viris*. Vossias pro *viris* mavult *bonis*, cui emendationi egregie favet v. 19 et huius epitheti usus per totum hoc carmen suaviter repetitus. V. 187. Co-

oculis in te haereat, toto animo in te feratur et amplexus tuos cupide petat.

V. 176. *Ille non minus ac tibi*, h. e. in eius medullis non minor ac tibi ignis ardet, [ut supra loquitur Noster XLV, 16.] *flamma uritur* graece *εἰς δάκρυς*, vid. Scallig. *sed penit. mag.* h. e. imo pen. mag.

V. 181. *Mitte brachiol. teres puellulae*, h. e. e manu dimitte teres pu. brach. *praetextate* intelligitur puer iugenuus, et quidem *patrimus et matrinus* 444

2011 qui nuptam ad domum mariti deducebat *πατρίμους*. *Patrimus et matrimus*, auctore Festo, *praetextati tres nubentem deducunt: unus, qui facem praefert, duo, qui nubentem ducunt.* — *adeant* nimirum virgo et pronubae, a quibus sponsa in lecto geniali collocabatur, ut docet strophæ sequens.

V. 187. *Cognitae bene feminae* spectatae fidei et castitatis. Debebant etiam pronubae istae esse *univirae*.

Collocate puellulam.
Io Hymen Hymenaeae io,
Io Hymen Hymenaeae.

190

Iam licet venias, marite:
Uxor in thalamo est tibi
Ore floridulo nitens;
Alba parthenice velut,
Luteumve papaver.

195

At marite, ita me iuvent
Coelites, nihilominus

gnitae breve Scalig. V. 196—200. Hunc locum inquinatissimum egregie purgavit atque ad formam mundiciorem, ad Catullianam venustatem compositam, revocavit Scaliger. Transposuit autem, et, ut nunc legitur,

V. 192. *tibi*, h. e. in tuam gratiam et voluptatem. Sic Tibull. IV, 6. 3. *Tota tibi est hodie, tibi se laetissima comisit* Virgil. Eclog VIII, v. 30. *tibi deserit Hesperus Octam* et sexcenties alibi.

V. 193. *nitens*, formosa. vid. supra ad Carm. II, v. 5.

V. 194. *Alba parthenice* herba quaedam, cuius nomen incertum est. vulgo vocant *Mutterskraut*. — *luteumque papaver* — color luteus non semper eodem modo dicitur, nec unum eundemque colorem notat, sed ut caeruleus fere flavus rufus et alii colores, latius patet. Hinc passim a viris doctis de coloribus veterum multum et acriter disceptatum est; de quorum diversitate et vaga notione nos ipsi, prima quaque pro muneris nostri partibus scribendi aliquid oblata occasione, in singulari commentatione uberius exponere in animum induximus. colorem luteum affinem esse colori

rufo et roseo vel ex nostro loco sponte apparet. Flagitat enim hunc colorem tam ipsa instituta comparatio, color albus enim in ore pulchrae puellae permixtus esse debet cum colore roseo et purpureo. cf. Anaer. Od. XXVIII, v. 23. et quos ibi in hanc rem landat Cl. Fischer, quam ipsum nomen, cui additur, *papaver*. Sant autem, auctore Plinio, Hist. Nat. XIX, 8, 53. *Papaveris sativi tria genera: Primum candidum, cuius semen tostum in secunda mensa cum melle apud antiquos dabatur. Alterum genus est papaveris nigrum, cuius scapo inciso lacteus succus excipitur. Tertium genus, rhoeam vocant Graeci, id nostri erraticum. Sponte quidem, sed in arvis cum hordeo maxime nascitur, erucae simile, cubitali altitudine, flore rufo et protinus deciduo: unde et nomen a Graecis accepit. Aperte autem tertium papaveris genus a poeta innuitur: Multus iam fuit in*

CATUL. Carm.

X

Pulcher es, neque te Venus
Negligit. Sed abit dies;
Perge, ne remorare.

200

Non diu remoratus es.
Iam venis. Bona te Venus
Iuverit: quoniam palam
Quod cupis, capis, et bonum
Non abscondis amorem.

205

Ille pulvis Erythrei,

emendavit Vir magnus hanc stropham, quae olim sinistrae post sequentem posita corrupte legebatur ita: *Ad maritum tamen iuvenum Coelites nihilominus Pulchre res*. Unde Parthenius fecerat: *At marita tuum tamen Celites nihilominus Pulchra res*, et Statius lapide ex coniectura proposuerat: *Admetum iuvenem tamen Celites nihilominus, Pulchra res*. (cuius lectionis explicationem vide sis apud ipsum) — Plausum iam tulit haec praecleara Scaligeri emendatio a Vossio et ceteris interpretibus. V. 202. *Iam Venus, bona te Venus Iuverit* proferit e libro veteri Passeratius. venustior sane hic orationis color! V. 204. *Quod cupis cupis* Heins. in not. ad Catull. male! nam sic doctissima perit paranomasia. V. 206. *Ille pulvis Erythraei* vitiose in MSS. edit. Venet. et aliis antiq. *pulvis Erythraei* Guarini. Gryph. *pulvis Eritae* et *Ericae* omnes libri MSS. Statii, unde, quod Avantio iam in mentem venerat, Vossius legendum censet *pulvis* (pro *pulveris*) *Erythri* ab *Erythros* vel *Erythron* parte regionis Cyrennaicae, cuius mentionem facit in Geographia Ptolemaeus. Ab agro *Erythrio* autem, ut docet Vossius, eiusque oppidis Palaebisca et Hydrace incipiebat Lybia siticulosa sive arenosa: ita ut *pulvis Erythrius* sit *arena Cyrenica*. Quam quidem Vossii explicationem, doctam sane et ingeniosam, cupide amplexus est Vulpinus. — Nic. Heins. in not. ad Catull. legi iubet, quod proposuit iam Theodorus Marcius, *Ille pulvis aetherii* vel *aeri* pro *aetherii* et *aerii*. Per *pulverem aetherium* autem innui putat atomos,

explicando colore luteo Salmas. ad Solin. T. I, p. 256 – 58. et Tom. II, p. 1154 – 58. Adde quos laudat, qui de hoc colore egerunt, Titius ad Nemes. Cyreneg. 319.

V. 198. *negligit*, h. e. parum curat; dictum mihi videtur per *lucerna* pro: et tu quoque singularem Veneris curam et benignitatem in concessa tibi formae

pulchritudine et dignitate expertus es.

V. 202. *Bona te Venus Iuverit*, propitia tibi aderit et nuptiarum tuarum eventum iubebit esse felicissimum. *palam* non furtive, sed publica auctoritate.

V. 206. *Ille pulvis Erythri*. vid. Var. Lect. et omnino cum hoc loco compara supra Carm. VII, 2. seqq.

Siderumque micantium
Subducatur numerum prius,
Qui vestri numerare volt
Multa millia ludi.

210

Ludite, ut lubet, et brevi
Liberos date. Non decet
Tam vetus sine liberis
Nomen esse: sed indidem
Semper ingenerari.

215

Torquatus, volo, parvolus

quae ex Epicuri et Democriti sententia numero infinitae sint. Sed haud facile poetae carminibus suis intexere solent philosophorum placita. Multa magis igitur mihi arridet altera eiusdem Heinsii coniectura in notis ad Catull. *pulveris Africi*, quam ceteris lectionibus partim ideo praefereodam puto, quod antiquus genitivus *pulvis* pro *pulveris* apud nullum alium scriptorem occurrit, partim quod in omnibus MSS. teste Statio et editionibus antiquissimis, constanter servatur *si pulveris*. Equidem olim tentabam: *pulveris aridi*, sed illud Heinsii est doctius et poeta dignius. — *Pulvis Erythraei*, quod in textu est, dictum volunt pro *pulveris Erythraei*, ita ut ex diphthongo in *Erythraei* metri causa una littera elisa sit. V. 209. *vestri* pro *nostri* et *vult* pro *vitiosus* in MSS. Statii. V. 210. *Lusum* contracte pro *lusu* et *lucus* in veteribus libris fuisse ait Avantius. Sed Statius in omnibus MSS. quos manu trivit, invenit *ludere*, unde haud dextro Apolline tentabat: *multa mollia ludi*. Scaliger in codice Gallicano exaratum deprehendebat *ludei* pro *lude*, unde fluxit fortasse depravata lectio *ludere*. Voassius ex veteri lectione *ludi* vel *lulite*, quam in nonnullis libris se invenisse affirmat, reponit: *luciae*. Sed quis non praeferat *ludi*, ob statim sequens et egregie respondens *Ludite*?

V. 211 = 16. *Ludite ut lubet* — *ludere* in re Venerea *ἐκδύω* = *ἐκδιδύσκω*, cf. supra ad Carm. XVII, 17. adde Heins. ad Ovid. Heroid. XVII, 6. ad Amor. I, 8, 43, et Interpr. ad Petron. c. 132. sub fin. — *liberos date*, procreate ut v. 67. — *Non decet tam vetus etc.* genti tam nobili et antiquae non spes posteritatis decesse, sed eidem (*indidem*) ex

eadem semper stirpe nova et legitima subnasci debet propago.

V. 216. Tanta est versuum sequentium dulcedo, ut nihil suavius possit excogitari. — *volò*, h. e. opto, ut passim. *parvulus Torquat.* comparant illud Virgil. Aeneid. IV, v. 328. — *si quis mihi parvulus antea Luderet Aeneas, qui te tantum ore referret.* — *Dulce rideat ad*

Matris e gremio suae
 Porrigens teneras manus,
 Dulce rideat ad patrem,
 Semihiantem labello.

220

Sit suo similis patri
 Manlio, et facile inscius
 Noscitetur ab omnibus,
 Et pudicitiam suae
 Matris indicet ore.

225

Talis illius a bona
 Matre laus genus approbet,
 Qualis unica ab optima
 Matre Telemacho manet
 Fama Penelopeo.

230

Claudite ostia, virgines :

V. 220. hunc versum ex corruptis lectionibus *sed micante* vel *sed mihi ante* vel *sed nitente* felicissime restituit Scaliger. V. 222. pro *facile* vult Burmannus Sec. ad Anthol. T. I, p. 305. *facie* cur quæso? V. 226. *Tale Iuliadum a bona Matre sine causa* Heins. in not. ad Catull.

patr. h. e. suaviter patri arrideat. *Semihiantem labello*, semihulco, semiaperto. *Dum semihulco savior* Meam puellam savior apud Gell. Noct. Attic. XIX, c. 11.

V. 221. *Sit suo similis patri*, *spinet eque* *patr.*, nati enim cum patre similitudo probabat uxoris in maritum fidem et castitatem; hinc *etiam sicut lestra* *patr.*, apud Theocrit. Idyll. XVII, 44. sunt liberi furtivo amore suscepti cf. Hor. Od. IV, 5, 23. et quæ in hanc rem conguessit loca Cl. Iani. adde *Græc.* in Leet. Hesiod. c. 5. et *Dorvill.* ad Charit. p. 328, edit. Lips. — *Et pudic. suae matris ind. ore*, Vulpus laudat Martial. VI, 27, 3, 4.

V. 226. *Sensus*: Qualis laus a

matre castissima Penelope parta olim est Telemacho, maxima omnino semperque duratura, talis ad stirpis veritatem probandam a matris castitate contingat Torquato parvulo. — *unica fama*, nimirum in genere suo unica, h. e. maxima. cf. supra Carin. XXIX, v. 12.

V. 231. *seq. Claud. ost. virg.* omnibus in his nuptiis nunc rite peractis thalami iannam claudere iubet virgines et simul carmini, quo lusit poeta, eum bono voto finem imponit. — *munere assiduo*, h. e. assiduo Veneris usu. *munus* in re Veneræ. Sic *munia comparis æquare* Hor. Od. II, 5, 2. et sic passim officium Ovid. Amor. III, 7, 24.

Laisinus satis. At, boni
Coniuges, bene vivite, et
Munere assiduo valentem
Exerceite iuventam.

235

et Propert. II, 22, 24. *exerceite iuvent. exercere* eleganter dicitur de iis, quae otiosa, sterilia ac sine fructu esse non palimur. vid. *Ducker. ad Flor. IV, c. 12,*

p. 900, edit. nov. simili fere sententia Helenae epithalamium finit Theocrit. Idyll. XVIII, 54. Εὐδοίη τῆ ἀνδρῶν εἶσιν ἐνδύειται κλισίῳ καὶ αἰδοίῳ.

CARMEN LXII.

CARMEN NYPTIALE.

Differt hoc carmen nuptiale vel epithalamium a praecedenti ita, ut chorus iuvenum puellarumque, quem poeta ad solemnem cantum nuptialem superiori carmine tantum exhortatus fuerat, nunc vere et rite canendo certet et alternis invicem se excipiat — (v. 1–6.) Iuvenes, sponsi aequales (ἰσάμενοι) mensae geniali, una cum sponso in eius domo accumbentes et sponsam expectantes, surgente Hespero, ipsi a mensa surgunt, et, solo novo marito in triclinio relicto, (Carm. LXI. 171.) ad ianuam, ubi sponsam excepturi sint, se proripientes Hymenaeum dicere parant (v. 6–11.). Interea virgines aequales (ἰσάμεναι) sponsam ad sponsi domum comitantes appropinquant, iuvenesque ad certamen prosilientes conspiciunt (v. 11–20.). Eisdem vident iuvenes et quidem toto animo in re praesenti et laudis honore ex certamine reportando defixas et occupatas, unde sibi paulo negligentioribus et alia omnia curantibus haud facilem praepositam intelligunt victoriam. Eo magis ad praesentis rei studium invicem se excitant. (v. 20–26.) Canere incipiunt puellae et Hespero crudelitatem, filiam ex amplexu matris avellentem, accusant (v. 26–32.) At iuvenes maximis laudibus extollunt Hesperum, cuius affulgente splendore laetissimo, pacta nuptialia confirmantur (v. 32–36.). Iterum puellae rapacitatem Hespero exprobrant adduntque, eius adventu et simul inductis tenebris diligenter sibi cavendum esse a furibus (v. 36–39.). Iuvenes

facete respondent, puellas aliud in ore, aliud in pectore habere, ideoque hunc ipsum, quem palam carpant, tacite optare (v. 39-49.). Comparant puellae virginem intactam cum flore in horto secreto nascente, qui, quamdiu in honore suo intactus et intemeratus superbiat, mirifice pueris puellisque placeat; - at puellam libidine contaminatam similem esse canunt flori decerpto et iam iam flaccescenti, quem nec pueri nec puellae curent (v. 49-59.). Vim elegantissimae comparationis infringunt iuvenes alia ex re agresti petita imagine. Puellarum nimirum conditionem respondere potius aiunt conditioni et naturae vitis, quae, si in nudo arvo nascatur inculta, nec in altum exsurgens mites uvae demittat, nullius pretii haberi soleat ab agricolis, eandem vero, si ulmo maritata foecunditatem promittat, ab iisdem maxima cura coli; et plane ita se habere cum puellis innuptis et nuptis, illas senescere steriles et incultas, has caras et iucundas esse viro et parentibus. (v. 59 usq. ad fin.) Uterque nunc chorus, ut supra in ultima strophæ Hymni in Dian. Carm. XXXIV. ubi vid. nos ad v. 1. (puellarum enim chorus, aequae ac nupta marito, victus iam cessasse videtur puerorum choro,) se convertit ad nuptam, eamque, ut virginitatem, cuius partem aliis concedendam iure sibi vindicare possint parentes, in mariti amplexibus lubens iam deponat, graviter hortatur. - Singulares et divinae huius carminis dotes percipi potius a lectoribus, quam vana declamatione a me describi et extolli debent, quas qui hebetioris ingenii percipere non possunt, ab omni veterum poetarum lectione arcendos puto. - Est autem hoc carmen nuptiale ex amœbæaci carminis genere, cuius lex, ut Heyne præcipit in Argum. ad Virgil. Eclog. III, hæc est, ut is, qui respondet, eisdem versibus et numeris aut contrarium aut maius aut pulchrius aliquid dicat, aut ulla ratione simile quid subiiciat; nec dubito, quin idem latiore significatione recte quoque vocari possit epithalamium. vid. nos in Argum. ad Epith. Manl. et Iul. - In quas nuptias hoc carmen scriptum sit, vix ullo argumento satis firmo probari potest; multi ad eandem Iul. et Manl. nuptias cum superiore referunt: Corradinus præposuit adeo hoc carmen superiori et cum illo coniunxit, sed haud dubie, quod numquam certe sciri potest, nec illud scire multum refert, nescire velle præstat. - Ceterum hoc carmen studiose imitati sunt tam veteres quam recentiores, et a multis in patriam linguam translatus est.

IUVENES.

Vesper adest, Iuvenes, consurgite, vesper Olympo
 Exspectata diu vix tandem lumina tollit.
 Surgere iam tempus, iam pingues linquere mensas:
 Iam veniet virgo, iam dicetur Hymenaeus.
 Hymen o Hymenae, Hymen ades o Hymenae. 5

PUELLA E.

Cernitis, innuptae, iuvenes? consurgite contra,
 Nimirum Oeteos ostendit noctifer ignes.
 Sic certe, viden' ut perneciter exsiluere?

V. 7. *Nimirum Eoos ostendit noctifer imbres Venet.* Stat. *Nimirum arthereos — ignes* Grap. Muret. vetus lectio MSS. fuit *nimirum haec* (vel hoc) *eos ostendit Noctifer imber*, unde Statius ex ingenio proposuit:

V. 1. *Vesper adest, Iuven. consurgite*, cogita unum ex iuvenibus prae aliis forte Hesperium animadvertentem subito iam appellare ceteros et ad cantum nuptialem solemniter modo et certamine cum puellis mox instituendum evocare. — *vesper Olympo Exspectat. d. vix tandem lum. tollit*, ornate et sublimiter pro vulgari: tandem aliquando Hesperus oritur. *tollit lumin.* extollit et profert rutilantem splendorem. Simili modo *Vesper lumina accendere* dicitur apud Virgil. Georg. I, v. 251. aliam surgentis Hesperii descriptionem vid. apud Claudian. Caru. XIV, v. 1, 2. (p. 162, edit. Gesner.)

V. 3. *Surgere iam tempus.* voci *tempus* gerundii loco subiungitur infinitivus, de quo loquendi genere multa exempla congescit Drackenborch. ad Liv. III, 4, 9. Tom. I, p. 545. — *mensas pingues*, in quibus epulae pingues et opinae appositae sunt.

V. 4. *dicetur Hymenaeus.* observa syllabam brevem ante sequentem vocem aspiratam, praecipue ante vocem *Hymenaeus*, passim a poetis produci. sic infra Carm. LXIV, v. 20. Virgil. Aeneid. X, v. 720. et saepe alibi.

V. 5. *Hymen o Hymen.* etc. cf. ad Carm. LXI, 4.

V. 6. *consurgite contra. consurgere* est verbum militare, quod saepe apud Livium de impetu hostili dicitur.

V. 7. *Nimirum Oeteos ostend. Noctif. ign.* h. e. scilicet ortus iam est Hesperus, cuius igneus splendor inde a monte Oeta in conspectum venit. — Noto enim poetarum more sidera montibus oriuntur et occidunt. cf. Virgil. Aeneid. II, v. 801. et alia, quae in hanc rem ibi collegit exempla Cerda. Factum autem est, ut veteres poetae ex antiquiore aliquo carmine, quod in tractibus illis, qui sub Oeta sunt, scriptum erat, hanc formulam retinerent, et ortum Hesperii, qui a Locris in

Non temere exsiluere: canent quod visere par est.

Hymen o Hymenaeae, Hymen ades o Hymenaeae. 10

IVVENES.

Non facilis nobis, aequales, palma parata est:

Adspicite, innuptae secum ut meditata requirunt.

Non frustra meditantur: habent memorabile quod sit.

Nimirum Oetaeas obtendit Noctifer umbras. Scaliger: *Nimirum Oceano se ostendit Noctifer imbre*, *Meleager: Nimirum choreas ostendit Noctifer igneos.* Sed nostra lectio, quam Vossius ex vetustissimo libro Theanaco produxit, egregie confirmatur loco Virgil. Eclog. VIII, v. 30. V. 8. post certe excidisse putat Statius est, quod in nno MS. tres litteras hic erasas fuisse animadvertit. V. 9. *Canent quo visere parent*, vetus scriptura teste Scaligero, et sic est in libro Comelin. Papyr. Pal. et tribus antiquissimis edit. unde vario modo hic locus correctus et excusus fuit. *canent quos vincere par est* Gryph. Muret. *canent quod vespere par est* Meleager. *canent quod vincere par est* edit. Cantabrig. addita explicatione: *carmen victoria dignum canent quo vincere par est receptum est ex quibusdam edit. vet. in edit. Gotting. et Bipont. — Vossiana lectio, quam dedimus, iam est in excerptis Thuanacis.* V. 12. *requirant omnes* edit. antiquiores. Statius autem ex corruptis lectionibus, quas in duobus MSS. invenerat, vario modo hunc versum restituere molitus est, vult enim vel: *Aspice quae innuptae secum ut meditata requirunt*, vel *Aspice innuptae quae ut meditata requirunt*, vel *Aspice quae innuptae secum ut meditamina quaerant*, vel *Adspicite innuptae quae ut meditamina quaerunt*. profecto haec sunt epulae dubiae!

praecipuo cultu habebatur, et in nummis Locrorum frequenter visitur, ab Oeta repeterent. *Oeta* sive *Oeteus* mons fuit Graeciae et limes Thessaliae ab austro, cuius iugum ab oriente versus occidentem porrigitur. vid. Strab. IX, p. 639 et 655, edit. Almelo-ven. Is itaque, qui totum illum tractum habitabant, Veneris seu Hesperis stella, quoties post solis occasum in conspectum veniebat, ab Oetaeis montibus oriri videri debuit. Haec fere sunt, quae egregie ad locum nostrum illustrandum iam observavit Heyne ad Virgil. Eclog. VIII, v. 30. et ad Tibull. in Observat. p. 153, edit. nov. cf. Vossius.

V. 8. vid. de hac formula supra LXI, v. 77.

V. 9. *Non temere*, h. e. non sine praemeditatione. *quod visere par est*, quod visu et auditu dignum est. nam videndi verba ad omnes sensus referuntur; huic respondet mox sequens (v. 13.) *memorabile quod sit*.

V. 12. *innuptae secum ut meditata requir.* h. e. quam curiose repetunt et promere student, quae diligenter antea puellae secum commentatae et meditatae sunt. *meditata* passive, ut *oratio meditata* Tacit. Annal. XIV, 55, 1. et *carmen meditatum* apud Plin. Panegy. c. 3. ubi vid. Schwarz p. 6.

Nec mirum: tota penitus quae mente laborent.
 Nos alio mentes, alio divisinus aures. 15
 Iure igitur vincemur. Amat victoria curam.
 Quare nunc animos saltem committite vestros:
 Dicere iam incipient, iam respondere decebit:
 Hymen o Hymenaeae, Hymen ades o Hymenaeae.

PVELLAE.

Hespere, qui coelo fertur crudelior ignis? 20
 Qui natam possis complexu avellere matris,
 Complexu matris retinentem avellere natam,
 Et iuveni ardenti castam donare puellam?
 Quid faciant hostes capta crudelius urbe?
 Hymenq o Hymenaeae, Hymen ades o Hymenaeae. 25

V. 17. *convertite vestros Vossius.* V. 20. *quis coelo perperam in* quibusdam, nam saepissime a huius scriptoribus *qui pro quis* ponitur. vid. Drackemborch. ad Liv. I, 7 ad verba: *rogitat qui vir esset.* adde Ducker. ad Florum I, c. 18 et Schwarz ad Plin. Panegy. c. 74. p. 366. pro *fertur* in nonnullis extat *luet*, quod haud dubie ex v. 26. intrusum est. sed quemadmodum in hoc versu *luet* melius convenit *et inuoluitur*, ita in

V. 14. *Nec mirum*, h. e. nec mirum adeo videri debet, si memorabile quid profertur ab iis, quae toto mimo et omnibus intentis viribus in eo laborant.

V. 15. *Nos alio mentes, alio divis. aur.* nos aliis rebus, quibus simul aures et animum praebemus, districti et distenti tenemur. *animus divisus*, qui pluribus rebus et cogitationibus eodem tempore occupatur. Virgil. Aeneid. VIII, v. 20. *Atque animum celerem nunc huc nunc dividit illuc.* Similiter apud Ovid. Remed. v. 443. *mens bipartito secta dicitur de eo, qui binas simul amat puellas.*

V. 16. *Amat victor. cur.* Sic

Euripid. Phoeniss. v. 728. *τὸ νικῶν ἴσθι τὰν ὑπερβίαν.*

V. 17. *committite nimirum* cum puellarum animis, h. e. componite; translatus a gladiatoribus, qui *committi* vel *componi* cum adversariis dicebantur.

V. 20. *qui pro quis.* vid. Var. Lect. *fertur.* h. e. voluitur, circumfertur.

V. 21. Ex instituta comparatione cum loco simillimo in Epithal. Iul. et Manl. v. 56. seqq. non sine voluptate animadvertes, quam pulchre eandem sententiam poeta variaverit.

V. 22. *retinentem* sc. se, h. e. reluctantem, aegre se avelli patientem.

CATUL. Carm.

Y

IUVENES.

Hesperè, qui coelò arcet incundior ignis?
 Qui desponsa tua firmes et caubia flamma,
 Quod pepigere viri, pepigerunt ante parentes,
 Nec innescere prius quam se tuus extulit ardor,
 Quid datur a Divis felici optatius hora? 30
 Hymen o Hymenaeae, Hymen ades o Hymenaeae.

PVELLAE.

Hesperus e nobis, aequales, abstulit unam.

* * * *

Namque tuo adventu vigilat custodia semper.
 Nocte latent fures, quos idem saepe revertens,

nostro versu magis respondet fertur rō crudelior. V. 28. Quae pepigere viri liber Memmii teste Passeratius, Voss. et editor. Cantabrig., sed nostra lectio, quia est difficilior, ex lego critica praeferrenda est. V. 32. varie et corrupte hic versus legitur in MSS. Statii, qui inde tentat: *Hesperus e nostris aequalibus abstulit unam*, vel *Hesperus e nostris aequaltem hinc abstulit unam*, in margine edit. Gryph. subscriptum fuit *Hesperè, quis nobis aequaltem hanc abstulit unam*. * * * hic quaedam excidisse iure iam suspicati sicut Statius et Scaliger, quamquam Vossius omnia recte se habere putaverit; non habet enim, quo referatur sequentis versus particula *namque*; ego hanc fere sententiam de idero: *Hesperè, te iure rāpacem vocamus et timemus, namque*. V. 33. Vossius pro *namque* corrigit *nampe* et post vocem *custodia*

V. 26. *Hesperè, qui coelo lucet*. Laudant Homer. *Iliad.* XXII, v. 318. *Ἠσπερος ὁ ἐν νύκτι τοῦ οὐρανοῦ ἱερὸν ἀστὲρ*. et sic apud Bion. *Hesperus vocatur* *ἡσπερος* *ἡσπερος* *ἡσπερος*.

V. 28 - 29. *Quod pepigere viri, pepig* etc. pactum nempe, quod a procis et parentibus ante nuptias contractum, nec prius quam tuis auspiciis et ortu confirmatum est. Disertius igitur hi duo additi versus antecedentem explicavit et declarant, ut saepe apud poetas, et sic *quod non offendere videtur*. - *ardor ex-*quisite pro igneo splendore.

V. 33. *vigilat custodia* h. e. custodes furum abigendorum causa vigilant.

V. 34. *Nocte latent fures*. *lūe fur nocturnus* dicitur apud Calpurn. *Eclog.* III, v. 73 Vossius comparat Hom. *Iliad.* III, v. 10 - 11. per *fures* intelligi simul possunt *adulteri*, ut sexcenties *farta* de adulteriis. v. c. infr. *Carm.* LXVIII, v. 136. et 140. Honestius de Hespero sentit, eiusque affulcente luce ad pastorem commissatum iturus invari in via cupit amans quidam apud Bion. *Idyll.* VIII, v. 6. 8. *Ἠσπερος ὁ ἐν νύκτι τοῦ οὐρανοῦ ἱερὸν ἀστὲρ*.

Hesperè, mutato comprehendis nomine eosdem. 35

IUVENES.

* * * *

At lubet innuptis ficto te carpere questu.
Quid tum si carpunt, tacita quem mente requirunt?
Hymen o Hymenaeae, Hymen ades o Hymenaeae.

PUELLAE.

Ut flos in septis secretus nascitur hortis,
Ignotus pecori, nullo contusus aratro, 40
Quem mulcent auræ, firmat sol, educat imber:
Multi illum pueri, multae optavere puellae:

interpongit. V. 35. *Hesperè* edit. vetl. * * * hic quoque deesse quaedam vel inde colligo, quod versuum numerus, qui par esse debebat, non constat; tot enim versibus, quot puellae occurrant, ex lege cornuini *moebaei* respondendum fuit iuvenibus. V. 36. *Ut* pro utriusque vexus causa coniecit Vossius. V. 37. *Quid mente requir.* alii. V. 40. *convulsus*

*ἐθνεργιστὴν ἐν γλίστρῃ. ἀλλ' ἰσὺν καὶ δὲ
δι' ἱπποκυρτῶν εὐνοϊκῶδους.*

V. 35. *mutato comprehendis nomine eosdem.* nam qui vespere Hesperus, idem mane vocatur Lucifer. vid. Vulp. et Cl. Wernsdorf. ad poet. minor. Tom. III, Excurs. V, p. 508, 9.

V. 36 – 37. versus suavissimi! at puellae simulanter pro indole sua queri et te carpere solent, quod quidem facile illis condonandum est, si, quem palam carpunt et accusant, tacite sibi animo expetant et suspirent. Confer omnino in hanc sententiam infra Carm. LXVI, v. 15 – 19.

V. 37. *Ut flos in septis* etc. Ad nobilissimum hunc locum imitandum certatim sequioris aetatis poetae operam suam contulerunt. Sic suavissimis inde ductis

coloribus egregie Cantum primum distinxit et illuminavit Areostus, quem comparat Vulpins.

V. 40. *nullo contusus aratro.* Imitatus est Maro Aen. IX, v. 435. *Purpureus veluti cum flos, succisus aratro, Languescit moriens.*

V. 41. *educat,* cf. supra ad Carm. XIX, v. 14.

V. 42. *Multi illum pueri* etc. Hunc totum paene versum a Nostro mutuatus est Ovid. Metamorphos. v. 353. *Multi illum (Narcissum) pueri, multae cupiere puellae.* Hausisse quoque inde videtur Virgil. Aeneid. IX, 581. ubi cf. Heyne. – *optavere* graece dictum pro optare solent, ut v. 53. *accollere* pro accipere solent.

Idem cum tenui carptus defloruit ungui,
 Nulli illum pueri, nullae optavere puellae:
 Sic virgo dum intacta manet, dum cara suis est. 45
 Cum castum amisit polluto corpore florem,
 Nec pueris iucunda manet, nec cara puellis.
 Hymen o Hymenaeae, Hymen ades o Hymenaeae.

IUVENES.

Ut vidua in nudo vitis quae nascitur arvo,
 Nunquam se extollit, nunquam mitem educat uvam;
 Sed tenerum prono deflectens pondere corpus, 51
 Iam iam contingit summum radice flagellum:

aratro in vetustis membran. Thuan. et in libro Memmii. V. 45. *dum intacta manet*, tum *cara suis*. sed ex correctione eorum, qui *dum*, *dum* enucleare non possunt, et particulam *sed* in sequenti versu desiderarent. At nostram, quam excudi curavimus, lectionem, non solum agnoscunt omnes libri MSS. et edit. antiquissimae, sed etiam egregie auctoritate Quinctiliani confirmatur (Institut. lib. IX, c. 3.) quem eodem modo hunc locum legisse ex addita explicatione, qua alterum *dum* pro *quoad*, alterum pro *usque eo* sumit manifeste apparet. Subit etiam mirari, cur boins versus emendatores non ad vers. 56. attenderint, ubi in eleganter repetitis particulis *dum dum* nullus aliquid mutare ausus est. cf. not. particula *sed* autem eodem plane modo v. 57. desideratur et subintelligi debet. V. 50. ex depravata lectione membr. Thuan. *quam muniteam* nimis ingeniose

V. 43. *tenui carptus ungui*. Similiter Virgil. Aeneid. XI, 63. *Qualem virgineo demessum pollice florem*.

V. 45. *Sic virgo dum intacta* etc. Hunc versum ita explico: plane ita se habet cum virgine, quamdiu illa virginitate gaudet, et quamdiu ideo cara est aequalibus suis. *dum* pro *quamdiu* sexcenties v. c. in trito illo Terentii: *dum moliuntur, dum comuntur, annus est*.

V. 46. *Cum castum amisit pollut.* etc. ornatè pro vulgari: cum virginitatem amisit concubitu.

V. 49. *vitis vidua nulli arbori* alligata. cf. Horat. Od. IV, 5, 30. et notata ibi in hanc rem ab interpretibus. *arvo nudo*, h. e. nullis arboribus, quibus adiungi vitis possit, consito.

V. 51. Versus tam verborum structura et artificiosa colloca-tione, quam ornata splendidis-sinus. *Corpus tenerum*, teneri palmites *deflectens prono pon-dere*, ob pondus, quo laborant et se sustinere non valent, ad terram inclinantes.

V. 52. *contingit summum radice flagellum*, exquisitiori loquendi ratione pro: radicem

Hanc nulli agricolae, nulli accolluere iuveni:
 At si forte eadem est ulmo coniuncta marito,
 Multi illam agricolae, multi accolluere iuveni: 55
 Sic virgo, dum intacta manet, dum inculta senescit:
 Cum par connubium maturo tempore adepta est,
 Cara viro magis, et minus est invisā parenti.

At tu ne pugna cum tali coniuge, virgo.
 Non aequum est pugnare, pater quō tradidit ipse, 60
 Ipse pater cum matre, quibus parere necesse est:
 Virginilas non tota tua est: ex parte parentum est:
 Tertia pars patri data, pars data tertia matri,

Vossius coniectat: *Amineam educat uvam*, quem vid. V. 53. et 55. *colluere* duo MSS. teste Passeratio. V. 54. *ulmo coniuncta maritae* vult Heins. in not. ad Catull. V. 59. et *idq̄ nec pugna* MSS. omnes teste Stat. et edit. antiquissimae, accedente Vossio. V. 63. *Tertia pars patris est, pars est data tertia matri* Muret. Voss. in nonnullis edit. antiq. primo loco *matri* et secundo *patri* positum est.

contingit summo flagello, flagellum est vitis pars superior.

V. 53. *Hanc nulli agric. null. accol. iuveni*, hanc neque agricolae neque iuveni curare solent. Eiusmodi enim vitis sine omni cultu neglecta incet in nudo agro, et vel pedibus ab agricolis et iuvenis conteritur.

V. 54. *ulmo coniuncta*. cf. ad Epithal. Iul. et Manl. v. 106. seq.

V. 55. *Multi illam agr. mult. accol. iuveni*. verba huius versus non subtiliter exigenda sunt. Iuveni enim vix dici possunt proprie colere vitem ulmo coniunctam, sed, si quid illi ad eius cultum conferunt, debet id fieri, antequam vitis seritur, dum terram aratro proscindunt eamque illius sationi aptam reddunt.

V. 56. *Sic virgo* sc. ab omnibus negligitur. *dum conditionaliter pro si*, vel simpliciter pro relativo *quac*.

V. 57. *par connubium* h. e. conveniens, puellae conditioni aetatique respondens. *maturo tempore* cum puella (ut cum Virgil. loquar Aeneid. VII, v. 53.) iam matura viro iam plenis nubibus annis.

V. 59. *cum tali coniuge*, tam praecellente et eximio. vid. Burmann. ad Petron. c. 16. et ad Phaedr. III, 9, 6. Schwarz ad Plin. Panegy. c. 11, p. 23 Heins. ad Ovid. Fast. V, 460. sic *reus* apud Graccos. vid. Spanhem. ad Callimach. H. in Dian. v. 146.

V. 60. *pugnare* sc. cum illo, cui ipse pater te tradidit.

Tertia sola tua est: noli pugnare duobus,
 Qui genero sua iura simul cum dote dederunt. 65
 Hymen o Hymenaeae, Hymen ades o Hymenaeae.

V. 64. *Tertia sola tua est, hanc tibi, primus ab illa: Sed contra Ovid. Heroid. XX, v. 157. propior certe, quam pater, ipsa Haec mihi se pepigit: pater sibi est.*

CARMEN LXIII.

DE ATY.

Ore profundo ruit poëta, et miserrimam Attinis sortem numeris decantat concitatoribus. — Atys vel Attin, nave per mare ad-
 vertus, statim cum comitibus pergit ad nemus Phrygium Cybelae sacrum, ubi insano furore correptus, amputat sibi virilia. Quibus cum ille se privatum et sanguine suo terram maculatam videt, furibundus arripit instrumenta musica in sacris Cybeles, ab eius cultoribus furore percitis tractari solita, et comites, ad exemplum ducis iam eviratos, montem, qui sacrorum tumultu et rauco musicorum instrumentorum clangore reboët, una secum adire et vagis erroribus animum exhilarare iubet. — His iussis exoritur ululatus, tympana et cymbala renugunt, ad montem ruit chorus, dux Atys praecit, et sic tamdiu lymphata mente in monte tumultuantur, usquedum ad aedem Cybeles perveniunt, ubi languore victi obdormiunt. Atys, sub primo solis ortu excitus molli somno, quo downita fuerat vesana mentis rabies, ad se redire incipit, facta sua animo recolit, quibus nunc derelictus sit, sentit, ad mare recurrit, lacrimat, et ad patriam conversus plena affectus oratione, felicissimam, qua olim in patria usus sit, conditionem cum praesenti sorte miserrimam comparat. Dum igitur has tristes querelas fundit, et iam iam facti sui illum poenitet, Cybele solum de iugo leonem, qui quovis terroris excitandi modo iuvenem de fnga cogitantem percellat et ad reditum compellat, immittit, quem cum impetum in se facientem videt Atys, ad nemora refugit, ubi omne reliquum vitae spatium exigit. — Est autem hoc carmen, sive altioris spiritus, quo scriptum est, sublimitatem,

sive solutiones, quibus devolvitur, numeros spectes, singulare plane romanae poëseos monumentum; quod quidem, cum omnino ab ingenio Catulli abhorrere, et vetustioris potius, dithyrambici fortasse, poëtae opus esse videntur, totum e graeco quodam scriptore translatum censuit iam insigne illud Angliae decus, Wartonus in *Sammlung vermischter Schriften* B. VI, p. 281, Berlin. 1763. Alii levissimo argumento inducti, quod supra Carmine XXXV, v. 17. dicitur – est enim venuste Magna Caecilio inchoata mater, Caecilio hoc carmen tribuendum esse arbitrati sunt. – Optime de hoc carmine diiudicando, et interpretando haud dubie meruit Cl. Werthesius, cuius interpretationi adiecta est erudita de obscura et mira narrationis varietate implicita Cybeles et Attinis fabula disquisitio, cuius summa fere haec est: Terra, omnium mater inventa prae ceteris diis deabusque omnibus a prisca mortalium gente divino honore culta fuit et a diversis populis diversa nomina accepit. – a Phrygiis vocata est Cybele (de Terra, Cybeles nomine insignita, est locus classicus apud Lueret. II, 538. seqq.) Cultus eius in monte Ida est notissimus, ipsa ratio autem, qua magno musicorum instrumentorum sonitu et insanis tripudiis culta dicitur, manifesta praeae et rudis antiquitatis prae se fert vestigia. – Eiusdem antiquitatis videtur cultus Solis, cui aequae ac Terrae varia a variis populis indita sunt nomina. Sub Attinis nomine Phryges divino honore Solem persecutos esse testatur Macrobius. Saturn. I, c. 21. Aptissime autem Terra Soli addita est coniux; et hinc quoque coniugium vel amor Cybeles et Attinis repetendus est. – (p. 48. auctorum in tradendo Attinis mytho exponitur discrepantia) Fuit Atis ex descriptione Catulli iuvenis formosissimus (v. 63. seqq.) quem si cum Apolline comparaveris, eundem sub illo latere facile tibi persuadeas. – Collectis omnibus, quae de Attinis mytho circumferuntur, praecipue si eius mortem ex communi fere narratione in silvis subsequendam respicimus, Adonidis morti in hac res simillimam, (unde fortasse, quod docet Proclus Diadochus in Ptolem. Tetrab. p. 73. Adonidis et Attinis sacra saepe pro iisdem per Phrygiam et Lydiam habita sunt) unus eorum Regum ille fuisse videtur, qui totam vitam in silvis venando consumserit. Ex eadem causa neque coniugio neque prole gavisus est, unde vel si tantum vel parte, qua viri sumus, privatus fictus est. Post mortem autem nullius deae sacris aptius nobilitari potuit Attin, quam Cybeles, quae, cum Dianae

simul personam nunc temporis adhuc induerit, iam in vita illi fuit amatissima. – Solemnia Cybeles sacra ad Phryges migrasse videntur a Phornicibus – Hinc Atys super alta vectus Phrygium nemus cum comitibus ingressus a Catullo inducitur. – Ipsa Cybele nomen suum fortasse traxit a Phoeniciae regionis parte Cabul et eius sacerdotes Galli ab orientalis linguae voce (devolvit et hinc circumsedit.) – Haec fere, quae paucis complexus sum, fusius ad carmen nostrum illustrandum exsecutus est Werthesius, quibus de totius carminis sublimitate et singulis eius virtutibus perpulchra sub finem addita est enarratio. – In constituendo huius carminis metro Galliambico, dicto ita, quod a Gallis caneretur, Magnae Matris sacerdotibus, cum eius ratio non satis perspecta esset, nec illud in genere suo, quod aetatem tulit, unicum, ad veteris exempli normam exigi posset, valde inter viros doctos disceptatum fuit, adeo ut ex opinionum varietate mira quoque in textu enata sit lectionis varietas et depravatio. Neque vero tamen, si carmen nostrum, ut videtur, ad genus referendum sit dithyrambicum, quod, ut habet Horatius, numeris lege solutus fertur, vel in universum a poeta entheo liberius scriptum sit, id nunquam certae legi adstringi posse arbitror. – Ex sententia Vulpii vero Galliambus constat sex pedibus, quorum primus frequentius est anapaestus, nonnunquam spondaeus vel tribrachys; secundus fere iambus, rarius anapaestus, tribrachys vel dactylus; tertius saepe iambus raro spondaeus; quartus dactylus vel spondaeus; quintus saepe dactylus, interdum tamen creticus aut spondaeus; ultimus anapaestus et nonnunquam iambus praecedente cretico. – Werthesius Galliambi Schema metricum exhibuit hoc:

vv-		v	-		v	-		-vv		-vv		vv-
-	-		vvv			-	-		-	-		vvv
vvv		vv-										

Sed Cl. Reizius, peritissimus harum rerum magister, in sententiis, quas publicae examinationi subiecit in Programmate Prosodiae Graecae Accentus Inclinatio Epimetron Partis I, inscripto (Lipsiae 1782) contra Werthesii rationem proposuit hanc: Qui Catulli carmen de Attine vertit in Germanicum, et optime interpretatus est Werthesius, in exponendo metro Galliambico vehementer a veritate aberravit, metri caesura tollenda, et eius tribus ultimis pedibus, anapaesto et duobus iambis in duos dactylos et anapaestum vertendis. Nam cogitavit, caesuram esse

duplicem: aliam podicam, ut hexametri, aliam vero metricam, ut pentametri. Podica in pede trisyllabo in alterutram e dnabus prioribus syllabis cadere potest: metrica nihil variat, ut neo in Galliainbo, qui eam habet. Non debuit igitur Galliambi caesuram, quae metrica est, podicam facere. — *Ceterum ad hoc Catullianum exemplum pro singulari, qua pollebat, Romanae elegantiae peritia, Galliambico genere carmen in Bacchum composuit Muretus, notis eius insertum, et, quod ab omnibus iuvenibus delectationis et exercitationis causa legatur, dignissimum.*

Super alta vectus Alys celeri rate maria,
Phrygium nemus citato cupide pede tetigit,
Aditque opaca silvis redimita loca Deae:

V. 2. Particula *ut*, quae in libris antiquioribus post *Phrygium* legitur; deleta est a Scaligero, nec commode servari potest, nisi pro *ubi* in versu quarto legatur *ibi*, quod est in edit. Gotting.

V. 1. *Alys*. de varia huius nominis scriptura praeter Scaligerum videndus omnino Hemsterhus. ad Lucian. T. I, p. 235 et Interpretes ad Ovid. Metam. X, v. 104. — Ex eo vero, quod *Alys super alta vectus* Catullo dicitur, colligit et statuit Vossius, Attinem nostrum non esse Phrygem illum pastorem a Cybele amatum, quoniam is non mari advenerit, sed in ipsa natus educatusque fuerit Phrygia: quapropter minime dubitandum putat, quin Attinis nomine significet poeta nobilem aliquem iuvenem, qui e Graecia in Phrygiam migraverit, atque ibi semivirorum Magnae Matris cantu in furorem actus, virilia sibi ipse exciderit, comitibusque et famulis, ut idem facerent, persuaserit. — At Cl.

Werthesius, ad stabiliendam opinionem suam, Attinis sacra e Phoenicia in Phrygiam invecta esse, inde argumentum ducit. vid. quae huic carmini praemisimus.

V. 2. *Phrygium nemus* intellige *Dindymum*, qui praecipue de Cybeles sacris notus est. Virgil. Aeneid. IX, v. 252. vel *Ἰνδύμω, ἢ τῶν περὶ τὴν Κιβέλαν, ἢ τῶν περὶ τὴν Πρυγίαν*, vid. Hesych. cf. Hemsterhus. ad Lucian. Tom. I, p. 90 et Heins. ad Virgil. Aeneid. III, v. 111 — *citato pede* h. e. celeri, summa celeritate agitato. Sic v. 18. *citati errores* et v. 26. *citata tripudia*.

V. 3. *loca silvis redimita*, exquisite pro vulgari: *circumdada*. Sic passim silva locum coronare dicitur. Ovid. Metam. V, v. 390 et XI, v. 335.

CATUL. Carm.

Z.

Stimulatus ubi furenti rabie, vagus animi,
 Devolvit illa acuta sibi pondera silice. 5
 Itaque ut relicta sensit sibi membra sine viro:
 Et iam recente terrae sola sanguine maculans,
 Niveis citata cepit manibus leve tympanum,

V. 4. *Stimulatus ut fur*. edit. vett. V. 5. *devellit* Stat. qui inde tentat *devolvit* — *devellit* praefert Werthesius, sed nostra lectio *devolvit* non solum sublimiori poeta dignior est, sed etiam multo magis convenit nomini *pondera*. — ex corruptis lectionibus in libr. BISS. *illectus, illetus, 'letus, lacteus*, rescribendum putat Statius *icta*; suspiciatur nimirum glossoma fuisse ille, quod a librariis cum *icta* coniunctum sit. — Passeratius vet. lib. lectionem *ipse lactes sibi pondere silices, silices in silicis* tantum mutato, probat, et *lactes* accipit pro *testes*. Vossius ex *illecto*, quod reperit in exemplar. Mediolanens. primum coniciebat *lecto acuto*, sed cum meliora eius exemplaris haberent fere *lecta* vel *leta*, sine haesitatione reponendum censuit *lecta acuto*; at sic secundum pedem fecit spondaeam, qui iambus esse debebat. Nihilominus Vir doctus in Observatt. Miscell. quae cura Dorvilli prodierunt, Tom. I, Voll. II, p. 325, ubi tutam hoc carmen exhibitum et notis criticis instructum est, propius accedens Vossio, legendum putat: *devolvit lecta acuta*, ut legerit silicem acutum, quo opus hoc perageret. — *Devolvitur ille acuto* Graev. cf. de hoc loco Victor. Var. Lect. XX, 10. Textus nostri lectio est ex emendatione Scaligeri, de qua vid. in not. V. 7. *Etiam* Gryph. Muret. Graev. V. 8. *breve erotulum* pro

V. 4. *Stimulatus ubi furenti rab.* cf. Anacreon. Od. XIII, 7. 4. *vagus animi* *inopari*; similiter *amens animi* apud Virgil. Aeneid. IV, v. 203.

V. 5. *Devolvitur*, eleganter pro: demetit et abiicit; proprie enim devolvi dicuntur *pondera*, quibus, quasi viris molesti sint, a poetis denotantur testiculi; de quo loquendi genere vid. Interpretes ad Petron. c. 92. haec *pondera* autem ex Scaligeri interpretatione, pudoris causa iam vocantur *illa*. — *In rebus* enim, inquit, quas nominare pudor non sinebat, semper hoc pronomine ille utebatur, ut supra VIII, v. 6. et inprimis LXVII, v. 27. Equidem in contentum potius *illa* dici puto *pondera*,

hoc sensu: illa tam vilia membra, quae oneri visa sunt Attini. Et sic eodem modo exsecti testiculi apud Tibull. I, 4, 70. vocantur *vilia membra*, ubi plura exempla de hac locutione collegit Heyne. — *acuta silice* cultro lapideo. *saxum acutum* de eadem re et eodem nostro Attine dixit Ovid. Fast. IV, v. 237. cf. Vulp.

V. 6. *Itaq. ut relict. sens. sibi membra sine viro*, ornatè, pro: cum se eviratum sensit. — *sine viro* sine ea parte, qua viri sumus.

V. 7. *terrae sola* exquisite pro: *terram*, qua pleniori locutione saepe usus est Lucretius.

V. 8. *citata impetu* quodam abrepta, celeriter. vim vocis c.

Tympanum, tubam, Cybelle, tua, mater, initia :
Quatiensque terga tauri teneris cava digitis, 10

leve tympanum alios habere testatur Muret. V. 9. *leve tympanum* ex versus superiore reperit Muretus. — *Tympanum, tubam Cybelle*, Vossius.

tatus docet eiusdem saepius in hoc carmine repetitus usus, cf. ad vers. 2. Facete autem nunc genus mutat poeta et de evirato Attine, tanquam de femina loqui incipit. — *nivels manibus* h. e. pulchris. *leve tympanum*. Formam tympani exhibet Sponius *Miscell. erud. antiq. Sect. I, art. 6*. Inprimis de *tympani* forma et eius in sacris usu, fuse et erudite disputat Perizonius ad Aelian. XI, c. 8. adde *Christ. Gottl. Schwarzii Miscell. polit. human. p. 86 et 1:4* seqq. — Primam in voce *tympanum*, elisa littera *m*, ut numerorum ratio constet, a poeta corripit, praecipiant ad hunc locum interpretes.

V. 9. Vulpius, Werthesius et ceteri, qui Vossium sequuntur, legunt: *Tympanum tubam Cybelle* hoc sensu: « tympanum nimirum, quod tubae loco in Cybeles sacris usurpatum est; » quae quidem explicatio, quam frigida et indigna plane non sublimiori tantum, sed quocunque alio poeta sit, ut taceam quam parum accommodata additis verbis: *tua, mater, initia*, quemlibet ad virtutes poeticas paulo diligentius attendentem facile sensurum esse arbitror. — Iure quidem in hoc versu *tuba*, cuius nuspism in sacris Cybeles diverte mentio fit, in quibus tantummodo *tympanum, cymbalum, tibia, cornu et crotalum* com-

memorari solent, dubitationem movere potest, sed profecto huius dubitationis eximendae causa, non ad ineptam explicandi rationem, quasi poeta nos docere voluerit, *tympanum* tubae vices in sacris Cybeles subiisse, confugere debeamus. Notatu dignus potius hic locus videtur, quod *tubam* [de cuius in aliis sacris usu vid. *Lipinus* de Milit. Rom. IV, 10.] tibiae loco ad instrumenta in sacris Cybeles usurpata hic relata cognoscimus. Quodsi autem hoc est, pro *tympanum*, partim ob eius iugraturam ex versus superiori repetitionem, (quis enim in hoc loco *ἀνδρῶν* agnoscat?) partim ob vers. 21 et 29. *cymbalum* legi mallet; nisi totus hic versus, ut mihi videtur, ab homine indocto et male sedulo, qui cetera horum sacrorum instrumenta desideraret, interpolatus putandus sit. — *Cybelle* de varia huius vocis scribendi ratione, ex qua scenada modo brevis modo longa est, videndus omnino *Drackenborch.* ad Sil. Italic. XVII, v. 8. et quos ibi laudat. Adde *Heyne* ad Virgil. Aeneid. III, v. 111. in Var. Lect. — *initia*, sacra, mysteria, dicta fortasse ita, quod iis ad feliciorum statum se initiari putabant homines.

V. 10. *cava terga tauri*, tympana, exempla huius locutionis vid. apud Vulp. *ἀνὰ τὰς τρυφὰς τοῦ*

Canere haec suis adorta est tremebunda comitibus:
 Agite, ite ad alta, Gallae, Cybeles nemora simul,
 Simul ite, Dindymenae dominae vaga pecora,
 Aliena quae petentes, velut exsules, loca,
 Sectam meam exsecutae, duce me, mihi comites 15
 Rapidum salum tulistis, truculentaque pelagi,

V. 13. *vaga pectora Venet.* V. 14. in MS. Statii hic versus legitur vel: *Alienaeque petentes velut exsules loca celeri*, vel: *Alienaeque petens velut exsules loca celeri*. Ipse Statius coniicit: *Alienaeque petite pede exilio loca celeri*. in prior Aldi editione est: *Aliena petentes velut exilio loca celeri*. Vossius pro *celeri* rescribit *celere*. Vir doctus in Obserrv. Miscell. l. 1. vult: *Aliena quae petentes exsules loca celere*. Corradinus de Allio ingenuose: *Alienaeque, exsules, ite pede loca celeri*. Werthesius probat *Alienaeque petentes exilio loca celeri*. Nostra lectio iam prolata est a Guerinio, et servata est in edit. Gryph. Muret. Graev. Valp. V. 16. *pelage Scali-*

deri tympani sonitum vocat Antipater Sidonius in Anal. Vet. Poëtar. Graec. Brunckii XXVII, 22. Tom. II, p. 13. — *teneris digitis*; percutiebantur enim tympana manibus vel digitis cf. LXIV, v. 262. Lucr. II, 618. Ovid. Fast. IV, 342. Met. IV, 29.

V. 11. *tremebunda*, toto corpore ob furorem tremens.

V. 12. *Gallae*. Galli enim, quod cum virilibus habitum quoque virilem deponerent, passim ut mulieres a veteribus inducuntur. vid. Voss. cui adde imprimis Heins. ad Ovid. Heroid. IV, 48.

V. 13. *Dind. dom. vaga pecora*. cur paulo audacius vel inhonestius iam Galli a poeta vocentur *vaga pecora*, varias causas afferunt interpretes. Vossius quidem ita dictos censet Gallos, quod, si deesset asinus, magnae matris sellam gestare coacti fuerint; Muretus, quod neque viri amplius, neque verac

mulieres fuerint; Vulp. quod homines ad servitutem nati *pecora* appellati sint; alii denique: quod pecoris ritu in montibus vagati sint; simplicissima laud dabit est posterior sententia, nisi forte ardeat *vaga pectora*, quod in editione Parthenii reperi — *Dindymenae dom.* Cybelen a Dindymo vel Dindymis, Phrygiae monte, *Dindymenen* vocatam esse in vulgus notum est.

V. 15. *sectam meam*, me vestrum horum sacrorum suscipiendorum auctorem et magistrum; nimis argute Werthesius *sectam* a *secare* de virilium exsectione accipit.

V. 16. *Rapidum salum tulistis trucul. pelag.* h. e. pericula in mari tempestuoso una mecum subiistis, et pertulistis. Similis orationis color est in oratione Teucri ad socios apud Horat. Od. I, 7, 30. *truculenta pelagi dictum* est ut *angusta* vel *strata viarum*, *opaca locorum*, *ardua*

Et corpus evirastis Veneris nimio odio.
 Hilarate herae citatis erroribus animum.
 Mora tarda mente cedat: simul ite, sequimini 19
 Phrygiam ad domum Cybelles, Phrygia ad nemora Deae,
 Ubi cymbalū sonat vox, ubi tympana reboant,
 Tibicen ubi canit Phryx curvo grave calamo,

ger improbente Viro docto in: *Observ. Misc.* V. 18. *Hilarate aere excitatis* editt. vet. *Hilarate excitatis* invenit Stat. in libro suo, ubi ipse *lasciebat concitatis*. — *Hilarate hero citatis* Voss. Vulp. *Hilarate excitatis* Graev. Corrad. Gotting. Bipont. nostram lectionem proposuit Muretus, cui subscribit Werthesius. V. 21. *ubi cymbalum sonat nox* ex MS. proferit Statius reclamante Vossio, cuius tamen lectionis patrocinium, reiecta vulgata, quam tuentur omnes libri MSS. edit. vet. et recent. non dubitavit in se suscipere Werthesius. Lapsus librariorum in vocibus *nox* et *vox* passim notatus est ab interpretibus. vid. inprimis *Drackenborch.* ad

montium vel terrarum et similia alia.

V. 18. *Hilarate herae cit. err. animum.* exhilarate animum vestrum indulgente solutionibus in gratiam herae [*Cybeles*] erroribus. alii *ei herae* ad animum referunt, ut sit: exhilarate Cybeles animum erroribus, sed sic languet oratio. — *hera pro dea* ut infr. Carm. LXIII, v. 76 et 78, *heri pro diis*.

V. 20. *Phryx. ad dom.* ubi propria in posterum nobis sedes erit. Val. Flacc. *Argonaut.* IV, 26. *Hoc nemus, haec fatis mihi iam domus improba, quo me Nympha rapit.* cf. *Burmamnus* ad eundem libr. II, 74. et quos ibi laudat.

V. 21. *Ubi cymbalū son. vox.* cymbalorum formam. vid. apud Albert. *Rubonium* de *Re Vestiar.* Vet. c. 17. p. 187. peculiares libellos, qui de cymbalis exstant, indicavit *Ioh. Albert. Fabricius* in *Bibliograph. An-*

tiqu. p. 527. *vox* de omni sono. de *buccina* apud Ovid. *Metam.* I, v. 338. *φωνὴ τῆς ἐκκέργγης.* plura in hanc rem ad l. 1. Ovidii notavit *Burmamnus*.

V. 22. *Tibicen ubi can. Phr. cur. gr. cal.* per curvum calamum intellige tibiam e calamo, quae tametsi recta et admodum tenuis esset, tamen propter cornu aut codonem curvum et aereum calamo adfixum gravem sonum *βυγίη* *βυγίης* edebat. *curva tibia* dicitur *Tibullo* II, 1, 86. In sacris Cybeles haec tibia ubique fere cymbalis et tympanis iuncta reperitur. vid. *Perizon.* ad *Aelian.* XI, 8. *Tom.* II, p. 13. edit. Lips. Cantus autem tibiae vel *modus Phrygius* maxime furore excitulabat homines. *Tibull.* I, 4, 70. et ibi *Heyne.* Praeter *Vossium* et *Vulpium* de *tibia Phrygia* vid. inprimis quos laudat *Heyne* ad excitatum iam locum *Tibulli* II, 1, 86. p. 100. edit. nov. quibus adde *Spanhem.* ad

Ubi capita Maenades vi iaciunt hederigeræ,
Ubi sacra saneta acutis ululatibus agitant,
Ubi snevit illa Divæ volitare vaga cohors: 25
Quo nos decet citatis celerare tripudiis.
Simul hæc comitibus Atys cecinit notha mulier,
Thiasus repente linguis trepidantibus ululat,
Leve tympanum remugit, cava cymbala recrepant.
Viridem citus adit Idam properante pede chorus. 30
Furibunda simul, anhelans, vaga vadit, animi egens,
Comitata tympano Atys, per opaca nemora dux,
Veluti iuvenca vitans onus indomita iugi.
Rapidae ducem sequuntur Gallæ pede propero.

Liv. V, XLIV, §. 6. Tom. II, p. 193. et quos ibi laudat. V. 26. *celebrare tripudii* profert ex libro suo et defendit Scaliger, accedente Burmanno ad Ovid. Met. IV, 304. V. 27. *nota pro notha* vitiose in libris MSS. et edit. vet. *nova*, Scaliger quem sequitur Werthesius. V. 28. *streptantibus vel crepitantibus* parum feliciter tentat Vossius. V. 29. *incantat* in nonnullis MSS. Statii. V. 30. *animo egeus* vulgata lectio, sed doctior est nostra, quae stabilitur depravata lectione in MSS. Statii *animi geris*. in edit. Pastenii et in margine edit. Gryph. legitur *animo gemens*. V. 34. *properepedem* vel *properepeditum* Pal. Papyr. et Commelin. membr.

Callimach. Hymn. in Dian. v.
245. et Barthol. de tibiis p. 72.

V. 23. *Maenades*. hanc appellationem, qua proprie *αἱ τῶν μαινομένων* mulieres in sacris Bacchi designabantur, transtulit iam ad Gallos, quos aequae ac bacchantes fuisse quoque *hederigeros*. Sic infra Attis de se ipso v. 63. *Ego Maenas*. – *vi iaciunt capita*, quo possunt impetu rotant et qualunt in furore capita.

V. 24. *Sacra sancta agit h. e.*
celebrant. Sic *Dionysia agitare*
apud Terent. Heautont. IV, 3,
11. — *ululatus* laetitiae vocibus,
iuxta, *διδυμῶν*; nam *διδυμῶν* et
ululare de iubilantibus et tripu-

diantibus aequè ac lamentantibus
dicitur. vid. *Hemsterhus.* ad Lu-
cian. Tom. I, p. 7. et *Wesseling.*
ad Diodor. Sicul. Tom. II, p. 90.
acutis clarionis *lucyone.*

V. 25. *volitare*, huc illuc discurrere, vagari. cf. LXIV, v. 252.

V. 27. *simul simulac. notha mulier* nec femina, nec vir cf. Ovid. Ibis. v. 457. ἰμειβεῖν Aesch. Od. XIII, v. 2.

V. 28. *Thiasus* cohors ipsa,
quae Atlinem secuta erat. — *lin-*
guis trepidantibus, h. e. subindo
clamando motis et vibratis.

V. 3o. *viridem Idam* intellige
montis Idae partem, vel Dindy-

Itaque, ut domum Cybelles tetigere, lassulae 35
 Nimio e labore somnum capiunt sine Cerere.
 Piger his labantes languore oculos sopor operit.
 Abit in quiete molli ravidus furor animi.
 Sed ubi oris aurei Sol radiantibus oculis
 Lustravit aethera album, sola dura, mare serum, 40
 Populitque noctis umbras vegetis sonipedibus;
 Ibi Somnus exitum Atyn fugiens, citus abiit:

unde Meleager rescripsit *properipede* receptum a Vossio, editore Cantabrig. Vulp. amat certe poeta in hoc carmine eiusmodi voces compositas, ut *hederigeræ*, *memorivagus*, *silvicultrix* etc. *properopede* Gryph. V. 35. *Cybeles* Voss. *Cybebe* Graev. utrumque falsum, debet esse vel *Cybebes* vel *Cybelles*. V. 37. *Piger his labante languore* in libro Patavino et Mafficii, L. MS. et edit. B. teste Statio; quae quidem lectio, si numerorum rationi consulere volumus, omnino praefenda videtur; nec video, cur *si labans* non aeque *languori* atque *oculis* conveniat. *languor labans* est, cui diutius ferendo impares sumus, cui membra viribus exhausta succumbunt, amplius ei resistere nequeunt; *labans* enim est deficere, alterius vi cedere, litore, lapsi proximum esse: vid. *Cronov.* ad Liv. Praefat. §. 9. et *Drackenborch.* ad Sil. Ital. II, 392. — in edit. antiquis vitiose *labentes* ex vulgari librariorum errore. vid. *Drackenborch.* ad Liv. Tom. I, p. 12. Tom. II, p. 526. et Tom. III, p. 143. — *Piger his labori nantes* Avant. V. 38. *ravidus* Venet. *rabidi* Gryph. Stat. Graev. V. 39. *horis aureis* vel

mun, vel τὸ Κῶδον. cf. ad vers. 2. Mons Ida enim vel a sacris ibi institutis vel a variis eius partibus et verticibus variis quoque accipit nomina. cf. *Hemsterhus.* ad Lucian. T. I, p. 252. — *frondosa Ida* Virgil. Aeneid. V, v. 253. ubi cf. Cerdà.

V. 35. *Cybelles domum*, templum. Stat. Silv. IV, 3, 77. et saepe alibi ut *Graccorum domum*. — sustuli interpunctionem post *lassulae* et iungo *lassulae nimio e labore* h. e. viribus exhaustae nimis erroribus.

V. 36. *sine Cerere*, incoenatae.

V. 37. *piger*, quod pigros homines reddit, ut *pallida mors*. — *labantes lang. oculos*, fessos et victos paene languore; sed vid. Var. Lect.

V. 39. *Sed ubi oris aur.* etc. Splendidissima solis orientis imago! *aureus* de solis fulgore passim. *πῖγος χρυσίου φανερὸς ἡριεὶς* Paul. Silentiar. in Anal. Vet. Poët. Graec. Brunckii XXII, 6. Tom. III, p. 78. — de *radiantibus solis oculis* disputat Spenc. Polymet. VIII, n. 10.

V. 40. *aethera album* serenum, sudum. exempla dabit *Barthius* ad Claud. de Bell. Get.

Trepidantem eum recepit Dea Pasithea sinu.

Ita de quiete molli rabida sine rabie

Simul ipsa pectore Atys sua facta recoluit,

45

Liquidaque mente vidit sine quis, ubique foret;

Animo aestuante rursum reditum ad vada tetulit,

Ibi maria vasta visens lacrimantibus oculis

Aeris auris vitiose in L. MSS. et edit. antiquissimis V. 41. *Perpulitque* Gryph. V. 43. *Fugientem eum recepit* Muret. Graev. quod haud dubie glossasma fuit *vel trepidantem*. Vir Doctus in Obserrv. Miscell. tentat *trepidante*. sinum autem *trepidantem* dictum putat ut cor vel pectus *trepidans*, vel *trepidante* pro *fovente*, calefaciente. nimis ingeniose! *pasithea* in quibusdam vet. V. 44. *rapida sine rabie* V. 45. *revoluit* Stat. in Patav. V. 47. *rursum ἀφ' ἑαυτῆς* pro *rursum* Voss. *retulit* in quibusdam.

v. 379 *sola dura* tellurem solidam. — *mare ferum* tempestuosum, vel immanibus monstris plenum, ut vers. 89. *nemora fera*.

V. 41. *Pepulitque noct.* etc. Vulpius comparat Virgil. Aeneid. XII, v. 115.

V. 43. *Trepidantem eum* scil. somnum. Somnum *trepidantem* nimis argute Werthesius explicat: terrore adhuc plenum ob miserum, in quo Attinem reliquerat, statum. Equidem *trepidantem somnum* explico vel simpliciter pro *festinantem* [in qua significatione *trepidare* passim dicitur, cf. Horat. Od. II, 4, 23.] vel, quod magis arridet, *trepidantibus alis advolantem*; nam cum alae celeri motu agitatae recte et eleganter dicauntur *trepidantes*, ipse somnus quoque, qui alatus fingitur, a poeta sublimiori dictus videri potest *trepidans* — apud Tibull. II, 2, 17. *alae trepidantes* trihuuntur volanti Amori, ubi de verbo *trepidare* conferatur Brouckhus. et Heyne Observat. p. 104. adde

Ovid. Met. VII, v. 382. — *Dea Pasithea* una de Gratiis et uxor Somni vid. nos in *Prologus de Imagine Somni* Lips. 1783. p. 9.

V. 44. Sensus est: Simulac Atys igitur solutus per dulcem somnum mentis rabie, facti sui temeritatem animo repetiit, et, in quo nunc esset, miserum statum agnovit, plenus curarum ad mare pedem retulit. *ita* scil. excitus.

V. 45. *ipsa* refer ad *facta* et explica: ipsam factorum suorum naturam et conditionem.

V. 46. *liquida mente*, aperte et clare. *sine quis* virilitate, patria, parentibus etc. *ubique* h. e. et ubi, in quo loco et statu vid. Cort. ad Salust. Catil. XXVII, 1, p. 173. et Drackenborch. ad Liv. III, 30, §. 7. Tom. I, p. 662.

V. 47. *animo aestuante*, sollicito et perturbato, graviore commotione incenso *tetulit* antiquae pro *tulit*, ut saepe apud Plautum et alios. *rursum reditum ferre* pro redire. sic. *aditum ferre* Carin. I. XI, v. 26.

V. 48. *Ibi maria vasta* etc.

Patriam adlocuta voce est ita moesta miseriter:
 Patria o mea creatrix, patria o mea genetrix, 50
 Ego quam miser relinquens, dominos ut herifugae
 Famuli solent, ad Idae tetuli nemora pedem:
 Ut apud nivem et ferarum gelida stabula forem,
 Et earum omnia adirem furibunda latibula:
 Ubinam, aut quibus locis te positam, patria, rear? 55
 Cupit ipsa pupula ad te sibi dirigere aciem,
 Rabie fera carens dum breve tempus auimus est.
 Egone a mea remota haec ferar in nemora domo?
 Patria, bonis, amicis, genitoribus abero?
 Abero foro, palaestra, stadio et gymnasiis? 60
 Miser ah miser, querendum est etiam alque etiam, anime.

V. 49. *mira* in lib. vett. et edit. lectionis huius versus reperitur discrepantia. *Patriam allocuta est voce moestula miseriter* Gryph. *Patriam allocuta moesta est ita voce miseriter* Mur. Voss. Cantabrig. Vulp. alii aliter. V. 52. *retuli* Græv. V. 54. *Et femina earum adirem profert* Guarin. *Et earum ut omnia adirem* vel. Stat. ut omnia dissyllabum sit vid. Interpretes ad Virgil. Aeneid. VI, 33. *Et ut omnia earum adirem* Scalig. V. 57. *dum ad breve tempus sine omni necessitate* Heius. in not. ad Catullum. V. 60. *atque gymnasiis* metri causa Avantius. *stadioque gymnasiis* alii. prima in *gymnasiis*, extrusa littera *m*, corripitur ut in *tympanum* v. 8. Sic in *Progne*, *Cygnus*; *Clytemnestra* et aliis. vid. Heius.

littus maris iam Homero fundendis querelis aptus locus visus est. Iliad. I, v. 34. II, v. 349. — 50. et Odyss. V, 151 seqq.

V. 49. *miseriter*, miserabiliter, lamentabili modo. — De singulari arte, qua sequens Attinis oratio ad exortandam commiserationem composita est, vix monendi videntur lectores.

V. 56. *ipsa* h. e. sponte ipse ut *iris* apud Graecos saepe ita usurpatur. exempla ex Cicerone notavit Ernesti in Clav. Cic. s. l. v. cf. Cerda ad Virgil. Eclog.

IV, 21. Ernesti ad Callimach. II. in Apoll. v. 5. et *Vir Doctus in Observv. Miscell.* V, III, p. 372. *sibi* *expulsa* cf. supra Carm. XXIV, v. 4.

V. 57. *carens est* pro caret cf. Carm. LXIV, v. 308 et 318. consule de hoc loquendi genere Virum Doctum in Observv. Miscell. Tom. III, p. 335. et Davis. ad Cie. de Nat. Deor. IV, 44.

V. 60. *foro*, ubi ingenui adolescentibus cum aequalibus versari, ludis forensibus operam dare et alia animi causa facere solebant.

CATUL. Carm.

A a

Quod enim genus figurae est, ego non quod habuerim?
 Ego puber, ego adolescens, ego ephebus, ego puer,
 Ego gymnasiū fui flos, ego eram decus olei.
 Mihi ianuae frequentes, mihi limina tepida, 65
 Mihi floridis corollis redimita domus erat,
 Linquendum ubi esset orto mihi sole cubiculum.

ad Ovid. Fast. V, 9. et Met. VI, 468. V. 62. *ego non quod habuerim vel numquid abierim*, vel *ego non quid abierim* MSS. Stat. unde ille vult: *ego numquid obierim*. In edit. Venet. Gryph. hic versus legitur sic: *Quod enim genus? figura est? ego numquid abierim?* quam lectionem servavit quoque Wetthesius; quo iure, non dixerim. *Quod enim genus figurae est? mihi quo vigor abiit?* Muret. *ego non quod adierim?* Voss. *ego quod non habuerim* in edit. Graev. contra metrum! *Quoniam mihi vetus figura, quo vigor abiit?* ex codice quodam profert Vir Doctus in Obserrv. Miscell. et cum in alio codice secundo loco, ut testatur, deesset quo, forte legendum existimat: *Quo mi vetus figura heu heu, quo vigor abiit?* V. 63. *Ego mulier* in L. MSS. et plerisque edit. vel. contra omnem orationis nexum, unde egregie Scaliger: *Ego puber — ego inuber* legi iubet Dempsterus Paralipom. Antiqu. Rom. Rosin. lib. II, c. 1. V. 64. *gymnasi* requirit versus, observante Statio. V. 66. *floreis pro floridis* vult Stat.

V. 62. *Quod enim genus fig. est, ego non* etc. Sensus: Quid enim ex omnibus, quacunque pulchra, venusta et fortunata habentur, et a prima aetate invicem apud homines se excipiunt, mihi defuit? *figura* de pulchritudine passim; iam vero de ea pulchritudinis forma et conditionis felicitate, quae a puerilibus annis quolibet anno fere mutatur, et aliam quasi figuram induit.

V. 63. *Ego puber* etc. *puber* nihil, ut ait Vulpus, ab *Ephebo* differt; at ne opus quidem est differentiam quaerere, cum eiusdem notiovis repetitio eleganter pingat concitatiores animum, ut vers. 50.

V. 64. *gymn. flos* ornantem. cf. infra Carm. C, v. 2. et supra Carm. XXIV, v. 1. — *decus*

olei oleum, quo, priusquam in arenam descenderent, inungebantur luctatores, paulo audacius iam de ipsa palaestra dictum est.

V. 65. *ianuae frequentes* multis amatoribus frequentatae. *limina tepida* tundendo et incubando tepelata. Propert. I, 17. 22 *Nullane finis erit nostro concessa dolori? Tristis et in tepido limine somnus erit?*

V. 66. *Mihi florid. coroll. red. don. e.* mos corollas ianuis appendendi satis notus in amatoribus. Lucr. IV, 1171. *At lacrimans exclusus amator limina saepe Floribus et sertis operit, postesque superbos, Ungit amaracino et foribus miser oscula figit.* cf. Tibull. I, 2, 14. et ibi Heyne et ad Propert. I, 16, 7. Cl. Barth.

Egone Deum ministra, et Cybeles famula ferar?
Ego Maenas, ego mei pars, ego vir sterilis ero?
Ego viridis algida Idae nive amicta loca colam? 70
Ego vitam agam sub altis Phrygiae columnibus,
Ubi cerva silvicultrix, ubi aper nemorivagus?
Iam iam dolet quod egi, iam iamque poenitet.
Roseis ut huic labellis palans sonitus abiit,
Geminas Deorum ad aures nova nuntia referens, 75
Ibi iuncta iuga resolvens Cybele leonibus,

V. 68. *Egone heu Deum metri causa Vir Doct.* in Obserrv. Miscell. V. 69. *Ego vis sterilis* lib. Passeratii, quod ille probat. V. 70. *Ego viridis*, ut metro consulatur, Vir Doct. in Obserrv. Miscell. V. 72. hic versus in edit. Gryph. antecedenti praepositus est. V. 74. *Roseis ut hic labellis oblit sonitu? palam* Muret. *Roseis ut hinc palam labellis sonitus adit* Voss. contra metrum. *palam et adit* ex MSS. adduxit quoque Stat. V. 75. hic versus, qui omnino salvo sensu abesse potest, iam suspectus fuit Murro, nunc autem plane repudiatus et eiectus est a Werthesio. — Sede tantum sua motus et post sequentem versum positus est a Sculigero, *geminas eorum pro geminas Deorum* legente. — *geminas Deni* h. e. Cybeles tentat Vir Doctus in Obserrv. Miscell. V. 76. Werthesius, ut numeris succurreret.

V. 68. *ferar* furibunda huc
iñne agiter, exquisite pro vul-
gari: sim.

V. 70. *nive amicta* pro vulgari:
operta, conteſta.

V. 71. *sub altis Phryg. columina. columen* pro *culmen* passim. vid. *Delrius* ad *Senec. Hercul.* *Fur.* v. 1000. et *Gronov.* ad *Thyest.* v. 55. *columina* male *Turnebus* et *Vossius* de arboribus accipiunt: nam quod *Vossius* ait, *sub columinibus* pro ad vel in *columinibus* h. e. montibus, non esse latine, id egregie contra *Vossium* docuit et multis exemplis probatum ixit *Burmamnus* ad *Ovid. Met.* I, v. 684.

V. 73 iam secundo loco est
dissyllabum, observante Viro Do-
cto in OBSERV. Miscell. p. 34.

V. 74. *Roseis ut huc etc.* sensus: postquam hae iactatae voces et querelae a pulchro Attinis ore exierant, ac nuntium statim ad deos pervenit ibi etc. *sonitus palans* vagus per aërem dispersus.

V. 75. *Geminas Deorum ad aur.* vetus proverbium sic *ἑρμῆος* *geminas* est epitheton ornans. *Deorum* intellige Deos in universum et in his *Cybelen*. — *nova nuncia.* et *nova* pertinet ad ornamentum, nam quaelibet *nuntia*, cum afferuntur, *nova* sunt — *nuntium* pro re nuntiata genere neutro dici docet Servius ad Virgil. *Aeneid.* XI, v. 896. et Vossius ad h. l. cf. de hoc vers. Var. Lect.

V. 76. *leonibus* qui currum
Magnae Matris trahabant, hinc

Laevumque pecoris hostem stimulans, ita loquitur:
 Agedum, inquit, age ferox, i: face ut hinc furoribus,
 Face ut hinc furoris ictu reditum in nemora ferat,
 Mea libere nimis qui fugere imperia cupit. 80
 Age, caede terga cauda: tua verbera patere:
 Face cuncta mugienti fremitu loca retonent:
 Rutilam ferox torosa cervice quate iubam.
 Ait haec minax Cybele, religatque iuga manu.

pro leonibus satis audacter rescripsit *Domina feris*, patat nimirum *vi* leonibus glossam fuisse *vi feris*, quae imperitiorum librariorum culpa genuinae lectionis locum occupaverit. Cui equidem non accesserim. V. 77. *sacrum pectoris hostem* Gryph. V. 78. *Agedum, inquit, age ferox, hunc agedum aggredere furor* Gryph. Muret. *age ferox ut hunc furor in duobus* MSS. Statil. *ferox fac ut hunc furor in uno* Statil., testante quoque Vossio, qui ulceris insanabili hunc versum laborare autumat. *agit* vel eiusmodi aliquid desiderat Cantabrig. Nostra lectio auctorem habet Scaligerum, qui in libro suo et praeis edidit. se invenisse ait: *fac ut hunc furoribus*. Werthesius dedit: *Agedum, inquit, age ferox, hunc agedum aggredere*

bitugi leones apud Virgil. Aen. X, 253. ubi cf. *Cerda*.

V. 77. *Laevum pecor. host.* currui ad laevam iunctum. *hostis pecoris*, pecori enim insidiatur leo.

V. 79. *furoris ictu*. non graviter satis dictum videbatur *furoribus* in vers. anteced. addit igitur *furoris ictu* h. e. vehementissimo furoris impetu, summa furoris vi. Liv. V, c. 21. *velut repentino ictu furore*. Sic passim ad summam vim exprimendam *mens icta dolore, metu, furore, malis pro percussa* dicitur. cf. *Burmans* Sec. ad Anthol. Tom. II, p. 66. et *Heins.* ad Ovid. Fast. II, v. 818.

V. 80. *libere nimis* h. e. nimis

audacter. *imperia ministerium, sacra mea.*

V. 81. *Age, caede terga cauda* etc. in describendo saevientis leonis incessu praecivit iam Homerus Iliad. XX, 170. *ὄνκ' ἔκ' αἰσχύνης τε καὶ βρυχέας ἀπορρίπτοντο Μαρτίου, ἔκ' ἄρ' αὖτ' ἐν ἰσχυρίῳ πυρρὸν ἔκταντο* et Hesiodus Scut. Hercul. 430. — *αἰσχύνης τε καὶ βρυχέας ὄνκ' ἀπορρίπτοντο* — Werthesius comparat Lucan. Phars. I, 205. seq.

V. 84. *religatque* solvit, ut *refigere, refodere*. vid. Stat. nisi quis forte *vi religat*, soluto iam iugo v. 74. ad alterum potius leonem, qui religandus esset, referre malit. exempla certe, ubi *religare solvendi* notionem habeat, desunt.

Ferus ipse sese adhortans rapidum incitat animum: 85
 Vadit, fremit, refringit virgulta pede vago.
 At ubi ultima albicantis loca littoris adiit,
 Tenerumque vidit Atyn prope marmora pelagi:
 Facit impetum. Ille demens fugit in nemora fera.
 Ibi semper omne vitae spatium famula fuit. 90
 Dea, magna Dea, Cybelle, Didymi Dea, domina,
 Procul a mea tuus sit furor omnis, hera, domo;
 Alios age incitados, alios age rabidos.

feror. V. 85. *adortalis* MSS. Stat. et libri fere omnes Vossii. *adortatus* *lis* edit. R. unde bene emendavunt Viri Docti *sese adhortans*. At Vossius, cum exempl. Mediolanense haberet *ad ora talis*, et in uno, quod olim fuit Palat. Bibliothecae exaratum esset: *ipse adertalis* reposuit: *ardore talis* vel *arda talis* *æxentis* pro *ardore*, parum probabiliter! V. 86. *Vadit, fremit, refringit virgulta pede vago* Muret. nostra lectio sine copula et, quae, si vel metrum spectes, male in edit. Voss. Vulp. Gotting. Werthes. Bipont. ante *refringit* intrusa est, iam conspicitur in editione Parthenii. V. 87. *At ubi humida* Vossius et eius comites, antiquior et elegantior est nostra lectio. vid. not. V. 91. *Dea domina Didymi* Venet. *Dea Dindymi domina* Gryph. *Dea dominaa Dindymi* Muret. *Domina Dindymei* MSS. Statii, quod, cum antiqui *E* longum per *et* scripserint, indubitatum Statio videtur veteris scripturae vestigium, nostra lectio, iam probata aliis, debetur Scaligero.

V. 85. *Ferus* pro *leone*, pro *cervo* apud Phaedr. Fab. I, 12. 9. ubi vid. Interpretes et ad Petron. c. 83. adde *Cerd.* ad Virgil. Aen. II, v. 51. — *ipse* sponte cf. ad vers. 56.

V. 87. *ultima loca littor.* extremam littoris partem, quam mare alluebat. cf. supra ad Carm. XI, 23. *albicantis* nimirum maris spuma.

V. 89. *demens* porterretractus,

animi impos. *nemora fera* ferarum latibula. cf. v. 53. 54.

V. 91. seqq. *Dea, magna Dea, Cyb.* finit carmen poeta elegantissima conversione ad ipsam Deam Cybelen, qua omnem furem a se suisque vehementer deprecari, eumque aliis potius imprecari studeat. *Didymi* pro *Dindymi* metri causa.

V. 93. *incitados* furore correptos.

CARMEN LXIV.

Cum hoc, quod sequitur, carmen omnium, quae a Catullo ad nos pervenerint, longissimum sit ac pulcherrimum, non abs re alienum esse putamus paulo liberius evagari, et de quibus lector monendus esse videtur, hic in unum locum, praefationis more, congerere. Dispicimus primum de ipso huius carminis argumento, in quo quidem enarrando ita nobis versari liceat, ut ea simul, quae ad pulchritudinem huius carminis rite aestimandam pertinere videntur, passim adspargamus, et ad observandam singularem plane artem, qua in diversis fabulis inter se connectendis usus sit poeta venustissimus, digitum intendamus.

Orditur carmen ab Argonautarum expeditione. Nereides ob insolentiam novi navigii, admiratione percussae, subito emergunt ex aequore, Thetisque et Peleus mutuo amore accenduntur. — Mox nuptiae apparantur, sternitur lectus genialis, et totius regionis incolae nuptialem, ut fit, apparatus spectaturi, undique confluent. Inprimis admiratione eos defixos tenet vestis lecto geniali vel pulvinari instrata, mira arte confecta et priscis hominum variata figuris. — Hic sponte accuratius hoc peristroma ^{ἱστῶν} una cum adstantibus perlustrandi in animo lectoris suboritur cupiditas; cui quidem ut satisfaceret poeta, exemplum eorum, qui eiusmodi argumenta vestibus vel aliis rebus intertextis exposcere et verbosis descriptionibus exornare solent, secutus est. (Sic Iasonis chlamydem, Palladis donum, magnifice describit Apollon. Rhod. I, 730 — 65. cf. Heyne ad Virgil. Aen. V, v. 250 — 57. Excurs. IV, p. 538.) — Iam finge tibi, adstare huic pulvinari ^{ἱστῶν} quemdam vel interpretem, qui populo, mira aviditate haec omnia oculis et animo quasi devoranti, non solum quas textura exhibet figuras et fabulas, sed singularum etiam causas et eventus declaret; et hinc explicandum censeo illud ferunt, perhibent, et id genus alia, quae passim in hac narratione occurrunt. — Conspicitur autem in illa veste stragula primum Ariadnes, e Naxi littore, ubi illa deserta erat, Theseum in fuga e longinquo oculis persequentis egregie adumbrata imago. Misera puella in illo ipso temporis articulo, quo primum somno excita se relictam sentit, oculis in navem Thesei plenius velis avolantem coniectis saxea ut effugies haecchantis prospicit, haeret attonita, et ingenti curarum aestu fluctuat. — Iam, si observaveris, sermonem hic esse de pictura,

in qua, ut praeclare in Laocoonte docuit Lessingius, nobilissimum et inspiratae actionis momentum exprimi debet ab artifice; quid, quaeso, efficacius ad spectatorum animos dolore et commiseratione permovendos cogitari potest, quam sic et in hoc potissimum statu descripta Ariadne, quae ab amatore derelicta in solitudine deserti litoris, oculis desiderio tabescentibus in mare vastum prospicit? Habet hoc ipsum horroris aliquid, fingere sibi hominem ad mugientis maris fluctus in littore querelas fundentem, unde iam Homero littus fundendis precibus et querelis locus aptissimus visus est, vid. quae notavimus ad Carm. LXIII, v. 48. Neque illud praetermittendum est, quod poeta summo dolore percussam Ariadnem, neque comas sibi evellentem, neque pectora tundentem, neque alia summi luctus signa edentem (cf. v. 223. et 351 seqq.) sed stupore tantum defixam, et cultum puellarem negligentem sapienter exhibuerit, quod quidem ipsum insigni eius, qua praedita fuit, formae pulchritudini (v. 89. 90.) novum addit lenocinium. Quod igitur recentioris aetatis Critici, et elegantiores verae pulchritudinis spectatores praecipiant, pictoribus fictoribusque imaginum in exprimendis animi perturbationibus vel maxime cavendum esse, ne oriatur turpitude et deformitas, sed venustatis et decoris diligenter habeatur ratio, id apprimè a poeta nostro observatum esse, non sine voluptate animadvertimus. vide quae ad Laocoonem Lessingii observavit Herderus olim in *Silva Critica* Vol. II, p. 244. adde Hagedornii *Betrachtungen über die Malerey* etc. IX, p. 108. Nec multum intercedam, si quis poetae in hac Ariadnes adumbranda imagine veram aliquam picturam vel statuam certe ab oculis versatam esse contendat et sibi persuadeat. Placuisse enim hoc argumentum in antiquitate artificibus, vel ex iis monumentis, quorum memoria ad nos pervenit, abunde patet. Inprimis digna est quae conferatur pictura in picturis Herculanensibus T. II, tab. 14. cf. *Plin. Hist. Nat.* XXXI, 11. S. 35. et Iunius in *Indice Artificum* s. v. Aristides. — Proposita autem hac Ariadnes imagine, ipse poeta partes agit interpretis, et ad fabulam de amore Ariadnes et eueae Minotauri latius explicandam pergit. — Hinc ad locum pulcherrimum de variis animi commotionibus, quibus miscella illa agitur, progreditur, et post alia, quae summo dolori conveniunt, dirarum denique, quibus illa caput Thesei devovet, mentione iniecta, ad poenam, quam mox a Theseo repetierit Iupiter, transit, fabulaque de Aegeo, in mare se praecipitante, subor-

tam senim ex *Thesei* perfidia in animis lectorum indignationem quodammodo abtergit. – Errant autem, qui haec omnia telae intexta esse arbitrantur, quod nullo modo nec e verbis poetæ elici, nec, quomodo in peristromate illo commode exprimi potuerint, cogitari potest, licet hanc sententiam nuperrime adornaverit doctissimus huius carminis interpret *Mitsherlichius* in *Lectionibus Catulli* p. 41. – His omnibus igitur, quae ad pleniorē *Thesei* historiam pertinere viderentur, expositis, ad explicationem alterius picturae, quae in veste illa stragula conspiciebatur, poetā convertitur (v. 252.). *Bacchus* cum thiaso et pompa *Bacchica* insulam illam pererrans, ad perditam et animo desperantem puellam advolat, eiusque amore incenditur. Subit hic quoque mirari praedenter poetæ institutam rationem, qui, cum inclytas illas *Ariadnes* cum *Baccho* nuptias, in quibus describendis ad nauseam usque luxuriat *Nonnus Dionys.* XLVII. uberius persequi, et quod sequioris ætatis poetā v. c. *Claudianus*, ambabus, quod aiunt, arrepturus fuisset, commode iam ad *Pelei* nuptias transferre posset, haec omnia consulto praetermisit silentio, et praeter ea, quae ad picturam declarandum facere viderentur, ne verbum quidem addidit. – Fortasse in hac quoque pictura ad certum aliquod, quod tum exstaret, artificis monumentum poetā se composuit. Nam cum in hoc argumento pompæ *Bacchicae* parerga scitissime exprimi possent, et *Bacchanalium* imagines in universum frequentissime effingerentur; (quod ex infinita fere anaglyphorum, gemmarum et statuarum, quae hac de re adhuc supersunt, multitudine recte colligere possumus) lubentissime sane huic argumento tractando et exornando operam suam addixerunt veteres artifices. Iuvabit hic quoque contulisse tabulam *Herculanensem* in picturis *Herculanensibus* Tom. II, Tab. 16. cf. *Bellorii Admirand.* Rom. Antiq. XLVIII, et quae e *Lipperti Dactylitheca* laudavit iam *Gurlitt.* Nec poenitebit ad comparationis suavitatem legisse *Philostratum* Icon. I, 15. p. 786. edit *Olear.* unde, quantum nativa nostri poetæ pulchritudo anxie quaesitis pigmentis et ornamentis antistat, optime discere poterunt tirones, harum elegantiarum studiosi. – Iam poetā a diverticulis in quibus numma cum voluptate lectorum liberius exspatiatus fuerat, redit ad nuptias *Pelei* et *Thetidos*. – Maior scena adornatur. – Cedit diis adventantibus vilior spectatorum plebecula (ad eos enim pertinet *Homericum* (*Iliad.* XX, v. 131.) *ἡ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς ἐκείνῃ* – Sucedunt thalamo primū heroēs cum muneribus nuptia-

libus, deinde reliqui dii et mensis accumbunt. Et hic est concessus ille augustissimus, quem Pindarus celebravit Nem. IV, 107. ἔκθ' (sc. Peleus) ἰωνόθεν ἰδμεν, Τῆς ἰωνοῦ βασιλῆος Πηλεΐδα τ' ἱερταίῃσι, Δίῳ τε καὶ κρείττοσι ἑξέσσιναι ἱε γένος ἀντὶν.

At eas partes, quae in his nuptiis a Pindaro (Pyth. III, 158. seqq.) Musis et in veteris mythi vestigiis diis in universum tribuuntur apud Apollodor. III, c. 13. p. 259. (edit. Heyn.) οὐκ τὸν γάμον συζεύσμεν καὶ δῶκεται, egregio invento ad Parcas translulit Catullus. Adsunt igitur genitales deae (cf. Spanhem. ad Callimach. H. in Dian. 22, p. 185. edit. Ernesti.) his nuptiis et magnae soboli inde oriturae fatalia stamina deducentes hymenaeum canunt. - Fecerant hoc Parcae iam in Iovis nuptiis, ut patet ex loco satis diserto Aristoph. Avv. v. 1734. Nec vitio verti debet poetae, quod, quae de Achille vaticinantur, nimis aperta sint, nec tortuosis pro more vaticiniorum anfractibus implicita, praecipue cum ipsis diis, futurarum rerum optime gnaris, praesentibus haec canerent sorores fatidicae. - Finito Hymenaeo et carmen finire poterat poeta, sed egregie ad capiendos lectorum animos, suavissimum post tot mythorum enarrationem addere illi placuit epilogum, in quo quidem, si legimus, frequenter adhuc tunc temporis deos interfuisse mortalium coctibus, sceleribus eorum nondum alienatos, facilius omnino haec omnia evenire potuisse temporibus heroicis, quispiam sibi persuaserit. - Atque haec sunt quae de argumento praefari visum est.

Duplex in antiquioribus et recentioribus edit. huius carminis circumfertur inscriptio. Prior et antiquior illa Argonautica, haud dubie ab exordio carminis efficta, ab universo carminis argumento quam maxime abhorret, et iure meritoque a plebisque fere iam diu repudiata est. - Altera, et vulgo nunc fere recepta huius carminis inscriptio est: Epithalamium Pelei et Thetidos, quae tamen et ipsa ab iis, qui totum hoc carmen ad normam Epithalamiorum, quae ex antiquitate ad nos pervenerint, exigent, saepius iam impugnata et in disceptationem vocata fuit. Sed priusquam tam ipsam huius carminis inscriptionem plane reiciamus, quam totam carminis oeconomiam acriter cum aliis reprehendimus, de ipso, quo illud a poeta scriptum sit, consilio paulo diligentius quaerendum videtur. Iam vero Catullum non eo consilio ad hoc scribendum carmen accessisse, ut nihil nisi Pelei et Thetidos epithalamium caneret, cum ex aliis causis, tum ex toto car-

CATUL. Carm.

B b

minis habitu et intextis longioribus digressionibus, quas respuit plane veri epithalamii ratio, satis certe colligere possumus. Quod si enim Catullus uni harum nuptiarum argumento operam dare voluisset, illi profecto non longius fabularum ornamenta petenda fuissent, sed eidem in hoc ipso pertractando argumento campus, ubi exsultaret eius ingenium, patuisset amplissimus (vide verbi causa complures ad has nuptias spectantes fabulas in farragine illa apud Thezetem ad Lycoph. v. 178. cf. Heyne ad Apollodor. p. 794. seqq.). Sed si cogitamus nihil aliud spectasse in hoc carmine pangendo Catullum, nisi ut invitatus celebrandis Pelei et Thetidos nuptiis alias simul, quas actas Graecorum heroica et mythica suppedicaret, fabulas laxiore fictionis cuiusdam vinculo connexas et copulatas, versibus exponeret, et sic lectores per amoenissima Musarum diverticula ductos et aliorum, quae prae ceteris illi arriderent, mythorum expositione delinitos, varietatis sensu suaviter demulceret; facile apparet, ex ipso poetae consilio ipsum carmen quoque diiudicandum esse. Quod quidem si recte perpensum esset a Viris Doctis, magis forsitan a virgula illa censoria, qua digressiones huius carminis, vel ut nimum prolixas et copiosas, vel ut parum inter se aptas et copulatas notarunt, sibi temperassent. Sic Duschius in libro vernaculo Biefe zur Bildung des Geschmacks, Voll. III, p. 227. totum carmen male inter se cohaerere et digressionibus longe petitis laborare, multis docere studuit, cuius vestigia deinde legit Degenius in versionum libello: Deutsche Anthologie der römischen Elegiker p. 378. Nec mollius ipse Magnus Heyne de carmine nostro sentit ad Virgil. Tom. IV, p. 4. — Quamquam autem huic carmini, si a fatidico illo Parcarum cantu sub eius finem discesseris, nihil fere insit, quod commode ad Epithalamii propriae sic dicti genus referatur, et recte omnino paruum Epos cum Doctiss. Gurlitt nominari queat, idem tamen, cum praecipue in honorem nuptiarum Pelei et Thetidos compositum sit, haud inepte latiore sensu, epithalamii nomine insigniri posse videtur. cf. Argumentum ad Carm. in Nupt. Iul. et Manl. Missis igitur omnibus, quae ad pretium huius carminis elevandum in medium prolata sunt, fruamur nitidissimis flosculis, quos undique et ex dissitis quasi regionibus poetae decerpere volupe fuit, nec varietate colorum et odorum bene inter se permixtorum maiorem nobis conciliari suavitatem indignemur.

Restat alia quaestio, in qua constituenda multum laborarunt,

sed parum perfecerunt interpretes. Cum enim Catullum, diligentissimum Graecorum poetarum imitatore, hic quoque fontes eorum in areolas suas derivasse, e toto poematis colore dilucide appareat, diu multumque quaesitum est, quos potissimum imitationis sibi exprimendos sumserit. Fuit Hesiodi Ἡσίοδος ἰσχυρὸς καὶ βαλὴν καὶ θάλασσαν a Scaligero iam laudatum, cf. Heyne ad Apollodor. p. 764. fuit aliud Agamestoris Pharsalii, e quo nonnulla profert Tzetzes ad Lycoph. 178. Sed neutrum a nostro exprimi potuit, cum ipse, ut supra monitum est, noluerit concinnare epithalamium, vel, si quaedam inde in usum suum converterit, (quod ex instituta comparatione v. 25 - 27. cum fragmento Hesiodico probabile fit) in paucis certo hoc factum et plurima in illa Ariadnes fabula ab illis potius mutuatus videtur. - Exstat apud Ciceronem in epistolis ad Atticum VIII, 5. fragmentum veteris poetae - ἡρώς ποτὶς πότρου ἀγλαῖας ἐς ἡμέραν ἔσθ' ἔσθ' ἔσθ' - quod cum egregie respondeat versui illi de Minotauro v. 111. satis probabili coniectura suspicari possis, Catullum in fabula de Ariadne veterem illum, quem ignoramus, huius fragmenti poetam expressisse. Omnino autem satis fidenter statuere possumus, Catullum non ad unum aut alterum tantum poetam imitandi studium attemperasse (quod fecit in carminibus quibusdam v. 111. e Sappho et Callimacho translatis) sed undique, apud Matinae more modoque per hortulos Graecorum circumvolitasse et suavissima quaeque delibasse, id quod ex apertis, quas in hoc carmine deprehendimus, Graecorum poetarum imitationibus plus satis apparere puto. Sic ex Homérico Hymno in Cererem nuperrime reperto, pluscula nostrum derivasse praeclare docuit Ruhnkenius in praef. ad II. in Cerer. p. XII, sq. Sic e Theocriti Idyllis et inprimis ex Adoniazosis loca plura imitatum esse nostrum passim observavit Valkenarius ad Adoniaz. 127. p. 406. Sic Apollonium Rhodium plus quam viginti locis a nostro non adumbratum, sed vere expressum esse diligenter docuit Mitscherlichius in Lect. ad Catull. Sic denique manifesta in v. 164. deprehenditur imitatio Lycophronis Cass. v. 1451. quem in aliis quoque locis ante oculos habuit. In universum autem visus iam mihi animadvertere, prae ceteris nostrum imitatum esse poetam Alexandrinos, quorum, ni sensu nostro fallimur, ingenium (cf. Heyne Opuscul Vol. I, p. 92.) totum hoc carmen spirat. - Ipsum vero Catullum studiose deinde imitati sunt alii v. c. Virgil. in Cir. quem sedulo iam cum nostro comparavit Lenzius p. 82. - De Epistola Ariadnes

ad *Thesium* apud Ovid. *Heroid.* X lege quae disputat Gurlitt. p. 87. seqq.

Restat ut breviter indicemus, qui peculiarem inde ab aliquot annis huic illustrando carmini dicarunt operam. Nos ipsi, cum abhinc prope decem annos Scholae Portensi, cui Deus faveat! valediceremus, vires nostras in hoc edendo carmine periclitati sumus, nec improbatum plane fuit hic iuvenilis labor humanissimo Virorum Doctorum iudicio; unde facile veniam me impetraturum spera, si ex istis meis speciminibus, nescio qua suavi animi recordatione vel vanitate, bonam partem servavero. — Non ita multo post Mitscherlichius *V. Cl.* cum et ipse Catulli edendi suscepisset consilium, primum in epistola Critica in Apollodorum (Gotting. 1782.) p. 43–51 emendationes in Catulli Epithalamium proposuit, deinde Lectiones in Catullum (Gotting. 1786.) edidit, in quibus quam egregie de hoc carmine meruerit passim indicabimus. — Eodem fere tempore praecclarum eruditionis specimen in hoc carmine edidit Lenzius, *Vir Doctissimus* mihiq. amicissimus, cui titulum praefixit: Catulli carmen de nuptiis Pelei et Thetidos cum versione Germanica Chr. Fr. Eisenschmidt, in usum tironum illustravit Carl Gotthold Lenz Altenburg. 1787. quem quidem, quantum ab eius doctrinae copia, ingenii venustate et acuminis expectare possit respublica litteraria, satis hoc libello declarasse puto. Eo iam edito litteris mecum communicavit exquisitas et perelegantes ad hoc carmen observationes, quas loco suo commemorabo. — Nec defuit qui manum eodem tempore huic carmini admoveret, tertius, elegans sane Venerum poetarum aestimator, *Cl. Gurlitt.* Katulls epischer Gesang von der Vermählung des Peleus und der Thetis, metrisch übersetzt, und mit einigen Anhängen begleitet von I. Gurlitt, Leipzig 1787. Exstat autem praeter ea, quae Duschius et Degenius locis supra laudatis ex hoc carmine transtulerunt, et praeter Eisenschmidtii versionem, Lenziانو libello additam, sane ipsam et infictam, alia Bodmeri, a Staendlino post Venerabilis senis obitum in libello: Apollinariano inscripto, edita Tübingae 1783.

EPITHALAMIVM PELEI ET THETIDOS.

Peliaco quondam prognatae vertice pinus
 Dicuntur liquidas Neptuni nasse per undas
 Phasidos ad fluctus, et fines Aeetaeos:
 Cum lecti iuvenes, Argivae robora pubis,
 Auratam optantes Colchis avertere pellem, 5

V. 4. *laeti iuvenes* in MSS. quibusdam teste Statio, in aliis, quos trivit

V. 1. *Peliaco vert.* in summo Thessaliae montis iugo, ubi silva erat pinifera. Dorville ad Chariton. comparat Manetho. II, 104. Πελιάειο τι νότος, τὴν ἀρκατοῦσσι (ex emendat. Dorv.) τριεὶσιν Πηλίου ἐν περὶ τῆς Πηλίας θύρῃ ἢ ἀρκατοῦσιν ἄρκα et Apollon. Rhod. II, 1191. — καὶ τὰς χυλὰς ἀνέστη Πηλιάδας περὶ τῆς εἰς. *prognatae* eleganter de arboribus, quae ut animantes stirpem suam propagare dicuntur; hinc passim apud poetas vel *matrum filiarumque* nomine insi-gniuntur (cf. Virgil. Georg. II, 19. ubi plura in hanc rem ex Graecis Latinisque scriptoribus diligenter collegit exempla *Cer-da*, add. Aen. XII, v. 209.) vel genus et stirpis nobilitatem in-ctant Horat. Od. I, 14. 11. cf. supra ad Carm. IV, v. 10 et 15.

V. 2. *nasse* de celeri fere et secundo navium cursu. Tibull. I, 5. 76.

V. 3. *Phasidos ad fluct. et fin. Aet.* eleganti circumscriptione pro: *Colchidem*, ubiolvebatur fluvius *Phasis* et imperium exercebat *Aeetes*. — Quod *Lenzius* in notis ad h. v. putat, per *Aetacos fines* extremam terram fortasse

poëtam innuere voluisse, et ad hanc sententiam confirmandam in litteris ad me datis laudat Apollon. Rhod. II, 419. seqq. et 1264. id ex ea quidem opinione, qua veteres per Pontum Euxinum et Colchidem extremos terrarum mariumque sibi cogitarunt terminos, fieri potuisse verum est; sed profecto iam obliquam extremae terrae descriptionem poëta dare noluit.

V. 4. *Cum lecti iuvenes.* Theoc. Idyll. XIII, v. 16. 18. ἅλ' ὅτι τὸ χρῆσται δόλι μὲν νότος ἵδμεν Ἀργεῖφας, ἐν δ' αὐτῇ Ἀργεῖσι, συνίσταται Πηλὸς ἐκ πύλων προδερμῶν ὡν ἐπὶ τῆς τε. et paulo post vocantur Argonautae οἱ τὴν ἰστρον ἡσάντων — ἵπποι ἡρώων, ex Apollon. Rhod. IV, 831. laudat Mitscherl. — *Argiv. robor. pub.* robustissimi fortissimique sic saepe apud Liv. *robora virorum.* exempla congegit Drackenborch. ad lib. XXII, 40. 5. Tom. III, p. 635.

V. 5. *Aurat. pell. avertere.* de aureo Phryxii arietis vellere in vulgus omnia nota. Unde ortum traxerit fabula, varias et ridiculas ad hunc locum causas afferunt interpretes. Totam hanc rem,

Ausi sunt vada salsa cita decurrere puppi,
 Caerulea verrentes abiegnis aequora palmis:
 Diva quibus, retinens in summis urbibus arces,
 Ipsa levi fecit volitantem flamine currum;
 Pineae coniungens inflexae texta carinae.

10

N. Heins. laesi. — *puppis* pro *pubis* MSS. Statii et Venet. V. 9. *Ipsa sui facie* Vossius e libro membranaceo, addita explicatione: ad morem et formam sui currus, quo in coelo utitur, quoque nubes atque aethera tranat; inepte sane. — *currum* pro *curram* irate Apolline tentat Staver. ad Cornel. Nep. Milt. 1. 6. p. 23. V. 10. *inflexit* Vossius, ut referatur ad illud:

nobilitatem maxime instituto ordine equitum aurei velleris bene excussit *Habenerus* in *Amoenitatib.* Philologic. p. 193. seq. *avertere* verbum proprium de rebus, quas ex aliena in nostram potestatem et ditionem dolo et malis artibus redigimus, respondet nostro: vid. Gronov. Observ. IV, 5. *Drachenborch.* ad *Silium Italic.* III, v. 321. et ad *Liv.* VI, 14, 11, *Tom.* II. p. 319.

V. 7. *verrentes*. *verrere* ut Graecorum *μαρμαίρειν* suaviter in re nautica, maris remis percussi et quasi flagellati adumbrat imaginem; si quis in re nota exempla desiderat, adeat *Heins.* ad *Ovid.* *Amor.* I, 9, 14. — *palmis*, remis cf. supra ad *Carm.* IV, v. 5.

V. 8. *Diva quibus, retinens* etc. *Minerva* (*retinens* *κατακραίνει*) tutela sua custodit arces, quibus illa praecrat. vid. Interpret. ad *Petron.* c. 5. hinc Graecis *κατακραίνω*, appellatur. vid. *Cuper* Observ. III, 16. et *Spanhem.* ad *Callimach.* H. in *Lav. Pallad.* v. 53.

V. 9. *Ipsa fecit*. hinc opere *Palladio* fabricata *Argo* dicitur apud *Phaedr.* IV, v. 9. ubi cf.

Burmannus. observa vim pronominis *ipsa* h. e. ipsa artium praeses, quae alias adiuvere tantum artifices auxilio suo solet. *Lenzius* commode in litteris laudat *Apoll. Rhod.* I, 111. *ἀντὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς θεῶν κίπρι* et *Orph. Argon.* v. 66. quem vide. — *levi volitantem*. *flam. curr.* sic *Apoll. Rhod.* III, 345. de *Argo* *ἡμὲν δ' ἐλὲ θεοῖσιν οὖν* — *currum* eleganter pro *navi*, vid. *Muret.* Var. Lect. I, c. 11. et *Giffan.* Collect. ad *Lucret.* Sic *ἔκπρη* et *ἔκρη* apud Graecos vid. *Gatacker* Observ. Misc. II, c. 18. *Kühn.* ad *Pollucem* I, s. 83. n. 8. et *Stanleius* ad *Aeschyl.* *Prometh.* v. 467. — *volitantem* cf. supra ad *Carm.* IV, 5.

V. 10. *Pineae coni. infl.* t. e. inserens et adaptans curvae carinae trabes et alia, quibus naves instruuntur, e ligno pineo contexta et contignata. *texere* ut Graecorum *ἐπισυνέχειν* proprie de aedificiorum et navium contignatione. de navibus v. e. apud *Propert.* III, 7, 29. cf. *Ovid. Met.* XIV, v. 531. et ibi Interpretes. hinc ipse locus, ubi naves fabricantur, vocatur *texetrium*. vid. *Serv.* ad *Virgil. Aeneid.* XI, v. 328.

Illa rudem cursu prima imbuat Amphitriten.
 Quae simul ac rostro ventosum proscidit aequor,
 Tortaque remigio spumis incanduit unda;
 Emergere feri candenti e gurgite vultus
 Aequoreae monstrum Nereides admirantes; 15

ipsa mi facie. V. 11. *prora* pro *prima* Vossius ex libro Mediolanens. quod si omniuo retinendum sit, verba saltem sic inter se concilianda putat Mitscherl. *Illa prora* (in primo casu) *rud' Amphitr. imbuat*, quae cet. aut scribendum: *cursu prorae*. — *primam* Stat. et Corrad. male! vix eget vulgata commendatione nostra. — *impolit* praeter necessitatem coniecit Titius ad Grat. Cyneg. v. 65. V. 13. *Tortaque* in libr. MSS. et edit. antiq. ex solempni librorum errore. vid. Drackenborch. ad Sil. Ital. VII, v. 412. et quos ibi laudet. *incanduit* in MSS. Stat. et quibusdam edit. vetl. quod tam ob statim sequens *candenti*, quam ob v. 18. ubi est *camo aequore*, non male defendi posse videtur. V. 14. 15. in interpretandis his duobus versibus valde fluctuantur interpretes, et sensus ambiguitatem coniecturis tollere studuerunt. Mitscherlichius quidem in Lect. in Catull. p. 14. vel rescribendum: *Emergere freti candenti e gurgite vultus Aequorei* vel capulam et post *aequoreae* excidisse putat, quae posterior ratio probata quoque fuit Heynio. At Lenzius in not. ad h. l. p. 55. ingeniosissime coniecit: *Emergere feris candenti e gurgite fultae Aequoreae monstrum Nereides admirantes*, cui favere videbatur Mosch. Europ. 114. seqq. *Νηριδὲ δ' ἀνέβησαν ἐκ τῆς ὕλης*, ἢ *ἐκ τῆς ὕλης* *Κηρίδαι* *νέβησαν ἐκ τῆς ὕλης* et Claud. X, 159. idem tamen paulo post de integritate loci non amplius dubitat, de qua

V. 11. *Illa prima*. quomodo *prima* navigationem tentasse dicatur *Argo*, praeter Vulpium docuerunt Muncker ad Hygin. Fab. XI, Burmannus ad Valer. Flacc. II, 287. et Schraderus ad Musaeum p. 372 — 75. — *rudem Amphitriten* mare nondum navigio tentatum — *cursu imbuat* *incanduit* vid. Ruhnken. ad Callimach. Fragm. a Bentl. collect. 19. p. 487. edit. Ernesti. *imbuat* eleganter dicuntur res, quae primo usui accommodantur. notissimum est illud Horatii: *Quo semel est imbuta recens servabit odorem testadiu.* cf. Graev. Lect. Hesiod. c. 15. sub fin.

V. 12 *proscidit. proscindere*

ut multa alia, eleganter ab aratione ad navigationem translatum.

V. 13. *Tortaque remig. spum. inc. unda*, exquisite pro vulgari: *remigio agitata fuit. incanduit* *incanduit* *incanduit*. Lenzius in litt. comparat. Qu. Smyrn. V, 86. seqq. et Apoll. Rhod. I, 1327.

V. 14. *Emergere feri etc.* Sensus est: simulac navis iter suum in mari ingressa est, Nymphae marinae vultu torvo et ad stuporem ob rei novitatem et hominum audaciam composito, repente e fundo maris prospiciunt, et summa admiratione monstruosam navis figuram animadver-

Illaque haudque alia viderunt luce marinas
 Mortales oculi nudato corpore Nymphas,
 Nutricum tenus exstantes e gurgite cano.
 Tum Thetidis Peleus incensus fertur amore,
 Tum Thetis humanos non despexit hymenaeos, 20

nec nobis ampliandum videtur. vid. not. V. 16. *Illae atque alia* in editt. vet. sed unice vera, quam dedimus, Vossiana lectio. V. 17. *mortales oculis male* in quibusdam. V. 18. *nutricum tenus* MSS. Statii, et sic est in editt. Venet. *crurum tenus* Scaliger ex libro vet. et sic est in edit. Gryph. *Umblicum tenus* Voss. quod adscriptum quoque est margini edit. Gryph. V. 19—20. male pro *tum* in quibusdam veteribus *cum* vel *quum* legitur, suaviter eni-

tunt. *feri vultus* est casus secundus et pendet, a *Nereides* h. e. *Nereides ferro vultu iam praeditae vel indutae*. — *ferus* autem *vultus* recte et eleganter de vultu torvo, severitatem stuporemve prae se ferente dicitur. Horatius Epist. I, 19, 12. *Quid? si quis vultu torvo ferus* etc. — Haeserunt in hoc loco et valde in eo emendando laborarunt *Mitscherl.* et *Lenz.* (vid. Var. Lect.) sed profecto qualibet correctione tota huius loci tollitur elegantia, qua *Nympharum*, audaciam primorum nautarum indigne ferentium, egregie plane adumbratur imago. Huc accedit, quod tetrica quaedam austeritas iam olim ab ipsis artificibus tributa est *Nereidum* vultibus. vid. *Lipperti Dactylloth.* Mill. I, 74. — Nihil temere in hoc loco mutandum esse sensit quoque Vir Doctus, qui recensuit *Lenzii* libellum in Act. Litter. Ienens. (Scid. XX, 1787.) quem tamen, acutissime alias de carmine nostro iudicantem, Vossianam rationem, qua *feri vultus* ad *monstrum* trahitur, amplectum esse miror. Nam locus *Apollon.* Rhod. IV, v. 316. quem

egregie cum nostro comparat, ad hanc rationem defendendam nihil valet.

V. 16. *Illaque haudque alia*, hoc uno tantum die, non alio vicissim, *ἰππεύς Ἀπόλλων* Apollon. Rhod. I, v. 547.

V. 18. *Nutricum tenus*, h. e. mammarum. Apulei. Met. II. ab init. *eandem nutricem simul binus*. — nimirum *nutrix* de qua cumque re, quae nutrit et alit homines, dicitur. vid. *Wesseling. Observ.* II, 17.

V. 20. *non despexit hymenaeos*, non invita cessit nuptiis humanis. Varie omnino haec tabula a Graecis tractata fuisse videtur. Apud Homerum *Iliad.* XVIII, 434. Thetis *καὶ δὲ μὲν ἔειπε ἰδόντων*, Peleo nupsisse dicitur. Apud Ovid. Met. XI, 235. seqq. inopinato illa in specu Aemoniae seu Thessalici littoris a Peleo opprimitur: sed apud Val. Flacc. I, 130. ubi Thetidos nuptiae in Argo pictae sunt, lubens illa, delphino vecta, ad Peleum deducitur. cf. *Dorville* ad *Chariton.* p. 360. edit. Lips. et *Heyne* ad *Tibull.* I, 5, 46.

Tum Thetidi pater ipse ingandum Pelea sensit.
 O nimis optato seclorum tempore nati
 Heroës, salвете, Deum genus! o bona mater!
 Vos ego saepe meo vos carmine compellabo.
 Teque adeo, eximie tedis felicibus aucte 25
 Thessaliae columen Peleu, quoi Juppiter ipse,
 Ipse suos Divum genitor concessit amores.
 Tene Thetis tenuit pulcherrima Neptunine?
 Tene suam Tethys concessit ducere neptem,
 Oceanusque, mari totum qui amplectitur orbem? 30
 Quae simul optatae finito tempore luces

et cum vi ter repetitur haec particula; pectarunt autem saepe in his permutandis vocibus librarii. vid. *Drackenborch.* ad *Sd. Ital.* I, 40. et ad *Liv.* VI, 23. 3. *Tom.* II, p. 361. V. 21. *Sanzit* Muret. Voss. et alii. male! pari modo haec duo verba confusa sunt apud Ovid. *Heroid.* VI, v. 154. V. 26. *Aemathiae columen* in quibusdam. haud dubie ex glossa. V. 30. *Oceanusque pater* MSS. Statii, Muret. Gryph. et alii. recte quidem ex loquendi more. cf. *Virgil. Georg.* IV, 382. et ibi *Ursin.* sed vulgatam bene defendit *Mitscherlichius.* V. 31. *Qui simul optatae finito tempore*

V. 21. *ipse pater*, non *Iupiter*, ut *Mitscherlichius* et alii volunt, sed ipse Thetidos pater Tereus, cui proprie convenit *iugare* (in matrimonium dare) filium marito. cf. *Virgil. Aeneid.* I, v. 345. aliud est concedere alteri pacellam, quod de Iove valet in v. 27. — *sensit* censuit, iudicavit, consultum duxit, cuius verbi usus bene adstruitur in *Observ. Miscell.* *Tom.* IV, p. 121.

V. 23. *Heroës, Deum genus.* cf. *Interpretes* ad *Val. Flacc.* p. 4 edit. *Burmanni* — *O bona mater*, o bonam et beatam matrem, quae vos tales et tam optato seclorum tempore peperit!

V. 26. *Thessaliae columen* in quo ninitur omnis Thessaliae salus. Sic 343 *sero, Tempus* apud *Graecos*, vid. *Gatacker.* in *Adversar.*

CATUL. Carm.

Miscell. c. 20. p. 83. *Rittershus.* ad *Oppian. Cyneget.* I, v. 1. *Cerda* ad *Virgil. Aeneid.* XII, 59. in primis *Heinsterhus.* ad *Lucian.* T. I, p. 163.

V. 27. *antiores nos*, amatam sibi Thetidem. cf. supra ad *Carmen* X, 1, et XV, 1. Cessit autem *Iupiter* eo libentius *Peleo* Thetidem, quod filium Thetidos ex fati necessitate ipso patre fortio-rem existitum esse sciret. vid. *Hygin. Fab.* 54. et *Heinsterhus.* ad *Lucian.* T. I, p. 205.

V. 28. *tenuit* ut maritum complexa est. exempla de hoc verbo collegit *Gudius* ad *Phaedr. Fab.* II, 2, 4. — *Neptunine* Thetis, Neptuni potestati subiecta. *Mitscherl.* laudat *Perizon. Animadv.* Hist. c. IX, p. 400.

V. 31. *Quae simul optatae* etc.

C c

Advenere, domum conventu tota frequentat
 Thessalia: oppletur laetanti regia coetu:
 Dona ferunt: prae se declarant gaudia vultu.
 Deseritur Scyros: linquunt Phthiotica Tempe, 35
 Cranonisque domos ac moenia Larissaea:
 Pharsaliam coeunt, Pharsalia tecta frequentant.

Incis in margine Venet. male! ut recte iudicat Mitscherl. V. 32. Ut venere Vulp. et alii male! nam simul in versu antecedenti est pro simulac. V. 34. Dona ferunt prae se: declarant gaudia vultus, proposuit Lenzius. magis tamen placet nostra lectionis ratio et interpunctio; suavius enis Thessaliae incolae gaudia prae se declarare et pandere vultu, quam dona prae se ferre manibus dicuntur; aut si forte cui illa ratio, quam iam Muretus secutus est in edit. prima, ut post prae se interpungatur, melior videatur, certe non opus est vultu in vultus mutare. V. 35. Phthiotica templa tentat Lennep. ad Coloth. I, 7. quod Tempe non in Phthiotide sed in Pelasgide inter Olympum et Ossam sita fuerint. vid. not. V. 36. mire hic versus tam in scriptis quam impressis libris depravatus est. Gravinonisque domos MSS. Stat. et vetust. exen pl. Voss. Granionisque domos Vatic. Graiugenasque domos L. MSS. et tres antiquissimae edit. teste rdi-

elegantem pro vulgari: simulac destinatus his celebrandis nuptiis dies illuxit optatissimus.

V. 32. domum conventu frequentat ornate pro: frequenter in domo convenit.

V. 34. Dona ferunt, nimirum Thessaliae incolae, de quo loquendi genere cf. supra ad Carm. X, v. 9.

V. 35. Docte iam ex more poetarum, ut eo clarius totius rei scena lectoris obversetur animo, urbes et partes quasdam Thessaliae recenset. — Scyros. longius quidem haec insula remota est a Thessalia, sed culta olim fuit a Thessalorum gente, Dolopibus, praeter Vossium ad h. l. vid. Diod. Sicul. XI, 60. et ibi Wesseling. consulto autem poeta, ut undique confluisse videantur remotissimi populi quique remotioris regionis mentionem primo

loco iniicit. — Phthiotica Tempe communi quidem veterum consensu in Pelasgide inter Olympum et Ossam ubi Peneus labitur, Tempe sita fuerunt. (Plin. H. N. IV, 8. s. 16. Aelian. V, H. III, 1.) sed, quo iure Peneus propter vicinitatem *Scyros* vocatur apud Callimach. II. in Del v. 112. eodem quoque iam Tempe Phthiotica dicta videri debent, nisi forte tractus Phthiotici ob regionis amoenitatem altera quasi Tempe appellati sint; sequiorem certe aetatem amoenissima quaeque loca Tempe nominasse satis constat.

V. 36. Cranon est oppidum Thessaliae, Plin. H. N. X, 12. s. 15. et ibi Harduin. — morn. Lariss. Larissa nobilissima Thessaliae urbs, unde Achilles Larissaeus apud Virgil. Aen. II, 197.

Rura colit nemo; mollescunt colla iuven-
 Non humilis curvis purgatur vinea rastris:
 Non glebam prono convellit vomere taurus: 40
 Non falx attenuat frondatorum arboris umbram:

tor. Cantabrig. unde Scaliger. *Graugénúmque domos*. depravata lectio haud dubie orta est ex antiqua scriptura *Cranmonis*. vid. Mitscherl. et *Drackenbarch*. ad Liv. XXXVI, 10. 1. p. 1017. — pro *moenia Larissae* monstrata legebatur in libr. MSS. ac *nicens alacrissa*, vel *Larissae* uti est in Voss. libro, vel ac *nitens alacrissa* vel ac *nitentis alacrissa* vel ac *nitentis alacrissa* vel ac *Nicenis alacrissa*. V. 37. *Pharsalia tectafreg*. Venet. *Pharsalon* aut *Pharsalum* Pontan. et Scalig. nimirum alteram in voce *Pharsalia* alii brevem, niti exemplo Calpurn. IV, 101. alii longam faciebant; et vere semper altera in hac voce producit, sed ut trisyllaba pronuncianda est. V. 38—42. sine necessitate transposuit hos versus Ramirez de Prad. ad Mart. I, 44. hoc ordine: *Non humilis etc.* — *Non falx etc.* — *Rura colit nemo.* — *Non glebam.* — *Squalida deseris.* V. 40. *Lennepe*. ad Coluth. I, p. 33. sine ulla idonea causa huic

V. 37. *Pharsaliam* coë. *Pharsalia*, ut observat Vossius, hoc loco antiquum regionis non oppidi nomen est. Sed Euripid. *Andromach.* v. 16. *καὶ πόλις φαρσάλιος* — *ἐν τῇ Φαρσάλιᾳ Πηλιδί θυγάτηρ* — *Θίρις*.

V. 38. *Rura colit nemo etc.* feriae, quas agunt rustici instantibus Pelei nuptiis, egregie et snaviter, qui sequuntur, describuntur versibus. Sic fere Tibullus II, 1, 5. *Luce sacra requiescat humus, requiescat arator, Et grave suspensio vomere cesset opus. Solve vincla iugis etc. mollescunt colla iuven- c*
corum. — *Lenz* in spicilegio observationum, quas mecum per litteras communicavit, commode cum hoc loco comparat Fulgent. I, praef. p. 9. edit. Munk. *tam largo fumo lurida parictibus*

aratra pendebant, et laborifera boum colla iugales in vaccinam mollitiem deduxerant callos: squalabat viduus suleis ager, et herbis sentibus olivifero vertici minabatur.

V. 39. *humilis vinea* ubi vitis humilis nascitur, quae nisi rastris purgatur, palatur et alligatur, natura sua humi serpit et humilis manet. Cic. *Tuscul.* V, 37. *Vitis et ea, quae sunt humiliora neque se tollere altius e terra possunt. Ipse noster supra Carm. LXII. 49. Ut vidua in nudo vitis quae nascitur arvo, Nunquam se attollit etc.* Vix igitur opus videtur probare velle, vites in Thessalia vel maxime humiles fuisse, quod docte probatum iriit Lenz. in not. ad h. l. ex Longi *Pastoral.* H. 1. ubi *ἡπειρὸς τοκτὴν* in insula Lesbō describitur.

V. 40. *prono vomere* ad terram inclinato, presso.

V. 41. *falx frondator.* tria frondatorum genera fuisse ob-

Squalida desertis robigo infertur aratris.
 Ipsius at sedes, quacumque opulenta recessit
 Regia, fulgenti splendent auro atque argento.
 Candet ebur solis; collucent pocula mensis:
 Tota domus gaudet regali splendida gaza.

45

versum emendavit sic: *Non falce adtenuat frondator roboris umbram*; profecta hoc est pro lubitu tractare poëtas! V. 43—44. Heins. in not. ad Catull. satis eudacter et parum probabiliter refingit hos duos versus sic: *Spissius at sedes quonoumque opulenta recessu Regia fulgenti splendens auro atque argento*, ut sensus sit: aedes regia in omni eius recessu spissius argento et auro splendet, *splendens* nimirum accipit pro *splendens est* et hoc pro *splendet*, ut v. 3o8.

servat Serv. ad Virgil. Eclog. I, 57. *attenuat arbor. umbr.* nimis densas et inutiles arborum frondes exsecat. *arboris umbra* de frondibus sexcenties apud poëtas. vid. *Drackenborch.* ad Sil. Ital. IV, 681.

V. 42. *infertur*, verbum gravius ad rubiginis vim, qua statim occupari solent aratra sine usu iacentia, indicandam — observa elegantem et artificiosam huius versus ex apta epithetorum et nominum collocatione structuram, quam saepe in hoc carmine animadvertere licet, ut v. 33. 40. 59. 123. et alibi.

V. 43. *Ipsius at sedes quacumque* etc. at aedes Pelei, in omni opulentae regiae parte et recessu, splendent anro et argento. In errorem hoc loco ab Heins. (vid. Var. Lect.) se induci passus est *Mitscherl.* qui *splendent* propter adiecta *sedes regia* non ferri posse putat in Lect. in Catull. p. 35. Non cogitavit igitur Vir Cl. *si sedes*, unde pendet *splendent* in plurali ut v. 48. et *si regia* substantive positum esse. — Caeterum expende ornatum in locutione qua-

cumque opulenta recessit regia pro vulgari: *ubique*, — ipse honoris causa saepe de eo, qui primas partes in aliqua re tenet, vel de quo praecipue sermo est. Sic saepe *eboris* de Achille apud Homerum de Iosone apud Orph. Argon. v. 864. vid. quos laudat *Burmamnus* ad Ovid. Fast. V. I, 45. — *splendent* verbum proprium de apparatu magnifico. vid. *Burmamn.* ad Phaedr. Fab. IV, 29. 20.

V. 45. *Candet ebur solis, colluc. pocula mens.* inversa constructio, poëtis familiarissima, pro: solia candent ebore, mensae collucent poculis. — Amicissimus *Lenzius* in spicilegio observation. ad l. c. scribit: *Quae de ebore dicuntur, non ad historicas rationes exigenda sunt. Poëta in his ut poëta versatus est. Eboris enim usus post Troianae expeditionis tempora demum in Graeciam importari coepit. Sed Catullus Homerum secutus esse videtur, in quo passim exempla frequentis eboris usus in variis utensilibus adhibiti proutant.* — Nimirum res antiquiores saepissime ad sua tem-

Pulvinar vero Divae geniale locatur
 Sedibus in mediis, Indo quod dente politum
 Tincta tegit roseo conchyli purpura fuco.
 Haec vestis, priscis hominum variata figuris, 50
 Heroum mira virtutes indicat arte.

complectens, cf. ad Carm. LXIII, v. 57. V. 48. *Sedibus in mediis*. Venet. Gryph. *ardet* et *sedes* saepissime a librariis permutatae sunt, vid. Drackenborch. ad Liv. I, 55. 4. T. I, p. 216. et ad IV, 20. 11. Tom. II, p. 942. adde Burmann. ad Ovid. Fast. VI, v. 258. V. 49. *conchyliis* Venet. Gryph. Muret. Cantabrig.

pora accommodarunt poetae. Sic v. c. praeter temporum rationem *tubarum clangor* apud Virgil. Aen. II, v. 313. memoratur. Caeterum de *veterum ebore* et *eburneis signis* cf. Heyne in Nov. Comment. Soc. Sc. Gotting. T. I. n. 96. seqq.

V. 47. *Pulvinar geniale* lectus genialis vel nuptialis, *διεργονικον*, vid. Lips. Elect. I, 16. aliam lecti genialis descriptionem in nuptiis Iasonis et Medae vid. apud Apoll. Rhod. IV, v. 1141. — *sedibus in mediis* in medio palatio. — *Indo quod dente polit.* etc. ornate pro vulgari: cui affabre ex ebore Indico facto instrata fuit vestis purpurea. *Indo dente*, nimirum alii osseam illam ex ore elephantis hinc inde prominentem partem *dentem*, alii *cornu* vocant vid. Brouckhus. ad Propert. II, 23, 12. et Drackenborch. ad Sil. Italic. XVI, 206. In summo pretio autem fuisse *ebur Indicum* operose docet Cerda ad Virg. Georg. I, v. 57. — *purpura vestis purpurea. tincta roseo fuco* exquisitus pro *succo*, unde saepe hae voces confusae sunt, vid. N. Heins. ad Claud. in Rufin. I, v. 207. et Heyne ad Tibull. VI, 2,

16. in Observ. p. 215. *conchyli*, diversum esse conchylium a purpura, licet id discrimen non semper servetur, probare studuit Bochart. Hierozoic. IV, 2. — Accommodate ad nostrum Hor. Sat. II, 6. 102. *In locuplete domo — rubro ubi cocco Tincta super lectos canderet vestis eburnos*, cum Theocrit. Adoniazus. v. 125. seqq. hunc locum comparavit Valkenar. in Annotatt. in Adon. p. 406.

V. 50. *Haec vestis stragula* ut saepe, vid. Ferrar. de Re Vest. IV, 3. P. II. adde Ernesti in Clav. Cie. *priscis homin. var. figur.* variis priscorum hominum imaginibus vel picturis distincta.

V. 51. *Heroum virtutes indic.* res illustres et celebres ex aetate heroica repetitas. Ex pluribus autem, quae huic vesti intextae fuisse videntur praeae aetatis figurae et fabulae, unam tantum latius hoc carmine sibi exsequendam sumsit et delegit poeta. Colligere in primis hoc possumus ex vers. 266. *Talibus amplifice vestis decorata figuris*, h. e. eiusmodi generis figuris; alias dixisset *his figuris*. — *mira arte* mirae artificis dexteritate intextas.

Namque fluentisono prospectans litore Diae
 Thesea cedentem celeri cum classe tuetur
 Indomitos in corde gerens Ariadna furores:

V. 55. mira in hoc verso miserrime depravatae lectionis tam in scriptis quam impressis libris deprehenditur varietas, in qua quidem recensenda, ne chartam perdam, ea tantum ponam, quae VV. DD. ingenio ducti inde exculpere tentarunt. Neodum etiam seseque sui tum credidit esse Vicent. accedentibus Venet. Alil. Gryph. Muret. et aliis. Neodum etiam sese, quae sit, tum credidit esse Stat. Neodum etiam sese quae sit, vix et sibi credidit Scalig. Neodum etiam sese, quae visis, visere credidit Vossius, quam aliis

V. 52. *fluentisono* quod, (ut supra Carm. XI, 4. dicebatur) *longe resonante unda tunditur*, *ῥίη ἀνὰ πλάγας, πρὸς ἀνὰ πλάγας* — Diae intellige insulam Naxum, unam e Cycladibus. Diodor. Sicul. IV, 16. p. 308. edit. Wesseling. *καὶ ἀνὰ πλάγας ἡ Νῆσος τῆς ἀπὸ τοῦ ΔΙΑΣ, ἢ τοῦ ΔΙΑΣ* *προσπεπτυσμένη* et sic constanter veteres. cf. Heyne. ad Apollodor. III, 5, 3. p. 578. Sed longe aliter, qui non raro fluctus in simpulo movere solet, sentit Vossius. Non enim Naxum, quod plerique statuunt, per Diam intelligendam esse contendit, sed *Diam Cretensem*, quae vulgo *Scandia* appellatur. Ad hanc suam adornandam sententiam duobus imprimis utitur argumentis; primum quidem, quod Naxus nimis a via Thesei remota sit, deinde, quod querelae, quas infra fondit Ariadne v. 184. *Practerea nullo littus, sola insula, tecto etc. vix de insula Naxo intelligi queant*. Quod ad primum attinet, consulto omnino Theseus in fuga rectam viam quae visis videtur; ut taceam quibus ille vel invitatus in recta via abripi potuit. Quod ad alterum attinet, cogitare debemus, Ariadnen ad littus *ἡ δὲ ἑστὴ ἐν τοῖς ἀνὰ πλάγας* in solo et remotiori insulae

loco a Theseo derelictam esse, ubi omnino in querelas, quas infra iacit, erumpere poterat. Nec nimis subtiliter vehementiori animi commotione iam aestuantis et summo ob perfidiam Thesei dolore percussae Ariadnes querelae examinandae et ad virum resecandae sunt, praecipue si Naxum cum eius patria Creta, *centum urbibus* (ut canit Horat.) *nobili* comparamus. — Naxus denique sacra erat Baccho, et peculiare eius domicilium. vid. Barth. ad Stat. Theb. VII, v. 686. in qua ipse Bacchus ex India rediens triumphum bacchicum egit. Virg. Aen. III, v. 125. ubi cf. Heyne. Quod enim Vossius putat, Bacchum quarendae Ariadnes causa accessisse illam desertam Cretensium insulam, ridiculum paene est. Vossii vestigia secure, ut solet, legit Vulpius — Copiosius de Naxo egit Choiseul-Gouffier *Voyage pittoresque de la Grèce, Cahier I.*

V. 54. *furores* de quibusque vehementioribus animi commotionibus, praecipue ex magno amore ortis. cf. v. 94. vid. C. Barth. ad Grat. Cyneg. v. 284. et *Vir Doctus* in *Observat. Miscell. T. II p. 234. indomitos*, quorum vis et impetus nulla re-

Necdum etiam sese, quae visit, visere credit; 55
 Utpote fallaci quae tum primum excita somno
 Desertam in sola miseram se cernit arena.
 Immemor at iuvenis fugiens pellit vada remis,
 Irrita ventosae linquens promissa procellae:
 Quem procul ex alga moestis Minois ocellis, 60
 Saxea ut effigies bacchantis prospicit Evoc:
 Prospicit, et magnis curarum fluctuat undis,

iam probatam et receptam lectionem nos quoque servavimus. *Necdum etiam sese quo sit, visit, sibi credit* lepide, ut solet Corradin. *Necdum etiam sese oblivisci Thesen eredit* audacter, ut solet, Lennep. ad Coluth. I, 7. 34. *Necdum etiam sese ipsa suam tum credidit esse* Nic. Heins. in not. ad Catull. V. 60. ex acta N. Heins. in not. ad Catull.

tione suppressi et coerceri potest; exempla suppeditat *Burmann*, ad Ovid. Art. Am. III, 511.

V. 55. *Necdum etiam sese* etc. vix fudit oculis Theseum in fuga animadvertentibus; somnium ferre, quod videt, putat.

V. 56. *fallaci* qui fraudi ipsi fuerat, et fallaciam Thesei iuravit. — Caeterum *Ariadne dormiens* statuariis et pictoribus saepe, in qua artem suam ostentarent, materiam praebuit. vid. *Dorville* ad *Chariton*. p. 241. edit. Lips.

V. 57. *in sola arena* litoris arenosi solitudine.

V. 58. *immemor* sc. promissorum, perfidus. de perfidia Thesei vid. quos laudat *Wesseling*. ad *Diodor*. Sicul. IV, 61. Tom. I. p. 305.

V. 59. *Irrita. vent.* cf. ad v. 142.

V. 60. *alga* algoso littore ut arena v. 57.

V. 61. *Saxea ut effigies* etc. Ut

furibunda et rabie percita mulier bacchans exprimi solet in saxo vel marmore; quae *Evoc* clamare videtur et vultum torum in ea, quae e longinquo oculis subii-ciuntur, incit; eiusmodi imaginem oculis iam Theseum persequens refert et exprimit *Ariadne*. — Summa huius exquisitissimae comparationis vis, bacchantis imagine, in qua tam corporis quam animi motus egregie ab artificis manu expressi sunt, animo nostro representata, percipi magis a lectoribus debet quam declarari ab interprete. — *prospicere* procul spectare, ut saepe; exempla collegit *Burmannus* ad *Phaedr*. Fab. I, 17. 8.

V. 62. *curar. fluct. undis* etc. *et in istis undis cadit*. *Oppian*. Hal. 505. undarum fluctus eleganter et saepe ad alternantes et undantes quasi perturbati animi motus transferuntur. exempla vid. apud *Drackenborch*. ad *Sil. Ital.* IX, v. 527.

Non flavo retinens subtilem vertice mitram,
 Non contexta levi velatum pectus amictu,
 Non tereti strophio luctantes vincla papillas; 65
 Omnia quae toto delapsa e corpore passim
 Ipsius ante pedes fluctus salis alludebant.
 Sed neque tum mitrae, neque tum fluitantis amictus
 Illa vicem curans, toto ex te pectore, Theseu,
 Toto animo, tota pendebat perdita mente. 70

V. 65. In examinandis papillarum epithetis, an recte illae dici queant vel *luctantes*, quod est in tribus Venet. Ald. Colin. et Gryph. vel *luctantes* in MSS. Statii et Vicent. vel *lucentes*, quod vult Stat. multus est Mitscherl. in Lect. in Catull. p. 51—56. inre denique in nostra lectione *luctantes* acquiescit. V. 66. *tenero* pro *toto* coniecit Gurlitt. minus bene! nam nostra lectio ad rem augendam multo maiorem vim habet. V. 67. *allidebam* Gryph. et in quibusdam aliis, utrumque recte; sed *allidere* de aquarum appulsu plerumque a Viris Doctis male impugnatum est. vid. Gesner ad Columell. IV, 20. ubi pro *allidebant* in loco nostro mavult *alliduntur* citra necessitatem! V. 69—70. *toto te pectore Theseu, Tota animo, tota pròdebat*

V. 63. *flavo vert.* cf. ad vers. 98. *mitram*, mitra est fascia, quae caput redimitur. vid. Burmann. ad Ovid. Met. V, 53. Graev. in Lect. Hesiod. c. XXIII, et Ernesti in Clav. Cic. s. h. v. Mitscherl. comparat Homer. Hymn. in Cerer. v. 41.

V. 65. *Non tereti stroph. luct. vinct. pap.* de strophio ^{strophium} quo papillas feminae coërcebant. vid. Heins. ad Ovid. Art. Am. III, v. 274. *Magius* Var. Lect. III, 3. et Ernesti in Clav. Cic. s. h. v. Eodem sensu *fascia* apud Martial. XIV, 134, 1. *Fascia crescentes dominae compesce papillas. luctantes* cum vinculis nimium, quibus cohibentur turgentes, contra nitentes et eniteutes papillae.

V. 67. *fluctus salis alludeb.*

Cic. de Nat. Deor. II, 39. *Mare terram appetens littoribus alludit.* sic *απὸ τοῦ ὕδατος* apud Graecos.

V. 69. *Illā vicem cur.* Nulla mitrae et fluitantis ante pedes amictus ratione habita. *fluitantis* ob vers. antecedentem proprie accipio. *vicem* eleganter inservit periphrasi in rebus, quas dolemus. Sed Ariadne iam non dolebat vicem amictus in undis nantis.

V. 69—70. *toto ex te pectore pendeb. pendere* ex vel ab aliquo dicitur, qui toto animo alicui addictus est et vacat, toto animo in aliquo vel contemplando vel audiendo defixus est—Caeterum observa, quam egregie eadem ter repetita notio et idem ter repetitum adiectum *toto affectus* vim declaret et exprimat.

Ah misera, assiduis quam luctibus externavit
 Spinosas Erycina serens in pectore curas
 Illa tempestate, ferox quo tempore Theseus
 Egressus curvis e litoribus Piraei
 Attingit iniusti regis Gortynia tecta.
 Nam perhibent olim crudeli peste coactam
 Androgeoneae poenas exsolvere caedis,
 Electos iuvenes simul et decus innuptarum

75

perdita mente Ald. *toto te ex pectore male vulgo.* V. 71. *A pro Ah* antiquo Stat. cf. *Grosjan. et Burmann.* ad Ovid. Met. II. 491. *miseram* in pleziisque vet. *extenuavit* Stat. V. 73. *ferox et tempore* siliat optimus Vossii. *ferozque et tempore* vitiose MSS. Statii. *ferox quo et tempore* vulgata nunc fere lectio, sed et sic me offendit particula *et*, quum sine hiesitatione deleri, praecipue cum hoc iam factum sit in aliis bonae notae (ditt. Gryph. ab anno 137. Muret. Cantabrig. V. 74. *Pyrenes* Ald. l. Gryph. l. *Piraei* in quibusdam. V. 75. *Invisi regis* Heims. in not. ad Catull. *Gortynia templa* MSS. Melagri, Scaligeri et edit. R. non male, recte enim *templa* de amplis aedificiis dicuntur. Sic *templum* apud Cicero. pro Dom. 51. de curia

V. 71. *externavit*, adeo perturbavit et implevit eius animum, *q* vix sui compos esset. vid. *Pri-carus* ad Apuleium p. 111.

V. 72. *Spinosas curas* spinosae curae *amandus piamus* sunt, quae animum lacerant, pungunt et cruciant. curae de amore pervulgatum. *gravi cura saucia Dido* apud Virgil. Aeneid. IV, v. 1. - deleta interpunctio post *curas* iunge: *serens illa tempestate spinos. cur. in pector.* (Ariadnes) *quo tempore* etc.

V. 73. *Illam tempestate, quo tempore.* hoc plenius loquendi genus illustrat Vossius exemplo Ciceronis eius temporis, *quo die* brevius idem dicit Noster infra Carm. LXVI, v. 11. *Qua rex tempestate, - vastatum fines iherat Assyrios.*

V. 75. *iniusti regis.* Minos, cuius celebratissima in antiquitate est iustitia. *iniustus* vocatur respectu Atheniensium, a quibus tam dirum quotannis tributum exigebat. - *Gortynia tecta* Cretam. *Gortyne.* Cretae metropolis.

V. 76 - 79. *Nam perhibent olim.* Sensus: nam tradunt, olim Athenienses crudeli pestilentia poenas propter caedem Androgei solvere coactos, iuvenes electos et virgines prae ceteris forma et aetatis flore eminentes (*dapem*) tanquam sacrum et religiosum epulum Minotauro dare solitos fuisse (h. e. ex pacto quotannis misisse) - *Androgeoneae caedis* - *Androgeus* Minois et Pasiphaes filius, vir fortissimus, et saepe in publicis Graeciae ludis victor, ex invidia occisus fuit

CATUL. Carm.

D d

Atque ita nave levi nitens, ac lenibus auris
 Magnanimum ad Minoa venit, sedesque superbas, 85
 Hunc simul ac cupido conspexit lumine virgo
 Regia, quam suaves exspirans castus odores
 Lectulus in molli complexu matris alebat:
 Qualis Eurotae progignunt flumina myrtos,
 Aurave distinctos educit verna colores: 90
 Non prius ex illo flagrantia declinavit
 Lumina, quam cuncto concepit pectore flammam

vel *ceu funera* conicit N. Heins. in not. ad Catull. at sic omnis huius
 versus perit elegantia, ne et nec saepe confunduntur in MSS. vid.
Drackenborch. ad Liv. III, 47. 7. Tom. I, p. 737. et quoniam ibi laudat.
 V. 89. *myrtos* Voas. et alii; recte! veteres enim huiusmodi arbores per
 us in plurali efferre solebant, ut docet *Cerda* ad Virgil. Georg. II, 71.
 V. 92. *cuncto* in nonnullis *toto*, quod si admittimus, ait Heins. in not. ad

Amarunt inprimis hoc loquendi
 genus suaviter et cum sale sibi
 repugnans Graeci, qui commo-
 dius ad hanc formam uti pote-
 runt τῶν. quod Grammatici vo-
 cant *privativum*. multa exempla
 conduxit Vulp. Sed plenissime
 et elegantissime de hac dictione
 egerunt *Hemsterhus.* ad Lucian.
 T. I, p. 638. et ibidem *Iensiu.*
Hittershus. ad Oppian. p. 29. -
 32. et quos laudat *Alberti* ad
Hesych. Tom. I, p. 275. n. 4.

V. 84. *nave levi nit. ac len.*
aur. niti iam est proprie enim
 nautae nituntur remis. *lenibus*
auris ope et adflatu secundi venti.

V. 85. *Magnanimum.* in-
 vidiose iam vocat Minoem, quem
 versu 75. *iniustum* vocaverat,
magnanimum h. e. altos spiritus
 trahentem, insolentius contra
 Athenienses se offerentem.

V. 86. *Hunc simulac cupid.*

Theocr. Id. III, 42. *ὅς τῳ ὅς*
ἰπὸν, ὅς δὲ τῷδ' ἄλλῳ ἵππῳ.

V. 87. *quam suav. expect.* etc.
 ornate et splendide pro vulgari:
 quae in sinu et domo matris
 adhuc delitescerebat innupta et
 iudelibata. cf. supra Carm. LNI,
 v. 88 et LNI, v. 22. Commodus
 laudat Mitscherlich. in Lect. in
 Cat. p. 78. Hesiod. Erg. v. 520.

ὅς τῳ ἵππῳ ἵππῳ τῷδ' ἄλλῳ ἵππῳ
μῦρῳ, ὅς τῳ ἵππῳ ἵππῳ τῷδ' ἄλλῳ ἵππῳ
μῦρῳ, lect. exspir. odores. cf.
 supra ad Carm. VI, v. 8. *alebat*
 fovebat, educabat.

V. 89. *myrtos.* cf. supra ad
 Carm. XI, v. 22.

V. 90. *educit.* educat. cf. su-
 pra ad Carm. XIX, v. 14. *edu-*
cere pro *educare* saepe apud Cic.
 Or. II, 28. Terent. Adelph. III,
 5. 43. cf. *Burmamn.* ad Sammo-
 nic. v. 64. et *Drackenb.* ad Liv.
 I, 4, 7. - *distinctos colores* va-
 rios flores.

Funditus, atque imis exarsit tota medullis.
 Heu! misere exagitans immiti corde furores,
 Sancte puer, curis hominum qui gaudia misces, 95
 Quaeque regis Golgos, quaeque Idaliuin frondosum,
 Qualibus incensam iactastis mente puellam
 Fluctibus, in flavo saepe hospite suspirantem!
 Quantos illa tulit languenti corde timores!

Catull. versu subsequenti *tota* pro *tota* legendum erit. V. 96. *Quique* male in quibusdam vet. *frondosam* volebat Scalig. sed cur non supra corrigat Carm. XXXVI, 12. *sanctum Idaliuin*. V. 97. *Qualibet* MSS. Statii male!

V. 94. *Heu! misere exagit. immiti cord. furor.* trahebam olim huoc versum ad Ariaduen, et *immiti corde* explicabam: immaturo, amore nondum domito et subacto: multo coim vehementius amat, qui prima vice amoris vim experitur – Sed multo elegantior omino et concinnior efficitur oratio, si hic versus, ut vult Gurlitt in Observatt. ad h. e. p. 117. 118 cum sequenti coniunctus ad Amorem refertur, qui *immiti corde* (h. e. saevo pectore) hominum animos furore exagitare dicitur; hunc tamen elegantiore orationis nexum vix verba iuvare et admittere videntur; valde enim dubito, an recte in latina lingua *exagitare furores*, quod putat Gurlitt. simpliciter pro concitare, commovere furores dici possit. Quid? si legamus: *Heu! misere exagitans immiti corda furore.*

V. 95. *Sancte puer*, ut *sancta Venus* supra Carm. XXXVI, v. 3. ubi vid. not. *curis hominum qui gaudia misces*, similime infra de Venere Carm. LXXIII, v. 18. *Quae dulcem curis miscet*

amaritiam. suaviter in hanc rem Anacreon. Od. XLV, 5. *ἀνδρὶ δ' ἔστι Κίρκης μὲν τὸ πρὸς δαΐμονα ὃ δ' ἔστι χαλκὸς ἱππεύου*. Hinc *ἔστι γυναικῶν*. Posidippo in Anst. Vet. Poët. Graec. Brunk Ep. XI, 4. Tom. II, p. 48. cf. Musaeus v. 166. et plura in hanc rem collecta a C. Barth. ad Claud. de Nuptiis Honor. et Marini v. 70. adde Dorville ad Chariton. p. 426. edit. Lips.

V. 96. *Quaeque regis Golg.* cf. supra Carm. XXXVI, v. 11, 13.

V. 98. *Fluctibus* sc. corarum cf. ad v. 62. adde Drackenb. ad Sil. Ital. VIII, 32. – *in flav. saep. hosp. suspir* Ovid. Fast. I, v. 417. Hanc *cupit*, hanc *optat*; sola *suspirat* in illa. *suspiare* de amantibus passim obvium. vid. Brouckhus. ad Tibull. I, 7, 41. – *flavo* h. e. pulchro. *Flavos* enim crines vel maxime adamabant veteres vid. Salmas. ad Tertull. de Pall. p. 352 Brouckhus. ad Tibull. I, 6, 8. et Interpretes ad Petron. c. CX, – sic *ἐκείνῃ* apud Graecos, vid. Perizon. ad Aelian. IX, 9.

Quantum saepe magis fulgore expalluit auri! 100
 Cum saevum cupiens contra contendere monstrum,
 Aut mortem oppeteret Theseus, aut praemia laudis,
 Non ingrata, tamen frustra, munuscula Divis
 Promittens, tacito suspendit vota labello. —
 Nam velut in summo qualicentem brachia Tauro 105

V. 102. *oppeteret* et *esperere* in quibusdam libris Muret. V. 104. turbant et variant libri veteres. alii offerunt *succedit*, alii *succedit*, unde Stat. et Voss. fecerunt *suscepit*. nostram lectionem, quam ut longe elegantiorum *et* *suscepit*, quod defendit Mitscherl. praefert. (vid. not.) taceatur edit.

V. 100. *Quant. saepe mag. fulgore expall.* infra Carm. LXXI, 4. *Hospes inaurata pallidior statua* ad exemplum Graecorum, qui auro colorem pallidum *αχρως, χρυσίς* tribuunt. vid. Hemsterhus. ad Lucian. Tom I, p. 503. 4. et Burmann. ad Ovid. Met. XI, v. 145.

V. 102. *mortem oppet. mortem.* — *oppetere* recte ex usu loquendi dicitur, non idem *praemia*; sed, ut constat, plura saepe verbis adduntur nomina, quamvis uni tantum accommodari possint.

V. 103 — 104. *Non ingrata, tamen frustra* etc. Sensus: tacite optavit caedem Minotauri promittens Diis munuscula, grata omnino illis et accepta. *Nam velut in summo* etc. (*frustra tamen*) ipsi tamen nihil profuerunt, immo eam reddiderunt miserrimam — *suspendit*, multo exquisitius et elegantius quam vulgare *suscepit* (vid. Var. Lect.) habet enim notionem timoris et trepidationis, qua dissimulare studebat fraternae caedis votum. *suspendit vota labello*, vix audeat verbum, ne quis forte audiat, de hoc voto pronunciare, ne

labellum quidem hoc pronuncians voto movet. sic *pes suspendi* dicitur, quem caute et sollicito ponimus, ne eius strepitus audiat. *suspendere vota tacito labello* igitur eleganter et exquisite dicitur pro vulgari: clam et tacite optare. — Cacterum in illustrando veterum tacite vota concipiendi more, copiosus est Vulp. adde Brouckhus. ad Tibull. IV, 3, 11. et Burmann. ad Petron. c. LXXXV.

V. 105 — 111. *Nam velut in summo* etc. Nam quemadmodum indomitus venti turbo vel ramosam quercum, vel conigeram et resinuosam pinum in alto quodam monte, vi sua eius truncum corripieus, eruit: illa (quercus vel pinus) radicitus exstirpata procul a loco, ubi steterat, praecipit labitur, et omnia quaecumque latius propiusve obvia ei fiunt, confringit; ita Theseus vicit et prostravit Minotaurum, frustra in altum iactantem cornua. Sic omnia egregie cohaerere puto (vid. Var. Lect.) Praeivit in hac adumbranda imagine, quam saepe deinde sequioris aetatis poëtae studiosissime exornarunt, Homerus cf. Iliad. IV, 482. XIII,

Quercum, aut conigeram sudanti corpore pinum,
 Indomitus turbo contorquens flamine robur
 Eruit: illa procul radicibus exturbata
 Prona cadit, lateque et cominus obvia frangens:
 Sic domito saevum prostravit corpore Theseus 110
 Nequidquam vanis iactantem cornua ventis.

Venet. Gryph. Muret. Cantabrig. Vulp. V. 106. *congestam sudanti corpore pinum* defendit Vossius ex libro Mediolanensi. ut *congesta pinus* ait densa, compacta, robusta, *causa*. Statius quoque in duobus MSS. *corpore* se invenisse affirmat, in uno tamen *cortice* et sic est in editt. Venet. Gryph. Muret. Graev. Vulp. Bipont. *nutanti vertice* Heins. volebat in not. ad Catull. et idem *fluitanti vertice* ad Claudian. p. 93a. *Lenzius* tentat: *crinigero nutantem in vertice pinum in vertice sc. montis*. Equidem lubenter acquiesco in lectione nostra *conigeram sudanti corpore pinum*; egregie enim *ei sudanti* convenit *pinus*, quae stillat vel *sudat* resinam, quemadmodum *memora thura et balsama sudare* dicuntur apud Tacit. de Morib. Germ. c. 45. epitheta physica autem vel maxima amat Catullus. V. 108. *extirpata* in quibusdam, haud dubie ex glossa, verba *illa procul radicibus exturbata Prona cadit* nuncia includit at in parenthesi dicta accipit *Lenzius*, ita ut sequentia ad *turbinem* referantur; parum commode ex mea sententia, voluit enim inprimis poëta hac instituta comparatione gravem casum vasti corporis Minotauri adumbrare. V. 109. Statius ex veteri scriptura, *lateque eius eius obvia*, quam ex uoc L. MS. profert, reponit *late quacunque sibi obvia*; at Vossius ex depravata lectione vet. exemplarium at duorum MS. Statii, *lateque ut cum eius fecit late quacunque obvia fr.* nostram dedit ex veteri libro, quem trivit, Scaliger. V. 110. *prostravit* Scalig. *Lenep.* ad Coluth. I, 7. cum *saevum* sine addito substantivo non posset concoquere, addidit corrigebat: *Sic domitum taurum prostravit robore Theseus*, Ingeniose *Lenzius*: *Sic domito saevum prostravit corpore taurum Nequidquam ventis iactantem cornua Theseus*. sed nimis saeva manu,

389. XVI, 482. cf. Virg. Aen. II, 626. et plura ibi in hanc rem collecta loca a *Cerda*. adde inprimis Horat. Od. IV, 6, 10. ubi *cupressus Euro impulsa late procidere* dicitur, et quae ibi notavit *Cl. Fani*. — pro quovis monte celso orlate ponitur *Taurus*, mons celsissimus Asiam fere totam mediam percurrens. — *bruchia* de ramis grandioribus

saepè cf. *Barth.* ad Stat. Theb. I, 361. — *sudanti corpore pin.* vid. Var. Lect. — *saevum* Minotaurum, de quo cf. ad vers. 79. *saevus* absolute ut *ferus* de leone supra Carm. LXIII, v. 85. ubi cf. not. — *vanis ventis* doctius pro: ad vel contra ventos vanos, *venti vani* sunt inanes, vacui, quos frustra ictu invadimus.

Inde pedem sospes multa cum laude reflexit,
Errabunda regens tenui vestigia filo:
Ne labyrinthis e flexibus egredientem
Tecti frustraretur inobservabilis error. 115
Sed quid ego, a primo digressus carmine, plura
Commemorem? ut linquens genitoris filia vultum,
Ut consanguineae complexum, ut denique matris,
Quae misera in gnata flevit deperdita, laeta

vid. not. V. 112. *victor pro sospes* Vossius addicentibus MSS. sed *Status* idem testatur de *sospes*. eligat sibi quiaque alterum de his duobus est glussemus, et, ut mihi videtur, haud dubie *victor* ex margine irrepsit, et trauit genuinam lectionem *sospes*. V. 116. *sed quid ego primo* omissa praepositione in Venet. in *primo* in quibusdam. *Sed quom primo* Mediolanens. unde Vossius *quorum primo*. V. 118. *Ut consanguineas, complexum ut denique matris* Heins. in not. ad Catull. V. 119. varie hic versus in variis editt. legitur, et varia adhibita medela, ut sit, corruptius magis quam sanatus est. In plurimis libris MSS. teste Statio et aliis hic versus legitur fere sic: *misera ignara* (vel *ignata*, *ingrata*, *agnata*) * *deperdita leta vel laeta*, quae corruptae lectiones proximae ad eam, quam dedimus, lectionem accedunt; nihil enim facilius et simplicius quam ex corrupta lectione *ignata* elicere in *nata*, et eiusmodi verbo lacunam explere, quod ipsa res flagitat; egregie enim quidrat *fleuit* et sensus ex nostra lectione exit commodissimus. vid. not. sed plurimae editt. Venet. Gryph. Muret. Cantabrig. Vulp. exhibent hunc versum sic: *Quae misero gnatae fletet deperdita lectu*. liber Comelin. *Quae fuit ingratae misero deperdita laeto*. Meleager vult: *Quae misera agnata fuerit deperdita letho*. Scaliger proponit: *Quae misera ingrata visit deperdita tela*, h. e. quae solata est dolorem suum tela faciendi. Vossius tentat: *Quae misera gnati misero deperdita letho*. edit. Graev. *Quae misera ah gnatae fletet deperdita lectu*. Heins. in not. ad Catull. *Vae miserae, ingrato fletet deperdita lectu*. Lennep. ad Coluth. *Quae misera ingratas tabebat perdit lecto*. Lensius denique: *Quae moesto gnatae fletet deperdita lectu*. In variis epulas, quibus largiter se inui-

V. 113. *tenui filo*, cf. Hygin. Fab. II., et ibi Muncker.

V. 115. *Tecti frustraret, inob-*
serv. err. = caeca tecta labyrin-
thum vocat. Virg. Aen. VI, 27.
cf. Heins. ad Val. Flacc. I, v.
601. = ἀσπερ, κερμαῖς περιπλοῖσιν κλυ-
των τῶν ἱερῶν Apollodor. III, 2, 4.
cf. Heyne in not. p. 538. seqq.

digress. Ipse poëta se revocat a digressione, sed frustra collibere tentat impetum, quo semel eius animus re præsentis inflammatus erat. — *Lenzius* in *Spicileg.* *Observatt.* comparat. *Apoll.* *Rhod.* 1, 1220.

V. 117 - 120. *ut linquens genitoris etc.* Sensus: quomodo filia patrem, sororem, matrem

Omnibus his Thesei dulcem praeoptarit amorem? 120
 Aut ut vecta ratis spumosa ad littora Diae?
 Aut ut eam tristi devinctam lamina somuo
 Liquerit immemori discedens pectore coniux?
 Saepe illam perhibent ardenti corde furem
 Clarisonas imo fudisse e pectore voces, 125
 Ac tum praeruptos tristem conscendere montes,
 Unde aciem in pelagi vastos protenderet aestus:
 Tum tremuli salis adversas procurrare in undas
 Mollia nudatae tollentem tegmina surae:

tore possunt varietatis capidi! V. 120. *praeferret* in edit. plurimis.
 V. 122. *dulci* pro *tristi* in Venet. Gryph. Muret. et aliis; sed primum
 ingrata est repetitio *dulcis* ex versu praecedenti, deinde rectius
 etiam vocatur *somnus* iam *tristis*, qui versu 56 *fallax* appellabatur. —
 pro *devinctam* nonnulli *devictam* non male; lamina enim et somno *vincta*
 (*μυδαιὶ δέσφρην ὄνυξ*) et *vecta* recte dicuntur. vid. *H-ryn* ad Tibull. I,
 2. 2. Observ. p. 15. edit. nov. et ibidem *Bronckhus*. peccarunt autem in his
 duobus permutandis verbis librarii saepe vid. quos laudat *Drackenborch*.
 ad Sil. Ital. VI, 384. et ad Liv. V, 44. Tom. II, p. 194. et ad IX, 30.

(quae summo affectu abrepta
 multas ob miseram filiam fudit
 lacrimas) reliquens dulcem
 Thesei amorem his omnibus
 (patri, matri et sorori) (*laeta*)
 laeto et tranquillo animo prae-
 ferre non dubitaverit — *genito-*
ris vultum eleganter pro: *patrem*;
 iucundissimus enim liberis esse
 debet patris adspectus — *Con-*
sanguin. amplex. et *matris*
 molliter pro simplici: *sororem*
 et *matrem* — *Consanguinea ipse-*
psa pro sorore, quae fuit *Phae-*
dra — verba *Quae miser. in gnat.*
flev. deperd. commode, puto, in
 parenthesi posui *fleere in nata* h.
 e. *fleere ob natam*, ut vers. 98. in
aliquo suspirare — iam confer
 Var. Lect. et ipse de lectionis et
 interpretationis nostrae simplici-
 tate iudica.

V. 122. *somno tristi* cf. Var. Lect.

V. 126. *conscendere*, prae-
 teritum excipit praesens; quae
 temporum mutatio admittitur
 optimis quibusque scriptoribus
 vid. *Cort* ad *Salust. Iugurth. cap.*
 13. §. 6. imprimis *Drackenborch*.
 ad Liv. III, 46. Tom. I, p. 731.
 et *Clark*. ad *Homer. Iliad. I, v. 37.*

V. 127. *Unde aciem in pel-*
vast. prot. aest. omnem prospec-
 tum late pelago peteret; ut lo-
 quitur *Virg. Aen. I, 181.*

V. 129. *tegmina surae* recte
 de tunica, quae crura tegebat,
 accipit *Lenzius* et in hanc rem
 laudat *Homer. Hymn. in Cerer.*
 v. 176. — Reprehendit poetam
Duschius in libro supra laudato,
 quod parum decore in hoc loco
 agentem *Ariadnen* iuduxerit, sed

Atque haec extremis moestam dixisse querelis, 130
 Frigidulos udo singultus ore cientem:
 Siccine me patriis avectam, perfide, ab oris,
 Perfide, deserto liquisti in littore, Theseu?
 Siccine discedens, neglecto numine Divûm,
 Immemor ah! devota domum periuria portas? 135
 Nullane res potuit crudelis flectere mentis
 Consilium? tibi nulla fuit clementia praesto,
 Immite ut nostri vellet mitescere pectus?
 At non haec quondam nobis promissa dedisti

Tom. II, p. 957. V. 125. *Clarificas* Scalig. reclamante Marcilio. V. 132. *patriis ab aris* Vossio et aliis magis arridet, accedente quoque *Burmanno* ad *Ovid.* *Metam.* XIV, v. 476. nec insolens est librariorum error in commiscendis his duobus vocibus. vid. *Drackenborch.* ad Sil. Ital. XIII, 81. magis tamen mihi placet *oris*. V. 134. *neglecto nomine* in aliis, male! gravius enim iam est *numine*. librariorum negligentiam in describendis his vocibus notavit *Heins.* ad *Ovid.* *Her.* II, 39. et *Drackenborch.* ad Sil. Ital. XVI, 655. V. 138. *mitescere* male quidam mutarunt in *miserescere*, eleganter enim respondet voci *immite*. — pro *nostri* suavit Scaliger *monstri* refutante Vossio. V. 139. frigare in versu sequenti voce videbatur *Mitscherlichio*, unde hunc et sequentem versum scribendum putat: *At non haec quondam blanda promissa dedisti Vocem mihi, non hoc miseram spe-*

si cogitamus, Ariadnen iam agere victam dolore et furoris aestu correptam, egregie potius affectum expressisse quam contra decorum peccasse videtur poeta.

V. 130 — 131. *Atque haec extrem.* etc. Huc respexit *Tibull.* III, 6, 89. *Gnosia, Theseae quondam periuria linguae Flevisi ignoto sola relicta mari. Sic cecinit pro te doctus, Minoi, Catullus, Ingrati referens impia facta viri.*

V. 134. *neglecto numine divûm*, nihil curans perfidine vindices deos, contempta deorum potestate et iustitia.

CATUL. Carm.

V. 135. *devota periur.* execranda, abominanda. suaviter autem *portare domum periuria* pro perfido animo redire.

V. 137. *praesto fuit* adfuit animo tuo, succurrit. *clementia* sensus humanitatis.

V. 138. *ut vellet mitescere* pro ut miteretur. *si velle* abundat passim. vid. *Burmanno* ad *Petron.* cf. LXX, et ad *Phaedr.* I, 29, 6. Sic *ἰδὼν* apud Graecos vid. *Gatacker.* ad *Antonin.* p. 293. et *Advers. Miscell.* I, 3. p. 43. — ad *nostri* supplet Vossius *ergo vel gratia*, malim: *immite pectus nostri* h. e. erga nos.

E e

Voce: mihi non hoc miserae sperare iubebas 140
 Sed connubia laeta, sed optatos hymenaeos:
 Quae cuncta aërii discernunt irrita venti.
 Iam iam nulla viro iuranti femina credat,
 Nulla viri speret sermones esse fideles: 144
 Qui, dum aliquid cupiens animus praegestit apisci,
 Nil metuunt iurare, nihil promittere parcunt:
 Sed simulac cupidae mentis satiata libido est,
 Dicta nihil metuere, nihil periuria curant.
 Certe ego te in medio versantem turbine leti
 Eripui, et potius germanum amittere crevi, 150

rare iubebas, et sic est in edit. Parthenii, Gryph. Muret. V. 143. tum iam Venet. nunc iam Muret. Gryph. V. 145. Qui dum male in quibus-

V. 140. *Voce* blandiendo, cum adhuc in amplexibus meis esses, coram – *sperare* tinere. Sic passim in malam partem occurrit *sperare*: vid. *Ernesti* in *Clav. Cic.* – eodem modo apud Graecos usu venire solet *ἔπειτα*: vid. inprimis *Wesseling.* ad *Diodor. Sicul. XIII, 43. n. 49. Tom. I, p. 574.*

V. 141. *Sed connub. laet. etc.* Imitatus est *Virg. Aeneid. IV, v. 316.*

V. 142. *Quae cunct. aërii etc.* *Theocrit. Idyll. XXII, v. 167. – τὰ δ' ἴα ὅπως ὤρετο ἄλκιον ἐπὶ τῷ ἰχθύϊ ἀνίστατο.* *Stat. Achill. II, v. 286.* *Irrita ventosae rapiebant verba procellae* multa in hanc sententiam collegit exempla *Cerda* ad *Virg. Aeneid. IX, v. 313.*

V. 143. *Iam iam nulla viro etc.* notae mulierculorum querelae! *Terent. Andr. III, 1, 1, 2.* *Ita pol quidem res est, ut dixti, Lesbia: Fidelem haud ferme mulieri invenias virum.* sed pa-

riter a viris mulierum accusari solet levitas, cf. *infra Carm. LXX, 3, 4.* et *Tibull. III, 4, 61.* – Caeterum digna est, quae cum hoc loco comparetur *melitissima Elegia Lotichii lib. V, 19.* ubi *miserationem movent mollissimae, quas fundit puella ab amatore derelicta, querelae.*

V. 145. *Apisci* proba et antiqua vox, *Cic. Epist. ad Div. IV, 5. cf. Gifan. Collectan. ad Lucret. s. v. apisci,* et quos laudat *Cort. ad Plin. Epist. IV, 8.*

V. 146. *Nil metuunt iur. nihil promitt. parc.* leves in obstinationibus et faciles in promissionibus.

V. 148. *Dicta nihil metuere* graece pro metuere solent, ut supra *Carm. LXII, v. 42. optavere* et v. 53. *accolluere.*

V. 149. *in medio turbine leti* exquisite pro: in summo vitae periculo, ut v. 151. *supremo in tempore.*

V. 150. *germanum fratrem*

Quam tibi fallaci supremo in tempore deessem.
 Pro quo dilaceranda feris dabor, alitibusque
 Praeda, neque iniecta tumulabor mōrtua terra.
 Quaenam te genuit sola sub rupe leaena? 154
 Quod mare conceptum spumantibus expuit undis?
 Quae Syrtis, quae Scylla vorax, quae vasta Charybdis,
 Talia qui reddis pro dulci praemia vita?
 Si tibi non cordi fuerant connubia nostra,
 Saeva quod horrebas prisci praecepta parentis;
 Attamen in vestras potuisti ducere sedes, 160
 Quae tibi iucundo famularer serva labore,

dam. V. 156. *Scylla rapax* Voss. V. 159. *Saevaeque abhorrebas* Venet.

Minotaurum. crevi decrevi, iudicavi.

V. 152. *dilaceranda feris dabor* etc. quod atrocissimum visum est veteribus, ut vel ex primis Iliados versibus notum. cf. Virgil. Aeneid. IX, 485. et ibi Interpretes.

V. 153. *iniecta terra* χυτῆ ex notissima veterum superstitione, qua manes inhumati corporis non posse quieti dari, sed centum annos circa Stygem vel circa corpus errare putabantur. Ad iusta autem inhumato corpori solvenda vel particula iniectae terrae aut pulveris sufficiebat. cf. Hor. Od. I, 28, 23. Virg. Aen. VI, 365. adde Rittershus. ad Oppian. Halieut. II, 635. γῆ vel κίονε λευκονεδου dicebant Graeci, vid. Dorville ad Chariton. p. 422, 23. edit. Lips.

V. 154 - 156. *Quaenam te genuit* etc. Locus sequens in describendo duro et ferrei pectoris homine saepe a poetis iisdem fere imaginibus adumbratus est.

Sic Tibull. III, 4, 85 - 93. ubi copia nimium tritorum phantasmatum in hac re fastidium pene creat, iudicante Heynio. Sic Dido apud Virgil. IV, 365. et apud Ovid. Heroid. VII, 37 - 40. cf. Met. VIII, 120. seqq. - *leaena* cf. supra Carm. LX, 1. Theocrit. Idyll. XXIII, 19. πικρὴ ἐνὶ ὄρεσσιν ἀνέρας - *Quod mare concept.* γλαυκὴ δὲ ἐν τῇσι θάλασσῃ Iliad. XVI, v. 34.

V. 157 *pro dulci vita* h. e. pro cara tibi servata vita cf. v. 148. et 151. *dulci* eleganter pro tua. Lenius de Veneris gaudiis accipit.

V. 159. *prisci parentis* h. e. severi, morosi; eodem sensu *priscus* Cato vocatur Horatio Od. III, 21, 11. Hinc recte defendit *prisca supercilia* (h. e. adducta, severa, tristia) Burmannus ad Virgil. Cop. v. 34 vid. omnino Burmannum Sec. ad Anthol. T. I, p. 717.

V. 161. *iucundo labore*, quippe quae magnam ex hoc labore va-

Candida permulcens liquidis vestigia lymphis,
 Purpureave tuum consternens veste cubile.
 Sed quid ego ignaris nequidquam conqueror auris,
 Externata malo? quae nullis sensibus auctae 165
 Nec missas audire queunt, nec reddere voces.
 Ille autem prope iam mediis versatur in undis,
 Nec quisquam apparet vacua mortalis in alga.
 Sic nimis insultans extremo tempore saeva
 Fors etiam nostris invidit questibus aures. 170

V. 164. *conqueror* in duobus MS. Statii. V. 165. *Externata malo* Venet. Stat. eadem varietas v. 71. V. 168. *in aote* Nic. Heins. in not. ad Catull.

luptatem perceptura erat; suaviter et molliter!

V. 162. *candida vestigia* pulchros pedes. *vestigia* pro pedibus passim infr. Carm. LXVI, v. 63. Horat. Sat. II, 6, 102. vide, si tanti sit, *Virum Doctum* in Obserr. Miscell. Dorvill. Tojn. I, p. 28. — *permulcens* exquisite pro abluens, perficiens. Eodem verbo de abluendis pedibus usus est Pacuvius apud Gell. Noct. Att. II, 26. — Ritum, ex quo virorum pedes lavare solebant mulieres, tangit et illustrat Aristoph. Vesp. v. 607 cf. Schrader. ad Musaeum c. 8. p. 185.

V. 163. *consternens veste cubil.* Lenzius in Spicileg. Obserrv. scribit. ad me: — "Potest Catullus videri expressisse Homerum Iliad. III, v. 411. Odyss. III, 403 et VII, 347. ubi *ἐπὶ τοῦ κλῆτος*. quod de mancipiis aequae atque uxoris dicitur, est *lecti participium* esse, et *ἐπὶ τοῦ κλῆτος* ita ut eista puella rem recte et paulo obscurius eloquatur, adeoque *cubile consternere veste* honesta ratione dictum sit *πρὸς τὴν ἀρετὴν* in

ἐπὶ τοῦ κλῆτος, valeantque idem h. l. quod de II, 1, 31. Eustathius dicit, poetam ibi *ἐπὶ τοῦ κλῆτος* locutum esse. — Sed, quominus a proprietate significationis recedamus, primum ipsa Ariadnes oratio prohibet, qua in vers. antecedent. libenter servilia officia se obituram esse ait, modo in eadem cum Theseo domo versari sibi liceat; deinde, si notionem illam in nonnullis locis cum hac locutione apud Homerum coniunctam ad h. l. transferimus, omnis profecto loci nostri gravitas perit, et commiseratio, quam in animis lectorum Ariadne excitaverat, hac importuna libidinis cogitatione subiecta, paene abstergitur.

V. 164. *ignaris auris* sensu carentibus ut explicantur versu sequenti.

V. 165. *auctae* praeditae ut infra v. 324. *magnis virtutibus augens*. cf. D. Heins. ad Sil. Ital. XI, v. 353. ubi *si augere* cum Graecorum *αὐγεῖν* comparavit et totum locum in graecos versus transtulit.

V. 170. *Fors etiam nostr. in-*

Iuppiter omnipotens, utinam ne tempore primo
 Gnosis Cecropiae tetigissent littora puppes;
 Indomito nec dira ferens stipendia tauro
 Perfidus in Cretam religasset navita funem:
 Nec malus hic, celans dulci crudelia forma 175
 Consilia, in nostris requiescet sedibus hospes!
 Nam quo me referam? quali spê perdita nitar?
 Idomeniosne petam montes? at gurgite lato

ut v. 60. V. 176. *Consilium nostris quaesisset sedibus hospes* Venet. Stat. Conrad. V. 178. *Idmoneosne* vel *Idmeneosne* vetusta Actio in libr. MSS. Statii, Scalig. et Vossii, unde Statius *Immanesne* Scalig. *Isthmon, come,* Vossius *Idomeniosne*, cui quidem Vossianae lectioni, probatae fere omnibus, qui post Vossium in interpretando Catullo versati sunt, suffra-

vid. nihil enim tristius atque atrocius, quam neminem habere, cui animi dolorem aperias, eum unicum fere miseris in alloquio alterius restet solatium.

V. 172. *tetigiss. littora pupp.* Imitatus est Maro Aen. IV, v. 657. 58. *Felix, heu nimium felix, si littora tantum Nunquam Dardaniae tetigissent nostra carinae!*

V. 173. *stipendia* = stipendium saepe notat mercedem vel certum vectigal populorum bello victorum; quod pulchre inde translatum h. l. dicitur de tributo puerorum et virginum Atheniensium, pro Androgeo interfecto quotannis Cretam mittendo.

V. 175. *dulci forma* blanda simulatione, callide et astute.

V. 176. *in nostris requiescet sedibus hospes!* pro vulgari: benignè in domo nostra acceptus fuisset hospitio *requiescere* de hospitibus ut Graecorum ἑσθαι Hom. Odiss. XVIII, 223. quem

locum iam laudavit Lenzius in not. ad b. l.

V. 177. *Nam quo me referam.* Vossius eommode laudat Eurip. Med. 502. *Νῦν καὶ γὰρ ἐπὶ τῆς πόλεως, καὶ ἐπὶ τῆς πόλεως, ὅς ἐστι καὶ τῆς πόλεως, καὶ τῆς πόλεως* Alias eiusmodi hominum in extremis malis desperantium exclamationes collegit Burmannus See. ad Lotieh. Eleg. II, 4, 535, 36.

V. 178. *Idomeniosne pet. mont.* Vossius, qui egregie huius locum restituit, *montes Idomenios* ab oppido *Idomene* ita vocari docet. Fuerunt autem *Idomenae* duae: una quidem Ambraciae proxima, sita in duobus excelsis collibus: altera prope fines Thraciae, posita in montibus Bottiaeis, condita ab Idomeneo, Cretensium duce, quo tempore ille in Maedoniam elasse profectus est. Neque tamen opus est, eodem monente Vossio, ut eam montium seu collium in hoc loco partem intelligamus, ubi sita fuit

Discernens ponti truculentum dividit aequor.
 An patris auxilium sperem, quemne ipsa reliqui, 180
 Respersum iuvenem fraterna caede secuta?
 Coniugis an fido consoler memet amore;
 Quine fugit lentos incurvans gurgite remos?
 Praeterea litus, nullo sola insula tecto:
 Nec patet egressus, pelagi cingentibus undis. 185
 Nulla fugae ratio, nulla spes: omnia muta,

gantur, ut testatur Vulpinus, duo scripti codices chartacei Salhantium Verouae, inspecti a Paulo Galeardo — alii *Idaeosae* vel *Iuthoneosae* vid. not. — *ah! gurgite lato Discernens ponti truculentum ubi dividit aequor*, Vulp. et alii. V. 179. Pontum Venet. Gryph. Stat. pro quoniam reposuit ponti Vossius ex vetusto libro Mediolanensi recte! patriam Muret. et alii. Statius totum versum refugit sic: — *a gurgite vasto Discurrens penitus truculentum ubi clauditur aequor*. V. 184. Vossius legi lubet: *Praeterea nullo (littus solum) insula tecto* — *Praeterea nullo litus, sola insula, tecto in plerisque*. nos dedimus iam in edit. Gotting. receptam lectionem Conradini, egregie facilitate sua se commendantem. V. 186. *nulla est spes unus liber MS. apud Statium, sed matrem sine est bene constat vid.*

Idomene, sed cum tota ora maritima Macedoniae una cum regione Chalcidica in ditione Idomeni et Cretensium esset cogitare possumus de excelsis litoris Macedonici iugis, praesertim de Atho, monte adeo vasto, ut non tantum toto mari Aegeo sed etiam ex litore Asiatico conspici posset. — In pauca contuli, quae docte et copiose ad hunc locum disputat Vossius. — Caeterum *Idomenios* lege ut tetrasyllabum.

V. 173. *discernens dividit*, me discernit et intercludit, quominus illos adire queam. *ponti aequor* plenior dictio ut *solum terrae aequor* v. 180 comparat Valerianus ad Euripid. Phoeniss. 216. p. 81. *Aequor ponti* autem, ut observat Vossius, accipiendum de ea maris Aegei parte,

quae interiacet Macedoniae et Diiam insulam, ubi versabatur Ariadne.

V. 180. *quemne* particula *ne* post *an* *Idomeni* ut vers. 83.

V. 183. *lentos incurvans gurgite rem. lenti remi* sunt flexibiles, qui facile in aqua lentantur i. e. curvantur. Sic natanti Leandro Ovid. tribuit Heroid. XVIII, 58. *brachia lenta*, cf. Senec. Hippolyt. v. 306.

V. 184. *Sola insula deserta ut sola rupis* v. 154. et *sola arena*. v. 57. multa in re nota exempla concurreverunt Corte ad Sallust. Jugurth. 103. p. 885. Burmannus ad Ovid. Heroid. X, v. 129. *Drachenborck*. ad Sil. Ital. III, v. 423. et quos bene multos in hanc rem ibi laudat.

Omnia sunt deserta ostentant omnia letum.
 Non tamen ante mihi languescent lumina morte,
 Nec prius a fesso secedent corpore sensus,
 Quam iustam a Divis exposcam prodita multam, 190
 Coelestumque fidem postrema comprecser hora.
 Quare facta virum multantes vindice poena,
 Eumenides, quibus anguineo redimita capillo
 Frons exspirantes praeporat pectoris iras,
 Huc huc adventate, meas audite querelas, 195
 Quas ego, vae miserae! extremis proferre medullis
 Cogor inops, ardens, amenti caeca furore.
 Quae quoniam vere nascuntur pectore ab imo,

Vulp. V. 193. *anguine* non *anguineo* secundum libros meliores legendum esse praecipit Vossius. V. 194. *postportat* pro *praeporat* ex libro Mediolanensi producit et defendit Vossius. « Ut enim, inquit ille, postponere postcidera et postputare, ita quoque postportare recte dici potest. Anguinum enim Furiarum capillitium a fronte quidem germinare incipit, sed tamen divae istae credebantur capillos suos *extremis* seu posterigare. » nimis docta! V. 196. *Quas ego nunc misera* Venet. Gryph. Muret. *Quas ego vae! misera* in quibusdam *extremis* ut locutionem duriorum et insolentiorum damnat Vulpius, pro qua substituere tentat *ex imis*; sed hanc Vulpii lectionem ob ingratam eiusdem locutionis repetitionem v. 198. maiori fortasse iure damnet alius. V. 198. *verae* Vulp. et alii.

V. 187. *ostentant omnia letum* Virgil. Aeneid. I, 91. *Praesentemque viris intentant omnia mortem.*

V. 189. *a fesso viribus exhausto* et confecto.

V. 190. *prodita* ab amore derelicta et destituta. cf. supra ad Carm. XXX, v. 3.

V. 192. *facta*, scelera, perfidiam; *facta* passim in peiorem partem. Ovid. Trist. II, v. 131.

V. 193. *Eumenides*. Sic fere Senec. Med. v. 13. *Adeste, adeste sceleris ultrices deae, Crinem solutis squallidae serpentibus etc.*

et Herc. Fur. v. 85. *Adsint ab imo tartari fundo excitae Eumenides: ignem flammearum spargant comae. Viperea saevae verbera ineutiant manus.*

V. 196. *extremis medullis* h. e. intimis. Ovid. Her. IV, 70. *Acer in extremis ossibus haesit amor.* Frustra igitur hanc lectionem sollicitat Vulp. vid. Var. Lect.

V. 197. *inops consilii egens*, aeger animi cf. Burmann. ad Val. Flacc. III, 603. *ardens aestuans* et perturbata. cf. Cort. ad Sallust. Catilin. 5. §. 4. p. 32.

Vos nolite pati nostrum vanescere luctum :
 Sed quali solam Theseus me mente reliquit, 200
 Tali mente, Deae, funestet seque suosque.
 Has postquam moesto profudit pectore voces,
 Supplicium saevis exposcens anxia factis:
 Annuat invicto coelestem numine rector,
 Quo tunc et tellus, atque horrida contremuerunt 205
 Aequora, concussitque micantia sidera mundus,
 Ipse autem caeca mentem caligine Theseus
 Consitus, oblito dimisit pectore cuncta;

V. 204. *invito numine* in doobus MSS. Statii et libris melioribus Vossii. Expressum autem putant illud Homericum: *ἵβρις ἀνεντις δαυῖς* sed nostra lectio *invicto*, cum egregiae designandae Iovis maiestati, quae in versibus sequentibus describitur, accommodata sit, longe alteri praeferenda videtur. vid. not. Saepius autem in scribendis vocibus *invitus* et *invictus* aberrarunt librarii, ut observant Burmannus ad Rutil. Itin. v. 64. et Drackenborch. ad Liv. Tom. I, p. 330. et quos ille laudat ad Sil. Ital. IV, 679. V. 205. *Quomodo tunc* Voss. ex vet. libr. auctoritate. V. 206. *concussitque* Vossii libri veteres. V. 207. *mentis* Venet. Gryph. Muret. Stat. *mente* in MSS. Statii, qui recte iam *mentem* rescribendum censuit. V. 208. *dimisit* male in quibusdam,

V. 199. *vanescere luctum* irri-
 tum esse et impunitum manere.

V. 201. *tali* immemori et obli-
 viosa.

V. 204. *invicto* epitheton ad
 potestatem et summum Iovis im-
 perium spectans. Sic Iupiter *in-*
victus vocatur apud Hor. Od. III,
 27, 73. ubi etiam in nonnullis
 editt. perperam *invitus* legitur
 (vid. Var. Leet.) et Ovid. Fast.
 IV, 650. Dii in universum *inde-*
tes, vid. Klotz ad Tyrtaeum p. 34.

V. 205. *Quo tunc et tellus*.
 notissimus est locus Homericus
 Iliad. I, 528. seqq. ἡ γῆ συνείκετο
 τοῖς ἰσχυρῶσι νῦν: *Katauo — πίπτει δ' ἄλ-*
λ' ἐν δαμνῶν. — Quam sublimiorem
 Iovis imaginem cupide arripue-
 runt sequioris aetatis poetae
 Virg. Aen. IX, 106, N, 115.
 Ovid. Met. I, :79. fusius de su-

blimitate huius imaginis disputat
 Klotz in Epist. Hom. p. 87.

V. 206. *mundus*. pro coelo;
 exempla quaedam suppeditat
 Vulp. sed plena manu Dracken-
 borch. ad Sil. Ital. XII, 336. Ca-
 stal. ad Rutil. Itiner. I, 117. In-
 terpretes ad Val. Flacc. I, 563.
 Barth. ad Claud. p. 1190. Gro-
 nov. Observatt. Lib. I, c. 9. —
 Eodem modo *ritus* apud Grae-
 cos, vid. Wesseling. ad Diod.
 Sicul. Tom. I. p. 225.

V. 208. *Consitus* pro *obsitus*
 ut passim *confusus*, *contactus*
 pro *offusus*, *oblectus* et multa
 alia. *obsitus* autem pro *obscura-*
tus, obumbratus, ut apud Lucan.
 Phars. V, 627. *latet obsitus aër*
Infernae pallore domus — *oblito*
dimisit pectore eleganter pro
 vulgari: *oblitus* est.

Quae mandata prius constanti mente tenebat:
 Dulcia nec moesto sustollens signa parenti, 210
 Sospitem et ereptum se ostendit visere portum.
 Namque ferunt, olim classi cum moenia Divae
 Linquentem gnatum ventis concrederet Aegeus,
 Talia complexum iuveni mandata dedisse:
 Gnate, mihi longa iucundior unice vita, 215
 Gnate, ego quem in dubios cogor dimittere casus,
 Reddite in extremae nuper mihi fine senectae,
 Quandoquidem fortuna mea, ac tua fervida virtus
 Eripit invito mihi te, quoi languida nondum
 Lumina sunt gnati cara saturata figura: 220

quod servavit edit. Bipont. sexcenties autem de et di in verbis compositis permixta sunt, vid. inprimis Drackenborch. ad Liv. VII, 23. §. 6. Tom. II, p. 559. V. 211. In libris MSS. legebatur *sospitem erectum*, unde Vossius ingenioso reflexit *Sospitem Erechiteum*; intelligit nempe per portum *Erechiteum*, cum Thesei temporibus portus Piraeus nondum hoc nomine insignitus fuerit, litus Athenarum, ab antiquissimo rege Erechiteo sic appellatum; Heinsius in not. ad Catull. *Sospitem Erechiteos se ostendit visere portus*. sed multo accommodatior est nostra lectio. V. 212. olim castae cum moenia Divae ex libro scripto legi iubet Heins. in not. ad Catull. sed idem iam Pontano in mentem venerat, vel: *Aetnae olim*. V. 213. *Liaqueret et gnatum* Gryph. Stat. male!

V. 210. *dulcia signa* candida vela (v. 235.), quae ut anxie expectanti patri dulce statim e longinquo felicitis expeditionis signum praerberent, expandere in navi debuerat Theseus ex composito.

V. 211. *ereptum* vitae periculo, turbine leti.

V. 212. *classi* pro navi ut v. 53.

V. 213. *ventis concrederet*, ventorum benignitati committeret. *ventis credere* saepe de navigatione. cf. Tibull. I, 7, 20. Horat. Od. I, 3, 2. et sic passim *credere* de rebus, quarum eventus ab arbitrio et benignitate eius,

cui res credimus, pendet. Hinc *credere, fides, debere* et alia ad arationem transferuntur, vid. Heyne ad Tibull. II, 6, 21.

V. 215. *unice* dilectissime, cf. de usu huius vocis supra ad Carm. XIX, v. 12. Nam praeter Theseum ex Aethra, Pitthei filia, Aegeus ex Medea Medum suscepit.

V. 217. *Reddite in extrem.* etc. quem nuper demum senex recepi, educatum nimirum apud Pittheum, et iam multis celsis praeclaris facinoribus nobilem. — Alii expressum putant Homericum *εὐχόμενος*, sed nostra explicatio confirmatur sequentibus:

CATUL. Carm.

F f

Non ego te gaudens laetanti pectore mittam.
 Nec te ferre sinam Fortunae signa secundae:
 Sed primum multas expromam mente querelas,
 Canitiem terra atque infuso pulvere foedans:
 Inde infecta vago suspendam lintea malo, 225
 Nostros ut luctus, nostraeque incendia mentis,
 Carbasus obscura dicat ferrugine Hibera.

V. 221. *laetanti corpore* in uno Statii ex librarii culpa, nam in multis aliis locis *corpus* pro *pectus* substituit librarius ignorantia. vid. *Draekenborch.* ad Liv. VI, 33. 7. Tom. II, p. 363. V. 223. *multas querelas* lepide tentat Heins. in not. ad Catull. V. 227. *dicet* in duobus MSS. et *deceat* in uno MS. Statii, unde ille ex priori faciebat *dicet* et ex posteriori *deceat*. Sed Vossius inde procedit *obscurata dicet* pro *indicet*, ad quam significationem adstruendam laudat supra Carm. LV, 29. *Quos inunctos Cameri mihi dicares* sed ibi nequitiam hac notione *dicare* positum est. cf. ibi notam. Vossium nec hic deserit eius fides Achates Vulpins.

*cui languida nondum Lamina
 sunt quati cara saturata figura.*

V. 221. *gaudens laetanti* animo eandem notionem his exprimit, quod egregie verbosiozem loquendi morem tam senis in universum, quam patris ultima mandata discedenti filio dantis pingit.

V. 224. *Canitiem terra, atque infus. pulver. foed.* pervulgatus in luctu ritus. Homer. *Iliad.* XVIII, 23. seqq. XXIV, 315. Virgil. *Aeneid.* X, 844 et XII, 611. vid. imprimis in hanc rem Nicolai Tractatus de Graecorum luctu. c. XI, p. 140.

V. 225. *infecta tincta, vago malo* huc illic ventorum impetu se vertenti, nisi quis *vagum malum* ut *navem vagam* h. e. in mari circumerratam explicare velit.

V. 226. *nostraeque incendia*

ment. sublimius pro: gravissimis curis incensum, cruciatum et perturbatum animum nostrum.

V. 227. male interpretes *ibera* iungunt cum *ferrugine* iunge potius *Carbasus hibera* h. e. Hispanica vel ex melioris notae lino confecta. Ex Hispania enim, ubi optimus lini proventus fuit, optimi funes vel vela afferbantur. Hinc supra *Sudaria Saetaba ex hiberis* et apud Hor. *Epod.* IV, 3. *funes hiberici.* cf. Plin. *Hist. Nat.* XIX, l. s. 2. T. III, p. 155. edit. Harduin. - *obscura ferrugine* colore nigricante. *obscuram ferruginem* dixit quoque Virgil. *Georg.* I, 467. *atram* Ovid. *Metamorph.* XV, 789. *piceam* Tibull. I, 4, 43. Copiose ad hunc locum *colorem ferrugineum* (Graecis *κίχριν, κίχριν, κίχριν, κίχριν, κίχριν, κίχριν* seu *κίχριν*) exsequitur Vossius - *dicat* praedicet et palam faciat.

Quod tibi si sancti concesserit incola Itoni,
 Quae nostrum genus ac sedes defendere fretis
 Annuit, ut tauri respergas sanguine dextram: 230
 Tum vero facito, ut memori tibi condita corde
 Haec vigeant mandata, nec ulla obliteret aetas:
 Ut, simulac nostros invisent lumina colles,
 Funestam antennae deponant undique vestem,
 Candidaque intorti sustollant vela rudentes, 235
 * Lucida qua splendent summi carchesia mali:

V. 228. *si tanti concesserit* in uno Stat. *concedens pro concesserit* in edit. Silvii et in margine edit. Gryph. — *Ithyni* vel *Ithoni* in MSS. Statii. V. 229. 30. *Quae nostrum genus has sedes defendere fretis, Annuit ut tauri respergas sanguine dextram.* in duobus MSS. Statii. pro *freti* optime rescripserunt Statius et Scaliger. Sed Vossius antiquius quid subodosans, ut vers. 211. fecit inde *Erechtea*; quod ambabus arripuit Vulpus. in edit. Venet. Gryph. Muret. et ulius legitur: *defendere tucta* vel *sueta* est, undu Nic. Heins. in not. ad Catull. *defendere avitus*, pro *freti* tentabat *Mitscherlich*. in Epist. Critic. in Apollodor. p. 47. 48. *ereti* h. e. filii, sed valde dubito, an *eretus* sive regimine significare possit *filium*. mihi ipsi olim in meum veniebat *defendere adorsis* sed *freti* doctius, gravios, et magis poeticum est. V. 233. *Simul haec in uno et simul hic* in duobus MSS. Statii, quod posterius ille probat. *nostros tua visent lutea colles* coniecit Heinsius in not. ad Catullum. V. * 236. exsulat hic versus in omnibus libris MSS. et edit. vet. Citatur ille a Nonio, et cum Muretus in antiquis libris post antecedentem versum tantum in illis spatii superasse unumadverteret, quantum satis esset uni versui scribendo, iure postliminii hunc versum revocandum et in hoc loco ponendum

V. 228 – 31. *Quod tibi si sanct.* etc. Sensus: Si sancti Itoni incola h. e. Minerva (quae favere et annuere solet fidenti animo gentem nostram et urbem defendere aggredientibus) hoc tibi concesserit, ut sanguine tauri dextram respergas (ornate pro vulgari: ut Minotaurum occidas) tum facito etc. — *Itonus* sive *Itone* oppidum Thessaliae, ubi nobilissimum Minervae templum exstructum fuit, unde Minervae

cultum ad Athenienses transiisse tradunt. vid. Voss. — *Lenzius* in Spicileg. Observ. similem huic loco orationis formam animadvertit apud Homer. Iliad. V, v. 259. seqq.

V. 231. *tibi condita vigeant memor. cord.* exquisite pro: *condas animo.*

V. 234. *funest. vest.* velum ferrugineum.

V. 236. *carchesia mali pars mali extrema*, sive foramina

Quamprimum cernens ut laeta gaudia mente
 Agnoscam, cum te reducem aetas prospera sistet.
 Haec mandata prius constanti mente tenentem
 Thesea, ceu pulsae ventorum flamine nubes 240
 Aërium nivei montis, liquere, cacumen.
 At pater, ut summa prospectum ex arce petebat,
 Anxia in assiduos absumens lumina fletus,
 Cum primum inflati conspexit lintea veli,
 Praecipitem sese scopulorum e vertice iecit, 245
 Amissum credens immiti Thesea fato.
 Sic funesta domus ingressus tecta paterna
 Morte ferox Theseus, qualem Minoidi luctum
 Obtulerat mente immemori, talem ipse recepit.

censuit. — Mihi videtur additamentum scoli cuiusdam, qui locum, ubi caudida vela suspensa fuerint, disertius describere vellet. V. 238. *sors prospera* Gryph. Muret. Graev. V. 243. *contollens* in libris quibusdam vet. unde antiquam lectionem Mitscherl. in Lect. in Catall. p. 109. suspicatur fuisse hanc: *Anxia in assiduos contollens lumina fluctus*, sed sic pro *assiduos*, quod parum quadrat, mallet *adversans*: lubenter autem acquiesco in nostra lectione. V. 244. *infecit* placet Vulpio. V. 248. pro *Minoidi* codex Dorvillii habet *Minoida*, unde multo: *quali Minoida luctu*

quae in mali extremitate funes recipiunt. τὰ ἀπὸ τοῦ λόφου Hesych. vid. in prinis Schefferus de Milit. Naval. II, 5. p. 144. — dicuntur *lucida splendere* haud dubie a ferro vel metallo, quibus obducta et praemunita fuerunt.

V. 238. *cum te reducem aet. prosp. sist.* cum ielix ille dies, felix illud temporis punctum te reducem dabit.

V. 240. *Thesea* liquerunt ceu linquunt etc. mandata patris, ceu nubes venti flata, ex animo Thesei abacta sunt, pro simplici: effluerunt.

V. 241. *nivei montis* h. e. alti *Idae nive amicta loca* supra Carm. LXIII, 70.

V. 242. *ex arce* Athenarum arce, ἀρχαία Diodor. Sicul. IV, 61. p. 306. edit. Wessel. cf. *Valkenar.* ad Euripid. Hippolyt. 31. p. 165.

V. 247. iunge: Sic ferox Theseus tecta domus, paterna morte funesta, (h. e. ubi ob patris mortem iam lugebatur) ingressus, talem ipse luctum recepit, qualem etc.

Quae tum prospectans cedentem moesta carinam, 250
 Multiplīces animo volvebat saucia curas,
 At parte ex alia florens volitabat Iacchus,
 Cum Thiaso Satyrorum et Nysigenis Silenis,
 Te quaerens, Ariadna, tuoque incensus amore:
 Qui tum alacres passim lymphata mente furebant, 255

ad Chariton. p. 598. edit. Lips. V. 250. *Quae tamen adspectans* in libris quibusdam veteribus, quod tenere plerumque editt. recentiores; sed magis mihi placet: *Quae tum prospectans* in edit. Gryph. Muret. et aliis, quod revocandum putavi. vid. not. pro *moesta* Vossius ex libris vet. profert *cuncta*, idem defendit lectionem *Quae tamen* addita explicatione: » Licet praecul abesset Theseus, ntpote iam ad suos reversus, illa nihilominus, in iram et rabiem verso amore tota in eo erat, ut maria prospectaret et diras imprecaretur Theseo. « V. 252. *At pater ex alia* Venett. et Statii

V. 250 – 251. *Quae tum prospect.* Ariadne igitur eo statu depicta apparebat in veste stragula, quo *moesta* cedentem Thesei carinam oculis persequens graviter aestuabat et curis agitabatur. – *tum* h. e. eo tempore, quo Theseus auferat. – *saucia* percussa dolore, nisi quis *anima* tam ad *volvebat* quam ad *saucia* referre malit; exempla enim, ubi unum nomen ad plura trahendum est, haud rara sunt.

V. 252. *At parte ex alia*, nimirum in veste stragula *florens* ob sempiternam, quae Baccho tribuitur iuventutem, ut ex fabulis et veterum signis satis notum. cf. Tibull. I, 4, 37. et ibi Brouckhus. Mitscherl. *florens* explicat: *quatenus hedera et pampinis cinctus*, (nec dubitamus de re; nam eiusmodi corona redimita visuntur tempora Bacchi in nummo Wildiano apud Brouckhus. ad Tibull. III, 6, 2) Lenzio autem *florens* vestem

purpuream et florentia sarta significare videtur; sed primum addubito, an *florens* absolute pro: *floribus vel hedera cinctus* unquam in latina lingua dictum sit, vel bene dici queat, aliud enim est *idus adiens* apud Philostrat. Icon. II, 15. quem in hanc rem laudavit Lenzius; deinde multo aptius profecto est, amori vacantem et huc illuc vagantem Bacchum, animo sibi iam fingere, iuveniili honore et vigore conspicuum, – *volitare* assidue vagari, huc illuc discurrere, cf. Carm. LXIII, v. 25. exempla, quae huc faciunt, c. Cicerone notavit Ernesti in Clav. Cic. s. h. v.

V. 253. *Cum Thias, Satyr.* Thiasus proprie de choro et saltatione, quae Baccho instituebatur. cf. Virg. Eclog. V, 30. et ibi Cerdas. – De choro Maenadum in sacris Cybeles supra Carm. LXIII, 28. – *Nysigen. Silen.* natis in urbe Indiae Nysa,

Evocae bacchantes, evocae, capita inflectentes.
 Horum pars tecta quatiebant cuspide thyrsos;
 Pars e divulso raptabant membra iuvenco;
 Pars sese tortis serpentibus inungebant;
 Pars obscura cavis celebrabant orgia cistis,

260

MSS. omnes, quod defendit Vossius sed nostram recte vindicat Dorville ad Charit. p. 359. ubi locutionem ex alia parte multis exemplis confirmat.

V. 258. *iacabant* Veuët. Gryph. Muret. et plerique libri veteres, testante et probante Vossio. *Spargebant enim*, inquit ille, et *iacabant carnes istas Menades*, in quam rem laudat Easpid. Bacch. 738. ἄλλαι δὲ θυμέας ἀνέσπειρον σπάρσαντο. Εἰδὸς δ' αὖ ἐς ἐλπίς' ἡ θυγὼν ἱμῆσιν. Περσέην δ' αὖτο καὶ ἐλὼν. Sed ex mea sententia *raptabant* eodem fere redit. V. 260. pro *celebrabant* coniciebat Brouckhusius in anecdota notulis *otlabant* intercedente Dorvillio ad Charit. p. 359. ubi docte de hoc loco disputat.

ubi et Bacchus natus et educatus dicitur. A Sileno, Bacchi nutritore eiusque perpetuo comite, omnes deinde Bacchi comites Sileni vocati sunt. Inprimis autem per *Nysiogenos Silenos* intelligi volunt mythi interpretes *Nysae optimates*, qui deleta patria Bacchum secuti sunt. — Caeterum plures in fabulis memorari montes urbesque *Nysae* nomine insignitas, et referri modo ad montem, modo ad urbem huius nominis, Bacchi res, satis notum est. vid. Heyne ad Apollodor. in not. p. 563.

V. 256. *capita inflectentes* more furore correptorum. Carm. LXIII, v. 23. *Ut capita Maenades vi iaciunt hederigeras.*

V. 257. *thyrsos tecta cuspide* frondibus pampineis velatos et obductos. *thyrsos* describit Virgil. Eclog. V, 31. *Et foliis lentas intexere frondibus hastas*, ubi cf. Cerda. — *hastas pampineas* ideum *thyrsos* vocat Aen. VII,

396. *ῥάπον μοῖστος ἐλασπας αὐραστή- πεως* apud Anacr. Od. VI, 5.

V. 258. *raptabant e divulso iuvenco*, bacchantium enim turba in montibus et agris discurrens iuvenco inprimis vel vitulos in furore dilaniandos et discerpandos invadebat. notissima est fabula Penthei. cf. Var. Lect.

V. 259. *tortis serpentibus* de usu serpentium, quibus tam corpus quam comam implicabant bacchantes, copiose ad h. l. disputat Vossius; adde Muretum.

V. 260. *orgia* de quibusque sacris apud Graecos, sed apud Latinos praecipue de sacris Bacchi, dicta haud dubie ita, quod cum aliqua *ἑρῆ* furore et animi concitatione fierent. *celebrare orgia* est Graecorum *ἐργάζεσθαι* vid. inprimis Cerda ad Virgil. Georg. IV, 521. Rittershus. ad Oppian. Cyneg. IV, 247. et Barth. ad Slat. Theb. II, 662. — *obscura* mystica et occulta, quae in *cista* quadam vel arcula circumfere-

Orgia, quae frustra cupiunt audire profani:
 Plangebant alii proceris tympana palmis,
 Aut tereti tenues tinnitus aere ciebant.
 Multis raucisonos efflabant cornua bombos,
 Barbaraque horribili stridebat tibia cantu.

265

V. 264. *Multis raucisonos* reperit in omnibus MSS. Statius, qui recte iam *multi* in *multis* mutandum esse vidit. *multaque raucisonos* Gryph. Muret. *Multis raucisonis efflabant cornua bombos* multas editt. habere testatur Scaliger, sed pro *multi* mavult *multae*, ut Bacchae intelligantur, vel scribeandum putat *multis* — *efflebant cornua bombos* ex libro Mediolanensi Vossius, adiecta interpretatione » *cornua*, i. e. per cornua. *Efflere* vero rectum. Utitur hoc vocabulo etiam Quinctilianus. Est autem inprimis tristis aut flebilis cornuum sonus, utpote qui non homines solum male afficiat, sed et brutorum animalium ululatum provocet. » satis ridicule!

bantur a *cistophoris*. (de *cistophoris* tam numorum, in quibus orgiorum solemina expressa fuerunt, quam hominum cistam mysticam portantium genere, exstat erudita dissertatio Alex. Xaver. Panclii Lugd. 1734. 4. adde Ernesti in Clay. Cic. s. h. v.) Inter alias res frivolas in cista illa mystica (de qua Clemens Alexandr. Protrept. p. 13 et 30.) reconditas, nemini nisi initiatis usurpandas oculis, praecipue fuit *phallus*, cui accinebant religiosi *ei phallum* (Aristoph. Acharnens. v. 259.) vid. Wesseling. ad Diodor. Sicul. I, 22. n. 60.

V. 261. *profani* non initiati his sacris *ἐκτός, ἄρχισ, ἀναγιν* etc. qui abigi solebant a sacerdotibus vel praeconis acclamatione: *ἐκτός ἐκτός ἱερῶν*.

V. 262. *Plangeb. alii procer. tympan. palm.* de tympanis vid. ad Carm. LXIII. v. 8. 10. *proceris palmis* h. e. longe extensis, ut recte Vossius. Sic *procerius*

proiectum brachium apud Cic. Orat. III, 59. — totus, qui sequitur locus, ut observat Scaliger, adumbratus videtur ex Aeschylus *ἱδναι* s. cuius tragediae fragmentum a Strabone L. X, servatum est.

V. 263. *Aut teret. tenues tinnit. aere* etc. non crotala cum Vulpio, sed potius *cymbala* intellige, quae semper in his sacris iunguntur tympanis. Erant *concava* (Ovid. Met. IV, 30.) et *rotunda* (Propert. IV, 7, 61.) atque inter se concussa *tinnitum tenuem* vel acutum edebant. cf. Gonsala ad Petron. c. 22. Recte igitur *cymbalum* vocatur *aes teres* h. e. rotundum et oblongum. de *cymbalis* vid. nos ad Carm. LXIII, 21.

V. 164. 265. *Multis raucison. efflab. corn. bomb. multis* est casus tertius et exquisitus dictum pro vulgari: *multi cornibus efflab. raucos bombos*; quam quidem explicationem, olim huius

Talibus amplifice vestis decorata figuris
 Pulvinar complexa suo velabat amictu.
 Quae postquam cupide spectando Thessala pubes
 Expleta est, sanctis coepit decedere Divis.
 Hic qualis flatu placidum mare matutino
 Horrificans Zephyrus proclivas incitat undas,

270

V. 269. *coepit dein cedere divis* coniectat Statius. pro *divis* in veteri codice Heinssii *testis*. V. 270. *Nec qualis* vel *Aequalis* ex libris manu exaratis profert Vossius, qui inde fecit *Ac qualis*. melior est nostra lectio.

nobis datam, non dubitavimus repetere. — Caeterum huc pertinet Lucian. D. D. XII, i. 81, ἀλλὰ τῷ αἰσῶτι, i. 81, ἐκίστασθαι τῷ τρυφῶντι ἢ λευκαῖς τῷ χρυσεῖ. ubi, ne quis, ut vulgo fit, diversum plane a tibia instrumentum habeat cornu, egregie observat Hemsterhus. *cornu aduncum et reflexum sicut ἰκκίον seu codonem tibiae Phrygiae* ad gravem et raueum sonum ex illa eliciendum appositum et agglutinatum fuisse. exempla ad hanc rem confirman- tam prolata lege apud ipsum. cf. nos ad Carin. LXIII, v. 22. hinc *adunco tibia cornu* apud Ovid. Met. III, 533. ubi cf. Burmannus et Gronov. Observatt. I, 17. — *Barbara tibia* h. e. Phrygia, ut *aurum barbaricum* apud Virg. Aen. II, 504. ubi vid. Cerdas et quos ibi laudat Burmannus. cf. Hor. Epod. IX, 6.

V. 266. *amplifice* h. e. multa arte, magno splendore, egregie.

V. 269. *decedere* pro simplici: *cedere* ut passim. *coepit* sensum sensimque.

V. 270. *Hic qualis* etc. egregie ad describendum ex discessu

spectatorum excitatum strepitum, primum quidem progredientibus paucioribus leniorem, deinde, vero succedentibus pluribus et in diversas regiones abeuntibus, graviorem, latiore et sonantior; ab undis maris primum leniori, deinde vehementiori vento agitat, petita eomparatio. Fundum huius saepius a poetis adornatae comparationis iam indicavit Ach. Statius Hom. Iliad. IV, 422. seqq. egregia inprimis arte imitatus est Virgil. Aeneid. VII, 528. et Georg. III, 237. — *Lenitius* in Spicileg. Observ. comparat Apoll. Rhod. I, 1159. seqq. et Euripid. Phoeniss. 218 — 21. ubi vid. Valckenar. — *hic* hoc spectatorum discessu.

V. 271. *Horrificans Zephyrus* τῷ τρυφῶντι horrere, horrescere, τρυφῶντι et horror de mari ventorum impulsu exasperato passim Zephyrus autem ad exemplum Homeri, a quo dicitur τρυφῶντι Iliad. II, 148. dicitur Odys. V, 215. de quocumque vento vehementiori. — *undae proclivas* delabentes, nihil amplius.

Aurora exoriente, vagi sub lumina solis;
 Quae tarde primum clementi flamine pulsae
 Procedunt, leni resonant plangore cachinni:
 Post, vento crescente, magis magis increbescunt. 275
 Purpureaque procul nantes a luce refulgent:

V. 272. pro *lumina* substituere tentat *limina* Burmannus Sec. ad Claud. in Eleg. de Phoenice p. 1041. et ad Antholog. Tom. II, p. 441. peccarunt omnino saepe in confundendis his duabus vocibus librarii. vid. Heins. ad Claud. in Mal. Theod. Cons. v. 205. et quos laudat Drackenborch. ad Sil. Ital. I, 66. adde *Burmannum* ad Sueton. Caligul. c. XLV, sed recte monet *Burmannus* ad Virgil. Aeneid. VI, 255. *lumen solis* memorari; cum de loco ac regione agitur; unde sol oritur, de tempore vero ortus *lumen*. V. 274. pro *leni* vitiose in quibusdam *levi*, unde metri causa fecerunt *leviterque*. — pro *plangore* mavult L. Douss. Fil. *clangore*, et *Len-nep*. ad Coluth. praeter omnem necessitatem scribi iubet: *lenique sonant*. V. 276. *purpureaque* (scil. undae) coniecit *Lenzius*. pro *nantes* in aliis,

V. 272. *vagi solis*, cf. supra ad Carm. LXI, 117.

V. 273. *clementi flamine*. clementis flamen et placidum et minus veliementis quam in procellis esse solet. cf. *Burmann.* ad Valer. Flacc. VI, 747.

V. 274. *leni reson. plangore cachin.* paulo audacius et sublimius pro vulgari: leniter perstreperunt et mugmurant. — *cachinnus* audaci metaphora ad undarum quemdam strepitum ab aliis quoque poetis translatus est. Laudarunt iam Interpretes Theocrit. Idyll. VI, 12. *κύματα ἄνευκα ἀκχιδίνια*. Sic *κύματα* apud Aeschyl. Prom. Vinc. 90. ubi vid. *Stantleius*. adde Oppian. Halieut. IV, 334. ubi *κύματα κύματα*. Et sic γὰρ de leui undarum murmure vel molli earum agitatione passim. Huc pertinet Leonidas Alexandrin in Anal. Vet. Poet. Graec. Brunck. Ep. XXVIII, Tom. II, p. 196. ubi simul *Zephyrus horrificans* in

V. 271. illustratur. Ὅσδ' ἔτι μετ' ἡλίουτα πτερύγεσσιν ἑλάνης κύματα, καὶ μελαίνην γάλακτος εἶπον Ζήφυρος. Suave autem et iucundum cachinnuanlis aquae murmur auribus. Hinc αὐδῆν τῆς εὐλῶντος γαλακτώσεως χυμίνεσσιν. apud Alciph. III, Ep. I, ubi cf. *Berglerus*. sed vide quos laudat *Abreschius* ad Hesych. Tom. I, p. 1167.

V. 275. *magis magis* ad rem augendam sine copula. Sic supra Carm. XXXIII, 3. *Et magis magis in dies et horas*. sic μέλλω μέλλω apud Graecos. cf. *Oudendorp.* ad Apulei. Met. II, p. 170.

V. 276. *nantes undae se agitant* et provolventes. *refulgent a luce purpurea* repereusum purpurei solis splendorem reddunt — adumbrare autem et innuere videtur haec imago discedentes, et in variis viis et regionibus, unde e longinquo conspici possent, catervatim apparentes Thessaliae incolae.

CATUL. Carm.

G g

Sic tum vestibuli linquentes regia tecta,
 Ad se quisque vago passim pede discedebant.
 Quorum post abitum, princeps e vertice Pelii
 Advenit Chiron portans silvestria dona. 280
 Nam quocumque ferunt campi, quos Thassala magnis
 Montibus ora creat, quos propter fluminis undas
 Aura parit flores tepidi foecunda Favoni,
 Hos indistinctis plexos tulit ipse corollis,
 Quæis permulsa domus iucundo risit odore. 285
 Confestim Peneos adest, viridantia Tempe,
 Tempe, quæ silvæ cingunt superimpendentes,
 Mnemonidum, linquens, doctis celebranda choreis,

ut testatur Muret. *variantes luce*, non mala¹ V. 278. *Ad se Stat.* V. 281. *quocumque* in quibusdam, pro quo malit Lensius: *quoscumque*. V. 284. *Hos intermixtis* Heins. in not. ad Catull. in quam rem laudat Stat. Silv. III, 5. 90. V. 285. *Quot permulsa domus* Statius in duobus MSS. *quod permulsa* in uno. Faërus legendum putat quo, quod valde, addit Statius, probandum, nisi si quis malit *quot*, id est *quot florum*. V. 286. *ut inundantia Tempe* invenit Statius, unde legit *undantia Tempe*. V. 288—89. lo-

V. 277. *vestibuli regia tecta* exquisitor forma, pro: vestibulum regionum tectorum.

V. 278. *Ad se* h. e. domum *venit*, ut saepe apud Comicos: *passim* in variis et diversis viis; disertius hoc describit supra Carm. XLVI, 10. *Longe quos simul a domo profectos* *Diverse viae viae reportant*.

V. 279. *princeps primus, e vertice Pelii* ad pedem nempe montis Pelii, ubi habitabat Chiron, celebratae fuerunt istae nuptiae, observante Vossio.

V. 280. *Chiron* erat Chiron, dum in terris agebat, quippe Saturno patre prognatus, immortalis; *avis* non dicitur Luciano. Dial. Mort. XXVI, ubi eruditam de Chirone lege notam *Hemste-*

rhusii p. 434. cf. Voss. ad h. l.

V. 283. *Aura parit* elegans verbum in hac re. Sic *passim creare, parturire, gignere, fundere, submittere* etc. de nostra voce exempla collegit Heins. ad Ovid. Met. XV, 92. *foecunda, Lucret. I, 11. genitales aura Favoni*.

V. 285. *Quæis permulsa domus* etc. exquisite et ornatè pro vulgari: quorum iucundo odore domus impleta fuit. *ridere* de rebus, quæ nobis arident, placent, suaviter nos afficiunt. *ridet argento domus* apud Horat. Od. IV, 11, 6. sic *ridet* apud Græcos vid. Wesseling. Dissert. Herod. p. 153.

V. 286 — 288. locus vexatissimus; vid. Var. Lect. iunge:

Non vacuus: namque ille tulit radicitus altas
Fagos, ac recto proceras stipite laurus, 290
Non sine nutanti platano, lentaque sorore

eus corruptissimus et variarum lectionum sorde inquinatissimus — *Minosin* (vel *Minosim* vel *Minosium* quin et *Minosinque* vel *Inosinque*) *linquens Doris celebranda choreis Nonatius namque* etc. in libris scriptis, teste Vossio, qui inde refinxit: *Xyniasi et linquens Doris celebranda choreis Boebados Namque ille tulit* etc. *Nessonidium linquens Gryph. Nerreidum linquens Muret. Cantabrig. Naiadum linquens* in aliis, iudicante Moreto. pro *Doris* in uno MS. Statii *clapia*, et sic est in edit. Gryph. Muret. Cantabrig., in aliis *Choris* vel *Chloris*; Scaliger ex his corruptis lectionibus extricavit: *Minyasim linquens Doris celebranda choreis Crunana aerisonamque*. ex reconditae doctrinae recessus! in quos qui penetrare cepit, adest ipsum ad h. l. Scaligerum. — Ea Corradium nostrum: *Pinosus linquens Doris celebranda choreis Nonacrios nam, quae ille uidit* — Turnebus in *Advers.* I, 24. c. 9. *Aemonidium linquens latis celebranda choreis Non agros* etc. — *Haemonisim linquens Doris celebranda choreis*, ut innuantur duo patronymica; ut *Inachis Aetione*, vel *Phaenias Aetinae*. Heius. in not. ad Cat. — pro *Non vacuus* corrupte legebatur in MSS. *Nonacrios* vel *non acies* vel *non acuos*. Unde Lennep. ad Coluth. I, 7. eudit: *Doga mus namque ille* etc. — Nos ex eudi hunc locum curavimus, uti emendatus est a Statio, nisi quod pro *Musorum* dedimus *Mnemonidium*, quae propius ad antiquam scripturam accedens lectio est quoque in edit. Götting. et Bipont. — Sic certe ex hoc loco sensus exit satis congruus. vid. not. — Lenzius in vers. 289. admodum fluctuat et pro *radicitus* vel *radicibus* vel ille fuit *radicibus* scribendum, vel totum versum ita retractandum putat: *Aethereas namque ille tulit radicibus altis*; quam tamen coniecturam nequaquam necessariam esse ipse sub fine in not. ad h. l. fatetur. — Ingeniose iam Heinsius in not. ad Catull. tentaverat *radicitus actas* cum *agus* patula non alta sit. V. 291. pro *nutanti* in libris veteribus *lutanti*, *luctanti* aut *lactanti* legitur, affirmante Vossio,

Peneos (fluvius Thessaliae notissimus, qui, ut pervulgatum est de fluviis, dei personam iam induit.) adest, *linquens Tempe* (describit poeta Tempe) *Tempe*, quae superimpedentes silvae cingunt, doctis *Mnemonidium* (h. e. Musarum, vid. Heins. ad Ovid. Met. V, 268.) *choreis celebranda*, non *vacuus* (non sine muneribus.)

V. 289, *radicitus* una cum *radicibus*, *radicitus* extirpatas;

vid. Var. Lect. — Mosch. Idyll. VII, 1. seqq. commode cum Nostro iam comparavit Statius.

V. 291. *Non sine nutanti platano*. platanum in deliciis veterum fuisse docet Gronovius Observatt. I, c. 5. *lentaq. sorore Phaethont.* alnus vel populus; satis nota fabula sororum Phaethontis, in arbores mutatarum vel ex Ovid. Met. II, 225. seqq. cf. Lucian. D. D. XXV, 3. et ibi *Hemsterhus.* p. 208.

Flammati Phaëtonis, et aëria cupressu;
 Haec circum sedes late contexta locavit,
 Vestibulum ut molli velatum fronde vireret.
 Post hunc consequitur solerti corde Prometheus, 295
 Extenuata gerens veteris vestigia poenae;
 Quam quondam silici restrictus membra catena
 Persolvit, pendens e verticibus praeruptis.
 Inde pater Divûm, sancta cum coniuge, natisque

qui suspicatur Catullum dedisse *laetanti*; sed *nutare* quod de conigeris tantum arboribus dici posse autumat Vossius, recte de aliis quoque dicitur apud Virgil. Aeneid. II, 629. *ornus - concusso vertice nutat* et sic passim de arborum ramis — pro *lentaque* Scaliger fecit *fletaque* non male, si usus linguae ferret: sic *αἰσχρογέλοι ἄγρυπνοι* apud Orph. v. 951. sed magis placet antiqua lectio *lentaque* — pro *fleta* si omnino mutandum sit et

V. 293. *late contexta* ordine quodam circa totam domum inter se consociata; observa usum *neutrius*, nam proprie debebat esse *has contextas*.

V. 295. *solerti corde Prometh.* ἀποδυσπνέας. inter Deos apparet Promethens, qui iam ab Aeschilo vocatur *εργαίης θεός* ubi vid. *Stanleius*; cf. imprimis *Hemsterhusius* ad Lucian. Prometh. c. 14. T. I, p. 197.

V. 296. *vesti. poen.* cf. Aeschyl. Prometh. Vinct. v. 55. quocum Nostrum ibi iam comparavit *Stanleius*. — *vestigia* notant *εἴματα*, quae catena impresserat. Sic ἔχει *εργαίητος. ποινήρας, εἴματα*, etc. cf. omnino *Hemsterhus.* ad Lucian. Tom. I, p. 280. *extenuata* parva, levis et paene iam obducta — *extenuata vestigia* interpretatur *Lenzius* de corona ex vinibilibus salicis, quam Prometheus vinculis solutus, ut aliqua ex parte Iovis satisfaceret, poenamque pendere videretur,

tamquam veteris poenae monumentum gestasse dicitur, ad quam stabiliendam sententiam laudat *Hrynium* ad Apollodor. II, 5, 11, p. 425. ita ut sint *extenuata vestigia* vincula innoxia, laevia et paene nulla.

V. 297. *Quam quondam silici restr. membr. caten. pers.* quam petrae illigatus olim persolvit. *Lenzius* comparat in Specileg. Observatt. Apoll. Rhod. II, 1252. seqq.

V. 299. *Inde pater Divûm etc.* Adveniunt denique et praesentia sua has nuptias et nuptiale convivium condecorant ipse Iupiter, Iuno et ceteri dii superi (cf. Quint. Calab. V, 74 — 76. et Appollon. Rhod. IV, 807. 8.) relictis Phoebo et Diana, illo quidem, quod futurum erat, ut Achillem interficeret, hac, ut videtur, ob perpetuum castitatis studium. Sapientius autem Noster, remotis ab his nuptiis Diana et Apolline, rationem instituisse

Advenit coelo, te solum, Phoebe, relinquens, 300
 Unigenamque simul cultricem montibus Idri:
 Pelea nam tecum pariter soror aspernata est,
 Nec Thetidis taedas voluit celebrare iugales.
 Qui postquam niveos flexerunt sedibus artus,
 Large multiplici constructae sunt dapē mensae; 305

lenta, mavult certe *stenda* vel *stebili* Gurlitt. in Obserrv. ad h. l. p. 122. satis festinanter! nam prima in *stebili* semper producitur; eiusmodi errores autem nascuntur ex nimia corrigendi et emendandi prurigine. V. 301. *montis Ithyni* Parthen. *Idae* emendabat Palladius, quod in plerisque editt. servatum est; ut Gryph. Muret. Graev. Silv. Bipont. intelligunt autem montem Cariae, ubi Diana praecipue colebatur. *montis Itonis* coniciebat Victorius, reclamante Mureto. Achilles Statius, cum in libris MSS. omnibus reperisset *Idri* vel *Ydri* volebat *Hydras* quae est civitas Lydiae auctore Strabone; eo autem tractu fere toto maritimo Apollo colebatur ex eisdem Strabonis testimonio, at Scaliger scribit montibus *hydri* h. e. serpentis Pythonis, montes *hydri* igitur interpretatur montes *Delphicos* propter Pythonem serpentem ab Apollinae ibi telis confusum — sed nostram lectionem bene defendit Vossius. V. 302. *Pallada* pro *Pelea* vitiose in edit. Parthen. V. 304. *niveis* Gryph. Muret. et editt. aliae, quam lectionem defendit Mitscherlich. sed valde dubito, an *niveus*,

videtur, quam ceteri, ut Homerus, Aeschylus et alii, qui capientem adeo in his nuptiis Phoebum et fausta quaelibet Thetidi et Peleo vaticinantem inducunt.

V. 301. *Unigenamque simul*. *unigena* est Diana, nno eodemque partu cum Phoebus genita, *unigena* cultricem montibus Idri, versantem et venationi operam dantem in montibus Idri. *montibus* pro in montibus, omissa praepositione *in* ut saepe. exquisitus autem hoc pro vulgari *cultricem montis Idri*. *Idrus*, ut Vossius docet, est mons Cariae. In hoc monte complura erant oppida et loca Dianae fratrique eius consecrata, ut Hecatesia, Chrysaoria, Euromus aliaeque; *Idriades* propterea dictae, quod

in monte Idro sitae essent. — Ceterum de Diana montium cultrice *incipis*, vid. Spanhem. ad Callimach. Hymn. in Dian. v. 18. cf. supra Carm. XXXIV, 9. seqq.

V. 304. *postq. niv. flexer. sedib.* art. exquisite pro vulgari *sederunt, sedes occuparunt*. Heroicis enim temporibus sedebant ad mensas, non recumbebant, ut notum, vid. Vulp. *niveos* divinos, divino quodam splendore vel candore conspicuos, vel simpliciter pulchros. *sedibus* doctius in casu tertio pro: ad sedes.

V. 305. *construct. s. dap. m.* similiter Cicero *extruere* Tuscul. v. 21. *mensae extruebantur epulis*.

Cum interea infirmo quatientes corpora motu,
Veridicos Parcae coeperunt edere cantus.
His corpus tremulum complectens undique quercus,
Candida purpurea quam Tyro incinxerat ora:

good ebur candet et niveum est, pro *eburneus* recte dici queat. V. 308. pro *quercus* in plerisque editt. Pauthen. Gryph. Muret. Graev. Silv. Cantabrig. Bipont. at aliis legitur *vestis*, sed cum Statius in MSS. invenerit *questus*, antiquior omnino et melior videtur nostra lectio, *vestis* haud dubie substitutum est ab illis, qui versui sequenti faciliorem explicationem parare vellent. — Ingeniose *Lenzius* in not. ad h. l. pro *corpus tremulum* rescribendum *tempus tremulum* et *quercus* de *corona quercus* accipit. Idem edit. iam hoc carmine in Spicileg. Observv. ad me misso scribit: » Sin mecum *quercus* de corona cupis, ecce occurrit *Hecate* *εἰς τὴν ἀνὰ τὴν* in Fragm. Sophocel. quod laudat Valkenar. Diatr. in Euripid. Fragment. p. 167. » et sic Plato Republ. X, p. 329. Bip. *Parcus* fingit *εἰς τὴν ἀνὰ τὴν* *ἐλπίδα* sed, ut ego rem animo concipio, ingeniosae huius versus a *Lenzio* nostro propositae emendationi et doctae explicationi repugnat versus sequens; vid. not. V. 309. mire in hoc versu tam scripti quam im-

V. 306. *Cum interea* etc. Loccus sequens, quem in pulcherrimis nobilissimis splendidissimisque totius antiquitatis habeo, versatur in adumbranda Parcarum figura et imagine earumque nentium et fata futura carmine amoebo pandentium descriptione. Praecipue locus a v. 311. — 21. vix legi potest, quin vividissimis coloribus Parcarum fila deducendum oculis nostris obversetur imago, adeo totum nendi *εὐχόμε* et levissimi nentium quique motus expressi et depicti sunt. — Insignis de Parcis locus est apud Homer. Hymn. in Mercur 549. seqq. ubi, quod traditur de domicilio Parcarum v. 552. *Ὅσαι παρθέναι ἐσσι ἀνὰ τὴν Ἰθάκην* egregie facit ad Catullum Nuptiae celebrantur Pharsali in Thessalia. Parcae, quae in vicinia habitabant, adsunt, epithalamium cantaturae. Haec pulchre inter se congruunt. — In monumento veteri a *Beyero* edi-

to, in quo mortem Meleagri expressam esse putant, una tantum Parca e tribus sororibus, quae ibi visuntur, fusum sustinet, nec quicquam in illis ibi deprehenditur, quod anilem earum deformitatem et imbecillitatem referat. vid. *Beyeri Meleagrides* p. 12. — Cum *Lycophrone* v. 144. bene Nostrum iam comparavit *Mitscherlichius* — *infirm. quat. corp. motu* — *corpus motu quatere* dicitur de vaticinantibus, sacro furore correptis et toto corpore trementibus, ut olim iam observavimus: *infirmo* spectat ad Parcarum anilitatem, nisi forte *motus infirmus* de effectu accipiendum sit, qui nos infirmos et trementes reddit, eiusmodi tremore membra nostra invadit et solvit, cui, ut accidit vaticinantibus, non resisti potest. Sic fere *piger sapor* qui pigros reddit, supra LXIII, 39.

V. 308. — 309. *His corpus tremul. etc.* Multa et varia in his

At roseo niveae residebant vertice vittae,

310

pressi libri turbant. tuos intinxerat in duobus MSS. Statii. in uno *Tyros intinxerat*, quam lectionem agnoscant quoque Melegri libri papyr. Palat. et Comel. unde Statius: *Tyros intertinxerat* — *purpureaque Tyros* edit. R. Sed Scaliger priscam lectionem fuisse testatur: *Candida purpurea Tyrios extinxerat*; in margina autem emendatum fuisse: *intexerat*, unde illa legit: *purpurea Tyrios intexerat ora* — *Candida purpureis ramis intinxerat ora* in edit. Parthen. *Candida purpurea talos incinxerat ora* Gryph. Muret. Graev. Silr. Cantabrig. *Candida purpurea quam Tyrios intinxerat ora* in Gotting. contra metri leges; fortasse operarum culpa pro: *Tyrios quam*. optima nobis visa est lectio Vossii, quam in textum recepimus. vid. not. V. 310. Nimis liberalis in coniecturis est Gurliittus. pro roseo primum tentat *nivo* vel *tonso*; sed cui non ridicula videatur sacerdotalis illa capite rasarum Parcarum figura? vel *cano*. et, o bone, quam dissimiles plane voces sunt *cano*, *tonso*, et *roseo* — vel *at roseae niveae* nec hoc opus. vid. not. vel denique *ambrosio*; posterius placuit Viro Ducto in Actis litterariis Gotting. (Scid. 148. 1788.) sed auctorem habet haec

duobus versibus emendandis et explicandis moliti sunt interpretes, (vid. Var. Lect.) quos quidem, re et verbis diligentius examinatis, ita nunc interpretandos puto: « Harum corpus tremulum complectebatur vestis undique quercu vel ramis foliisve quernis distincta, cuius oram limbo purpureo cinxerat pulchra Tyro. » accipio igitur *quercum* de veste picta, cui species quercus intexta fuit; quercus enim, cum arbor sit falidica, ut ex oraculo Iovis Dodonaeo constat, apte iam vestem Deorum fatidicarum ornare videtur. — *complectens* scil. erat et hoc pro *complectebatur*, ut vers. 318. *exstantia erant* pro *exstabant* cf. supra ad Carm. LXIII, v. 57. — *Tyro* filia Salmonei Propert. III, 19, 3. quae, ut Parcae, apud inferos versatur Propert. II, 28, 51. cf. Voss. et Cl. Barth. in Clav. Propert. p. 404. *candida* pulchra.

V. 310. *At ros. niv. resideb. vert. vitt.* Si Parcae cogitamus vetulas pro *At roseo*, quod minime illis convenit, vel legendum cum Vulpio *Ambrosio* vel dicendum est, Catullum ita ex more poetarum permutasse epitheta, ut vertendo *roseus* ad vittas et *niveus* ad verticem referendum sit. In proclivi quidem est corrigere *At roseae niveae*; sed innumera poetarum exempla hanc epithetorum permutationem evincunt. Sic Ovid. Heroid. XVIII, 144. *Aurea lanigera vellere vexit ovis*. dici enim proprie debebat *ovis lanigera* et vellus *aureum*. ne quis vero tam humiliter de poetis sentiat, ut in iis tantum locis hanc epithetorum ab illis admissam esse arbitretur permutationem, ubi metrum illam exigeret, unum saltem ex sexcentis ponam exemplum: Horat. Od. I, 28, 18. *Exitio est avidum mare nautis*, noluit igitur Horatius, quod poterat,

Aeternumque manus carpebant rite laborem.
 Laeva colum molli lana retinebat amictum:
 Dextera tum leviter deducens fila supinis
 Formabat digitis; tum prono in pollice torquens
 Libratum tereti versabat turbine fusum: 315
 Atque ita decerpens aequabat semper opus dens,
 Laneaque aridulis haerebant morsa labellis,
 Quae prius in levi fuerant exstantia filo.
 Ante pedes autem gaudentis mollia lanæ
 Vellera virgati custodibant calathisci. 320

coniectura Vulpium. V. 312. *amictum* Gryph. Muret. V. 314. *prono in vertice* in nonnullis libris antiquis, teste Vossio, ut vertex idem sit quod *verticillum* aut *verticillum epistulae* V. 315. *vibratum* magis placet Vulpio. V. 318. *leni* in plerisque editt. sed aptius est *levi*, quod revocari ex edit. Parthenii, Gryph. Muret. acerbissime enim has voces turbavit librariorum negligentia, vid. Burmann. ad Ovid. Heroid. XIV, 39. et

scribere *avidis*. Quam quidem poetarum rationem cum plerumque ferre non possent eorum interpretes, ubique fere eiusmodi locos ab iis impugnatos videbis. — Iam vero si cogitaveris, in loco nostro *verticem* *Parcarum niveum* h. e. canum, nives capitis, κατὰ κράτος περιλαμπύνας ἀλγιστοὺς λευκοὺς, ut describuntur *Parcae* in laudato loco Homeri, et *roseas vittas* de pulchro colore et splendore, qualis decebat deorum caput, acceperis, ex hac ratione defendi saltem hic locus posse videtur.

V. 311. *Aeternumque manus* etc. in quam ornate pro vulgari: *rebant*. *Parcae*, fati ministrae, aeternam tationem seriem nendo deducentes aeternum laborem vel opus tractare dicuntur.

V. 314. *supinis digitis* sursum flexis — *prono pollice* deorsum

presso — viz pictor aliquid addere potest.

V. 315. *teret. vers. turb. fus.* non turbo sed fusus proprie est *teres*. Adumbravit Nostrum Ovid. Met. VI, 22. *Sive levi teretem versabat pollice fusum*, cf. Tibull. II, 1, 64. et ibi *Magnum Heynium*, — turbo fusi agitatio et rotatio, fusus in turbinem actus.

V. 316. *ita* inter hanc nendi actum *decerp. aequab. semp. op. dens.* inutilem lanæ partem subinde decerpentes dentibus aequabant, formabant et laevigabant filum.

V. 317. *Lanæ morsa lanæ villi* dentium morsa decerpti.

V. 318. *levi filo* aequato nunc et laevigato: *fuerant exstantia* extiterant superflua; cf. ad v. 309.

V. 320. *virgati calathisci* e virgis contexti. vid. Spanhem. ad Callimach. II. in Cerer. v. 1.

Hae tum clarisona pellentes vellera voce,
Talia divino fuderunt carmine fata,
Carmine, perfidiae quod post nulla arguet aetas:

O decus eximium, magnis virtutibus augens,
Emathiae tutamen opis, clarissime nato; 325
Accipe, quod laeta tibi pandunt luce sorores,
Veridicum oraculum: sed vos, quae fata sequuntur,
Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Adveniet tibi iam portans optata maritis
Hesperus: adveniet fausto cum sidere coniux, 330
Quae tibi flexanimo mentem perfundat amore,

Drackenborch. ad Liv. II, 65. Tom. I, p. 225. V. 321. *pellentes* in quibusdam, improhante Vossio. *polentes* vult N. Heins. in not. ad Catull. V. 321. pro *divino*, indicante Vossio, *perpetam* in quibusdam *dimisso*, in aliis *diviso*, quam posteriorem lectionem probat Vossius et exponit de alterno Parcarum carmine, sed aliud est *carmina dividere*, quod laudat in hanc rem Vossius, apud Horat. Od. I, 15. 15. V. 325. *Emathiae columen Peleu* in plerisque editt. haud dubie ex glossa. *clarissime nato* coniecit Scaliger. V. 326. *laeta tibi pandunt voce nimis argute*, ut solet; Lennep. ad Coluth. V. 327. pro *sed vos* in veteribus libris se invenisse

V. 321. *pellentes* exquisitius pro tractantes. *pellere*, ut Vossius docet, est Graecorum *ἐκπίπτειν*, *undulantes*.

V. 323. *perfid.* quod post. null. arg. art. quod ob res verissime praedictas semper fidem habebit apud posterum.

V. 324. *magnis virtutib. augens*, passive pro aucte ut supra. *mutat* pro mutatur Carm. XIII, v. 11. ubi vid. not. de nostro verbo *vituperans* usurpato vid. in primis Duckerus ad Liv. I. 17. §. 6. Tom. I, p. 78. et Barth. ad Grat. Cyneg. v. 4. apud Graecos eiusmodi exempla fere inlinita. vid. Dorville ad Chariton. p. 435. 469. et 526. edit. Lips.

V. 325. *Emathiae tutam. op.* in quo salus publica terrae vel

imperii Thessali nititur. — *clarissime nato*, tu, qui olim clarissimus exstiturus es insigni filii gloria.

V. 327 — 328. *sed vos, quae fata sequunt. Currite duc. seq. fata currere* exquisitius pro: fata currendo deducere. versum intercalarem imitatus est Virg. Eclog. IV, 46.

V. 329. *portans optat. mar.* marii enim *ἑσπερος* *πύρρον*, *ἄρτα* *εὐχόμενος*, loci apud Callimach. in Fragm. a Gentileio collectis Lib. II, p. 434. edit. Ernest.

V. 332. *Languidulosque paret tecum coniug. somn.* quam honeste de concubitu *languid. somn.* ex mutuis amplexibus, nam *ἑρως* *ἀναιδέος* Hesiod. Theog. 910.

CATUL. Carm.

H h

Languidulosque paret tecum coniungere somnos,
 Levia substernens robusto brachia collo.

Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Nulla domus tales unquam contexit amores: 335

Nullus amor tali coniunxit foedere amantes:

Qualis adest Thetidi, qualis concordia Peleo.

Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Nascetur vobis expers terroris Achilles,

Hostibus haud tergo, sed forti pectore notus: 340

Qui, persaepe vago victor certamine cursus,

Flammea praevertet celeris vestigia cervae.

Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Non illi quisquam bello se conferet heros,

Cum Phrygii Teucro manabunt sanguine rivi: 345

testatur Vossius *servos*, unde ille refugit *serves*, minus apte. V. 335. Hunc versum cum proxime sequentibus, cum illi abessent in codicibus, reiecit Scaliger: Eisdem in nonnullis libris antiquis exsulare testatur Vossius, quos tamen, cum Mediolanensis et alii bonae notae libri exhibeant, retinendos illos quidem, sed, ne servandus tantantium Parcarum ordo, ex cuius ratione versus intercalaris *Currite* etc. non nisi dñodecies occurrere debet, turbetur, oncis includendos censet. V. 345. *Cum Phrygii Teucro manabunt sanguine tenen* profert Stalius ex libro Maffei, *tenen* ab eodem librario deinde mutatum in *Teucro*, quod probat Vossius. *cum Phrygii teucro manabunt sanguine Teucro* in duobus aliis MSS. Statii, unde ille ex conjectura: *cum Phrygii teucro manabunt sanguine campi* vel *cum Phrygiae Teucro* — terrae vel *Cum Phrygii Teucro* — muri. alii legunt

V. 333. *Levia brachia* quam graphice, suaviter et ornate puellae amplexus depictus est! *Levia* pulchra; cf. iufr. LXVI, 10. — Opportune cum Nostro Apollon. Rh. I, 1236 seqq. comparat Lenzius in Spicileg. Observat.

V. 339. *expers. terroris* *ἐξερστος*, *μηνόετος*.

V. 341. *vag. victor. cert. curs.* locum classicum de certaminibus cursus ab Achille susceptis apud Eurip. Iph. Aul. 303. seqq. mihi

indicavit Lenzius; sed ne opus quidem est de propriis cursus certaminibus cogitare. Accipio in universum de insigni, qua alios currendo superavit *καίρει* *καίρει* Achilles, velocitate.

V. 342. *Flammea vestig.* *cursus* rapidissimum, concitatissimum; metaphora a celeritate fulminis translata.

V. 345. *Quum Phrygii Teucr. manab* de Xantho, ubi magnam stragem ediderat Achilles. Ho-

Troicaque obsidens longinquo moenia bello
Periuri Pelopis vastabit tertius heres.

Currite, ducentes sublemina, currite, fusi.

Illius egregias virtutes, claraque facta

Saepe fatebuntur gnatorum in funere matres: 350

Quum in cinerem canos solvent a vertice crines,

Putridaque infirmis variabunt pectora palmis.

Currite, ducentes sublemina, currite, fusi.

Namque, velut densas prosternens cultor aristas,

Sole sub ardenti flaventia demetit arva, 355

truncat, ut est in L. MS. et Edit. R. nostram lectionem tuentor edit. Venet. Gryph. Muret. Graev. Silv. Vulp. *Quum Phrygio tepidi manabunt sanguine rivi* emendat Mitscherl. in Epist. Apollodor. p. 49. *Quum rigui* — *campi seu rivi* coniecit Lenzius in not. ad h. v. V. 351. *cum in cinerum canos* in duobus MSS. Statii. *cum incensum canos* in uno, unde ille: *cum incensum incanos solvent a vertice crines*, sed Scaliger ex veteri lectione *Quum cinerem canos* fecit *Quum cinere incanos*; in quibusdam *cum tremulo incanos*; sed nostram lectionem defecit enascens inde elegotia; vid. not. V. 352. *Patria*que in quibusdam; vid. N. Nicias. in not. ad Cat. V. 354. pro *prosternens* in quibusdam, teste Vossio, *praecernens*,

mer. Iliad. XXI, 21. *ipoduluto*
δ' ἄνακτι Schap.

V. 347. *Periuri. Pelopis her.*
Agamemnon. Commentarii in-
star est Hygin. Fab. 84. et Hom.
Iliad. II, 102. seqq.

V. 350. *saepe. fateb. gnator. in*
fun. matr. ipsae matres caedem
ab Achille occisorum filiorum
lugentes laudabant occisoris vir-
tutem; quam graviter!

V. 351. *Quum in ciner. can.*
sol. a vert. crin. h. e. capillos in
nodum collectos solvent, ut ci-
nere conspergantur. vid. Dor-
ville ad Charit. p. 412. et quae
ibi contra Vossium disputat. cf.
Interpret. ad Petron. c. CNI,
adde locum Senecae Troad. v. 98.
2299. *Solvimus omnes Lacerum*

multo funere crinem. Coma de-
missa est libera nodo; Sparsitque
cini: fervidus ora.

V. 352. *variab. pectora palm.*
variis coloribus distinguunt tan-
dendo, livida reddent. Familia-
ris haec locutio Plauto. Sic in
Prolog. Paeaul. 26. *Ne et hi va-*
rientur virgis et loris et Mil. Glor.
v. 61. *virgis variis.*

V. 354. *Namque velut dens.*
Fundum huius comparationis
iam indicavit Vulpus Homer.
Iliad. XI, 67. seqq.

V. 355. *Sole sub ardenti*, suum
fecit Virgil. Eclog. III, 13. —
demetit hinc saepe deinde metere
et *demetere* a messe ad caedem
hostium translatum est; exempla
vide apud Drackenborch. ad Sil.
Ital. X, 147.

Troiuenum infesto prosternet corpora ferro.
Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Testis erit magnis virtutibus unda Scamandri,
Quae passim rapido diffunditur Hellesponto:
Quoius iter caesis angustans corporum acervis, 360
Alta tepefaciet permixta flumina caede.
Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Denique testis erit morti quoque dedita praeda:
Cum teres excelso coacervatum aggere bustum

ac in Maffei libro *praetorians*, unde legendum esse suspicatur Statius *praeceps* — *praeceps* recepit et defendit ineptissimarum lectionum propugnator Corradinus. *meos* pro *cultor* Venet. Gryph. Graev. Muret. V. 358. *magni virtutibus unda Scamandri* perperam vult Heins. in not. ad Catull. gravius enim et aptius virtutes Achillis *magnae* vocantur. V. 359. *Quae passu rapido* olim tentabat Mitscherl. sed recte revocavit in Lect. in Cat. p. 151. *passim*, quod explicat *ad pias*. V. 360. *angustans* pro *angustans* volebat Burman. Sec. ad Lotichium I, 10. 25. sed recte nostram lectionem defendit Mitscherl. V. 363. *Marti* pro *morti* male in quibusdam. V. 364. pro *teres* in nonnullis scriptis teste N. Heins. *terras*,

V. 358. *Testis erit. magn. virtutibus unda Scamandri*. Saepe ad virtutes virorum fortium probandas fluvios in testimonium advocare solent poetae. vid. nos supra ad Carm. XXIX, 20.

V. 359. *passim* longe lateque.

V. 360. 361. *Quoius iter* etc. sensus: cuius decursus caesorum corporum acervis angustatus sanguine miscabit mare et illud tepefaciet. *iter angustans* h. e. angustum vel angustatum: *caesis* ex solempni epithetorum permutatione, proprie referendum ad corporum — *tepefaciet* contra aliorum exempla secundum in hoc verbo producit posita ut infra Carm. XC. 6. in *liquefacient*. — Ceterum conferendus omnino Homer. Iliad. XXI, 218. seqq.

ubi ipse Scamander. *euipens* *vires* de hac re queritur.

V. 363. *praeda* Polyxena, *morti dedita* caesa, mactata, nihil amplius. Sence. Med. 1005. *me dede morti, noxium macta caput*. et sic. *neci dedere* apud Virg. Georg. IV, 90. et passim alibi.

V. 364. *Cum teres excelso coacerv. aggere bust*. intellige genus tumulorum ex congesta in collis altitudinem humo antiquissimum. Loca Homeri Iliad. II, 604. VII, 86. seqq. XXIII, 245. indicavit Heyne ad Virgil. Aeneid. XI, 830. *teres* oblongum, nihil amplius. Vulpis inani putat cippum, aut columnam tumulo Achillis impositam, nec hoc male. Idem opportune laudat Eurip. Hecub. v. 220.

Excipiet niveos percussae virginis artus, 365
Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Nam simulac fessis dederit fors copiam Achivis
Urbis Dardaniae Neptunia solvere vincla:
Alta Polyxenia madefient caede sepulcra;
Quae, velut ancipiti succumbens victima ferro, 370
Proiciet truncum submisso poplite corpus.
Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Quare agile, optatos animi coniungite amores;
Accipiat conjux felici foedere Divam:

nude ille ingeniose rescribendum putat: *Cum Teucro e caelo conservatum agmine bustum*, multi enim mactati Troianorum ad Achillis tumulum. Q. Calaber III. 117. V. 367. in aliis *sors* ex perpetua harum vocum confusione, vid. quos magno numero in hac rem laudat Drackenborch. ad Sil. Ital. V. 104. et ad Liv. I. 4. p. 30. V. 369. in MSS. testante Statio, omnibus, *madescant* pro *madescent*, unde ille vult *madidescent*.

Ἐδὲ Ἀχαιοὶ — Πολυξένην Στάχτι καὶ
ἐκείνῳ χόρῳ (excelsum aggerem)
Ἀχιλλεῖοι εὐχόμενα

V. 365. *niveos* pulchros *percussae* ictae, occisae. expende autem, quam egregie in hoc et superiori versu exornata sit vulgaris oratio; Quum super excelsso busto pulchra virgo mactabitur.

V. 367. *fessis Achivis* confectis et fractis belli longinquitate.

V. 368. *Urb. Dard. Neptun. solv. vincl. solvere* est destruere plane ut Homericum *λύω*. Iliad. XVI. 100. ὁ δ' αὖτε Τρώας ἰσθὶν ἀπὸ θεῶν λύσσειν. *Neptunia vincula* Troinea moenia Neptuno et Apolline exstructa *Neptunia moenia* vocat Propert. III. 3. 41.

V. 369. *Alta Polyxen. madesf. etc.* Polyxena, Priami filia, a Pyrrho ad Achillis tumulum iugulata, maximam argumenti par-

tem efficit apud Euripid. in Hecuba.

V. 370. 71. male hi duo versus hactenus interpuncti et intellecti sunt. iunge: Quae victima ferro ancipiti succumbens corpus submisso poplite velut truncum proiciet. nam cum vera esset victima Polyxena, nullo modo velut trahi potest ad victima. *ferrum anceps* est instrumentum, quo victimam popae percutiebant, quod proprie *securis* vel *bipennis* dicitur. vid. Drackenborch. ad Sil. Ital. XVI. 264. *submisso poplite* flexo et labante. Observent tirones horum versuum ornatum.

V. 373. *opt. anim. coniung. amor.* iungere et coniungere amores iu re Venerea; vid. Heyne ad Tibull. I. 1. 63. et Heins. ad Ovid. Rem. Amor. 407.

- Dedatur cupido iamdudum nupta marito: 375
 Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.
 Non illam nutrix orienti luce revisens,
 Hesterno collum poterit circumdare filo.
 Currite, ducentes subtemina, currite, fusi
 Anxia nec mater discordis moesta puellae 380
 Secubitu, caros mittet sperare nepotes.
 Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.
 Talia profantes quondam, felicia Pelei
 Carmina divino cecinerunt omine Parcae.
 Praesentes namque ante domos invisere castas 385

V. 383. *pro praefantes*, quod vitiose in omnibus edit. legitur, reposui *profantes*, nam *profari* non *praefari* est praedicere, vaticinari, ut egregie docuerunt L. F. Gronov. et Drackenborch. ad Liv. XXII, 1, Tom. III, p. 520. et sic legit iam locum nostrum Tollerius et Passeratius. *prae* et *pro* infinitis in locis turbata sunt a librariis, ut in *praeire* et *progre*, vid. Drackenborch. ad Liv. IX, 10. §. 6. Tom. II, p. 871. — *pro felicio* in quibusdam *fatalia*. V. 384. *cecinerunt pectore* in edit. omnibus paene vet. Venet. Gryph. Muret. sed Scaliger ex suo libro, ut ait, correxit *omine*. utrumque eodem iure locum habere potest. Vossius, cum liber Vat. offerat *pectine*, tentat *diviso pectine*. eodem modo correxit supra v. 322. *diviso carmine*, ubi vid. Var. Lect. *Carmine* divino cecinerunt omnia *Parcae* sine omni necessitate refugit Lennep. Sed Lenzius, cum oilil de diis proxime praecesserit, et quomodo haec superioribus apta et nexa sint, difficile dicta sit, hunc et antecedentem versum sic emendat in not. ad h. c. p. 187. *Talia praesentes quondam felicia Pelei Carmine quod Divos cecinerunt omnia Parcae. Praesentes namque ante* — immo

V. 375. *dedatur*. cf. supra ad Carm. LXI, 53. *cupido* se. *con-*
vincit. cf. Tibull. I, 8. 56. et ibi Heyne.

V. 378. *Hestern. coll. poter. circumd. fil.* cervix enim virginis post primam, qua cum novo marito concubuerat, noctem tumention signum erat *haerens*. de hac atque aliis, ridiculis hercle et indicetis, amissae virginitatis notis, omnia fere collegit Krantz in Encyclopaed. T.

XXXI, p. 774. et quem ibi laudat, Lanzoni Advers. VI, 8.

V. 380. 81. sensus: Nec mater ob discordiam puellae cum marito spem proles et posteritatis abiiciet.

V. 383. *profantes* vaticinantes. vid. Var. Lect.

V. 385. *Praesentes*. *Parcae*, quae coram in his nuptiis futura fata cecinisse finguntur, ansam praebent poetae excurrendi in aeternae aetatis descriptionem;

Saeplus et sese mortali ostendere coetu
 Coelicolae nondum spreta pietate solebant.
 Saepe pater Divum templo in fulgente revisens
 Annua cum festis venissent sacra diebus,
 Conspexit terra centum procurrere currus. 390
 Saepe vagus Liber Parnassi vertice summo
 Thyadas effusis evantes crinibus egit:
 Cum Delphi tota certatim ex urbe ruentes
 Acciperent laeti Divum fumantibus aris.
 Saepe in letifero belli certamine Mavors, 395
 Aut rapidi Tritonis hera, aut Rhamnusia virgo

sine hac emendatione egregie omnia cohererent. vid. not. V. 386. pro *saepius*, quod est in edit. vulgatt. in libr. MSS. legitur *Nereus* vel *Herens*, quod a quibusdam mutatum est in *Heroum*. — *Melenger* volebat *verius*. V. 389 pro *dum* quod est in vulgatt. edit. rescripti *cum*, et sic est, ut testator editor Cantabrig. in edit. R. et L. MSS. et margine Heinssii l. vid. not. sexcenties autem voces *dum* et *cum* permutatae sunt a librariis, vid. *Burman*. ad *Phaedr.* Fab. I, 10. 13. et *Druckenh.* ad Liv. I, 40. p. 167. V. 390. in duobus MSS. *Statili percurrere*; in Maffei libro *procumbere male*! vitiose quoque in quibusdam pro *currus* legitur *Cretum*. V. 394. *laeti spumantibus* profert ex libris veteribus, quos se trivisse ait,

cohaeret autem oratio sic: Parcae haec coram in his nuptiis quondam profatae sunt, namque tunc temporis praesentes adhuc coelicolae etc.

V. 386. *coetu* antiquae pro *coetui*, ut centies apud Virgil.

V. 388. iunge: saepe pater Divum annua sacra, cum (*illa*) festis diebus venissent, revisens in templo fulgente (*splendido*) conspexit etc. per *annua sacra* autem intelliguntur ludi antiquissimi, cultui Iovis consecrati, in quibus Iuppiter ipse cum Saturno lucta certavit. Primum fortasse annui fuerunt apud Cretenses, horum ludorum auctores, deinde ab Hercule in Elidem translati tertio quoque anno ce-

lebrari coeperant, donec quinquennales fierent. vid. Voss.

V. 391. *Saep. vag. Lib. Parnas. vertic.* ergo et Baccho sacer fuit Parnassus.

V. 392. *egit* furore perculit, impulit, ut notum. vide sis *Heins.* ad Ovid. Art. Am. I, 496. et ad Valer. Flacc. III, 392.

V. 396. *Tritonis hera* Minerva, quae ad lacum Tritonis virginoli primum habitu apparuisse dicitur. de Tritone lacu vid. quibus testimonium denunciat *Wesseling.* ad Diodor. Sic. III, 53. n. 61. Tom I, 221. — *Rhamnusia virgo* Nemesis sive Adrastea a cultu in pago Rhamnunte sic dicta. vid. imprimis *Spanhem.* ad Callimach. H. in Dian. v. 232.

Armatas hominum est praesens hortata catervas.
 Sed postquam tellus scelere est imbuta nefando,
 Iustitiamque omnes cupida de mente fugarunt:
 Perfudere manus fraterno sanguine fratres: 400
 Destitit extinctos gnatus lugere parentes:
 Optavit genitor primaevi funera gnati,
 Liber ut innuptae potiretur flore novercae:
 Ignaro mater substernens se impia gnato,
 Impia non verita est divos scelerare penates: 405

et defendit Vossius. *Lacti*, addit, pro *lacte* more antiquo. "Notum enim veteres dixisse non tantum *lac* et *lacte* sed et *lactis* in casu recto." Vossio suo adhaeret Vulpius. *Acciperent Lactonigenam* vel *Latoudem acciperent lacti* vel *Letoum acciperent* — *lacti* pro *Latoum* tentat. Heins. in not. ad Catull. eundemcf. in *Advers.* l. c. 17. nimis docte! *Acciperent taedis Divum funtibus acres*, ut Bacchi cultui consentaneum sit, mavoli Lenz. in not. ad h. c. p. 189. *acres* ut *alacres* accipit de furibundo Bacchi comitatu. — neque hęc emendatio mihi videtur necessaria. V. 402. *captavit* pro *optavit* ut gravius praefert Mitscherl. V. 404. *se obsternens* minus heus Barth. ad Stat. Theb. II, 663. V. 405. *divos scelerare parentes*, ut intelligantur *extremi* *divi* *dii* *paternt*, proponit ex suo libro et defendit Scaliger. Sed ego *revocavi penates*, quod est in omnibus edit. antiquioribus. vid. not. *penates* et *parentes* saepe confusi sunt, vid. Burmann. ad Valer. Idacc.

— de Nemesis mytho eleganter et docte disputat Herderus in *zerstreute Blätter* Collect. II, n. 4.

V. 398. *imbuta* polluta.

V. 399. *Iustitiamque omnes*, omnes fere, qui Saturni aevum descripserunt, mentionem iniiciunt *Astreae*, ut Hesiod. et alii. — *cupid. de ment.* pravis cupidinibus indulgente — compara omnino cum his et sequentibus Ovid. Met. I, 145–50.

V. 403. *Lib. ut innupt.* etc. ut sine impedimento florentem aetate puellam in matrimonium ducere posset. *noverca* eleganter et

invidiose pro *puella*, quae noverca futura est. *invisi* autem sunt privigni novercis, et eorum causa saepe nuptias repudiavit.

V. 404. *se substernens*, quam graphice de lasciva muliere, quae mari se obtrudit et libidinis tractum extorquet. *ignaro* inscio, se rem cum matre habere.

V. 405. *divos scelerare penates* sanctos Lares, sancta domus iura contaminare et polluere. cf. infra Carm. LXXIII, 23. *Sed pater illius nati violasse cubila* *Dicitur, et miseram consuec-*
rasse domum.

Omnia fanda, nefanda, malo permixta furore
Iustificam nobis mentem avertere Deorum.
Quare nec tales dignantur visere coetus,
Nec se contingi patiuntur lumine claro.

VII, 50. V. 406. *permissa male in quibusdam.*

V. 408. *tales tam impios et nefandos.* *aliquem oculis dictum est ut con-*

V. 409. *Nec se conting. patiunt. lumin. clar.* *nec amplius* *trectare oculis apud Tacit. An-*
coram apparent, et claris oculis *nal. III, 12. ubi vid. Ernesti*
se adspici patiuntur. contingere *p. 235. forte etiam legi possit:*
claros. *Nec se contingi patiuntur lumine*

CARMEN LXV.

AD HORTALVM.

Rogatu Hortali provinciam susceperat Catullus vertendi e Callimacho de coma Berenices carminis; sed gravi dolore, ob mortem dulcissimi fratris suscepto, quo minus tum vacare posset huic labori, impeditus fuit. Exsolvit tamen post aliquod temporis intervallum hanc datam fidem Hortalo, missoque, quod subiectum est, e Callimacho de coma Berenices verso carmine, tam causam tarditatis, quam memorem promissorum animum mollissimis versibus declarat. Per Hortalum intelligit Vossius Q. Hortensii oratoris nepotem, quod nullo modo permittit temporum ratio: Imo ipse avus Q. Hortensius orator intelligendus est, quem aequae ac filium et nepotem dictum fuisse Hortalum vel e Cicerone constat; vid. ad Atticum II, 25. IV, 15. cf. Ernesti ad Sueton. Tiber. c. 47. p. 220. edit. nov. et in clav. s. v. Hortalus. - Vernaculae numeris hoc carmen adstrinxit Cl. Rode in carminibus e latina lingua versis p. 77.

Et si me assiduo confectum cura dolore

V. 1. *defectum in quibusdam, teste Vossio; sed quis de multo graviore*

V. 1. *Etsi me assiduo etc.* *Graviter et oratorum more ora-*
CATUL. Carm. **I i**

Sevocat a doctis, Hortale, virginibus:
Nec potis est dulces Musarum expromere foetus

Mens animi: tantis fluctuat ipsa malis:

Namque mei nuper Lethaeo gurgite fratris

5

Pallidulum manans alluit unda pedem;

Troia Rhoeteo quem subter littore tellus

Ereptum nostris oblerit ex oculis.

* Alloquar? audierone unquam tua facta loquentem?

et aptiori nostra lectione dubitet? V. 2. *Ortale* sine adspiratione in multis. V. 3. *exponere* Vossius in not. De solemnī atriussque apud librariorum confusione vid. Nic. Heins. ad Ovid. Fast. III, 725. et Burmann. ad Quintil. Decl. II, 4. — *sensus* vel *fletus* in aliis, quod posterius retinendum censet Vossius: *dulces fletus* enim Catullum vocare putat elegos, principue elegiam sequentem, quae sit quasi fletus comae Berenices, quam loquentem inducit poeta. V. 4. *icta malis* eleganter coniicit Heinsius in notis ad Cat. possim enim ad summam vim exprimendam *mens icta dolore*, metu, *malis* dicitur: vid. nos ad Carm. LXIII, 79. in not. V. 5. *Lethaei gurgite* in libr. MSS. Statii. V. 8. *obtegit* in quibusdam vet., teste Vossio. *obruit* tentabat Statius: sed vide not. V. 9. Hunc versum, tanquam spurium, nec in ullo libro MS. apparentem, damnaverunt Statius et Scaliger; sed reducendum eum voluit Vossius: idemque

tionis exordium poeta usque ad v. 15 producit; quem quidem orationis colorem imitatus est auctor Ciris: V. 1. *Etsi me vario iactatum laudis amore*, etc. V. 9. *Non tamen abstint coeptum detexere munus*, cura luctus, sollicitudo.

V. 2. *Sevocat a d. virg.* animum meum ita turbat, ut Musis operari nequeat.

V. 4. *Mens animi* antiqua loquendi ratio, Lucretio et Plauto familiaris. Homerus saepe *ἄνιμος* cf. Schrader. ad Musaeum c. 9, p. 192.

V. 5. *Namque mei* etc. *lunge: namque unda Leth. gurgite manans pallidulum fratris mei pedem nuper alluit*; expende ornatum, pro vulgari: nam fr. ter

meus ex vita nuper migravit ad iuferos mortuus est. — *Manans unda gurgite Lethaeo* dicitur ut apud Ovid. Rem. Amor. 6:8. *De prope concurrenti flumine manant aqua.* Sic Theocritus XXV, 9. *Ἄλλ' ἂν πρὸ τοῦ νεκροῦ τοῦ ἑλθόντος* *ἑλθόντος*, pallidus solemnē rerum infernarum epitheton.

V. 7. *Troia tellus* pro *Troia* dictum, ut Supra Carm. XXXIX, 17. *terra Celtiberia*, ubi vid. not. — *Rhoeteo littore* Troadis regionis promontorio, vel Aiaeis sepulcro satis noto. — *Oblerit* gravius et exquisitius pro vulgari *obtegit*; sic terra ingesta sepultus apud Lucretium III, 916. dicitur *obtritus pondere terrae*.

Nunquam ego te, vita frater amabilior, 10
 Adspiciam posthac? At certe semper amabo,
 Semper moesta tua carmina morte canam:
 Qualia sub densis ramorum concinit umbris
 Daulias, absumpti fata gemenus Ityli.
 Sed tamen in tantis moeroribus, Hortale, mitto. 15
 Haec expressa tibi carmina Battiadæ;
 Ne tua dicta vagis nequidquam credita ventis

in editt. Venet. Gryph. Muret. et antiquis aliis legitur. Habet certe ille nihil absoni, nec facile ob orationis nexum desiderari potest. — Pro facta in quibusdam *fata*, quae saepe confusa sunt: vid. *Drackenborch.* ad Liv. III, 40. p. 705. *verba* in editt. Venet. Gryph. Muret. V. 12. *tegum* in MSS. omnibus, indice Statio, quod defendit Theodorus Marcilius; inde factum est *legam*, quod in multis, ut Ald. Venet. et aliis excusum reperitur: sed vulgatam lectionem *canam* crincit v. sequens. V. 14. *assumpti* in quibusdam antiquioribus; male! nostram lectionem confirmat locus Propertii III, 10, 10. *Incepit absumptum nec sua mater Itya.* V. 16. *excerpta* Scaliger et alii. *experta* ad librorum plurimorum fidem reduxit, Vossius, quem more suo probat et defendit Vulpinus, adiecta explicatione: *ἐκτράχτος, nempe quae ipse sum expertus; quae vetere de Callimacho tentavi*

V. 11. *Amabo* sc. te. De particula, quae redundet, male accipit Vossius. — *Morte tua* h. e. *ob* vel *in* tuam mortem.

V. 13. Nobilissimae huius comparationis fundus est apud Homerum in descriptione summi moeroris Penelopes Odys. XIX, 518–22. cf. Virgil. Georg. IV, 511 sqq. et quae ibi in hanc rem collegerunt exempla *Cerda* et *Guelliv.* — *Daulias* Philomela, vel potius h. l. Progne in lusciniam mutata, sic dicta ab urbe Daulia in agro Phocensi, ubi (teste Thueyde II, 29) sedem habuit rex Tereus. Fabula Terei vel ex Ovidio satis nota est. Met. VI, 412–476. Sequi autem Noster videtur eos, qui Prognem in lusciniam et Philomelam in hirundinem mutatas esse tra-

dunt. Idem fecit Anacreon Od. XII, Virgil. Eclog. VI, 80. et multi alii; de quo huius fabulae dissensu vid. *Heyne* in notis ad Apollod. III, 14. 8. p. 842. et laudatus ibi *Meurs.* de Regg. Athen. II, 4, 5. — *absumpti* a patre devorati; vid. *Var. Lect.* — *Ityli*, sic vocatur quoque filius Terei ab Homero l. l. *ἐκτράχτος* *Ἰταίης υἱός*; sed vulgo ille audit *Ityz.*

V. 15. *Battiadæ* Callimachi, vel a patria Cyrene, cuius conditor fuisse traditur Battus, vel ab eius stirpis auctore Balto ita appellati; propius tamen veritati accedere videtur prior explicatio: cf. *Burmannus* ad Ovid. Amor. I, 15. 13. et *Spanhem.* ad Callimach. H. in Apoll. v. 65.

V. 17. *Nequidquam* nulla co-

Effluxisse meo forte putes animo:
 Ut missum sponsi furtivo munere malum
 Procurrit casto virginis e gremio, 20
 Quod miserae oblitae molli sub veste locatum,
 Dum adventu matris prosilit, excutitur,
 Atque illud prono praeceps agitur decursu:
 Huic manat tristij conscius ore rubor.

sed nostra lectio accommodatissima videtur, quam tuerentur omnes fere editt. antiquiores. V. 23. *atque illinc* in libris quibusdam Vossii. vid. not.

rum ratione habita; vel refer *nequidquam* ad *putes*, hoc sensu: ne frustra et temere forte *putes*. — *Credita ventis* dissipata ventis tradita. Si quis malit iungere *nequidquam credita*, sumendum est *nequidquam* pro: temere, *per viam*.

V. 19. sqq. Finit carmen poetæ comparatione, qua ad excusanda rei cuiusdam carae oblivionem nihil suavius, dulcius et ornatus cogitari potest. Sed parum huius comparationis suavitatem et elegantiam cepisse videntur interpretes. Subiicit enim v. c. Muretus interpretationem hanc: *ne putes tua dicta ita ex meo animo effluxisse, ut malum e gremio virginis solet*: sic tota profecto friget comparatio. Imo Catullus exprimere voluit hoc: Oblitus quidem sum paululum, quod tibi promiseram, sed ita oblitus sum, ut virgo nonnunquam id, quod in maximis habet deliciis, oblivisci, et huius oblivionis causa, re subito oculis eius subiecta, pudibundo rubore suffundi solet. — en egregie adumbratam levioris oblivionis cum pudore coniunctae imaginem! *malum*, mala enim ab amatoribus

bus oblata grata inprimis fuerunt puellis munuscula; vid. quae in hanc rem congressit *Burmannus* Sec. ad *Propert.* I, 3, 24. — *missum furtivo munere* pro vulgari: clam muneri missum. — *sponsi*, sponsus pro amatore vel proco quolibet, ut passim. — *miserae amanti*, cf. ad *Carm.* XXXV, 14. — *oblitae molli s. veste loc.* iam non cogitanti, illud sub veste sibi locatum esse.

V. 23. *Atque* vulgo explicant pro *statim*; de qua quidem huius vocis significatione non dubito; vid. *Drackenborch.* ad *Liv.* XXVI, 39. §. 16. Tom. III, p. 1137; sed sic desidero copulam, quae vix abesse potest in hoc loco. At si *atque* pro copula accipis, tum plane otiosum esse videtur *illud*, adest enim in versu 21. *quod*, quo referri debet *agitur*. Itaque e mea sententia vel explicandum est *atque enim* pro *illud vero*, vel locus corrigendus fortasse est sic: *Atque illud prono praeceps dum agitur decursu*. Sic egregie omnia sibi respondere videntur.

V. 24. *Conscijs* index furtivi amoris, cuius puella sibi conscia est. *exquisite!*

CARMEN LXVI.

DE COMA BERENICES.

Cum carmen graecum Callimachi, quod precibus Hortali adductus latinis numeris exprimere studuit Catullus, ad nos non pervenerit, facultatem inde nobis et voluptatem, ex instituta cum carmine graeco comparatione tam constituendi huius carminis integritatem, quam percipiendi omnem eius elegantiam ereptam esse, valde dolendum est. — Loquens per totum hoc carmen inducitur Coma Berenices, quae, quae causa Veneri dicata, deinde inter deos relata, et a Conone primum inter sidera animadversa sit, fusius enarrat. Fuit autem Berenice, seu Beronice Ptolemaei Philadelphi ex Arsinoë maiore filia, a fratre Ptolemaeo Evergeta ex solemini more Aegyptiorum (de quo vid. Isidor. Sic. I, 23. et ibi Wesseling. p. 30, 31.) in matrimonium ducta. Haec cum recens adhuc eius coniux ad suscipiendam contra Assyrios expeditionem profectus esset, crinem suum, si sibi vir suus sospes inde victorque rediret, Veneri vovisse dicitur. Cuius voti cum, re praecclare a Ptolemaeo gesta, damnata esset, exsolvit se religione, et detonsum crinem in templo Veneris Arsinoës Zepheritidis appendit. Sed crinis ille postero die non amplius ibi comparuit. Quod cum regis reginaeque perturbaret animum, exstitit Conon, insignis illius temporis astronomus, qui regis gratiam inire cupiens, crinem deum numinae sublatum et in sidus conversum esse doceret. cf. in primis Hyginus Poët. Astronom. II, 24. — Hoc est, quod Callimacho tam ad Ptolemaei, numinis instar propter singulare bonarum artium studium a se culti, celebrandam gloriam, quam ad praecclamam Cononis in rebus coelestibus collaudandam peritiam, materiem, quam carmine persequeretur, suppeditavit exoptatissimam. Ludit autem poeta, ut poeta Alexandrinus, cui persona, quam induit in hoc carmine Comae, mirum in modum arrisisse videtur. Vid. de genio seculi Ptolemaeorum Heyne Opusc. Tom. I, p. 177. — Graecae linguae hoc carmen reddere tentavit Salvinus Florentinus, quod in tironum gratiam Catulli carminibus subiiciendum curabimus; at idem numeris vernaculis expressit Rode l. l. p. 65.

Omnia qui magni dispexit lumina mundi,
 Qui stellarum ortus comperit atque obitus:
 Flammeus ut rapidi solis nitor obscuretur:
 Ut cedant certis sidera temporibus,
 Ut Triviam furtim sub Latmia saxa relegans,
 Dulcis amor gyro devocet aërio:

5

V. 1. *dispexit* vitiose in MSS. Statii. *descripsit* male tentat Bentleius; vid. not. *moenia mundi*, quod dedit Vossius, ism explosum est a Bentleio. V. 2. *atque abitus* ex auctoritate veterum librorum defendit Meleager, qui usum loquendi, ex quo *abire* pro *obire* passim apud veteres dicatur, exemplis confirmat. Sic supra Carm. LXI, 84. *abit dies*. Parum certe ab hac lectione abluat, quam Statius ex MSS. profert, *atque habitus*. V. 5. *sub Latmia* et *sub Lamia* in libris vett. deprehendit Vossius, qui in posteriori acquiescens iuga Octae montis intelligit, ad cuius radices urbs Lamia sita fuerit; sic saepe Vossium nostrum impeditur doctrinae copia. *Latmia* tueretur omnes libri vett. V. 6. pro *gyro* monstruam lectionem *givodero* prae se ferunt MSS. Statii, nude fecit Vossius

V. 1. *Dispexit; dispicere* non est simpliciter videre, sed videndo animadvertere, et reperire, ut passim apud Ciceronem. *Mundi coeli* cf. ad Carm. LXIV, v. 206.

V. 2. *Comperit*, compertos habet, animadvertendo novit.

V. 3. Qui comperit, (ut) qua de causa sol deficiat. *Sol rapidus* ob rapidum eius cursum.

V. 4. *Cedant tempora*, occidant, evanescant; sic *cedere* simpliciter pro *abire*, *evanescere* est apud Ciceronem Cat. 19. *horae quidem cedunt et dies et menses et anni*.

V. 5. 6. Sensus est: Qui comperit, quid sit, quod amor Lunae e coelo devocet, eamque ad furtivi amoris fructum in montem Latmum abire tueat, pro vulgari: *cur luna in coelo deficiat*. Notissimus in fabulis est

Lunae amor in Endymionem, formosum illum seu pastorem seu venatorem, quem dormientem in Latmo, monte Cariae, Luna e coelo descendens fortim amplexa et deosculata esse fingitur, quam inde, si deficeret in coelo, delicias apud Endymionem facere dixisse videntur; quod certe ex hoc loco manifestum est. Fabulam Endymionis variis modis post Hesiodum tractatam fuisse, vel ex Scholiast. ad Apollon. Rhod. IV, 57, 58 intelligi potest. Cononem autem Lunae defectum non ex fabula, sed ex causis physicis interpretatum esse, sponte apparet. Trivia (Τριπίδι) Luna, ob cultum in triviis, quod fuit Dea τριπύριος. Luna in coelo, Diana in Sylvis, Hecate apud inferos cf. supra ad Carm. XXXIV, 15. — *furtiva* (ἑρπύρηνος) ad furta amoris. *rele-*

Idem me ille Conon coelesti lumine vidit

E Bereniceo vertice caesariem

Fulgentem clare: quam multis illa Deorum,

Levia protendens brachia, pollicita est; 10

Qua rex tempestate, novo auctus Hymenaeo,

Vastatum fines iverat Assyrios,

clivus. V. 7. *coelesti munere Venet.* divino beneficio inter stellas fulgentem, *numine* Gryph. Muret. Stat. fortasse ut sit pro *maiestate*. Statius legendum suspicatur nomine vel *coelesti lumine*, ut ad Cononem referatur, divina quadam oculorum acie praeditum. *coelesti in lumine* Vossius et Vulp. adiecta interpretatione: *in caelo tot sideribus relucente*. — Difficile sane est in nominibus tam saepe librorum negligentia confusis, veram a falsa lectione internoscere. Saepissime autem turbata et permixta sunt *munus* et *numen*; vid. Drackenborch. ad Sil. Ital. VIII, 233. et quos ibi laudat. *numen* et *nomen*, vid. N. Heins. ad Ovid. Heroid. XII, 78. et Trist. II, 40. 62. *numen* et *lumen*, vid. Barmann. ad Ovid. Heroid. XVIII, 155. Trist. II, 223. et Fast. II, 8, 67. interim commoda nobis visa est, quam dedimus, lectio vulgata. vid. not. V. 9. *dearum* Venet. Gryph. Muret. V. 11. *novis auctus hymenaeis* Gryph. Muret. pro *auctus* reponit

gans tanquam exsulem abire iubens. *gyro aërio* coelo.

V. 7. Ille sc. tam clarus et excellens matheseos et astronomiae peritia; de qua huius pronomini vi cf. supr. ad Carm. LVIII, 2, 3. et Vulp. ad h. l. de *Cononis* autem celebritate, cuius magna cum laude aliquoties mentionem iniicit Archimedes, cf. Virg. Ecl. III, v. 40 et ibi Heyne. *coelesti lumine* iunge cum verbo *fulgentem* in v. 9. h. e. vidit me coelesti stellarum fulgore clare resplendentem; sic nihil difficultatis inesse video; sed in lectione mirum in modum variant editt. (vid. Var. Lect.) si quid mutandum sit, malim *coelesti in limite*, vel *limine*; in scribendis enim vocibus *lumen*, et *limen* saepissime aber-

rarent librarii. vid. Barmann. ad Suet. Calig. 45, et quos laudat Drackenborch ad Sil. Ital. I, 66. cf. infr. v. 59 et sic magis expressus videtur versus Callimachi, quem servavit nobis Scholiastes Arati p. 21. Ἰδὲ Κίονα π' ἰδὼντες ἐν ἡμέρῃ τῷ Βαρύκτι Βίβροχον, ὅς τις αὐτῷ ἰδὼντι συνέ.

V. 10. *levia* pulchra, cf. ad Carm. LXIV, 333. et si tanti est, Casp. Barth. Advers. p. 161. *protendens* *χρῆται ἐν ἡμέρῃ* *pollicita est* devovit; de more veterum comas diis consecrandi, praeter Stat. et Vulp. ad h. l. cf. Iunius de Coma p. 503.

V. 11. *Qua tempestate* cf. supr. ad Carm. LXIV, 73. *nov. auct. Hymen.* novis nuptiis, nova coniuge auctus; — *augeri aliqua re*, est aliquid accipere, quod

Dulcia nocturnae portans vestigia rixae,
 Quam de virgineis gesserat exuviis.
 Estne novis nuptis odio Venus? anne parentum 15
 Frustrantur falsis gaudia lacrimulis,
 Ubertim thalami quas intra limina fundunt?
 Non, ita me Divi, vera gemunt, iuerint.
 Id mea me multis docuit regina querelis,
 Invisente novo proelia torva viro. 20
 At tu non orbum luxti deserta cubile,

mactus Anna Fabri in notis ad h. l. in Fragment. Callimach. V. 15. *atque parentum* in MSS. Statii male! V. 17. *intra lumina* in duobus MSS. Statii; *inter lumina* in uno, ex solemnibus vocum *limen* et *lumen* confusione; cf. ad v. 7. V. 18. *iuerint* in vulg. edit. contra metri rationes. Totum versum satis audacter N. Heinsius in notis ad Catull. emendat sic: *Non ita, ne Divi, ut vera gemant, fierint, a sino, sivi, sii*. Nos dedimus antiquam lectionem *iuerint* ex edit. Venet. Muret. Stat. Cantabrig. cf. not. V. 21. *Et tu non orbum*

conditionem nostram ampliorem et feliciorem reddit. — Hiatum, quo hic versus laborat, consulto fortasse poeta vitare noluit; de producta ultima in voce *auctus* cf. supra ad Carm. LXII, 4.

V. 13. *Dulcia vestigia*, intellige livorem ex moriunculis amatorii. Claud. in Fescenn. v. 126. *Tum victor madido proliis toro, Nocturni referens vulnera prolii*.

V. 14. *De virgin. exuv.* de virginitatis spolio, de eripienda et spolianda virginitate.

V. 15. Ad declarandam amoris, quo novae nuptae maritos amplectuntur, vehementiam, lepide iam movet Coma Berenices dubium, utrum lacrimae, quas novae nuptae e domo parentum in thalamum novi mariti discentes ubertim fundere solent, ex animo profectae, an potius falsae et vi expressae videri debeant. Posterius probat exemplo

Berenices, quae novi mariti in bellum proficiscentis discidio tanto percussa fuit dolore, ut palam esset, quanto Veneris teneretur desiderio.

V. 16. *Frustrantur gaudia parentum falsis lacrimulis*, parentes, qui gaudent, cum piam filiam tam invito animo a se discedere vident, falluntur falsis eius lacrimulis. Scaliger comparat Fragment. Callimachi, quod vide in Fragment. a Bentleio collectis CXVIII edit. Ernest. p. 486.

V. 18. *Vera gemant vere et ex animo. iuerint* antiquae pro *iuerint*. Sic Ennius apud Cic. de Senect. ab initio: *O Tite, si quid ego adiuvem curamve levasso*.

V. 20. *Invisente proelia* — *invisere proelia* est proficisci in bellum.

V. 21. Vitiosum hunc locum

Et fratris cari flebile discidium.

Quum penitus moestas exedit cura medullas:

Ut tibi nunc toto pectore sollicitae

Sensibus ereptis mens excidit! Atqui ego certe 25

Venett. *Et tu vero orbem protulit Vossius, quem secuti sunt editor Cantabrig. Vulp. editt. Gotting. et alii. Sed ne sic quidem procedit oratio; ut tacem, substitutam particulam vero nimis dissimilem esse antiquae lectioni non. vid. not. V. 22. sed fratris, peperit hanc lectionem vitiosa lectio versus maioris; recte igitur imm Vossius restituit et. saepius quoque voculae sed, et commutatae sunt scribarum negligentia, vid. Drakenborch. ad Liv. XXI, 26, 6. Tom. III, p. 402. — discidium male in nonnullis editt. in dissidio cum est dissensio, in discidio autem sciunctio. Fove et accurate de horum verborum discrimine at permutacione disputavit I. F. Gronovius ad Liv. XXV, 18, et post eum Broucksius ad Propert. II, 19, 16. et ad Tibull. I, 5, 4. V. 23. Quam egregie emendavit Bentleius in not. ad h. l. Confusae sunt hae particulae et in aliis scriptoribus. cf. Drakenborch. ad Liv. XXVII, 28, 5. Tom. IV, p. 90. V. 24. tunc in aliis ex solempni confusione particularum tunc et nunc; vid. Drakenborch. ad Liv. III, 6, 1. Tom. I, p. 654. cf. not. ad vers. 21. V. 25. sensibus*

esse, e quo, ut nunc legitur, nec sensum commodum elicias, nec nexum facile in eo cum antecedentibus et sequentibus deprehendas, sponte apparet; quem quidem levissima immutatione emendari posse putò sic, si ut pro at et nunc pro non rescripseris: *Ut tu nunc orbem luxcit deserta cubile.* O quam luxisti tunc, inquit Coma, cum, viro novo in bellum profecto, deserta iaceres in lecto viduo! Sic bene sibi respondent omnia. *Ut* est particula admirantis, et *nunc* ut *tunc* saepissime de re gesta dici solet. vid. Burmann. ad Ovid. Heroid. XVIII, v. 95. Egregie autem hanc emendationem confirmat v. 24 ubi *ut* et *nunc* eodem modo dicitur; cui eo magis locus relinquendus videtur, quod particulae *ut* et *at*, *nunc* et *non* in vet. scriptis saepissime confusae sunt librariorum ne-

gligentia; de *ut* et *at* vid. N. Heins. ad Ovid. Heroid. XII, 1. de *nunc* et *non* Drakenborch. ad Liv. IX, 7. 5. Tom. 2. p. 856.

V. 22. *Et fratris* cf. Argum.

V. 23. *Quum*; lege potius, si vis orationi consulere, cum Bentleio *Quam exedit cura med.* cf. supr. Carm. XXXV, 15. *Ignis interiorum edunt medullam.* ubi cf. not. Sic. Horat. *curas edaces*, Hesiodus *γυρίσας μεδούσας* dixit.

V. 25 — 26. *mens excidit*, Apollonius Rhod. III, 961: *Ἐκ δ' ἄρα ἐλκεδὴς ἐκείνου αἵτου*, — *Atqui ego certe* — *magnanimam*, si sic legimus, supplendum est *te* vid. Var. Lect. certe tamen ego, inquit Coma, ad novam Berenices ob mariti discessum animi molliem respondens, magnum et fortem animum a prima aetate in te animadverteram. Rem illustrat locus Hygini Poët. Astronom. II, 24. *Hanc Berenicem*

CATUL. Carm.,

K k

Cognoram a parva virgine magnanimam.
 Anne bonum oblita es facinus, quo regium adepta es
 Coniugium; quod non fortior ausit alis?
 Sed tum moesta virum mittens, quae verba locuta es!
 Iuppiter, ut tristi lumina saepe manu! 30
 Quis te mutavit tantus Deus? an quod amantes
 Non longe a caro corpore abesse volunt?

e rectis fecit Vossius ex lectione antiqua sensibus erectis — atque ego Venett. aut ego Gryph. Muset. at te ego Voss. nostram lectionem proposuit Stat. quem secutus est editor Cant. Graevius. turbavit certe particulus atque et atque sexcenties scribarum negligentia; vid. Drackenborch. ad Liv. III, 52, 8. Tom. I, p. 760. sed recte monet Corte ad Sallust. Iugurth. IV, 3, atque interdum poni pro atque, et occupationi inserviens idem notare quod et tamen, quod hic quoque locum habere potest. V. 27. quod regium Venett. Gryph. quam regium in MSS. Statii, unde Gabriel Faernus fecit quam; sed melior lectio est nostra, quae exstat in editionibus Mureti, Vossii, Cantabr. Graevii, Vulp. V. 28. quod non fortior ausit avis Venett. Gryph. quo non fortius ausit alis Muretus, commodissime sane, nisi ingrata repetitio rō quo offenderet. quod non fortior haud sit alis in omnibus MSS. Statii, et sic legit quoque Scaliger. sed recte pro aut sit repositum est ausit, quod nunc in plurimis edit. apparet. At Nic. Heinsius in notis ad Catull. vires ingenii periclitatus legi iussit vel: quo non fortior (pro fortior) ausit avis, vel: quo non fortior haust Halyn; neutrum, puto, lectorum plausum feret. V. 29. Sed cum Voss. sed tu in quibusdam. V. 30. tersti in nonnullis. V. 32. Atque

nonnulli eum Callimacho dixerunt equos alere, et ad Olympia mittere consuetam fuisse. Alii dicunt hoc amplius, Ptolemaeum, Berenices patrem, multitudine hostium perterritum, fuga salutem petuisse, filiam autem saepe consuetam insilisse in equum, et reliquam exercitus copiam constituisse et complures hostium interfecisse, reliquos in fugam coniecisse, pro quo etiam Callimachus eam magnanimam dixit. etc.

V. 27. Bonum facinus innuitur factum quoddam egregium, quo frater, ut sororem in matrimonium duceret, impulsus

fuisse videtur; intelligendum fortasse est illud ipsum, quod memorat Hyginus l. l.

V. 28. Quod non fortior ausit alis, quale nemo alius e fortioribus suscipere audeat, alis antiquae pro alius. — sic saepius alid pro aliud dixit Lucretius.

V. 29. Mittens virum cf. Tibull. I, 3, 9.

V. 30. Iuppiter ut (Himmel wie) cf. ad Carm. IV, 7.

V. 31. Tantus Deus tam potens, intellige Amorem. laudant in hanc rem Virgil. Aeneid. I, v. 718. — Interdum grenio fovet, inscia Dido, Insidet quantus deus —.

Atque ibi me cunctis pro dulci coniuge Divis
 Non sine taurino sanguine pollicita es,
 Si reditum tetulisset is haud in tempore longo, et 35
 Captam Asiam Aegypti finibus adiceret?
 Queis ego pro factis coelesti reddita coetu,
 Pristina vota novo munere dissolvo.
 Invita, o regina, tuo de vertice cessi,
 Invita: adiuro teque tuumque caput: 40
 Digna ferat, quod si quis inaniter adiuravit.

ibi pro cunctis Venet. Gryph. At quas ibi, prae cunctis Muretus, qui sine causa aliquot versus, quos excidisse putat, desiderat. At quas ibi pro cunctis Statius, qui explicat pro cunctis de his, qui regem comitabantur, vel pro: palam omnibus, ante omnes, cui lectio et priori explicationi calculum adiecit Vossius. At quas ibi, pro, cunctis Scaliger, ad stipulante Vulpio. Nos secuti sumus editorem Cantabrig. qui veram, ut egregie restitutus est a Bentleio in notis ad h. l., in textum recepit. V. 35. 36. Hi quoque duo versus varia et satis incompta forma in veteribus libris apparent: Si reditum tetulisset, is aut in tempore longo Captam Asiam Aegypti finibus addiderit Venet. Si reditum tetulisset is, haud — adiceret

V. 33. *Me comam*, vid. *V. L.*

V. 35. 36. *Si redit. tetul.* etc.

Sensus est: si brevi tempore victor ex Asia rediisset coniux; sic satis expeditus mihi videtur hic locus. vid. *Var. Lect.* — *reditum ferre* pro redire iam supra Carm. LXIII, 47. in reducat, ut saepe. *Captam Asiam* intellige. Syriam, Asiae partem *adiceret* pro *adiecisset*; sic enim plusquam perfectum et imperfectum nonnunquam iungi solent. vid. *Corte* ad Sallust. Iugurth. LIX, 3.

V. 37, 38. *Queis ego* etc. Verba huius distichi ita mihi inter se iungenda et explicanda videntur: pro quibus omnibus deorum benevolentia impetratis exsolvo nunc vota olim nuncupata (*novo munere*) novo be-

neficio inter coelites relata. *reddita* tradita, *reddere* saepe est simpliciter *dare*, *concedere* sic iofr. Carm. LXXVI, 26. *O dii, reddite mi hoc pro pietate mea.* coetu casus tertius apud poetas, ut in vulgus notum. sic supr. Carm. LXIV, 386.

V. 40. *Adiuro teque tuumque caput*, Bentleius io Fr. Callimachi ed. Ernesti. p. 582 ex Etymol. Magoo profert verba Callimachi sic: *ἱερὸν κεφαλὴν, ἱερὸν αὖτις ἱερὸν, ἀδύρο κεφαλὴν* b. e. per caput, per te; vid. de hoc loquendi genere *Drackenborch.* ad Sil. Ital. VIII, 105.

V. 41. *Iunge: quod* (sc. caput) *si quis* etc. h. e. si quis per te commiserit periurium, dignam hoc scelere luat poenam.

Sed qui se ferro postulet esse parem?

Ille quoque eversus mons est; quem maximum in oris

Progenies Thiae clara supervehitur:

Cum Medi peperere novum mare, cumque iuventus 45

Per medium classi barbara navit Athon.

Quid facient crines, cum ferro talia cedant?

Iuppiter, ut Chalybôn omne genus pereat:

Gryph. Stat. *Si reditum tetulisset, is haud in tempore longo Coptum Aiam Aegypti finibus addiderat*, ex veterum librorum scriptura restituit Vossius, quam lectionem MSS. et editt. Colinaei et Aldi auctoritate confirmari testatur editor Cantabr. — Vossio, ut solet, adhaeret Vulpinus. Verissima nobis visa est lectio Mureti, quam, interpunctione isola motata, dedimos. V. 43. *maximus* in quibusdam, male. V. 44. *Phthoras* Venett. Gryph. Moret. *Phitiae* in MSS. Statii. *Clytias*, et deinde, aucto, ut ait, iudicio, *Thiae* legendum esse censet Vossius, qui longis onibilibus Medos inde oriundos esse docere studeat. V. 45. *irropere* Gryph. Muretus. *pepulere* ingeniosa coniecit Statius, qui in omnibus MSS. invenuerat *propere*, sic supra Caem. LXIV, 58. *Thesens vada pellere remis* dicitur. *properare* Scaliger, ut infinitivus pro tempore definitio ait. pro *irropere* Nicolaus Heinsius in notis ad Catullum mavult *raperere*, quod ipsum in Codice optimo Commelini exaratum esse testatur Burmannus ad Valer. Flacc. I, 3. *runpere mare* est mare secare. nostram lectionem primam a Vossio propositam iam receperunt editor Cantabr. et Vulpinus. V. 48. ex antiqua lectione *celicum* fecit Scaliger *sicclium*,

V. 43 – 46. Nihil, nedum eomam mollem et teneram, tam firmum et validum esse, ut ferro resistere possit, probat exemplo montis Athonis, qui licet altissimus vastissimusque fuerit, tamen a Nerse in Graios tendente ferro transfossus transnavigatusque sit. — Montem *Athoneu* (nunc *Monte Santo*) in oris Macedoniae maximum a planitie in mare LXXV. mill. passuum excurrentem, post alios descripsit Solin. Polyhist. c. 17. cf. Plin. Hist. Nat. IV, 10, ubi plura veterum loca tam de monte, quam de re, quae Nerxi tribuitur, excitavit Harduinus. Inter fa-

bulas rem refert Iuvenalis Sat. X, 173. — *creditur olim Velficatus Athos, et quidquid Graecia mendax Audet in historia* —

V. 44. *Progenies Thiae clara* est Sol, Thiae Hyperionis filius, ut recte docuit Bentleius in not. ad h. l.

V. 45. *Peperere* aperuerunt, fretum fecerunt exciso monte.

V. 48. Verba Callimaei, quae Noster expressit, citantur ad Apollon. Rh. II, 375. in Scholis sic: — — *Χαλκίβου δὲ ἰσχυρὰ γίνετ' Ἰνδὸς ἐκείθεν, αὐτοῦ γένετ', ἐλ περ ἴππων*. Fuerunt autem Chalybes fortissimi Scythiae populi,

Et qui principio sub terra quaerere venas
 Institit, ac ferri fingere duriliem! 50
 Abiunctae paulo ante comae mea fata sorores
 Lugebant, cum se Memnonis Aethiopis
 Unigena impellens nutantibus aëra pennis
 Obtulit Arsinoës Chloridos ales equus.

ex cuius monte *sicelices* vel *sicelices* culpa tonsoria notant. Sed Vossius inde exsculpsit *caelum*, cui *celtis* est sculptorum et lapidearum instrumentum, idem fere, quod *caelum*; lege, quam docte uterque pro re sua pugnet! in nonnullis expressum est *Iupiter ut telorum*, quidni *cultrorum*? Nos acquiescimus in lectione *Iupiter ut Χαλκίαν*, quam ex Fragment. Callimachi (vid. not.) iam revocavit *Angelus Politianus*; et sic est in editionibus Mureti, Graev. Vulp. — V. 50. alii legunt *frangere*. V. 51. *abruptae* Scaliger. V. 53. *Unigena impellente nutantibus* Muretus, *nutantibus* coniecit Bentleius. *aëre* male tentat Statius. V. 54. *Arsinoës*

ferro praecipue endendo insignes. cf. Scol. ad Apoll. Rhod. I, 1323, et Muret. ad h. l. — *Chalybon* forma graeca, ut hiatus evitetur. *Iuppiter*, ut utinam; antiqua optantium et deoventium formula cf. Vulp.

V. 50. *Institit* studuit, tentavit. Sic passim hoc verbum inseruit periphrasi; exempla collegit *Drachenborck*. ad Liv. XXX, 12. Tom. IV, p. 428.

V. 51 — 54. Sensus est: Flebant et dolebant, a quibus paulo ante disinncta sum, relictæ in capite Berenices comae sortem meam, eum Zephyrus, qui me auferret, ex aëre apparuit. — Iam videamus de singulis: Relictæ in capite Berenices comae, (nam ex vertice tantum comas sibi absciderat Berenice) dicuntur *sorores*, ex eadem quasi stirpe enatae; *abiunctae*, quia arcto ante et sororio vincolo inter se coniunctae fuerant; agnosce dictionem poetæ Alexandrini,

personae, quae loquens indueta est, accommodatam. *Chloridos ales equus*. haud dubie intelligendum est Zephyrus, Chloridos vel Florae amasius, vid. Ovid. Fast. V, v. 195. seq. *ales*, venti enim a poetis finguntur alati; de ipso Zephyro Claudianus de Rapt. Proserp. II, 88. — — ille novo madidantes nectare pennas Concutit. — — fusus de alatis ventis nos egimus in Commentatione: *de alatis imaginibus apud veteres*, p. 23. Gothae 1786. — *equus*, nam venti ad eorum velocitatem adumbrandam, vel cum equis comparantur, vel equitantes induuntur. Sic *Thraces equi* venti dicuntur Valerio Flacco I, 611. et notus est *Zigyes leuiens* ex Euripid. Phoeniss. 220. et *Eurus per Siculas undas equitans* ex Horat. Od. IV, 4, 43. Nee dixerim, quam recte *ventos equitantes* de curru invecis interpretetur Heyne ad Virgil. Aen. II, 418, licet alias bigis

Isque per aetherias me tollens advolat auras, 55
 Et Veneris casto conlocat in gremio.
 Ipsa suum Zephyritis eo famulum legarat,

Loeridos legi inbet Bentleias, quod nemo veterum memorias prodiderit, Arsinoëm sen Venerem Chloridos cognomine usam esse; at *Loeridem* Venerem seu Arsinoëm eodem modo a poeta dici potuisse Vir doctus solumat, quo illa versu 57 Zephyritis dicta est; nam, pergit ille, ut Zephyritis a Zephyrio Africae promontorio, ita et *Loeris* dicitur a gente *Lochorum*, qui regionem eam tenebant. Testatur certe Achilles Statius, in duobus MSS. pro Chloridos exaratum fuisse *Loeridion*, et in uno *Loeritos*. — *ales eques* mavult Statius. V. 55. *Huque* Venett. Gryph. *umbras* Statius, Scaliger, Vossius, Vulpus; ideo, quod noctu Coma e Veneris

invecti apud poetas et sculptores venti appareant. — Arsinoë autem, Ptolemaei Philadelphi soror et coniux, et Berenices nostrae mater adoptiva, non Veneris solum sed Chloridos quoque nomine ab Aegyptiis culta fuisse videtur, quod nisi aliunde colligi posset, ex hoc certe loco intelligitur. vid. ad v. 57. — Zephyrus dicitur *unigena*, h. e. frater (*εὐγενής, εὐγενέος*, conf. supra ad Carm. LXIV, 301.) Memnonis Aethiopis, cuius mater aeque ac ventorum (Hesiod. Theog. v. 378.) Aurora fuisse traditur. — *impellens aëra nutantibus pennis*, dimovens et secans aëra pennis subinde se moventibus. — Fuerunt tamen praeter Catulli interpretes multi, qui *Chloridos alitem equum* de Pegaseo interpretarentur; sic *Rittershusius* ad Opp. Cynege. I, 233. *Potterus* ad Lycophr. v. 17. *Rubenius* de Re Vest. p. 206. et alii; at de nostra explicatione cf. Voss. Vulp. ad h. l. *Spanhemius* de Usu et Praest. Numism. Diss. V, p. 274. et *Wernsdorf.* ad Poët. minor. Tom. I, p. 271.

V. 55. *advolat*, nimirum ad Venerem; nisi forte legendum sit *evolat*.

V. 56. *in gremio Veneris* nempe ut tactu Veneris immortales fierent. Tactu enim Veneris, ut narrant poetae, omnia fiunt *inexpidita* vel *immortalia*. Illustris in hanc rem est locus Theocriti XVII, 37, qui de hac ipsa Berenice, de cuius coma hic sermo est, agit. cf. inprimis Idyll. XV, 108.

V. 57. *Zephyritis*, Arsinoë, quae pro Chloride ab Aegyptiis culta, et inde, quod illa uxor esset Zephyri, Zephyritis appellata videtur. Venus enim sub eius nomine eandem Arsinoen cultam fuisse constat, aperte a Zephyritide distinguitur a Stephano de Urbibus sub voce Ζεφύριον, ἡς καὶ ἡμεῖς τὴν Ἀρσινόην, ἣν ὁ δὲ Ἀρσίνης καὶ Ἀρσινίαν Ζεφύριον, ὡς Κολοκωκκός. Puto autem eam non ab Aegypti promontorio Zephyrio, ubi templum illa habuisse dicitur, sed ab ipso deo, vel marito, qui promontorio nomen dedit, Zephyritidem vocatam esse. Cf. de *Arsinoë* et diversis

Grata Canopaeis in loca litoribus.
 Scilicet in vario ne solum limite coeli
 Ex Ariadneis aurea temporibus 60
 Fixa corona foret; sed nos quoque fulgeremus
 Devotae flavi verticis exuviae.

aede inhlata sit. Equidem praeferebam potavi vulgatam lectionem *auras*, quam secuti sunt Aldus, Parthen. Muretus. *aurae* enim *aetheriae* ubivis apud poetas occurrunt, non *umbrae*. Sic pro *aura* male substituerunt *umbra* apud Horat. Od. I, 22, 18. ubi vid. Bentleyus. V. 58. *grata Canopaeis incola* in plerisque vet. *gnata* in nonnullis. Vitium subodoratus est Vossius, qui pro *incola* reposuit *in loca*. Pro *Canopaeis* Statius in MSS. invenerat *Canopius*, unde legendum *auspicatur Canopiis* seu *Canopitica*. — *Canopiis* scribit Vulp. V. 59. Corruptissima principium huius versiculi legitur in MSS. Statii et aliis, unde varia eiusdem pro cuiuslibet ingenio forma efficta est: *Dii bene fecerunt* Theodorus Marcellinus, *Ludit ubi*, vario Scaliger; *Sidere ubi* vario Voss. cum fido Achate Vulpio. Nos revocavimus vulgatam, quae exstat in edit. Ald. Venet. Gryph. Muret. Idem pro *lumine*, quod dedit Vossius, reposuimus lectionem omnium edit. antiquiorum *limite* cf. not. ad v. 57. V. 60. *Aur*

eius nominibus Callimachi Epigr. V, ubi interpretes Arsinoën Chloridos quoque nomine usam esse observant. — Ceterum in Cypridem Arsinoën *Ἀρσινόης* vel *Ζεφύρου* exstat epigramma Posidippi in Analectis Vett. Poët. Graec. Brunckii XXI, Tom. II. p. 51. — *famulum* Zephyrum, quem famuli partes apud Chloridem agere, non est, quod mireris.

V. 58. *Grata Canop. in loca lit.* in gratam et iucundam regionem ad littora Canopaca. Est descriptio Aegypti, a Canopo, urbe eius celeberrima, ad ostium Nili, quod ipsam dictum est *Canopicum* vel ut h. l. *Canopaeum*, sita; veterum loca de hac urbe et Nili ostio exponunt vid. apud Cellar. Not. Orb. Ant.

IV, 1. p. 15 et 21. *grata*, quia ibi fuit patria et sedes, ubi regnavit Arsinoë. *Canopaeis litoribus* est casus sextus.

V. 59. *In vario limite coeli*, in coeli regione variis sideribus distincta; *limes coeli* est certa quaedam coeli regio; Achilles Stat. laudat in hanc rem Gell. Noct. Attic. II, c. 22. confirmat autem huius loci lectio coniecturam nostram, quam ad v. 7. proposuimus.

V. 61. *Corona de Ariadnes* Corona, ex eius capite a Baecho in sideribus collocata, vid. Hygin. Astron. II, v. 5.

V. 62. *Verticis exuviae* comae. Sic Senec. Hippolyt. v. 1181. *Placemus umbras, capitis exuvias cape, Laceraque frontis accipe abscissam comam.*

Uvidulam a fletu, cedentem ad templa Deūm, me

Sidus in antiquis Diva novum posuit.

Virginis et saevi contingens namque Leonis

65

Lumina Callisto iuncta Lycaoniae

Vertor in occasum, tardum dux ante Booten,

Qui vix sero alto mergitur Oceano.

Sed quamquam me nocte premunt vestigia Divūm,

Ariadneis Scaliger. male! V. 63. Uvidulo a fletu Scaliger. Uvidulum a fletu operose defendit Vossius; iunoi autem a poëta putat vulgarem hominum opinioem, ex qua defunctorum, antequam ad campos Elysios aut sedes soperas penetrarent, Oceanum transire creditae sunt, et hinc uvidulum fletu sidus esse maris vel aëris marini humore roscidum atque imbutum. Vossium sequitur, et reconditam eius, qua hanc lectionem confirmavit, eruditionem magnifice collaudat Vulpios. Uvidulam ac fletus adentem coniecit Nic. Heinsius in notis ad Catull. Dione pro deum me Parth. V. 66. Callisto iuncta (pro iuxta) Lycaonida Scal. Voss. Vulp. Cantabrig. contra metri rationes; nuppiam enim exemplum exstat, ubi ultime iuxta correpta sit, nostram lectionem tuentur omnes editi. antiquiores.

devotae diis promissae. flavi verticis, sic flavius vertex de flavis crinibus supra dicebatur Carm. LXIV, 53. de pretio flavorum crinium apud veteres vid. nos supra ad idem Carm. v. 98.

V. 63. Uvidulam a fletu quam invita enim Coma de vertice Berenices cesserit, testatur ipsa v. 39, 40. cf. v. 75. — templa deūm autique pro coelo; sic lucida templa coeli de coeli regionibus sidereis Lucret. I, 1013. et sic idem saepius templa et domus deūm vel coeli. — diva Venus.

V. 65. Locum, quem inter sidera occupaverit Coma, enumeratione vicinorum siderum luculenter describit. Habet nimirum illa, ut Scaliger iam ad hunc locum observavit, ab ortu Bootem sive Arctophylaca, ab occasu dorsum Leonis, a se-

ptentrionibus posteriores pedes Ursae maioris, a meridie Virginem. — pro namque, cum id a sede sua, quam in versus limine obtinere debebat, nimis remotum sit, legendum putonempe, quod egregie quadrat.

V. 66. Lumina sidus Callisto Κάλιστος casus tertius. Fabula Callistus, Lycaonis Arcadam regis filiae, a Iunone in ursam mutatae, in vulgus nota est.

V. 67. Tardum Booten. Arctophylax, quia sero occidit, et polo propior tarde procedere videtur, modo tardus Ovid. Met. II, 177. modo piger Fast. III, 405. Claud. Rapt. Pros. II, 190. modo serus Propert. III, 535. vocatur, nisi quis in persona Bootae de bubulcorum tarditate cogitare velit; de fabula Bootae vid. Hygin. II, 4.

V. 69. — 70. Sensus: quanti-

Luce autem canae Tethyi restitutor:

70

(Pace tua fari haec liceat, Rhamnusia virgo:

Namque ego non ullo vera timore tegam:

Non, si me infestis discerpant sidera dictis,

Condita quin veri pectoris evoluiam:)

Non his tam laetor rebus, quam me abfore semper, 75

Abfore me a dominae vertice discrucior:

Qui cum ego, dum virgo quondam fuit, omnibus expers

V. 70. *Lux autem canae Tethi restitutor* in omnibus MSS. Stat. *restitutum* in uno, unde ille legendum putat: *Lux autem canae Tethyi restitutor*. V. 73. *discerpant sidera dextris* coniicit Bentleius. V. 74. *vere* in aliis. V. 77. *Vox expers* aperte est villosa, et sensum tatus distichi turbat. Nam quod Vossius demonstratum ivit, virgines honestiores olim anguentic abstinuisse, et simplici oleo capillum unxisse, id nec verum est, nec occultatem tollit. Hinc iam Achilles Statius ex *expers* fecit *expressa*,

quam ea mihi contigit felicitas, ut pedibus deorum noctu tangar, interdiu autem in Tethyos gremio delitescam, etc. — *Vestigia divum me premunt*, sic sidus Eridani *θεῶν τις αὐτὸν ἐπιπνέει* apud Aratum Phoenom. 360. Vulpus in hanc rem laudavit Virgil. Ecl. V, 56. et Manil. Astronom. I, 799. *Tethys*, *γῆς*, est uxor Oceani, at *Thetis*, *τίδος*, uxor Pelei; in hac penultima corripitur, in illa producitur; quod non monuissim, nisi saepius in re tam levi aberrare iuvenes animadvertissem.

V. 71. *Rhamnusia virgo*, Nemesis, ultrix superbiae et insolentiae. vide supra ad Carm. LXIV, 396.

V. 72. *Iunge: non tegam*, non celabo, occultabo, *ullo timore* ob ullius rei timorem. Male Vulpus iungit *non ullo timore*, et *tegam* contra latinitatem explicat: *in apertum proferam*, *rotegam*, nec vidit, plane huic

explicationi repugnare versum sequentem.

V. 73. *infestis discerpant dictis. discerpere dictis* dictum est, ut proscindere, lacerare dictis.

V. 74. Similiter Theocritus Idyll. XXIX, 3: *κ' ἵπῳ μὴ τὰ γαστρίῳ ἵπῳ κτενέῃς πορῆν, quin evoluiam*, imo aperiam et explicabo; *evolvi* dicitur, quod involutum et complicatum fuit. Male Vulpus *evolvere* de linguae volubilitate, orationis copia, celeritate et loquendi libertate explicat. — *condita pectoris veri*, quae latent in animo sincero, intima sensa animi.

V. 75. *Non his tam laetor rebus*, tamen his rebus non tantum laetor, quantum etc. particula *tamen* postquamquam, etsi saepissime omittitur; si quis in re nota exempla desiderat, adeat Curtium ad Sallust. Iugurth. XXV, p. 577.

V. 77. 78. Ex his duobus versibus, nisi vitium, quod insidet,

CATUL. Carm.

L 1

Unguentis, una millia multa bibi.
 Nunc vos, optato quas iunxit lumine taeda,
 Non prius unauimis corpora coniugibus
 Tradite, uudautes reiecta veste papillas,
 Quam iucunda mihi munera libet onyx:

80

alii *experta* vel *aspera*; et N. Heinsius in notis ad Cat. *expersa*; non qualemcunque corrigendi rationem proposuimus in not. V. 78. Ex una, quae est constans lectio omnium MSS. et editt. veterum, Vossius, ut labanti lectioni *expersa* in versu maiori haouum tibicinem supponeret et locum simul doctrinae suae copias explicandi haberet, fecit *marthae*. — Sane ex hac Vossiana veteres corrigendi norma quidvis pro quouis reponi licebit. Nihilominus haec a Vossio effictam lectionem *mirificum* et *quantivis pretii* vocat et probat Vulpius. V. 79—82. Versus sequentes Iosephus Scaliger ex antiquis Codicibus restituit sic: *Nunc vos, optato quae iunxit lumine taeda Non post unanims, corpora, coniugibus; Tradite*

tollitur, sensus exit absurdissimus. Qui quæso, enim coma in capite Virginis Berenices, omnibus unguentis abstinentis, multa millia simul unguenta habere potuit? Vitium haud dubie latet in voce *expersa*, quam varie iam tentarunt interpretes; vid. *Var. Lect.* pro qua mihi quidem rescribendum videtur *expleus* passivè, se expleus, expleta. Ex infinitis exemplis hunc verborum activorum usum probantibus defungi liceat uno Catulli, qui supra Carm. LXIV, 324: *O decus vrinium, magnis virtutibus augens. pro aucte*, ubi vid. not. Et sic sensus est: in cuius vertice olim, cum virgo esset Berenice, et omnibus se expleret et saturaret unguentis, multa simul millia unguenta bibi.

V. 79—82. De lectione et mira versuum sequentium explicatione vid. *Var. Lect.* Ceteris lectionibus haud dubie præferenda est nostra, quam dedi-

mus ex editt. Mureti, Gryph. Cantabr. Graev., quae sensum satis commodum fundit hunc: nunc vos, novae nuptae, ne prius nudatae vestibus, corporum vestrorum copiam unanimis maritis facile, quam ex onyce iucunda mihi munera libaveritis. — Sed et sic de loci integritate valde dubito. Nam primum editiones antiquissimae et libri MSS. omnes, teste Achille Statio, pro *Non prius* in v. 80. offerunt *Non post*, quod a librariis cum *Non prius* commixtum esse vix credas: deinde ex norma loquendi debebat esse *Ne prius* — *tradite*. Denique temporum consecutio in v. 82. pro *libet* postulabat *libaverit*. — Mihi quidem omnis huius loci corruptio manasse videtur ex mixta particula *Nunc* cum *Non* in v. 80, quarum particularum confusione corruptus quoque est versus 21, ubi vid. not. Locus igitur mihi rescribendus videtur sic;

Vester onyx, casto petitis quae iura cubili.

Sed quae se impuro dedit adulterio,
Illius, ah! mala dona levis bibat irrita pulvis: 85

Namque ego ab indignis praeinia nulla peto.
Sic magis, o nuptae, semper concordia vestras
Semper amor sedes incolat assiduus.

Tu vero, regina, tuens quum sidera Divam
Placabis festis luminibus Venerem 90
Sanguinis expertem, non votis esse tuam me,

nudantes reiecta veste papillas, Quae (quod mutat Scaliger in qua, ut sit pro ut) iucunda mihi munera libet onyx: lungi autem debent verba sic: nunc vos, corpora, quae taeda iunxit lumine optato coniugibus non post unanimis, nudantes papillas reiecta veste, tradite mihi munera iucunda, quae onyx mihi libet; hoc sensu: nunc puellae, quae nupistis maritis haud in concordia permansuris, cum in eo estis, ut cum illis concubatis, tradite mihi munera, nempe unguenta ex onyce deprompta.— Secuti autem sunt Scaligerum editores deinceps fere omnes. Equidem vero huius loci interpretatione nil vidi ineptius et absurdius: Puellae primo statim cum novis maritis concubitu muneribus plaeere debent futuram eorum perfidiam!!! De nostra lectione v. not. V. 83. *colitis quae iura* Ald. Gryph. Muret. Ex *quaeritis*, quod in libris MSS. inveniatur Achilles Sialius, fecit ille *quatis*, et Vossius *quaeris*; male! *petitis* exstat in edit. Parthen. defendente Scaligero. V. 85. *ab deest* in quibusdam. *Illius aura levis* Venet. Gryph. V. 86. *Namque indignatis* Vossius. V. 87. *Sed magis* parum commode in aliis. V. 91. In libris MSS. et

Nunc vos, optato quas iunxit lumine taeda, Nunc post (vel vos) unanimis corpora coniugibus Tradite, nudantes reiecta veste papillas, Sic iucunda mihi munera libet onyx: Nunc post

dominae meae exemplo in posterum: vel iunge post unanimis in unanimitate postero tempore permansuris. Cui niuis audacter a me repositum videtur Sic pro Quam in v. 82, ille servet antiquam lectionem Quae. Sed multo aptior est particula Sic, (h. e. hac conditione) cui egregie respondet v. 87. *onyx* vascu-

lum unguentarium ex onyce sive alabastrite. V. 83. *casto petitis quae iura cubili.* per iura casto conugio explenda intellige fidem, unanimitatem etc.

V. 85. *tuens sidera*, sublati in coelum oculis; gestus ardentem precantium.

V. 91. *Sanguinis expertem*: Veneris enim arae nihil sanguinis offundebatur: de ara Veneris Paphiae Tacit. Hist. II, 3. *sanguinem arae offundere vetitum.* cf. Cerdanus ad Virg. Aen. I, 407. — *non votis esse tuam me,*

Sed potius largis effice muneribus.
Sidera cur retinent? utinam coma regia fiam:
Proximus Hydrochoi fulgeret Oarion.

editt. vett. legitur hic versus sic: *Sanguinis expertem non vestris esse tuam me. Ex vestris iam Pontanus fecit votis, quem secuti sunt Parthen. Gryph. Muret. Graev. et alii. Magis tamen mihi orridet coniectura Statii, si vestris in verbis mutatis. ne siveris esse refinit Scaliger; at Vossius fidens doctrius sua et auctoritate, hunc et sequentem versum hac forma incedere iubet: Sanguinis expertem non verticis esse tuam me Si potis es, largis effice muneribus. de sensu sapienter nihil monet Vossius. Bentleius denique pro sanguinis rescribit unguinis, et amplectitur emendationem Scalig. ne siveris. V. 92. officio male in quibusdam. V. 93. sidera cur iterent? vetus lectio, sed parum probabilis; explicant passiva: cur iterentur? h. e. cur gementur sidera? cur suggestur siderum numerus? Sidera cur inter? non male legit Theodorus Marcilius; nos acquiescimus in lectione vulgata. V. 94. Proximus Arcturus fulgeat Erigonae contra omnem vett. librorum auctoritatem hunc versum ita exhibuerant et defenderunt Marcilius, Muretus et alii, recte iam refutati a Scaligero et Voss. — fulgeat in quibusdam.*

sed potius etc. non promissis tantum, sed largis potius muneribus a Venere impetrare stude, ut in caput tuum redire et tuam rursus me esse patiar.

V. 93. *retinent.* sc. me. vid. *Var. Lect.*

V. 94. *Proximus Hydrochoi fulgeret Oarion.* Sensus est:

Tum per me licet Orion vicinus Hydrochoo, (a quo vel maxime ille disiectus est) fulgur et procellas comparet. — *fulgeret* ab antiquo *fulgerare* pro *fulgurare*. — *Hydrochoi* graece pro Hydrochoo. Est autem Hydrochoos seu Ganymedes unum e duodecim signis Zodiaci.

CARMEN LXVII.

AD IANVAM MOECHAE CIVISDAM.

Poeta infamem quamdam mulierem notaturus increpat eius ianuam, et tanquam nequitiae magistram obiurgat. Hinc inter poetam et Ianuam exoritur colloquium, quo primum Ianua omnem in se translata culpam a se amoliri studet, deinde sceleratas incestae mulieris libidines, partim aperte, partim oblique, indicat. — Quae fuerit turpis illa mulier, quis Balbus,

quis pater, quis filius et ceteri boni sodales, id nec facile ex historis cognosci potest, nec, si posset, ex eiusmodi hominum cognitione magna in nos redundaret utilitas. Recte igitur stultum esse, ad h. l. iudicat Muretus, si quis ea, quae nentum quidem, nisi a paucis, intelligi possent, coniectura se assecuturum esse autumat. Ceterum simili modo Ianua loquens inducitur a Propertio lib. II, El. 16, quem cum Nostro compara.

CATVLLVS.

O dulci iucunda viro, iucunda parenti,
 Salve, teque bona Iuppiter auctet ope,
 Ianua: quam Balbo dicunt servisse benigne
 Olim, quum sedes ipse senex tenuit:
 Quamque ferunt rursus voto servisse maligno,   5
 Postquam est porrecto facta marita sene.
 Dic agedum nobis, quare mutata feraris

V. 4. *Olim quum* has aedes coniecit Iani Douae filius. V. 6. *porrecto*, h. e. expulso vel dimisso; Venett. Gryph. Muret. *profecto* in marg. ed. Gryph. *Postquam est porrecto facta marita soror* ex libro scripto Commelini profert Vossius. *Postquam est proiecto functa marita sene* tentat Stat. *es et est* promiscue in libris veteribus. V. 7. *Dic age de nobis* vel

V. 1. *Iucunda obsequiosa* et comoda ministra, viro, si diis placet, *dulci*, qui uxorem scortari sinit, *parenti*, qui filii adeo cubile polluit. cf. v. 20. seqq.

V. 2. *Salve*. *ipponis* salvere iubet Ianuam, flagitiosis hominibus patentem. Sic supra Carm. XLIII, v. 1. *Salve, nec minimo puella naso, Nec bello pede, nec nigris ocellis, etc. teque bona Iup. auctet ope*. Imitatus est Ovid. Fastor. I, 612.

V. 3. *benigne*, bene et honeste.

V. 5. *voto maligno*, cupiditatibus inhonestis et turpibus, scortationi.

V. 6. *Postquam est porrecto*

facta marita sene. Sensus est: postquam mortuo Balbo uxor in hanc domum deducta est *porrecto* a situ mortuorum. Collocabantur scil. apud veteres mortuorum corpora domi sic, ut ianuam versus porrecta iacerent. vid. Kirchmannus *de Funeribus Romanorum* l. 1. c. 12. — *facta marita est* trahunt interpretes ad Ianuam, et *marita* pro *maritalis* explicant; sed id admodum durum mihi videtur; ego intelligo mulierem, quae ex meretrice est facta marita. Pro *facta* legendum olim suspicabar *lecta* vel *ducta*, sed salsius fortasse dixit poeta *facta est*, a patre nimirum et filio simul.

In dominum veterem deseruisse fidem.

IANVA.

Non, ita Caecilio placeam, quoi tradita nunc sum,
 Culpa mea est, quamquam dicitur esse mea. 10
 Nec peccatum a me quisquam pote dicere quidquam:
 * Verum isti populo ianua quidque facit:
 Qui, quacumque aliquid reperitur non bene factum,
 Ad me omnes clamant: ianua, culpa tua est.

CATVLLVS.

Non istuc satis est uno te dicere verbo; 15
 Sed facere, ut quivis sentiat et videat.

IANVA.

Qui possum? nemo quaerit, nec scire laborat,

CATVLLVS.

Nos volumus: nobis dicere ne dubita.

IANVA.

Primum igitur, virgo quod fertur tradita nobis,

de vobis in libr. vett. dic age^s die nobis Stat. V. 9. plateam in libro Maffei, unde Statius legendum putat plateam. pro tradita exhibent Gryph. Murett. et editt. alias: credita; saepissime autem credere et tradere permutata sunt. vid. Burmann. ad Ovid. Metam. II, 378. et Drackenborch. ad Sil. Ital. XVI, 371. V. 12. Hic lacuna in antiquissimis codicibus fuisse videtur, quam pro suo quisque ingenio explere studuit: hinc alius: Verum isthaec potius ianitor ipse facit: alius: Verum istis me auctorem esse facit populus; alius: Verum isti populo di mala multa ferant: alius: Verum isti populo ianua quid reficit. Statius coniciebat: Verum istis probri ianua quidque facit. Scaliger: Verum istis populi naenia, Quinte, facit. Vossius: Verum isti populo Ianua quid faciat? En vanum VV. DD. in eiusmodi veterum locis studium! nos dedimus lectionem Graev. V. 17. Quid possum MSS. Stat. Quid possit in libro Scalig. unde ille: Quid possis. V. 18. Nos volumus vobis dicere, ne dubita MSS. Stat. unde ille nec dubia reponit; pergit nimirum ex hac lectione Ianua loqui.

V. 9. *tradita*. Caecilium Balbi haereditem fuisse, facile ex usu verbi *tradere* colligas.

V. 11. *Nec percat*. etc. nec quisquam quidquam mihi culpaē vertere potest. *quisquam* et quid-

quam suaviter sibi respondent.

V. 12. Friget hic versus, quacumque lectionem sequaris. vid. *Var. Lect.*

V. 16. *facere* probare et declarare.

Falsum est. Non illam vir prior attigerat, 20
 Languidior tenera quoi pendens sicala beta,
 Nunquam se mediam sustulit ad tunicam:
 Sed pater illius nati violasse cubile
 Dicitur, et miseram conscelerasse domum;
 Sive quod impia mens caeco flagrabat amore, 25
 Seu quod iners sterili semine natus erat.
 Et quaerendum unde unde foret nervosius illud,
 Quod posset zonam solvere virgineam.

CATVLLVS.

Egregium narras mira pietate parentem,
 Qui ipse sui gnati miuxerit in gremium. 30

V. 20. *namque illam* — attigerat Stat. *non qui illam vir prior attigerit* Vossius, accedente Vulpio. *namque illam vir prior attigerat* Graev. v. not.
 V. 22. *sustulit hanc tunicam* in omnibus MSS. Stat. unde ille coniectat: *Nunquam se media sustulit hinc tunica.* V. 23. *ipsius* in nonnullis. *ille* sui lentat Scaliger. V. 25. *teuto* — amore in quibusdam MSS. Stat.
 V. 27. *Quaerendumque nec unde foret Parthen.* Voss. Vulp. *Ne quaerendum aliunde foret* Gryph. Muretas. *Et quaerendum unde foret* in omnibus MSS. Stat. qui primum vidit, particulam *unde* geminandam esse. *Et quaerendum aliunde foret* editor Cantabr. Graev. V. 30. *imminxerit* in

V. 20. *Non illam.* Suspectam hanc lectionem esse, apparet ex *Var. Lect.* Equidem legendum puto: *Nunquam illam*, quod facile ex corruptis lectionibus elici potest; et sic oratio multo fit concinnior et gravior ob repetitionem particulae *nunquam* 10 versu 22.

V. 21. *sicala* gladiolus, diminutivum a *sica*. Similes locutiones, quibus pars, qua viris sumus, petulenter exprimitur, non gravatus est, e penu sua depromere Vulpus. cf. Stat.

V. 24. *conscelerasse domum*, cf. supra Carm. LXIV, 405.

V. 25. *caeco amore*, quo quis ad expleodam libidinem, nulla

legum humanarum ratiooe, habita, caecus agitur.

V. 26. *Seu quod iners sterili semine natus erat*, quod virum se praestare oon poterat.

V. 27 — 28. Sensus: Et alius quispiam, undecumque tandem foret, exquiri debebat, qui ad eripieodam virginitatem oervo- sior, h. e. vi mascula magis instructus esset. *nervosius* hinc Graecis νῦρος, τὸ νδῖον. — *zonam solvere* vid. quod laudavimus supra ad Carmeo LXI, 53 et II, 13.

V. 30. *Qui ipse* etc. qui cum nuru sua adeo concubuerit. Si quis exempla rem obscenaro illustrantia desiderat, adent ad h. l. Interpretes et conferat Pers. Sat. VI, 73.

IANVA.

Atqui non solum hoc se dicit cognitum habere
 Brixia, Cynacae supposita speculae,
 Flavius quam molli percurrit flumine Mela,
 Brixia, Veronae mater anata meae:
 Sed de Posthumio, et Corneli narrat amore, 35

uno Statil. V. 31. *Atqui non solum hunc (se impium et libidinosum patrem) Gryph. Muret. Graev. V. 32. Chinacae — specula Veuett. Gryph. Cantabrig. Chinacae — speculae Muretus et alii: nostram lectionem defendit Vulpinus. vid. not. suppositum in specula vel supposita in specula in nonnullis, haud dubie versus fulciendi causa, sed syllaba brevis, sequenti syllaba cum sp incipiente, producitur. Exempla concessit Vulpinus ad Tibull. I, 5, 28. V. 33. 34. Hos duos versus spurios et mala manu importatos esse, quod non solum historiarum veritati, sed etiam linguae Latinae proprietati, atque omnino elegantiae Catulli repugnent, scriber contendit Scipio Maffei in libello Italico, quem edidit: *De antiqua Veronae conditione*, sed eosdem in fidem suam recepit et motus a Maffeo difficultates eleganter et docte expedire studuit Paullus Galeardus in Opusculo inscripto: *Parere intorno all' antico stato de' Cenomani ed ai loro confini*. Utriusque argumenta proposuit et diligenter examinavit ad h. l. Vulpinus, qui in sententiam Galeardi discedens dignos omnino hos versus Catullo esse magno eruditionis apparatu et idoneis argumentis ostendit. pro percurrit in v. 33 mala legitur in nonnullis praecurrit, ut docet Wasselingius in notis laudatus. V. 35. Postumii in*

V. 31. seqq. Sensus: Atqui non huius nefandae libidinis tantum testem se profitetur Brixia, sed eadem quoque de adulterio cum Posthumio et Cornelio facto narrat — Brixia (nunc Brescia, ut notat Cellar. Geogr. Antiq. II, c. 9.) caput gentis Cenomanorum appellatur a Livio XXXII, 30. Describitur iam Brixia primum a situ, Cynacae supposita speculae h. e. arci vel colli; ponamus in hanc rem verba, quae Vulpinus ex libello Ioannis Chrysostomi Zanchii de Origine Orbium sive Cenomanorum ad Petrum Bembum lib. II, protulit: Declarare, scribit ille, nobis voluit poeta lepidissimus, prin-

cipem illius arci, nummo in collis cacumine positae, fundatorem ac conditorem fuisse Cydnum, illum Liguris filium, quem Graeci Cynum vocant, quae ad Caesaris usque tempora proprio nomine ab auctore Cynaea specula cognominaretur, non Cichonia aut Chinnea, ut in libris minus accurate scriptis reperiri solet. — Collem ipsum Brixiae imminente hodie vocari Cigno, ex Heliae Capreoli Monumentis Brixianis refert laudatus a Vulpio Paullus Galeardus in Observationibus ad priscam Inscriptionem, aliasque Brixianas antiquitates, editis in Volumine XXX. Epheme-

Cum quibus illa malum fecit adulterium.
 Dixit hic aliquis: Qui tu isthaec, ianua, nosti,
 Quoi nunquam domini limine abesse licet.
 Nec populum auscultare: sed huic suffixa tigillo
 Tantum operire soles, aut aperire domum? 40
 Saepe illam audiui furtiva voce loquentem
 Solam cum ancillis haec sua flagitia,
 Nomine dicentem, quos diximus: utpote quae mi
 Speraret nec linguam esse, nec auriculam.
 Praeterea addebat quemdam, quem dicere nolo 45
 Nomine, ne tollat rubra supercilia.

nonnullis. V. 37. *Quid? tu isthaec* in MSS. Statii, non male. V. 38. *di-
 vum limine* ex libris melioribus profert Vossius, et intelligit Penates vel
 Lares. V. 39. *haec suffixa tigillo* in MSS. Statii V. 42. *Solam conciliis*
 vel *conciliis* in edit. antiquis, unde Manutius legendum suspicatus est
consciis, adstipulantibus Mureto et Scaligero; quos secuti sunt Cantabr.
 et Græv. et vere diminutivorum usu maxime delectatur Catullus. At
 Vossius legi iubet *Conciliis*, h. e. agnatis Caecilii, cuius mentio facta est
 versu 9, et sic legebat iam Parthenius; nec incommoda videtur nostra
 lectio, quam protulit Statius. V. 44. *Speret nec in omnibus* MSS. Statii
 et Codice Patavino, unde ad versum fulciendum Statius verba transponit
 sic: *Nec linguam aperet: sed neque Vossium, neque Vulpium hiatus post*
linguam offendit, nec ideo, puto, Catulli lectorem offendere debet; in-
 terim dedimus lectionem vulgatam. V. 45. *ardebat in quibusdam*.

ridum Litorum Italorum,
 Articulo II. deinde, ut solent
 poëtae in describendis urbibus,
 a flumine *Mela*, qui olim Bri-
 xiam alluebat, nunc vero circi-
 ter millia passuum ab urbe abest.
 vid. *Wesseling. ad Antonini Iti-
 ner.* p. 552. — *flavus* ab arenarum
 flavo colore. vid. *Schrader. ad*
Musaeum p. 263. *molli flumine*,
 vocatur flumen *molle*, quamvis
 erat torrens rapidus; sed hoc fit
 ex more poëtarum, sic *Ladon*
 ab Ovid. *Met.* I, 702. *placidus*
 vocatur, cum esset flumen rapi-
 dissimum; et *Hebrus* a Virg.
Aen. I, 321. *celer*, cum esset

per se tardissimus; dicitur deni-
 que *Brixia* Veronae, ubi res
 agitur, *mater*, vel quod esset,
 ut Statius observat, urbs Brixia
 vetustior, vel quod inde coloni
 multi commigrassent, vel quod
 esset Cenomanorum metropolis.
 Vulpus comparat cum nostro
 Epigramma Callimachi XXVII.
 Καλλιόχη πρηνέσθη, τὴ δ' ὕψιστον πόλιν
 θύει, Μήτηρ ἰωνέων κενερίδος Ἰωνίαν,
 et alia exempla, ubi *mater*, μήτηρ,
 de urbibus sic usurpatur, e graecis
 scriptoribus profert.

V. 42. vid. Var. Lect.

V. 46. *Ne tollat rubra sup.* ne
 exasperetur ira, quam sublata et

CATUL. Carm.

M in

Longus homo est, magnas quoi lites intulit olim
Falsum mendaci ventre puerperium.

attracta supercilia prae se ferunt.
cf. Douza Fil. ad h. l.

V. 47. *Longus*, longiori corporis figura notare simul videtur animi stuporem. cf. infr. Carm. LXXXVI, 4.

V. 48. *Falsum mendaci ventre puerperium*, vel quod adoptare vellet prolem adulterinam et illegitimam, vel quod ipse adulterio conceptus, homini locupletis suppositus esset.

CARMEN LXVIII.

AD MANLIUM.

Catullus Manlio, (de quo vid. supra *Argumentum ad Carm. LXI.*) respondens ad eius literas, in quibus ille de acerbo quodam, quem expertus fuerat, casu multum et misere questus fuerat, et doloris sui leniendi gratia munera Musarum et Veneris h. e. carmen quoddam consolatorium et amatorium a poeta nostro petierat, hoc carmine declarat, se, licet ex eo quod officium amicitiae in re tristi a se exigat, non sine magna voluptate, quam in amicitia sua ponat, cognoverit fiduciam, tamen, cum ipse gravissimo ob fratris dulcissimi mortem dolore nunc oppressus sit, qui omne Musarum studium et omnes animi delicias abstulerit et de tota mente fugaverit, nullo modo huic officio satisfacere posse. Ne vero hac excusatione ingrati animi suspicionem apud Manlium moveat, ipse praedicat, quot et quantis obstrictus illi teneatur beneficiis, et his nominibus Musis cum per omnes terras celebrandum commendat. Inprimis extollit insigne eius studium, quo olim puellae, quam perditae amabat, usum sibi concesserit; quam eodem amoris ardore in domo Manlii sibi apparuisse canit, quo olim Protesilao in domum eius deducta apparuisse dicitur Laodamia, cuius fabulam fusius hac occasione sibi explicandam sumit; qua enarrata cum bonis votis pro salute Manlii et totius eius domus nuncupatis, carmen finit. — Quod supra Carm. LXIV de longioribus poetae nostri digressionibus animadversum et reprehensum fuit a viris doctis idem valet de intertexta huic carmini fabula Laodamiae, quae, quo maiorem carminis partem occupat, eo

magis lectorum animos ab ipsa re ad quam scribendam poëta accesserat, avertit. Nemo certe in eo carmine, in quo poëta ob internum animi dolorem, nullum plane iam se cum Musis commercium habere fatetur, longiorem fabulae cuiusdam descriptionem expectat, sed, si cogitamus, fabulam Laodamiae ita esse comparatam, ut docere possit alios, quam saepe amor ferventissimus interrumpi soleat; Catullus pro animi sui dolore in huius fabulae contemplatione et consideratione acquiescere et uberiore eius expositione tam sibi, quam Mantio, interrupti amoris dolore laboranti, aliquid solatii petiisse, putari potest. — Ipsa fabula autem tam egregium in Catullo nostro nacta est interpretem, ut, sive opportuno, sive importuno loco ab eo tractata fuisse censeatur, digna certe, quae ad omnem posteritatem propagetur, habenda sit. Muretus quidem, interponens nomen de hoc carmine iudicium, pulcherrima omnino, inquit, haec Elegia est, atque haud scio, an ulla pulchrior in omni Latina lingua reperiri queat. Nam et dictio purissima est, et mira quaedam affectuum varietate permixta oratio, et tot ubique aspersa verborum ac sententiarum luminaria, ut ex hoc uno poemate perspicere liceat, quantum Catullus ceteris in hoc genere omnibus praestare potuerit, si vim ingenii sui ad illud excolendum contulisset. — Separatim hoc carmen edidit et tanquam specimen futurae editionis Catulli proposuit, Celebre apud Batavos Nomen, Santenius (Lugd. Batavorum 1788. 4.) cuius cura in nova, quam adornaturus est, editione spectare potissimum videtur eo, ut librorum MSS. et editionum principum usu et collatione spurias lectiones investiget et tollat, genuinas autem revocet et constituat; quo quidem studio quam praeclare Vir tam eruditionis quam librorum copia instructus de Catullo meriturus sit, dicere nihil attinet. Non parum igitur in huius carminis recensione iuvat nos opera Santenii, cui, non nisi iis omissis lectionibus, ex quibus nihil sani extricari posse videbatur, omnis fere a nobis subiecta debetur lectionis varietas. Sed cum opus sit, si cum fiducia quadam de germana poëtae nostri lectione iudicare et originem corruptarum lectionum exquirere volumus, ut auctoritas, vetustas et bonitas librorum tam scriptorum, quam expressorum diligenter examinetur, et eorum ordo pro sua cuiusque dote et virtute constituatur, non dubitamus, quin has critices in recensendo Catullo partes Santenius egregie expleturus sit.

Quod mihi fortuna, casuque oppressus acerbò,
 Conscriptum hoc lacrimis mittis epistolium,
 Naufragum ut eiectum spumantibus aequoris undis
 Sublevem, et a mortis limine restituam:
 Quem neque sancta Venus molli requiescere somno 5
 Desertum in lecto coelibae perpetitur;
 Nec veterum dulci scriptorum carmine Musae
 Oblectant, quum mens anxiosa pervigilat:
 Id gratum est mihi, me quoniam tibi ducis amicum,
 Muneraque et Musarum hinc pelis, et Veneris. 10

Ad Manlium. In scribendo hoc nomina libri MSS. et editi. veteres mirum in modum discrepant; scribitur enim modo *Malius*, modo *Malkius*, modo *Manlius*, modo *Allius*; eodem huius nominis confusio est in aliis scriptoribus. vid. quos laudat Santenius. V. 1. Quid in quatuor MSS. Sant. Quo ex uno profert Voss. utrumque mole; evincit enim nostram lectionem v. 9. V. 2. *conscriptum* vult Schraderus; sed quis non sentit, multo gravius esse *conscriptum*? — hoc omisum est in edit. Muret. V. 3. *Naufragi* coniecit Heliusius, ut ad *aequoris* referatur. pro ut male in nonnullis est. V. 6. *thalamo* pro *lecto* in edit. Stat. haud dubie ex errore. V. 8. *pervigilet* male Scaliger. V. 9. *ducis* in triginta codicibus et editi. quatuor prioribus offendit Santenius. Magis quidem aridet et multo convenientior videtur nostra lectio *ducis*, quam primus Calpurnius vulgavit, sed haud inepte quoque explicari potest *me ducis* pro: me declaras, me alloqueris ut tuum amicum in hac epistola; confusa autem sunt sexcenties a librariis *dicere* et *ducere*. cf. supra Var. Lect. ad Carm. VIII, 4. V. 10. et priori loco omisum est in Codice Hamb. et Charta

V. 1. *Casuque opp. acerb.* amoris, cui adhuc indulerat, fructibus privatum fuisse hoc acerbò casu Manlium, apparet ex v. 6. Multa autem suadent, ut cum Scaligero et Vulpio de inimicitia potius inter Manlium et eius amicam orta, quam cum Parthenio de eius uxoris Iuliae morte cogitemus. Sic Manlius v. 3. dicitur *naufragus* haud dubie, quod in amore fecerat naufragium, h. e. expulsus fuerat a puella. Nec, ut alia taceam, Manlium de morte uxoris do-

lentem munera *Veneris* a Catullo petiisse, facile tibi persuadeas.

V. 2. *Hoc*, huius argumenti, in quo hoc postulas.

V. 4. *Restituam.* imitatus est Nostrum, ut monuit iam Muretus, Virgilius in *Culice* v. 223. — cum te *Restitui superis leti iam limine ab ipso*.

V. 5. *Sancta Venus* cf. supr. ad Carm. XXXVI, 3.

V. 6. *Desertum in lecto coelibae* solum et derelictum in lecto viduo et vacuo; plenius pro: in

Sed tibi ne mea sint ignota incommoda, Manli,
 Neu me odisse putes hospitis officium:
 Accipe, queis merseer fortunae fluctibus ipse,
 Ne amplius a misero dona beata petas.
 Tempore quo primum vestis mihi tradita pura est, 15
 Lucundum quum aetas florida ver ageret,
 Multa satis lusi, non est Dea nescia nostri,
 Quae dulcem curis miscet amaritatem.
 Sed totum hoc studium luctu fraterna mihi mors
 Abstulit. O misero frater ademte mihi. 20
 Tu mea, tu moriens fregisti commoda, frater:

Reg. at in exemplari Bibl. Leid. totus versus legitur sic: *Munera Musarumque hinc petis hinc Veneris.* V. 12. *hospitis* testabat Schraderus. sed cf. v. 68. V. 13. *Aspice* in quibusdam: saepe enim in *aspicere* et *accipere* peccarunt librarii, vid. Nic. Heins. ad Claudian. in Eutrop. I, v. 485. et Brouckhusius ad Propert. II, 13, 29. *qui* in uno Mediolanensi. *quid* Nannius. *quam* laudat Crinitus in vita Catulli. *verser* in alio Mediolanensi et Bodleiano. V. 20. *Abstulit* dedit ex vetere, ut ait, scriptura Scaliger; sed nostram lectionem auctoritate et consensu MSS. octo et viginti et editt. ante Scaligerum excusarum confirmavit Santenius.

lecto deserto. sic cubile desertum
 v. 29.

V. 12. *Hospitis officium*, quod hospes ab hospite ex hospitii iure exigere potest; ergo non amicitiae tantum, sed hospitii quoque vinculo Noster cum Manlio coniunctus fuit.

V. 13. *Queis m. fort. fl. ipse* nota et elegans fortunae adversae imago, maris impetuosus instar corripientis et varagine sua absorbentis miseros. Statius comparat Horat. Epist. I, 2, 22.

V. 14. *dona beata*, qualia non nisi a beatis, b. e. secunda fortuna utentibus, peti debent.

V. 15 - 16. Expende ornatum vulgaris sententiae: cum adhuc essem adolescens. *Vestis pura*

est toga virilis, ita vocata, quia tota alba fuit, quam, deposita praetexta, snmere fere solebant adolescentes anno aetatis decimo sexto, ut in vulgus notum est. Ad vers. minorem illustrandum varia ex graecis scriptoribus exempla congestit Statius.

V. 18. *Quae d. c. m. a. cf.* quae in hanc sententiam notavimus supra ad Carm. LXIV. v. 95.

V. 19. *Luctu fraterna mors abst.* exquisitiore forma pro: luctus fraternae mortis.

V. 21. Nostrum ante oculos habuit Lotichius Lib. III. Eleg. 6, v. 39, 40. *Tu studium lususque meos, tu gaudia vitae Omnia fregisti morte, Stibare, tua.*

Tecum una tota est nostra sepulta domus:
 Omnia tecum una perierunt gaudia nostra,
 Quae tuus in vita dulcis alebat amor.
 Quotius ego interitu tota de mente fugavi 25
 Haec studia, atque omnes delicias animi.
 Quare, quod scribis: *Veronae turpe Catullo*
Esse, quod hic quisquis de meliore nota
Frigida deserto tepefecit membra cubili:
 Id, Manli, non est turpe; magis miserum est. 30

V. 27. *quae scribis* in uno Voss. V. 28. *quisque* in Cod. Leid. n. 13. *quisquam* dedit Maretus. In fine versus Excerpta Perrei addunt *est*. V. 30. *tepefiunt* in quibusdam. *tepefiant* in optimo libro Vossii, unde Schraderus faciebat *tepefiat*, nimirum quoad membra. *tepefactat* in

V. 22. Tecum omne simul, quo domus nostra nitebatur, sepultum est praesidium, omnis gentis nostrae honor extinctus, omnis a consanguinitate nobis parva felicitas sublata est; quam graviter ad miserationem movendam!

V. 23. *Omnia - nostra* Hunc versum uno tantum mutato verbo suum fecit Lotichius hcl. I, v. 32. *Omnia tecum una fugerunt gaudia nostra*.

V. 24. *Quae tuus in vita etc.* In hanc sententiam Eldickius comparat Euripid. Alcest. v. 345. *Ὡς γὰρ πῶς τίς ποτε ἔσθ' αὖτις σῆμα*.

V. 27-30. Sensus est: Quare, quod scribis, turpitudini esse Catullo, Veronae iam commoranti, quod Romae (*hic*) quilibet nobilior vel beatior frigida in cubili deserto membra fovere, h. e. cum puella a Catullo deserta consensere solet, id, Manli, non turpe magis, quam miserum est, (quia causa deserti et intermissi amoris fuit gravis dolor et

luctus.) - Ponit nimirum posita ipsa verba, quibus Manlius in missa ad se de hac re epistola usus fuerat; unde facile intelligitur, cur in versu 28. *hic* et v. 29. *tepefecit* (h. e. tepefacere solet) scripserit. Quod quidem, ut statim in lectorum oculos incurreret, alia literarum forma hunc locum excudendum curavi. - *quisquis*, nisi in fine versus additur *est*, iam pro *quisque*, quilibet positum est. et sic *quisquis* pro *quisque* apud ipsum Cicronem occurrit ad Div. VI, 1. Nam etsi, quocumque in loco *quisquis* est, idem est ei sensus; eodem modo *quidquid* pro *quidque* in Oratione pro Cluentio c. 19. ut *quidquid* ego apprehenderam. et Livius XXXVIII, 27. §. 13. *generosum in sua quidquid seculi gignitur*. Hinc quoque fortasse explicari potest conclusus ille locus Virgilianus Eclog. III, 103. 110: *Et vitula tu dignus, et hic: et quisquis amores Aut metuet dulces, aut*

Ignoscas igitur, si, quae mihi luctus ademit,

Haec tibi non tribuo munera, quum nequeo.

Nam, quod scriptorum non magna est copia apud me,

Hoc fit, quod Romae vivimus: illa domus;

Illa mihi sedes, illic mea carpitur aetas: 35

Huc una ex multis capsula me sequitur.

Quod cum ita sit, nolim statuas, nos mente maligna

Id facere, aut animo non satis ingenuo;

Quod tibi non utriusque petiti copia facta est:

Excerptis Franc. Cacciae. placet haec lectio prae ceteris. V. 32. *Ex quona nequeo*, quod in Codice quodam et editione vetusta invenerat, fecit Heinsius quon nequeo, parum commode. V. 34. *quam Romae* in Collationibus et Excerptis quorundam. V. 35. *mihi*, quod pro *mea* in editione Ald. 1502 inductum fuerat, iam ab aliis reiectum est. V. 36. *e* in nonnullis. V. 37. *me* pro *nos* in edit. Ald. 1502, unde et aliis repetitum est; sed *nos* tuerentur omnes MSS. et edd. antiquissimae, quibus usus est Santenius. V. 39. *petiti* ex coniectura Purthenii, quem plures secuti sunt, nam eiusmodi aliquid flagitat fere utriusque. — *Quod tibi non prius usque petenti* parum feliciter tentat Heinsius. pro *facta est* legitur in quibusdam libris MSS. *posta est*, quod recepit Vossius. alios corruptas lectiones recensuit Santenius, ex quibus vix extrices lectionem nostram

experietur amarus. Dubitat quidem adhuc de huius loci integritate Summus Heynius, nec unquam commodum et rationibus grammaticis consentaneum sensum inde elici posse existimat; et sane, ut nunc leguntur verba, inextricabili laborant difficultate. Sed omnis difficultas tolli posse mihi videtur mutata copula et ante *quisquis* in *sic*, et pro *metuet* et *experietur* recepta lectione, quae est in edit. Venet. *metuat* et *experiat*, hoc sensu: uterque dignus est, qui positum pretium, vitulam, accipiat; *sic* (vestro exemplo) *quisquis* (quisque, quilibet alius) aut metui in felici, aut amari in infelici amore canendo

exprimat; utrumque autem ab utroque pastore alternis expressum est.

V. 34. *Hoc fit, quod Romae vivimus*, causa est ea, quod proprium mihi domicilium Romae est, ubi omnis nostra servatur suppellex libraria.

V. 36. *Huc*, Roma inde Veronam. — *capsula* librorum et scriptorum theca et receptaculum, unde, qui libros in capsula gestando pueros nobiliores in ludum litterarium euntes sequebantur, dicti sunt *capsarii*. vid. Turneb. ad Sueton. Ner. 36.

V. 39. *utriusque petiti*, (vid. Var. Lect.) utriusque rei, quam a me petisti. cf. v. 10.

Ultro ego deferrem, copia si qua foret.
 Non possum reticere, Deae, qua Manlius in re
 Iuverit, aut quantis iuverit officiis;
 Ne fugiens seclis obliuiscens aetas
 Illius hoc caeca nocte tegat studium.
 Sed dicam vobis. Vos porro dicite multis
 Millibus et facite haec charta loquatur anus.

40

45

*

*

*

praefendam. V. 40. *differrem* male in libris MSS. et edit. vett. V. 41. *quam* pro qua recepit Santenius, quod in plus quam triginta Codd. et multis edit. antiquissimis inuenerat; sed ex meo sensu multo aptius et verius est *qua*, quod in duobus Codd. Suibantis et aliis reperitur, nam rem ipsam, in qua expertus sit Manlii auxilium, Catullus refert. Commentum Scaligeri *Quam me Albius iam ab aliis explosum est*. V. 43. Nec in duabus principibus Venett. et septemdecim Codd. Santenii; sed non raro in scribendis particulis *ne* et *haec* precarunt librarii. VV. DD. quos laudat Drackenborch. ad Liv. I, 10, 3. Tom. I, p. 53. adde Bentlei. ad Horat. Sat. II, 3, 262. V. 46. et *facite* hoc fama loquatur anus volebat Fruterius. pro *charta* perperam in plurimis libris MSS. certa vel *curva*, unde Achilles Statius tentabat *cera*; sed *charta* est in optimo codice olim Ducis de la Valliere, nunc Santenii, et confirmatur imitatione Martialis. XII, 4. *** In plerisque Codd. antiquis hic est lacuna, quae

V. 40. *deferrem* offerrem, ut saepe apud Ciceronem. vide exempla in Ernesti *Clave Cic.* s. v. *deferre*.

V. 41. Eodem tempore, quo poeta Manlii precibus se satisfacere non posse declarat, opportune eius animo obversantur accepta ab eo beneficia. Convertit autem se ad eas deas, h. e. Musas, quibus, ut Theocritus canit, (Idyll. XVI, 1, 2.) cura est, *ἵπνιν ἀνδρίας ἀλὶν ἀνδρίων*, et eorum nomina aeternitati consecraro.

V. 42. *Iuverit* se. me.

V. 43. Ne ulla usquam haec eius de merita oblitteret obliuio; expende, quam egregie poeta

hanc sententiam exornaverit.

V. 45. Novo exemplo poeta iam Musis canendi materiem suggerit, quam alias Musae poetis suggerere solent. Causam huius novitatis repete ab eius dolore, in quo, quas ipse sustinere nequit partes, lepide Musis delegat.

V. 46. *charta loquatur anus*, olim cum *charta* fuerit vetusta, intellige carmina ad posteritatem propaganda; sic *anus* passim adiective ponitur; exempla vide apud Vulpium, cf. supra ad Carm. IX, 4. Expressum hoc esse ex Fragment. Aeschyl. *ὡς λίγα γινώσκω γράμματα* indicavit L'Alckenarius ad Euripid. Phoeniss. v. 103. p. 38. Santenius in hanc

Notescatque magis mortuus, atque magis:
 Ne tenuem texens sublimis aranea telam,
 Deserto in Manli nomine opus faciat. 50
 Nam, mihi quam dederit duplex Amathusia curam,
 Scitis, et in quo me corruerit genere:

in Datiano et octodecim aliis Codd. apud Santenium expleta est sicut *Omnibus et trivis vulgetur fabula passim*, in octo aliis Codd. ceterisque editionibus omnibus: *Omnibus inque locis celebretur fama sepulti*. V. 49. *Neo* reposuit Santenius multorum librorum MSS. et edit. antiquarum auctoritata commotus; mihi oratio postulare videtur *ne*, cf. ad v. 43. V. 50. *In deserto Auli* ex coniectura Marcilii, quam amplexus est Vulp. in nomine *Manli* mirum in modum discrepant MSS. vid. Santenium. V. 51. *Amatutia* in Cod. Saibantis, Vallieriano et secunda Veneta. *Amatuntia* in primo Mediceo et edit. antiquioribus. sed formam *Amathusia* praefert Heinsius ad Ovid. Amor. III, 15, 15, et sic est in omnibus fere edit. Santenii. V. 52. *torruerit* Palatinus membranaceus et Commelinianus apud Santenium, quam lectionem probant Statius, Vulpius et alii. Sed *corruerit* exstat in sex et viginti Codicibus Santenii et omnibus editionibus antiquis, quod sumendum est active pro: prostraverit, pressumdedero; quod quamvis paulo insolentius a Catullo dictum videri possit, idem tamen vim amoris, cui quis succumbit, vel quo quis prosternitur, graviter de-

rem laudat *Toupium* ad Theocritum Tom. II, p. 394.

V. 49 - 50. *Ne tenuem texens sublimis aranea* etc. Nota imago de rebus neglectis et in situ et squalore iacentibus. cf. *Brouckhus.* ad Propert. III, 4, 33. et supra ad Carm. XIII, 8. *aranea sublimis* telam suam in sublimioribus locis suspendens. *Des. in Manli nom. opus faciat*; neglectum Manlii nomen, ubi illud scriptum est. *textura* obducit.

V. 51. *duplex Amathusia*. Multiplicem duplex Venus ab interpretibus ad hunc locum nacta est explicationem, quam ita a Catullo vocatam putant, vel, quod sit fallax et dolosa, ut dicitur *duplex Ulysses* apud Horat. Od. I, 6, 7. vel quod ama-

toribus modo propitium modo iratam se praebet; vel quod Catullum ad duas puellas amandas pellexerit: vel quod Catullus utriusque sexus amore flagraverit: vel quod gemina sit Venus; *vulgaris et domestica* et *coelestis superstitis*: vel quod Veneris tam maris, quam lemnae effigies barbata in Amathunte culta fuerit, ad quam poeta respexisse videri possit. - Mihi quidem ideo iam Amathusia dicta a Catullo videtur *duplex*, quod dea in puellae, quam deperibat Noster, amore, non ipsi uni tantum, sed alii simul favebat, h. e. quod eandem, quam amabat, cum alio coniunxerat; cf. v. 135 et 146. et sic *duplex* habet fere notionem fallaciae.

V. 52. *in quo genere*, in quam gravi amoris genere; quale est

CATUL. Carm.

N n

Cum tantum arderem, quantum Trinacria rupes,
 Lymphaque in Oetaeis Malia Thermopylis;
 Moesta neque assiduo tabescere lumina fletu 55
 Cessarent, tristique imbre madere genae.
 Qualis in aërii pellucens vertice montis
 Rivus muscoso prosilit e lapide:

scribit; huc pertinet locus Horatii Od. I, 19, 9. *In me tota ruens Venus*. quid? si ad hoc exemplum una transposita vocula versus legatur sic: *Scitis et in me quo corruerit genere*. Quod si autem ex norma Criticorum lectio difficilior praeferri debet facilliori, iam ex hoc ratione verior habenda est lectio *corruerit*; nec me movet, quod *torruerit* magis conveniat versus sequenti, ut observat Turnebus in *Advers.* XVI, cap. 1, cum et nostra lectione bene nexus constet. *corpuerit* pro *corripuerit* coniecit Marklandus in notis ineditis apud Santenium. *torruerit cinere* vult Heinsius. in qua me *torruerit Venere* ingeniose emendat Schraderus, modo in versu maiori *Amathusia* non praecederet. V. 54. Pro *Lympha* in uno Vaticano *Fada* haud dubie ex interpretatione. pro *Oetaeis* varia in variis libris offeruntur lectionum monstra; vid. Santen. Eodem modo libri variant in *Malia*, quae lectio certe post Parthenium non impuguari debebat. vid. not. *Lamia* tentabat Taurinus. Sed Vossius importavit *Dandia*, merito hoc nomine iam reprobatus ab Hemsterhusio ad Lucian. T. I, p. 112. V. 55. nec in tribus libris Santenii. V. 58. *a lapide* in Datii

illud, ubi ab alio simul amatur puella – me corruerit vid. *Var. Lect.*

V. 53. *Trinacria rupes* Aetna in *Sicilia*, quam antiquis a tribus promontoriis, (quae Graecis *Ἰσθμὸς*,) Peloro, Pachyno et Lilybaeo dictam esse *Trinacriam*, in vulgus notam est. *Trinacria Aetna* Virgil. *Aen.* III, 554. ceterum luxurians poetarum ingenium saepius flammam amoris cum ignibus Aetnaeis comparat. Sic Ovid. *Rem. Amor.* v. 491. *Quamvis infelix media torrebereis Aetna, Frigidior glacie fac videre tuae*, alia exempla dant Statius et Vulpus.

V. 54. *Sensus*: et quantum ardent thermae s. aquae calidae in Thermopylis. – Huius aquae

calidae fontes Herculi dicati fuerunt in ipsis Thermopylarum, inde sic dictarum. faucibus sive ingressu, quae a superimpendente illis monte Oeta vocantur *Oetaeae*; ipsa aqua autem dicitur *Malia* ab adiacente regione *Maliensi*, quae sinum *Maliacum* ad Orientem habet. Fusc et erudite hanc rem examinavit Santenius, quem vide.

V. 57. seqq. Hanc elegantissimam cum rivo comparisonem male ad lacrymarum imbrem trahit Muretus, quem cum aliis secuti sunt Vulpus et Santenius, qui loca plane huc non pertinentia in hanc rem ex Homero laudant; nexus institutae comparisonis aperte est hic: quale levamen aestatis tempore lasso et

Qui cum de prona praeceps est valle volutus,
 Per medium densi transit iter populi, 60
 Dulce viatori lasso in sudore levamen,
 Cum gravis exustos aestus hiulcat agros:
 Ac veluti nigro iactatis turbine nautis
 Lenius adspirans aura secunda venit,
 Iam prece Pollucis, iam Castoris implorata: 65
 Tale fuit nobis Manlius auxilium.

codice; sed nemo non praeferebat *e lapide*. V. 59. *de prono colle* suspi-
 cabatur olim Santenius. V. 61. *hasso viatori*, quod vitiose in Cold.
 legitur, non dubitavit in fidem suam recipere Vossius. V. 63. *Hic*
 in omnibus fere MSS. Santenii: in tribus *haec*; sed res ipsa flagitat
Ac. V. 64. *Leniter* in Datii Cod. m. pr. et Riccard. apud. Sant.
 V. 65. In hoc emendando versu valde laborarunt interpretes, sed sine
 necessitate. vid. not. *Iam prece Pollucis, iam Castoris implorante* refu-
 git Vossius. *Iam face Pollucis, iam Castoris implorata* Anonymus apud

sudanti viatori est dulcis rivus,
 et quale solacium venti secundi
 afflatus nautis tempestate iactatis
 praebet, tale mihi in amore meo
 Manlii fuit auxilium. — *pelluceus*
 limpidus. Vulpus in hac voce
 arguitur.

V. 60. *Per medium densi*
transit iter pop. per median
 viam, quam celebrat et frequen-
 tat populus.

V. 61. *Eldichius* bene cum
 Nostro comparat locum *Anytae*
 VII, 3 in *Analectis Vett. Poet.*
 Graec. Brunckii Tom. I, p. 198.
 Πόδας τ' ἐν κρητὶ φυχρὸν εἰς δὲ γὰρ
 ἰσχυρὸν Ἀρκαυὸν ἐν Σιγυρῇ ἀνέστη τὴν
 ῥόδον. Similiter quoque Oppianus
 Cyneg. II, 39: Ὑψηλὸν δ' ἐξ ἄντροιο
 ἐκχέοντες ἔρριπον ἕδωρ Οἶον κρητὸν
 ποτὶν, γλυκύν τε λευκόν. Iuprimis
 hic pertinet Epigramma Ascle-
 piadis XX, in *Analectis Vett.*
 Poet. Graec. Brunckii Tom. I,
 p. 205.

V. 64. Praeivit in hac com-

paratione, ut Santenius monuit,
 Hom. Iliad. VII, v. 4-7. ὅτε δὲ
 Διὸς νόστροιο ἰδδμήνοιο Πάρος Οἶον
 ἔειπε ἀνέμωσιν ἐνέειρε δάκρυα Πάρος
 Πάριοντος, ῥαμάνη δ' ἐπὶ γὰρ ἔβροτο.
 Ἄς ἔπει τῷ (Hector et Paris)
 Τρώεσσι ἰδδμήνοιο ποσὶν.

V. 65. *Iam prece P. iam C.*
implor. — *implorata* sc. aura
 secunda, in casu primo. Tur-
 hae, quas in hoc loco excita-
 verunt interpretes, (vid. *Nar.*
Lect.) natae sunt ex male intel-
 lecta voce *implorata*, quam per-
 peram in casu sexto ad *prece*
 retulerunt. Nec vidit hanc frau-
 dem Santenius. — *prece Pollucis*,
 h. e. ad Pollucem. Castor et
 Pollux navigantibus sunt dii σω-
 τήρις, ut notum. cf. supra ad
 Carm. IV, 27. — *iam* in summo
 periculi discrimine; quo sensu
 eleganter haec particula a poetis
 repeti solet.

V. 66. Similiter Euripides,
 quem laudat Vulpus, Orest.

Is clausum lato patefecit limite campum,
 Isque domum nobis, isque dedit dominam:
 Ad quam communes exerceremus amores,
 Quo mea se molli candida Diva pede
 Intulit, et trito fulgentem in limine plantam
 Innixa, arguta constitit in solea:
 Coniugis ut quondam flagrans advenit amore,
 Protesilaëam Laodamia domum

70

Santenius. *Iamque ope* Eldickius. V. 67. Quam turpiter librarii aberraverint in voce *clausum*, vid. apud Santenium. V. 72. *constituit solea* in Codicibus fere omnibus et editi. antiquis. Sed dignior Catullo est nostra lectio, ab Aldo iam revocata et auctoritate aliquot praestantissimorum Codd. apud Santenium probata. pro *arguta* Lipsius in Cod. aliquo deprehendit *angusta*. V. 73. *amorem* male in decem MSS. Sant.

v. 725. — — κίχης ἐν κούρῃ ἀνέβη,
 ἡπλοτέρῃ γυναικὶ κακώτερον ἰσχυρότερῃ.

V. 67. Sensus: Is viam, qua libere et sine impedimento percipere nunc possum amoris fructum hucusque mihi interceptum, patefecit. Elegans imago ab iis translata, qui ex locis angustis et interseptis in apertam planitiem deferuntur.

V. 69. *Ad quam*, in cuius amplexibus, Santenius *quam* ad *domum* refert, sed tum haud dubie Catullus scripsisset in *qua*. — *communes* mutuos.

V. 70. *Quo* refer ad *domum*. — *molli pede* molliter et delicate posito. Sic *mollia brachia* apud Ovid. Arte Am. I, 595 in re saltatoria de iis, quae cum arte et gratia moventur. *molliter ire* est apud Propert. II, 12, 24, ubi Vulpio laudatur Incertus poeta ex Anthol. I, c. 67. Αἰνέσις, «ἥτις κτλ» ἵππων ἰσχυρότερον. Haud exigua autem apud veteres pulchritudinis laus in molliori incessu ponebatur. cf. Vulp.

V. 71. *fulgentem* ab externo ornatu; intelligere cum Vulpio possumus aurea viacula.

V. 72. *Innixa*. Similis est, quem laudant, locus Propertii II, 22, 4: *Prosilit in laxa nixa pedem solea*. cf. Ovid. Amor. III, 1, 31. et ibi *Burmannum*. — *arguta*, h. e. exigua et concinna. Commode in haec rem laudat Vulpus Virg. Georg. III, 80. *argutum* equi caput, h. e. exiguum et venustum. — Alii *argutam soleam* explicant de stridula, crepitum et stridorem inter ambulandum edente, sed displicet iam haec subiecta notio, nec apud veteres solearum stridor ad deliciarum genus pertinuisset videtur. *Soleae* autem mulierum et hominum delicatarum sunt *calcei*, unde *soleae muliebres* apud Ciceronem Clodio et Verri obiciuntur. Har. Resp. 21. Plura de *soleis* vid. apud Balduinum de *calceo antiquo* c. XI.

V. 74. *Laodamia*. «*Ea uxor*

Inceptam frustra, nondum cum sanguine sacro 75

Hostia coelestes pacificasset heros.

Nil mihi tam valde placeat, Rhamnusia virgo,

Quod temere invitis suscipiatur heris.

Quam ieiuna pium desideret ara cruorem,

V. 75. pro *Inceptam* Codd. apud Sent. offerunt vel *Incepta* et vel *Incepta* ut vel *Accepta* et, et unus Vossii *Inceptum*. Eldickius coniecitbat *Incessam*. V. 76. *concediasset* in nonnullis Codd. et edit. sed in plurimis *pacificas-* set. V. 77. iam pro *tam* in Excerptis Perrei ex solemnibus harum particu- larum confusione. vid. Heins. ad Ovid. Heroid. III, 67. et Brouckhus. ad Propert. II, 7, 1 et 37. *valida* pro *valde* in nonnullis Codd. V. 79. *de-*

Protesilai fuit, quae quum mar- itum suum primum ex omnibus Graecis in bello Troiano ab He- ctore interfectum esse audisset, nimio illius desiderio contabuit. Sunt, qui dicant, viri umbram ei se in somnis obtulisse, inque illius complexibus ipsam emor- tuam. Alii, obtinuisse Protesilaum, ut ex inferis, ad visendam uxorem, reverteretur: cumque eam reperisset adiacentem ima- gunculae, qua viri mortui vul- tum exprimendum curaverat, petiisse, ut ne sibi amplius superstes esse vellet: tum ipsam, acta per pectus hasta, sibi mor- tem attulisse. Quod autem tam brevi tempore, marito suo frui, ipsi licuerit, Catullus deorum iram in causa fuisse dicit, quibus ante nuptias sacra rite perpe- trata non forent. Muret. cf. Lucian. DD. M. XXIII, Ovid. Epist. XIII, et Hygin. Fab. CIII et CIV.

V. 75. *Inceptam frustra*, in- choatam frustra, h. e. imperfec- tam, ut vocat Val. Flaccus VI, 659. ubi nimirum nova nupta mox post nuptias sit vidua. *δῖον* *ἱερὸν* vocat Homerus de hac ipsa Protesilai domo loquens II,

v. 701. vid. inprimis Hemste- rhus. ad Lucian. Tom. I, p. 410. adde Potteri Archaeol. Graec. T. II, lib. IV, c. 11. Haec per- tinet Diodori Iun. Epigramma IX. in Analectis Vett. Poët. Graec. Brunckii Tom. II, p. 187. *ἱερὸν δὲ δῖον ἐστὶ, καὶ ἡγῆται νεμεσίου λίσσας Κῦρος, δεινὸν, δῖον αὖτις ἱερὸν ἄλδον.* Sic incepti Hymenaei de primo coniugii tempore dicun- tur Virg. Aen. IV, 316.

V. 76. *Hostia* intellige sacra, *εὐχέριον, γαμήλιον, εὐχέριον*, quae ante nuptias rite institui sole- bant; vid. Potteri Archaeol. Gr. T. II, lib. IV, c. 11. inprimis, quem laudat Santenius, *Rhyn- kenianum* ad Timaeum sub voce *εὐχέριον*.

V. 77 - 78. *Rhamnusia virgo.* cf. supra ad Carm. LXIV, 396. et ad Carmen L, 20. - *invitis heris* *ἰσχυρὸν θεῶν. heri, dii*, paulo ante plenius dicuntur *coelestes*. Sententiae respondet notissimus ille locus Virgil. Aen. II, 402: *Hec nihil invitis fas quemquam fidere divi!* ubi cf. *Cerdanus*.

V. 79. *Quam ici. p. desid. ara cruorem*, pro vulgari: quam si- tiens sit ara hostiarum sanguinis.

Docta est amisso Laodamia viro ; 80
 Coniugis ante coacta novi dimittere collum,
 Quam veniens una atque altera rursus hiems
 Noctibus in longis avidum saturasset amorem,
 Posset ut abrupto vivere coniugio:
 Quod scibant Parcae non longo tempore abesse , 85
 Si miles muros isset ad Iliacos.
 Nam tum Helenae raptu primores Argiuorum
 Coeperat ad sese Troia ciere viros:
 Troia nefas , commune sepulcrum Europae Asiaeque ,

ficeret male in multis, defileret in uno Voss. et edit. Rheg. sic particulae *Quod* et *Quam* in hoc et superiori versu mirum in modum turbatae sunt. vid. Santen. V. 81. *novum* in tredecim Codd. apud Santenium. V. 84. *Posset* et in Cod. Datiano. Sic in quovis scriptore confusarum particularum ut et et exempla exstant, Liviana collegit *Drakenborch.* ad Liv. Tom. III, p. 409. cf. VV. DD. quos laudat Idem ad Sil. Ital. V, 217. *Posset ab inrupto* ex uno Cod. protulit at pro ingenio suo probavit Vossius. V. 85. *abisse* in sexdecim Codicibus et duobus primis Venett. apud Santenium. in aliis *abesse*, quod pleraeque editt. tenent; saepissime enim inter se confusa sunt a librariis *abesse* et *abisse*, ut multis exemplis docet *Drakenborch.* ad Liv. XXVII, 44. §. 3. Tom. IV, p. 130. cf. et alios ibi laudatos poetarum interpretes. *adesse* pro *adfuturum* aequo poëtae iure legi posse putat Santenius. *Quod scibant Parcae non longe tempus abesse* coniecit Schraderus. V. 89. *Asiae Europaeque* praetulit Santenius, plurimorum Codd. auctoritate commotus; sed in novem MSS. apud eundem et omnibus fere editionibus antiquis est: *Europae Asiaeque*,

V. 81. *Coniugis novi collum* significanter atque ornate pro: *novum coniugem*.

V. 82. *veniens rursus rediens*.

V. 85, 86. Sensus est: Quod quidem triste fatum novi Laodamiae dirumpendi coniugii brevi tempore, cum Protesilaus ad bellum Troianum profectus esset impletum iri, Parcae non ignorabant.

V. 87. *primores Argivorum*. cf. supra ad Catm. LXIV, 4.

V. 88. *Troia nefas*. Sustuli

parenthesin, qua vox *nefas*, quae cum *Troia* iungi debet, in plurimis editionibus exhiberi solet. *Troia nefas* est nefaria, nefanda. Plane ita *nefas Helena* pro *nefaria* dicitur a Virgilio Aen. II, 585. et sic *Cleopatra nefas* Aen. VIII, 688. *Europae Asiaeque* cf. Stat.

V. 89. *acerba cinis* genere feminino passim apud optimos scriptores. exempla vid. apud *Burm annum* Sec. ad Anthol. T. II, p. 32.

Troia virum et virtutum omnium acerba cinis; 90
 Quae nempe et nostro letum miserabile fratri
 Attulit: hei misero frater adempte mihi!
 Hei misero fratri iucundum lumen ademptum:
 Tecum una tota est nostra sepulta domus:
 Omnia tecum una perierunt gaudia nostra, 95
 Quae tuus in vita dulcis alebat amor.
 Quem nunc tam longe non inter nota sepulcra,
 Nec prope cognatos compositum cineres,
 Sed Troia obscena, Troia infelice sepultum

V. 91. Mira est, quibus in variis libris hic versus incedit, formarum varietas, quae omnes ac singulae nec appingi sine molestia, nec lustrari sine taedio possunt; ex harum poliores: *Quae nuper nostro Passeratius; Quae nunc et nostro Marcellius; Quae, ve, ter nostro Scaliger in priorum recensione; Quae, (ve te) nostro in posteriore; Quae, vae, vae, et nostro commodissime Raphelengius; Quacumque et id nostro Vossius, cui adhaeret Vulpis; Vae mihi, quae et, vel: Quaeque etiam id Heinaius, cuius posteriorem emendationem recepit Santeninus. Varios librorum errores, e quibus vix elici potest sana lectio, vide apud Santenium. Ego dedi vulgatam lectionem in plurimis edit. post Aldum repetitam, et facilitate sua se commendantem. V. 94. *Tecum una nostra est tota in uno libro MS. Vossii, unde ille: Tecum cum nostra est tota sepulta domus. V. 97. pro Quem in plerisque Codd. Quae, nuda in nonnullis factum est Quae. V. 98. Non in uno Voss. V. 99. sepulchrum male in quibusdam**

V. 91. Fraternalis mortis recordatione, quam refrebat Troiae cogitatio, iterum poeta acripuit. cf. supra ad Carm. LV, 5. seqq.

V. 93. Diligam in hoc versu animadvertit Passeratius, cum *iucundum lumen ademptum* tam ad mortuum quam ad superstitem fratrem referri liceat. nimis acute!

V. 97. *nota sepulcra patria*, avita, *extrema patria*. vid. Santen.

V. 98. *compositum*, componi, *construere*, proprie dicuntur cineres atque ossa, cum, vasculis suis inclusa, in monumentum condantur; deinde de toto su-

nebris apparatu singulisque eius partibus hoc verbum usurpatur. vid. Heyne ad Tibull. III, 2, 26. et Kirchmannus de Funeribus Romanorum III, c. 8.

V. 99. *Troia obscena* abominanda, detestabilis. sic *fames obscena* apud Virg. Aen. III, 367. *omina obscena* apud Cic. Pro Domo c. 55. *ostentum obscenum* Sueton. Galba c. 4. *obscenae flammae* Ovid. Met. IX, 508. nimirum res dicuntur *obscenae*, quas non sine horrore quodam cogitare possumus. Qui *Troiam obscenam* de inauspicato condita interpretantur, paulo altius rem repetunt.

Detinet extremo terra aliena solo. 100
 Ad quam tum properans fertur simul undique pubes
 Graeca penetrales deseruisse focos:
 Ne Paris abducta gavisus libera moecha
 Otia pacato degeret in thalamo.
 Quo tibi tum casu, pulcherrima Laodamia, 105
 Ereptum est vita dulcius atque anima
 Coniugium; tanto te absorbens vortice amoris
 Aestus in abruptum detulerat barathrum;
 Quale ferunt Graii Pheneum prope Cylleneum
 Siccare emulsa pingue palude solum; 110

Codd. et editi. V. 100. *extremo* in quibusdam Santenii; sed recte idem vindicat *extremo*. De confusione vocum *externus* et *extremus* praeter Brouckhusium ad Propert. II, 13, 48. quem laudavit Santenius, vide, quibus testimonium denunciat Draakenborch. ad Sil. Ital. IX, 209. V. 101. *fertur unde undique pubes* primus Raphelengius, ex Lipsii, ut putat Santenius, conjectura, quem secuti sunt alii; sed multorum Codd. auctoritate *simul undique* tuetur Santenius, quem vide, qui et alias corruptas lectiones recenset. *fertur lecta undique pubes* non male tentat Eldickius. V. 102. *deus* pro *focos* probat Vossius et Davisius ad Cic. Nat. Deor. II, 27. sed plurimi Codd. stant pro *focos*. V. 103. *Nec* vitiose in tredecim Codd. *Sauteuii*; *Neu* in Commeliniano et Beluziano, quod ferri potest. V. 108. *depularat* ingeniose Heinias. V. 109. In plurimis Codd. sine aspiratione *Peneium* vel *Peneum* — errores librariorum in voce *Cylleneum* vide apud Sant. multi tamen libri MSS. genuinam lectionem *Cylleneum* servant. *Peneum* propter amoenum tentabat Parthenius, quem nonnulli secuti sunt. V. 110. *Siccari* in omnibus Codd. et

V. 100. *Detinet servitum*, vide de hac voce Observatt. Miscell. Tom. I, p. 15. — *extremo*, longe remoto, nisi de littore, quo frater Catulli sepultus fuit, (cf. supra Carin. LXV, 7.) cum Vulpio cogitare malis.

V. 102. *penetrales*, quia foci in interiore aedium parte erant. *Eldickius* cum hoc loco comparat Bionem Idyll. XV, 9. seqq.

V. 107 — 112. *Coniugium* pro coniuge, ut apud Virgil. Aen. II, 579. Propert. III, 13. 20. et

passim. Sic *servitium* pro servo et *latrocinium* pro latrone apud Ciceronem. — *tanto te absorbens* etc. Sensus et nexus totius loci est hic: Amor enim tuus erga Protesilaum tam profundus fuit, quam profundum fuisse dicitur illud barathrum, quod ab Hercule olim in imo monte excisum agros prope urbem Pheneum aquis paludosis purgasse Graeci perhibent — Graphice igitur describit poeta, quem Graeci dicunt *Πάνος ἵππου*, iam videamus

Quod quondam caesis montis fodisse medullis
 Audit falsiparens Amphitryoniades:
 Tempore quo certa Stympalia monstra sagitta

editt. pro quo olim iam *siccare* legendum esse suspicabar; barathrum enim non siccator, sed siccata paludosa loca. vid. not. nunc video ex nota Santenii, idem in mentem venisse Schraderi Emendat. p. 17. non dubitavi autem apertum vitium tollere et lectionem, quam ipsa res flagitat, in textum recipere. Pro *pingue* idem Schraderus malebat *putre*. V. 111. *fuisse* perperam in Leidensi et uno Saibantis. V. 112. *Audet* in omnibus fere MSS. et editionibus antiquioribus, quod explicant: *audet, ausus est*. — *fodisse* autem in versu maiori pro *fodere* sumunt; quod quam durum sit, quilibet facile sentit. *ausus* exhibeat editt. Gryph. Muret. et aliae. Equidem iuvenis adhuc, cum primum in hunc locum incidissem, iam tam pro *Audet* repocendum esse conieceram *audis*; quamvis hic verbi usus non satis poeta dignus mihi videbatur; sed nuoc eo minus de huius emendationis necessitate dubito, cum eandem a tribus aliis, a Palmserio in Spicil. p. 716. ab Anonymo quodam in exemplari Gronoviano et

de singulis. *tanto te refer eo*, quod coniux ei vita et anima dulcior fuit. *barathrum* proprie de profundo illo apud Athenas loco subterraneo, in quem praecipitabant scelerati; deinde de qualibet immensa voragine. — *Opportune* cum hac amoris in altam voraginem detrudentis miseros descriptione comparat Vulpinus Fragmentum Anacreontis, quod exstat apud Hephaest. p. 40. et in editt. Fischeri p. 26. p. 1. *Εὐχόμενος ἔλεον ἐν χαράδρῳ*. — *Quale* sc. barathrum Graeci ferunt *siccare* h. e. exsiccare; purgare, (non *siccari*, vide *Var. Lect.* nam sic scribi quoque debebat. *Quali pingue solum* (lutosum) *emulsa palude* (exhausta et derivata palude in barathrum) *Pheneum prope Cylleneum*. Erat *Pheneum* vel *Pheneus* prisca urbs Arcadiae (Homeri Ilias II, 605.) in monte Cyllene sita. — *Audit fertur* (vid. *Var. Lect.*) *falsiparens*, *ψευδοπαρῆς*, quia falso Am-

phitronis proles habebatur Hercules, cum verus eius pater esset Iupiter. — Omnem rem illustrat locus Pausaniae in Arcadicis VIII, c. 14. qui tradit *Herculem Tirynte ab Eurystheo pulsum Pheneum se recepisse; cumque Olbius amnis immodica eluvione Pheneaticum agrum obsidione teneret, fossam duxisse studio-rum LX. sub vicinos montes excurrentem, in quam paludes defluerent*. Vulp.

V. 113. *Stympalia monstra*. De monstris illis volueribus, ab Hercule in Arcadia occisis, locus classicus est apud Pausaniam in Arcadicis lib. VIII, 22, e quo, quae huc praecipue spectant, adscribam: *ὅτε δὲ τὴν ὕδατος ἐν Στυγῇ γὰρ κατὰ τὴν λίαν ἔρριπτο καὶ ἀρ-θροῦστος ἐν αὐτῇ τραχέως. ταύτας κατετάριοντο τὰς ἔρριπτο ἀρκαδίας λίαναι*. etc. cf. Santen. — *certa*, non aberrante a scopo. Sic passim *certus* de arcu, nervo, ictu, *hasta*, *dextra* etc.

CATUL. Carm.

O o

Perculit, imperio deterioris heri:
 Pluribus ut coeli tereretur ianua Divis, 115
 Hebe nec longa virginitate foret.
 Sed tuus altus amor barathro fuit altior illo,
 Qui tunc indomitam ferre iugum docuit.

nuperrime a Santenio propositam videam; qua quidem in textum recepta consulere latinitati, quae illum flagitat, malui, quam superstitione librorum erroribus adherere. V. 114. *perculit* in plurimis Codd. sic saepe apud Livium *perculi* et *peruli* commutantur librarii. vid. Drackeborch. ad Livium Tom. IV, p. 949. V. 118. Mirum, quantum libri veteres in hoc versu variant. *Qui divum domitum* in plurimis codicibus apud Santenium. *Qui divum dominos* in Vatican. *Qui tuum domitum* in septemdecim Codd. Santenii et editione Rheg. *Qui divum domitum* in Codice Corv. et Lambin. et editt. Viceut. et Brix. *Qui tum* in Bodleiano et Hamb. *Quique divum* in Commeliniano et Baluz. *Quique tuum dominum* in altero Sant. *Quis* in Leid. *Quod divum dominum* Ald. *Quod divum domitum* Scalig. et Rapheleng. explicant nimirum interpretes *divum* de Hercule, qui, ut Vulpus ex Athenaeo l. XIII, p. 603. docet: Eurysthei amore irretitus atque ita domitus sit. *Qui te non domitum* exhibent Guarinus et Excerpta Ruhnkenii. *Quod domini dominum* in Variatibus Latini Latini. *Qui tunc te indomitum* in margine Cod. Dat. Haec igitur lectionis varietas incitavit emendandi studium; Franc. Puccius quidem tentabat: *Qui dirum*: Achilles Statius: *Qui tantum indomitam*: Pruterius: *Qui nondum domitam*: Vossius: *Qui in vita indomitum*: Heinsius: *Qui te adeo dominum*: Anonymus quidam: (quem Dorvillium esse suspicatur Sentenius) *Qui invitam dominam*: Schraderus: *Qui tauri indomitam*: Eldickius tandem totum versum sic refugit: *Qui vivam in domini te ire rogum docuit*. pro *docuit* in Mediolanensi est *docuit* ex solempni librariorum in his verbis aberratione. vid. Burmann. ad Ovid. Metam. III, 10, 48. et Trist. I, 6, 26. in Vossiano *domuit*, in Baluziano et Palatino *potuit*. nos dedimus fecitorem, quae videbatur accommodatissima, a Corradino propositam et in editt. Gotting.

V. 114. *deterioris heri*, Eurysthei, qui ab ipso Hercule apud Homerum Odyss. XI, 620. dicitur *χείρονος* — De fatali necessitate, ex qua Hercules Eurysthei imperio subiectus fuit, lege Hom. Il. XIX, 98. seqq.

V. 115. *Pluribus ut coeli etc.* ut ob facta praeclara in numerum deorum reciperetur, ut *interisset* (Horat. Od. IV, 8, 30.) *optatis Iovis epulis*. — *ianua*

coeli ut *limen* vel *limes coeli*. cf. supra ad Carm. LXVI, 53.

V. 116. *Hebe nec longa virg. foret*, et cum Hebe, ne vetula virgo fieret, iniret coniugium; quod quidem ipso recepti inter deos herois vita designari solet. cf. Virg. Ecl. IV, v. ult. Homer. Odyss. XI, 601, 2: — *ἡβη* (Hercules) *δὲ μὴ ἄνδράρην θύειν* *τίποινα*, ἢ *βελή*; καὶ ἔγν' αὐδὲν ποτὶ ἢ 370

Nam neque tam carum confecto aetate parenti

Una caput seri gnata nepotis alit:

120

Qui! cum divitiis vix tandem inventus avilis

Nomen testatas intulit in tabulas,

Impia derisi gentilis gaudia tollens,

Suscitat a cano vulturium capite.

et Bipont. exhibitam. V. 121. *Qui cum in divitiis male coniecit* Scaliger. V. 122. *ceratas vult* Schraderus. *detulit* edidit Parthenius. V. 123. *Irrita pro impia* male praefert Heinsius. V. 124. *suscitat ab* perperam Scaliger. *capiti* ex Codd. et editionibus princip. revocavit Santenius, ut sit antiqua ablativi forma, in quam rem laudat ille Sanctii Minerv. I, 2, c. 7, p. 197.

V. 117-118. Sensus est: Imo profundus tuus amor, qui te tum adhuc indomitum (virum nondum expertum) maritale iugum ferre docuit, barathro illo adhuc fuit profundior. Sic, puto, egregie omnia cohaerent. Quantum pulveris in versu minori tam explicando quam emendando commotum sit, vide in *Var. Lect.* - *indomita*, innupta, intacta, *καθ' ἑαυτήν* Hom. Odys. VI, 109 et 228, cuius *cervix*, ut cum Horatio loquar, *nondum subacta* et domita est, *iugum ferunt* domitae, h. e. nuptae, virum passae. cf. Horat. Od. II, 5, 1. seqq. et ibi Interpretes.

V. 119. - 120. Venustissima mollissimi Laodamiae erga maritum amoris comparatio! Vix quisquam enim molliori amoris sensu potest affici, quam senex capularis, cui, diu speratus divitiarum heres, dulcissimus nepos ab unica filia natus tandem obtigit. - Statius comparat cum Nostro Pind. Olymp. X, 102. seqq. *caput* inservit periphrasi ut passim. *nepotis seri*, *κατὰ γένος*

avo in extrema vitae aetate deum nati. *una gnata* unica filia. *alit* educat. Conamode laudat Vulpus Hom. II. IX, 478, 79: *Καὶ γὰρ ὅτε, ὅστις πατὴρ ἐν κρήνῃ γόηεν Μένειν, ἐλθέτω, καλίστην ἢν ἀνέσσει.*

V. 122 *testatas in tabulas*, in tabulas testamenti rite confirmati.

V. 123. *impia gaudia*, quae ex impia cupiditate alieni boni, cui quis inhiat, oriuntur. - *derisi elusi, decepti. gentilis*, oriundi ex gente eiusdem nominis. Sic apud Ciceronem Brut. 28. M. Pennus Bruti *gentilis* dicitur, quia uterque e Iuniis. Disertius, qui sint *gentiles*, docet Cicero Top. 6. - *tollens auferens, irrita faciens*.

V. 124. *Suscitat*, abigit, - *vulturium*, rapacem heredipotam. Sic passim *vulturius* de homine rapaci et alieni cupido apud optimos scriptores, v. c. Plauto *Trinumm.* I, 2, 63. *Turpiluricupidum te vocant cives tui. Tum autem sunt alii, qui te vulturium vocant*, ubi cf. Taubmann. - *cano capite* sc. avi sui.

Nec tantum niveo gavis est ulla columbo 125
 Compar: quae multo dicitur improbius
 Oscula mordenti semper decerpere rostro;
 Quamquam praecipue multivola est mulier.
 Sed tu horum magnos vicisti sola furores,
 Ut semel es flavo conciliata viro: 130
 Aut nihil, aut paulo quoi tum concedere digna,

et ibi Perizon. n. 4. V. 125. pro ulla Vossius in libro suo scriptum invenerat *ulla*, unde fecit *pulla*, quia, ut ridicule addit, *pulla columba niveo coniuncta improbius oscula decerpit, quam faciant eundem coloris columbae*. lectionem Vossii amplectitur et confirmat adeo eius interpretationem, exemplo male in hanc rem advocato ex Ovid. Her. XV, 37. Vulpinus. V. 128. *Quantum praecipue* Venet. Ald. Gryph. Muret. *Quam quae* Vossius ex coniectura, accedente Marklaudo et Schradero, sed nostram lectionem tuetur optimorum Codd. auctoritas. vid. Sant. *volgi-vola* pro ingenio suo offert Heinsius. V. 129. *Sed tu harum* Moretus, Raphaeleng. *Sed tu olim inmensa olim magnos* (τις τις μέγας μέγιστος) primus ex codice suo dedit Scaliger, sed in nullo codice apud Sautesium comparet haec lectio, imo in plurimis deprehendit ille *horum*, quod dedimus, vel *eorum*, quod aperte ex *tu* et *horum* conflavit. tu *eorum* in Commeliniano. *Sed tu Chaonios* coniciebat Eldiekus. V. 131. *paulum* in qui-

V. 125. *niveo albo*, vel in universum pulchro; est enim epitheton ornans. Vulpinus cum Vossio suo arguitur. (vid. *Var. Lect.*) — *gavis est* gaudere solet.

V. 126. *Compar columba*, coniux, *εὐχρησ. improbius* ardentius, cupidius. Sic *improbius* amare dicuntur *pauperes* apud Quintil. Decl. XV, sub fine

V. 127. *Oscula mordenti semper dec. rostro*. hinc *columbatim* osculari de dulcissimo osculorum genere. Martialis XII, Epigr. 66, 7: *Amplexa collum, basioque tam longo Blandita, quam sunt nuptiae columbarum*. et libro XI, 105, 9: *Basia me capiunt blandas imitata columbas hinc columbari columbarum more oscula decerpere* apud Senec. Epist. 114. et sic *decer-*

pere pro *osculari* est apud Auctorem Copae v. 38: *Candida formosae decerpens ora puellae*.

V. 128. *multivola*, uno columbo vel marito non contenta. Sed fidelis Laodamia in uno suo Protesilao faciebat delicias. Ergo nec haec comparatio magnitudinem amoris Laodamiae satis exprimit.

V. 129. *Sed tu horum m. etc.* Imo tu sola horum maximum amorem superasti, *horum*, avi et columbae. *sola*, incomparabili plane amoris genere, praeter ceteris mulieribus omnibus.

V. 130. *flavo pulchro*. cf. supra ad Carm. LXIV, 98.

V. 131 — 132. Redit tandem poeta, unde digressus fuerat. Respondere igitur debet hic versus versui 73 et 74, sed, quam-

Lux mea se nostrum contulit in gremium.
 Quam circumcursans hinc illinc saepe Cupido
 Fulgebat crocina candidus in tunica.
 Quae tamen etsi uno non est contenta Catullo, 135
 Rara verecundae furta feremus herae:
 Ne nimium sinus stultorum more molesti.

hustani. tu pro tum in omnibus libris MSS. apud Sant. Eandem lectionem in libris suis invenit Vossius, nec temere illam reiciendam putat. Sed quis hanc barbaram loquendi rationem tu contulit admittat et Catullo obtrudet? tum recte iam in uno Cod. apud Stat. nunc in exemplari bibliothecae Leid. adscriptum invenit Santenius. V. 132. cum tulit evendit Corrodiens, ut habeat, quo referatur tum. V. 133. Quam circumcursans in nonnullis Codd. apud Sant. circumversans in quibusdam apud eundem. hinc illuc in duodecim MSS. Santen. hinc atque hinc Valic. hic illic Leid. V. 134. crocea in Vaticano et Gudiano, male ex sententia Santenii, cum crocinus forma sit rarior. V. 135. tamenetsi. de his particulis coniunctim scribendis vide, quos laudat Santenius. V. 136. Rara verecunde furta

vis nullum Interpretem hic haesisse video, parum ille respondet obmissam, quae desideratur, particulam sic; cohaerere enim debebat oratio ita: ut olim flagrans amore in domum Prote-silai venit Laodamia, sic meis quoque amplexibus se obtulit puella mea. Est igitur vel anacoluthon, vel versus rescribendus est ita: Sic nihil aut paulo quoi tum concedere digna. Sic puella mea, digna, quae ei (Laodamiae) tum nihil aut parum certe cederet, in gremium meum se contulit. Formulam aut nihil aut paulo illustrat Dorville ad Charit. p. 581. (ed. Lips.) formula graeca est: τίποτα ἢ εὐδία, ad quam abesse sane potest aut priori loco positum. Sed malo nunc post tam longam interiectam orationem agnoscere anacoluthon; nam alias versus minor eorrigi quoque possit hoc modo: Lux mea sic nostrum se tulit in gremium.

V. 133. Quam circ. hinc illinc saepe Cup. Sic Venus apud Quint. Calabr. V, 71: Κίχνη διόχου, καὶ ὁ ἴσχυς ἡγούμενη. Sic Anacreon pietorem Gratias puellae collum circumvolitantes exhibere iubet Od. XXVIII, 28. Statius comparat Horat. Od. I, 2, 34.

V. 134. Fulgebat candidus, enitebat divino sui splendore. — in crocina tunica. croceus vel crocinus eulor imitatur aurum. — Totus versus mihi describere videtur Cupidinem aureum, de quo vide Heinsium ad Ovid. Amor. I, 2, 41.

V. 137. Ne nimium sinus stult. more mol. Sic sentientem Phaedriam apud Terent. Eunuch. Act. III, Se. 2. v. 27. sequi puellae commendat Parmeno: Atque haec qui misit, non sibi soli postulat Te vivere, et sua causa excludi ceteros. — Verum, ubi molestum non erit, ubi tu

Saepe etiam Iuno, maxima Coelicolûm,
 Coniugis in culpa flagravît quotidiana,
 Noscens omnivoli plurima furta Iovis. 140
 Atqui nec Divis homines componier aequum est:

feremus heri profert Gaurinus. V. 138. 139. Pro saepe malebat Schraderus Ipsa, vel totum locum ita refingendum putabat: Passa etiam Iuno, maxima Coelicolûm, Coniux in culpa flagrantem quotidiana, — flagrabat ex unico Corvini Codice, Vallieriani marg. et edit. Calpurn. et Parthen. recepit Santenius. flagrantem in plurimis Codd. et edit. Vennet. et Rheg. flagrante Cod. Palatinus. flagrantis manus secunda Datisii. nostra lectio flagravît debetur Aldo et Beluziani MS. auctoritate confirmatur. Aliam difficultatem movet nova metri ratio in voce quotidiana, quam praeter Catallum nemo veterum secutus est; antecurrere quidem plerique student scribendo: cottidiana, sed haud scio, an hoc modo res satis expedita sit, nam Codd. Catulli, teste Santenio, servant quotidiana. nisi totus hic locus corruptus sit, eundem in huius vocis ratione matrica Catallum licentius potius quam recte versatum esse, affirmare malim; difficultatem removere studebant fortiori remedio, quo indigere hic locus videbatur, Eldickins et Santenins, ille proposita emendatione: Coniugis in culpa flagrante reconciliata, hic: Coniugis in culpa flagrantem continet iram. V. 140. Omnivoli ignoscens coniectat Heinsius. V. 141. Atque in

voles, Ubi tempus erit, sat habet, si tum recipitur.

V. 139. *flagravît.* Etiam Iuno quotidiana fere coniugis furta experta est, et tamen *flagravît*, h. e. ardentem eum amavit, amore eius flagravît. Vult nimirum Iunonis exemplo ostendere, furta quoque in amore locum habere posse, nec amoris fructum ideo tolli. — Alii *flagravît* explicant: ira excaudit, graviter inter indignata est. Sed sic poeta in versu antecedenti non *Saepe etiam*, sed *Saepe quidem* scripsisset. Ferre nimirum in posterum Catullus volebat modesta puellae furta, nec amplius obtreccatione ei molestus esse, addiditque in suum quasi solatium: *Saepe etiam* etc. — Sed, ut fatear, integritatem huius loci,

qui nescio quid scabri et salebrosi habet, equidem praestare nolim. Vulpus *flagravît* exponit: infamia laboravit; sed hanc notionem sine addito nomine *infamia* vix habere potest verbum *flagrare*. vid. *Var. Lect.*

V. 140. *omnivoli appetentis*, quidquid est formosarum puellarum.

V. 141. *Atqui nec Divis* etc. non raro tamen a poetis, imprimis comicis, homines cum diis comparari solent. Sic Chaerea apud Terentium Eunuch. III, 5, 42. spectata tabula picta, ubi *inerat pictura haec, Iovem quo pacto Danae misisse aiunt quondam in gremium imbrem aureum*, subiicit haec: *At quem deum! qui templa coeli summa sonitu concutit.* Ego hominibus

Ingratum tremuli tolle parentis onus.
 Nec tamen illa mihi dextra deducta paterna
 Fragrantem Assyrio venit odore domum:
 Sed furtiva dedit mira munuscula nocte, 145
 Ipsius ex ipso demta viri gremio.
 Quare illud satis est, si nobis is datur unus,

nonnullis Codd. *Atque nec o diris* in uno MS. Santenij; *Atq.* unus Mediol. *At quia* alter Datianus cum Godiano et Riccard. *At quae* duo Soibantis. *componere iustum vel fas* pro *aequum* male edebatur ante Celpurnium. V. 142. *queruli* pro *tremuli* tentabat Schraderus. Hunc verum, cum eius nexus cum vicinis esset obscurior, spurium putarunt Moretus et Brouckhusius, sed in Codd. apud Sant. et editt. antiquissimis nulla hic conspicitur litura. vid. not. V. 143. Vossius, cum in Mediolanensi invenisset *vesta*, exculpsit inde et edidit *Vesta*. V. 144. *Fla-grantem* male in quibusdam. *Fragrans* in Commeliniano et Beluziano, saepissime autem *flagrare* et *fragrare* permutata sunt. vide nos supra in *Var. Lect.* Carm. VI, 8. V. 145. Pro *mira* in quibusdam *nigra*, sed omnes MSS. Stat. et plerimi Codd. apud Santenium tenent nostram lectionem. *prima* volebat Heinsius, *nivea* Schraderus. V. 147. 148. In Codice Corvini, teste Santenio, legitur hoc distichum sic: *Quare illud*

hoc non facerem? cf. Schraderum ad Musaeum p. 151 - 3. et p. 358, 359.

V. 142. *Ingr. tr. tolle p. onus.* tollatur et absit omnis a me ingrata molestia, qualem tremuli et severi parentes puellis creare solent. vid. *Var. Lect.*

V. 143 - 144. *Nec tamen illa mihi* etc. Huc accedit, quod illa mihi non est uxor legitima. - *dextra deducta paterna.* Difficultatem movet haec loquendi ratio, quia non a patribus deducebantur sponsae ad mariti domum, sed a paranymphis. Hinc Vulpus *deducere* pro *abducere* sumit; at Santenius respici putat ad ritum nuptiarum maxime solemnem, cum virgo in manum viri conveniebat, sive a patre de manu in manum

tradebatur, in quam rem laudat Terent. Andr. I, 5, 65. *Hanc mi in manum dat;* sed valde vereor, ut sic dicatur *deducere*. Tolles hanc difficultatem si, pro *paterna* mecum legeris *paternam*. - *Assyrio odore*, liquoribus odoratis et unguentis Syrorum, (v. Brouckhus. ad Tibull. I, 3, 7.) quibus die nuptiarum domus mariti permulcebatur.

V. 145. *mira nocte*, mirum in modum libidini satisfaciente.

V. 146. *Ipsius ex ipso d. viri gremio*, surrepta ipsi viro legitimo.

V. 147 - 148. *Quare illud satis est* etc. Sensus: Itaque feliciter mecum actum esse puto, si vel unum diem, quo mecum

Quem lapide illa diem candidiore notat.
 Hoc tibi, quod potui, confectum carmine munus
 Pro multis, Manli, redditur officiis: 150
 Ne vostrum scabra tangat robigine nomen
 Haec atque illa dies, atque alia, atque alia.
 Huc addent Divi quam plurima, quae Themis olim
 Antiquis solita est munera ferre piis.
 Sitis felices et tu simul et tua vita, 155
 Et domus ipsa, in qua lusimus, et domina:
 Et qui principio nobis te tradidit, a quo

satis est, si nobis id datur unis, Quod lapide illa dies candidiore notat. sed in nullo alio libro MS. apud Santenium haec lectio exstat. pro unis, quod plurimi libri scripti et excusi offerunt, recepinus cum Santenio genuinam, ut nobis videtur, lectionem unus, auctoritate MSS. Datii, duorum Mediolanensium, Palatina, Commeliniani, Lipsii, duorum Gudian, Riccardi, Excerpt. Anonym. satis confirmatam. ceteras corruptas lectiones, quas enotare piget, vide apud Sant. is datur unus edidit Scaliger in prima editione, quod placebat Lipsio, quis datur unus legit Dukerus. V. 149. quo potui Muretus, quem male Mediolanensis. V. 151. Nec in quibusdam Codd. ex solempni confusione. nostrum Muretus et bona pars MSS. V. 155. Felices satis et in unum Santenii. tua virtus Mediceus quartus. V. 156. ipsi in Naninio. tota vox adest in sexdecim MSS. apud Santenium. ipse volebat Scaliger. Et domus, in qua nos lusimus, et domina correctum erat in Vallieriano. ipsi in qua lusimus in domina coniecit Schraderus. ipsa est in multis MSS. apud Santenium. V. 157 — 160. praecipue male in quibusdam apud Santenium. terram dedit in omnibus Codd. apud eundem, quod referant Interpretes ad v. 67. dominam dedit primus supposuit Aldus, quem secuti sunt alii. teneram dedit coniecit Statius. te tradidit Scal. Ego dedi lectionem vulgatam te tradidit, quae certe nexum quemdam orationi conciliat, cum et aperte personas inter se distinguit. vid. not. a quo Sunt primo nobis sola auctoritate Codicis Corvini nititur. pro a quo in triginta MSS. et duobus

consuevit, dignum, qui albo lapillo insigniatur, habuerit.

V. 151. *Vestrum nomen*, quia *Manlius*, notante Vulpio, nomen est gentile, et ad plures ex eadem gente pertinet. — *scabra robigine*, Ovid. Epist. ex Ponto I, 1, 71: *Roditur ut scabra positum rubigine ferrum*.

V. 155. *Sitis felices*. vid. de hac formula *Brouckhus.* ad Tibull. III, 6, 30.

V. 157. *Et qui principio nobis te tradidit*, et ille, qui primus amicitiam tuam mihi conciliavit, qui proxeneta fuit amicitiae tuae, cui omnem felicitatem meam acceptam refero. vid. *Var. Lect.*

Sunt primo nobis omnia nata bona :
 Et longe ante omnes mihi quae me carior ipso est ,
 Lux mea ; qua viva vivere dulce mihi est. 160

primis Venett. et Rhegiensi apud Santenium est *aufert*, quod tenent etiam nonnullae editt. recentiores. atque coniecit Parthenius. margo Codicis Leid. exhibet tres glossas autore, *augure, auspice*, quarum primum cum Vossio erripuit Vulpius. sed Lipsius inde volebat: *te tradedit auspex*. Wetstenius denique tentabat: *Et qui principio nobis terram dedit ubertim A quo sunt primo*. versus minor in omnibus Codd. incipit *A quo sunt primo*; nisi quod duo Saibantis, Vallerianus et Medicus primus post *primo* addunt *iam*, haud dubie ad biatm explendum; et sic duae Venett. et Rhegiensis; sed in Cod. Corviniano a quo, ut iam notavimus, trahitur ad versum maiorem. *A quo primo sunt* liber Scaligeri. pro *nata* in Bodliano *nota*. pro *bona* in duabus et viginti MSS. apud Santen. secunda Veneta cum Rhegiensi *bono*. in uno Vossiano et Mediolanensi totus versus abest. In v. 159. pro *Et longe* Latinus Latinus *Sed longe*. pro *ipso* offert Corb. Dat. et Riccardianus *ipse*, et tres Saibantis, Medic. Vall. Corvin. et editt. ante Aldum *ipsa*. V. 160. est in Codice Datii et Riccardiano deest. Nobis olim totus locus mirum in modum impeditus hoc modo expediri fortasse et constitei posse videbatur, si pro *et tu* in v. 155 ut *tu* et in v. 157 *Det qui* pro *Et qui* legere, ultimum autem distichon antecedenti praeponeretur sic: *Sitis felices ut tu simul, et tua vita, Et domus ipsa, in qua lusimus; et domina; Et longe ante omnes mihi quae me carior ipso est, Lux mea, qua viva vivere mihi dulce est; Det, qui principio nobis terram dedit, a quo Sunt primo nobis omnia nata bona*. Sed nunc vix dubito, quin totam distichon v. 157 — 58 a sciolo quodam appictum sit.

CARMEN LXIX.

AD RVFVM.

Ruso cuiquam, ne esset nescius, cur a feminis fugeretur, causam a tetro eius alarum odore repetitam petulanter exponit. — Cave hoc carmen ad M. Coelium Rufum, insignem iis temporibus oratorem, cum Achille Statio referas. cf. Vulp.

Noli admirari, quare tibi femina nulla,
 Rufe, velit tenerum supposuisse femur:

V. 2. *supposuisse femur*, e quendi ratio. cf. Ovid. Am. III, palaestra Veneris deducta lo- 7, 10.

CATUL. Carm.

P p

Non ullam rarae labefactes munere vestis,
Aut pelluciduli deliciis lapidis.

Laedit te quaedam mala fabula, qua tibi fertur 5

Valle sub alarum trux habitare caper.

Hunc metuunt omnes, neque mirum; nam mala valde est

Bestia, nec quicum bella puella cubet.

Quare aut crudelem nasorum interfice pestem:

V. 3. *Nos illa rarae* vel *Nos illa arae* corrupte in MSS. Sta. A. m., si *illam* in editionibus vulgg. sed *quamnam?* *Non illam* Voss. Mibi unice vera visa est lectio *Non ullam*, quam, ut magis latinitati et versui

V. 3. *Non ullam* (vide Var. Lect. *rarae vestis*, intelligo vestem tenuissimam, bombycinam, nempe Coam aut Sericam. vid. Heinsius ad Ovid. Amor. I, 5, 13. cf. Vulpus. Erant autem eiusmodi vestes inter praecipua, quae puellis offerri solebant, munera. Sic Tibullus II, 3, 51. seqq. *Ut mea luxuria Nemesis fluat, utque per urbem Incedat donis conspicienda meis Illa gerat vestes teneas, quas femina Coa Texuit, auratas disponitque vias.* ubi cf. Heyne. — *labefactes* in amorem tuum inducas, capias. *labefactari* dicuntur, qui crebris vel precibus vel muneribus vel aliis artibus victi tandem alteri cedunt. Sic Terent. Eunuch. III, 3, 3: *Ita me video ab ea astute labefactarier.*

V. 4. *lapis* unionis, gemmae. vid. Brouckhus. ad Tibull. I, 9, 39. et Dorville ad Chariton. p. 531, 2. (edit. Lips.)

V. 5. *Laedit te quaedam mala fabula*, nocet tibi haec in re mala quaedam fama, malus quidam et foedus de te dispersus rumor. — Achilles Statius parum ad rem

comparat Euripid. Hippol. v. 1313. *Δόκω εὐ μᾶλλον.*

V. 6. *Valle sub alarum*, ornate et eleganter pro: *sub cavis olis. trux hab. c. caper vel hircus* (Carm. seqq. v. 1.) *τρώγε*, ab huius animalis graeculentia dicitur teter ille odor, quem abe humanum exhalant. Ovidio obversatus Noster videtur in Arte Am. III, 193: *Quam paene admonui, ne trux caper iret in alas;* Idem Arte Am. I, 522: *Nec male odorati sit tristis anhelitus oris, Nec laedant naves virque paterque gregis.* cf. Horat. Epod. XII, 5. Graecis vocatur iste foetor *τρώγον*. Luc. DD. M. I, sub lin. *κνώβριος ἀνέμων* *κνώβριος* *τρώγε*. ubi vid. Brodaeus. cf. Pollux II, 4. Sect. 77. Huc pertinet Epigramma Luciani LXXXIX, in Analectis Vett. Poët. Graec. Brunckii Tom. II, p. 336: *Ὅτι μῖνον κνέχ' ἐνὶ Διπρυγῶντις, ἀλλὰ καὶ κνέχ' ἐνὶ Διπρυγῶντις κνέχ' ἐνὶ Διπρυγῶντις.*

V. 9. *Quare aut crudelem etc.* tollendum cura hunc pestiferum nasorum odorem. *interfice* facete, quia intolerabilis iste odor, *caper et bestia* vocatur.

Aut admirari desine, cur fugiunt.

10

antecedenti respondentem; ex ed. Gryph. (1537.) revocavi. *labefactas* perperam in edit. Parthen. V. 10. *Aut te admirari desine cur fugiunt.* coniecit Heinsius.

CARMEN LXX.

DE INCONSTANTIA FEMINEI AMORIS.

Mulierum levitatem et perfidiam, quam vulgo illae viris experire solent, (cf. supra ad Carm. LXIV, 143.) Lesbiae suae exemplo breviter et graphice adumbrat: cf. Tibull. III, 6, 47 seqq.

Nulli se dicit mulier mea nubere malle,
Quam mihi: non si se Iuppiter ipse petat.
Dicit; sed mulier cupido quod dicit amanti,
In vento, et rapida scribere oportet aqua.

V. 4. pro *In vento* legendum censet Burmannus Sec. ad Anthol. T. I, p. 541. *In vino*, quam quidem lectionem iam a Gifanio in Ind. Lucret. p. 450. propositam confirmare studet loco Xenarchi *ἐν τῷ οἴνῳ* apud Athenaeum l. X. p. 441. *Ὅστις δ' ἴπῳ γυναικὶς ἢ σῖνι γράσῃ.* sed *In vento* mihi rem significantiorem exprimere videtur.

V. 1. *dicit. dicere* pro affirmare et asseverare aliquid vero vultu passim. Sic Cicero Pro Rabirio Post. 12. *ut, quibus creditum non sit negantibus, iisdem credatur dicentibus?* et sic infra Carmine LXXII: *Dicebas quondam, solum te nosse Catullum.*

V. 2. *petat. = petere, nitetur,* propria de procis. exempla utriusque linguae collegit Cerda ad Virg. Aen. VII, 55.

V. 3. *Dicit: sed mulier etc.* Muretus expressisse Catullum putat Epigramma Callimachi XXVI, 2, 3, sed hic locus fere est communis.

V. 4. *In vento, et rapida etc.* ubi eodem, quo scribitur, tempore, deletur et confunditur impressa littera. dixit haec *εὐρυπικρῶς*. cf. Erasmus in Chiliad. p. 149. Huc pertinet Epigramma Meleagri CIV, 5. (edit. Manf.) *Νῦν δ' ἔκ περ ἴπῳ γυνὴν ἢ σῖνι γράσῃ.*

CARMEN LXXI.

AD VIRRONEM.

Argumentum huius carminis est paulo obscurius, nec satis, opinor, ad liquidum perducere potest, ex mea quidem sententia, ipsum Virronem ut hominem foedum et podagrosum poeta notare voluit, cuius aemulum ideo fortasse alarum vitiis et podagra merito iam laborare ait, quod hominem, quem fugere debebat, aemulatus sit. Ad eundem Virronem pertinet fortasse infamia infra memorata Carm. LXXX, 7. — Sed Vulpus poetam cum Virrone in sinu gaudere putat, quod eius rivalis ob duo sibi contracta mala abominandus nunc redditus sit.

Si quoi, Virro, bono sacer alarum obstitit hircus,
Aut si quem merito tarda podagra secat:
Aemulus iste tuus, qui vostrum exercet amorem,

V. 1. *Si quoi iure bono primus edidit Aldus, quem nonnulli, qui eandem lectionem se reperisse testantur, secuti sunt. Scaliger veterem scripturam esse ait: Si qua, viro, bono sacerum obstitit hircus, et sic quoque hic versus exaratus est in libris Vossii, in libr. MSS. quos laudat editor Cantabr. et ed. Rheg. Egregie igitur haec vetusta lectio favet lectioni, quam dedimus, vulgatae, a Parthenio iam exhibitae: Si quoi, Virro, bono sacer alarum; coufluxit enim sacer alarum in sacerum, et pro Virro, quia nondum geminare solebant litteras, scribebatur viro. —*

V. 1-4. Sensus, ut mihi videtur, est fere hic: Si quis unquam, Virro, homo insipidus execrabili alarum odore merito infectus tuit, aut gravi podagrae dolore merito corripitur, sane aemulus tuus, qui eandem puellam tecum subagitat, mirum in modum utrumque malum merito a te nactus est. — *bono* insipido, stulto. sic saepe *bonus* ironice, inprimis a Comicis, poni solet. vid. Drackenborch ad Sil. Ital. II, 240. Vulpus cum Vossio

bono ridicule sumit pro adverbio, ut sit: commode, apte. — *sacer* abominandus, detestabilis. cf. supra ad Carm. XIV, 12. — *alarum hircus* vid. supra ad Carmen LXIX, 6. — *obstitit* obfuit, excitavit aliorum nauseam.

V. 2. *tarda* lepide ab effectu. *secat* pungit, lancinat; apposito de podagra.

V. 3. *Aemulus iste tuus* tam in amore quam in corporis tui vitiis.

Mirifice est a te nactus utrumque malum.
 Nam quoties futuit, toties ulciscitur ambos: 5
 Illam affligit odore, ipse perit podagra.

Vossios quidem invenerat quoque hunc versum in Cod. Mediolanensi ita scriptum: *Si qua viro --- se --- obstitit hircus*, unde primum legendum fortasse suspicabatur: *Si quoi virosus*, sed deinde re diligentius pensitata lubenter in nostra lectione acquiescit. — *Si cui, Firro, homini sacer alarum* Gryph. Muretus. *Si, quoi, Firro, domos sacer alarum* obsidet hircus tentabat et satis lepide explicabat Iuvs Meleager. — *asper alarum obstitit hircus* ingeniose, sed sine necessitate coniecit Heinsius in notis ad Cat. V. 4. *Mirifice* est actu Gryph. Muret. Stat. *mirifico* est actu volebat Muretos. *Mirifice* est tactu Turnebus. ac tu Vossius, cui adhæret Vulp. sed nostram lectionem tenent Parthenius, Ald. et eandem, ut testatur editor Cantabr. offerunt Maffei liber MS. et tres editi antiquiss.

V. 4. *Mirifice* mira quadam V. 6. *ipse perit podagra*, quia contagione, mirum in modum, libidinis exercitio hoc malum vel præter modum. a te in tuo creseit, contubernio.

CARMEN LXXII.

AD LESBIAM.

Accusat perfidiam Lesbiae, quam, donec sacris eius promissis fidem habuerit, non libidinoso tantum, sed etiam pio benevoloque animo amplexum esse testatur; nunc autem, perspecta eius perfidia, libidinem quidem mansisse, ino incensam magis esse obtrectandi studio, sed pristinam pietatem et benevolentiam plane ex animo suo deletam et eradicatam esse libere fatetur.

Dicebas quondam, solum te nosse Catullum,
 Lesbia; nec prae me velle tenere Iovem,

V. 1-2. Compara Carm. LXX, variaverit. — *prae me* me posthabito. *tenere* cf. supra ad Carm. 1, 2. et observa, quam eleganter eandem sententiam poeta LXIV, 28.

Dilexi tum te, non tantum ut vulgus amicam,

Sed pater ut gnatos diligit et generos.

Nunc te cognovi. Quare, etsi impensius uror,

5

Multo mi tamen es vilior et levior.

Qui potis est? inquis. Quod amantem iniuria talis

Cogit amare magis, sed bene velle minus.

V. 6. *Multo ita tu nunc me* editio Veneta (1493); antiquae autem *me* pro *mihi* positum esse observat ibi Parthenius. *Multo ita ne mi tu* primos impresserat Aldus. *Multo ita nec me tu vilior* in quibusdam editionibus. MSS. Stat. offerebant: *Multo ita me nec vilior*, vel *Multo ita nec me vilior*; sed hic deest vox monosyllaba, quam exigit metri ratio. — nostram lectionem plurimis iam probatam vulgavit Guarinus. V. 7. *Qui potis est vel qui potis hoc.* — *Quam amantem* in omnibus MSS. Statii, uode ille primum volebat: *quae amantem*, deinde *quid amantem*. V. 8. *Cogit Gryph. Muret. Vossius et alii.* sed nostra lectio est in omnibus MSS. apud Stat. In edit. Gryph. (1537) cum hoc carmine coniungitur Epigramma Odi et amo LXXXV. At Achilles Statius putat, aut simul cum his, aut statim post hos, legeodos esse versus ex Epigr. LXXV, 5. *Nunc est mens adducta* usque ad finem; et deinde illos: *Odi et amo*. In edd. Venett. hoc cum sequeoti carmine coniunctim exhibitum est.

V. 3. *Dilexi tum te*, consulto dixit *dilexi*, h. e. non solum te amavi, sed etiam magni feci. *diligere* et *amare* proprio inter se differunt ita, ut illud dicatur de eo, qui alterum ob eius cognititas virtutes magnificat; hoc de eo, qui alterius forma, venustate etc. suaviter afficitur; *diligere* enim proficiscitur a iudicio, *amare* a sensu; possumus igitur aliquem *amare*, nec eundem tamen *diligere*, et vice versa; quam quidem horum verborum differentiam saepe secutus est Cicero.

V. 5. *te*, tuam perfidiam et levitatem.

V. 6. *levior levioris pretii.*

V. 7-8. *Quod amantem* — — *velle minus. iniuria*, *ἔθνος*, offensio, perfidia. — *bene velle diligere*. In hanc sententiam Phaedria apud Terentium Eunuch. I, 1, 25; — *O indignum facinus*, *nunc ego et Illam scelestam esse*, *et me miserum sentio: Et taedet: et amore ardeo.* et sic Claudianus Fescenn. v. 110: *Accenditque magis, quae refugit, Venus*, Huc pertinet quoque Epigramma Pauli Silent. XXV, in Analectis Vet. Poët. Gr. Brunckii Tom. III, p. 79. Ὅπως ἔρωτες ὁμοῦ πάτερ ἐδὲ μήδεις ἀλάττω. Ὅπως ἔρωτες ἑαυτοῦ πατέρος καὶ μήδεις ἑαυτοῦ.

CARMEN LXXIII.

IN INGRATVM.

Facta de perfidia cuiusdam experientia solemnem de ingratis hominibus querelam repetit. — Sunt, qui Alphenum Varium Iurisconsultum hoc epigrammate innui sibi persuadeant. cf. supra Carm. XXX.

Desine de quoquam quidquam bene velle mereri,
 Aut aliquem fieri posse putare pium.
 Omnia sunt ingrata: nihil fecisse benigne est:
 Immo etiam taedet, taedet obestque magis:
 Ut mihi, quem nemo gravius nec acerbius urget, 5
 Quam modo qui me unum atque unicum amicum
 habuit.

V. 1. pro *quidquam* in nonnullis MSS. Statii *quisquam* et *quemquam*, unde ille legendum fortasse putabat *quisquis*. V. 2. pro *pium* Gryph. Muret. et alii *tuum*. sic passim libri in *pius* et *tuis*, *meus* et *tuus* variant. vid. Heins. ad Ovid. Met. VII, 172. V. 3. *est deest* in MSS. Stat. editt. Veneti. Gryph. et alii. V. 4. *Imo etiam taedet, statque magisque magis* in omnibus fere MSS. Stat. et sic hunc versum nec sensus nec latinitatis ratione habita multae editt. vett. exhibent. in uno Stat. erat: *Stat magis atque magis*. Marcellus emendabat: *Imo etiam taedet, et magis atque magis*. Guetus: *Nihil fecisse benigne Prodest; imo etiam taedet obestque magis*. Ex libro Bibl. Bodleianae editor Cantabrig. profert: *Prodest: sed taedet iam magis atque magis*. nostram lectionem veterum librorum auctoritate confirmavit Guarinus. et sic est in libris MSS. apud editorem Cantabr. cui accedunt Statius, Muretus, Vossius et alii. V. 5. *Vae mihi*, Scaliger, Vulpius et alii.

V. 3. *Omnia sunt ingrata* etc. iam apud Homerum Odys. IV, 695: — *οὐδὲ γὰρ ἐστὶ χάρις ποιεῖν* corruptum.
 V. 5. *Ut mihi*, sc. obfuit urget vexat et persequitur.

CARMEN LXXIV.

IN GELLIVM.

Infame huius epigrammatis argumentum versatur in describendo adultero infamissimo, Gellio, quem eundem esse putant, qui a Cicerone in Oratione Pro Sextio perstringitur.

Gellius audierat, patrum obiurgare solere,
 Si quis delicias diceret, aut faceret.
 Hoc ne ipsi accideret, patrum perdepsit ipsam
 Uxorem, et patrum reddidit Harpocratem.
 Quod voluit, fecit: nam, quamvis inrumet ipsum 5
 Nunc patrum, verbum non faciet patruus.

V. 3. *perdepsit* male in libris antiquis, ut recte docuit Scaliger.

V. 6. *Hunc patrum* ex uno Cod. protulit et probavit Statius.

V. 1. *patrum obiurgare*, proverbiali fere locutione nota est patruorum in fratrum liberos severitas. Horat. Sat. II, 3, 88. *Ne sis patruus mihi*, et Od. III, 12, 3. *Patruae verbera linguae*. vide quos laudat Ernesti in Clave Cic. sub v. *patruus*.

V. 2. *Si quis delicias* etc. si quis vel dictis vel factis paulo liberius in re amatoris luderet.

V. 3. *perdepsit*. Qui notionem huius verbi eruere cupit, adeat Manut. ad Cic. Epist. ad Div. IX, 22. p. 39. edit. Graev. et Bochart. Hieroz. I, p. 188.

V. 4. *patrum reddidit Harpocratem*, nimirum ut patruus, velat silentii deus Harpocrates, altum in hac re iam iuberet silentium, nec amplius obiurgando molestus esset. — Figura

Harpocratis, summa olim religione ab Aegyptis in templis Isidis et Serapidis in primis culti, ita fere in monumentis veteribus expressa conspicitur, ut ad silentium indicandum novus digitorum ori admotus vel insertus sit. — Exstat peculiaris in hanc rem libellus, magna eruditionis copia conscriptus, Gisb. Cuperi *Harpocrates*, ubi praeter perantiquam imagunculam argenteam singulari studio a Cuperio explicitam, multae aliae eiusdem dei figurae exhibitae, et, quae ad historiam huius dei spectant, diligenter collectae et propositae sunt. Adde Burmannum Sec. ad Anthol. III, 88. T. I, p. 629, 30.

V. 5. *Quod voluit, fecit*, hoc modo impetravit, quod impetrare voluit.

CARMEN LXXV.

AD LESBIAM.

Quod in Carmine LXXII. de amore suo erga Lesbiam et de eius perfidia expresserat, idem in hoc carmine nova dictionis varietate et ornatu exprimit.

Nulla potest mulier tantum se dicere amatam
 Vere, quantum a me, Lesbiam, amata, mea, es.
 Nulla fides ullo fuit unquam foedere tanta,
 Quanta in amore tuo ex parte reperta mea est.
 Nunc est mens adducta tua, mea Lesbiam, culpa, 5
 Atque ita se officio perdidit ipsa pio:
 Ut iam nec bene velle queam tibi, si optima fias,
 Nec desistere amare, omnia si facias.

Hos quatuor versiculos priores in antiqq. Codd. post Epigramma LXXXVI collocatos huc revocavit Scaliger, quem; quia egregia illi cum quatuor posterioribus conspirant, plerique recentiorum secuti sunt. In primis Vulpius mirifice hoc nomine extollit acumen Scaligeri, et haec quatuor disticha vel ab ipso Catullo ita coniuncta et composita fuisse, vel certe poetam, si ab inferis excitetur, hanc industriam Scaligeri laudaturum existimat. — Et sane quatuor posteriores recte integri poematii *hexameteros* haberi poterant. V. 4. *Quanta in amore tuo*, ut sit pro *ipsius*, Gryph. Muret. et all. sed *tuo* est in omnibus MSS. Stat. V. 5. *Huc est mens deducta* Vauett. Gryph. Muret. nostram lectionem ex Cod. suo produxit Scaliger, et sic Vossius, editor Gautabr. Vulp. Gotting. Bipont.

V. 2. *vere*. ex intimo pectore.

V. 3. Num forte post *unquam*. excedit in?

V. 4. *ex parte mea*, quod ad me attinet, et *ipsa pio*.

V. 5. *mens pietas*, benevolentia, *adducta* h. e. contracta, sed valde de lectione *adducta* dubito; mihi enim scripsisse potius Catullus videtur *abducta*, h. e. alienata, avocata. Sic *animus a corpore abductus* apud Cie. Tusc.

I, 31. de eo, qui non amplius iis, quae in sensus cadunt, turbatur et abripitur; et sic saepius *abducere* ad animum refertur; sexcenties autem *adducere* et *abducere* a librariis confusa sunt. vid. quos laudat Drackenborch ad Sil. Ital. X, 18. et ad Liv. Tom. IV, p. 92.

V. 6. *Atque ita se officio perd. ipsa pio*. Atque hoc modo ipsa se privavit pietatis, quam ei probabam, officio.

CATUL. Carm.

Q q

CARMEN LXXVI.

AD SE IPSVM.

*Perspecto Lesbiae meae infido et ingrato animo reputat secum,
quam ei praestiterat, pietatem, firmumque in ea reputanda
paratum sibi solatium esse videt. Deinde summopere animum
suum impellere studet, ut longum, quem adhuc nutriterat,
amorem, repente nunc deponat et eiiciat; quod quidem cum
longe difficillimum esse probe intelligat, deorum ad hanc
rem gnauiter pervincendam sibi expetit auxilium.*

Si qua recordanti benefacta priora voluptas
Est homini, quum se cogitat esse piū,
Nec sanctam violasse fidem, nec foedere in ullo
Divū ad fallendos numine abusum homines:
Multa parata manent in longa aetate, Catulle,   5
Ex hoc ingrato gaudia amore tibi.
Nam quaecumque homines bene quoiquam aut dicere
possunt,
Aut facere, haec a te dictaque factaque sunt;
Omnia quae ingratae perierunt credita menti.
Quare iam te cur amplius excrucies?   10
Quin te animo obfirmas, teque istinc usque reducis,

V. 11. Mirum, quantum in hoc versu libri veteres discrepent. Statius

V. 1-6. Vulgaris, quam exornavit poeta, sententia est fere haec: Si verum est, homines pios, integros et bene de aliis meritos, magnam vitae anteaeciae recordatione capere voluptatem, equidem senex olim capturus sum maximam, si, qualem me erga perfidam et ingratam praebuerim, recordatus fuero. — Ad vers. 5. commodè laudatur a

Statio illud Pindarienm apud Platon. de Republ. I, p. 574. (ed. Francof.) *ἡ δὲ θανάτου ἀντιέτιμος τὴν βίῃ διαμέγῃ, πλεονεκτήματα ἀντιτάσσοντες χαλεπίους ἡμετέρῃ θανάτῳ ἢ πάλιν θανάτῳ καὶ ἀντιπαραστήσαντες ἀντιπαραστήσαντες.*

V. 9. *perierunt credita* pro vulgari: frustra credita sive tributa sunt.

V. 11. *Quin te animo obfir-*

Et, Dis invitis, desinis esse miser?

Difficile est longum subito deponere amorem:

Difficile est: verum hoc qualubet efficias.

Una salus haec est, hoc est tibi pervincendum. 15

Hoc facies, sive id non pote, sive pote.

O Di, si vostrum est misereri, aut si quibus unquam

ex MSS. profert: *Qui tu animo affirmas, atque instinctoque reducis*, unde ille rescribendum putat: *Quin tu animum affirmas, atque istinc usque reducis*. Scaliger veterem scripturam esse ait: *Quin tu animo affirmas, atque instructoque reducis*, unde legendum suspicatur: *Quin tu animum* (antique pro *animum*) *affirmas itaque, instructoque reducis*. Theodoro Marcilio placebat: *Quin tu animum obfirmans instructum atque atque reducis?* h. e. celeritate retrahis. Vossio: *Quin tu animum affirmas, atque istinc te reducis?* editt. Guarin. et Gryph. offerunt: *Quin te animo affirmas, teque instinctoque reducis?* Muretus: *Quin te animo affirmas, teque astrungisque reducisque*. Sed iam haec ad nauseam usque satia. Nostram lectionem, haud certe incommodam, exhibuit editt. Raphaeleng. Graev. Cantabr. Gotting. Bipont. nisi quod *affirmas* (v. not.) pro *affirmas* dedimus; et sic in Sil. Ital. XII, 668. pro *affirmans* cum N. Heinsio legendum videtur *affirmans*. V. 14. *Verum hoc quod habet efficias* Venett. V. 16. *Hoc*

mas, = *affirmare se* vel plenius *affirmare se animo* est in capto consilio ita se confirmare, ut ab eo exsequendo nullo modo nos avocari patiamur. Exempla ex Plauto et Terentio allata vide apud Vulpium. adde Terent. Heeyr. III, 5, 4. Eodem modo dicitur *obdurare* supra Carm. VIII, 11. Imitalus est Nostrum, ut notat Vulpius, Ovid. Metam. IX, 744: *Quin animum firmas, teque ipsa recolligis, Iphi: Consilii que inopes et stultos excutis ignes usque in perpetuum, ut nunquam illam revisas*.

V. 12. *Dis invitis*, licet contra deorum voluntatem hoc a te suscipiatur consilium; nam Venus et Amor dii sunt *quecumque*. nisi quis diis invitis explicare malit: *nisi quibus te esse nolentibus*.

V. 13. *Difficile est* = amor. Hanc sententiam expressit Lotichius sic lib. I, Eleg. 2, 64: *Ponere difficile est, quae placuere diu*.

V. 14. *Verum hoc q. eff.* Idem suadet Parmeno Phaedriae apud Terent. Eunuch. I, 1, 29. *Quid agas? nisi ut te redimas captum quam queas Minimo: si nequeas paululo, at quanti queas: Et ne te afflictos*.

V. 15. *Una salus haec est* in amore nimirum suaditus existipando sita. *pervincendum* graviter pertendendum, perdolendum, ut loquitur Terentius.

V. 16. *Hoc* = *sive pote*, tentabis hoc certe, sive eveniat, ut id ab animo tuo impetres, sive non eveniat de usu *potis* et *pote* in utroque genere vid. Muret. ad h. l.

Extrema iam ipsa in morte tulistis opem;
 Me miserum adspicite, et si vitam puriter egi,
 Eripite hanc pestem perniciemque mihi, 20
 Quae mihi subrepens imos, ut torpor, in artus,
 Expulit ex omni pectore laetities.
 Non iam illud quaero, contra ut me diligat illa,
 Aut, quod non potis est, esse pudica velit:
 Ipse valere opto, et tetrum hunc deponere morbum.
 O Di, reddite mi hoc pro pietate mea. 26

facito Vossius cum Vulpio. V. 18. ipsam Venet. V. 21. Seu mihi subrepens imos ut corpore in artus omnes libri MSS. Stat. unde ille tentat: Haec mihi subrepens imos in corporis artus. Ianus Meleager volebat: Haec mihi! subrepens imos, ut torpor, in artus. Vossii liber vetustatus suppediabat: Quae mihi subrepens imos velut anguis in artus, sed nemo non in hac lectione manuum interpolatoris agnoscat. nostram lectionem vet. librorum tam scriptorum quam escriptorum auctoritate niti testatur editor Cantabr. V. 22. Expulit ex omnes parum feliciter coniciebat Statius. Pro laetitiis offerunt libri Voss. delicias. V. 23. contra me ut MSS. Stat.

V. 19. Me miserum ad sp. oculos, aures, vultum advertunt dii propitii, avertunt irati, inimici. vid. Brouckhus. ad Tibull. III, 3, 28.

V. 21. Quae mihi subrepens imos, ut torpor, in artus, amoris enim venenum sicut torpor tacite et sensim sensimque per interiores ossium medullas serpit et dimanat.

V. 23. contra vicissim, apertus. contra diligere redamare recipere.

V. 25. morbum vid. supra ad Carm. XXXIX, 7.

V. 26. reddite mi hoc pro pietate mea, hoc beneficium tamquam mercedem pietati debitam mihi retribuite.

CARMEN LXXVII.

AD RVFVM.

Fallaciam Rufi, qui speciem amici prae se ferens puellam, ut suspicari licet, Catullo eripuerat, graviter accusat. — Num idem Rufus, cuius graveolentiam Noster Carm. LXIX notavit, an insignis iis temporibus orator, M. Caelius vel potius Caecilius Rufus, uno die (teste Plinio Hist. Nat. VII, 44.) cum C. Licinio Calvo natus, intelligendus sit, nemo facile pro certo affirmare audeat.

Rufe, mihi frustra ac nequidquam credite amice,
 Frustra? immo magno cum pretio atque malo:
 Siccine subrepsi mi, atque, intestina perurens,
 Mi misero eripuisti omnia nostra bona?
 Eripuisti. Heu, heu, nostrae crudele venenum   5
 Vitae, heu, heu, nostrae pestis amicitiae!

V. 1. *cognite* pro *credite* in Gryph. et quibusdam veteribus. sed MSS. Stat. constanter servant *credite*, quod recte iam vindicatum est a Mureto; nam quae cognoscimus, sunt fere vera, et quae credimus, non raro falsa. *cognite amico* Ald. (an. 1515) V. 2. Hunc locum tacite Vossius ite constituit: *Siccine subrepsi; meque intestina perurens Mi misero eripuisti; omnia nostra bona Eripuisti.* V. 4. *Sic misero* Parthen. Gryph. Muret. V. 6. *pectus amicitiae* ex libris antiquis profert Vossius, ut sit vel ironice sumendum vel olim a quondam subaudiendum; eandem lectionem exhibet edit. Parthenii; sed quis dubitet de vera lectione *pestis*, cum venenum praecesserit?

V. 2. *Frustra?* *Εὐνείδωκε* seu correctio, ut appellatur a rhetoribus hoc concitatus dicendi genus. Nam ea demum, ut observat Muretus, proprie *frustra* esse dicuntur, quae neque commodum neque detrimentum af-

ferunt. — *magno cum pretio*, b. e. dispendio. sic passim in malam partem *pretium* et *merces* apud Latinos, ut *perdis* apud Graecos. cf. Vulp. adde *Interpretes* ad Callimach. Hymn. in Dian. v. 263,

CARMEN LXXVIII.

DE GALLO.

Indignabatur Catullus Gallo, quod ille delicias apud eius amicam facere ausus fuerat, et hac indignatione lacessitus, turpe eius, quod in foedo iungendo amore praestiterat, profert et differt ministerium.

Gallus habet fratres, quorum est lepidissima coniux
 Alterius, lepidus filius alterius.
 Gallus homo est bellus: nam dulces iungit amores,
 Cum puero, ut bello bella puella cubet.
 Gallus homo est stultus, nec se videt esse maritum, 5
 Qui patruus patrum monstret adulterium.
 Sed nunc id doleo, quod purae impura puellae
 Suavia coniunxit spurca saliva tua.

V. 5. Pro *stultus* iterum in editione Parthenii legitur *bellus*, haud dubie ex operarum errore. V. 7. *purae pura puellae* ex veteri scriptura reposuit Scaliger, et sic est in editione Parthen. V. 7-10. Hos quatuor versus

V. 3. *bellus* proprie, qui morum concinnitate, elegantia, urbanitate, comitate, blanditiis, vel quocumque obsequii genere placere studet, quo pertinet *belli hominis* descriptio, quam ex Martiale dedimus supra ad Carm. XXII, 9, sed Gallus in obsequii genere satis inhonesto nunc *bellus* dicitur. - *iungit* consociat, conciliat, coniungit, est proxeneta amorum. - *dulces* invidiose de foedo amoris genere.

V. 4. *Cum puero ut bello* etc. ut filius alterius fratris cum uxore patrum consuescat.

V. 5-6. Sensus: Idem Gallus est homo insipiens, qui, dum fratris filio viam ad adulterium cum patrum uxore committendum aperit, non cogitat, se quoque habere coniugem, quae a fratris filio constuprari possit.

V. 7-8. Nexus orationis est fere hic: Sed quamvis haec omnia nihil morer, tamen id nunc vel maxime mihi hilem movere debet, quod impuro tuo ore puram meam puellam deosculatus es. - *coniunxit* h. e. commiscuit spurca saliva tua suavia impura cum puris puellae suaviis.

Verum id non impune feres: nam te omnia secla

Noscent, et, qui sis, fama loquetur anus. 10

Scaliger, cum eos dissimilis argumenti esse existimaret, invitis libris omnibus ab hoc epigrammate divulsit et cum superiore coniunxit. De iisdem, an loco suo positi essent, iam dubitaverat Achilles Statius. Hinc facile ab ingenio suo impetrare potuit Corradinus de Allio, ut eos Carmine XCL. assueret. Sed Vulpus egregie eos cum hoc carmine cohaerere pulchre docuit. — pro coniunxit in versu 8. ex. coniectura refinxit Scaliger coniunxit, sed quis verbum inhonestius praeferat honestiori? quise novam Catulli carminibus obscenitatem importare sustineat?

V. 10. fama loquetur anus. cf. supra ad Carmen LXVIII, 46.

CARMEN LXXIX.

IN LESBIVM.

Lesbium quemdam cum tanti faceret Lesbia, ut eum Catullo praeferendum putaret, pulcrum illum quidem inde haberi posse concedit, sed eundem, ut hominem spurcum et impurum haud obscure describit. — Muretus, qui sub Lesbiae nomine Clodiam intelligi debere iam supra ad Carm. LVIII probare studuit, per hunc quoque Lesbium intelligendum esse censet P. Clodium, huius Clodiae fratrem, qui et hanc et ceteras sorores constuprasse dicitur. In qua quidem suspicionem ille eo magis confirmatur, quod additum sit nomen pulchri, quod ipsum Clodii cognomen furrat, ita, ut poeta in ambiguitate vocis iocari voluisse videatur. — Multum quidem apud me valet Mureti in explicandis locis obscurioribus subtilitas et sagacitas, sed in hac re nolim cum eo in tenebris micare.

Lesbius est pulcher: quidni? quem Lesbia malit,
Quam te cum tota gente, Catulle, tua.

V. 1. Sunt, qui pro *Lesbius* in nonnullis libris *Gellius* reperiri scribant; et Scaliger in uno se deprehendisse *Caelius* affirmat. Sed omnes libri Statii et Vossii tuentur nostram lectionem, et sic est in editionibus

Sed tamen hic pulcher vendat cum gente Catullum,
Si tria notorum suavia repererit.

Parthen. Gryph. Muret. Cantabr. V. 4. *notorum*, quod lepide Vossius de claris et nobilibus Romanis explicat, male in libris vett. recta igitur iam Scaliger revocavit: *notorum* — in nonnullis, v. g. in edit. Gryph. Muret. legitur *amatorum*, quod haud dubie ex *notorum* confectum est. Si tria *amatorum* *savia* *supperis* legit Heinsius in not. ad Catull.

V. 3 - 4. Sensus: sed tamen hic pulcher me cum tota familia mea tamquam pignus positum habeat et pro lubitu vendat, si quisquam eorum, qui cum norunt, vel tria oscula impuro eius ori (quod innuere poeta videtur) impresserit. — *vendat* respicere poetam putat Muretas ad vete-

rom consuetudinem, qua interdum ob certa delicta totae familiae publice vendebantur. *notorum* — *noti* sunt familiares, quibus aliquis notus est, nos *Bekante*. Sic Livius III, 45. *Notos gratia eorum, turbam indignitas rei virgini conciliat*, alia exempla posuit Vulpus.

CARMEN LXXX.

AD GELLIVM.

Quaerit de causa mutati in Gellii labellis coloris, eamque d nefando, qua ille se contaminabat, libidinis genere repetit:

Quid dicam, Gelli, quare rosea ista labella
Hiberna fiant candidiora nive,
Mane domo cum exis, et cum te octava quiete
E molli longo suscitatur hora die?
Nescio quid certe est. An vere fama susurrat,

5

V. 4. *Et mollis nimis argute* corrigit Scaliger.

V. 3 - 4. *Mane domo cum exis* etc. Tam mane, quam post meridiem. *octava quiete* sub meridiem sive post prandium, ubi molliores meridiari solebant.

cf. supra Carmen XXXII, 3. *longo die aestivo*.

V. 5. *Nescio quid certe est*, est certe aliquid in causa, sed quid sit nescio. cf. quem laudat

Grandia te mediū tenta vorare viri?
Sic certe clamant Virronis rupta miselli
Ilia, et emulso labra notata sero.

V. 7. *Sic certe est Gryph. Muret. Si certe est Parth. Graev. Sed certē clamant in libro Scaligeri. Sic certe Scal. Voss. Vulp. Gotting. Bipont. quod, sublata tantum interpunctione, dedimus. pro Virronis in multis editionibus Victoris, in nonnullis Unctoris, inepte, ut indicat Muretus. Farronis rupta Viselli ex iugenio Scaligeri. V. 8. Ilia, demulso Venet. Gryph. Muret. in MSS. Stat. erat: Ille te multo vel Illa te multo, unde iam Pierius Valerianus et Gabriel Faërus recte fecerunt: Ilia, et emulso. Achilles Statius suspicabatur: Illaque et multo vel Illaque et multo.*

de hac formula Vulpus Virgil. Ecl. VIII, 107.

V. 6. *Grandia te - viri? te esse fellatorem. tenta mediū viri tā mīdia, tendere in obscenis. praeter Statium et Muretum adeat, cui volupe est, disertum*

nequitiarum interpretem Sciopium in Lusibus V, 5.

V. 7. *clamant, aperte testantur. clamare de rebus inanimatis vid. supra ad Carm. VI, 7. - rupta ilia, cf. supra ad Carm. XI, 20.*

CARMEN LXXXI.

AD IVVENTIVM.

Miratur, quid sit, quod Iuventius misere pallescentem quemdam hominem Pisaurensē dignum habuerit, quem ipsi et aliis in amore praeponeret. - De gente Iuventia vide Vulpium supra ad Carm. XXIV.

Nemone in tanto potuit populo esse, Iuventi,
Bellus homo, quem tu diligere inciperes:
Praeterquam iste tuus moribunda a sede Pisauri

V. 3. *Ianus Meleager, cum pro a sede membranae Palatin. haberent*

V. 1. *in tanto populo, in tanta populi frequentia.*

V. 2. *inciperes, in animum induceres, vel, quod Scaliger*

animadvertit, diligere inciperes pro diligeres.

V. 3. *moribunda a sede Pisauri. Fuit Pisaurum oppidum*

CATUL. Carm.

R r

Hospes, inaurata pallidior statua?
 Qui tibi nunc cordi est, quem tu praeponere nobis 5
 Audes. Ah! nescis, quod facinus facias.

ad sede et Commelini ab, legendum censet ah! pro sede vero corrigit sepe, explicans sepe maribundam de dentibus senio curiosis et cadaverosis; nimis argute! V. 6. At nescis Gryph. Muret. Graev. haud minus commode, puto, quam ah, quod exhibent editt. recentiores Cantabr. Voss. Vulp. Gotting. Bipont.

Umbriae maritimum, quod praeterlabitur fluvius cognomento Pisaurus; vocatur sedes moribunda haud dubie ob aëris, quo male affieiebantur incolarum corpora, vitium.
 V. 4. inaurata pallidior statua. tribuitur auro color pallidus, ὀχρῆς, γλαυκῆς. cf. supra ad Carmen LXIV, 100.

CARMEN LXXXII.

AD QUINTIVM.

Quintium, sodalem suum, flectere studet precibus, ne, quod animo suo longe carissimum sit, (intellige puellam) sibi praeripiat. — Eleganter hoc epigramma expressit Ioann. Nicol. Goëtz Vermischte Gedichte Tom. II. p. 215.

Quinti, si tibi vis oculos debere Catullum,
 Aut aliud, si quid carius est oculis,
 Eripere ei noli, multo quod carius illi
 Est oculis, si quid carius est oculis.

V. 4. seu quid in omnibus editt. vet. et plurimis recentioribus, contra sensum et orationis nexum, nam si quid iam est multo carius oculis, qui, queso, adici potest seu quid carius est oculis; ut taceam, particulam seu non quid, sed quod in hoc orationis nexu postulare. Hinc recte Achilles Statius pro seu quid legendum suspicatus est: si quid, quem praeter Vossium et Vulpium neminem secutum esse mireris.

V. 1 - 2. Sensus: Si vis, mi Quinti, Catullum tibi aliquid acceptum referre, quod aequè atque oculos suos amet, vel plus adeo oculis suis, si quid plus oculis amari potest, noli etc. —

Per Quintium intelligendum esse nobilissimum illum adolescentem Veroneseum, cuius mentio fit infra Carmine C. suspicatur Vulpius.

V. 3. ei monosyllabum per synaeresin; exempla conguessit Statius.

CARMEN LXXXIII.

IN MARITVM LESBIAE.

Ridet stolidum Lesbiae maritum, qui, cum eius uxor Catullum conviciis coram ipso proscinderet et causam rixandi cum eo quaereret, impense de eius fide et castitate, quam inde colligebat, laetabatur. At Catullus, mulierum indolem melius perspectam habens, longe aliter de hoc Lesbiae se gerendi more sentit ac iudicat. Conferendum omnino cum hoc Epigramma XCII.

Lesbia mi praesente viro mala plurima dicit :

Hoc illi fatuo maxima laetitia est.

Mule, nihil sentis. Si nostri oblita taceret,

Sana esset: quod nunc gannit et obloquitur,

Non solum meminit; sed, quae multo acrior est res, 5

Irata est: hoc est, uritur et loquitur.

V. 3. pro *Mule* in Patavino exemplari apud Statium *Nulle*, quod rectius videtur *Statio*, *Nallum* de stupido, nihil audiente et sentiente, interpretanti. V. 4. pro *Sana* in MSS. Statii *Samia* vel *Sannia*, unde legendum fortasse opinatur *Sanna*, h. e. irrisio, quasi dicat: irrideri me amantem ab ea putarem, planeque contemni, si de me taceret. — *garris* in editt. Parthen. Gryph. Murel. sed nemo non *ri gannit* praefereat; et sic est in MSS. Statii. eodem modo in *garris* et *gannit* variant libri apud Persium V, 95. V. 6. *uritur* et *loquitur* coniecit N. Heinsius, et

V. 1. *mala plurima dicit* convicia Tibull. I, 2, 11. *Et mala si qua tibi dixit dementia nostra.*

V. 3. 4. *Si nostri oblita taceret*, Si me negligeret, nec dignum, quocum loquatur, haberet, *Sana esset*, recte illa videri posset amoris furore libera; vel: nequitiam in illam caderet amoris insania. Infra Carmine XCII: *Lesbia mi dicit semper*

male, nec tacet unquam De me: Lesbiam me, dispeream, nisi amat. quod nunc, iam vero quod, ri gannit canum more ringitur. obloquitur, oblatrat.

V. 5. *Non solum meminit* hoc non solum probat, minime eam nostri oblitam esse, et nos negligere.

V. 6. *Irata est*, nam ira apud

sic legit iam Iustus Lipsius apud Ienonem Dousum filium; sed quis hoc ferat ob versum primum et quartum?

amantes ferventissimi amoris est indicium; tritum et in vulgus notum est illud Terentianum: *Anantium irae, amoris inter-* *gratio est.* cf. Vulp. inprimis cum hoc loco comparandus est Propertius III, 8. 10 seqq. adde Plaut. Amphitr. III, 3, 60 seqq.

CARMEN LXXXIV.

DE ARRIO.

Arrium quemdam, qui mirifice sibi placebat vano et ridiculo verba nonnulla cum adspiratione pronuntiandi studio, festive in hoc epigrammate depictum aliorum risui exponit. — Cum idoneis argumentis, quis fuerit hic Arrius, evinci nequeat, alius aliam coniecturam sequitur. Achilles Statius quidem intelligit Q. Arrium, praetorem Siciliae designatum, qui exorto bello servili missus est contra Crisum et Spartacum, quorum illum profligavit, ab hoc victus est. vid. Liv. Epit. 96. cf. Cic. Verr. II, 15. et IV, 20. — At Vulpus cogitat de C. Arrio, cuius mentionem iniicit Cic. in Attic. I, 14 et 15. — Quidni cogitare quoque possumus de illo Q. Arrio, Q. Arrii Praetoris Siciliae designati, (ut videtur Ernestio in Clave Cic. sub h. n.) filio, qui in honorem patris magnificum illud, ut auram populi capteret, dedit epulum, de quo Horatius Satyr. II, 3, 7. cf. Cic. Orat. in Vatin. 12. — Sed quid interest, sciatur, quis fuerit hic Arrius, nec ne?

Chommōdā dicebat, si quando commoda vellet
Dicere, et hinsīdias Arrius insīdias:
Et tum mirifice sperabat se esse locutum,
Cum, quantum poterat, dixerat hinsīdias.

V. 2. Libri veteres apud Vossium non *Arrius*, sed *Aetius* habent, unde ille *Aetius* fortasse scribendum putat. V. 3. 4. Hoc distichon, nescio quo errore, in editione Parthenii post versum decimum: *Cum subito*

V. 4. *quantum poterat*, quanto poterat spiritu vel oris hīstu.

Credo sic mater, sic Liber avunculus eius, 5
 Sic maternus avus dixerit, atque avia.
 Hoc misso in Syriam, requierant omnibus aures,
 Audibant eadem haec leniter et leviter.
 Nec sibi postilla metuebant talia verba,
 Cum subito adfertur nuntius horribilis, 10
 Ionios fluctus, postquam illuc Arrius isset,
 Iam non Ionios esse, sed Hionios.

affertur etc. transpositum est. V. 5. sic *Cimber avunculus eius* Heinaius in notis ad Cat. V. 6. *dixerat* in edit. Parthenii, Gryph. Muret. sed recte Scaliger reposuit ex veteri scriptura *dixerit*, et videtur illud vel male ex versu quarto repetitum, vel hoc ob vim modi potentialis non satis intellectum esse. vid. not. — Ianus Melesger male in hoc quoque disticho quaerit adspirationem, illudque sic legendum opinatur: *Credo sic Mather, sic Liber avunculus eii est, Sic matherius havus dixerit, atque havia.* V. 7. *Hic misso* in MSS. Statii, qui iude tentat: *Hic misso.*

V. 5. *Liber* haud dubie nomen viri proprium. Nam quod Passeratius existimat, *liberum* pro adiectivo sumendum esse, quo tacite Catullus innuere voluerit, Arrius non ex iustis nuptiis procreatum fuisse, utpote qui nec patrem nec patruum habuerit *liberum*, sed matrem et avunculum tantum, eorumque parentes; id anxie magis quaesitum quam probabile videtur.

V. 6. *dixerit* — sic, credo, *di.xerit*, eleganter ex vi modi potentialis pro: *sic dixisse videtur*. Exemplum de hoc modi potentialis, quem vocant, usu, ponamus ex Liv. III, 47. *Quem*

decreto sermonem praetendcrit, forsitan aliquem verum auctores antiqui tradiderint, pro: tradidisse videntur.

V. 7. *Hoc misso in Syriam*, haud dubie in munere quodam reipublicae causa suscepto. *requ. omnibus aures*, nullius amplius aures ingratissimo male affectatae adspirationis sono fatigabantur.

V. 8. *leniter et leviter* sine adspiratione.

V. 9. *postilla* h. e. postea; exempla dabunt Statius et Vulpus.

V. 10. *horribilis* nimirum auribus.

CARMEN LXXXV.

DE AMORE SVO.

Quaerenti fortasse, cur unam eandemque puellam tam amore quam odio persequatur, quid respondeat, se nescire, ait.

Odi et amo. Quare id faciam, fortasse requiris.
Nescio: sed fieri sentio et excrucior.

Hoc distichon in editione Guarini et Ald. II, hic praetermissum et epigrammati LXXII annexum est. vid. ibi Var. Lect.

V. 1. *Odi et amo* Terent. rum puellae amabat, at eius
Eunuch. I, 1, 27. *Et taedet, et* mores detestabatur. cf. Epigr.
amore ardeo. LXXII, 7, 8.

V. 2. *Nescio, formam nimi-*

CARMEN LXXXVI.

DE QUINTIA ET LESBIA.

Quintiae, quae vulgo habebatur formosa, formositatis quidem partes quasdam concedit, sed cum ei deesset venustas et festivitas, absolute formosam, qualis sola Lesbia sit, eam dici posse negat.

Quintia formosa est multis: mihi candida, longa,
Recta est. Hoc ego: sic singula confiteor.

V. 1. *Quintia* in vett. monumentis scribitur, teste Statio. V. 2. *haec ego sic* in plurimis editionibus vett. sed Scaliger *Hoc ego*; antiquam lectionem esse confirmat: et sic nunc exhibent editt. Cantabr. Voss. Valp. Bipontin.

V. 1. *est, videtur, habetur.*

V. 2. *Recta, apta forma et*

Totum illud, formosa, nego; nam nulla venustas,
 Nulla in tam magno est corpore mica salis.
 Lesbia formosa est, quae cum pulcherrima tota est, 5
 Tum omnibus una omnes surripuit Veneres.

figura. cf. supra ad Carm. X, 20. hoc ego scil. sentio vel iudico. singula, quod ad singulas formositatis partes attinet.

V. 3. *Totum illud*, quod ad totum illud, in quo censetur formositas, attinet. — *venustas* elegantia, natus lepor et festiuitas, quae in dictis, factis, gestu et toto corporis habitu spectatur: Graecis: *νεμειρες*, cui opponitur *επικρατα*.

V. 4. *nulla in — mica salis*, quanta est, insulsa et plena rursus inficitiarumque est. *επις προσκομιζέμενος* de stupido magni vastique corporis homine apud Theocritum Idyll. XV, 17. ubi vide *Valchenarium*.

V. 6. *Tum omnibus — Veneres*, omnes puellarum lepores ad se unam transtulit et inter se coniunxit.

CARMEN LXXXVII.

Vid. Var. Lect. ad Carmen LXXV.

CARMEN LXXXVIII.

IN GELLIVM.

Flagitia, quibus se suosque polluebat Gellius, tanta esse ait, ut ne mari quidem possint ablui et expiari.

Quid facit is, Gelli, qui cum matre atque sorore
 Prurit, et abiectis pervigilat tunicis?

V. 1. *Quid facit is*; Quid tibi statuendum videtur de eiusmodi hominis libidine, qui etc.

V. 2. *Prurit*, pruriendo libidinem exercet. cf. *Lusus* 25, 4. *abiectis* reiectis, positis.

Quid facit is, patrum qui non sinit esse maritum?

Ecquid scis, quantum suscipiat sceleris?

Suscipit, o Gelli, quantum non ultima Tethys, 5

Non genitor Nympharum abluit Oceanus.

Nam nihil est quidquam sceleris, quo prodeat ultra:

Non si demisso se ipse voret capite.

V. 6. *Nec genitor* in MSS. Stat. sed gravius repetitur *Non*, pro *abluit* in edit. Gryph. Muret. Groev. et all. *abluit*; sed illud ex veteri scriptura defendunt Scaliger et Vossius; utrumque, puto, recte dicitur. V. 7. *quod prodeat ultra* Voss. Bipont. sed quo est in edit. Parthen. Gryph. Muret. Cantabr. Groev. Vulp. Gotting.

V. 3. *patrum qui - maritum.* cf. supra Epigramma LXXIV, 3.

V. 5. *Suscipit* scil. tantum, quod ante quantum non raro omitti solet. cf. Liv. IX, 36. §. 2. et ibi *Drackenborch.* - *ultima Tethys*, totum mare, ad extremos usque fines, ut bene Stat.

V. 6. *Non genitor Nympharum abluit Oceanus*, hic aqua marina sive fluviali scelera apud veteres expiandi mos vel ex Cicerone notus est. Pro Roscio Amer. 26. *ne, cum delati (paricidae) essent in mare, ipsum polluerent, quo cetera, quae violata sunt, expiari putantur.* cf. ibi *Hottomannum* et *Manutium* et interpretes ad h. l. Laudat in hanc rem illud Euripidis

Iphigen. in Taur. 1193. ἡδύμενος δὲ τῇ κούρῃ τ' ἀποκρίσας κούρῃ, ubi vid. *Barnes.* et *Musgrav.* Locum Sophoclis Oedip. Tyr. v. 1251. comparavit iam Achilles Statius. - *Dorville* ad Chariton. p. 238. (ed. Lips.) Catullum ante oculos habuisse putat vetus epigramma, quod egitur in *Analectis Vett. Poët. Graecor. Brunckii* 1707. CCXL. Tom. III, p. 199. ἄρως ἰς τῆς αἰῶνος κούρης, ἔδω, δαίμονος ἔργον ἦρχον νεμερῶντος νεμερῶντος ἀρχόντος. ὅς ἀρχόντος νεμερῶντος ἔδω. ἄρχον δὲ νεμερῶντος Οὐδ' ἂν ἰ κῆρ νεμερῶντος ἔδω.

V. 7. *Quo prodeat ultra*, quo progrediatur iste ulterius, quo magis contaminetur.

V. 8. *demisso*, inclinato. *voret* cf. Epigr. LXXX, 6.

CARMEN LXXXIX.

DE GELLIO.

Ne quis miretur, cur Gellius tenuis macerque sit, causam, unde ei contracta sit haec corporis macies et tenuitas, ex insano eius cum cognatis suis Veneris usu declarat.

Gellius est tenuis: quidni? quoi tam bona mater
 Tamque valens vivat, tamque venusta soror,
 Tamque bonus patruus, tamque omnia plena puellis
 Cognatis: quare is desinat esse macer?
 Qui ut nihil attingat, nisi quod fas tangere non est,
 Quantumvis quare sit macer, invenies.

V. 5. *attingit* legi iubet Scaliger; quod exhibent nunc editi. Voss. Cantabr. Gotting. Bipont.

V. 1. *tenuis*. Statius de *amantium macie* laudat Lucret. IV, 1160: *lexvis ipsius tum fit, quam vivere non quit Prae macie, quoi*, in cuius gratiam, ad cuius explendam libidinem. cf. supra ad Carmen LXI, 192. *bona*, obsequiosa, facilis; eodem sensu patruus dicitur *bonus* v. 3.

V. 2. *valens*, valido robustoque corpore ad palaestram Veneris instructo, *vivat* exquisitius pro: sit.

V. 4. *quare is desinat esse macer?* cur non sit macer, qui necessario in eiusmodi tum cognatis suis consuetudine macer esse et manere debet?

V. 5. *ut cum nihil attingat* etc. nullam aliam nisi cognatam; observa in hoc versu leporem facete cum sale mixtum.

V. 6. *Quantumvis*, satis superque.

CARMEN XC.

IN GELLIVM.

*Nova ratione et novo sale nefandam Gellii cum matre libidinem
perfricat. Magum enim aliquem, si vera sit impia Persarum
religio, ex hoc obsceno concubitu nasci oportere probat et
pronunciat.*

Nascatur Magus ex Gelli matrisque nefando
Coniugio, et discat Persicum haruspicium.
Nam Magus ex matre et gnato gignatur oportet,
Si vera est Persarum impia religio,
Gnatus ut accepto veneretur carmine Divos, 5
Omentum in flamma pingue liquefaciens.

Hoc Epigramma coniunctum cum superiore exhibetur in editionibus
Parthenii, Gryphi et aliis; sed sponte apparet, separatim illud a poeta
in Gellium compositum esse.

V. 4. *impia rel.* ex qua nimirum non solum matris cum filio concubitus, et in universum cognatorum commistiones licitae fuerunt, sed boni magi adeo, h. e. Persarum sacerdotes ex matre a filio compressa progigni debebant. Veterum de his incestis Persarum moribus testimonia vid. apud Vulpium. Inprimis ex utriusque linguae scriptoribus, quae huc spectant studiose collegit laudatus a Mureto Coelius Rhodiginus *Antiqu. Lect.* X, cap. 17. Huc pertinet quoque Euripides *Andromach.* v. 173. seqq. — Τούτων καὶ τὸ βλάπτειν γένος. Ηαῖς τε θυγατρὶ, καὶ τὴ μητρὶ μέγας

ταί, Κέρε τ' ἀδελφῇ — — καὶ τῶν ὀδῶν ἱερῶν νύμφας. ubi recte Scholiastes τούτων ἀποκρίσθαι ἔδει.

V. 5. *accepto diis grato*; sic saepe *accepta munera*; nimis docte alii: a maioribus per manus quasi tradito.

V. 6. *Omentum in flamma pingue liquefaciens*, minutas nimirum mactatae victimae partes et in his omentum diis adolebant; vid. *Casaubon* ad *Pers.* II, 47. p. 208. ex ipso autem omenti statu et situ multa coniectare solebant haruspices. vid. *Bochartum Hieroz.* III, p. 503. — Secunda syllaba in *liquefaciens* producitur. vid. *Stat.*

CARMEN XCI.

IN GELLIUM.

Ut crescat et cumuletur, quam versibus suis famae Gellii inurere studet, ignominia, usque adeo eum scelestum esse ostendit, ut iste nulla facile re, nisi in qua aliquid sceleris sit, oblectari posse videatur. Quod quidem ipse praeter omnem opinionem in amore suo expertus fuerat, Nam quamvis probe noverat, cum pro indole sua ad quodvis designandum scelus paratum esse, tamen vel ideo puellam suam ab eius libidine tutam fore putaverat, quod illa nec mater, nec soror esset, in quarum concubitu unice sibi placere videbatur homo iste nequissimus. Sed fefellerat sua in hac re Catullum opinio; nam secus ac videbatur, satis causae fuit Gellio, quae ei cum Catullo intercedebat, amicitia, ut eius puellam ad libidinem sollicitaret; adeo in perpetrandis facinoribus superare iste solebat hominum expectationem! - Praeclarum est, ut recte iudicat Muretus, hoc epigramma et mirabili quodam artificio a poeta nostro compositum.

Non ideo, Gelli, sperabam te mihi fidum
 In misero hoc nostro, hoc perduto amore fore:
 Quod te cognossem bene, constantemve putarem,
 Aut posse a turpi mentem inhibere probro:
 Sed quod nec matrem, nec germanam esse videbam 5

V. 2. *hoc*, quod cum vi ante *perduto* repetitur, male in nonnullis editionibus omissum, recte reposuit Statius. V. 3. *Quia te Muret.* Qui te Scaliger ex veteri scriptura. *constanterque putarem haud posse etc.* in plurimis libris tam scriptis quam editis; sed multo aptior et orationi convenientior mihi visa est nostra lectio, quam Statius in nonnullis libris MSS. invenit; et sic hic versus iam in edit. Gryph. (1537) legitur. Eandem lectionem recepit Vulpius. V. 5. *Sed neque quod* in edit. Parth.

V. 3. *perduto* ob perfidiam V. 4. *Aut scil.* quod te putarem.

Hanc tibi, quoniam me magnus edebat amor,
 Et quamvis tecum multo coniungerer usu,
 Non satis id causae credideram esse tibi.
 Tu satis id duxti: tantum tibi gaudium in omni
 Culpa est, in quacumque est aliquid sceleris. 10

Voss. Graev. et alii; sed multo concinniores orationem reddit nostra lectio, a Guarino prolata, et a Statio aliisque probata. V. 9. *induxti* pro *induxisti* vitiose in edit. Parthenii et MSS. Stat.

V. 6. *quoniam me magnus edebat amor*, sic supra Carm. XXXV, 15: *Ignes interiores edunt medullam*. ubi de hoc loquendi usu exempla collegit Muretus. vid. Stat. ad h. l.
 V. 8. *Non satis id causae*, non gravem turpemque satis causam.

CARMEN XCII.

DE LESBIA.

Mutuas inter se et Lesbiam rixas mutui amoris signum censet certissimum. — Eiusdem argumenti est Epigramma LXXXIII, quod confer.

Lesbia mi dicit semper male, nec tacet unquam
 De me: Lesbiam me, dispeream, nisi amat.
 Quo signo? quasi non totidem mox deprecor illi

V. 2. *dispeream, me nisi Lesbiam amat* in edit. plurimis; sed quem nos secuti sumus verborum ordinem, tam versus ultimas, quam omnes libri MSS. Stat. confirmant; mutatus ille in editionibus vet. verborum ordo haud dubie profectus est ab aliquo, qui vellet numerorum rhythmum consilire. V. 3. *Cui ego, quasi eadem* vitiose in libris MSS. et edit. Parthenii. *Quo signo? quasi eadem* Gryph. Muret. *Quo signo? eadem* totidem in

V. 3-4. Sensus est: Quaecumque per, quot ipsa in me conicere fortasse aliquis, unde hoc colligam? quasi de eius in me amore solet convicia, tot statim ego in illam reiciam, et in hoc ipsa rixarum genere ipse vel maxime

Assidue: verum dispeream, nisi amo.

aliis teste Mureto. Quo signo qua *sic* totidem reperit Statius in veteri libro Gellii, apud quem (v. not.) locus noster legitur, unde ille coniebat: Quo signo? quasi enim, sed rectius ex qua *an* ratione scripturae compendii habita relinqas quasi non, et sic se reperisse in vetustis libris Gellii ait Scaliger, quem cum Vulpio et aliis recentioribus editoribus secuti somus. Vossius ex Cod. Mediolanensi profert: Quo signo? quia sunt totidem mea (scil. maledicta) Deprecor illam Assidue: verum etc. Passeratius Assidue refert ad amo. — deprecor Vulpus, nescio unde, sed fortasse rectius.

rim amoris sentiam. — Deprecari paulo insolentiore, significatione cum casu tertio iam positum, Aulus Gellius (Noct. Att. VI, 6.) disputans contra aliquem, qui male hoc verbum ceperat, et frigidissimos inde hos Catulli versus iudicaverat, explicat: detestari, execrari, depellere, abominari. Quae qui-

dem Gellii explicatio nullo modo probari potuit Mureto. Sed Scaliger docte ostendit, deprecari proprie esse; precari, ne quid nobis accidat, adeoque, quae quis nobis imprecatus est, in eiusdem caput reuicere et amoliri. Nec ego de Scaligeri interpretatione dubito, alias deprecor facile mutari posset in imprecor.

CARMEN XCIII.

IN CAESAREM.

Quam parum Noster Caesarem curet, haud dissimulante hoc disticho indicat. — Carpit quidem hoc nomine Catullum Quintilianus Institut. Orat. XI, 1. ubi scribit: « Negat se magni facere aliquis poetarum, utrum Caesar ater an albus homo sit, insania: verte, ut idem Caesar de illo dixerit, arrogantia est. » sed ipse bonus Quintilianus nimium placere studebat Domitiano, eiusque auram hac ipsa fortasse poetæ nostri cavillatione captabat.

Nil nimium studeo, Caesar, tibi velle placere,

V. 1. Pro Nil equidem ob vs. dat, ut saepe. cf. Heyne ad Tibull. I, 2, 32. seqq. malim: Nec. — velle abun-

Nec scire, utrum sis albus, an ater homo.

V. 2. In editione Parthenii corruptissime hic versus legitur ita: *Nec si arem, utrum sis albus an ater homo*. Vossius in libris antiquis deprehenderat: *Nec si ore, unde legendum fortasse alicui videri posse existimat: Nescio ore utrum sis albus an ater homo*. sed nemo facile ad has metricaliones potius in ordinem redigere tentabit. Ipse Vossius legit: *Nescio utrum sis albus — Ne si orem* ed. Rheg. *Nre caro utrum* in margine L. Heius. apud editorem Cantabrig. et sic placet Bondano Var. Lect. p. 126. *Nec scio te*, e libro membran. Commelini probat Meiser. — Coniungitur hoc distichon cum sequenti in edit. Parthen. Gryph. probante Scaligero. Sed non video, quomodo inter se conciliari queat insignis sententiarum dissimilitudo.

V. 2. *utrum sis albus an ater homo*, novimus, nec eos nosse curamus. vid. Vulp. adde Cicer. Philipp. II, 16. et ibi *Interpretes*.

CARMEN XCIV.

IN MENTVLAM.

Mentula moechatur: moechatur mentula certe.
Hoc est, quod dicunt: Ipsa olera olla legit.

V. 2. *ipsa olera olla facit* dedit ex ellis, ut sit, exemplaribus Vossius; sed cum nemo alius hanc lectionem commemoraverit, finxisse eam virum doctum doctrinae ostentandae causa, facile tibi persuadeas; nam translatum ille putat ab ollis Graecorum, quae in Anthesteriis circumducebantur, in quas comportabatur omnis generis olera, quae tamen nemo degustaret; ut breviter dicam, Vossius Catullum existimat Mamurram sub obocena imagine comparasse ollae, quae solo sacra faciet olera!!!

V. 1 - 2. *Mentula moechatur*. per Mentulam designari putant Mamurram, quod maxime probabile fit ex Epigr. CXIV, ubi v. 1. *Formianus saltus non falso, Mentula, dives Fertur* — patas est nimirum Mamurra Formiis; hinc *Formiana macula* supra Carm. LVII, 4. *Formianus decoctor* XLI, 4. Indidit autem poeta Mamurrae ad insignem eius libidinem insigniendum nomen *Mentulae*, in cuius signifi-

catione petulanter ludit. — *Ipsa olera olla legit* b. e. sponte quaerit mentula, quod eius naturae conveniens est. Dicta videtur haec proverbialis locutio de rebus, quae natura sua sibi conveniunt; ducta autem illa videtur Achilli Statio a fure quodam hortensi, qui manifesto in furto deprehensus culpam a se in ollam, qua olera exceperat, transtulerit.

CARMEN XCV.

DE SMYRNA CINNAE POETAE.

Smyrnam, h. e. poema Smyrna, inscriptum, in quo perpoliendis atque exasciando Cinna, Catulli amicus, totos novem annos consumserat, etiam atque etiam commendat, illudque ut carmen aetatem laturum lateque per ora virum volitaturum prolixis et nullo negotio conscriptis Hortensii, Volusii et Antimachi carminibus longe anteposit.

Smyrna mei Cinnae nonam post denique messem,
Quam coepta est, nonamque edita post hiemem:

V. 1. *Smyrna* rectius ex mente Vossii, ad librorum vetustatem, nummos et inscriptiones provocantis, scribitur; Graeci tamen scribunt Σμύρνα. in 146

V. 1. *Smyrna* mei Cinnae. Honorificam eiusdem C. Helvii Cinnae mentionem facit Virgil. Eclog. IX, 35. ubi Servius: *Etiam Cinna poeta optimus fuit, qui scripsit Smyrnam, quem libellum decem eliminavit annis.* conf. Ovid. Trist. II, 435. Quinctil. Instit. Orat. X, 4. obsecrum tamen illud poema *Smyrnam* fuisse, credere nos iubet Martialis X, 21. hinc Lucius Crassitius Grammaticus, commentario luculento in *Smyrnam* edito, adeo inclaruit, ut Epigramma de eo scriberetur, quod exstat apud Suetonium in libro de Illust. Grammat. XVIII. — Quod ad argumentum huius Cinnae poematis attinet, Parthenius quidem illud in rebus praeclare

gestis Amazonis cuiusdam versatum esse existimat, sed probabilius sententia videtur eorum, qui fabulam incesti amoris *Myrrhae*, (quae aliis *Smyrna* dicitur) erga parentem suum Cinyram hoc carmine Cinnae completum esse arbitrantur. vid. in primis Burmannus ad Ovid. Met. X, 298. Muncker ad Hygin. Fab. LVIII. et Giffanii Collect. in Lucret. sub v. *Smyrna*.

V. 2. *nonamque edita post hiemem*. Sic Panegyricus Isocratis decem annis elaboratus dicitur Quinctil. Institut. Orat. X, 4. — Respexit huc fortasse Horatius Arte poet. 388: — — — *nonumque prematur in annum* in 147
Membris intus positis. —

Millia cum interea quingenta Hortensius uno

* * *

Smyrna cavas Atacis penitus mittetur ad undas, 5

Smyrnam incana diu secula pervoluēt.

At Volusi annales * * *

Et laxas scombris saepe dabunt tunicas;

vide de scriptura huius vocis *Verheyk* ad Aot. Lib. p. 299. *** Hic deest versus minor in omnibus libr. MSS. quem Partheolus pro suo ducebatur adversus Catullum, popularem suum, studio, ita supplere studebat: *In pede stans fixo carmina ructat hians*. Idem pro *Mitha* in versu maiori reposuit *Filia*. Sed Muretus et alii recte deprecari sunt hanc Parthenii officia. V. 5. *Smyrna cavas Atacis* vulgo recepta lectio; sed, ut observat Heinsius in not. ad Catull. nec fluvius est *Atax*, nec prima syllaba in *Atacis* corripitur; optime igitur iam Livineius desinerebat *Atacis*. — *Smyrna ubas Atacis* in vet. Cod. Heins. apud editorem Constant. *Zmyrna cavas harathi* in libris vet. Vossii, unde ille reposuit: * * *cavas harathi*, nam, ut addit, non tantum quartus huius Epigrammantis versiculus deest, sed etiam initium quinti; quem, ut ei succurrerent librarii aut intempestivi correctores, e sequenti verso supplices conati sunt. V. 6. *Smyrna incana diu secula pervoluēt* in plerisque MSS. Stat. unde ille primum tentat *pervoluēt*, deinde vero in nostra lectione, quam ipsam in nonnullis libris invenerat, acquiescit; pro *incana* offerunt tamen eiusdem libri *cana*, quod Statius ob imitationem Martialis Lib. IX. Epigr. 60, 2. *Nec pateris, Caetar, secula cana mori praefereodum* videtur; sed licet Martialis Nostrum imitatus videtur, eum tamen in loco nostro *cana* pro *incana* legisse inde non sequitur. *** Huius quoque versus reliquis pars desideratur, ut Muretus et Statius testantur, in libris veteribus, nisi quod in MSS. Statii *Padaam* legitur; quae vox aperte manum recentiore prodit. Putavi morientur ad urbem edit. Parthenii et aliae editiones veteres, quod placere sibi sit Muretus, modo veteris eiusdem libri testimonio niteretur. Scaliger in libro suo inveniebat: *Padaam por- tentum*, unde ille excuspebat: *apnam porgeatur ad ipsam*, ut *apna* sit pisciculus, quem muris conditum chartis inceptis amicare solebat. *Capsnam morientur ad ipsam* coniciebat Passeratius. *Aluam morientur ad ipsam*

V. 3. *Hortensius*. Eodem nomine Lucilius sale satyrico perficitur Horatius Sat. I. 4, 9. seq. Loca, ubi Q. Hortensii, nobilissimi illius oratoris, carminum mentio sit, notavit Vulpus

V. 5. *cavas*, cf. supra ad Car-

men XVII, 4. *Atacis* fluvius Galliae Narbonensis.

V. 6. *incana* sera, remotissima.

V. 7. *Volusi annales*, cf. supra ad Carin. XXXVI, 1.

V. 8. *Et laxas — tunicas*, in-

Parva mei mihi sunt cordi monumenta * * *

At populus tumido gaudeat Antimacho.

10

proponit Vossius, quod probat et docte defendit Nic. Heinsius in notis ad Catull. *Adus* enim, ut ibi observat, est fluvius Galliae Cisalpinæ, qui ex Alpibus in Lacum Larium se exonerat, ubi Volusius aut uetus, aut certe fundum ac recessum habuisse videtur, ita, ut extremus Galliae fluvius cum extremo fluvio Italiae componatur. *Gedum* portentur ad ipsam mirifice commendat Corradinus de Allio. *** Ultima huius verba vox deest in MSS. testibus Mureto, Statio et Vossio, quam vatio modo supplere studuerunt; alii legunt *laboris*, alii *sodalis*, alii *poëtae*, alii *tribuni*. Equidem si veteris cuiusdam libri accederet auctoritas, eligerem cum Mureto *sodalis*.

servient, pro solito chartarum ineptarum usu, amiciendis et involvendis scombris. *laxus* innuit laxa et ampla carminum ineptorum volumina. *scomber* piscis marinus. Expressit Nostrium Martialis IV, 87, 8: *Nec scombris tunicas dabis molestas*.

V. 10. *tumido gaudeat Antimacho*. Scripsit Antimachus, poeta graecus, *Colophonius* (Ciceroni Brut. 51. et Ovid. Trist.

I, 6, 1. *Clartus*) magno volumine Thebaida, quod quidem poëta tanto applausu a nonnullis exceptum fuit, ut secundas ei ab Homero partes deferre non dubitarent. vid. *Brouckhus*. ad Propert. I, 7, 3. alii tamen, qui rectius et acutius in his rebus vident, riserunt enim ut poëtam inflatum et tumidum, qui, ut cum Horatio loquar, proicit ampullas et sesquipedalia verba. vid. Vossius.

CARMEN XCVI.

AD CALVVM DE QVINTILIA.

Tantum esse ait Calvi ob mortem Quintiliae suae dolorem atque desiderium, ut illa, si dolor viventium ad sensus mortuorum permanere queat, de hoc luculento, quod Calvus ediderit, amoris testimonio gavisura potius quam de praematura sua morte dolitura sit. — De Calvo, oratore et poeta nobilissimo, qui, ut ex Propertio II, 34, 83. apparet, huius ipsius Quintiliae mortem carmine deflevit, cf. supra ad Carm. XIII.

Si quidquam mutis gratum acceptumque sepulcris
 Accidere a nostro, Calve, dolore potest,
 Quo desiderio veteres renovamus amores,
 Atque olim amissas flemus amicitias:
 Certe non tanto mors immatura dolori est 5
 Quintiliae, quantum gaudet amore tuo.

V. 3. *Quom vel Cum desiderio* Gryph. Muret. Genev. et all. sed teste Scaligero veteres libri tam scripti quam editi servant *Quo*. V. 4. *Atque olim missas* male, puto, in edit. Parthenii, Gryph. Muret. et aliis; *missas* enim amicitiae sunt, quas diutius alere volumus. Secutus igitur sum Vossium, qui e veteribus libris reposuit *amissas*, et sic est in aliquot MSS. Statil.

V. 1. 2. *Si quidquam* etc. Dubitatio, an sentiant, quae a vivis fiunt, mortui, saepius apud veteres est obvia. vid. S. at. et Vulpium. *accidere mutis sepulcris*, h. e. pervenire ad muta sepulcra. Eleganter Nostrum imitatus est Lotichius lib. III, Eleg. 5, 15: *Acceptum quodcumque potest, gratumque sepultis Accidere, exsequiis contigit omne tuis.*

V. 3. *Quo scil. dolore. desiderio* propter eorum desiderium.

V. 4. *olim amissas* morte olim perditas. At Livineius ingeniose olim trahit ad amicitias et eodem modo dictum putat, ut a Virgilio *ante malorum*; a Terentio *semper lenitas*; a Propertio *semper amicitia*; a Valerio Flacco *olim anni*, et a Graecis *si αἰὲς φίλοι*.

Praeterea rictum, qualem diffissus in aestu
 Meientis mulae cunnus habere solet.
 Hic futuit multas, et se facit esse venustum,
 Et non pistrino traditur atque asino?
 Quem si qua attingit, non illam posse putemus
 Aegroti culum lingere carnificis?

10

V. 7. *qualem defessus in aestum*, haec est lectio omnium librorum MSS. et edit. vet. quam equidem nunquam concoquere potui; *cunnus* enim desiderat adiectum, quod non mulae sed cunni formae convenit; hinc olim iam suspicatus sum, pro *defessus* legendum esse *diffissus*, et nunc video, idem iam Statius et Vossio in mentem venisse. *Cunnus diffissus* est diductus, qui graphice late diductum Aemilii rictum depingit. Non dubitavi igitur coniecturam in textum recipere, quae loci sensui videbatur accommodatissima. Pro *in aestum*, quod per *ἀεστερπν* pro *in aestu* explicant, dedi ad exemplum a. l. l. Gryph. Muret. Henricpetr. Graev. *in aestu*; sensus igitur est: Aemilius praeterea habet rictum, qualem rictus formam diductus cunnus mulae, in aestu solis, ubi illa sudat et interquiescit, meientia habere solet. V. 12. Pro *aegroti* nomen proprium *Agroti* aut *Argoti* fuisse coniecit Statius.

Capitolin. Anton. Pium c. 12. At Vossius Celticam omnino vocem esse contendit, et de *aratro* explicat.

V. 7-8. vide *Var Lect.*

V. 9. *facit*, fingit. cf. supra ad Carm. X, 17.

V. 10. *asino*, versando molae lapidi superiori, qui Graecis vocatur *ἐως*, *ἐως μύλων*. vid. Vossius.

V. 12. *Aegroti* pallidi, luridi.

CARMEN XCVIII,

AD VETTIVM,

Vettii, hominis insulsi, vaniloquentiam notat. — Lipsius in Var. Lect. c. 5. proscindi in hoc epigrammate putat illum Vettium, qui a Caesare, ut diceret, se interficere principes voluisse, invidiae inimicis Caesarianis faciendae causa, index in Senatum inductus, deinde mendacii convictus et ipse denique de vi reus factus dicitur. Rem narrat Cicero in Ep. ad Att. II, 24. cf. Orat. Pro Sexto c. 63. Lipsio ad stipulatur Torrentius ad Sueton. Caes. c. 17.

In te, si in quemquam, dici pote, putide Vetti,
Id quod verbosis dicitur et fatuis:

Ista cum lingua, si usus veniat tibi, possis

Culos et crepidas lingere carbatinas.

Si nos omnino vis omnes perdere, Vetti,

§

V. 1. *Vetti* in MSS. Stat. et sic exhibent hoc nomen editi. Gryph. Muret. Henricpetr. Gsaev. Bipont. *Victi* edit. Parthen. Sed Statius ex antiquo marmore in hortis Rodulfi Pii Cardinalis Carpeusis, scribendum emuio esse ostendit *Vetti*. Nec dubitamus, si *Vettus* ille intelligendus sit, de quo dicimus in Argumento. Statium iam secuti sunt Vossius, editor Cantabrig. Vulp. Gotting. V. 4. Pro *carbatinas* in edit. Parthen. *carpotinas*. Gryph. *carpatinas*. Muretus totum versum ad fidem, ut sit, veterum exemplarium ita scribi iubet: *Culos et trepidas lingere cercolipas*, per *cercolipas* intelligit obscenas partes viriles, secto ex cauda et pinguitudine vocabulo; *trepidas* explicat verum illo Persii VI, 72. Cum morosa

V. 1 - 2. *In te, si in quemquam* etc. In neminem magis quam in te, putide Vetti, cadit illud, quod occentari solet hominibus loquacibus et fatuis. *putidus* loquacitate molestus. vid. supra ad Carm. XLII, 11.

V. 3. *Ista tua tam immodica.*

V. 4. *crepidas carbatinas* genus rustici calceamenti, e crudo ac recenti corio confecti, vocati sic a Caribus populis. vide, quem laudat Vossius, Pollucem Onomast. VII, c. 22. §. 88. cf. *Mollum* et *Iuergemannum* ad Longi Pastoral. p. 142. edit. Boden.

Dicas: omnino quod cupis, efficies.

vago singultiet inguine vena. — Sed nostrae lectionis integritatem defendit Politianus Miscell. c. 2. V. 6. pro *Dicas* Vossius ex libris suis refinxit *Hiscas*. in editione Parthenii exhibetur *Dicas*.

V. 6. *Dicas*, loquere, linguam tuam exerce.

CARMEN XCIX.

AD IVVENTIVM.

Suaviter exponit dolorem, qui raptum ab ore Iuventii, a quo spernebatur, suaviolum secutus sit. — Ita venustum, inquit Muretus, hoc epigramma est, ut, ipsa si velit Venus, venustius eo efficere quidquam non queat,

Surripui tibi, dum ludis mellite Iuventi,
 Suaviolum dulci dulcius ambrosia.
 Verum id non impune tuli; namque amplius horam
 Suffluxum in summa me memini esse cruce,
 Dum tibi me purgo, nec possum fletibus ullis 5
 Tantillum vestrae demere saevitiae.

V. 1. *ludis* in campo Martio pugnata, ubi armis exercebantur adolescentes Romani. *ludere* de hac iuventi armorum exercitatione passim. Sic Cicero de Oratore II, 20. *Sed videant, quid velint; ad ludendumne, an ad pugnandum arma sint sumturi. Aliud enim pugna et acies, aliud ludus campusque noster desiderat.* cf. Barth. ad Rutil. I, 257.

V. 2. *Suaviolum d. dulcius ambrosia.* Nota est dulcissima dulcium osculorum descriptio

Horatiana Od. I, 13, 15. *Quae Venus quinta parte sui nectaris imbuit.*

V. 4. *Suffluxum in summa cruce.* Tanto adfectum dolore, quanto affici solent suspensi in cruce. *summa* est epitheton ornans.

V. 6. *vestrae*, vobis omnibus, qui formosi estis, innatae, ut interpretatur Muretus; nisi vestrae simpliciter pro tuae accipiendum sit.

Nam simul id factum est, multis diluta labella

Guttis abstersisti omnibus articulis:

Ne quidquam nostro contractum ex ore maneret,

Tamquam comminctae spurca saliva lupae. 10

Praeterea infesto miserum me tradere amori

Non cessasti, omnique excruciare modo:

Ut mi ex ambrosio mutatum iam foret illud

Suaviolum tristi tristius helleboro.

Quam quoniam poenam misero proponis amori, 15

Non unquam posthac basia surripiam.

V. 8. *Abstersi* in libris vett. apud Statium, unde ille reposuit *abstersisti*, et sic est iam in editione prima Moreti: at Vossius dedit *abstersti*, ut hiatus post hanc vocem relinquatur, cuius vitandi causa aliae editiones, ut Ald. Gryph. Henricpetr. *Abstersti guttis* praecunte iam edit. Parthenii, nisi quod ibi est *Abtersi*. V. 10. *comminctae* vel *commixtae* in edit. Parthen. Gryph. Muret. *coniunctae* in libris quibusdam apud Statium. Totus verus in Cod. Mediolanensi, ut testatur Vossius, legitur sic: *Tamquam committe spurca saliva guttice*. Unde Vossius: *Tamquam comminctae spurca saliva gulae*; lectionem nostram *comminctae*, quam ipse nonnulli libri Statii offerunt, defendit Scaliger. V. 13. *ambrosia* edit. Parthenii, Gryph. Henricpetr. Cantabrig. Graev. Bipont. sed multo convenientius *ambrosio*, quod est in MSS. Statii, editione Moreti et libris Vossii. V. 16. *Numquam iam posthac* edit. Parthen. Gryph. Muret. Graev.

V. 8. *omnibus articulis* digitorum. Muretus comparat Theocrit. Idyll. XXVII, 5. *Τὸ σίμα μὲν ἔλινα, καὶ ἄνερτον τὸ φιδάρε*.

V. 10. *Tamquam comminctae spurca saliva lupae*, tamquam esset saliva mea aequae

spurca, ac est meretricis recentis a coitu. *lupa* meretrix, unde *lupanar*.

V. 13. *ambrosio* scil. suaviolo.

V. 14. *tristius helleboro*, ex proverbio *κακίονον ὀλιγίστην*

CARMEN C.

DE COELIO ET QUINTIO.

Amores Coelii et Quintii, quorum alter filium, alter filiam eiusdem familiae Aufilenorum perdit amabat, commemorat, et Coelio inprimis, ob spectatam sibi eius amicitiam, amoris felicitatem approcatur. — De Coelio vide supra ad Carmen LVIII, 1.

Coelius Aufilenum, et Quintius Aufilenam,
 Flos Veronensium depereunt iuvenum;
 Hic fratrem, ille sororem. Hoc est, quod dicitur, illud
 Fraternum vere dulce sodalitium.
 Quoi faveam potius? Coeli, tibi: nam tua nobis 5
 Perspecta exigit hoc unica amicitia,
 Cum vesana meas torreret flamma medullas.
 Sis felix, Coeli, sis in amore potens.

V. 1. *Caelius et Coelius* promiscue in vetustis monumentis teste Statio; et sic promiscue quoque exhibetur hoc nomen in editionibus. — pro *Coelius* in libris Voss. *Gellius*. — pro *Aufilena* legendum fortasse putat Statius *Aufilena*, reclamante Vossio, qui *Aufilenorum* familiam satis notam olim Veronae fuisse ex duabus inscriptionibus istis repertis probat. V. 5. 6. *Nam tua nobis Perspecta exigitur* lectio vulgata; parum, opinor; latine. *Perfecta est igitur* vel *Perfecta atque exigitur* in MSS. Stat. *Iam tua nobis Perfecta est igitur* in libris Vossii, qui iam igitur pro iam *tunc* explicat. Equidem iam olim pro *exigitur* legendum esse suspicabar *exigit* hoc, quia quidem lectionem, cum sponte illa se commendat facilitate sua, at, ut nunc video, a Moreto iam exhibita sit, non dubitavi in textum recipere.

V. 2. *Flos* cf. supra ad Carm. LXIII, 64. *Veronensium* vox tetrasyllaba. vid. Voss. de Analog. II, c. 14.

V. 4. *Fraternum vere dulce sodalitium*, ubi nimirum, dum alter fratrem, alter sororem amat, nullum plane locum habet obtreectatio.

V. 7. *Cum vesana meas torreret* etc. Ipse igitur Catulli quoque amoris antea fuisse videtur.

V. 8. *potens* fortunatus, votorum compos. Sic supra Carm. VIII, 9. *impotens* de eo, qui puella reiicitur.

CARMEN CL

INFERIAE AD FRATRIS TUMVLVM.

Iusta solvit fratris ad Rhoeteum sepulti manibus. cf. supra ad Carmen LXV et LXVIII.

Multas per gentes et multa per aequora vectus
 Adveni has miseras, frater, ad inferias,
 Ut te postremo donarem munere mortis,
 Et mutum nequidquam alloquerer cinerem:
 Quandoquidem fortuna mihi tete abstulit ipsum: 5
 Heu miser indigne frater ademte mihi.
 Nunc tamen interea prisco quae more parentum
 Tradita sunt tristes munera ad inferias,
 Accipe, fraterno multum manantia fletu:

V. 3. *Advenio* in libris MSS. et editionibus vett. sed Statius, quem cum Vulpio secuti sumus, correxit *adveni*, quia ad normam loquendi vix recte dicitur: *Advenio*, ut te donarem, nisi quis dicat, quod *Cortius* ad Sallust. Cat. c. 44. et *Ruhnkenius* ad Vellei. Patere. I, 9, 1. p. 32. mouent, non esse omnia, praecipue apud poetas, ad leges grammaticas revocanda. V. 4. *mutam* in Achillis Maffei libro alteroque Patavino exemplari et libris scriptis Vossii, et sic super Carm. LXVIII, 90. *acerba cinis*. V. 5. *te abstulit* hians syllaba in omnibus MSS. apud Statium et libris vett. Vossii. V. 6. *Heu misero*, ad versum supra in Elegia ad Manl. v. 92. *Heu misero frater ademte mihi* maluerunt Vossius et alii: sed *miser* constanter tuerentur libri veteres. *Haece tu interea* in Cod. Mediolanensi. *Haece tamen* tres editt. antiquiss. apud editorem Cantabrig.

V. 3. *munera mortis*. munus mortis est, quod mortuis offertur, γίφας θανόντων. Hom. Iliad. XVI, 675.

V. 4. *mutum cinerem*. Antipater Sidon. in Analectis Vett. Poëtt. Graec. Brunckii Epigr. XC, 8. Tom. II, p. 37: — ἀντι

δι εἰδο Στῆδα, καὶ παρὰ λείψονα ἄρματι

V. 7. 8. Varia, quae per inferias inferri solebant manibus, munera recenset Kirchmannus de Funeribus Romanor. IV, c. 2. praecipua erant lac, vinum, mel, aqua, sanguis, flores.

CATUL. Carm.

V v

Atque in perpetuum, frater, have atque vale. 10

V. 10. *ave* sine aspiratione in editionibus plurimis; sed antiqui libri at lapides sistunt hanc vocem in hac formula adspirantem.

V. 10. *Have atque vale.* sic ter corpus compositum affari solebant discedentes. Virg. Aen. XI, 97: -- *Salve aeternum mihi maxime Palla Aeternumque vale.* — ubi vid. *Cerda.* cf. Aen. III, 67. VI, 505. Hon. Odys. IX, 65. adde *Kirchm.* de Funer. Rom. III, c. 9.

CARMEN CII.

AD CORNELIVM.

Fidem de taciturnitate sua Cornelio cuidam facere studet.

Si quidquam tacito commissum est fido ab amico,
Quoius sit penitus nota fides animi;
Me unum esse invenies illorum iure sacratum,
Corneli, et factum me esse puta Harpocratem.

V. 1. *tacite* in omnibus MSS. apud Statium, qui malebat: *Si quidquam tacitum*, nempe *inilipere*, arcanum, tacendum; vel: *Si quidquam taciti*, quod vult quoque Heinsius in notis ad Catull. sed recte iam in editione Parthenii est *tacito*. V. 3. *Meque esse invenies* in MSS. Statii, membran. Schlegeri, edit. Parthen. et tribus antiquissimis editt. apud editorem Cantabrig. *Atque esse juvenes* in aliis MSS. apud Statium, unde ille reponere tentabat vel: *Me, quem ipse adiures*, vel: *Aut, quem ipse adiures*, vel: *Me, quem ipse invenias*. Vossius corrigit. *Me asque invenies*, parum, puto, ad orationem poeticam! secutus tamen cum est Vulpius. Equidem mallet *Me quoque*, ut hiatus relinquatur, vel: *Me certe. Illo tibi iure sacratum* MSS. Italici apud Nic. Heins. manet tamen, quaecumque lectionem sequaris, dura et inconcinna in hoc disticho oratio; sequi animi debebat: *et putabis*; interim dedimus lectionem, quam editt. Muret. Gryph. Henricpetr. et alia exhibent. V. 4. *esse* abest in quibusdam libris vetustis apud Vossium, cui nec hiatus nec correpta ultima in *puta* displicet.

V. 1. *tacito*, qui secretum *tum*, eorum sacris initiatum. reticere potest.

V. 4. *Harpocratem*, cf. supra

V. 3. *illorum iure sacra-*

ad Caru. LXXIV, 4.

CARMEN CIII.

AD SILONEM.

Silonem quemdam, qui puellae cuiusdam copiam Catullo se facturum esse promississe, nec his promissis stetisse videtur, vel reddere accepta a se decem sestertia, vel ferocientem in hac ipsa perfidia animum, si leno esse velit, deponere iubet.

Aut, sodes, mihi redde decem sestertia, Silo,

Deinde esto quamvis saevus et indomitus:

Aut, si te nummi delectant, desine, quaeso,

Leno esse, atque idem saevus et indomitus.

V. 1. *Pro decem* in uno MS. Statii tuo, unde Faërus faciebat duo. — in nonnullis Codd. Vossii *Syllo* vel *Sillo*. V. 3. *At, si te nummi* in Cod. Patavino. *Aut si te nimium* in nonnullis libb. MSS. apud Statium.

V. 2. *quamvis* h. e. quantumvis. exempla collegit Dukerus ad Liv. I, 51. Tom. II, p. 474. edit. Drackenb.

CARMEN CIV.

AD QVENDAM DE LESBIA.

Notat levitatem mendacis cuiusdam, qui falsos de rixa, quae sit Catullo cum eius amica, rumores sparsisse videtur.

Credis, me potuisse meae maledicere vitae,
Ambobus mihi quae carior est oculis?

Nec potui; nec, si possem, tam perditae amarem:
Sed tu cum Tappone omnia monstra facis.

V. 4. *Sed tu cum caupone* editt. Parthen. Gryph. Muret. Henricpelt. Graev. hoc sensu, ut, quisquis ille fuerit, saepius in canpona versatus, cum ipso caupone perpotasse, et monstrosa cum illo mendacia finxisse et sparsisse videatur. Sed nostra lectio *cum Tappone* est in omnibus MSS. Statii et in libro Mailei, et eandem ut veterem defendit Scaliger; mentionem *Falerii Tapponis* facit Livius XXXVII, 46. §. 11. ubi vid. *Draculaborok*. — *cum Tapone* in Zanchi exemplo; in *tripone* in Cod. Patavino, unde Statius legendum putabat: *Sed tu cum turpi ore*. Vossius in nonnullis libris sic scriptum invenit: *Sed tu cuncta pone*, in aliis: *Sed tuta pone*, unde scriptum olim fuisse coniecit: *Sed tua, Coponi, omnia; (vel crimina) nostra facis*. Vossii vestigia more suo legit Vulpinus.

V. 3. *Non potui* scil. hoc a Lect.) *omnia monstra facis*,
me impetrare. quaelibet prodigiosa fingis, *omnia*

V. 4. *cum Tappone* (vid. *Var.* *ripuridipic*, ut Scaliger explicat.

CARMEN CV.

IN MENTVLAM.

*Narrat de infelici Mentulae (de quo cf. supra ad Carmen XCIV)
ad poeticae facultatis laudem contendendi conatu.*

Mentula conatur Pimplaeum scandere montem:
Musae furcillis praecipitem eiiciunt.

V. 1. *scandere montem* solos Vossius in libris suis invenit, qui nescio in qua obscena significatione hoc verbum accipiendum esse docet.

V. 2. *furcillis eiiciunt*. De hac *hin.* ad Ciceronem in Ep. ad Att.
proverbiali locutione vid. *Lam-* XVI, 2, ubi est *furcilla extrudi*.

CARMEN CVI.

DE PUERO ET PRAECONE.

Formosum quemdam puerum a consuetudine cum praecone quodam revocaturus, quemlibet, qui eum cum praecone versari videat, ipsum per praeconem vendi velle, existimaturum esse ait. — Praecones apud Romanos in auctionibus munere, quo apud nos proclamatores, functos esse, satis notum est, — discupere sc. puerum.

Cum puero bello praeconem qui videt esse,
Quid credat, nisi se vendere discupere?

V. 1. pro bello in omnibus MSS. apud Statium Obelio, fortasse ut nomen pueri sit. V. 2. qui videt ipse in libro Maffei, pugnante pro hac lectione Vossio. Ingeniose Vulpas *si ipse* mutat in *ipsum*, et refert ad discupere, qua mutatione omnis, quam sibi pepererunt interpretes, sublata est difficultas. Offerunt tamen omnes veteres libri tam scripti quam excusi esse.

CARMEN CVII.

AD LESBIAM.

Laetitiā, quam de reconciliato sibi Lesbiae animo percipit, eo maiorem esse ait, quo minus eam se percepturum esse speraverat.

Si quidquam cupido optantique obtigit unquam, et

V. 1. *Si quidquid* in MSS. Statii, *Si quicquam cupido optantique* tres editt. antiquiss. apud editorem Cantabrig. editio Parthenii, et aliae. pro *cupido* Vossius vult *cupide*, male! nam versus quartus nostrae lectionis veritatem vindicat. pro *obtigit* in Patavino *obtulit*, et in libris melioris notae apud Vossium *contigit*. post unquam deest et in plurimis editioni-

V. 1. *proprie, id est, vere, vel maxime.*

Insuperanti, hoc est gratum, animo proprie:
 Quare hoc est gratum, nobis quoque carius auro,
 Quod te reslituis, Lesbia, mihi cupido.
 Reslituis cupido, atque insuperanti ipsa refers te 5
 Nobis. O lucem candidiore nota!

bus. Nos dedimus cum Vulpio lectionem; quae est in editione Gryph. V. 2. *Insuperanti* emendat Nic. Heinsius in notis ad Catull. et sane, nisi et post unquam ponitur, necessaria est haec emendatio. V. 3. Durius, inquit Statius, *et nobis quoque* quam Catullianae elegantiae convenit; proinde legendum forte putat: *nobisque hoc carius auro.* vide not. V. 6. *O mihi cara magis candidiore nota* in edit. Parthen. et aliis quibusdam vet. sed in MSS. Statii est: *Nobis o luce et lucem.* eiusdem lectionis vetustatem vindicat Scaliger. V. 7. 8. Tam varie hoc distichon legitur, ut veram a ficta lectione vix internoscas. Parthenius exhibet: *Quis me uno vivit felicius, aut magis est me Optandum vita, dicere quis poterit?* nec repudiata est haec lectio a Graev. Vossio, Vulpio et aliis. Sed indigna plane Catullo videtur mihi haec latinitas. — Sensum certe commotum fundit nostra lectio ex edit. Gryph. et Muret. transcripta. Nec male emendabat Dousa P. *aut ista hac Optandum vitam dicere quis poterit?* Bene quoque ad sensum lectio editionis Cantabrigiensis: *aut magis nostra hac Optandum vitam ducere quis poterit?* Sed omnia recensere, quae pro suo quisque ingenio commentus est, nimis longum est.

V. 2. Vel aliqua inter hoc distichon et id, quod praecessit, desiderari, vel esse *intercedendum*, perperam statuit Vulpius; est enim orationis nexus lere hic: Si eui, quod maxime optaverat, praeter omnem spem et opinionem obtigit, id sane eius animo longe est gratissimum; quare mihi quoque id nunc longe est gratissimum, quod Lesbia mea, quam tanto ardore desideraveram, praeter omnem spem et opinionem sponte mecum rediit in gratiam. — Sed id in hoc versu me male habet, quod nulla copula adest, qua *gratum* et *carius auro* inter se nectuntur, puto igitur legendum hunc versum esse vel: *Quare hoc est gratum nobis, quin carius auro,*

vel *Quare hoc est gratum nobis, quoque, carior auro*, ut carior referatur ad *Lesbia* in versu minori. Sic Tibullus I, 8, 31: *Carior est auro iuvenis, cui laevia fulgent Ora, nec amplexus aspera barba terit.*

V. 5. *ipsa* sponte. cf. supra ad Catu. LXIII, 56. *refers te*, offers te reconciliatam, redis. Propert. I, 18, 11: *Sic mihi te referas levis* etc.

V. 6. *nobis* iunge eum *insuperanti* in versu maiori ex archaismo optimis scriptoribus frequentato. Sic Terentius Eunuch. IV, 3, 7. *absente nobis.* Plaut. Amphitr. II, 2, 194. *nobis praesente.* vid. Voss. de Anal. IV, c. 23. et Brouckhus. ad Tibull. III, 6, 55.

Quis me uno vivit felicior, aut magis hac quid
Optandum vita, dicere quis poterit?

V. 7. 8. vide *Var. Lect.*

CARMEN CVIII.

IN COMINVM.

Tantum esse ait, quod senex quidam Cominius tam morum pravitatem quam maledicendo apud populum sibi conflaverat, odium, ut non dubitet, quin populus, si ab eius steli arbitrio, frustatim eum bestiis devorandum obiecturus sit.

Si, Comini, populi arbitrio tua cana senectus
Spurcata impuris moribus intereat:
Non equidem dubito, quin primum inimica bonorum
Lingua exsecta avido sit data volturio:
Effossos oculos voret atro gutture corvus, 5
Intestina canes, cetera membra lupi.

V. 1. *Sic homini vel Sic horum populari arbitrio* in MSS. Stat. unde Avantios emendebat: *Si, Comini, arbitrio populi*; et sic exhibent editt. Gryph. Muret. Henricpetr. *Si, Comini, arbitrio, populari cana senectus* reduxit, ut ait, vett. librorum auctoritate Vossius. — nostra lectio debetur Statio. V. 4. *Lingua exsecta* in MSS. Statii et libris vett. Vossii. V. 5. *atro gurgite* Cod. Patav. in qua quidem lectione, tanquam elegantiore, praefereunda arguitur Vulpianus. V. 6. *extera membra veterum librorum scriptura* apud Vossium.

V. 1. Sensus est: Si tu, o canis senex, impuris moribus inquinatus, e medio tollaris pro populi arbitrio etc. *senectus* pro *sene*, ut illa: *virtus Catonis, sapientia Laeli.*

V. 3. *inimica bonorum* (pro vulgari: *bonis*) infesta famae

bonorum, bonos quosque verborum contumeliis lacerans.

V. 4. *sit data* pro: *detur*. Satis autem constat, nihil visum esse veteribus atrocius, quam si cadavera feris atque volucribus discerpenda et dilanianda darentur. cf. supra ad Carm. LXXIV, 152, et Stat. ad h. l.

CARMEN CIX.

AD LESBIAM.

Lesbia Catullo reconciliata iucundi perpetuique amoris fructum promiserat; quibus quidem promissis ut vere eventus respondeat, ex animo optat, et deos ad hanc datam sibi confirmandam fidem implorat.

Iucundum, mea vita, mihi proponis amorem
 Hunc nostrum inter nos, perpetuumque fore.
 Dî magni, facite, ut vere promittere possit;
 Atque id sincere dicat et ex animo,
 Ut liceat nobis tota producere vita 5
 Aeternum hoc sanctae foedus amicitiae.

V. 6. *tota perducere vita* *Alternum* editt. Parthenii, Gryph. Muret. Henricpetr. Voss. Graev. et aliae; sed nostram lectionem tuerentur omnes MSS. Statii. De errore librarioꝝ in *perducere* et *producere* vid. Drakenborch. ad Liv. Tom. V. p. 265. et de saepius commutatis vocibus *aeternus* et *alternus* eundem ad Sil. Ital. XV, 239.

V. 1. *proponis* declaras, persuadere mihi stude. is, quo aliquid promitti debet.
 V. 3. *possit* insit ei animus continuare. V. 5. *producere* protrahere,

CARMEN CX.

AD AVFILENAM.

Aufilenam, quae, accepta in noctis promissae gratiam mercede, duxerat Catullum et eluserat, ut sordide et abiecte sentientem meretricem describit et insectatur.

Aufilena, bonae semper laudantur amicae:
 Accipiunt pretium, quae facere instituunt.
 Tu quod promisti mihi, quod mentita, inimica es,
 Quod nec das, et fers saepe, facis facinus.
 Aut facere ingenuae est, aut non promisse pudicae, 5
 Aufilena, fuit. Sed data conripere
 Fraudando, efficitur plus quam meretricis avarae,
 Quae sese toto corpore prostituit.

V. 3. *michi et quod* in libris vet. Passeratii, unde ille legit et interpungit: *Tu quod promisti, mi et quod.* V. 4. *nec das, nec fers* vitiose in MSS. Statii. *efficit* in MSS. Statii. *efficit* in libris scriptis Vossii, unde ille reposuit *effexti*; sed recte defendit Statius *efficitur*, quod exhibuit iam Parthenius, et sic est in editt. Gryph. Muret. Henricpetr. Cantabrig. Vulp. *Fraudando, est facinus* ingeniose, sed praeter necessitatem Töllius ad Auson. p. 270.

V. 1. *bonae*, quae stant promissis, fidae, honestae.

V. 2. *quae facere instituunt*, h. e. eae, quae vere corporis sui copiam facturae sunt. *facere* ἀρπάζειν. vid. Burmannum ad Petron. e. IX. sic *ῥήγναι* et *ἰσχυρῶς* apud Graecos. vid. Bergler. ad Alciphr. III, Ep. 55. p. 413.

V. 3. Iunge: *Tu es inimica* (hand bona amica) *quod mentita es*, id, *quod mihi promisti* h. e. noctem.

V. 4. *das*, intellige promissa Veneris munuscula. Sic *dare* passim in re Venera. Lus. II, 3: *Da mihi quod cupies frustra*

dare forsitan olim, Dum tenet obsessas invida barba genas. cf. Burmann. ad Ovid. Arte Am. I, 448. et sic *μαρτύρην* et *μαρτυρίαν* apud Graecos. *fers*, auferi munera.

V. 5. *Ingenuae*, fidem, quam dedit, praestantia.

V. 6. *data corripere*, munera eripere, corrudere. — *data* pro *donis* passim. Ovid. Metam. VI, 463: — — *nec non ingentibus ipsam sollicitare datis.*

V. 7. *efficitur*, supple ex versu quarto *facinus*; nec infrequens est locutio *efficere* pro *facere* facinora.

CARMEN CXK

AD AVFILENAN.

Aufilende, cum patruo consuescenti, nihil eiusmodi illicito et incesto amore turpius et detestabilius esse, ante oculos ponit. Expressit hoc carmen Ioann. Nic. Goëtz in Vermischte Gedichte Tom. III, p. 130.

Aufilena, viro contentas vivere solo,
Nuptarum laus e laudibus eximiis.
Sed quovis quamvis potius succumbere fas est,
Quam matrem fratres efficere ex patruo.

V. 1. *contentam* in editt. Parthen. Gryph. Muret. Henricpetr. Graev. et aliis. Sed Scaliger, qui in libro suo invaniebat: *contenta est*, uti est quoque in editione Rheg. fecit inde *contentas*, quod recte ab editoribus recentioribus receptum est. V. 2. *Nuptarum laus est laudibus eximiis* in MSS. Statii, editt. Parthen. Gryph. et aliis, unde Statius: *Nuptarum est laus e laudibus eximiis*; Scaliger: *Nuptarum laus e laud. ex.* quam lectionem omnes nunc exhibent editiones recentiores. Muretus sine iudicio auctoritatis dedit: *Nuptarum una est e laud. exim.* V. 3. Vossius, cuius libri veteres soli habent: *Sed cuius potius*, supplet versum ita: *Sed cuius cuius potius*, nec deficit, qui hanc lectionem Vossianam proheret, Vulpius.

V. 1 - 4. Sensus: Ad eximias, Aufilena, quae nuptas mulieres ornant, virtutes, pertinet imprimis ea, ut solo marito contentae vivant - at, si omnino iis cum alio libido exercenda sit, quaevis cum quovis potius concumbat licebit, quam ut mater patrulium fiat ex patruo. - *matrem fratres efficere ex patruo*, h. e. matrem fieri, et pueros ex patruo procreare, qui matri sint *fratres patrueles*; nam patruorum sive duorum fratrum filii vocari solent vel absolute *fratres*, vel *fratres patrueles*.

CARMEN CXII.

IN NASONEM.

Mirum, quantum hoc epigrammā, quod a plurimis omnium in hoc poëta obscurissimum habitum, et a Mureto aliisque tamquam desperatum relictum est, interpretum ingenia exercuerit; quorum commenta omnia recensere nimis longum esset. — Mihi quidem poëta fuisse videtur in multus, ita, ut ideo iam Nasonem multum vocaverit, quia multi homines libidinis causa cum eo versabantur; hoc fere sensu: Multorum hominum homo es, Naso, (h. e. multorum libidini inservis) nam multi homines tecum versantur, qui turpem in corpore tuo explent libidinem, iterum dico, Naso, multorum hominum homo es, et muliebris pateris.

Multus homo es, Naso; nam tecum multus homo est, qui
Deseendit: Naso, multus es et pathicus.

V. 1. *Multus homo es, Naso, neque tecum multus homo, sed Deseendit, Naso, multus es et pathicus* editt. Partheuii, Muret. Henricpetr. Cantabr. Graev. *Multus homo (es, Naso, nam tecum multus homo) est qui Deseendit? Naso, multus es et pathicus* vetus scriptura apud Scaligerum, *Multus homo es Naso: nec tecum multus homoque Deseendit Naso multus es et Pathicus* in libris veteribus se reperisse testatur Meleager, qui inde tentat: *Multus homo es, Naso, nec tecum multus homo: est qui Te ascendit: Naso multus es et Pathicus; sed sapienter addit: "Quae sit meus epigrammatis, meum non est explicare."* *Multus homo est, Naso, neque tecum multus homo qui Deseendit* Vossius. *Multus homo est, Naso (nam tecum multus homo es) qui Deseendit?* Valpius. Nos dedimus lectionem Scaligeri, mutata tantum cum Duciero interpunctione, et sic exhibitum jam est hoc epigramma in edit. Gotting. et Bipont.

V. 2. *descendere est verbum nequitiae.*

CARMEN CXIII.

AD CINNAM.

De insigniter aucto adulterorum numero queritur,

Consule Pompeio primum duo, Cinna, solebant
 Moechi: illo facto Consule nunc iterum
 Manserunt duo: sed creverunt millia in unum
 Singula: foecundum semen adulterio.

V. 1. *solebant* pro *solebant* editt. Parth. Gryph. Muret. Henricpetr. Graev. et aliae editt. vett. sed MSS. Statii et Scaligeri tumentur *solebant*. V. 2. *Moechalia*, at *facto* edit. Parthen. *Moechilia*, *facto* Gryph. Muret. Henricpetr. *Mecilia*, *facto* MSS. Statii, unde ille reposuit: *Moechi: illo facto C. n. iterum*, quam ipsam lectionem cum Vulpio praetulioms. *Moechi, illi*, ab *facto* Scaliger, quem plures secuti sunt. *Moechilli*, *facto* edit. Graev. sed auctor huius lectionis est Turnebus. *Moechulei* Passeratius. *Caecilio* *facto* ex optimo exemplari produxit Vossius. V. 4. *Singulum* in Codice Patavino et libro Scaligeri, quod probat Scaliger, et allatis quibusdam exemplis docet, mediam vocalem recte in hac voce prisco more extrudi posse.

V. 1. 2. *solebant moechi*, subintelligunt: sectari mulieres, matronarum pudicitiam expugnare, vel aliquid hoc obscenius; - sed eiusmodi aposiopesis, qua honestatis castitatisque studio uti sunt Terentius, Virgilius et alii, parum mihi convenire videtur ingenio Catulli, qui res vel obscenissimas nomine suo insignire solet; puto igitur vel legendum esse *sedebant* (vid. *Var. Lect.*); quod apposite de

hominibus libidinosi dicitur, (cf. supra Carin. XXXVII, 6.) vel locum ita rescribendum esse: *C. P. p. d. C. solebant Moechari; at facto C. n. i. Manserunt duo - Consule primum Anno ab Urbe Condita* [DCLXXXIV. iterum DCXCIX.

V. 3. 4. *sed creverunt - singula*, sed ita manserunt, ut singula millia in anum vel singulum suerescerent, h. e. ut ex duobus duo millia fierent.

18. ne forte corrigendum -
1. moechi

CARMEN CXIV.

IN MENTVLAM.

Tantum abesse ait, ut Mentula locuples sit, qui vulgo ob pulcherrimi cuiusdam saltus Formiani possessionem dives habebatur, ut potius summa, ad quam nimis factis sumtibus redactus sit, laboret inopia. De Mentula vid. Var. Lect. ad v. 1.

Formiano saltu non falso Mentula dives
Fertur; qui quot res in se habet egregias!
Aucupia omne genus, pisces, prata, arva ferasque.

V. 1. *Firmanus salus* vel *salvus* MSS. Statii. *Firmanus solius* in editione Parthen. *Firmani saltus* Gryph. *Firmano saltu* Aldos, Muretus, Statius, Vossius, editor Cantabr. Graev. Sed Scaliger, quia vett. Codd. non *Firmano* sed *Firmanus* prae se ferunt, legendum omnino censet: *Formianus saltus*. Scaligeri sententiam eupide amplexus est Vulpinus, nec ipse primò de eius probabilitate dubitabam. Sed nunc succurrunt rationes, quae ab illa me discedere iubent. Quisvis enim facile concesserim, *salutem divitem* recte dici posse de eo, qui sit amplus et fructuosus, tamen boie explicationi aperte repogast versus quintus, *dives*, nisi vim verbis inferre vis, ad Mentulam referri debet; additur enim: *dum omnia desint*, quod de salta laudato valere non potest. Deinde, cum haec lectio et explicatio impulerit Scaligerum, ut *exsuperat* in verso 4. et *ageat* in verso 6. contra omnium librorum auctoritatem motaret in *exsuperas et egeas*, id eo magis hanc rationem mihi suspectam reddidit, quia poeta tam in sequenti, quam in antecedentibus epigrammatibus ad Mentulam, non nisi in tertia persona de Mentula loquitur. Dedi autem *Formiano saltu*, quod iam Muretus in nonnullis libris invenerat. Nam, cum admodum probabile sit, *Mamurram*, qui *Formius* natus, et iude iam supra Carm. XLI, 4. *Formianus decoctor* dictus est, sub *Mentula* intelligendum esse, (cf. supra Carm. XCIV.) facile inde huius lectionis quoque probabilitas evincitur. *Formiano* per synaeresin est vox trisyllaba. V. 2. tot res omnes libei impressi ante Statium et Scaligerum, sed MSS. Stat. et libb. vett. Scaligeri suggerunt quot, quod melius sane admirationi inservit. V. 3. *Aucupia, omne genus piscis* MSS. Stat. *Aucupiam omne genus* edit.

V. 1. *Formiano saltu*, h. e. generis; exempla vide apud Vulpium, et plura in Thesaurò Gesner.

V. 3. *omne genus* pro: omnia

Nequidquam : fructus sumtibus exsuperat.
 Quare concedo sit dives, dum omnia desint.
 Saltum laudemus, dum modo ipse eget.

Parthen. Gryph. Muret. Henricpetr. et aliae. V. 4. *Ne quidquam fructus* MSS. Stat. *Nec quicquam fructus* Gryph. exsuperet Voss. V. 6. *dum tamen ipse* in edit. plurimis, haud dubie hiatus vitandi causa. Sed in MSS. Statii omnibus *dum modo*, et sic est in editione Partheoii.

V. 4. *Nequidquam*, sed haec omnia minime ei sufficiunt: *fructus sumtibus exsuperat*, excedit modum in faciendis sumtibus ita, ut isti longe superent redditus.

CARMEN CXV.

IN MENTVLAM.

Similiter, ut in epigrammate antecedenti, Mentulae, hominis prodigi et impuri, speciosas ridet et sugillat divitias.

Mentula habet instar triginta iugera prati,
 Quadraginta arvi: cetera sunt maria.
 Cur non divitiis Croesum superare potis sit?
 Uno qui in saltu tot bona possideat;
 Prata, arva, ingentes silvas, saltusque paludesque, 5

Coniunctim hoc epigramma cum antecedenti exhibetur in edit. Parthen. et Gryph. V. 1. Pro *instar*, quod in omnibus libris veteribus, teste Statio, reperitur, alius aliam vocem substituendam putavit, Statius quidem *iusti*, Scaliger *iuxta*, Passeratius *nostra*; in editione Mureti est *noster*. V. 2. *cetera sunt maria* in libro Zanchi. V. 4. *tot modo* in edit. Parthenii et nonnullis MSS. Stat. *tot modo* in aliis MSS. apud Stationem et Scaligerum et in Cod. Patavino, quod probat Scaliger, et Vulpius tamquam compendiosa ab antiquis Latinis pronuntiatum explicat pro *tot commoda*. Nos dedimus lectionem edit. Gryph. Muret. Henricpetr. Cantabrig. Graev. V. 5. et

V. 2. *cetera sunt maria*, h. e. infinita; nam *mare*, *Oceanus*, *flumen*, *river* passim de cuiusdam rei magnitudine et abundantia. vid. Scaliger ad h. l. et Dorville ad Charit. p. 636. (ed. Lipq.) Ernesti ad Callimach. Hymn. in Apollin. v. 106. et

Usque ad Hyperboreos et mare ad Oceanum?
Omnia magna haec sunt; tamen ipse est maximus ultor,
Non homo, sed vere Mentula magna minax.

mare Oceanum recte ex iudicio Vulpii Codex Patavinus. V. 7. 8. Omnia magna haec sunt: tamen ut sint maxima, et ultra, Non homo, sed vere mentula magna nimis Gryph. Muret. Henricpetr. et alii. Omnia m. h. s. s. i. si maximus ultor N. h. s. vero m. m. minax MSS. Statii, quam lectionem mutato rō si in his probat quoque Statius; et sic fere hoc distichon in editione Parthenii legitur, nisi quod est pro si et vere pro vero ibi excusum est. Nec dubitavimus hanc ipsam lectionem cum aliis sequi. — maximus lustrō legi iubet Scaliger, probante Vulpio, ut lustrō sit, qui sectatur matricēs in lustris prostantes. — maximus, ultro Voas.

Cortius ad Sallust. Cat. XXIII, §. 3. nisi quis maria simpliciter de ingentibus stagnis et paludibus sumere malit.

V. 6. Usque ad Hyp. et mare ad Oceanum, h. e. latissime patentes.

V. 7. maximus ultor in libidine, qui urget et punit quasi feminas. Supra Carm. LXXI, 5. Nam quoties futuit, toties ulciscitur ambos.

V. 8. minax, libidinem minans.

CARMEN CXVL

AD GELLIVM.

Gellium, cum illatas ille sibi contumeliosis Catulli carminibus iniurias remuneratum ivisset, placare Noster studuerat dono ei mittendis, quae ex Callimacho verterat, carminibus. Sed parum hac ratione apud eum effecerat. Acquiescit igitur in eo solatio, quod tela, a Gellio in ipsum coniecta, facilius vitari et retundi queant, quam quae ipse in illum coniecerit.

Saepe tibi studioso animo venanda requirens

V. 1. venante requiris Venet. Gryph. in libris Mureti desiderator vos extrema. requires MSS. Statii et editt. antiquissimae apud editorem Can-

V. 1. 2. Iunge: Saepe requirrens (mecum reputans), uti possem tibi mittere carmina Batlodiae (cf. supra ad Carm. LXV,

16.) studioso animo venanda, h. e. diligenter investiganda et excutienda.

Carmina uti possem mittere Battiadae.
 Quis te lenirem nobis, neu conarere
 Infestum telis icere, musca, caput:
 Hunc video mihi nunc frustra sumtum esse laborem, 5
 Gelli, nec nostras hinc valuisse preces.
 Contra nos tela ista tua evitamus amictu:
 At fixus nostris tu dabi' supplicium.

tubeig. venanda requies reponit Scaliger ex veteri scriptura veniam dare quare. V. 3. Quae te lenirent Parthenius. Quis te lenirem nobis neu con. Gryph. Muret. et sic omnes editt. recentiores, nisi quod recte post lenirem sublata est interpunctio. — Qui te lenirem nobis Statius. V. 4. Ex mira lectionum huius versus varietate selegimus eam, quae nobis commodissima videbatur, et in editionibus Parthen. Gryph. et all. exhibita est. Tela infesta meum mittere in usque caput defendit Muretus. Telis infestans mi icere musca caput legebat Statius, in cuius MS. exaratus fuit hic versiculus sic: Telis infesta mi tenemusque caput. Iovene certe haec scriptura videtur lectioni Mureti. — Telis infesto mi icere, musca, caput refluxit ad veterem scripturam: Telis infestum icere, Scaliger, quem plurimi recentiores secuti sunt. Infesta in nostrum mittere tela caput ex veteri libro laudat Vossius, et saepe, nisi turbatus verborum ordo aperte correctoris manum proderet, labenter in hac lectione acquiesceremus. Infestum telis icere mi usque caput ex libris scriptis legi iubet N. Heinsius in not. ad Catull. Profecto in tanta varietate, quid verum sit, videre haud parum est difficile. V. 6. huc valuisse Venet. Muret. Graev. hinc est in editionibus Gryph. et aliis, et recentioribus omnibus. evaluisse una voce legendum esse censet Bondanus Var. Lect. p. 124. fortasse quoque: hoc vel id valuisse. V. 7. Quare nos Muretus, nescio unde. evitabimus amica meliorum librorum lectionem esse testatur Vossius, unde ille tentabat: evitabimus hamis: At fixus nostris t. d. s.

V. 4. Musca in contemptum, quia leviter tantum pungere potest muscarum aculeus. De proverbiali locutione *μῦναι δ' ἐγὼ* vid. Stat.

V. 5. laborem vertendorum nimirum e Callimacho carminum.

V. 6. hinc, ad impetrandum id, quod speraveram, scil. ne amplius famam meam laceares verborum contumeliis (vid. Var. Lect.).

V. 7. amictu. Romanorum consuetudinem, sinistra manu, pallio obvoluta, adversarium invadentium, et hoc modo impetum eius sustinentium, egregie illustrarunt Nic. Heinsius ad Petron. c. 63 et Burmannus ad eundem c. 80, qui laudat Ferrarium de Re Vest. I, c. 5. Huc pertinet similis Graecorum pugnae ratio, quam explanavit Cuperus Observ. I, c. 12.

FINIS.

Subiectis quibusdam, in graecam linguam a viris doctis translatis, Catulli carminibus, gratiam inire putavimus apud eos, qui tam utilitatem quam voluptatem ex eiusmodi instituenda comparatione capere didicerunt. Dignus quoque, quem subiiciendum curaremus, visus nobis est Mureti Galliambus in Bacchum.

PHASELVS CATVLLI

TOTIDEM IAMBIS PVRIIS GRAECIS REDDITVS

A

IOSEPHO SCALIGERO.

Ex eius Castig. in Catullum descriptus.

(*CARM. IV.*)

Κίλης ἐκείνος, ὃν θεῶσθ' ὀδοιπόροι,
 Τρέχειν πῶν μὲν εὐχεται θοώτερος,
 Σκάρφους ὀπισθεν ὑστερεῖν δὲ μηδενὸς
 Δρομηλατοῦντος, εἴτε μιν χρεὼν ἔλῃ
 Πλάταισιν, εἴτε λαίφισ' ἐπτερωμένοις.
 Τόδ' οὐτέ φησιν ἀντιρεῖν ἄν' Ἀδρίου
 Νεώρι οὐτε Κυκλάδας περιρρύτους.
 ῥόδον κλυτὴν, δυσήμερόν τε Θρηκίαν,

CATVL. *Carin.*

Y y

Προποντίδ' ἀγρίαν τε ποντίαν ὄλα,
 ἥν' οὗτος ὕερον κέλκς πάροιθεν ἦν
 Πίτυς τιναξίφυλλος, ἥ Κυτωρίῳ
 Πάγῳ θάμ' ὥρσεν εὐλάλῳ θρόον φόβῃ,
 Κύτῳρι πυξόδονδρ' Ἀμάςρι ποντικῇ;
 Τάδ' εἰδέναι σ' ἄπαντα νῦν τε καὶ πάλα
 Λέγοι κέλκς ἄν. εὐθὺς ἐκ γυνεθλίων
 Τεῖσι φρεσιν ἐν νάπαις πεφυκέναι,
 Τεῖσι κλυσ' ἐν οἷδμασι νίαν πλάτν,
 Κλύδωσι δ' ἐνθιν ἐν πολυρρόθοις εἶον
 Πορυῦσ' ἀνακτα, λαιὸς εἴτε διζιὸς
 Ὅρωριν οὐρς. εἴτ' ἄνμα πόμπιμον
 Ἐτεινι πλοσιλαιφίς ἀρμένου πόδε.
 Ἐπακτίοις δ' οὐ ποτ' ἐξιτνρία
 Θιοῖσιν κῦξαθ' ὡς απ' ἐσχάτης ἀλὸς
 Ἀφῆκτο τήνδε λιμνίαν ἐς ἥονα.
 Τὰ μὲν πάροιθε. νῦν δὲ πεμπέλου σχολῆς
 Τέλος λείλογχε. σοὶ δὲ κεῖτ' ἀνιμένος
 Διὸς τε κοῦρι, καὶ Διωσκόρου κάσι.

CATVLLI PRIAPEVM

TOTIDEM LAMBIS PVRIIS GRAECIS REDDITVM

A

IOSEPHO SCALIGERO.

Ex Catulli editione Iuni Dousae Lugd. Bat. 1592. p. 263 descriptum.

(CARM. XX.)

Ἐγὼ τέχνημα φαυλοτίκτονος χ'ρὸς,
 Ἐγὼ δὲ φιτρὸς ἀζ'αλῆς, ὁδοιπόρι,
 Ἰδοὺ τὸ γήδιον τόδ' ἐξ ἀριστερᾶς,
 Ἐπαυλιν ἀνδρὸς ὄρχαταιτ' ἐπισκοπῶ
 Πίνιτ-ς, ἐκ δὲ φωρὸς ἀρπαγὰς τρίπω,
 Ἐμοὶ μὲν ἦρ ἄρρητον ἀνθιμὸς πλόκις,
 Ἐμοὶ δὲ πυρτόφλοιος ἀσυχὺς θέρει,
 Ὅπωρῶν τε λαρὸς ἀμπέλου βότρυς
 Κακῶ τε χεῖματ' ὠμὸν ὄμφακις σέφος.
 Χίμαιρ' ἰμοῖσιν ἰξάλος νομεύμασι
 Πόλιν δ' ἀμολγὰς οὐθατ' εὐγλαγῇ φέρει.
 Ἐμῶν ἀπ' ἀμνὸς εὐθαλὴς ἐπαύλειον
 Δόμονδ' ἐβριθυκέρματον χεῖρ' εἰσάγει
 Τέρπεινα πόρτις αἰνομήτορος βοῶς

Χίει πρόναος αίματοφαγίς λίβος
 Θεοῖσι. τόνδε τὸν θιὸν σέβου ξένη,
 Χέρας δὲ χωρὶς ἴσχει; σοὶ τόδε ἀσφαλές.
 Ἕταμος ἀσκήπαρον αἰκία πέος.
 Λέγοις θέλοιμ' ἄν, ἀλλ' ἰδοὺ προσέρχεται
 Ἀγροικος οὗτος. ὥτ' ἀποσπαδὲς τόδε
 Πέος τυλωτὸν ὄπλον ἐντρέπει χερί.

CATVLLI EPITHALAMIVM

SEV

CARMEN NVPTIALE

A

Q. SEPT. FLORENTE CHRISTIANO

GRAECIS VERSIBVS EXPRESSVM.

Ex Catull. edit. Iani Doussae p. 265.

(CARM. LXII.)

Σοῦσθε νέοι, ὁ γὰρ ἑσπερος ἔρχεται, ἑσπερος ἡδὴ
 Οὐρανὸν τριτόθεντα μόλις δὴν φάεα τέλλει,
 Ὄρῃ ἀνασῆναι, λιπαρὰς λειπύῃν τε θαλείας.
 Περθίνος ἐρβύται, ὕμναίον δ' ἔψατ' αἰοιδῆ.

Ἵγμάν ὦ ὑμέναιε, ὑμάν ἔλθ' ὦ ὑμέναιε.
 Ἀθρηῖτ' ἡϊθέους φιλοπάρθυνα, ἀντί' ἔγρεσθε;
 Πανταχόσ' οἰτιάας φαίνει ὀφθηφόρος αὐγὰς,
 Καὶ νύ τοι οὐχ ὀρέας ὡς ὠκίεις ἐξεθόρπισαν,
 Οὐκ εἰκῇ, τούς γὰρ νικᾶν θέμις αἰεσιῦντι.

Ἵγμάν ὦ ὑμέναιε, ὑμάν ἔλθ' ὦ ὑμέναιε.
 Ἀμῖν μὲν κῆται οὐκ εὐχερίεις, ἥλικας, αἶθλον
 Σκίπτεισθ' ὡς δίζηντ' ἀγαμοὶ πεπνημένα κούραι.
 Οὐχὶ μάτῃν μελετῶσιν, ἔχουσι τι ἀξιόμνησον.
 Ἄμμις δ' ὥτα φρένας τ' ἐμερίσσαμιν ἀλλυδίς ἄλλη.
 Οὐκ ἀμὲν δ' οὖν νίκη, ἐπεὶ φιλεῖ ἥ γι' μαριμνᾶν
 Τῷ νῦν ὑμετέρου ἵνας συμβάλλετε θυμοῦ.

Ἀρξομέναις οὐδῆς ἥδη πρόπτε ἄμμις ἐπισθαι.

Ἵγμάν ὦ ὑμέναιε, ὑμάν ἔλθ' ὦ ὑμέναιε.
 Ἔσπερι ποῖον ἔχει σέο φῶς νηλέστερον αἶθρη
 Δεινοῦ ἐπαλεινὴν κούρην τινὰ μητρὸς ἀποσπᾶν,
 Μητρὸς ἀπ' ἀγκαλίδων ἀφελεῖν κούρην αἰκουσαν.
 Παρθενίην δὲ ποθεύντι νηκίη ἐγγυαλίζεις;
 Περθομένης ἐχθροὶ τί πλέον ῥέζουσι πάλλος;

Ἵγμάν ὦ ὑμέναιε, ὑμάν ἔλθ' ὦ ὑμέναιε.
 Ἔσπερε, τίς σέο τερπνοτέρη φέρειτ' οὐράνόθι φλόξ;
 Εἰ κυρόων τιλείεις μνηστὴρ τά γε γαμβρὸς ὑπέστα,
 Τῶν τάμον οἱ παῖσι, τάμον ὄρκια πρὶς ἀτοκῆς,
 Ἐμπιδα δ' οὐ θεῆκαν πρὶν σὸν σέλας ἥδε πιφαῖσθαι.
 Εὐκτότερον τί θιοὶ δοῖιν κ' εὐδαίμονος ὥρας;

Ἵτμὰν ᾧ ὑμένας, ὑμὰν ἔλθ' ᾧ ὑμένας.
 Ἐσπρος ἐξ ἡμέων γε μίαν ἔχει αὐτὸς ἀπούρης

* * *

Σεῦ γὰρ ἐπιρχομένου αἶν φρύκτωρς αἴπνρς,
 Νυκτὶ δὲ φῶρς αἴςοι, ἀτὰρ σύ γε τῆς δ' ἐπληκων
 Ἐσπέρη ιῖτ' ἄλλως ὀνομασθεῖς χεῖρας ἐβλάης.
 Ἀλλὰ φίλον πλαστοῖς σὲ γόοις νύμφευσιν ἐλέγχουσιν,
 Εἰ τίςδ' ἐλέγχουσιν τὸ φρεσὶν ποθέουσι λαθραῖαις;
 Ἵτμὰν ᾧ ὑμένας, ὑμὰν ἔλθ' ᾧ ὑμένας.

Ἐκκριτὴν ὡς ἄνθος φύειτ' ἐν φρεσὶ μάδ' αἰ κήπη
 Θρίμμασιν ἄφρξον, πᾶσιν δ' ἀφλασὸν ἀρότροις,
 Τὸ ζέφυρς θέλγει, θιὸς ἐμπεδοῖ, ὄμβρς αἴξου,
 Πολλὰς περ θνητὰς, πολλοῖς ζῆλωντὸν ἐφέβας·
 Ἀλλ' ὅταν ἄβρς ὄνυξ κάλλους ἐμόλυτον ἀμέρσας
 Οὐδὲ νέους τύτου πόθος ἔκειτο οὐδὲ κορίστας,
 Παρθένος ὡς ἀφθαρτος ἕως μένι, ἐπλετο φίλῃ.
 Εἰ δὲ μηχανομένου σῶφρον πίσι σώματος ἄνθος,
 Οὐ παιτὶν τιρπὴν μένι, οὐ χαρίεσσα κόρησι.

Ἵτμὰν ᾧ ὑμένας, ὑμὰν, ἔλθ' ᾧ ὑμένας.
 Ὡς περ φουμένη ἀργῶ μόνῃ ἀμπελὺς ἀγρῶ
 Οὐ ποτ' ἀναλδαίνουσα τρίφει μελιθήδια βότρυν,
 Ἀλλομένη δὲ ποσὶν βάρος ἀσθνὺς ὑπτίον ἔρπον
 Ἀκροτάτων μέλλει θιγέμεν ῥιζῇσι κορύμβων,
 Οὐδ' ἀροτριῖς ταύτην οὐδ' ἀρ' βόες ἐσκήσαντο·
 Εἰ δὲ τυχὸν κένν πετιλέης φιλότῃτι μίγηται,

Πολλὰ τὴν δὲ βίῃ, πολλὰ δ' ἥσκουσιν ἀροτρίῃ.
 Ως κόρη ἄχρῃς ἄθικτῃς, ἔχει τότε γῆρας ἄργον.
 Ὅππῃμος δ' ἄρ' ἐσζυγίης τύχην ὥρις ἴσις,
 Ἄνδρ' ἢ τι τερπνοτέρη πέλει καὶ πατρὶ μῦθον ἀπεχθές.

Ἵμάν ὦ ὑμῖναι, ὑμᾶν ἔλθ' ὦ ὑμῖναι.

Μήποτε δ' οὖν τοίῳ, γλυκερὸν θάλας, ἀνδρὶ μάχοιο.
 Οὐ θέμις ἐςὶ μέχθῃσι, ὅτῳ γενίτης πόρην αὐτός,
 Αὐτὸς σὺν μητρὶ, γενίτης σοῖς χρέω σε πιθίσθαι.
 Οὐ μὲν ὅλη σὺ παρθενίῃ, μῆρος ἐςὶ τοκῆων,
 Καὶ γενίτης τὸ τρίτον, καὶ τὸ τρίτον ἢ γενέτωρ,
 Μοῦνος ἔχεις τὸ τρίτον, μὴ βούλει δυσσὶ μάχισθαι,
 Τοὶ γαμβρῶ ἰὰ δισσὰ μέρη σὺν δῶκαν ἰέδνοις.

Ἵμάν ὦ ὑμῖναι, ὑμᾶν ἔλθ' ὦ ὑμῖναι.

CARMEN AD ORTALYM

GRÆCÆ REDDITVM

A

BONAVENTVRA VVLCANIO.

Ex edit. Iani Doussac p. 268.

(CARM. LXVI.)

Κἄν με δινηκέσῃ μελεδήμωσιν ἄλγος ἰάπτω
 Νοσφίζῃ πινυτῶν, Ὀρταλε, παρθενικῶν,

Κού δύνεται μουσῶν γλυκερὸν γάνος ἐκταμπεύει
 Θυμὸς ἐμὸς, τόσσοις ἄλγεσι κυματίας,
 Ὅττι πασιγνήτοιο ἐμοῦ συγερῶτατα λήθης
 Ὡχρὸν λευγαλίας νάματ' ἐκλυζε πόδα.
 Ὅν ῥ' ὑπὸ ῥηθαίῳ ψάμαθος ῥηγμῖνι καλύπτει,
 Ἄρτι μαλ' ἐκ φαίῳ ἄμμι ἀφανιζόμενον

* * *

Οὐκέτ' ἀδελφὲ σ' ἐγὼ φίλτερι τῷ δὲ βίῳ
 Ζῶντ' αὖθις βλέψω; αἶν μὲν ἐγὼ σε φιλήσω,
 Σόντε μόρον γορίοις κλαύσομ' αἰὲ μέλεισιν
 Οἷα πῖρ ἐν πυκνοῖς πιτάλοισιν Δαυλιάς ἄδει
 Οἰχομένου Ἰτύλου πότμον ὀδυρομένη.
 Αὐτὰρ ὥμως τάδε σοι τόσσοις ἐνὶ κήδεσι πέμπω,
 Ὡρτάλ', ἔπη σελίδωσ' ἔκκριτα Βαττιάδου,
 Ὡς σέο φοιταλείας οὐκ ἂν μεταμῶνιον αὖραις
 Στῆθος ἐμὸν λέξης μῦθον ὑπεκφυγέαι.
 Ὡς ὅτε κρυπταδίῳς πεμφθὲν ποτὲ μῆλον ἐρασῶ
 Ἀγνῆς ἐκ κόλπων προὔτρεχε παρθενικῆς.
 Τοῦθ' ἀπαλῶ ὅτι κρύψε πέπλω ἀμνήμον' ἰούσῃ
 (Μητρὸς ὅτ' ἐρχομένης ἄνθορ) ὑπεξέπισσε
 Δειλαίῃ· τὸ δὲ ῥίμψε κατωφερὲς εἰλινδεῖται,
 Τὴν δὲ κατηφείη κοκκοπάρηον ἔχει.

ELEGIA
DE
COMA BERENICES,

REDDITA EX LATINA ET VETERE CATVLLI

METAPHRASI

GRAECAE AC SYAE LINGVAE

AB

ANTONIO MARIA SALVINI FLORENTINO

Ex edit. Callimachi ed. Ernesti p. 610 descripta.

(CARM. LXVI.)

Ὅς μεγάλου δια πάντ' ἰθιάσατο φάεια κόσμου
Ὅς τ' ἄστρον δυσμὰς εὖρε καὶ ἀντολίας,
Κρύπτεται ὡς φλογερὸν φῶς ὀξείας ἡλίου,
Ὃς τε ὀριζομένοις δῆνι ἔγνω χρόνους,
Ὃς ὑπὸ τοῦ λᾶτμου σκοπιλοῦς κατέβηλε λαθραίως
Οὐρανόθεν Μήτην Ἰμερος ἐκκαλίσας.
Τῇδε Κόων μ' ἔβλεψεν ἐν ἡέρι τὸν Βεροίκης
Βόσρυχον, ὃν κείνη πᾶσιν ἔθηκε θεοῖς
Τὴν σάφα λάμπουσιν, ἦν πολλαῖς ἦδε θεῶν
Χερσὶν αἰυρομέναις πύξατ' ἀπαρξομένη,
Ὅππότ' Ἀναξ γαῖαν ἐρατοῖς τε, νέοις δ' ὕμναίαις
Πορθήσων γαῖαν ἵκητ' εἰς Ἀσσυρίαν,
Νυκτερινοῦ φορέων ἵχνη χαρίεντα κυδοιμοῦ
Σκυῖλα αὐτός καθιλιὼν ἠδέα παρθνίης.
CATUL. Carm. Z z

Ἀκουσα, πρὸς σοῦ πρὸς τε τῆς κεφαλῆς.
 Εἰς κενὸν ἢ ὥρμιζέ τις, ἄξιζ δέξιτ' ἄποινα.
 Ἀλλὰ σιδήρῳ τις φήσαιν ἴσον ἔχιν;
 Κῦνο ὄρος σκιδναῖθ' ὥς τῆς Φθιωτίδος αἰης
 Παμμέγ' ἱποχῦτο ἀγλαὸν ὃν τε γένος.
 Ὡς Μῆδοι νεαράν τ' ὄρεϊ βιάσαντο θάλασσαν,
 Καὶ δὲ Ἄθω πλεῦσεν βάρβαρος ἡέθεος.
 Τί θριξὶν πλείον ἔς', ἢ εἶπεν ταῦτα σιδήρῳ;
 Ζεῦ πάτερ, ὡς Χαλύβον πᾶν ἀπόλοιτο γένος.
 Γίγσθιν ἀντέλλον τε κακὸν φυτὸν ἄμμιψ ἔφηνεν,
 Ἥδ' ἰσιδηρίην ἱξιμάλαξε βίην.
 Κλαῖον ἐμοῦ μόρον οἰχομένης κόμαι αὖθις ἀδελφεαὶ
 Καὶ τότε μοινογνωτοῦς Μέμνονος Αἰθίοπος
 Αἶρ' ἐλαύνοντος πρόφερ' ὀξέσιν οἶον ἐριτμοῖς
 Ἀρτιόης πτερόεις Χλωρίδος ἵππος ὀδόν'
 Αὐτὸς ἀν' αἰθιρίας ἀφελὼν ἐμὲ πρόσπιπτετ' αὔρας,
 Καὶ ἱερῶ Κυπρίδος κόλπῳ ἀνέθηκεν ἐμέ.
 Αὐτὴ ἔχῃ Ζεφυρίτις ἐὼν θιράποντ' ἐφίησι,
 Ἥγε Κανωβείους ναῖε φίλ' αἰγιαλοὺς,
 Δαιδαλία μὴ μούνος ἐν οὐρανόῳ κελεύθῳ
 Τῶν Ἀριαδναίων χρύσιος ἐκ κροτάφων
 Ὁ σέφανος πηγῦτ', ἴδε λάμπομιν ἄμμις ἔτι δ' ἢ
 Τὰ σκύλα ξανθῆς ἱερὰ τῆς κορυφῆς.
 Ὑγρῶν ἐκ δακρύων τιμένη πρὸς θεῖα θεὰ με
 Ἐν τοῖς πρεσβυτέροις ἀστέρα θῆκε νύον.

Παρθένου ἢ χαλιποῖο θίγουςα τὰ φῶτα λείοντος
 Νύμφη καλλιστὴ σύν τι Λυκαονίᾳ
 Εἰς δυσμὴν τρίπομαι, διλοῦ προάγω τι βοάτω,
 "Ὅς μόλις ὀψὲ βαδὺν δύνει ἐς Ὀκεανόν.
 Ἀλλὰ με νυκτὶ θινῶν βαρὶ ἵχνηα κακρύνουσιν
 Ἀοὶ τᾶ πολιά νυκτὶ ὀφειλομένη.
 Ταῦτ' ἐγὼ εἰ λαλίῳ, Ῥαμουσιᾶς Ἰλαθι κούρη,
 Οὐ γὰρ ἀλάθηναι κρύβομαι οὐδὲν ἐγώ.
 Οὐκ, εἰ οὐρανὸν ἰχθρὸν ἴχωμαι, ἐτήτυμα εἴπασ'
 "Ἐνθιτα ἐν θυμῷ μὴ λέγω ἀτρεκέως
 Οὐχ οὕτως χαίρω τούτοις, ὡς δυσχερὲς ἄμμου
 Στῆναι ἀπὸ δισποτικῆς αἰδώς κορυφῆς,
 ἢ ἄμ' ἐγὼ, ὅτι παρθένος ἦν πάντισσιν ἄμοιρος,
 Σύν γ' αὐτᾶ μύρων χίλια πόλλ' εἶπιον.
 Νῦν γ' ὑμῖς ἐρατῷ ζῆξιν φάει πύκνη,
 Ἀνδράσι μὴ φαίνοντ' οὐθата γυμνά φίλοις,
 Σώματα μὴ πρότερον ὁμοδυμαδὸν ἀνδρασι δῶτε,
 Πρὶν γ' ἡμῖν ὁ ὄνυξ δῶρ' ἐρίτρα χεῖρι,
 Ἰμέτερός γε ὄνυξ τῶν ἀγῶν θηλυτεράων.
 Ἀλλ' ἢ εἰ μοιχείᾳ ἐξέδωκεν μαρᾶ
 Κούφη ταῦτα κόνις πίοι εὐθὺς δῶρα ἄδωρα,
 Καίπερ ἀπὸ μαρῶν δῶρά τιν' οὐκ ἐδέλω.
 Ὑμέτερά θ' ὁμόνοια, ἔρως τε νείκειν ἐς αἶν
 Ἐδρας εὐσεβέων αἶς μέλον ἐς γάμων,
 Σὺ δὲ ἀνασσα βλέπεις ἄστρον ὅτι φάια, ἀναιμον

Ἰρᾶς ἰλάσκεις φάει τὴν Κύπριδ'·
 Οὐκ εὐχαῖς ᾧ ἄνασσα μόνον σαῖς εἰπὲ τεάν με,
 Ἀλλὰ τεάν δώροις ποίει ἀπειροσίοις.
 Δήνεια τι μ' ἐπέχει, δεισποίνης εἶθε γινοίμην,
 Κ' Ἀρκτοῦρος λάμπει ἐγγυον Ἡριγόνης.

MVRETI

GALLIAMBUS IN BACCHVM.

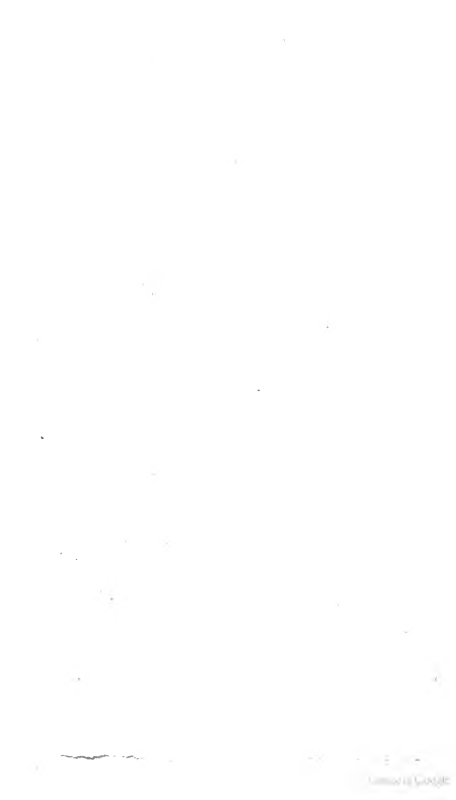
Ex editione Muret. Venetiis opera P. Manutii
 1554.

IMITATIO CARM. LXIII.

Hedera comam revinctus Bromium patrem cano
 Bromium, Eulhyum, Lyaeum, puerum, femorigenam,
 Ope cuius alma vitis nova munera peperit,
 Nova munera, apta curas animis procul agere.
 Pater o, pater bicornis, trieterice, cryphie,
 Eleleu, gigantica, tibi cymbala quatimus,
 Tibi spargimus capillum, tibi carmina canimus,
 Tibi verticem rotamus, tibi per iuga gradimur.
 Nemora ipsa mota nostris tibi cantibus ululant,
 Evoe, dator quietis, placidi dator animi,
 Ubicumque tu moraris, bona ibi Venus habitat,

Habitant tenelli Amores, iocus et lepor habitat,
Fidiumque, cornuumque strepitu omnia resonant,
Alacres vigent choreae. Mala tristitia procul
Inamabilesque curae rapido pede fugiunt.
Date pocula huc ministri, plenos date calices,
Avida ut liquore dio mihi pectora repleam.
Scelus esset ore sicco sacra mystica facere.
Vah, vah, pater lychnita, quibus ignibus agitor?
Mihi mille iam ante ocellos nova lumina radiant.
Viden' ut nemus citato procul impete rapitur?
Humus ut tremens frequenti salit acta tripudio?
Novus unde clangor aures modo cornuum ferit?
Procul, o procul profani: deus ecce, deus adest
Maculosa terga lyncum, et tygrium celeripedum
Tenero domans flagello, posito premens iugo.
Rubicundus hunc magister, Satyrique capripedes
Agili gradu insequuntur, thiasusque mulierum,
Evoë pater, frementum, metuende Bassareu,
Ter o et quater beatum tua qui orgia sequitur,
Thyrsum inquiete dextra quatiens hedericomum.
Simul atque pulchra Cadmi te filia peperit,
Peperit, sed ante tempus, Iovis igne saucia,
Pater ipse te alligatum, proprio in femore tulit,
Mala ne noverca coelo te praecipitem ageret.
Dedit inde te fovendum nymphis nemorivagis,
Iuga quae per alta Nysae propero pede volitant.
Quae ubicumque tū pnellus loca dexter adieras,
Ubicumque sessilaras, nova germine tenero

Feriebat arbor auras redimita pampinis :
Ubicumque lusitaras, nova flumina temeti
Placido viam secabant fluitantia sonitu.
Quid iam Indiam subactam tibi maxime memorem ?
Quid Penthei aut Lycurgi scelerata facinora ,
Nova quidue monstra Etrusco natitantia pelago ?
Tua per trophaea eunti neque enim modus fuerit.
Tibi Tmolus, et Cythaeron, tibi Nysa subdita est ;
Tua Musici, et poëtae unanimes sacra celebrant ;
Tuo eis liquore tactis simul ac capita calent ,
Numeris repente fuis subito omnia resonant.
Sine te nihil venustum est, nihil est hilarificum.
Tu animis acerba fessis curarum onera abigis,
Adimis pudorem ineptum, secreta patefacis,
Ineunda pellis omnes ad proelia Veneris.
Obitis, quiete molli, quibus obtegis oculos.
Agedum pater, agedum rex, agedum aetheris decus,
Ades usque, nosque clemens oculo aspice placido.

INDICES.

CATUL. *Carm.*

A a a

INDEX PRIMVS

IN

CATVLLI CONTEXTVM.

A.

Acano capite 68, 124. dolore 95, 2. gremio 3, 8. fletu uvidulam 66, 63. limine mortis 68, 4. luce purpurea refulgent undae 64, 276. populo pudice conserues mihi puerum 15, 6. sede Pisauri hospes 81, 3. te metuo 15, 9. vertice 64, 351. virgine parua 66, 26. et al.

Aboris patriis auetam 64, 132.

Abduco: abducta moecha 68, 103.

Abeo: abit dies 61, 79. passim abiit sonitus labellis 63, 74. abite 14, 21. hinc 27, 5. abire foras 32, 6.

Abhorreo: abhorret tantum 22, 11.

Abiegnis: palmis verrentes aequora 64, 7.

Abiicio: abiicie eleuaque 24, 9. abiectis tunicis 88, 2.

Abitum: post horum 64, 279.

Abiungo: abiunctae comae 66, 51.

Abluo: abluuit Oceanus scelera 88, 6.

Abrumpo: abruptum barathrum 68, 108. abrupto coniugio *ibid.* 84.

Abscondo: abscondis non amorem 61, 205.

Absorbeo: absorbens te aestus amoris 68, 107.

Abstergo: abstersti labella 99, 8.

Abstineo: abstine 61, 143. abstincte hinc rapinas 19, 9.

Absum: abero foro, patria 63, 59. abesse non longo tempore 68, 85. abtore me discrucior 66, 76.

Absumo: absumens lumina in fletus 64, 243. absumti Ilyli 65, 4.

Abutor: abusum se esse numine diuam 76, 4.

Accido: accideret ne hoc ipsi 74, 3. accidere potest gratum a nostro dolore 96, 2.

Accipio: accipiunt pretium 110, 2. accipe munera 101, 9. oraculum 64, 326. quis merse fluctibus 68, 13. accipiat cogitationes 35, 6. coniux diuam 64, 374. acciperent cum lacti diuam aris spumantibus 64, 394. acceptum sepulcris 96, 1. acceptum redditumque votum 36, 16. accepto carmine 90, 5.

- Accolo*: accollere vitæ nulli agricolæ et iuvenei 62, 53.
Accubo: accubans in toro 61, 171.
Acer: acres morsus 2, 4. acrior ignis 45, 15. multo res 83, 1.
Acerbus: acerba cinis virum et virtutum omnium Troia 68, 90. acerbo casu oppressus *ibid.* 1. acerbius 73, 5.
Acerva: acervis corporum caesis 64, 360.
Acies: aciem (oculi) dirigere 63, 56. protenderet 64, 127.
Acind: ebriosa ebrioris 27, 4.
Aquiesco: acquiescimus lecto 31, 10. acquiescat ardor 2, 8.
Acutus: acuta silice 63, 5. acutis ululationibus *ibid.* 24.
Ad Austri flatus opposita vilula 26, 1. coelum vocare 6, 17. dominam pipilabat passer 3, 10. latus haeres 21, 6. lecticam 10, 16. quam communes exerceamus amores 68, 69. tæque 4, 24. *passim.*
Addo: addebat quemdam 67, 45. addiderat captum Asiam Egypti finibus 66, 36. addeat huc divi quam plurima munera 68, 153. adde huc 55, 27.
Adduco: adducta mens mea est 75, 5.
Adeo: adiit ultima loca littoris 63, 87. opaca loca 63, 3. Idam chorus 63, 30. adibit te 8, 16. adeat cubile 61, 183. adirem omnia latibula 63, 54.
Adeo: adverb. 63, 25. *passim.*
Adf. vid. *Aff.*
Adg. vid. *Agg.*
Adhortor: adhortans sese 63, 85.
Adimo: ademit luctus munera 68, 31. adeuntum fratri lumen 68, 93. adente mihi frater *ibid.* 20, et 92.
Adipiscor: adepta es connubium regium 66, 27. est par connubium 62, 57.
Aditus: aditum terat huc 61, 43. ferens *ibid.* 26.
Adiuro: teque tuumque caput 66, 40. adiuravit inaniter caput tuum *ibid.* 41.
Adiuvo: adiuvalo, ne quis etc. 32, 4.
Admiror: admirans ait hæc 53, 4. admirantes monstrum 64, 15. admirari desine cur 69, 10. quare *ibid.* 1.
Admoveo: admoveere manus; carmine post 14, v, 3.
Adn. vid. *Ann.*
Adoleseo: adolescens 63, 63. adulta lacte ubera 20, 11.
Adorior: adorta est canere 63, 11.
Adspicio: adspexi 51, 7. adspiciam post hæc te numquam 65, 11. adspice ut vir tibi accubans innineat 61, 171. adspicite ut innuptæ requirunt 62, 12. dii me miserum 76, 19.
Adspiro: aspirans levius aura 68, 64.
Adsulantis: ponticuli crura 17, 2.
Adsum: ades 62, 5. *passim.* adest 62, 77. 62, 1, 64, 286. Thetidi et Peleo concordia 64, 337. adeste 4, 1.
Advenio ad inferias tot, 2. advenit Chiron 64, 280. pater diuum *ibid.* 300. dies 61, 37. domum Laodamiae 68, 73. adveniet fausto cum sidere 64, 329. tibi Hesperus *ibid.* 328, 195.
Adventus: adventu matris 65, 22. tuo 62, 33.

- Advernus*: te sedens 51, 3. adversas procurrare in undas 64, 128.
- Adulter*: vorax 57, 8.
- Adulterd* in malâ vir deditus est 61, 102.
- Adulterium*: adulterio impuro 66, 84. adulterium malum 67, 36, patruî 78, 6. adulterio fecundum semen 113, 4.
- Advocatus*: tibi non bene deus 40, 3.
- Advolo*: advolat equus ales 66, 55.
- Aegroti* carnificis eulum lingere 97, 12.
- Aemulus* iste tuus 71, 3.
- Aequo*: aequabat opus deus 64, 316. aequata omnia pumice 22, 8.
- Aequalis*: aequales 62, 11 et 32.
- Aequæ*, 101, 3. ac 22, 16.
- Aequinoctialis* coeli furor 46, 2.
- Aequor*: ponti truculentum 64, 179. ventosum *ibid.* 12. aequora multa 101, 1.
- Aequoreae*: Nereides 64, 15.
- Aequus*: aequum est 62, 60. 68, 141.
- Aër*: aëra impellens nutantibus pennis 66, 53.
- Aërius*: aërii montis 68, 57. montis cacumen 64, 240. aërio gyro 66, 6. aëria cupressu 64, 291. aërii venti 64, 142. aërias nebulas 30, 10.
- Aestimatione* me movet lintum 12, 12.
- Aestimo*: aestimemus unius assis 5, 3.
- Aestuo*: aestuas insolenter 25, 12. aestuante animo 63, 47.
- Aestuosus*: aestuosi Iovis oraculum 7, 5. aestuosae Nicaeae 46, 5.
- Aestus*: amoris 68, 108. gravis *ibid.* 62. pelagi vastos 64, 127.
- Actus*: fugiens saeculis obli-
- scantibus 68, 43. florida *ibid.* 16. mea carpitur *ibid.* 35. nulla 64, 322. prospera *ibid.* 238. nec ulla oblitteret *ibid.* 238. aetate confecto parenti 68, 119. longa 76, 5.
- Aeternus*: aeternum laborem 64, 311. aeternum foculus amicitiae 109, 6.
- Aether*: aethera lastravit album 63, 40.
- Aeterius*: aeterias per auras me tollens 66, 55.
- Aevum*: omne 1, 6.
- Afferro*: attulit letam fratri 68, 92. attuleris si tecum bonam coenam 13, 3. et 6. affertur nuncius 84, 10.
- Affligo*: affligit eam odore 71, 6.
- Agellulum*: hunc, quem vides etc. 20, 3.
- Ager*: uber 46, 5. agros exustos 68, 62.
- Aggere* excelso 64, 364.
- Agito*: agitant sacra ululatus 63, 24.
- Agnosco*: agnoscam gaudia 64, 238.
- Agnus* pinguis 20, 12.
- Ago* maximas grates 44, 17. agit gratias maximas 49, 5. te praecipitem in iambos 40, 2. quod egi iamiam dolet 63, 73. vitam 76, 19. egit Liber Thydas 64, 392. age 61, 26. etc. agedum 63, 78. age incitatos et rabidos 63, 93. agita 61, 38. etc. si quid ages 32, 9. ageret cum aetas ver iucundum 68, 16. agitur praiceps malum 64, 23.
- Agricola*: agricolae tecta 34, 19. multi 62, 55. nulli *ibid.* 53.
- Ah* 21, 11. 61, 46. misera! 64, 71. te miserum 15, 17. magis ah magis 61, 46.
- Aio*: ait fuisse celerimus 4, 2. ait haec 53, 4. etc.

- Alacris*: alacres furebant mente lymphata 64, 255.
Albicans: littoris loca 63, 87.
Albus columbus 29, 9.
Albus an ater homo 93, 2. alba parthenice 61, 194. alba aethera 63, 45.
Aleo 29, 2. *passim*.
Ales equus 66, 54. alite cum bona 61, 20. alites oscinantes 25, 5. alitibus praeda dator 64, 152.
Alga: ex algâ 64, 60. vacuâ *ibid.* 168.
Algida loca 63, 70.
Alienus: aliena terra 68, 100. aliena loca 63, 14.
Aliquis 67, 37. aliquem 73, 2. aliquid non bene factum 67, 13. aliquid esse solebat putare meas nugas 1, 4. sceleris 91, 10. aliquid re 22, 19.
Aliunde ne petitem eat 61, 153.
Alius: alia atque alia dies 68, 152. alia ex parte 64, 252. luce 64, 16. alio mentes alio divisimus aures 61, 15. alios periculorum casus 23, 11. aliis in annis 21, 3. 24, 3. 49, 3. pro multis officiis redditur tibi hoc munus. *Alis* (pro *aliis*) 66, 28. *alid* (pro *aliud*) 29, 16.
Alloquor: alloquar? 65, 9. alloquerer mutum tinerem 101, 4. allocuta est patriam 63, 49.
Allocutio: allocutionis parum quid lubet 38, 7. allocutione solatus es *ibid.* 5.
Alludo: alludebant fluctus salis omnia 64, 67.
Alluo: alluit unda pedem 65, 6.
Alus supernata securi 17, 18.
Alo: alit nata caput nepotis 68, 120. alebat amor tuus nostra gaudia 68, 24 et 96. lectulus virginem in complexu matris 64, 88.
Alter: 19, 7 et 9. altera urbana 57, 4. hiems 68, 82. alterius 78, 2. altera mille basia 5, 8 et 9.
Altus amor 68, 117. alto Oceano 66, 68. altis Phrygiae columnibus 63, 71. altior amor barathro 68, 117. altiore voce 43, 18 et al.
Anaraci suaveolentis floribus 61, 7.
Amarus: amariores calices 27, 2. *Amaritiem* dulcem quae miscet curis 68, 18.
Ambo erudituli 57, 7. ambos ulciscitur 71, 5. ambas manus 35, 10. ambobus oculis 103, 2.
Ambrosia dulci 99, 2. — ambrosio vertice 64, 310.
Ambulatione Magai 55, 6.
Ameus: ameutî caeca furore 64, 197.
Amicio: amictum lana collum 64, 311. amicta nive loca 73, 70.
Amicitia: unica 100, 6. amicitiae nostrae pestis 77, 6. sanctae 108, 6. amicitias amissas 93, 4.
Amictus fluitantis 64, 68. amictu levi *ibid.* 64, suo *ibid.* 267.
Amiculus: amicali dulcis nil miseret 30, 2.
Amicus: amica decoctoris Formisai 41, 4. 43, 5. amici sui meique, 36, 6. amicum tibi me ducis 68, 9. unum atque unicum 73, 6. amicam dilexi 72, 3. amice credite mihi! 77, 1. amico fido 101, 1. amicae bonae laudantur 110, 1. amicos convocate 41, 6. nobiles 28, 13. amicis e meis omnibus 9, 1. amicis abero 63, 59.
Amitto: amisit castum florem

- 62, 46. amittere 64, 150. *Anceps*: ancipite ferro 64, 370.
 amisso viro 68, 80. amissum *Angiportis* et quadrivii 58, 4.
 Thesca 64, 246. amissas ami- *Anguineus*: anguineo redimita
 citis 96, 4. capillo 64, 193.
Amnis aurifer 29, 20. amnium *Angustus*: angusta cum moe-
 sonantum 34, 12. nia malis vexarentur 64, 80.
Anno te perdit 45, 3. amant *Angustans* iter 64, 360.
 mutuis animis et amantur *anhelans* Atys 63, 31.
ibid. 20. amabat plus oculis suis *Anilitas* cana 61, 162.
 3, 5. amare in eos amores vo- *Anima* dulcis coniugium 68,
 luisti 40, 8. magis sed bene 106. animam tradere 30, 7.
 velle minus 72, 8. amans *Animus* cupiens 64, 145. rabie
 nullum vere 11, 19. amarem carens 63, 57. animi amores
 ni te plus oculis 14, 1. per- 64, 372. curas 2, 10. deli-
 dite 104, 3. amari te sineres cias 68, 26. fides 101, 2. fu-
 ab illo 24, 6. amata nobis 8, ror 63, 38. mens 65, 4. egens
 5. amata tantum, quantum Atys 63, 31. vagns Atys *ibid.*
 amabitur nulla 37, 12. ama- 4. animum rapidum 63, 85.
 tam se vere 75, 1. ament supinum 17, 25. animo ac-
 me dii 97, 1. — amabo (in- stituante 63, 47. effluxisse dicta
 teriect.) 32, 1. 64, 18. non satis ingenno 68,
Amor 45, 8 et 17. *Cupido*. amor 38. studioso 114, 1. toto 64,
 altus 68, 117. assiduus 66, 70. animis mutuis 45, 20.
 88. dulcis 66, 66. magnus 90 *Annales* Volusi 36, 1 et 20, 93.
 6. nullus 64, 335. amoris 7.
 aestus 68, 107. fructus 55, *Anne* 40, 5 et al.
 19. amori infesto 98, 11. *Annuo*: annuit defendere 64,
 misero *ibid.* 15. amorem avi- 230. omnia omnibus 61, 163.
 dum 68, 83. bonum 61, 205. numine 64, 204.
 desertum 61, 130. dulcem *Annus*: anno toto 23, 20. an-
 64, 120. iucundum 109, 1. nos omnes te amare paratus
 longum 76, 13. perpetuum 45, 4. annis in aliis 21, 3.
 109, 1. amore coniugis 68, et al.
 73. incensus 64, 254. coeco *Annuus*? annum iter 34, 18.
 66, 25. fido 64, 182. flex- annua sacra 64, 389.
 animo *ibid.* 330. impotente 35, *Anser*: anseris medullula mol-
 12. ingrato 76, 6. misero 91, lior 25, 2.
 2. perdit *ibid.* amores 6, 16. *Ante* omnes mihi me carior
 15, 1. communes 68, 69. ipso 68, 159. adv. 66, 51 et
 furtivos 7, 8. meros 13, 9. al.
 v. not. tales 64, 335. vete- *Antea* 4, 10. et al. saep.
 res 96, 3. animi optatos 64, 373. *Antennae* deponant vestem fu-
Amplector: amplectitur mari nestam 64, 234.
 orbem Oceanus 64, 30. *Antiquus*: antiquis piis munera
*Amplific*e vestis decorata figuris ferre 68, 154. 66, 64.
 64, 265. *Antistans* ex omnibus amicis
Amplius horam 99, 3. amplius 9, 2.
 loti 39, 21. *Anus* charta 68, 46. 78, 10.

- Anxius*: anxia Ariadne 64, 203.
Anxius inter *ibid.* 380. mens 68, 8.
 lunina 64, 243.
Aper nemori vagus 63, 72.
Aperio: aperire domum 67, 40.
 apertos Syros 26, 12.
Apici praegestit animus 64,
 145.
Appareo: apparet 64, 168. et al.
Appeto: coenas sumtuosas 44,
 9. appetenti dare digitum 2,
 3.
Applico: applicans collum 9, 8.
Approbationem dextram ster-
 nuit 45, 9. et 18.
Approbo: approbet laus genus
 61, 227.
Aptus: apta clava dextrae 20,
 21. aptis sarcinulis 28, 2.
Apud me 13, 1. 68, 33. nivem
 ut forem 63, 53.
Aqua rabida 70, 4.
Ara: aram sanguine linit hir-
 culus 19, 15. aris lacti spu-
 mantibus 64, 394.
Aranca: sublimis 68, 49. ara-
 nearum plenus est sacculus
 13, 8.
Araneoso situ mollior 25, 2.
Aranus 23, 2.
Aratrum: aratro nullo 62, 40.
 praetereunte 11, 24. aratris
 desertis 64, 42.
Arbitrium: arbitrio populari
 108, 1.
Arbor: arboris umbram 64, 41.
 arborem implicat hœdera 61,
 35. arbores adsitas 61, 107.
Arca 23, 1. arcam 24, 10. pas-
 sim.
Arceo furis malas manus 20, 5.
Ardens: ardenti iuveni 62, 23.
 ardente corde 64, 124. sub
 sole 64, 355.
Ardeo: ardet ignis in medullis
 45, 16.
Ardor 62, 29. *de Hespero*. gra-
 vis 2, 8.
Arena: arenâ solâ 64, 57. are-
 nae Libyassae 7, 3.
Argentum: argento fulgente
 splendent sedes 64, 44.
Arguo: arguet perfidiae nullâ
 actas 64, 323. argutâ soleâ
 constitit 68, 72.
Argutatio lecti 6, 11.
Aridulis labellis hœrebant la-
 nea mors 64, 317.
Aridus: arida populus 20, 2.
 quercus 19, 3. aridum si quid
 magis est 23, 13. arida pu-
 mice 1, 2. aridis aristis 48, 5.
Armatus: armatas hominum
 cotervas 64, 397.
Ars: arte mira 64, 51. rustica
 20, 1.
Articulis omnibus 99, 8.
Artus: artus niveos 64, 304,
 et 364. sub artus flamma
 dimanat 51, 9. imos 76, 21.
Arvum: arvi 114, 2. arvo nudo
 62, 49. arva flauentia 64, 354.
Arundinosam Cnidum quae co-
 lis 36, 13.
Arx: arce summa 64, 242. ar-
 cis in summis urbibus *ibid.* 8.
As: assis non facis 42, 13. unius
 aestimemus 5, 3. asse venditu-
 re 33, 8.
Asinus: asino pistrino traditur
 97, 10.
Aspera herba 19, 8.
Aspernor: aspernata est Pelœa
 Diana 64, 302.
Aspicio vid. *Adspicio*.
Asservo: asservanda puella dili-
 gentius 17, 16.
Assiduus amor 66, 88. assiduâ
 diligentia 19, 7. assiduo do-
 lore 65, 1. fletu 68, 55. mu-
 nere 61, 234. assiduus fletus
 64, 243. assiduus luctibus 64,
 71. assidue 45, 4. 90, 4. et al.
Ater an albus homo 93, 2. La-
 nuvius 31, 12.
Atque alia atque alia dies 68,

152. *atque illud praeceptum agitur* 65, 23.
At 8, 14, 10, 21. certe 65, 11. dii meminere 30, 11. et al.
Attenuo: attenuat falx arboris umbram 64, 41.
Attero: attritus pulvinus 6, 10.
Attingo: quem si qua attingit 97, 11. simul ac attingit poemata 22, 15. attingam 33, 13. attigerit prior 67, 20.
Attrahit pedibus 15, 8.
Attribuo: attributus est error suus cuique 22, 20.
Aucto: auctet te Iuppiter bona ope 67, 2.
Auctor: auctore a quo sunt nata omnia bona 68, 157.
Aucupia omne genus 113, 3.
Audacter committe 55, 16 et al.
Audax, cave sis 50, 18 et al.
Audeo: audes illum praepone nobis 81, 6. audet 68, 112. ausit comparier 61. *passim*. ausurum me non putas inrumare 37, 7. ausus es explicare 1, 3. ausi sunt decurrere vada salsa 64, 6.
Audio: audibant eadem haec leniter et leviter 84, 8. audiui illam saepe loquentem 67, 41. audierat Gellius patrum obiurgare solere 74, 1. audite meas querelas 64, 195. audiens se citatier 61, 41. desertum domini amorem *ibid.* 129. audierone unquam tua facta loquentem? 66, 9. audiam te narrantem loca, facta etc. 9, 6. audias nostra verba 61, 98.
Aufero: abstulit hoc studium fraterna mors 68, 19. fortunate mihi 101, 5. Hesperus unam e nobis 62, 32. abstulisti tam bellum passerem 3, 15.
Augeo: augens decus virtutibus 64, 323. auctus rex novo hymenaeo 66, 11. aucte tuedis felicibus 64, 25. auctae aurae nullis sensibus 64, 155.
Aura: foecunda Favoni 64, 283. secunda 68, 64. verina 64, 90. sive dextra vocaret 4, 20. aurae auctae nullis sensibus 64, 155. mulcent florem 62, 41. auris ignaris 64, 164. lenibus *ibid.* 84. Zephyri iucundis 46, 3.
Auratam pelleni avertere 64, 5.
Aureolus: aureolum quam ferunt faisse puellae malum 2, 12. aureolos pedes 61, 167.
Aureus: aurea eorona 66, 60. aurei oris sol 63, 39. aureas comas quantunt faces 61, 99.
Auris: aure captat cupida maritus 61, 55. aures fors invidit quaestibus nostris 64, 170. ad geminas referens nova nuntia 63, 75. omnibus requierant 84, 7. tintinnant sonitu 51, 11. auribus digna res 56, 2.
Auriculam quae mihi non esse speraret 67, 44.
Aurifer amnis Tagus 29, 20.
Aurora: aurora exoriente 64, 272. *passim*.
Aurum: auri fulgore expalluit 64, 100. auro carius 106, 3. fulgente splendent sedes 64, 87.
Ausculto: auscultare populum 67, 39.
Auspiciatus: auspiciatorem Venerem quis vidit? 45, 26.
Auspicium: auspicio bono 45, 19. et al.
Auster: Austri ad flatus opposita villula 26, 1.
Autumo: autumant te Funde esse Tiburtem 44, 2.
Auxilium 64, 180. tale 68, 66.
Avarus: avarae meretricis 110, 7.

Avectam me ab oris patriis liquisti 64, 132.

Avello: avellere natam complexu matris 62, 21. 22.

Averto: avertere mentem deorum 64, 407. avertere Colchis pellem sagratam *ibid.* 5.

Avet mens vagari 46, 7.

Avia materna dixerit atque avus 84, 6.

Avidus: avido volturio 108, 4. avidum amorem saturasset una atque altera hyems 68, 83.

Avitus: avita 25, 8. avitis divitiis 68, 121.

Avunculus eius liber 84, 5.

Avus maternus 84, 6.

B.

Bacchor: bacchantis Evoc effigies 64, 61. bacchantes Evoc *ibid.* 256.

Balnearium furum optime 33, 1.

Barathrum: barathri ad undas 95, 5. abruptum in barathrum 68, 108. barathro altior amor 68, 117.

Barba opaca 37, 19.

Barbarus: barbara juvenis 66, 46. tibia 64, 265.

Barbatus hirculus 19, 16.

Basium: basia mille 5, 7. multa 7, 9. surripiam 99, 16. basiorum multa millia 16, 12. tantum 5, 13.

Basiationes quot satis sint? 7, 1.

Basio: basiare basin 7, 9. oculos 48, 2. basiabris quem? 8, 18. basiem usque ad millia trecenta 48, 3.

Beatus est cum poema scribit 22, 16. sat es! 23, 27. beata villula 19, 4. domus 61, 157. beati bonique hanc amatis omnes! 37, 14. nuntii 9, 5.

beatas urbes 51, 15. beata comoda 23, 24. dona: 68, 14. - beatiore homines qui ullos vidit? 45, 25. beatorum hominum 9, 10. beatus quid me est 9, 11. curis solutis quid est 31, 7.

Beate sit tibi 23, 15.

Bellum: belli in certamine 64, 395. bello longinquo 64, 346. bello nullus se illi confert heros *ibid.* 344. bella magna pugnata 37, 13.

Bellus Sullenus 22, 9. homo 24, 7. 78, 3. 81, 2. bella cui videberis 8, 16. puella 69, 8. 78, 4. bello huic nec servus est nec arca 24, 8. bellum passerem 3, 15. bellam te esse narrat provincia 43, 6. bello pede 43, 2. puero 78, 4. 106, 1. bella omnia 3, 14. *Belle* uleris manu sinistra 12, 2. *Bene* suam norat 3, 7. me irrumasti 28, 9. ac beate sit tibi 23, 15. coenabis 13, 1 et 7. dicere quoidam 76, 7. facere quoidam *ibid.* 8. valetis 23, 7. velle 72, 8. 75, 7. vivete 61, 233. utor 10, 32.

Benefacta priora recordanti si qua est voluptas 76, 1.

Benigne fecisse 73, 3. servisse 67, 3.

Bestia mala 69, 8.

Beta tenera languidior siculo 67, 21.

Bibo: bibi multa millia unguentorum 66, 78. bibat pulvis irrita mala dona 66, 85. bibisse 39, 21.

Rigae nivae citaeque 55, 26.

Bimuli pueri instar 17, 13.

Bombos raucisonis efflabant cornua 64, 264.

Bonus pons 17, 5. bonae amicae 109, 1. bonum quem facit barba 37, 19. bonum fa-

- cinus 66, 27. bone Egnati 39, 9. bono auspicio 45, 19. cum omine 61, 166. bono (adverbialiter) 71, 1. bona alite 61, 19. non bona dicta 11, 16. et al. saepissime. *melior* et *mundior* cunus 97, 4. *meliore* de nota 68, 28. — *optimus* omnium patronus 49, 7. *optima* si fias 75, 7. *optime* furum 33, 1. Veranni 28, 3. *optimo* dierum 14, 15. *optima* matre 61, 228.
- Brachiolum* teres 61, 181.
- Brachium*: brachio valente 20, 20. brachia levia 64, 332. 66, 10. brachia quatientem quercum 64, 105.
- Brevis* lux 5, 5. *breve* tempus 63, 57. *brevi* liberos date 61, 211.
- Bustum* teres, coacervatum agere excelso 64, 364.
- Buxifer* Cythere 4, 13.
- C.**
- Cachinnus*: cachinno tuo 56, 2. cachinni plangore resonat leni 64, 274. cachinnorum quidquid est domi 31, 14. cachinnis omnibus 13, 5.
- Caco*: cacas decies in anno 23, 20. cacata charta 36, 1 et 20.
- Cacumen* aërium montis 64, 241. cacumine tuo 4, 16.
- Cado*: cadit pinus prona 64, 109. cecidit amor velut flos 11, 22.
- Caecus*: caeca furore amenti 64, 103. caeco amore 67, 25. caeca caligine 64, 208. nocte 68, 44.
- Caecus*: caedis Androgeoneae poenas persolvere 64, 77. caede fraterna *ibid.* 181. permista tepefaciet flumina *ibid.* 361. Polyxenia madescent sepulcra *ibid.* 369.
- Caedo*: caede terga cauda 63, 81. eccidi 56, 7. caesis corporum acervis 64, 360. montis medullis 68, 111.
- Caetum* vid. Coelum.
- Caerulus*: caerula acquora verrentes palmis abiignis 64, 7.
- Caeruleus*: caeruleo ponto creata 36, 11.
- Caesariem* e vertice Bereniceo vidit Couon 66, 8.
- Caesio* leoni obviis 45, 7.
- Calamus*: calamo curvo canit tibicen Phryx 63, 22.
- Calathisci* virgati custodibant vellera lanae 64, 320.
- Calix*: calices avariores inger mi 27, 2.
- Caligo*: caligine caeca mentem consitus Theseus 64, 207.
- Campus*: campum clausum 68, 67. campo minore 55, 3. campi Phrygii 46, 4. campos Bithynos 31, 6.
- Candeco*: candet ebur solis 64, 45. candentis lanae vellera *ibid.* 319. candenti gurgito 64, 14.
- Candidus*: Cupido 68, 133. candida diva mea 68, 70. puella 35, 8. mihi est Quintia 86, 1. candida Tyro 64, 309. candido pede lecti 61, 115. candidi soles 8, 3 et 8. candidos dentes 33, 1. candida vela 64, 235. vestigia *ib.* 162. — candidiore lapide 68, 148. nota 107, 6. candidiora nive labella 80, 2.
- Canis*: canis ferreo ore exprimamus ruborem 42, 17. canes vorent intestina 108, 6.
- Canitiem* terrā atque infuso pulvere foedans 64, 224.
- Cano*: canit tibicen calamo 63, 22. canent quod visere par est 62, 9. canam carmina 65,

12. canamus Dianam 34, 4.
Cantus: cantu horribili stridentibus tibia 64, 265. cantus veridicos *ibid.* 307.
Canus: cana anilitas 61, 162. senectus 108, 1. canae Teuthi 66, 70. cano gurgite 64, 18. capite 68, 124. canos crines 64, 351.
Capella cornipes 19, 16. 20, 10.
Caper trux 69, 6.
Capillatis Celtiberiae cuniculosae 37, 17.
Capillus: capillo sanguineo redimita frons 64, 193, cuniculi mollior 25, 1.
Capio: capis quod eupis 61, 204. capiunt somnum 63, 36. cepit manibus tympanum 63, 8. capere commodi nil potest 61, 63. cape flammeum *ibid.* 8. captam Asiam 66, 36. capta urbe 62, 24.
Caprimulgus rursus videtur 22, 10.
Capsula una ex multis me sequitur 68, 36.
Capto: captat te auro cupida maritus 61, 55.
Caput carum nepotis 68, 120. pusillum 54, 1. unctius 10, 11. tuum adiuro 66, 40. ire per caput pedesque 17, 9. cano capite 68, 120. demisso 68, 8. capita 64, 256. vi iaciunt 63, 23.
Carbasus Hibera 64, 227.
Carbutinas lingere crepidas 98, 4.
Carchesia lucida splendent 64, 236 *passim*.
Carco: careat terra sacris tuis 61, 71. carens est animus rabie 63, 57.
Carex: caricis manipulis tectam villulam 19, 2.
Carina: carinae inflexae texta pinea 64, 10. carinam condentem *ibid.* 250.
Carmen: carmine accepto 89, 5. confectum munus 68, 149. divino 64, 322. dulci 68, 7. primo 64, 116. carmina Batrachae expressa 65, 16 venanda studioso animo 116, 2. moesta 65, 12. nuptialia 61, 13.
Carpo: carpont 62, 37. carpebant manus laborem 64, 311. carpere te lubet ficto questu 62, 36. carpitur aetas 68, 35. carptus ungui flos 62, 43.
Cara: cara suis virgo 62, 45. carum caput nepotis 68, 120. nescio quid 2, 6. cari fratris 66, 22. caro corpore 66, 32. cari gnati figura 64, 81. caros nepotes *ibid.* 381. caris Athenis *ibid.* 81. — carior mihi me ipso flos mea 68, 159. carior oculis 104, 2. carius auro 107, 3. oculis 82, 2.
Castus: lectulus 64, 87. casto cubili 66, 84. castum esse decet pium poetam 14, 5. florem 62, 46. castum puellam *ibid.* 23. castum et integellum 15, 4. casto e gremio 65, 20. in gremio 66, 56. castas domos 64, 385.
Casus: casu acerbo oppressus 68, 1. novissimo 60, 4. pari 28, 12. casus alios periculorum 23, 11. dubios 64, 216.
Catagraphos Thynos mihi remitte 25, 7.
Catend membra restrictus 64, 297.
Caterva: catervas hominum armatas adhortata est 64, 397.
Catulus: catuli Gallicani ore ridentem 42, 9.
Cauda: caudâ coede terga 63, 81.
Causa: causae id satis credideram 91, 8.
Caveo: cave despons 50, 19. ne neget 61, 152. sis audax 50,

18. caveto laedere 50, 21. *Ceteri*: cetera sunt maria 115, 2. membra 108, 6. ceteros hiecos 37, 5. ceteris ostreosior oris 18, 4.
- Cavus*: cavā in palude 17, 4. cava cymbala recrepant 63, 29. cava quatiens terga tauri 63, 10. cavas barathri ad undas 95, 5. cavis cistis 64, 260.
- Cedo*: cessi de tuo vertice 66, 39. cedat mente mora 63, 19. cedant eum ferro talia 66, 47. sidera *ibid.* 4. cedentem carinam 64, 250. me ad templa deūm 66, 63. Thesea 64, 53.
- Celebro*: celebrabant orgia 64, 260. celebrare taedas iugales Thetidis *ibid.* 303. celebranda Tempe choreis *ibid.* 288.
- Celer*: celeris vestigia cervae 64, 342. celeri cum classe *ibid.* 53. rate 63, 1. Celerrimus navium 4, 2.
- Celero*: celerare citatis tripudiis 63, 26.
- Celo*: celans crudelia consilia dulci forma 64, 175.
- Centum* basia 5, 7. centum secunda *ibid.* 8. currus 64, 390. sestertia 23, 26.
- Cerno*: cernit se desertam in sola arena 64, 57. cernitis 62 6. crevi amittere 64, 150.
- Certamen*: certamine letifero belli 64, 395. vago cursus *ibid.* 341.
- Certatim* ex urbe ruentes 64, 393.
- Certe* 10, 14. 30, 7. 62, 8. et al. saep.
- Certus*: certa sagitta 68, 113. certis temporibus 66, 4.
- Cerva* sylvicultrix 63, 72. cervae celeris vestigia 64, 342.
- Cervix*: cervice torosa quate iubam rutilam 63, 83.
- Cesso*: non cessasti me tradere amori 99, 12. cessarent talescere lumina 68, 56.
- Ceu* 64, 240. *passim*.
- Charta* anus 68, 46. caecata 36, 1 et 20. chartae regiae 22, 6. chartis tribus 1, 6.
- Chommoda* 84, 1. vitiosa *pronuntiatio*.
- Chorea*: choreis celebranda doctis 64, 288.
- Chorus* citus 63, 30. *passim*.
- Cibus* 50, 9.
- Cicio*: ciebant tinnitus aere 64, 263. ciere ad sese viros 68, 88. cientem singultus ore 64, 131.
- Cimex* 23, 2.
- Cinaedus*: cinaede Thalle 25, 1. fili Vibenii 32, 3. Furi 16, 2. Romule 29, 5 et 10. cinaedis improbis 57, 1 et 10. cinaediorum ut decuit 10, 24.
- Cingo*: cingunt sylvae 64, 287. cinge tempora floribus 61, 6. cingentibus undis 64, 185.
- Cinis* acerba virum et virtutum omnium Troia 68, 90. in cinerem quum solvent a vertice crines 64, 351. cinerem mutum 101, 4. cineres cognatos 68, 98.
- Circum* 64, 293.
- Circumcursans eam* Cupido 68, 133.
- Circumdo*: circumdare collum hesterno filo 64, 3-8.
- Circumsilio*: circumsiliens modo huc modo illic 3, 9.
- Circumsisto*: circumsistite eam 42, 20.
- Circus*: in circo 55, 4.
- Cista*: cistis cavis 64, 260.
- Cito*: citatier se audiens 61, 42. citata Atys 63, 8. citato pedo *ibid.* 2. citatis erroribus *ibid.* 18. tripudiis *ibid.* 26.

- Citus*: ehoras 63, 30. somnus *ibid.* 42. cita puppi 64, 6.
citae bigae 55, 26.
- Clamo*: clamat cubile nequidquam tacitum 6, 7. clamant ad me omnes 67, 14. ilia victoris 80, 7.
- Clarisonus*: clarisona voce pel-lentes vellera 64, 321.
- Clarus*: clara progenies Thine 66, 44. clarum dicm 61, 89. claro lumine 64, 409. claras Asiae urbes 46, 6. clara facta 64, 349.
- Classis*: classe cum coleri 64, 53. classi pro classe 64, 212.
- Claudo*: claudite ostia 61, 231. clausum campum 68, 67. clauso ore 55, 18.
- Claustra* ianuae pandite 61, 76.
- Clava* dextrae apta 20, 21.
- Clemens*: clementi flamine pul-sae undae 64, 273.
- Clementia* nulla tibi fuit prae-sto 64, 137.
- Clienti* isti dii dent mala multa 14, 6.
- Coacervatum* bustum excelso ag-gere 64, 364.
- Codicillus*: codicillos redde 42, 11 et 12.
- Coelbs*: coelibe in lecto deser-tum 68, 6.
- Coelestis*: coelesti reddita coetui 66, 37. coelesti in lumine *ibid.* 7. coelestum fidem 64, 191. rector *ibid.* 205. coele-stes heros 68, 76.
- Coelicolae* praesentes 64, 387. coelicolam maxima luno 68, 138. coelicolis non placent facta impia 30, 4.
- Coelites* ita me iuvent 61, 49. coelitum voluntas 11, 13. quem magis colent homines 61, 48.
- Coelum*: coeli ianna 68, 115. lumine 66, 59. coelo adve-nit 64, 300. ad coelum vo-care lepto versu 6, 17.
- Coena*: coenam bonam atque magnam 13, 4. rapere de ro-go 59, 3. coenas sumtuosas dum appeto 44, 9.
- Coeno*: coenabis bene 13, 1 et 7.
- Coenum*: coeno gravi 17, 25.
- Coëo*: coeunt Pharsaliam 64, 37.
- Coepi*: coepit pubes decedere 64, 269. coeperunt Parcae edere cantus *ibid.* 307. coe-perat Troia ciere ad se viros 68, 88. coepta est Smyrna Cinnae 95, 2.
- Coetus*: coetui coelesti reddita 66, 37. mortali se ostendere 64, 386. lactanti *ibid.* 33. coetus dulces 46, 8.
- Cogo*: cogit iniuria amantem magis amare 72, 8. cogor proferre querelas 64, 197. dimittere hunc *ibid.* 216. coac-ta Laodamia 68, 81. coactam Cecropiam dapem Minotauro dare iuvenes 64, 76.
- Cogitationes* accipiat 35, 5.
- Cogito*: cogitat se esse pium 76, 2.
- Cognosco*: cognoram te magna-nimum 66, 26. cognossem te bene 91, 3. cognitum habere 67, 31. cognitae bene feminae viris 61, 187. cognitissima haec tibi esse ait Phaeelus 4, 14.
- Cohors* inanis 28, 1. vaga 61, 25. cohorti 10, 10. cohortem pili faceret 10, 13.
- Colligo*: colligo omnia venena 14, 19.
- Collis*: collis Heliconii 61, 1. colles nostros simul ac invi-sent lumina 64, 233.
- Colloco*: collocat me ales equus in gremio Veneris 66, 56. collocare puellulam 61, 188. collocare in collo 10, 23.

- Colluceo* : collucet pocula mentis 64, 45.
Collum applicans 9, 8. circumdare hesterno filo 64, 378. dimittere 68, 81. collo robusto 64, 333. in collo sibi collocare 10, 23. collo iniicere manus 34, 9. colla mollescent iuvenis 64, 38.
Colo : colis Ancona etc. 36, 14. colit nemo rura 64, 38. colunt me domini huius tugurii 19, 5. colent quem magis coelitus 61, 48. colens Idadium Venus *ibid.* 17. colam loca Idae? 63, 70.
Color : colores distinctos educit verna aura 64, 90.
Coloro : colorat aequora Nilus 11, 7.
Columbus albulus 29, 9. columbo niveo 68, 125.
Column Thessaliae 64, 26. columnibus altis Phrygiae *ibid.* 71.
Colus : colum lana amictum retinebat laeva 64, 312.
Coma regia 66, 94. comâ loquente 4, 12. comae sorores abiunctae 66, 51. comas aureas 61, 99. splendidas *ibid.* 78.
Comatus : comata Gallia 29, 3. sylvâ 4, 11.
Comedo : comesse possunt vel silicem 23, 4. comesset ducenties aut trecenties 29, 15.
Comes : comites Catulli 11, 1. Pisonis 28, 1. mihi 63, 15. comitum coetus 26, 8. comitibus cecinit mulier 63, 11 et 27.
Cominus et late obvia frangens 64, 109.
Comitata tympano Atya 63, 32.
Commemoro : commemorem plura? 64, 117.
Commendo tibi me 15, 1.
Comminctae : lupae spurca saliva 99, 10.
Committo : committe audacter 55, 16. committite animos vestros 62, 17. commissura si quidquam est ab amico 102, 1.
Commodo : commoda 10, 26 (*ultima correpta*).
Commodum : commodi nil potest capere Venus 61, 63. commoda si vellet dicere, chominoda dicebat 84, 1. henta 23, 24. mea 68, 21.
Communis : commune sepulcrum Troia 68, 89. communes amoris *ibid.* 69.
Compar nulla tantum gavisa est niveo columbo 68, 125.
Comparo : comparasti ad lecticam homines 10, 15. comparatur tecum Leshia 43, 7. compararier quis ausit huius deo 61, 65. *passim*.
Compello : compellabo vos carmine 64, 24.
Comperio : comperit ortus atque abitus stellarum 66, 2.
Complector : complectens corpus quereus 64, 308. complexa tenet trecentos 11, 18. complexa tenebat pulvinar vestis 64, 267. complexum 64, 214.
Complexus : complexum consanguineae et matris 64, 118. in tuum implicabitur 61, 109. complexu matris avellere natam 62, 21. molli matris 64, 88.
Compono : componier homines divis non acquum est 68, 141. compositum prope cineres cunctos *ibid.* 98.
Comprecor : comprecor coelestem fidem 64, 191.
Comprendo : comprehendis Hesperem, eosdem 62, 35.
Comprobo : comprobet fama bona 61, 62.
Concedo, sit dives 114, 5. concessit amores ipse deum 20-

- nitor 64, 27. ducere neptem *ibid.* 29. concedere illi nihil digna lux mea 68, 131.
- Conchyli* roseo fuce lincta purpura 64, 49.
- Concilio*: conciliata es viro 68, 130.
- Concino*: concinit Daulias carmina 65, 13. concinite in modum 61, 123. concinens carmina nuptialia *ibid.* 12.
- Concipio*: concepit pectore flammam 64, 92. conceptum *ibid.* 155.
- Conclamo*: conclamate altiore voce 42, 18.
- Concoquo*: concoquitis pulchre 23, 8.
- Concordia* incolat sedes vestras 66, 87. qualis adest Peleo 64, 337.
- Concredo*: concrederet gnatum ventis 64, 213.
- Concubinus* 61, 130. concubine iners *ibid.* 132 et 137. *passim.*
- Concutio*: concussit sidera mundus 64, 206.
- Condo*: condita corde memori mandata 64, 231. coudita pectoris 66, 74.
- Confero*: contulit se in nostrum gremium lux mea 68, 132. conferet nemo se illi bello 64, 344.
- Confestim* adest Peneos 64, 286.
- Conficio*: confecto aetate parenti 68, 119. confectum dolore 65, 1. confectum carminis munus 68, 141.
- Confiteor* singula 86, 2.
- Conformo*: conformata securi quercus 19, 3.
- Confutuo*: confuturare quidquid est puellarum 37, 5.
- Conigeram* sudanti corpore pinum eruit Eurus 64, 106.
- Coniungtor* boni amoris 61, 45.
- Coniugium* dulcius vita atque anima 68, 107. regium adeptas 66, 28. coniugio abrupto 68, 84.
- Coniungo*: coniunxit amor amantes 64, 336. suavia impura puellae purae saliva tua 78, 8. coniungite amores animi 64, 373. coniungere tecum somnos *ibid.* 332. coniungens pinea carinae texta *ibid.* 10. coniuncta ulmo vitis est 62, 54. coniungerer tecum multo usu 91, 7.
- Coniur* adveniet 64, 330. accipiat Divam *ibid.* 374. discedens *ibid.* 123. lepidissima 78, 1. coniugis amore 64, 182, 68, 73. in culpa *ibid.* 139. novi 61, 32. 68, 81. coniuge dulci 66, 33. lignea parentis 23, 6. sancta 64, 299. tali 62, 59. coniuges boni 61, 234. coniugibus unanimes 66, 80.
- Connubium*: connubium par adepta est 62, 57. connubia nostra 64, 158. despousa 62, 27. laeta 64, 141.
- Conor*: conatur scandere montem 105, 1. nea conarere icere caput 116, 3.
- Conqueror* auris ignaris 64, 164.
- Consanguineae* complexum linqueus 64, 118.
- Conscelero*: conscelerasse domum dicitur 67, 24.
- Conscendo*: conscendere montes praeruptos 64, 126.
- Conscius* rubor manat ore tristi 65, 24.
- Conscribunt* flagella inusta naves mollicellas 25, 11.
- Conscribo*: conscriptum lacrymis epistolium 68, 2.
- Consecro* tibi hunc lucum 18, 1.
- Consideo*: consedit istic 37, 14.
- Consequor*: consequitur post hunc Prometheus 64, 295.

- Conseruo* : conserues puerum pudice 15, 5.
Consilium : consilium mentis flectere 64, 137. consilia crudelia *ibid.* 176.
Consitus mentem caligine 64, 208.
Consolor : consoler memet 64, 182.
Conspicio : conspexit hunc virgo 64, 86. lintea *ibid.* 243. procurrere centum currus *ibid.* 390.
Constans : constantem 91, 3. constanti mente 64, 209. et 239.
Consterno, consternens veste cubile 64, 163.
Consto : constitit se diva mea in solea arguta 68, 72.
Construo : constructae sunt mensae multiplici dape 64, 305.
Consul : consule facto iterum Pompeio 113, 2. Pompeio *ibid.* 1.
Consulatus : per consulatum peierat Vatinius 52, 3.
Consurgo : consurgite, iuvenes 62, 1. contra *ibid.* 6.
Contego : contecta pectus amictu 64, 64.
Contemno : contemtam haberes 60, 5.
Contendo : contendunt quovis pignore 44, 4. contendere contra 64, 101.
Contentus : contenta non est uno Catullo 68, 135. contentas viro solo nuptas 111, 1.
Contexo : contexit amores tales nulla domus 64, 335. contexta late laxavit circum sedes *ibid.* 293.
Continenter sedetis 37, 6.
Contingo : contingit radice summum flagellum 62, 52. contingens lumina Virginis, et Leonis 66, 65. contingi se patiuntur lumine 64, 409.
Continuus : continuo ut die periret 14, 14. continuus novem solutiones nobis pares 32, 8.
Contorqueo : contorquens flamina turbo 64, 107.
Contra : 13, 9. 64, 101. 116, 7. ut me diligit illa 76, 23. consurgite, iuvenes 62, 6.
Contraho : contractum quicquam ex ore nostro 99, 9.
Contremo : contremuerunt horrida aequora 64, 205.
Contubernales 37, 1.
Contundo : contusus nullo aratro flos 62, 40.
Conturbo : conturbabimus basia 5, 11.
Convello : convellit glebam vomere taurus 64, 40.
Convenio : convenit pulchre cinaedis 57, 1. et 10. convenerat esse otiosos 50, 3.
Conventus : conventu domum frequentat tota Thessalia 64, 32.
Conviva Sestianus 44, 10.
Convivium : convivia lauta facitis 47, 5.
Convoco : convocate amicos 41, 6.
Copia magna scriptorum non est apud me 68, 33. si qua foret *ibid.* 40 non utriusque petiti facta est *ibid.* 33. copiam dederit solvere vincla Neptunia 64, 367.
Cor inde saturum est 48, 4. in corde gerens furores 64, 45. ardenti corde furem *ibid.* 124. fero 60, 5. immiti 64, 94. languenti *ibid.* 99. memori *ibid.* 231. solerti *ibid.* 295. cordi est, non est 44, 3. tibi hospes 81, 5. cordi sunt mihi parva monumenta 95, 9. non fuerant nostra connubia 64, 158.

CATUL. Carm.

C c c

- Cornipes* capella 19, 16.
Cornu: cornu sicciora corpora 23, 12. cornu iactantem 64, 111. efflabant *ibid.* 264.
Corolla picta 19, 10. 20, 6. corollis indistinctis 64, 284. floridis redimita erat domus 63, 66.
Corona aurea 66, 61. in corona populi oratorem circumstantis 53, 1.
Corpus: 64, 81. tenerum 62, 51. tremulum 64, 308. truncum *ibid.* 371. evirastis 63, 17. corpore caro 66, 32. domito 64, 110. fesso *ibid.* 189. nudato *ibid.* 17. polluto 62, 46. toto 64, 66. 110, 8. sudanti 64, 106. corporum acervis *ibid.* 360. corpora sicciora cornu 23, 12 tradite coniugibus 66, 80.
Corripio: 'corripere data fraudando 110, 6.
Corruo: corruerit me quo in genere 68, 52.
Corvus: voret gutture oculos 108, 5.
Creatrix mea, patria 63, 50.
Credo sic mater eius dixerit 84, 5. 2, 8. crede luci 55, 16. credideram non satis id esse causae 91, 8. credat nulla femina viro 64, 143. credite amice mihi 77, 1. credita ventis dicta 65, 17. omnia ingratae menti 76, 9.
Crepidus: crepidas lingere carbatinas 98, 4.
Cresco: creverunt millia in unum singulum 113, 3. crescente vento 64, 275.
Creo: creat ora flores 64, 282. creata ponto Venus 36, 11.
Crimen: crimina Valiniana cum explicasset Calvus 53, 3.
Crinis: crines quid facient 66, 47. canos 64, 351. criuibus effusis *ibid.* 392.
Crocinus: crocinā tunica fulgebat 68, 134.
Crudelis: crudelis mentis consilium 64, 136. crudelium nasorum pestem interfice 69, 9. crudele venenum vitae nostrae 77, 5. crudeli peste 64, 76. crudelia consilia *ibid.* 175. — crudelior ignis 62, 20. crudelius *ibid.* 24.
Cruor: cruorem pium desiderat aru 68, 79.
Crus: crura ponticuli veteris 17, 3. semilauta 54, 2.
Crux parata 20, 18. cruce in summa suffixum me esse meminij 99, 4.
Cubiculum ubi mihi esset linquendum 63, 67.
Cubile 51, 114. adeant viri *ibid.* 183. tuum 64, 163 nati violasse dicitur pater 67, 23. orbem 66, 21. tacitum 6, 7. cubili casto 66, 83. deserto 68, 29. cubilia omnium perambulabit 29, 8.
Cucurbita: cucurbitae pallentes 19, 13.
Culus purior salillo 29, 19. mundior et purior ore 97, 4. culum lingere 97, 12. olficerem *ibid.* 2. culo voracior 33, 4. culos lingere 98, 4.
Culpa mea non est 67, 10. tua est *ibid.* 14. culpam in tantam impulerit 15, 15. culpa quotidiana 68, 139. illius 11, 22. omni 91, 10. tua 75, 5.
Cultor collis Heliconii 61, 1.
Cultrix: cultricem montibus Idri relinquens 64, 301.
Cum bona alite 61, 19. lingua ista 98, 3. longa poena 40, 8. quibus ille fecit adulterium 67, 36. suis moechis vivat valeatque 11, 17. *passim* al.
Cum, tum 86, 5, 6.

- Cunctus*: cuncto pectore 64, 92. cunctis divis 66, 33. cuncta 64, 142. loca 63, 82. mandata 64, 208.
- Cuniculi* capillo mollior 25, 1.
- Cuniculosae* Celtiberiae fili 37, 18.
- Cunus* mulae defissus 97, 8.
- Cupidus*: cupidae mentis 64, 147. cupido amanti 70, 3. marito 64, 375. mi 106, 4. et 5. lumine 64, 86. cupido-que optantique 107, 1. cupida aure 61, 54. de mente 64, 399. cupidam dominam coniugis novi 61, 32.
- Cupide* 63, 2. 64, 268.
- Cupio*: cupis 17, 1. 21, 4. 61, 204. 98, 6. cupit 63, 56, 80. cupiunt 64, 261. cupisti animo tuo 15, 3. cupiens videre lucem 50, 12.
- Cur*: 14, 5. cur fugiunt, desine admirari 69, 10. cur non 33, 5. nihil esse cur 10, 11. *passim*.
- Cura* exedit medullas 66, 23. se vocat me a doctis virginibus 65, 1. curae est 41, 5. curam quam dederit mihi Amathusia 68, 51. curarum magnis undis 64, 62. curas multiplices 64, 251. tristes 2, 10. curis miscet amaritiem dulcem 68, 18. solutis quid beatius? 31, 7.
- Curiosi* quae pernumerare non possint 7, 11.
- Curo*: curat nihil periuria 64, 148. curans vicem mitrae *ibid.* 69.
- Curro*: curram ad scrinia 14, 18. currite fusi 64, 327. et *infr. passim*.
- Currus*: currum fecit volitantem flamme 64, 9. curruscentum 64, 390.
- Cursus*: cursus certamine 64, 34. cursum ventorum require 55, 28. cursu menstruo 34, 17.
- Curulis*: curuli sella sedit 52, 2.
- Curvus*: curvo calamo 63, 22. curvis rastris 64, 39. littoribus *ibid.* 74.
- Cuspis*: cuspidē tectā quatic- hant thyrsos 64, 257.
- Custodia* vigilat 62, 33.
- Custodio*: custodibant calathi- sci vellera 64, 320.
- Custos* ille Cretum 55, 23.
- Cymbalum*: cymbala cava re- crepant 63, 29. cymbalū vox sonat *ibid.* 21.

D.

- Dape* multiplici exstructae men- sae 64, 305. dapem dare Minotauro *ibid.* 79.
- De* die 47, 6. de me non ta- cet 92, 2. de meliore nota 68, 28.
- Dea* quae dulcem curis miscet amaritiem 68, 18. vehemens Nemesis 50, 21. deae loca opaca 63, 3. deae diique deū mala vobis 29, 14. deae Ha- madiades 61, 23. et *al.*
- Debeo*: debere oculos si vis ti- bi Catullum 82, 1.
- Decedo*: decedere divis coepit 64, 269.
- Decem* millia sestertiū 41, 2. versuum 22, 4. sestertia 103, 1.
- Decerpo*: docerpere oscula mor- denti rostro 68, 127. decer- pens dens 64, 316.
- Decet* esse castum 16, 5. non, sine liberis esse 61, 212. ce- lerare citatis tripudiis 63, 26. decebit respondere 62, 18.
- Decies* cacas in anno 23, 20.

- Declaro* : declarant prae se gaudia vultu 64, 34.
Declino : declinavit lmina ex illo 64, 91.
Decoctoris Formiani amica 41, 4, 43, 5.
Decoro : decorata figuris vestis 64, 266.
Decurro : decurrere vada salsa ausi sunt 64, 6.
Decursus : decursu prono praeceps agitur 65, 23.
Decus eximium 64, 324. innotatum *ibid.* 78. olei 63, 64.
Dedico consecroque tibi lucum 18, 1. dedicat se tibi 4, 26.
Dedo : dedis in manus puellulam inveni 61, 59. dedit se adulterio 66, 84. dedatur uxor marito 64, 375. deditus in adultera 61, 102.
Deduco : deducens filia dextra 64, 313. deducta puella dextra paternâ 68, 143.
Defendo : defendere nostras sedes 64, 229.
Defero : detulerat te aestus amoris in buratrum 68, 108. deferrem ultro *ibid.* 40. deferri ad Serapim 10, 27.
Defessus omnibus medullis 55, 30. defessa labore membra 50, 14.
Deflecto : deflectens corpus prono pondere 62, 51.
Defloruit flos carptus tenui nnguî 62, 43.
Defrico : defricare dentem 39, 19. defricatus urina dens 37, 20.
Defuturi tota puella anne sana est? 41, 1.
Dego : degeret Paris otia libera 68, 104.
Dehinc quid faciant homines 30, 6.
Dein : 5, 8, 10. etc. deinde 5, 7, 9, 19, 21. 103, 2.
Delabor : delapsa omnia e corpore toto 64, 66.
Delecto : delectant si te numini 103, 3.
Delicatus : delicata copella 20, 10. delicatos scribens versiculos 50, 3. - delicatior tennellulo haedo puella 17, 15.
Deliciae inelegantes, illepidae 6, 2. mense 32, 2. mense puellae 2, 1. 3, 4. delicias animi fugavi 68, 26. dicere 6, 1. si quis diceret aut faceret 74, 2. deliciis lapidis pelluciduli 69, 4.
Demens fugit in nemora fera 53, 89.
Demo : demere tantillum sacvitiae 99, 6. demta ex ipsius viri gremio puella 68, 146.
Demetio : demetit arva flaventia cultor 64, 355.
Demitto : demisso capite 88, 8.
Demonstro : demonstres, ubi sint tenebrae tuae 55, 2.
Dens decerpens 64, 316. defricatus urina 37, 20. expositior 39, 20. dentem defricare 39, 19. dente Indo politum pulvinar 64, 48. dentes comesse possunt silicem 23, 4. lavit pariter 39, 14. candidos habet *ibid.* 1. sesquipedales 97, 5.
Densus : densi populi iter 68, 60. densis ramorum umbris 65, 13. densas aristas prosteruens cultor 64, 354. - densior seges aristas aridis 48, 5.
Dentatus Lanuvinus 39, 12.
Deperdit flevit in filia 64, 119.
Deperco : deperit illum amore impotente 35, 12. depercutit Coelius Aufilenum et Quintius Aufilenam 100, 2.
Depono : deposuit mater Latonium 34, 8. deponere longum amorem difficile est 70,

13. morbum *ibid.* 25 depo-
nant antennae vestem 64,
234.
- Deprecor* 44, 18. totidem illi
92, 3.
- Deprendo*: deprendi pupulum
puellae, trusantem 56, 5. de-
presa navis in mari 25, 13.
- Dereelinquo*: derelinquere ani-
mam in gravi coeno 17, 25.
- Derisi* gentilis gaudia impia
tollens 68, 123.
- Descendo*: descendit qui homo
112, 2.
- Desero*: deseris me miserum
in malis 30, 5. deseruisse
focos penetrales 68, 102. fi-
dem in dominum veterem
67, 8. deserta *Berenice* de-
sertum amorem 61, 129. de-
sertum in lecto coelibe 68,
6. desertam in sola arena 64,
57. deserto cubili 68, 29.
littore 64, 133. nomine 68,
50. deserta sunt omnia 64,
187. desertis *arctris ibid.* 42.
- Desiderium*: desiderio renova-
mus veteres amores 96, 3.
meo nitenti 2, 5.
- Desidero*: desideret ara cruo-
rem pium 68, 79. desiderato
lecto 31, 10.
- Desino*: desinis esse miser 76,
12. desine admirari 69, 10.
bene velle mereri 73, 1. dum
licet pudico 21, 12. esse le-
no 103, 3. flere 61, 86.
precari 23, 27. desinas ine-
ptire 8, 1. desinat esse ma-
cer 89, 40. desissem vibrare
iambos 36, 5.
- Desisto*: destitit lugere paren-
tes 64, 401. desistere amare
75, 8.
- Despicio*: despexit Thetis hy-
menaeos 64, 20.
- Desponsa* tua connubia firmes
62, 27.
- Despuo*: despuas preces cave
50, 19.
- Desum*: desint dum omnia 114,
5. deessem in tempore supre-
mo 64, 151.
- Deterioris* heri imperio 68, 114.
- Detineo*: detinet terra aliena
sepultum Troia 68, 100.
- Deus* quis est magis petendus
61, 46. tibi non bene advo-
catus 40, 3. tantus 66, 31.
deo 61, 64. deo par 51, 1.
tardipedi 36, 7. deum me sa-
lutant 19, 5. hunc deum ve-
reberis viator 20, 16. dii
magni 14, 12. 53, 5. 109, 3.
deaeque 28, 14. favent 13,
2. deorum mentem avertere
64, 407. ad aures referens
nuntia nova 63, 75. multis
66, 9. dedam genus 64, 23.
ministra 63, 68. templa 66,
63. di 96, 1. diis invitis 76,
12. littoralibus 4, 22.
- Devincio*: devinctam lumina
somnia 64, 122.
- Devoco*: devocet ut amor Tri-
viam gyro aërio 66, 6.
- Devolve*: devolvit sibi pondera
63, 5. devolutum ex igne
panem 59, 4.
- Devoro*: devoratis omnia bella
3, 14. devorare patrimonia
29, 23.
- Devoceo*: devotae flavi verticis
exuviae 66, 62. devota per-
iuria 64, 135.
- Dextera* aura 4, 19. fila dedu-
cens 64, 313. dextrae apta
clava 20, 21. dextram gra-
vem aere remittit domum
20, 13. dextram sternuit ap-
probationem 45, 9 et 18.
dextrâ paternâ 68, 143. in-
quisitione 33, 3.
- Dicax* homo 22, 2.
- Dico* 15, 6. 16, 10. dicit ste-
tisse in cacumine 4, 16. se

- cognitum hoc habere 67, 31.
 mi mala plurima 83, 1. mi
 male 92, 1. mulier mea, se
 nulli nubere malle quam mihi
 70, 1. dicunt servisse Balbo
 67, 3. quod 94, 2. dicebas
 quondam 72, 1. dicebat 84,
 1. dixit ut hoc 45, 8. 17.
 diximus quos 67, 43. dixe-
 ram me hoc habere 10, 28.
 dixerat hiisidias 84, 4. die
 nobis 6, 16. 55, 15. aedum
 nobis 67, 7. dicite in modum
 61, 39. multis millibus 68,
 45. dicam vobis 68, 45. quid
 80, 1. dicas velim Caecilio
 35, 2. dicat ex animo 109,
 4. diceret si quis delicias 74,
 2. dixerit maternus avus 84,
 6. hic aliquis 67, 37. dicere
 bene quoquam 76, 7. deli-
 cias 6, 3. aliquem nomine
 67, 45. se amatam vere 75,
 1. uno verbo 67, 15. dixisse
 moestam querelis 64, 130. di-
 centem nomine 67, 43. di-
 cecis 61, 141. quous esse?
 8, 17. dicitur illic natum
 esse 10, 15. dicuntur nasce
 per undas 64, 2. dicta es
 Luna 34, 16. puerperis Iuno
 Lucina *ibid.* 14. dicta nihil
 metuere 64, 148. credita
 ventis 65, 17. non bona 11,
 16. factaque 30, 9.
- Dies** haec atque illa, atque alia
 atque alia 68, 152. par 61,
 38. abit 61, 79, 84, 94,
 109, 119, 199. diem quem
 notat lapide 68, 148. clarum
 61, 89. de die facite con-
 vivia 47, 6. die hesterno 50,
 1. hilari 61, 11. longo 80,
 4. media 61, 118. optimo
 dierum, Saturnalibus 14, 15.
 in dies et horas 38, 3. die-
 bus festis 64, 389. paucis
 13, 2.
- Difficilis**: difficile est longum
 deponere amorem 70, 13.
Diffusus in aestu mulae cunnus
 97, 7.
Diffundo: diffunditur unda Hel-
 lesponto rapido 64, 359.
Diffututa vostra mentula 29, 14.
Digitus: digitum primum dare
 adpetenti passeri 2, 3. in-
 quinare 23, 23. digitis lon-
 gis 43, 3. supinis 64, 314.
 teneris 63, 10.
- Dignus**: digna concedere illi
 nihil lux mea 68, 131. digna
 ferat 66, 41. dignam auri-
 hus et tuo cachinno rem
 56, 2.
- Dignor**: dignantur visere tales
 coctas 64, 408.
- Digredior**: digressus a primo
 carmine quid plura com-
 memorem? 64, 116.
- Dilacero**: dilaceranda feris da-
 bor 64, 152.
- Diligentia**: diligentia colens as-
 sidua 19, 7.
- Diligentius** asservanda uigerrim-
 us nvis 17, 16.
- Diligo**: diligis quid scorti 6,
 5. diligit gnatos 72, 4. di-
 lexi te *ibid.* 3. diligat me
 contra 76, 23. diligere 81, 2.
- Diluta** labella multis guttis
 99, 7.
- Dimano**: dimanat tenuis flama
 sub artus 51, 10.
- Dimitto**: dimittere collum con-
 iugis 68, 81. quem cogor
 in dubios casus 64, 216.
- Dirus**: dira ferens stipendia
 64, 173.
- Dirigo**: dirigere aciem oculo-
 rum 63, 56. directa plum-
 bo membrana 22, 8.
- Discedo**: discedebant ad se
 quisque 64, 278. discedens
ibid. 134. discedens coniux
ibid. 123.

Discerno: discernens aequor ponti dividit 64, 179.

Descerpo: descerpunt irrita venti aërii 64, 142. discernant si me sidera 66, 73.

Discidium flebile fratris cari luctu 66, 22.

Disco: discet puer sitire 21, 11.

Discors: discordis puellae seculubitu moesta mater 64, 380.

Discrucior me abfore a dominæ vertice 66, 76.

Discupio: discupere nisi se vendere, quid credat? 106, 2.

Disertus leporum puer ac facetiarum 12, 9. disertum salaputium 53, 5. — disertissime Romuli nepotum 49, 1.

Dispereo: dispereunt labores tui 14, 11. dispeream nisi amo 92, 4. nisi Lesbia me amat *ibid.* 2.

Dispicio: dispexit lumina mundi 66, 1.

Displiceo: displicere omnia tibi vellem 54, 4.

Dissolvo pristina vota novo munere 66, 38.

Distinguo: distinctos colores aura verna educit 64, 90.

Divi ligatam solvat zonam 2, 13. satis lusisti nucibus 61, 132. et al.

Divello: divolso e iuvenco raptabant membra 64, 258.

Dives negligensque Priapus 19, 20. saltus 114, 1 et 5. divitis domini 61, 92.

Divido: dividit aequor ponti truculentum 64, 179. divisimus alio mentes alio aures 62, 15.

Divinus: divino carmine suaderunt fata 64, 322. omine carmina cecinere Parcae *ibid.* 384.

Divitiae: divitias, mallem, de-

disses isti 24, 5. divitiis Croesum superare 115, 3. avitis 68, 121.

Divus: diva mea candida 68, 70. retinens arces 64, 8. divae cohors vaga 63, 25. moenia 64, 212. pulvinar *ibid.* 47.

divum accipere aris *ibid.* 394. divam accipiat coniux *ibid.* 374. Venerem 66, 89. divi addent plurima 68, 53. me iuverint 66, 18. divum genitor 64, 27. pater *ibid.* 299, 388. vestigia 66, 69. numine neglecto 64, 134. numine abusus ad fallendos homines 76, 4. divis vovere 36, 10. promittens munuscula 64, 103. componere homines non aequum 68, 141. cunctis 66, 33. pluribus 68, 115. divos superare, si fas est 51, 2. veneretur carmine 90, 5. penates 64, 405.

Do: das quod facinus 118, 4. dat tibi munus 14, 9. dedisti promissa 64, 139. dedit coenas 54, 9. dominam 68, 68. etc. dederunt parentes iura sua 62, 65. dabo unguentum 13, 11. dabis supplicium 114, 8. dabunt scombris tunieas 105, 8. da mi basia 5, 7. munus 17, 7. date liberos 61, 12. dent dii mala multa 14, 6. dii deaeque mala multa 28, 15. dederit fors copiam Achiviis 64, 367. mihi curam Amathusia 68, 51. dedisses delicias 24, 4. dare finibus praesides terra non queat 61, 72. dapem 64, 79. digitum 2, 3. liberos 61, 67. dedisse mandata 64, 214. daturam scripta deo 36, 7. datur quid 62, 30. si dies nobis unus 68, 147. data est pars patri 62, 63. sit lingua

- vulturio 106, 4. dabor praeda dilaceranda feris alitibusque 64, 152.
- Docco**: docuit me .regina 66, 19. ferre iugum 68, 118. docta est Laodamia 68, 80. doctis chartis 1, 7. virginibus 65, 2.
- Dolro** id., quod 78, 7. 21, 10. dolchis 8, 14. dolentibus puerperis 34, 13.
- Dolor**: doloris solatiolum 2, 7. dolori tanto est mors 96, 5. dolorem meum 50, 17. dolore a nostro 96, 2. assiduo 65, 1.
- Dolus**: dolos veneni timetis 23, 10.
- Domina** montium 34, 9. Dindymi 63, 91. dominae Dindymenae *ibid.* 13. a vertice 66, 76. dominam ad solam pipilabat 3, 10. cupidam novi coniugis 61, 31. Dindymi 35, 14.
- Dominus**: domini 19, 5. amorem desertum 61, 129. hortulum 19, 18. divitis hortulo 61, 92. limine 67, 38. domino huic uno serviamus 45, 14. dominum veterem 67, 8. dominos 63, 51.
- Domo**: domito corpore saevum prostravit Theseus 64, 110.
- Domus** tua 18, 2. nulla 61, 66. 64, 335. ipsa 68, 156. et Roma sedes mihi est *ibid.* 34, permulsa odore 64, 285. potens et beata 61, 156. redimita corollis 63, 66. splendida 64, 46. tota *ibid.* domus recta paterna *ibid.* 247. domi maneat 32, 7. quidquid est cachinnorum 31, 14. domum dominam voca 61, 31. Cybelles tetigere 63, 35. frequentat conventu Thessalia 64, 32. aperire 67, 40. dedit nobis 68, 68. miserant conscelerasse 67, 24. ad Phrygiam Cybelles 63, 20. Protesilaëam inceptam frustra 68, 74. remittit dextram aere gravem 20, 13. venistine 9, 3. domo profectos 46, 10, 2. mea remota nemora 63, 58. procul a mea sit furor *ibid.* 92. etc. domos Cranonis linquant 64, 36. castas invisere solebant *ibid.* 385.
- Dono** quoi libellum 1, 1. donarunt quod Veneres puellae meae 13, 12. donare puellam inveni 62, 23. donarem te munere postremo 101, 3.
- Donum**: dona ferunt 64, 34. beata 68, 14. mala 66, 85. silvestria 64, 280.
- Dormio**: dormienda est nox perpetua 5, 6. dormientis pueri in patris ulnâ 17, 13.
- Dos**: qui cum dote sua iura simul genero dederunt 62, 65.
- Dubius**: dubios in casus quem dimittere cogor 64, 216.
- Dubito** quin 106, 3. non dubitas me fallere 30, 3. ne dubita nobis dicere 67, 18.
- Ducenti** 37, 7. ducentos intrumare sessores *ibid.* 8. 26, 4.
- Ducenties** ut mentula diffututa vestra comesset 23, 15.
- Duco**: ducis me tibi amicum 68, 9. ducebat quo puella 8, 4. ducti satis id 91, 9. duxerat me visum ad suos amores 10, 2. ducas perditum quod vides perisse 8, 2. ducere potuisti in sedes 64, 160. neptem suam concessit Tethys *ibid.* 29. ducentes subtemina fusi 64, 328. et infra saepius.
- Dulcis** amor 66, 6. 68, 24. amor

tuus 68, 96. Ipsithilla 32, 1.
uva 20, 8. dulcis amicus nil
miseret 30, 2. pueri ocellos
ebrios 45, 11. dulcem ama-
ritiem miscet curis 68, 18.
amorem praeoptarit 64, 120.
dulce rideat ad patrem 61,
219, ridentem 51, 5. dulce
levamen 68, 61. sodalitiū
fraternum 100, 4. dulci am-
brosia 99, 2. carmine 68, 7.
coniuge 66, 33. forma 64,
175. viro 67, 1. vita 64, 157.
dulces amores 78, 3. comi-
tum coetus 46, 8. Musarum
foetus 65, 3. dulcia signa
64, 210. vestigia rixae noctur-
nae 66, 13. dulcius ambrosia
saviolum 99, 2. vita atque
anima coniugium 68, 106.
Dum cara suis est 62, 45. h.
e. *quam diu*. al. saepius.
Dumosus: dumosa herba 19, 8.
Duo moechi 113, 1 et 3. duae
sinistrae Pisonis 47, 1. duo-
bus pugnare noli 62, 64.
Duplex Amathusia 68, 51.
Durities: duritiem ferri 66, 50.
Durus: duro frigore 20, 9. du-
rā mente 60, 3. dura sola
lustravit 63, 40. duos lumbos
movere 16, 11. — durius
faba et lapillis 23, 21.
Dux per opaca nemora 63, 32.
ante Booten 66, 67. bonae
Veneris 61, 44. ducem se-
quuntur pede proprio 63,
34. ducē me *ibid.* 15.

E.

E laudibus eximiis laus 111, 2.
nimio labore 63, 36. nobis
uvas 62, 32. *et al.*
Ebriosus: ebriosa acinā 27, 4.
— ebriosioris Posthumiae
ibid.

CATUL. Carm.

Ebrius: ebrios oculos 45, 11.
Ebur caudet soliis 64, 45.
Ecce ego populus tuor agellu-
lum hunc 20, 2. at pol ecce
ibid. 19.
Ecquis: ecquid scis? 88, 4.
ecquidnam lucelli 28, 6.
Edo: edunt medullam ignes
35, 15. edebat me amor
magnus 91, 6.
Edo: edidit sibilum sylvā 4,
12. ede 55, 15. i. e. *dic.*
edere cantus coeperunt Par-
cae 64, 307. edita Smyrna
Cinnae 95, 2.
Educo: educat imber florem
62, 41. mitem uvam vitis
62, 50. educata uva sub um-
bra pampinea 19, 14.
Educo: educit aura verna co-
lores 64, 90.
Effero: extulit se ardor 62, 29.
Efficio: effecit plusquam me-
retrici avarae 110, 7. effi-
cies quod cupis 98, 6. ef-
fice me tuam esse largis
muneribus 66, 92. efficias
hoc qualubet 76, 14. efficere
fratres ex patruo 111, 4.
Effigies saxea 64, 61.
Efflo: efflabant cornua bombos
64, 264.
Effluo: effluxisse ex animo di-
cta ne putes 65, 18.
Effodio: effossos oculos voret
guttur corvus 108, 5.
Egelidus: egelidos tepores re-
fert ver 46, 1.
Egeo: egeat ipse 114, 6. egens
animi Atys 63, 31.
Ego quid feci 14, 4. haec po-
pulus 20, 1. egone 63, 58,
68 *et al.* *sacpissime*.
Egredior: egredientem e flexi-
bus labyrinthis, 64, 114.
egressus e littoribus Piraci
ibid. 74.
Egregius: egregium parentem

D d d

- narras 67, 23. egregias res in se habet 114, 2. virtutes 64, 349.
- Egregius* patet 64, 185.
- Eheu!* quid faciant 30, 6.
- Elicio*: eliciunt praecipitem furcillis Musae 105, 2.
- Electus*: electos iuvenes 64, 78. electissima pessimi poetæ scripta 36, 6.
- Elegans*: elegante lingua 43, 4. elegantem morbum non habet 59, 8. quid elegantius et suavius est 13, 10.
- Eleo*: eleva hæc et abüce 24, 9.
- Eluo*: eluentur maculae 57, 5.
- Emergo*: emersere e gurgite feri vultus 64, 14.
- Enrior*: emori quid moraris? 52, 1 et 4.
- Emulgeo*: emulsa palude 68, 110. emulso sero 80, 8.
- En* tibi domus ut potens 61, 156. et al.
- Enim*: est enim puer disertus leporum 12, 8. et al.
- Eniteo*: enitens myrtus 61, 21.
- Eo*: it per iter tenebricosum 3, 11. itis in exilium 33, 6. ierat vastatum fines Asyrios 66, 12. agendum, 11 63, 78. ite, concinite in modum 61, 123 et al. simul 63, 13, 19. eat petatum aliunde 61, 153. eat supinus pons 17, 4. isset postquam illuc 84, 11. miles ad muros Iliacos Protesilaus 68, 86. ire 61, 83. praecipitem 17, 9. euntem revocet puella 35, 9.
- Ephebus* 63, 63.
- Epistolium* conscriptum laerymis 68, 2.
- Equidem* non dubito 108, 3.
- Equus* ales Arsinoës Cloridos 66, 54.
- Eripio*: eripit virtus tua te mihi 64, 219. hoc mihi sensus omnes 51, 6. eripui te versantem in medio leti gurgite 64, 150. eripuisti omnia nostra bona 77, 4 et 5. eripite mihi hanc pestem 76, 20. eripere noli quod carius est oculis 82, 3. ereptum est coniugium 68, 106. ereptum nostris ex oculis 65, 8. ereptis sensibus mens excedit 66, 25.
- Erro*: errans hedera implicat arborem 61, 35. — Errabunda vestigia regens filo 64, 113.
- Error* attributus snus cuique 22, 20. recti inobservabilis 64, 115. erroribus citatis 63, 18.
- Eruditi* ambo 57, 7.
- Eruo*: eruit turbo indomitus pinum conigeram 64, 108.
- Esurio*: esurire discet puer meus 21, 10.
- Esuritio*: esuritione sicciora corpora cornu 23, 14. esuritionum pater 21, 1.
- Etiam*: hanc etiam arom linit bireus 19, 15. et al. etiam atque etiam 63, 61.
- Etsi* me cura sevocat a doctis virginibus 65, 1. et al.
- Everto*: eversus mons est 66, 43.
- Eviro*: evirastis corpus 63, 17.
- Evito*: evitamus amictu tela tua 116, 7.
- Evo*: evantes Thyadas egit Liber 64, 392.
- Evoë* bacchantis effigies 64, 62. evöë bacchantes evöë ibid. 256.
- Evolvo*: evolüam (*tetrasyllab.*) condita veri pectoris 66, 74.
- Ex* ambrosio mutatum saviolum 93, 13. animo dicat 109, 4. Ariadnaeis temporibus co-

- rona 66, 60. eo tempore 35, 14. viri gremio demta 68, 146. nullis una capsula *ibid.* 36. oculis ereptum 65, 8. parte 62, 62. te pendebat 64, 69. tua libidine 17, 5. versiculis meis putatis me parum pudicum.
- Exagito*: exagitans corde furores 64, 94.
- Exardeo*: exarsit tota imis medullis 64, 93.
- Excelso*: excelso aggere coarctatum bustum 64, 364.
- Excerpto*: excerpta Battiadae carmina 65, 16.
- Excido*: excidit mens sensibus ereptis 66, 25.
- Excito*: excita somno 64, 56. exitum Atym somnus fugit 63, 42. excitus hilari die 61, 11.
- Excipio*: hunc unum 15, 13. excepit eum sinu Dea 63, 43. excipiet bustum niveos artus 64, 365.
- Excito*: excitat fletum orator 39, 3. excitare rixam 40, 4. veternum 17, 24.
- Excrucio*: cur amplius te excrucies 76, 10. excruciare me omni modo non cessasti 99, 12. excrucior 85, 2.
- Excutio*: excutitur malum sub veste locatum 65, 22.
- Exedo*: exedit cura medullas 66, 23.
- Exeo*: exis cum mane domo 80, 3.
- Exerceo*: exercet amorem 71, 3. exercete inventam 61, 225. exerceremus amores 68, 69.
- Exfutuo*: exfututa latera cur pandas? 6, 13.
- Exigo*: exigit hoc amicitia perfecta nobis 100, 6.
- Eximius*: eximium decus 64, 324. eximiis laudibus 111, 2. - *eximie* (*adv.*) aucte taudis felicibus 64, 25.
- Exorior*: exoriente Aurora 64, 272.
- Expalleo*: expalluit magis fulgore auri 64, 100.
- Expatro*: expatratum parum 29, 17.
- Expedit*: expedit hoc tibi 20, 17. expeditis sarcinulis 28, 2.
- Expello*: expuli pectore malam tussim 44, 7. expulit ex omni pectore laetitia 76, 22.
- Expensum*: equidnam lucelli patet in tabulis? 28, 7.
- Experior*: experiris omnia 21, 6.
- Expers*: terroris Achilles 64, 339. unguentis omnibus coma 66, 77. expertem sanguinis Venerem 66, 91.
- Expeto*: expeteres quod castum 15, 4.
- Expleo*: exple tecta frugibus 34, 20. expleta est pubes Thessala spectando 64, 261.
- Explico*: explicasset cum Calvus Vatiniana crimina 55, 3. explicare omne aevum 1, 6.
- Expolitus*: expolitum pumice libellum 1, 2. expolitior dens 39, 20.
- Exposco*: exposcam a divi instam multam 64, 190. exposcens supplicium *ibid.* 203.
- Exprimo*: exprimamus ruborem 42, 17.
- Expromo*: expromam querelas inerte 64, 223. expromere foetus Musarum 65, 3.
- Exseco*: exsecta lingua sit data avido vulturio 108, 4.
- Exsequor*: exsequatur sectam meam 63, 15.
- Exsiliu*: exsiliu malaeque in oras itis 33, 5.
- Exsilio*: exsiluere ignes Oetaci

- perniciter non temere 62, 8 et 9.
- Exsolvo*: exsolvere poenas caedis 64, 77.
- Exspecto*: expecta hendecasyllabos trecentos 12, 11. expectata lumina 62, 2.
- Exspiro*: expirans suaves odores lectulus 64, 87. expirantis pectoris iras frons praeporlat *ibid.* 194.
- Exspuo*: expuit conceptum mare 64, 155.
- Exstinguo*: extinctos parentes destitit lugere 64, 401.
- Exsto*: exstantes e cano gurgite Nymphas viderunt mortales oculi 64, 18. exstantia in filo morsa lana 64, 318.
- Exsul*: exsules velut 63, 14.
- Exsulto*: exsultas otio 51, 14.
- Exsupero*: exsuperat fructus sumtibus 114, 4.
- Extenuo*: extennata gerens vestigia poenae 64, 296.
- Externo*: externavit eam assiduus luctibus 64, 71. externata malo *ibid.* 165.
- Extollo*: extollit se vitis 62, 50.
- Extremus*: extremae in fine senectae 64, 217. extrema in morte 76, 18. extremo solo 68, 100. tempore 64, 169. extremos in Indos penetrabit 11, 2. extremis medullis proferre querelas 64, 196. querelis moestam dixisse *ibid.* 130.
- Exturbo*: exturbata radicitus quercus aut pinus 64, 108.
- Exuro*: exustos agros gravis aestus hiulcat 68, 62.
- Exuviae* flavi verticis devotae 66, 62. exuviis de virgineis gesserat rixam *ibid.* 14.
- F.
- Faba* durius est id, quod cascas 23, 21.
- Fabrico*: fabricata populus arte rustica 20, 1.
- Fabula* mala te laedit 69, 5.
- Facctiae*: facetiarum disertus puer 12, 9. facetiis tuis incensus 50, 8.
- Facilis* palma 62, 11. facile noscitur ab omnibus 61, 222. facillimum et minimum quod est 38, 4.
- Facinus* bonum oblita es 66, 27. facis 110, 4. quod facias, nescis 81, 6.
- Facio*: facis assis 42, 13. facinus 110, 4. cum Tappone omnia monstra 104, 4. facit 88, 1, 3. bonum barba opaca 37, 19. delicias libidinesque 45, 24. impetum 63, 89. pili uni 17, 17. se esse venustum 37, 9. versus plurimos 22, 3. facitis convivia 47, 6. feci quid ego 14, 4. poema 50, 16. fecit 64, 9. quod voluit 74, 5. adulterium 67, 36. faciet ut te poeniteat 30, 12. facient quid crines? 66, 47. face (pro fac.) loca retinent 63, 82. votum acceptum 36, 16. ut 63, 78, 79. facito ut 64, 231. facite, haec charta loquitur 68, 46. ut vere promittere possit 103, 3. faciam quare id 85, 1. ni facias 6, 14. facinus 81, 6. finem 21, 13. si omnia 75, 8. faciat opus aranea 68, 50. quid ianua isto populo? 67, 12. faciant 13, 14. 30, 6. 62, 24. facerem me unum beatiorum 10, 17. faceres 21, 9. faceret pili 10, 13. si quis delicias 74, 2. fecerimus multa millia 5, 10. fa-

- cere 68, 38. 110, 5. bene quoiquam 76, 8. ut quivis sentiat 67, 16. quae instituunt 110, 2. fecisse benigne 73, 3. sit mentula clava apta dexteræ 20, 21. ut 22, 5. hoc, quod 68, 34. fiebant ibi tam multa iocosa 8, 6. fiam coma regia 66, 93. fias si optima 75, 7. fiat tibi pons ex libidine tua 17, 5. fiant labella candidiora nive 80, 2. facta es marita, o ianua 67, 6. facta copia non est 68, 39. fieri posse aliquem pium 73, 2. sentio 85, 2. factum me puta Harpocratem 102, 4. facto iterum consule Pompeio 113, 2. facta vota 4, 23.
- Factum*, ἔργον male 3, 16. non bene 67, 13. facti poeniteat 30, 12. facta narrante 9, 7. clara 64, 349. impia 23, 10. sua 63, 45. tua 65, 9. virum 64, 192. factaque dictaque 30, 9. factis 66, 37. sacris 64, 203.
- Fagus*: fagos altis tulit radicitus 64, 290.
- Fallax*: fallaci excita somno 64, 56. tibi *ibid.* 151. fallacum hominum impia facta 30, 4.
- Fallo*: fallere me non dubitas 30, 3. fallimur idem omnes 22, 18. ad fallendos homines abusum numine divum 76, 4.
- Falsiparens* Amphitryoniades 68, 12.
- Falsus*: falsum est 67, 20. puerperium 67, 48. false sodalibus 30, 1. falsis lacrimulis 66, 16. falso 114, 1.
- Falx* frondatorum 64, 41.
- Fama* anus 78, 10. bona 61, 62, unica *ibid.* 230. susurrat 80, 5.
- Fames* et scabies Memmi 47, 2. famem tulistis 28, 5.
- Famulus* fuit semper 63, 90. Cybeles *ibid.* 68.
- Famulus*: famularer tibi iucundo labore 64, 161.
- Famulus*: famulum suum eo legarat 66, 57.
- Farcio*: farti estis verpā 28, 13.
- Fas* est 51, 2. succumbere quoivis 111, 3. non est tangere 88, 5.
- Fascino*: fascinare basia 7, 12.
- Fastus*: fastu in tanto te negas 55, 14.
- Fatum*: fati mali hominum 15, 17. fato iunmiti 64, 246. fata Ityli gemens 65, 14. mea 66, 51. talia 64, 322. sequuntur *ibid.* 327.
- Fateor*: fatebuntur matres 64, 350. fateri hoc pudet 6, 5.
- Fatuus*: fatuo illi hoc maxima laetitia est 83, 2. fatuis et verbosis 98, 2.
- Faustus*: fausto cum sidere adveniet coniux 64, 330.
- Faveo*: faveat si tibi dii 13, 2. faveam quoi potius? 100, 5.
- Fax*: facies quantunt comas 61, 77.
- Febriculosus*: febriculosi scorti quid diligis 6, 4.
- Felix* in amore sis 100, 8. felici foedere accipiat coniux Divam 64, 374. hora 62, 30. felices sitis 68, 155. felicia carmina Pelei 64, 383. felicibus tædis aucte *ibid.* 25. — felicior quis me vivit 107, 7.
- Fello*: fellat Rufa Rufulum 59, 1.
- Femella*: femellas omnes prendi 55, 7.
- Femina* nulla credat viro 64, 143. 69, 1. pulchrior 61, 88. feminae bonae 61, 187.

- Femur tenerum supposuisse vi-*
ro 69, 2.
- Fera*: ferarum gelida stabula
63, 53. feras in se habet
saltus 114, 3. ferisalitibusque
praeda dabor 64, 152.
- Fero*: fers quod promisti 110,
4. fert insulas Neptunus 31,
3. ferunt dona 64, 34. campi
flores 64, 281. Graii 68, 109.
tuli id non impune 99, 3.
tulit Chiron flores 64, 284.
fagos altas Peneus *ibid.* 289.
timores *ibid.* 99. tulistis fri-
gora et famem 28, 5. salum
rapidum 63, 16. opem 76,
18. pedem 14, 22. feres haec?
29, 5, 10. non impune 78, 9.
feret quaecumque voluntas
coelitus 11, 13. vos semita
ipsa 19, 21. feremus furta
herae 68, 136. ferat frigus
Sextio 44, 20. aditum 61, 43.
digna 66, 41. redditum 63, 79.
ferre ventos dicta irrita suis
30, 10. te, Hercules labos
est 45, 13. signa Fortunae
secundae 64, 222. iugum 68,
118. munera piis *ibid.* 154.
tulisse herum 4, 19. ferens
munera 19, 9. stipendia tauro
64, 173. aditum 61, 26. fer-
tur 62, 20. dives saltus 114,
2. incensus amore 64, 19. pu-
bes Graeca deseruisse focos
68, 101. habitare tibi caper
sub valle alarum 69, 5. tra-
dita nobis virgo 67, 19. fe-
rar Pegaseo volatu 55, 24. in
nemora 63, 58. esse famula
Cybeles *ibid.* 68. feraris de-
scriuisse fidem 67, 7.
- Ferreus*: ferream soleam de-
linquit mula in voragine te-
naei 17, 26. ferreo canis ore
42, 17.
- Ferrugo*: ferrugine Hibera ob-
secura carbasus 64, 227.
- Ferrum*: ferri venas et duritiem
ingere 66, 50. ferro qui
postulet se esse parem? *ibid.*
42. cum talia cedant *ibid.*
47. ancepiti 64, 370. infe-
sto *ibid.* 356.
- Fervidus*: fervida virtus 64,
218. fervido sole 20, 7.
- Ferus* leo incitat rapidum ani-
mum 63, 85. fero iuveni de-
dis puellulam 61, 56. ferum
mare lustravit 63, 40. fera
rabie carens animus 63, 57.
fera in nemora fugit 63, 89.
feri vultus 64, 14.
- Fessus*: fesso a corpore secedent
sensus 64, 189. fessi labore
31, 9. fessis Achivis 64, 367.
- Festus*: festis diebus 64, 389.
luminibus 66, 90.
- Fides* dea 30, 11. nota 102, 2.
nulla 75, 3. fidem coelestium
compreceat 64, 191. sanctam
violasse 76, 3. habeant quoi
homines? 30, 6. fide in Dia-
nae sumus 34, 1.
- Fidelis* Aene 45, 23. fideles
sermones viri esse nulla spe-
ret femina 64, 144.
- Fidus*: fidum te mihi spera-
bam 91, 1. fido amico 102,
1. amore 64, 182.
- Figo*: fixus telis 116, 8. fixa
corona foret 66, 61.
- Figura*: figurae genus 63, 62.
figura cara gnati saturata lum-
mina 64, 221. figuris priscis
hominum variata vestis 64,
50. talibus *ibid.* 266.
- Filia* linquens genitoris voltum
64, 117.
- Filius* 19, 6. 33, 4. lepidus 78,
2. filii pii ad rogam lugetur
39, 4. filii et pater einaede
33, 2, 8. Celiberiae 37, 18.
- Filum*: filo hesterno collum
circumdare 64, 378. tenui
regens vestigia *ibid.* 113. levi

- ibid.* 318. fila deducens dextera *ibid.* 313.
- Fingo**: fingere duritiem ferri 66, 50. ficto questu 62, 36. si fingar custos Cretum 55, 23.
- Finio**: finito tempore 64, 31.
- Finis**: finem facias 21, 13 fine extremae senectae 64, 217. fines ad Aetacos nasse *ibid.* 3. Assyrios vastatum iverat 66, 12. finibus dare praesides 61, 73. Aegypti Asiam adiiiceret 66, 36.
- Fio** vid. **Facio**.
- Firmo**: firmat sol florem 62, 41. firmes desponsa connubia flamma tua *ibid.* 27.
- Flagellum** summum in vite 62, 52. flagella iusta conscribissent nates 25, 11.
- Flagitium**: flagitia sua loquentem saepe audiui 67, 42.
- Flagito**: flagitabam te 55, 9.
- Flagro**: flagrabat mens amore 67, 25. flagravat Iuno in culpa quotidiana coniugis 68, 130. flagrans amore coniugis Laodamia 68, 73. flagrantia lumina 64, 91.
- Flamen**: flamine contorquens robur turbo 64, 107. clementi pulsae undae *ibid.* 273. levi *ibid.* 9. ventorum pulsae nubes *ibid.* 240.
- Flamma** tenuis dimanat sub artus 51, 10. vesana 100, 7. uritur 61, 178. flammam concepit pectore 64, 92. flammâ, Hespere, tuâ firmes connubia 62, 27. in flamma liquefaciens omentum 90, 6.
- Flammatus**: flammati Phaëtonis sorore 64, 292.
- Flammum** cape 61, 8. videor venire *ibid.* 122.
- Flammeus**: nitor Solis 66, 3. flammea vestigia cervae praevertat 64, 342.
- Flatus**: flatu matutino Zephyrus incitat undas 64, 270. ad flatu Austri aut Favoni opposita villula 26, 2.
- Flaveo**: flaventia arva 64, 355.
- Flavus** Mela 67, 33. flavi verticis exuviae 66, 62. flavo hospite 64, 98. vertice *ibid.* 63. viro 68, 130.
- Flebilis**: flebile discidium fratris luctu 66, 22.
- Flecto**: flexerunt sedibus artus 64, 304. flectere consilium mentis *ibid.* 136.
- Fleo**: flet quod ire necesse sit 61, 83. mater orba unicum filium 39, 5. fleus amicitias amissas 96, 4. flere desine 61, 86. flendo rubent ocelli 3, 18.
- Fletus**: fletum orator excitat 39, 3. fletu assiduo lumina tabescere 68, 55. fletus in assiduos absument lumina 64, 243. fletibus ullis 97, 5.
- Flexanimus**: flexanimo amore perfundet coniux mentem 64, 331.
- Flexus**: flexibus labyrinthis egredientem 64, 114.
- Florco**: florens facchus 64, 252.
- Floridulus**: floridulo ore nitens uxor 61, 193.
- Floridus**: florida aetas 68, 16. floridam puellulam dedis iuveui 61, 56. florido vere picta corolla 19, 10. floridis corollis redimita domus 63, 66. ramulis myrtus 61, 21.
- Flos** hyacinthinus 51, 93. ignotus pecori 62, 40. secretus in hortis *ibid.* 39. gymnasii 63, 64. prati 11, 20. Veronensium iuvenum 103, 2. florem eastumani sit 62, 46. flore novercae in nuptae 64, 403. viridissimo 17, 14. flores quocumque ferunt campi 64, 281. floribus amaraei cinge tempora 61, 6.

- Flosculus* Iuuentiorum 24, 1.
Fluctuo: fluctuat mens malis 65, 4. magnis undis eurarum 64, 62.
Fluctus: fluctus salis alludebant 64, 67. ad Phasidos nasse dicuntur *ibid.* 3. Ionios 84, 11. fluctibus fortunae queis merse 68, 13. qualibus iactastis puellulam 64, 98.
Fluentisonus: fluentisono litore prospectans 64, 52.
Fluito: fluitantis anxietus vicem non curans 64, 68.
Flumen: fluminis propter undas 64, 282. flumine molli 67, 33. flumina alta permixta caede 64, 361. Eurotae *ibid.* 83.
Focus: focos penetrales pubes graeca descriuisse fertur 68, 102.
Fodio: fodisse solum andet Amphitryoniades 68, 111.
Focunda: foecunda Favoni aura parit flores 64, 283. foecundum adulterio semen 113, 4.
Foedo: foedans canitiem pulvere infuso 84, 224.
Foculus aeternum amicitiae 109, 6. foedere felici accipiat coniux Divam 64, 374. tali *ibid.* 336. ullo 75, 3. 76, 3.
Foetus Musarum dulces exprimere 65, 3.
For: fari haec liceat 66, 71. fanda omnia, permixta malo furor 64, 406.
Foras abire liceat 32, 6.
Foris: forem rasilem subi61, 168.
Foris, ubi tibi paratum est scortum 15, 12.
Forma: forma dulciscens crudelia consilia 64, 175.
Formo: formabat fila dextera digitis supinis 64, 314.
Formosa: formosa est multis Quinctia 86, 1. Lesbia *ibid.* 5. FORMOSA totum illud *ibid.* 3.
Fors, dederit copiam 64, 367. saeva *ibid.* 170 — forte (adv.) si non molestum est 55, 1.
Fortasse requiris, quare etc. 85, 1.
Fortis: forti pectore notus 64, 340. fortior alius non ausit 66, 28.
Fortuna te mihi abstulit 101, 5. mea te mihi eripit 64, 218. fortunae secundae signa ferre 64, 222. fluctibus merse 68, 13. fortuna casusque oppressus iniquo 68, 1.
Forum: c foro Varrus me otiosum duxerat 10, 2. a foro abero? 63, 60.
Fossa: in fossa Liguri velut alius iacet 17, 19.
Fossor aut caprimulgus 22, 10.
Foveo: foveis hunc 29, 22.
Fragro: fragrans sertis cubile 6, 8. fragrantem odore domum venit 68, 144.
Frango: fregisti moriens commoda mea 68, 21. frangens obvia late et cominus pinus 64, 109. fractum pedem grabati 10, 22.
Frater amabilius vita 65, 10. adempte mihi 68, 20, 92. ad tuas inferias venio 101, 2. miser *ibid.* 6. moriens fregisti commoda nostra 68, 21. fratris cari discidium luctu 66, 22. fratri crede 12, 7. misero lumen ademptum 68, 93. nostro Troia letum adtulit *ibid.* 91. fratrem hic deperit 100, 3. fratres perfudere Annus fraterno sanguine 64, 406. habet Gallus 78, 1, efficere ex patre matrem 111, 4. ad unanimes venistine 9, 4. fratribus a pileatis nona pila 37, 2.

Fraternus : fraterna mors abstulit mihi totum studium 68, 19. fratrum vere dulce sodalium 100, 4. fraterno fletu manantia munera 101, 9. sanguine fratres perfudere manus 64, 400. fraterna caede respersum iuvenem secuta *ibid.* 181.

Fraudo : frando corripere data 110, 7.

Fremo : fremit Atys 63, 86.

Fremitus : fremitu mugiente fac cuncta loca retonent 63, 82.

Frequens : tussis me quassavit 44, 13. frequentes ianuae mihi erant 63, 65.

Frequento : frequentat domum tota Thessalia 64, 32. frequentant Pharsalia tecta *ibid.* 37.

Fretum : freta per impotentia herum tulisse dieit Phaselus 4, 18.

Frico : frices si manibus, quod cacas 23, 22.

Frigero : frigerans lymphæ 61, 30.

Frigidulus : frigidulos singultus ore udo cientem 64, 131.

Frigidus : frigida grædo me quassavit 44, 13. membra tepescit deserto cubili 68, 29.

Frigus : ferat Sextio tussim 44, 20. frigore sicca corpora 23, 14. frigora tulistis 28, 5.

Fron dator : frondatorum falx 64, 41.

Fron dosus : frondosum Idalium quæ regis 64, 96.

Frons : fronde molli velatum tibulum 64, 294.

Frons : redimita capillo anguineo 64, 194. frontem tabernæ scribam scipionibus 37, 10.

Fructus : fructus exsuperat summis 114, 4. omnes amoris prociens 55, 19.

CATUL. Carm.

Fruges : frugibus bonis tecta exple 34, 20.

Frustra : ac nequicquam credite amice! 77, 1. et al. sæpp.

Frustror : frustrantur gaudia falsis lacrimulis 66, 16. frustraretur egredientem error 64, 115.

Fucus : fucos roseo conchyli lincta purpura 64, 49.

Fuga : fugæ ratio nulla 64, 186.

Fugio : fugit puella sinu meo 37, 11. me ratio 10, 29. te 12, 4. quæ fugit, ne sectare 8, 10. ille in nemora fera 63, 89. 64, 183. fugiunt feminae 69, 10. fugi in tuum sinum 44, 14. fugere imperia 63, 80. fugiens ætas 68, 43. iuvenis 64, 58. somnus 53, 42.

Fugo : fugavi studia de mente 68, 20. fugarunt iustitiam de mente 64, 399.

Fulgeo : fulgebat Cupido in crocina tunica 68, 134. fulgere tibi candidi dies 8, 3 et 8. fulgeremus nos quoque 66, 61. fulgentem clare cæsariem *ibid.* 9. plantam innixa in limine 68, 71. fulgenti in templo 64, 388. auro atque argento splendent sedes *ibid.* 44.

Fulgero : fulgeret Oarion 66, 94.

Fulgor : fulgore auri quantum expalluit 64, 100.

Funditus : concepit flammam 64, 93.

Fundo : fundunt lacrimulas 66, 17. fuderunt fata carmine 64, 322. fudisse voces ex imo pectore *ibid.* 125.

Funesto : funestat tali mente æque suosque Theseus 64, 201.

Funestus : funesta domus 64, 201.

E e e

246. funestam vestem deponant antennae *ibid.* 234.
- Funis* : funem ne religasset in Cretam 64, 174.
- Funus* : funere gnatorum saepe fitebuntur matres 64, 350. funera nati optavit genitor 64, 402. funera ne funera *ibid.* 83.
- Fur* : furis arceo manus 20, 5. fures latent nocte 62, 34. furum balneariorum optime 33, 1.
- Furcilla* : furcillis Mnsae cii-ciant praecipitem 105, 2.
- Furibundus* : furibunda Atys 63, 31. latibula ferarum *ibid.* 54.
- Furor* coeli aequinoctialis 46, 2 omnis tuus procul sit a me 63, 92. rabidus animi *ibid.* 88. vecors 15, 14. furoris ictu 63, 79. furore amentii caeca 64, 197. malo permixta omnia *ibid.* 406. furores corde exagitans 64, 94. indomitos corde gerens *ibid.* 54. magnos vicisti 68, 129. furoribus 63, 78.
- Furtim* amor Triviam relegans sub Latmia saxa 66, 5.
- Furtivus* : furtiva voce illam audiui loquentem 67, 41. furtivo munere missum malum 65, 19. furtivos amores vident 7, 8.
- Furtum* : furta tua talento mutari velit 12, 7. plurima lovis noscens 68, 140. rara herae feremus *ibid.* 138.
- Fusus* : fusum libratum versabat tereti turbine 64, 315. fusi, ducentes subtemina, currite *ibid.* 327 et *infr.*
- Futuo* : futuit hic multas 97, 9.
- Fututiones* novem continuas nobis pares 32, 8.

G.

- Gannio* : gannit et obloquitur Lesbia 83, 4.
- Gaudeo* : gaudet Venus loquela verbosa 55, 20. domus 64, 46. Quinctilia amore tuo 96, 6. in se 22, 7. gaude hero 31, 12. gaudete *ibid.* 3 gaudet populus Antimacho 95, 10. gaudia 61, 119. gavisus Paris abducta moecha 68, 103. gavisus est compar niveo columbo 68, 125. gaudens lactanti pectore 64, 221.
- Gaudium* tantum in culpa tibi est 91, 9. gaudia impia tollens 68, 123. multa tibi manent 76, 6. parentum frustantur lacrimulis 66, 16. perierunt 68, 23. quanta veniunt hero! 61, 117. misces curis 64, 95. laeta mente agnoscam *ibid.* 237.
- Gaza* : gaza regali splendida domus 64, 46.
- Gelidus* : gelida ferarum stabula 63, 53.
- Gemellus* : gemelle Castor et gemelle Castoris 4, 27. gemelli utrique 57, 6.
- Geminus* : gemina nocte teguntur lumina 51, 11. geminas ad deorum aures nuntia referens 63, 71.
- Gemo* : gemuit non vera 66, 18. gemeus Daulias fata Ilyli 65, 14.
- Gener* et socer 29, 25. genero parentes dederunt iura 62, 65. generos pater diligit 72, 4.
- Genetrix* mea patria 63, 1.
- Genialis* : geniale pulvinar 64, 47.
- Genitor* divum 64, 27. Nympharum Oceanus 87, 6. optavit funera gnati 64, 402. genitoris vultum linquens li-

- lia 64, 117. genitoribus abero? 63, 59.
- Genus*: gentem Romuli Ancique ope sospitas 34, 24. geote tua tota 79, 2, 3. gentes per multas auctus 101, 1.
- Gentilis*: derisi impia gaudia tollens 98, 123.
- Genus* omne Chalybum pereat 66, 48. figurae quod est? 63, 62. genus approbat laus a bona matre 61, 227. nostrum defendere aonuit 64, 229. omne aucupia saltus in se habet 114, 3. deum 64, 23. Uraniae 61, 2. genere quome corruerit 68, 52.
- Gero*: geritis quid rerum 28, 4. gesserat rixam 66, 14. gereus in corde furores 64, 54. soccum pede 61, 2. vestigia poenae 64, 296.
- Germanus*: germanum amittere crevi 64, 150. gerinam tibi esse videbam 91, 5.
- Gestio*: gestis nimium otio 51, 14.
- Gigno*: quacuam leaena te genuit? 64, 154. gignatur oportet Magus 90, 3.
- Gingiva*: giugivam russam defricare 39, 19. gingivas loxemi veteris habet 97, 6.
- Glaber*: glabris a tuis male abstinerere diceris 61, 142.
- Glaucus*: glauca oliva 20, 9.
- Gleba*: glebani convellit taurus 64, 40.
- Glubo*: glubit Lesbia nepotes Remi 58, 5.
- Gnatus* ut veneretur carmine divos 90, 5. gnati figura satugata lumina patris 64, 220. in gremium se minxerit pater 67, 30. gnatum ventis conederet Aegaeus *ibid.* 213. gnate *ibid.* 216. unice, iucundior longa vita *ibid.* 215. ex gnato et matre gignatur
- Magos 90, 3. in gnata flevit mater, 64 119. gnatorum in fuere saepe latebuntur matres *ibid.* 300. gnatos ut pater diligit 72, 4. *et al. saep.*
- Grabatus*: grabati veteris pedem in collo sibi collocare 10, 22.
- Gradior*: gradietur trans Alpes 11, 9.
- Grandis*: grandia teota viri medii 80, 6.
- Grates* maximas ago, 44, 16.
- Gratia*: gratias maximas agit Catullus 49, 4.
- Gratus*: gratum acceptumve 96, 1. hoc est animo proprie 107, 2. est mihi 2, 11. 68, 9. 107, 3. grata loca 66, 58.
- Gravedo*: frigida me quassavit 44, 13. gravedinem et tussim ferat Sextio frigus *ibid.* 19.
- Gravis* aestus huiuscat agros 68, 62. ardor aequiescat 2, 8. gravem aere dexteram remittit domum 20, 13. grave canit Phryx tibicen 63, 25. gravi in coeno animum derelinquere 17, 25. graves ruinas non timctis 23, 9.
- Gremium*: in gremium gnati minxerit pater 67, 30. in nostrum lux mea se contulit 68, 132. a gremio illius nunquam se movebat passer 3, 5. in gremio tenens Aemem 45, 2. *et al.*
- Gurges*: e gurgite candenti emersere vultus 64, 14. cauo *ibid.* 18. lato *ibid.* 178. Lethaeo 65, 5.
- Gutta*: guttis multis diluta labella 99, 8.
- Guttur*: gutture atro corvus voret oculos 108, 5.
- Gynasium*: gymnasii flos 63, 64. gynasiiis abero? *ibid.* 60.
- Gyrus*: gyro aërio Trivium amor derocet 66, 6.

H.

Habeo : habes quicquid boni malique 6, 15. salire paratum 17, 2. habet nec servum nec arcem 24, 10. dentes candidos Egnatius 33, 1. morbum *ibid.* 7. iugera prati Mentula 115, 1. fratres Gallus 78, 1. in se res egregias saltus 114, 2. habetis corpora sicciora cornu 23, 13. habent salem ac leporem 16, 7. memorabile quod sit 62, 13. habebat quod uncti Gallia 29, 4. habuit me unum atque unicum amicum 73, 6. habebis manum sorsum 20, 17. habe tibi quicquid libelli est 1, 8. habeant fidem quoi? 10, 6. haberes vocem supplicis contentam 60, 5. quomodo se haberet 10, 7. habuerim quod genus figurae? 63, 62. habere quod dixeram 10, 28. 29, 3. 97, 8. cognitum dicit 67, 31. palam 25, 8.

Habito : habitare fertur caper valle sub alarum 69, 6.

Haestus : haedo tenellulo pulchrior puella 17, 15.

Haereo : haeres ad latus 21, 6. haerebant lancea morsa labellis 64, 317.

Haruspicium Persicum discat 90, 2.

Haud tergo, sed forti pectore hostibus notus 64, 340. *et al.*

Have atque vale 101, 10.

Hedera tenax implicat arborem 61, 34.

Hederigerae Menades vi iaciunt capita 64, 23.

Hei misero frater adente mihi 68, 92, 93.

Helleborum : helleboro tristius saviolum 99, 14.

Helluor : helluatus est an parum 29, 17.

Hendecasyllabi adeste 42, 1. hendecasyllabos expecta trecentos 12, 10.

Hera 63, 92. Tritonis rapidi 64, 396. herae verecundae feramus furta 68, 136.

Herba dumosa aspera 19, 7.

Heres tertius Pelopis 64, 347.

Heri atque hodie 61, 137.

Herifugae famuli relinquere domos solent 63, 51.

Heros quisquam 64, 344. heros, deum genus *ibid.* 23. heroum virtutes indicat mira arte *ibid.* 51.

Herus : heri deterioris imperio 68, 114. pauperis hortulum tueor 20, 4. herum tulisse per freta impotentia 4, 19. heros coelestes hostia pacificasset 68, 76. heris iuvitis *ibid.* 78.

Hesternus : hesterno die 50, 1. filo collum circumdare 64, 378.

Heu ! miser adente mihi frater 101, 6.

Hibernus : hiberna nive candidiora labella 80, 2.

Hic et illic 6, 9. hic (*pro nunc*) 67, 37. - *pro tum* 10, 24.

Hiems una atque altera rursus veniens 68, 82. hiemen post nonam edita Smyrna 95, 2.

Hilaris : hilari die exitus 81, 11.

Hilaro : hilarate herae animum 63, 18.

Hinc illinc circumeursans Cupido 68, 136. valuisse precos 116, 6. *et al.*

Hinsidias pro Insidias 84, 2. et 4. (*corrupta pronuntiatio*)

Hircus barbatus 19, 16.

Hircus sacer alarum 71, 1. hircos putare ceteros 37, 5.

- Hiulco*: hiulcat aestus agros 68, 62.
- Hodie* atque heri 61, 137.
- Homo* albus an ater 93, 2. bel-lus 24, 7. 78, 3. 81, 2. dicax 22, 2. insulsissimus 17, 2. longus 67, 47, multus 112, 1. stultus 78, 5. venustus, urbanus 22, 2. homini re-cordanti si qua est voluptas 76, 2. homin., quid dehinc faciant 30, 6. *et al.* hominum beatorum quantum est 9, 10. fallacum facta impia 30, 4. venustiorum quantum est 3, 2. amores 7, 8. catervas hortata est 64, 397. gaudia qui misces curis 64, 95. pri-scis figuris variata vestis *ibid.* 50. homines ad lecticam comparasti 10, 16. ad fallen-dos Divum numine abusum 76, 4. octo rectos parare non possem 10, 20. ullos quis vidit? 45, 25.
- Honor*: honoribus pro quois laeae Priapo praestare necesse est 19, 17.
- Hora* octava te suscitavit e molli quiete 80, 4. hora felici a Divis optatus quid datur? 62, 30. postrema 64, 191. horam am-plius 99, 3. in horas et dies magis inale est 38, 3.
- Horreo*: horrebas praecepta pa-rentis 64, 159. horrebitis ad-movere manus *carm. post.* 14, v. 3.
- Horribilis* nuntius 84, 10. hor-ribilem libellum misti 14, 12. ventum 26, 5. horribili cantu stridebat tibia 64, 265. horribiles Britannos visens 11, 11.
- Horridus*: horridam Thraciam negare negat Phaselus 4, 8. horrida sequora contremue-runt 64, 205.
- Horrifico*: horrificans mare Ze-phyrus 64, 271.
- Hortor*: hortata est catervas armatas, Rhamnusia virgo 64, 397.
- Hortulus*: hortulo in vario stare solet flos hyacinthinus 61, 92. hortulum tuor 20, 4. tueri 19, 18.
- Hortus*: hortis in septis ut flos nascitur 62, 39.
- Hospes* hic malus 64, 176. isto tuus a sede Pisauri 81, 4. hospitis officium me odisse nen putes 68, 12. hospite in flavo suspirantem 64, 98. hospites 4, 1.
- Hostia* pacificasset coelestes he-ros 68, 76.
- Hostis*: hostem laevum peco-ris stimulans 63, 77. hostes quid faciant crudelius 62, 24. hostibus haud tergo notus 64, 340.
- Huc* adde 55, 27. addent divi quam plurima 68, 155. huc et huc errans hedera 61, 34. huc huc adventate 64, 195. *et al. saepe.*
- Humanus*: humanos hymenaeos non despexit Thetis 64, 20.
- Humilis* vinea purgatur rastris curvis 64, 39.
- Humor*: humore roscido nu-triunt Hamadryades ramulos 61, 25.
- Humus*: humum pelle pedibus 61, 14.
- Hyacinthinus* flos 61, 93.
- Hymenaeus*: hymenaeo novo anctus 66, 11. hymenaeos optatos sperare 64, 141. hu-manos non despexit Thetis *ibid.* 20.

I.

- Iaceo* pransus 32, 10. iacet alnus 17, 19. numerus arenae 7, 4. iacebant lectulo membra 50, 15. iacere noctes non viduas 6, 6.
- Iacio* : iaciunt capita vi Maenades 63, 23. iecit sese praecipitem e vertice scopulorum 64, 245.
- Iacto* : iactastis fluctibus incensam puellam 64, 97. iactantem cornua ventis 64, 111. iactatis in turbine nautis 63, 63.
- Iam* te nil miseret amiculi tui 30, 2. *et al.*
- Iambus* : iambis immerentibus irascere 54, 6. iu meos iambos quae mens te agit praecipitem? 40, 2. truces vibrare 36, 5.
- Ianua* iucunda viro 67, 3. coeli 68, 115. ianuae claustra pandite 61, 76. ianuae frequentes mihi erant 63, 65.
- Ibi* (*pro tunc*) somnus fugit Alyn excitum 63, 42. *et al.*
- Ico* : icere caput telis 116, 4.
- Ictus* : ictu furoris 63, 79.
- Idem* comprehendis eosdem 62, 34. omnes fallimur 22, 18. *et al.*
- Identidem* omnium ilia rumpens 11, 19. te spectat et audit 51, 3.
- Ieiunus* : ieiuna ara desideret cruorem pium 68, 79.
- Igitur* iure vincemur 62, 16. *et al.*
- Ignarus* : ignaro nato se substernens mater 64, 404. ignaris auris nequidquam conqueror *ibid.* 164.
- Ignis* 23, 2. ardet in medullis 45, 16. crudelior 62, 20. iucundior *ibid.* 26. venite in ignem 36, 18. ex igne devolutum panem prosequens Rufa 59, 4. ignes edunt medullam 35, 15. Oetaeos ostendit Noctifer 62, 7.
- Ignosco* tibi 35, 16. ignosces igitur 68, 31.
- Ignotus* flos pecori 62, 40. ignota ne sint incommoda 68, 11.
- Ile* : ilia omnium rumpens puella 11, 20. rupta Virronis 80, 8.
- Ille* bellus et urbanus Suffenus 22, 9. *et al.*
- Illepidus* : illepidum scortillum 10, 4. votum 36, 17. illepidae deliciae 6, 2.
- Illic* carpitur aetas mea 68, 35. *et al.*
- Illuc* modo huc modo circumsilienti passus 3, 9. *et al.*
- Imaginosus* : non rogare solet qualis sit haec imaginosum 41, 8. (*locus corruptus*)
- Imber* elucet florem 62, 41. imbre tristi madent genae 68, 56.
- Imbuo* : imbuat rudem Amphitriten cursu 64, 11. imbuisse palmulas in aequore 4, 17. imbuta est tellus scelere 64, 398.
- Immaturus* : immatura mors dolori est 96, 5.
- Immemor* Alphene 30, 1. iuvenis 64, 58. immemori mente *ibid.* 249. pectore discedens coniux *ibid.* 123.
- Immerens* : immerenti mihi venter dedit tussim 44, 8. immerentibus iambis irascere 54, 7.
- Immineo* : immineat tibi totus vir 61, 173.
- Immitis* : immitte pectus, 64, 138. immiti corde exagitans furores *ibid.* 94. fato credens Thesca *ibid.* 246.

Immo magno cum pretio mihi credite amice 77, 2. *et al.*

Immundus: immundius nil hoc est 97, 3.

Impello: impulerit te furor in tantam culpam 15, 15. impellens aëra penitris ales equus 66, 53.

Impensius uror 72, 5.

Imperator unice 29 12 et 24, 54, 7.

Imperium: imperio deterioris heri 68, 114. imperia mea qui fugere cupit 63, 80.

Impetus: impetum facit 63, 89. trabis natantis praeterire 4, 3.

Impius; impia mater 64, 404. *scqq.* mens 67, 25. religio Persarum 90, 4. impia facta 23, 10. 30, 4. gaudia 68, 123. tantum impiorum 14, 7.

Implico: implicat vitis arbores 61, 107. hedera arborem *ibid.* 35. implicabitur in complexum *ibid.* 108.

Imploro: implorata prece Pollicis et Castoris 68, 65.

Impotens 8, 9. impotenti amore deperit illum 35, 11. impotentia freta 4, 18.

Imprimo: impressae resident maculae 57, 5.

Improbis: improbis cinaedis pulchre convenit 57, 1 et 10. — improbius multo 68, 126.

Impudicus 29, 2, 6, 11.

Impune id non feres 78, 9. id non tuli 99, 3.

Impurus: impuro adulterio se dedit 66, 84. impura suavia 78, 7. impuris moribus 108, 2.

Imula ore illa mollior 25, 2.

Imus: imo pectore fudisse voces 64, 125 et 198. imos in artus subrepens pestis 76,

21. imis medullis exarsit flamma 64, 93.

In (cum casu ablat.) adultera deditus 61, 101. aestu diffissus cunnus 97, 7. amore 100, 8. coelesti lumine 66, 7. collo collocare 10, 23. corde gerens furores 64, 54. corona 53, 1. crocina tunica fulgebat Cupido 68, 134. culpa quotidiana coniugis flagravat Iuno 68, 139. flamma 90, 6. funere gnatorum 64, 350. hospite suspirantem 64, 98. ioco atque vino 12, 2. longa aetate 76, 5. lumine coeli 66, 59. matris complexu 64, 88. nomine Manli opus faciat aranea 68, 50. novissimo casu 60, 4. prono pollice torquens fila 64, 314. qua re Manlius iuverit 68, 41. quibus sermonibus 10, 6. quo genere me corruerit 68, 52. se habet res egregias 114, 2. Septimio facit delicias 45, 23. sinu tenere 2, 2. sudore levamen 68, 61. tantis moeroribus 65, 15. tanto populo 81, 1. tempore longo 66, 35. tergo est 22, 21. thalamo tibi uxor est 61, 192. tuto 31, 6. vento et aqua scribere 70, 4. vita 68, 24, 96. ullo foedere 76, 3.

In (cum casu accus.) Cretam religasset funem 64, 174. dies et horas 38, 3. dominum veterem deseruisse fidem 67, 8. fletus absumentes lumina 64, 243. Indos extremos penetrarit 11, 2. manus dedis 61, 56. modum dicite *ibid.* 38. concinite *ibid.* 123. pedem utrumque 4, 21. perpetuum 101, 10. in te dici pote 98, 1. testatus tabulas nomen intulit 68, 122. unaque

- millia singula creverunt 113, 3.
Inambulatio lecti 6, 11.
Inanis cohors 28, 1.
Iuaniter si quis adinrarit 66, 41.
Inauratus: inauratâ pallidior statua 81, 4.
Incandesco: incanduit spumis unda 64, 13.
Incanus: incana secula 95, 6.
Incedo: incedere turpe, mimize ac moleste 40, 8.
Incondium: incendia non timetis 23, 9. mentis 64, 226.
Incendo: incensus amore 64, 19 et 254. tuo lepore facetiisque 50, 8. incensam mente puellam 64, 97.
Inchoo: inchoata magna mater Caecilio 35, 18. inchoatam Dindymi dominam 35, 13.
Incido: incidisset in utrumque pedem Iuppiter 4, 21. mala provincia 10, 19. incidere nobis sermones varii 10, 5.
Incingo: incingebant sese serpentibus 64, 259. incinxerat purpureâ orâ *ibid.* 309.
Incipio: incipient dicere 62, 18. inciperes diligere 81, 2. inceptam frustra domum 68, 75.
Incito: incitat animum 63, 85. Zephyrus undas 64, 271. incitare morsus solet 2, 4. quod pruriat 16, 9. incitatus age alios 63, 93.
Incola Itoni 64, 228.
Incolo: incolat vestras sedes amor 66, 88.
Incolumis: incolumem te visam 9, 6.
Incommodum: incommoda mea ne tibi sint ignota 68, 11. seculi 14, 23.
Increbresco: increbrescunt undae magis 64, 275.
Inculus: inculta senescit virgo 62, 56.
Incurvo: incurvans reinos gurgite 64, 183.
Inde suspendam lintea 64, 225. et al.
Indico: indicat vestis virtutes 64, 51. indicet pudicitiam matris 61, 225.
Indidem 61, 214.
Indignus: indignum est 37, 15. ab indignis nulla praemia peto 66, 86.
Indigne frater adente mihi 101, 6.
Indistinctis corollis plexos flores tulit 64, 184.
Indomitus: furore 50, 11. et saevus 103, 2 et 4. turbo 64, 107. indomita iuvenca 63, 33. indomito tauro 64, 173. indomitam docuit ferre ingum 68, 118. indomitos furores 64, 54.
Induco: inducens in amorem 30, 8.
Inelegant deliciae 6, 2.
Ineptiae: ineptiarum quid facias 6, 14. mearum lectores *carm. post.* 14, v. 1.
Ineptio: ineptire desinas 8, 1.
Ineptus: inepte 12, 4. 25, 8. inepto risu nulla res ineptior 39, 16. inepta crata ponticuli 17, 2.
Iners: concubine 61, 131. natus 67, 26.
Infectus: infecta lintea 64, 225.
Infelix: infelice Troia sepulchrum 68, 99. infelicibus lignis ustulanda scripta 36, 8.
Inferiae: inferias miseris 101, 2. tristes *ibid.* 8.
Infero: intulit homini lites puerperium falsum 67, 47. nomen in tabulas 68, 122. quo se diva mea *ibid.* 71. infertur robigo aratri 64, 42.

Infestas: infesto amori 99, 11.
mal 116, 4. ferro 64, 356. pene
15, 10. infestis dictis 66, 73.

Infectiæ: infectiarum pleni
annales 36, 19.

Inficetus: inficetum seculum
43, 8. inficeto rure inficetior
22, 14.

Infimus: infima inguinum parte
60, 2.

Infirmus: infirmo motu 64,
306. infirmis palmis *ibid.* 352.

Inflecto: inflectentes capita 64,
256. inflexæ tecta carinae
ibid. 10.

Inflo: inflati veli lintea 64, 244.

Infundo: infuso pulvere foedans
canitiem 64, 224.

Ingenero: ingenerari indidem
deceat 61, 215.

Ingens: ingentes sylvas in saltu
possidet 115, 5. *et al.*

Ingenuus pudor 61, 81. inge-
nuæ est facere 110, 5. in-
genue non satis animo 68, 38.

Ingero: inger calices 27, 2.

Ingratus: ingratae credita men-
ti 76, 9. ingratum onus
tolle 68, 142. ingrato amore
ibid. 6. non ingrata manus-
cula divis promittens 64, 103.
sunt omnia 73, 3.

Ingredior: ingressus tecta pa-
terna 64, 247.

Inguen: inguinum infima parte
60, 2.

Inhibeo: inhibere mentem a
prohro 91, 4.

Inicio: iniiciens collo manus
ambas 35, 10. iniecitâ terrâ
64, 153.

Inimicus: inimica bonorum lin-
gua 108, 3. est 110, 3.

Iniquus: inique! 30, 7.

Initium: initia matris Cybelles
63, 9.

Iniuria talis cogit amare magis
72, 7.

CATUL. *Carm.*

Iniustus: iniusti regis tecta 64, 75.

Innitor: innixa plantam in li-
mine 68, 72.

Innuptus: innuptæ flore no-
vercæ 64, 403. innuptæ!
62, 6, 12. innuptarum decus
64, 78.

Inobservabilis tecti error 64, 115.

Inops cogor proferre querelas
64, 197.

Inquam 10, 18. *et al.* inquis
20, 19 *etc.*

Inquinatus: inquinatiore dextra
33, 3.

Inquino: inquinare digitum 23,
23.

Inr. vid. *Irr.*

Inscius: insciis noscitur 61, 222.

Insidiae: insidias 84, 2. in-
struentem te tangam 21, 7.
insidiis lacessas caput 15, 16.

Insipio: insipiens seculum 43, 8.

Insisto: institit quaerere venas
ferri 66, 50.

Insolenter aestues 25, 12.

Inspersans: inspersioni nobis to-
restituisti 107, 5. oblitit *ibid.* 2.

Instar prati ingera 115, 1. pueri
bimuli 17, 12.

Instituto: instituunt quæ facere
110, 2.

Insto: institit quaerere venas
ferri 66, 50.

Instruo: instruentem insidias
21, 7.

Insula nullo tecto 64, 184.
insulâ ultimâ Occidentis fuisti
29, 13. insularum ocelle 31,
1. insulas Cycladas 4, 7.

Insulsus: insulsa male vivis 10,
33. insulsi 37, 6. insulsissi-
mus homo 17, 12.

Insulto: insultans nimis fortuna
64, 169.

Intactus: intacta virgo 62, 45 *et* 56.

Integellus: integellum conserves
puerum 15, 4.

Integer: integri pueri 34, 2.

F f f

- integræ virgines 61, 36.
Inter oraculum Iovis aestuosi
 2, 5. sepulcra nota 68, 97.
 nos amorem 109, 2. *et al.*
Interca valet 14, 21. *et al.*
Intereo: intereat senectus 108, 2.
Interficio: interfice nasorum
 pestem 69, 9.
Interior: interiorum medullarum
 ignes edunt 35, 15.
Interitus: interitu enius 68, 25.
Intestinum: intestina perurens
 77, 3. vorant canes 108, 6.
Intimus: intimo pectore aritur
 flamma 61, 177.
Intorquco: intortu rudentes 64,
 235.
Inuro: inusta flagella 25, 21.
Invenio: invenies me aque
 illorum ius sacratum 102, 3.
 quare sit macer 89, 6. in-
 ventus nepos divitiis avitis
 68, 121.
Invenustus: invenusta res 12,
 5 invenustum scortillum 10,
 4. votum 36, 17.
Invicto: invicto numine 64, 204.
Invideo: invidit fors aures nostris
 questibus 64, 170.
Inviso te lætus 31, 4. invisent
 lumina colles 64, 233. invi-
 sere domos *ibid.* 385. invi-
 sente viro praelia 66, 20.
Invisus: invisus est parenti puella
 62, 58.
Invitus: invita cessi de tuo ver-
 tice 66, 39, 40. invito mihi
 64, 219. invitam nec rogabit
 8, 13. invitis diis 76, 12.
 heris 68, 78.
Invoco: invocat te suis 61, 52.
Involvo: involasti pallium meum
 26, 6.
Io Hymen Hymenæe io 61,
 124. *sæpp.*
Iocor: iocaris una 21, 5. iocari
 nescio quid earum 2, 6.
Iocosus: iocosa res 56, 4. io-
 cosam rem *ibid.* 1. iocosa
 36, 10. iocosa illa fiebant 8,
 6.
Iocum: iocum me esse putat
 42, 3. per iocum atque vi-
 num 50, 6. iu ioco atque
 vino 12, 2.
Ips qui sit nescit 17, 22. *etc.*
Ira: iras pectoris frons præ-
 portat 64, 194.
Irascor tibi 38, 6. irata est Les-
 bia 83, 6. irascere iambis
 meis 54, 6.
Irredivivus pons 17, 3.
Irrigo: irrigat Aganippe spe-
 cus Aonios 61, 29.
Irritus: irrita cuncta discerpunt
 venti 64, 142. dictaque la-
 etaque ventos ferre 30, 10.
 dona 66, 85. promissa 64, 59.
Irrumatio: irrumatione te tan-
 gam 21, 8.
Irrumator prætor 10, 12.
Irrumo: irrumasti me 28, 10.
 irrumabo vos *carm. post.* 14,
 v. 4. 16, 1, 14. irrumet pa-
 truum 74, 5. irrumare ses-
 sores ducentos 37, 8. irru-
 matus 21, 13.
Is sibi paravit 10, 30. *etc.*
Iste semulus tuus 71, 3. *etc.*
Istic consedit 37, 14.
Istinc te redncis 76, 11.
Ita me iuvent Coelites 61,
 196. *et al.*
Itaque ut sensit membra esse
 relicta 63, 6, 35.
Item vos, virgines, dicite in
 modum 61, 36.
Iter anquum metiens Diana 34,
 18. per medium populi transit
 68, 60. tenebricosum 3, 11.
 Scamandri 64, 360.
Iterum conclamate 42, 18. *et*
al.
Iuba: iubam rutilam quate 63,
 83.
Iubeo: iubet lex 27, 3. iubebas

- tradere animum 30, 7. sperare 64, 140. iusseris si hoc 32, 4. iube veniam ad te 32, 3. iubeto *ibid.* 9.
- Iucundus*: iucunda puella 62, 47. viro et parenti janus 67, 1. iucundum amorem proponis 103, 1. fratri lumen adentum 68, 93. os suavis-
bor 9, 9. vcr 68, 16. iucunde! 50, 16. iucundo labore 64, 161. odore *ibid.* 285. iucunda munera 66, 82. iucundis Zephyri auris 46, 3. — iucundior gnate vita 64, 215. ignis 62, 26. iucundissime Calve 14, 2.
- Iudex*: iudicem ad Phrygium venit Venus 61, 19.
- Iugales*: iugales taedas celebrare 64, 303.
- Iugera*: iugera triginta habet 115, 1.
- Iugo*: iugandum Pelca Thetidi sensit pater 64, 21.
- Iugum*: iugi onus vitans iuvenca 63, 33. iugum ferre 68, 118. iugo in Cytorio 4, 11. iuga iuncta 63, 76.
- Iunceus*: iunceo vinipe lectam villulam 10, 2.
- Iungo*: iungit amores Gallus 78, 3. iunxit taeda coniuges 66, 79. iunxere 62, 29. iungier parens stirpe nequit 61, 68. iunctos ventos 55, 29. iuncta iuga 63, 76. lumina 66, 66.
- Iuro*: iurare nil metunt 64, 146. iuranti viro nulla femina credat *ibid.* 143.
- Ius*: iure vincemur 62, 16. illorum sacratum me invenies 102, 3. infra petitis 66, 83. sua dederant genero parentes 62, 65.
- Iustificus*: iustificam mentem deorum avertere 64, 407.
- Iustitia*: iustitiam omnes fugarunt de mente 64, 399.
- Iustus*: iustam multam exposeam a Divis 64, 190.
- Iuvenca*: indomita vitans iugionus 63, 33.
- Iuvenus*: iuvenco divulso membra raptabant 64, 258. iuveneci multi accollere 62, 55. nulli *ibid.* 53. iuvenecis colla mollescunt 64, 38.
- Iuvenis*: immemor 64, 58. iuveni mandata dedisse *ibid.* 214. ardenti donare puellam 62, 23. fero tradis puellam 61, 56. iuvenem fraterna caede respersum 64, 181. iuvenes 19, 1. 62, 1, 6. lecti 64, 4. electos dare Minotaurum *ibid.* 78. iuvenum Veronensium flos 100, 2.
- Iuventa*: iuventam valentem exerceat 61, 235.
- Iuventus*: barbara 66, 45.
- Iuvo*: iuvent me dii 61, 196. iuvaret cibus 50, 9. iuverti te bona Venus 61, 203. in qua re 68, 42. iuverint me dii 66, 18.

L.

- Labellum*: labello semiliante 61, 220. tacito 64, 104. labella diluta multis guttis 99, 7. rosea 80, 1. labellis aridulis 64, 317. roseis 63, 74.
- Labefacto*: labefactes illam munere 63, 3.
- Labo*: labantes oculos 63, 37.
- Laboriosus*: laboriosis chartis 1, 7.
- Laboro*: laborat scire 67, 17. laborent tota mente 62, 14.
- Labos*: Herculei 55, 13. laborem aeternum 64, 311. frustra sumtum esse 116, 5. la-

- bore defessa membra 50, 14.
 e nimio 63, 36. iucundo 64,
 161. peregrino 31, 9. labo-
 ribus tantis 31, 11.
Labrum: labra notata emulso
 sero 80, 8.
Labyrintheus: labyrintheis fle-
 xibus 64, 114.
Lacesso: lacessas insidiis 15,
 16.
Lacrimae: lacrimis Simonideis
 38, 8.
Lacrimo: lacrimantibus oculis
 63, 48.
Lacrimula: lacrimulis falsis 66,
 16.
Lacteolus: lacteolae puellae 55,
 17.
Lacus: lacus totius 17, 10. lac-
 cum limpidum 4, 24. lacus
 undae Lydiae 31, 13.
Laedo: laedit te mala fabula
 69, 5.
Laetitia maxima hoc est illi
 83, 2.
Laetor: laetanti coetu 64, 33.
 pectore 64, 221.
Laetus: laeta luce 64, 326.
 mente *ibid.* 237. laeta con-
 nubia *ibid.* 141.
Lavis: laevia brachia 64, 333,
 66, 10.
Laevus: laeva sive dextera vo-
 caret aura 4, 19, 20. laevum
 pecoris hostem 63, 77.
Lana: lanæ candentis 64, 319.
 lana molli *ibid.* 312.
Lancinatus: lancinata paterna
 sunt bona 29, 18.
Laneus: laneum latusculum 25,
 10. lanæ morsa 64, 317.
Languidulus: languidulos som-
 nos 64, 332.
Languidus: languido paene 25,
 3. languida lumina 64, 219.
 languidior sicula beta 67,
 21.
Languco: languenti corde 64,
 99.
Languesco: languescent lumina
 morte *ibid.* 188.
Languor: languore labantesocu-
 los 63, 37. languoribus mul-
 tis 55, 31.
Lapillus: lapillis durius 23,
 21.
Lapis: lapidis pelluciduli 68,
 4. lapide candidiore *ibid.*
 148. muscoso *ibid.* 58.
Lar: larem nostrum 31, 9.
Largus: larga manu 19, 9.
 largis muneribus 66, 92.
Laserpicer: laserpiceris Cy-
 renis 7, 4.
Lassus: lassio viatori 68, 61.
Late contexta locavit 64, 293.
Latibulum: latihula omnia 63,
 54.
Latro: latrans Scylla 60, 2.
Latus: latera exfuta 6, 13.
Latusculum: latuscula lanæ 25,
 10.
Laurus: laurus proceras 64,
 290.
Laus approbet genus 62, 227.
 nuptiarum e laudibus eximius
 111, 2. laudis præmia 64,
 102. laude multa 64, 112.
 laudibus eximiis 111, 2.
Lavo: lavit dentes puriter 39,
 14.
Lautus: lauta convivia 47, 5.
Laxus: laxas tunicas 95, 8.
Lector: lectores ineptiarum
 carm. post 14, 2.
Lectulus castus 64, 88. lectulo
 in uno 10, 7.
Lectum: lecti pede candido 61,
 115. tremuli 6, 10. lecto
 coelibes 68, 6. desiderato 31,
 10. toto 50, 11.
Lectus: lecti iuvenes 64, 4.
Lego: legarat eo famulum 66,
 57.

- Lego*: legit olera ipsa olla 94, 2.
Lenio: lenirem te nobis 116, 3.
Lenis: leni plangore 64, 274. lenibus auris 64, 84. lenius aspirans aura 68, 64.
Leniter haec audibant 84, 8.
Lentus: lenta vitis 61, 105. lentos reinos 64, 183.
Leo: leoni cnesio 45, 7.
Lepidus filius 78, 2. lepidum novum libellum 1, 1. lepido versu 6, 17. lepidissima coninx 78, 2.
Lepor: lepore tuo incensus 50, 7. lepores mei Ipsithilla 32, 2.
Letifer: letifero certamine 64, 355.
Lutum: leti turbine medio 64, 149. lutum miserabile 68, 91.
Levamen dulce 68, 61.
Levis pulvis 66, 85. vir 61, 101. leve tympanum 63, 29. levi amictu 64, 64. filo 64, 318. flamine 64, 9. leve pedatum 54, 3. tympanum 63, 8. levi nave 64, 84.
Leviter haec audibant 82, 8.
Levo: levare curas 2, 10.
Lex Posthumiae magistrae 27, 3.
Libellus: libelli quidquid hoc 1, 8. libellum horribilem 14, 12. lepidum novum 1, 1. sacrum 14, 12. libellis omnibus 55, 4.
Liber: librum malum 44, 21. libri novi 22, 6.
Liber avunculus 84, 5. ut portiretur 64, 403. libera otia 68, 103.
Liberalitas sinistra 29, 16.
Liberi: liberos date 61, 212. dare 61, 67.
Libo: libet onyx mihi munera 66, 82.
Libido cupidae mentis 64, 147. libidine ex tua 17, 5. libidines facit 45, 24.
Librarius: librariorum scrinia 14, 17.
Libro: libratum fuscum 64, 315.
Licet obseres palatum 55, 21. venias 61, 191.
Lignus: lignea coniuge 23, 6.
Lignum: lignis infelicibus 36, 8.
Ligo: ligatam zonam 2, 13.
Limen: liminis tabellam 32, 5. limine domini 67, 38. mortis 68, 4. trito 68, 71. limina tepida 63, 65. thalami 66, 17.
Limes: limite lato 68, 67.
Limpidus: limpidum lacum 4, 24.
Lingo: lingere culos et crepidas carbatinas 98, 4. culum 97, 12.
Lingua honorum inimica 108, 4. mala 7, 12. torpet 51, 9. lingua cum ista 98, 3. nec nimis elegante 43, 4. linguis trepidantibus 68, 28.
Linio: linit aram sanguine 19, 16.
Linguo: linquens promissa irrita procellae 64, 59. Tempe 64, 288. voltum genitoris 64, 117. linquentem moenia *ibid.* 213. linquendum est cubiculum 63, 67.
Linteum: linteo volare 4, 5. lintea infecta 64, 225. vela *ibid.* 244.
Liquefacio: liquefaciens omentum in flamma 90, 6.
Liqueo: liquentibus stagnis 31, 2.
Liquidus: liquida mente 63, 46. liquidas undas 64, 2. liquidis lymphis *ibid.* 162.

- Lis*: lites magnas 67, 47.
Litoralīs: litoralibus diis 4, 22.
Litus Adriatici 4, 7. *Larium* 35, 4. litoris albicantis 63, 87. litore deserto 64, 133. fluentisone *ibid.* 52. Rhoeteo 65, 7. litora Gnosis 64, 172. spumosa *ibid.* 121. litoribus Canopaeis 66, 58. curvis 64, 74.
Lividus: lividissima vorago 17, 11.
Locus: loca algida nive anieta 63, 70. aliena *ibid.* 14, 68, 100. cuncta 63, 82. Hiberum 9, 7. litoris ultima 63, 87. opaca silvis redimita 63, 3.
Loco: locavit late contexta 64, 293. locatum sub veste malum 65, 21.
Locutio Fescennina procax 61, 127.
Longinquus: longinquo bello 64, 346.
Longus homo 67, 47. longa est mihi Quintia 86, 1. longum amorem 76, 13. longo die 80, 4. tempore 66, 35. 68, 85. longa aetate 76, 5. poena 40, 8. virginitate 68, 116. vita 64, 215. longis digitis 43, 3. noctibus 68, 83.
Longe a domo profectos 46, 10. ante omnes 68, 159. plurimos versus 22, 3. resonante unda 11, 3.
Loquela verbosa 55, 20.
Loquor: loquetur fama 78, 10. loquatur haec charta 68, 40. loquerer tecum 50, 13. loquentem sua flagitia 67, 41. tua facta 65, 9. loquente coma 4, 12. locutum se esse mirifice sperabat 84, 3.
Lorum: lora rubra 22, 7.
Lotium: lotii amplius bibisse 39, 21.
Lubet iocari 2, 6. et al. saepp.
Lucellum: luelli eequidnam patet 28, 6. lucello refero datum 28, 8.
Luceo: lucet qui iueundior ignit coelo? 62, 26.
Luctor: luctantes papillas 64, 65.
Luctus ademit munera 68, 31. luctu fraterna mors abstulit studium 68, 19. luctum vanescere ne patimini 64, 199, 247. luctibus assiduis 64, 71.
Lucus: lucum dedico consecroque 18, 1.
Ludicrum sibi nntriunt 61, 24.
Ludo: dum ludis 93, 1. ludebat numero 50, 5. lusi multa 86, 17. lusisti nucibus 61, 133. lusimus satis *ibid.* 232. multum 50, 2. ludite 61, 211. ludere 2, 2, 9. 17, 1, 17.
Ludus: ludi multa millia 61, 210.
Lugeo: lugebant comae mea facta 66, 52. lusti cubile orbis 66, 21. lugeat Veneres, Cupidinesque 2, 1. lugere extinctos parentes 64, 401. lugetur 39, 5.
Lumbus: lumbos duros 16, 11.
Lumen iucundum 68, 93. lumine coeli 66, 59. clarò 64, 409. cupido *ibid.* 86. in coelesti 66, 7. notho 34, 16. optato 66, 79. lumina expectata 62, 2. omnia mundi 66, 1. Solis 64, 272. Virginis et Leonis 66, 66. lumina anxia 64, 243. flagrantia 64, 92. languida *ibid.* 220. moesta 68, 55. luminibus festis 66, 90.
Lupa: lupae comminetae spurca saliva 93, 10.
Lupunar 42, 13.
Lupus: lupi vorant membra 108, 6.

Luteus: luteum papaver 19, 12.
61, 195. soccum 61, 10. luteae violae 19, 12.

Lutum: in lutum praecipitem ire 17, 9. o lutum! 42, 13.

Lux brevis 5, 5. mea 68, 132, 160. luci committe, crede 55, 16. lucem candidiore nota 107, 6. luce alia 64, 16. laeta *ibid.* 326. orienti *ibid.* 377. purpurea *ibid.* 274. lucis optatae *ibid.* 31.

Lympha frigerans 61, 23. Malia 68, 54. lymphae vini perniciēs 27, 5. lymphis liquidiis 64, 162.

Lymphatus: lymphata mente 64, 255.

M.

Macer Gellius 89, 4, 6.

Macula: maculae pares residenti 57, 3.

Maculo: maculans sanguine sola terrae 63, 7.

Madefio: madefient caede sepulcra 64, 369.

Maereo: madere imbri tristi genae non cessant 68, 56.

Magis atque magis notescat 68, 48. *et al.*

Magistræ Posthumiae lex 27, 3.

Magnanimus: magnanimum Minoa 64, 85. magnanimum te cognoram 66, 26. magnanimos Remi nepotes 58, 5.

Magnus amor 91, 6. numerus arenae 7, 3. magna scriptorum copia 68, 33. dea Cybelle 63, 91. mater 35, 18. Mentula 115, 8. progenies Iovis 34, 6. magni Caesaris 11, 10. mundi 66, 1. magnam coenam 13, 3. magno cum pretio 77, 2. in

mari 25, 12. magni dii 14, 12. *passim*. magna bella 37, 13. omnia 115, 7. magnos furores 68, 129. magnas lites 67, 47. magnis curarum undis 64, 62. montibus *ibid.* 281. virtutibus *ibid.* 324, 358. - maior ignis 45, 15. - maximus ultor 115, 7. maxima coelicolum luno 68, 138. laetitia 83, 2. maximi Iovis 34, 5. risus 17, 7. maximum montem 66, 43. maximas gales 44, 16. gratias 49, 4. - maxime profunda vorago 17, 11.

Male est 14, 10. 38, 1, 2. mi dicit Lesbia 92, 1. *et al.*

Maledico: maledicere me meae vitae credis? 104, 1.

Malignus: maligna mente 68, 37. maligno voto 67, 5. - maligne fuit 10, 18.

Malum utrumque nactus est 71, 4. malum (interiect.) 29, 22. malo externata 64, 165. mala multa dii dent 14, 6. 28, 14. plurima dicit 83, 1. malis me deseris 30, 5. moenia vexarentur 64, 80. tantis fluctuat mens 65, 4.

Malum aureolum 2, 12. missum 65, 19. mala suaveolentia 19, 13.

Malus aliquis 5, 12. hic hospes 64, 175. mala bestia 69, 7. fabula *ibid.* 5. lingua 7, 12. mens 15, 14. 40, 1. provincia 10, 19. pituita nasi 23, 17. mali fati 15, 17. et boni quicquid habes 6, 15. malum librum 44, 21. pedem 14, 22. malam tussim pectore expuli 44, 7. malum adulterium 67, 36. malo cum pretio 77, 2. furore 64, 406. malae tenebrae 3, 13. malas furis manus 20, 5. oras 33,

5. rapinas 19, 19. mala dona 66, 85. malis pueris 15, 10.
Malus: nula vago suspendam lintea 64, 225.
Mandatum: mandata cordi memori condita 64, 231. cuncta *ibid.* 209. talia *ibid.* 214.
Mane cum domo exis 80, 3. *et al.*
Manco: manet fama Telemacho 61, 229. intacta virgo 62, 45, 56. iucunda *ibid.* 47. tibi vita 8, 15. manent gaudia parata 76, 5. manserunt duo 113, 3. mane 10, 27. maneat domi 32, 7. maneat perenne 1, 10. maneret 99, 9.
Manipulus: (s. *manipulus*) manipulis caricis tectam villulam 19, 2.
Mano: manat robur ore 65, 24. manabunt rivi sanguine 64, 345. manans unda 65, 6. manantia fletu munera 101, 9.
Mantica: manticae quod in tergo est 22, 21.
Manus: manum sorsum habebis 20, 17. manu quate tectam 61, 14. iuga religat 63, 84. tristi 66, 80, larga 19, 9. sinistra 12, 1. manus carpebant laborem 64, 311. admoveere *, 2 post 14. ambas 35, 9. malas furis 20, 5. teneras 61, 218. tollens 53, 4. manibus niveis 63, 8. teras fricesque 23, 22.
Mare exspuit conceptum 64, 155. ferum 63, 40. novum 66, 45. Oceanum 115, 6. placidum 64, 270. mari novissimo 4, 25. amplectitur orbem Oceanus 64, 30. in magno 25, 13. vasto 31, 3. maria sunt cetera 115, 2. alta 63. 1. vasta *ibid.* 48.
Marinas: marinas Nymphas viderunt oculi mortales 64, 16.
Maritus novus 61, 55. marita facta es, o Ianua 67, 6. marito ista non licent 61, 147. cupido 64, 375. ulmo 62, 54. maritum 78, 5. esse non sinit patrum 88, 3. marite 61, 191, 196. unguentate *ibid.* 142. maritis 64, 329.
Marmor: marmora pelagi 63, 88.
Mas: marem male me putatis 16, 13.
Mater deposivit Latoniam 34, 7. anxia 64, 380. bona *ibid.* 23. 89, 1. impia 64, 404. moesta *ibid.* 380. ortha 39, 5. matris adventu 65, 22. complexu 64, 88. complexum *ibid.* 118. *et al.* matri tertia pars data 62, 63. matrem norat puella 3, 7. *et al.* matre mugiente 20, 14. bona 61, 226. optima *ibid.* 229. matres 64, 350. *et al.* sapiss.
Maternus avus 84, 6.
Maturus: maturo tempore 62, 57.
Matutinus: matutino flatu 64, 270.
Medicus: medicos convocate 41, 6.
Meditor: meditantur non frustra 62, 13. meditata requirunt innoxptae *ibid.* 12.
Medius: medii viri tenta 80, 6. medium tunicam 67, 22. medium Athos 66, 46. iter 68, 60. medio turbine leti 64, 149. media die 61, 118. mediis sedibus 64, 48. undis *ibid.* 167.
Medulla: medullam anteriorem edunt ignes 35, 15. medullas moestas exedit cura 66, 23. torreret flamma 100, 7. medullis extremis 64, 196.

- mollibus 45, 16. omnibus 55, 30. totis 64, 93. montis caesis 68, 111.
- Medullula* anseris mollior 25, 2.
- Mercurule* 38, 2. et al.
- Meio*: minxit quod quisque 39, 18. minxerit in gremium nati parens 67, 30. meientis mulae cunnus 97, 8.
- Mellitus* passer 3, 6. mellite iuveni 99, 1. mellitos oculos basiem 48, 1.
- Membrana* directa plumbo 22, 7.
- Membrum*: membra labore defessa 50, 14. frigida tepefecit 68, 29. semimortua inceabant 50, 15. sine viro relicta sensit 63, 6. membra e iuveneo raptabant 64, 257.
- Memini* me suffuxum esse in cruce 99, 4. meminit 83, 5. Fides 30, 11. meminerunt *ibid.*
- Memor*: memori corde condita mandata 64, 231.
- Memorabilis*: memorabile quod sit, habent 63, 13.
- Mendax*: mendacii ventre falsum puerperiam 67, 48.
- Mens* excedit sensibus ereptis 66, 25. anxia 68, 8. impia 67, 25. mala 15, 14. 40, 1. praetrepidaus 46, 7. mens animi 65, 4. onus reponit 31, 8. mentis eupidae libido 64, 147. crudelis consilium *ibid.* 136. incendia *ibid.* 226. menti ingratae credita 76, 9. mentem amore revinciens 61, 33. iustificam deorum avertere 64, 406. *passim*. mente cedat mora 63, 19. constanti 64, 209, 238. de cupida *ibid.* 349. dura 60, 3. immemori 64, 243. lueta *ibid.* 237. liquida 63, 37. lymphata 64, 255. ma-
- ligna 68, 37. obstinata 8, 11. tacita 62, 37. taetra 60, 3. tota 62, 14. et al. mentes alio, aures alio divisimus 62, 15.
- Mensa*: mensae eonstruetae dape 64, 305. mensas pingues linquere 62, 3. mensis collocant pocula 64, 45.
- Menstruus*: menstruo cursu metiens iter annum 34, 17.
- Mentior*: mentita es, quod promisti 110, 3.
- Mentula* fit apta clava dexterne 20, 21. crux 20, 18. diffututa 29, 14. magna minax 115, 8. mentulas solis vobis esse putatis? 37, 3.
- Merco*: mereri bene velle de quoquam desine 73, 1.
- Meretrix*: meretricis avarae 110, 7.
- Mergo*: mergitur Oceano Bootes 66, 58.
- Meridior*: meridiatum ad te veniam 32, 3.
- Merito* si quem podagra secat 71, 2.
- Merso*: merser fluctibus fortunae 68, 13.
- Merus* Thyonianus 27, 7. meros amores accipies 13, 9.
- Messis*: messem post nonam Smyrna edita 95, 1.
- Metior*: metiens cursu menstroo iter annum 34, 18.
- Metuo* a te 15, 9. metuunt nunc omnes 69, 7. nil iurare 64, 146. metuebant talia verba 84, 9. metuere nihil dicta 64, 148.
- Mica* salis nulla in tam magno corpore 86, 4.
- Mico*: micantia sidera 64, 206. micantium siderum numerum 61, 207.
- Migro*: migrate ad severos 27, 7.

- Miles* Protesilans 68, 86.
Mille basia da 5, 7. *et al.* mil-
 lia decem me puella popo-
 scit 41, 2. Iudi 61, 210. *et al.*
Millies eum puella revocat 35,
 8.
Minice et moleste ridentem vi-
 detis 42, 8.
Minax Cybello 63, 84. magna
 mentula 115, 8. minacis
 Adriatici littus 4, 6.
Minimum et facillimum est 38,
 4.
Minister Falerni 27, 1. mini-
 stra deum 63, 68.
Minutus : minuta navis de-
 pressa in magno mari 25, 12.
Mirifice explicasset Calvus eri-
 mina 53, 2. a te nactus est
 utrumque malum 71, 4. lo-
 cutum se esse sperabat 84, 3.
Mirror : miratur se ipse 22, 17.
Mirus : non mirum 23, 7. *et*
al. mira arte 64, 51. nocte
 68, 145. pietate parentem
 narras 77, 29.
Misceo : misces gaudia euris
 64, 95. miscet dea euris
 dulcem amaritiam 68, 18.
Misellus Septimius 45, 21. mi-
 selli Victoris illa rupta 80,
 7. misellae illi edunt medul-
 lam ignes 35, 14. miselle
 passer 3, 16. Ravide 40, 1.
Miser ego 63, 51. esse desi-
 nis 76, 12. anime 63, 61.
 Catulle 8, 1. frater 101, 6.
 misera mater 64, 119. mi-
 serum est 68, 30. misero
 amoris hanc proponis poenam
 99, 15. fratri 68, 93. *et al.*
sacpp.
Miserabilis : miserabile letum
 68, 91.
Misere exagitans immiti corde
 furores 64, 94.
Misereor : misereris si vostrum
 est 76, 17.
Miseret te nil dulcis tui ami-
 culi 30, 2.
Miseriter allocuta est patriam
 63, 49.
Mitesco : mitescere immitte pe-
 etus 64, 138.
Mitis : mitem uvam educat vi-
 tis 62, 50.
Mitra : mitrae vicem curans 64,
 68. mitram subtilem retineas
 vertice *ibid.* 63.
Mitto tibi carmina 65, 15. mit-
 tis epistolium 68, 2. misti
 libellum 14, 14. misit qui tibi
 tantum impiorum *ibid.* 7.
 miserunt muneri 12, 15. mit-
 tam te lactanti pectore 64,
 221. mittet sperare nepotes
ibid. 381. mitte brachiolum
 teres 61, 181. mittere car-
 mina 116, 2. pronum de
 ponte 17, 23. mittens virum
 66, 29. mittetur Smyrna ad
 undas Atacis 95, 5. missum
 malum 65, 19. misso hoc in
 Syriam 84, 7. missas voces
 audire 64, 166.
Modo huc modo illuc circum-
 siliens passer 3, 9. *etc.*
Modus vobis mutandus est 42,
 22. in modum dicite 61, 38.
 concinite *ibid.* 123. modo
 omni excruciare 99, 12.
Moecha putida 42, 11, 19, 20.
 turpis *ibid.* 3. moecha ab-
 ducta 68, 103.
Moechor : moechatur mentula
 94, 1.
Moechus : moechi duo 113, 2.
 semitarii 37, 16. moechis
 cum suis vivat valeatque 11,
 17.
Moenia Novi Comi 35, 4. au-
 gusta 64, 80. divae *ibid.* 212.
 Larissaea *ibid.* 346. Troica
ibid. 346.
Moeror : moeroribus in tantis
 65, 15.

- Morstus**: moesta 64, 249, 66, 29. mater *ibid.* 380. moesto parenti *ibid.* 210. pectore profudit voces *ibid.* 202. moesta voce 63, 49. moestam extremis querelis 64, 130. moestas medullas exedit cura 66, 23. moestis ocellis 64, 60. moesta carmina 65, 12. lumina 68, 55. — moestius lacrimis Simonideis 38, 8.
- Molestus**: molesta vivis 10, 33. molestum est 55, 1. otium tibi est 51, 13. molesti ne nimium simus 68, 137. moleste incedere 42, 8.
- Mollesco**: mollescunt colla iuvenis 64, 38.
- Mollicellus**: mollicellas nates flagella conscribissent 25, 10.
- Molliculus**: molliculi versiculi 16, 4, 8.
- Mollis** spica 19, 11. molli complexu 64, 88. flumine 67, 33. fronde 64, 294. lana *ibid.* 312. pede 68, 70. quiete 63, 38, 44. 80, 4. sonano 68, 5. veste 65, 21. mollia lanae vellera 64, 319. tegmina surae *ibid.* 129. mollibus medullis ardet ignis 45, 16. — **mollior** *caniculi capillo* 25, 1.
- Monco**: monendus es mihi 39, 9.
- Mons** eversus 66, 43. montis aërii vertice 68, 57. nivei cacumen 64, 241. medullis 68, 111. montem Pimpleum 105, 1. montium domina 34, 9. montes Idomenios 64, 178. praeruptos *ibid.* 126. montibus Idri *ibid.* 301. Libysinis 60, 1. magnis 64, 282.
- Monstro**: monstret qui adulterium patui 78, 6.
- Monstrum** 64, 15. saevum *ibid.* 101. monstra stymphalia 68, 113.
- Monumentum**: monumenta parva 95, 9. Caesaris magni 11, 10.
- Mora** tarda mente cedat 63, 19.
- Morbosus**: morborum pariter 57, 6.
- Morbus**: morbum taetrum 76, 25. neque elegantem neque urbanum 39, 7.
- Mordeo**: mordebis labella 8, 18. mordenti rostro 68, 27.
- Moribundus**: moribunda a sede Pisauri 81, 3.
- Morior**: mortuus est passer 3, 3. notescat 68, 48. mortua non tumultabor 64, 153. moriens frater 68, 21.
- Moror**: moraris 61, 79. 84, 94. emori 52, 1, 4. morari euntem rogat 35, 10.
- Mors** fraterna 68, 19. immatura 96, 5. mortis limine 68, 4. morti dedita praeda 64, 363. mortem oppeteres *ibid.* 102. morte *ibid.* 188. extrema 76, 18. paterna 64, 248. tua 65, 12.
- Morsa** lanea haerebant labellis 64, 317.
- Morsus** aëres inekare solet passer 2, 4.
- Mortalis** quisquam 64, 168. mortali coetu *ibid.* 386. mortales oculi *ibid.* 17.
- Mos** ut est tuus 9, 8. more priseo 101, 7. stultorum 68, 137. moribus impuris 108, 2.
- Motus**: motu infirmo quatiunt corpora 64, 305.
- Moveo**: movet aestimatione 12, 12. movebat sese a gremio illius 3, 8. moveto eum 15, 11. movere lumbos 16, 11. movens tremulum tempus anilitas 61, 161. movetur nihil 42, 21.

- Muccus* a te abest 23, 17.
Mugilis: mugiles eum percurrent 15, 19.
Mugio: mugienti fremita 63, 82. mugiente matre 20, 14.
Mula derelinquit soleam ferream in voragine 17, 26. mular meientis cunnus 97, 8.
Mulceo: mulcent auræ florem 62, 41.
Mulier de via 25, 5. mea 70, 1. multivola 68, 128. notha 63, 27. nulla 75, 1.
Multa: multam iustam exposeam 64, 190.
Multiplix: multiplice dape constructæ mensæ 64, 305. multiplices curas *ibid.* 251.
Multo: multantes facta virum pocnâ 64, 192.
Multo acrior res 83, 5. *et al.*
Multum lusimus 50, 2. *et al.*
Multus es et pathicus 112, 2. homo *ibid.* 1. multo usu 91, 7. multa laude 64, 112. multi agricolæ 62, 55. iuveni *ibid.* pueri *ibid.* 42. multæ puellæ *ibid.* multas futuit 97, 9. per gentes vectus 101, 1. querelas 64, 223. multa æquora 101, 1. basia 7, 9. gaudia 76, 5. mala 14, 6. 28, 14. millia basiorum 16, 12. ludi 61, 210. myrrhæ 66, 78. sidera 7, 7. iocosa fiebant 8, 6. satis lusi 68, 17. multis pro officiis 68, 150. deorum 66, 9. guttis 99, 7. languoribus 55, 31. millibus 68, 45. querelis 66, 19. — *plus oculis* meis 14, 1. suis 3, 5. uno sæculo 1, 10. plura quid commemorem? 64, 116. millia 22, 4. pluribus divis 68, 115. — *plurimus*: plurimum 45, 5. plurimos verus facit 22, 3. plurima mala 83, 1. forte iouis 66, 140.
Mulus: mule, nihil sentis 83, 3.
Mundities: munditiem ad mundioram adde, quod etc. 23, 18.
Mundus concussit sidera 64, 206. mundi magni lamina 66, 1.
Mundus: mundior et meliorculus 97, 4. mundiore munditiem 23, 18.
Municeps: municipem ire in lutum volo 17, 18.
Munus confectum carmine 68, 149. maximi risus 17, 7. novum ac repertum 14, 9. annu 61, 43. muneri miserunt 12, 15. munere assidue 61, 234. furtive 65, 19. isto 14, 2. novo 66, 38. postremo mortis 101, 3. vestis 69, 3. munera tibi non tribuo 68, 32. iucunda 66, 82. Musarum et Veneris 68, 10. parva 19, 9. quæ tradita sunt ad inferias 101, 8. quam plurima 68, 154. numeribus largis 66, 92.
Munusculum: munuscula furtiva 68, 145. non ingrata 64, 103.
Murrha: murrhæ multa millia 66, 78.
Murus: muros ad Iliacos inset miles 68, 86.
Musca 116, 4.
Muscosus: muscoso lapide 68, 58.
Muto: mutat (*pr. mutatur*) Sufenus 22, 11. mutavit te quis deus? 66, 31. mutari talento furta velit 12, 8. mutata ianna 67, 7. mutatum saviolum ex ambrosio 99, 13. mutato nomine 62, 35. mutanda est ratio modusque 42, 22.
Mutus: mutum cinerem alloquerer 101, 4. muta omnia 64, 186. mutis sepulcris 96, 1.
Mutuus: mutua reddens 50, 6.

mutuis animis amant 45, 20.
Myrtus Asia enitens floridis
 ramulis 61, 22. *myrtus* quæ-
 les progignunt Eurotæ flu-
 mina 64, 89.

N.

Nam mellitus erat passer 3, 6.
 namque solebas putare ali-
 quid esse nugas meas 1, 3.
et al. saepp.

Nanciscor: uactus est utrum-
 que malum 71, 4.

Narro: narras egregium pa-
 rentem 67, 29. narrat Brixia
 de Postbunio *ibid.* 35. pro-
 vincia ten' esse bellam? 43,
 6. narrantem loca, facta,
 nationes 9, 7.

Nascor: nascitur flos secretus
 62, 39. vitis vidua *ibid.* 49.
 nascuntur querelæ ab imo
 pectore 64, 198. nata sunt
 omnia bona 68, 158. nascetur
 vobis Achilles *ibid.* 339. na-
 scatur Magus 90, 1. — *natus*
 destitit lugere parentes 64,
 401. iners 67, 26. nati cubile
 67, 23. nato 64, 325. na-
 tum 10, 15. natam avellere
 complexu matris 62, 21. nati
 nimis optato tempore 64, 22.
 natis *ibid.* 299.

Nasus: nasi mala pituita 23,
 17. naso nec minimo puella
 43, 1. turpiculo 41, 3. na-
 sorum pestem interfice 69,
 9. nasum totum ut te dii
 faciant 13, 14.

Nates mollicellas flagella con-
 scribillent 25, 10. pilosas non
 potes venditare 33, 7.

Natio: nationes Hiberum 9, 7.
Nato: natantis trabis impetum
 præterire 4, 3.

Naufragus: naufragum aequo-

ris undis eiectionem sublevem
 68, 3.

Navis minuta 25, 13. navē
 levi nitens 64, 84. navium
 eclerrimus 4, 2.

Navita perditus 64, 174.

Nauta: nautis turbine iactatis
 68, 63.

Ne dubita dicere 67, 18. pugna
 62, 59. remorare 61, 200. ne
 sciamus 5, 11. *et al.*

Nebula: nebulas aërias dicta
 inrita ferre sinis 30, 10.

Nec a gremio illius se movebat
 passer 3, 8. *et al. saepp.*

Necesse est parere parentibus
 62, 61. amem 12, 16. hæc
 præstare 19, 17. nihil est
 16, 6. sit ire 61, 83.

Nequicquam tacitum cubile 6,
 7. *et al.*

Nefandus: nefando scelere 64,
 338. nefanda omnia avertere
ibid. 406.

Nefarius: nefaria scripta 44,
 18.

Nefas Troia 68, 89.

Ne-funera funera 64, 83, vid.
 not. ad h. l.

Negligo: negligis hæc 30, 5.
 negligit te Venus 61, 199.
 negligens Priapus 19, 20.
 negligentem esse licet 10,
 34. negligentiorum lintea tol-
 lis 12, 3. neglecto numine
 divum 64, 134.

Nego illud totum 86, 3. negas
 te 55, 14. negat negare 4,
 6. se reddituram pugillaria
 42, 4. negant redire 3, 12.
 neges quæ vir petet 61, 152.
 neget nuces pueris *ibid.* 128.

Nemo rura colit 64, 38. *et al.*
 nemone homo bellus 81, 1.

Nemoriagus asper 63, 72.

Nemus Phrygium 63, 2. in ne-
 mora ferar *ibid.* 58. demens
 fugit *ibid.* 89. ad Idæa totuli

- pedem *ibid.* 52. opaca *ibid.* 32. Phrygia *ibid.* 20.
- Nepos:** nepotis seri caput 68, 120. nepotes caros sperare 64, 381. Remi 58, 5. nepotum Romuli disertissime 49, 1.
- Neptis:** neptem suam ducere 64, 29.
- Neque** mirum 69, 7. *et al. saep.*
- Nequeo** tribuere munera 68, 32. nequeunt movere lumbos 16, 11. nequiasse praeterire impetum trabis 4, 4.
- Nervosius** illud unde foret 67, 27.
- Nescio** quare id faciam 85, 2. quem risi 53, 1. quid carum 2, 6. quid certe est 80, 5. scorti 6, 4. nescis quod facinus facias 81, 6. nescit id 17, 22.
- Neu** lubeat abire 32, 6. *et al. saep.*
- Ni** pro Nisi: ni sint 6, 2. *et al.*
- Niger:** nigro turbine iactatis nautis 68, 63. nigris ocellis 43, 2. nigerrimis uvis 17, 16.
- Nihil** audit 17, 21. *et al. saep.*
- Nihilominus** puleher es 61, 197.
- Nimirum** idem omnes fallimur 22, 18. *et al.*
- Nimis** elegante lingua 43, 4. *et al. saep.*
- Nimius:** nimio e labore 63, 36. odio *ibid.* 17. nimium gestis otio 51, 14. simus molesti 68, 137. nil nimium studes 93, 1.
- Nisi** impudicus 29, 2. *et al.*
- Niteo:** nitens ore floridulo 61, 193. nitenti desiderio meo 2, 5.
- Nitor** Solis flammeus 66, 3.
- Nitor:** nitar quali spe? 64, 177. nitens nave levi *ibid.* 84.
- Nivcus:** nivei montis cacumen 64, 241. niveo columbo 68, 125. pede gerens soccum 61, 9. nivene bigae Rhesi 55, 26. vittae 64, 310. niveos arcus flexerunt sedibus *ibid.* 304. virginis excipiet bustum *ibid.* 365. niveis manibus cepit tympanum 63, 8.
- Nix:** apud nivem et stabula ferarum forem 63, 53. nivae amicta loca 63, 70. hibernae candidiora labella 80, 2.
- No:** navit iuventus barbara per medium Athon 66, 46. nasse per undas 64, 2. nantes undae a luce refulgent *ibid.* 276.
- Nobilis:** nobilem Rhodum 4, 8. nobiles amicos peti 28, 13.
- Nocturnus:** nocturnae rixae vestigia 66, 13.
- Nolo** dicere nomine 67, 45. nolebat puella 8, 7. noli admirari 69, 1. *et al.* nolite pati 64, 199. nolim status 68, 37. nollem te remidere 39, 15.
- Nomen** vetus 61, 214. vostrum tangat dies robigine 68, 151. intulit nepos in tabulas *ibid.* 122. nomine deserto *ibid.* 50. 29, 12. *et al.* quocumque placet 34, 22. dicere nolo 67, 46. dicentem *ibid.* 43.
- Nondum** spreta pietate 64, 387.
- Nonus:** nona pila a pilcatis fratribus 37, 2. nonam post messem 95, 1. post biemem *ibid.* 1.
- Noscito:** noscitur facile ab omnibus 61, 233.
- Nosco:** nostri isthaec 67, 37. probe 22, 1. norat dominam passer 3, 6. noscent te omnia

- saccla 78, 10. nosse te solum
Catullum dicebas 72, 1. no-
scens Iuno furta Iovis 68,
140.
- Noster* venuste 13, 6. nostri
miserescere vellet peatus?
94, 138. nostrum caput in-
sidiis lacesas 15, 16. *et al.*
- Nota*: nota caudidiore lucem!
107. 6. de meliore quisque
68, 28.
- Notesco*: noteseat mortuus 68,
48.
- Noto*: notat diem lapide can-
didiore 68, 148. notata labra
sero emulso 80, 8.
- Nothus*: notha mulier 63, 27.
notho limine dicta es Luna
34, 15.
- Notus* hostibus forti pectore
64, 340. nota fides animi
102, 2. notae sunt rapinae
33, 7. nota sepulcra 68, 97.
notorum tria suavia 79, 4.
- Novem* fututiones continuas pa-
res 32, 8.
- Noverca* 23, 3. novercae in-
nuptae flore 64, 403.
- Novus* maritus 61, 54. novi
coniugis *ibid.* 32. diuinitere
collum 68, 81. nova nupta
prodeas 61, 80. *et seq. saepp.*
novum libellum quoi dono?
1, 1. mare 66, 45. munus
14, 8. sidus 66, 64. novo hy-
menaeo auctus 66, 11. munere
vota dissolvit *ibid.* 38. viro
invisente *ibid.* 20. novi libri
22, 6. umbilici *ibid.* 7. novis
nuptis 66, 15. novissimo in
casu 60, 4. a mare 4, 24.
- Nox* tacet 7, 7. perpetua dor-
mienda est 5, 6. noctis umbras
populit Sol 63, 41. nocte
nulla rogaberis 8, 15. latent
fures 62, 34. caeca 68, 44.
mira *ibid.* 145. gemina te-
guntur lumina 51, 12. vaga
61, 118. noctes non viduas
6, 6. noctibus in longis 68,
83.
- Nubes* pulsae ventorum flamine
64, 240.
- Nubo*: nubit virgo bona cum
alite 61, 20. nulli nubere
malle quam mihi dicit 70, 1.
- Nudo*: nudantes papillas 66, 81.
- Nudatus*: nudatae surae teg-
mina 64, 129. nudato cor-
pore *ibid.* 17.
- Nudus*: nudum sinum reducens
55, 11. nudo arvo nascitur
vitis 62, 49.
- Nugae*: nugae meas aliquid esse
putare solebas 1, 4.
- Nullus* interat 10, 21. amor 64,
336. nulla aetas 64, 323. *et*
al. saep. ulli nubere malle
dixit mulier 70, 1. nullum
amans vere 11, 19. nullo
aratro contusus flos 62, 40.
nulli pueri *ibid.* 44. *et al.*
nullae puellae *ibid.* nullis sen-
sibus auctae 64, 165.
- Num* te lacteolae tenent puellas
55, 17. te laena procreavit
60, 1.
- Numen*: numine divum neglecto
64, 134. 76, 4. invicto rector
annuit 64, 204.
- Numero*: numerare multa mil-
lia ladi 61, 209.
- Numerus* magnus arenae 7, 3.
numerus siderum subducit
61, 208. numero modo hoc
modo illoc ludebat 50, 5.
- Nummus*: nummi si te delectant
103, 3.
- Nunc* passerit per iter tenebrico-
sum 3, 11. *et al. saep.* nunc
pro at 39, 17.
- Nunquam* vitis mitem educat
uvam 62, 50.
- Nuntio*: nuntiate dicta puellae
11, 25. nuntiantur si mihi
vera 35, 11.

Nuntium: nuntia nova ad am-
res deorum referens 63, 74.
Nuntius horribilis adfertur su-
bito 84, 10. nuntii beati 9,
5.

Nuper 64, 217.

Nupta cave ne neges quae vir
petet 61, 151. nova prodeas
ibid. 80. *saep.* puella
17, 14. o nuptae 66, 87. nu-
ptiarum laus 111, 2. estne
nuptis novis Venus? 66, 15.

Nuptialis: nuptialia carmina
conciniens voce 61, 12.

Nuto: nutantibus pennis aëra
impellens 66, 53.

Nutrivo: nutrivit myrtas dese-
roscido humore 61, 25. nutrivit
locum villulamque palustrem
19, 4.

Nutrix illam orienti luce non
revisens 64, 377. nutricam
tenus exstantes e gurgite cano
ibid. 18.

Nux: neu nuces pueris neget
61, 128. *et seq. saep.* nucibus
satis diu lusisti *ibid.* 133.

O.

O Veneres Cupidinesque, lu-
gete 3, 1. *et al. saep.*

Obduro: obdurat iam Catullus
8, 12. obdura destinatus *ibid.*
11, 19.

Oberus Etruscus 39, 11.

Obitus stellarum comperit 66,
2.

Obiurgo: obiurgare patrum
74, 1.

Oblecto: oblectant Musae dulci
carmine 68, 8.

Obliero: oblietret nulla aetas
mandata 64, 232.

Obliviscor: si tu oblitus es 30,
11. oblita es bonum facinus
66, 27. obliuiscuntibus seclis

68, 43. oblita nostri Leshia
83, 3. oblita miserae sub
veste 65, 21. oblito pectore
cuncta demisit 64, 208.

Obloquor: obloquitur et gannit
83, 4.

Obscoenus: obscoena Troia terra
aliena sepulchrum detinet 68,
99.

Obscuro: obscuretur nitor Solis
66, 3.

Obscurus: obscura ferrugine
carbosus 64, 227. obscura
orgia celebrabant *ibid.* 260.

Obsero: obseres palatura 55,
21. obseret liminis tabellam
32, 5.

Obsideo: obsidens Troica moe-
nia 64, 346.

Obstato: obstitit si bono cuidam
hircus alarum 71, 1.

Obstinatus: obstinata mente per-
fer, 8, 11.

Obtero: obterit tellus ereptum
ex oculis 65, 8.

Obtingo: obtingit si unquam cu-
pido optantique quidquam
107, 1.

Obvius: veniam Leoni 45, 7.
obvius cominus lateque fran-
gens robur 64, 109.

Occasus: in occasum vertor 66,
67.

Occido: occidit lux brevis 5,
5. occidere soles et redire
solent 5, 4. occidentis in
ultima insula fuisti 29, 13.

Occupatus: occupati in re sua
15, 8.

Ocellus: ocelle cave despues
50, 19. peninsularum, iusu-
larumque Sirmio 31, 2. ocelli
turgiduli 3, 18. ocellis moe-
stis 64, 60. nigris 43, 2.
ocellos tegetet somnus quiete
50, 10. ebrios pueri 45,
11.

Octavus: octava hora te su-

- scitat e molli quiete 80, 3.
Octo homines rectos parare 10, 20.
Oculus: oculi mortales videre *Nymphas* 64, 17. *oculos* suaviabor 9, 9. effossos voret *corvus* 108, 5. labantes 63, 37. mellitos 48, 1. si tibi vis debere *Catullum* 82, 1. oculis plus amabat 3, 5. *et al.* lacrimantibus visens *maria* vasta 63, 48. radiantibus *Sol* lustravit aethera *ibid.* 39. *ambobus* quae mihi carior est 104, 2. si quid carius est 82, 2, 4.
Odi et amo 85, 1. *odissem* te odio *Vatiniano* 14, 3. *odisse* hospitis officium 68, 12.
Odium: odio estne *Venus* novis nuptis? 66, 15. nimio *Veneris* evirastis corpus 63, 17. *Vatiniano* te *odissem* 14, 3.
Odor: odore illam affligit 71, 6. *Assyrio* fragrantem domum 68, 144. iucundo permulsa domus 64, 285. odores suaves exspirans *ibid.* 87.
Offero: obtulit se ales equus 66, 54. obtulerat luctum *Minoidi* 64, 249.
Officium hospitis *odisse* 68, 12. officio pio se perdidit 75, 6. officii pro multis munus redditur 68, 150. quantis iuverit *ibid.* 42.
Offirmo: offirmas te animo 76, 11.
Oleum: olei decus erant 63, 64.
Olfacio: olfacies unguentum 13, 13. olfacierem os 97, 2. *Olim* 64, 76. *et al. saepp.*
Olive glauca 20, 9. *olive* *Delium* 34, 5.
Olivum: olivo *Syrio* fragrans 6, 8.
Olla ipsa legit olera 94, 2.
Olus: olera legit olla ipsa 94, 2.
Omen: omine cum bono 61, 66. divino *Parcae* cecinere carmina 64, 384.
Omentum pingue in flamma liquefaciens 90, 6.
Omnino si nos vis perdere 98, 5. quod cupis efficies *ibid.* 6.
Omnipotens *Iuppiter* 64, 171.
Omnis furor sit procul a domo 63, 92. omne aevum explicare 1, 6. *et al.* in omni culpa est gaudium 91, 10. *et al.* omnes unius aestinemus assis 5, 3. *et al. saepp.* omnia gaudia perierunt 67, 23. *et al.* omnium illa rumpens 11, 19. *et al.* omnes annos amare paratus sum 45, 4. *et al.* omnia bella devoratis 3. 14. omnibus e meis amicis autistans 9, 1. *et al.*
Omnivorus: omnivoli *Iovis* furta noscens *Iuno* 68, 140.
Onus mens reponit 31, 8. ingratum parentis tolle 68, 142. *Iugis* vitans iuventa 63, 33.
Onyx munera mihi libet 66, 82. vester *ibid.* 83.
Opacus: opaca barba hunc facit bonum 37, 19. opaca loca rediuncta silva 63, 3. per nemora dux *ibid.* 32.
Opera: opera tua ocelli meae puellae rubent 3, 17.
Operio: operit sopor oculos 63, 37. operire domum 67, 40.
Opis *Emathiae* tutamen 64, 325. opem tolitis 76, 18. ope bona sospites gentem 34, 24.
Oportet scribere in vento 70, 4. gignatur *Magus* 90, 3.

CATUL. Carm.

H h h

- Oppeto*: oppeteret mortem aut praemia laudis 64, 102.
Oppido pusillum caput 54, 1.
Oppleo: oppletur regia coetu 64, 33.
Oppono: opposita villula ad Austri flatus 26, 2.
Opprimo: oppressus casu acerbo 68, 1.
Opprobrium: opprobria Romuli Remique 28, 15.
Opto ipse valere 76, 25. optas notus esse 40, 6. optavit genitor funera gnati 64, 402. corpus proicere Theseus *ibid.* 82. optavere illum nullae puellae 62, 44. optanti si quidquam oblitgit 107, 1. optes pellem avertere 64, 5. optato lumine 66, 79. tempore nati heroës 64, 22. optatae lucas advencere *ibid.* 31. optatos amores animi coniungite *ibid.* 373. hymenaeos *ibid.* 141. optata maritis portans Hesperus *ibid.* 329. optandum quid magis hac vita? 107, 8. optatius quid datur a Diis? 62, 30.
Opulentus: opulenta regia 64, 43.
Opus aequabat dens 64, 316. faciat aranea 68, 50. foret volare 4, 5.
Ora Hellespontia te colit 18, 3. Thessala creat flores 64, 282. ora purpurea incinxerat vestem *ibid.* 309. oras in malas cur non itis? 33, 5. in oris maximum montem 66, 43. ceteris ostreosior Hellespontia 18, 4. patriis avectam liquisti 64, 132.
Oraculum Iovis aestuosi 7, 5. veridicum accipe 64, 327.
Oratio: orationem plenam veneni legit 44, 11.
Orator excitat fletum 39, 3.
Orbis: orbem totum Oceanus amplectitur 64, 30.
Orbus: orba mater flet filium unicum 39, 5. orbem cubile 66, 21.
Orgia obscura celebrabant 64, 260. frustra cupiunt audire profani *ibid.* 261.
Oricilla imula mollior 25, 2.
Origo: origine ex ultima 9, 15.
Orior: orienti luce 64, 377. orto sole linquendum cubiculum 63, 67.
Oro: oramus, cave, despnas, ocelle 50, 19. demonstres ubi sint tenebrae 55, 1.
Ortus obitusque stellarum comperit 66, 2.
Os utrumne an culum olfacere 97, 2. incundum suavia-bor 9, 9. oris aurei Sol 63, 39. ore pudicitiam matris indicet 61, 225. catuli Gallicani 42, 9. clauso 55, 18. ferreo canis 42, 7. floridulo 61, 193. purpureo 45, 12. sicco 43, 3. tristi 65, 24. udo 64, 131. in ora vulgi pervenias 40, 5.
Oscito: oscitantes aves mulier ostendit 25, 5.
Osculatio: osculationis seges 48, 6.
Osculum: oscula decerpere nostro mordenti 68, 127.
Ostendo: ostendit mulier aves oscitantes 25, 5. se sospitem visere portum 64, 211. ostendere se mortali coeta *ibid.* 386.
Ostento: ostentant omnia letum 64, 187.
Ostium: ostia claudite virgines 61, 231.
Ostreosus: ostreosior ceteris oris Hellespontia ora 18, 14.

Otiosus: otiosum me Varrus duxerat 10, 2. otiosi multum lusinus 50, 1.

Otium perdidit reges 51, 15. tibi molestum est *ibid.* 13. otio exultas *ibid.* 14. me recuravi 44, 15.

Ovile: ex ovilibus pinguis agnus 20, 12.

P.

Pacifico: pacificasset hostia coelestes heros 68, 76.

Paco: pacto in thalamo 68, 104.

Paedico: paedicabo vos * * post 14, 4. 16, 1, 14. paedicare cupis amores meos 21, 4.

Palaestra abero? 63, 60.

Palam capis, quod cupis 61, 203. habere 25, 8.

Palatum obseres 55, 21.

Palimpsestus: in palimpsesto relata scripta 22, 5.

Pallio: palliules cucurbitae 19, 13.

Pallidulus: pallidulum pedem alluit unda 65, 6.

Pallidus: pallidior inauratâ statua 81, 4.

Pallium remitte meum 25, 6. pertundo 32, 11.

Palma non facilis 62, 11. palmis abiegnis verrentes aequora 64, 7. infirmis variabunt pectora *ibid.* 352. proceris plangebant tympana *ibid.* 262.

Palmula: palmulas imbuisse in aequore 4, 17. palmulis volare *ibid.* 4.

Palor: palans sonitus 63, 74.

Palus: paludis putidae vorago 17, 10. palude emulsa 68, 110. in cavâ 17, 4. paludes possideat 115, 5.

Paluster: palustrem villulam nutrivî 19, 1.

Pampineus: pampineâ sub umbrâ educata uvî 19, 14.

Pampinus: pampino virente 20, 8.

Pando: pandunt oraclum veridicum 64, 326. pandite claustra ianuae 61, 76. pandas cur latera exfututa? 6, 13. (nisi malis a *pandare* vid. not. ad h. l.)

Pango: quod pepigere viri pepigerunt ante parentes 62, 28.

Panis: panem devolutum ex igne prosequens 59, 4.

Papaver luteum 19, 12. 61, 195.

Papilla: papillas tradite 66, 81. luctantes 64, 65. papillis roseis 55, 12. teneris 61, 105.

Papyrus: papyre, dicas velim Caccilio 25, 2.

Par dies 61, 38. deo 51, 1. connubium 62, 57. est viscere *ibid.* 9.

Parco: parcunt nihil promittere 64, 146.

Parens 61, 57. tremulus *ibid.* 51. parentis prisci praecepta 64, 159. tremuli tolle onus 68, 142. parenti aetate confecto *ibid.* 119. moesto 64, 210. parentem egregium narras 67, 29. parente cum tuo pulchre tibi est 23, 5. parentum est ex parte virginis 62, 62. gaudia 66, 15. prisco more 101, 7. parentes extinctos 64, 401. *et al.*

Pareo: parere parentibus necesse est 62, 61.

Pario: parit flores aura Favoni 64, 283.

Pariter tecum soror aspernata Pelca 64, 302. morbosî 57, 6.

- Paro**: perat deus excitare rixam 40, 4. paravit is sibi 10, 30. pares nobis novem futiones 32, 7. paret coniungere somnos 64, 332. paratus sum amare 45, 4. parata est palma 62, 11. — parata crux 20, 18. paratum foris erit 15, 12. habes solire 17, 2. parati tentare omnia 11, 14. parata manent gaudia 76, 5.
- Pars** virginitalis patri data 62, 63. horum 64, 257. *et al.* mei ego 63, 63. parte ex aua 17, 18. ex alia 64, 252. infimā inguinum 60, 2. *et al.*
- Parthenice** alba 61, 149.
- Parum** pudicum me putatis 16, 4. *et al.*
- Parvulus** Torquatus 61, 216.
- Parvus**: parvi putare 23, 25. parvā a virgine 66, 26. parva monumenta 95, 9. munera 19, 9.
- Pascor**: pastus Umber 39, 11.
- Pascuum** seu **Pascua**: in pascuis delicata capella 20, 10.
- Passer** deliciae puella meae 2, 1. 3, 4. miselle *ibid.* 16. passerem bellum abstulistis tenebrae *ibid.* 15. *et al.*
- Pasnim** furebant alacres 64, 255. *et al.*
- Patefacio**: patefecit clausum campum Manlius 68, 67.
- Pateo**: patet egressus 64, 185. expensum in tabulis 28, 6. patente portā 15, 18.
- Pater** divum 64, 239. esuritio- num 21, 1. tugurii 19, 6. patris in ulnā 17, 15. rapinae 33, 6. patri sit similis Tor- quatus 61, 221. ad patrem dulce rideat filiolus *ibid.* 219. *et al. saep.*
- Paternus**: paternā dextrā 68, 143. morte funesta domus 64, 247. paternā bona 29, 18.
- Pathicus** Naso 112, 2. pathico Mamurrae et Caesari pulchre convenit 57, 2.
- Patior**: patiuntur nec contingi lumine 64, 409. patere tua verbera 63, 81. pati quis potest 29, 1. si potestis 24, 5. nolite 64, 198.
- Patria** ubi te positam rear 63, 55. creatrix et genetrix mea *ibid.* 50. patriam adlocuta est *ibid.* 49. patria abero? *ibid.* 59.
- Patrimonium**: patrimonia uncta devorare 29, 23.
- Patrius**: patriis ab oris avectam me liquisti 64, 132.
- Patronus** optimus omnium 49, 7. patrona Virgo 1, 9.
- Patruus** bonus 89, 3. monstret patruī 78, 6. non verbum facit 74, 6. patruī uxorem perdespuit Gellius 74, 3. adulterium 78, 6. patruum non sinit esse maritum 88, 3. ex patruo matrem efficere fratres 111, 4. *et al.*
- Paucus**: pauca dicta nuntiate puellae 11, 15. paucis dictis 13, 2.
- Paulo** ante 66, 51. *et al.*
- Paulum** istos mihi commoda 10, 25. adlocutionis 38, 7.
- Pauper**: pauperis heri hortulum tuor 20, 4. tugurii pater 19, 6.
- Peccatum** meum non ultā es 44, 17.
- Pecco**: peccatum a me quid- quam nemo dicere potest 67, 11.
- Pectus** iumite 64, 138. velatum amictu *ibid.* 64. pectoris con- dita 66, 74. ira praeporlat frons 64, 194. pectoris ex-

- puli tussim 44, 7. recoluit facta 63, 45. cuncto 64, 92. ex omni expulit lactitias 76, 22. forti 64, 340. immemori *ibid.* 123. imo *ibid.* 125, 198. intimo 61, 177. laetanti 64, 221. moesto *ibid.* 202. oblito *ibid.* 208. toto *ibid.* 69, 66, 24. pectora putrida 64, 352.
- Pecus**: pecoris hostem stimulan Cybele 93, 77. pecori ignotus flos 62, 40. pecora vaga 63, 13.
- Peditum** leve et subtile 54, 3.
- Peicro**: peierat Vatinius per consulatum 52, 3.
- Pelagus**: pelagi aestus 64, 127. marmora 63, 88. truculenta *ibid.* 16. undis cingentibus 64, 185.
- Pellis**: pellem auratam Colchis avertere 64, 5.
- Pello**: pellit vada remis 64, 58. pelle humum pedibus 61, 14. pellentes vellera Parcae 64, 328. pepulit Sol noctis umbras 63, 41. pulsae ventorum flamine nubes 64, 240. clementi flamine undae *ibid.* 273.
- Pelluceo**: pellucens rivus 68, 57.
- Pellucidulus**: pelluciduli lapidis deliciis 69, 4.
- Pendeo**: pendebat ex te tota mente 64, 70. pendens e verticibus praeruptis Prometheus *ibid.* 298. sicula 67, 21.
- Penetralis**: penetrales focos deseruisse 68, 102.
- Penetro**: penetrabit in Indos 11, 2.
- Penis**: pene senis languido mollior 25, 3. infesto pueris 15, 9.
- Pente** magis uritur flamma 61, 178.
- Penitus** tota mente laborent 62, 14. exedit cura medullas 66, 23. *et al.*
- Penna**: pennas mutantibus impellens aëra equus ales 66, 53.
- Pennipes** Perseus 55, 25.
- Per** freta impotentia herum tulisse dicit 4, 18. *etc.*
- Peraeque** hic et hic attritus pulvinus 6, 9.
- Perambulo**: perambulabit omnium cubilia 29, 8.
- Percello**: percudit Amphitryoniades monstra Stympalia 68, 114. percussae virginis artus 64, 365.
- Percurro**: percurrit Mela flumine Brixian 67, 33. percurrent eum raphani 16, 19.
- Perdepro**: perdepuit Gellius patrum uxorem 74, 3.
- Perdite** amarem 104, 3. amo 45, 3.
- Perditus**: perdita tota mente ex te pendebat 64, 70, 177. perditum ducas quod perisse vides 8, 2. perditio amore 91, 2. perditus quid esse potest 42, 14.
- Perdo**: perdidit se ipsa mens 75, 6. urbes otium 51, 16. perdidistis omnia 29, 25. perderes cur me male 14, 5. perdere si nos vis 98, 5.
- Peredo**: peresus essem languoribus 55, 31.
- Peregrinus**: peregrino labore fessi 31, 8.
- Perennis**: perenne maneat plus uno seculo 1, 10.
- Perco**: perit podagra 71, 6. perierunt gaudia nostra 68, 23, 95. omnia 76, 9. pereat omne genus Chalybum 66, 48. periret Saturnalibus, optimo dierum 14, 14. perire plurimum 45, 5. pe-

- risse quod vides perditum ducas 8, 2.
- Perfero*: perfer obstinatâ mente 8, 11.
- Perfidia*: perfidiae nulla aetas carmen 64, 323.
- Perfidus* navita 64, 174. perfide 30, 3. Theseu 64, 132.
- Perfundo*: perfundat mentem amore 64, 331. perfudere manus sanguine *ibid.* 400.
- Pergo*: perge, ne remorare 61, 200. linquere *ibid.* 27.
- Perhibeo*: perhibent etc. 64, 76, 124.
- Periculum* tibi non est 61, 87, periculorum casus 23, 11.
- Periurium*: periuria nihil curant 64, 148.
- Periurus*: periuri Pelopis heres tertius 64, 347.
- Pernisceo*: permixta caede tepescit flumina 64, 361. malo furore omnia fanda *ibid.* 406.
- Permulceo*: permulcens vestigia lymphis 64, 162. permulsa domus floribus *ibid.* 285.
- Pernicies* vini lymphae 27, 6. perniciem eripite mihi 76, 20.
- Perniciter* exsilucre ignes 62, 8.
- Pernix*: pernici puellae gratum mulum 2, 11.
- Pernunerare* basia nequeant curiosi 7, 11.
- Perpetior*: non perpetitur Venus cum requiescere somno 68, 6.
- Perpetuus*: perpetua nox est dormienda 5, 6. perpetuum amorem fore proponis 109, 2. in perpetuum vale 101, 10.
- Persaepe* victor certamine cursus 64, 341.
- Perscriptum*: perscripta millia illi esse puta 22, 5.
- Persequor*: persequamur eam 42, 6. persequens probra turpia vir 61, 103.
- Persolvo*: persolvit poenam Prometheus 64, 298.
- Perspicio*: perspiceres dolorem meum 50, 17. perspectiva tua amicitia exigit 100, 6.
- Pertundo* tunicam palliumque 32, 11.
- Pervenio*: pervenias in ora vulgi 40, 5.
- Pervigilo*: pervigilat abiectis tunicis 88, 2. pervigilet mens anxia 68, 8.
- Pervolvo*: pervolvent Smyrnam incana secula 95, 6.
- Peruro*: perurens intestina misero 77, 3.
- Pes*: pedem malum inde tullis 14, 22. pallidulum aluit unda 65, 6. inde reflexit 64, 112. tetuli 63, 52. grabati in collo collocare 10, 22. in utrumque incidisset Iuppiter 4, 21. pede bello 43, 2. citato 63, 2. candido lecti 61, 115. molli 68, 70. niveo 61, 10. properante 63, 30. vago *ibid.* 86. 64, 278. pedes aureolos transfer limbo 61, 167. *et al.* pedibus pelle humum 61, 14. attractis 15, 18.
- Pestilens*: o pestilentem ventum! 26, 5.
- Pestilentia*: pestilentiae plenam orationem legit 44, 12.
- Pestis* amicitiae 77, 6. pestem crudelem nasorum interfice 63, 9. perniciemque eripite mihi 76, 20. peste crudeli 64, 76.
- Petitor*: in petitorum Antium legit orationem 44, 11.
- Peto* nulla praemia 60, 86.

- veniam 15, 2. petebat prospectum ex arce 64, 242. petet quae vir, ne neget 61, 152. petam montes Idomenios? 64, 178. petas dona 68, 14. petat si ipse Iuppiter 70, 2. pete nobiles amicos 28, 13. petentes loca aliena 63, 14. petiti copia facta est 68, 39. petendus quis deus magis amantibus? 61, 47.
- Pietas*: pro pietate reddite hoc 76, 26. mirā parentem narvus 67, 29. sprctā 64, 387.
- Piger* sopor operit languore oculos 63, 37.
- Pignus*: pignore quovis contendunt 44, 4.
- Pila* nona a pileatis fratribus 37, 2.
- Pileatis*: a pileatis fratribus pila nona 37, 2.
- Pilosus*: pilosis his dico 17, 10. pilosas nates vclutitare 33, 7.
- Pilus*: pili non faceret cohortem 10, 13. pili uni (antiq. pr. unius) fuit 17, 17.
- Pineus*: pineam tædam manu quate 61, 15. pinea texta 64, 10.
- Pingo*: picta corolla 19, 10. 20, 6.
- Pinguis* agnus 20, 12. pingue omentum 90, 6. solum 68, 110. pingues mensas linquere 62, 3.
- Pinus*: pinum conigeram eruit turbo 64, 106. pinus Peliaco vertice prouatae *ibid.* 1.
- Pipilo*: pipilabat passer ad solam dominam 3, 10.
- Piscis*: pisces saltus Formianus in se habet 114, 3.
- Pistrinum*: pistrino et asino traditur 97, 10.
- Pituita* mala nasi 23, 17.
- Pius*: pii filii ad rogum lugetur 39, 4. pium cruorem desideret ara 68, 79. poetam decet esse castum 16, 5. pium fieri 73, 2. se esse cogitat 76, 2. pio officio mens se perdidit 75, 6. piis antiquis munera ferre 68, 154.
- Placco*: placet quocumque nomine, sis sancta 34, 21. non placent facta inopia Coelicolis 30, 4. placeam ita Coccilio 67, 9. placeat nii tam valde 68, 77. placere tibi velle non studeo 93, 1.
- Placidus*: placidum mare 64, 270.
- Placo*: placabis Venerem festis luminibus 66, 90.
- Plango*: plangebant tympana palmis 64, 262.
- Plangor*: plangore leni resonant cachinni andarum 64, 274.
- Planta*: plantam fulgentem in limine innixa 68, 71.
- Platanus*: platano nutanti 64, 291.
- Platea*: in platea modo buc modo illuc prætereunt 15, 7.
- Plecto*: plexos coronis flores tulit 64, 284.
- Plenus* arancarum sacculus 13, 8. pleni ruris annales 36, 19. plenam veneni orationem legit 44, 12. plena omnia puellis cognatis 89, 3.
- Ploxemum*: ploxemi veteris gingivas habet os 97, 6.
- Plumbum*: plumbo directa membrana 22, 8.
- Plumipes*: plumipedes volatilesque 55, 27.
- Poculum*: pocula collucent mensis 64, 45.
- Podagra* tarda secat 71, 2. podagrā perit *ibid.* 6.
- Poëma* feci 50, 16. scribit 22,

16. poemata attingit *ibid.* 15.
Poenā: poenae veteris vestigia 64, 296. poenam proponis 99, 15. poenā longā 40, 8. vindice 64, 192. poenas exsolvere *ibid.* 77. reposcat 50, 20.
Poenitet quod egi 63, 73. poeniteat te facti 30, 12.
Poeta omnium pessimus 49, 5, 6. poetae pessimi scripta 36, 6. poetae tenero dicas 35, 1. poetam piū decet esse castum 16, 5. poetae pessimi 14, 23. poetis tot cur me perderes *ibid.* 5.
Pol: at pol ecce! 20, 19.
Polio: politum pulvinar dente Indo 64, 48.
Pollex: pollice in prono torquens iusum 64, 314.
Pollicor: pollicita es non sine sanguine taurino 66, 34. est Berenice *ibid.* 10.
Polluo: polluto corpore amisit puella florem castum 62, 46.
Pondus: pondere prono deflectens corpus vitis 62, 51. pondera illa devolvit silice acutā 63, 5.
Pono: posuit me diva novum sidus in antiquis 66, 64. ponitur mihi corolla 19, 10, 20, 6. positum ubi te rear, patria? 63, 55.
Pons bonus 17, 5. ponte longo ludere *ibid.* 1. de tuo *ibid.* 8. mittere primum volo *ibid.* 23.
Ponticulus: ponticuli adsultantis crura 17, 3.
Pontus: ponto caeruleo creata 36, 11.
Poples: poplite submisso proiciet victima corpus 64, 371.
Populus arida 20, 2.
Populus gaudeat Antimacho 95, 10. populi arbitrio 108, 1. densi per medium iter transit 68, 60. populo notae sunt rapinae 33, 7. isti 67, 12. populum auscultare *ibid.* 39. populo in tanto 81, 1.
Porrigo: porrigens manus Torquatus 61, 218. porrecto sene 67, 6.
Porro amare 45, 3. dicite 68, 45.
Porta patente 15, 18.
Porto: portas domum periuria 64, 135. portat capella ubera lacte adulta in urbem 20, 11. portans dona Chiron 64, 280. optata maritis Hesperus *ibid.* 329. rex vestigia rixae nocturnae 66, 13. portarentur funera Cretam 64, 83.
Portus: portum visere 64, 211.
Posco: poposcit puella me decem millia 41, 2.
Possideo: possideat tot in uno saltu 115, 4.
Possum non reticere 68, 41. potes venditare 33, 8. potest quis hoc videri? 29, 1. potestis si pati 42, 5. possunt soles occidere et redire 5, 4. poterat quantum 84, 4. potui conficere carmen 68, 149. potuisti me ducere 64, 160. potuit res flectere consilium mentis *ibid.* 136. poterit nutrix collum circumdare filo *ibid.* 378. possis videre 22, 20. possit malus invadere 5, 12. possint pernumerare basia 7, 12. possem parare homines 10, 20. posses tacere 6, 3. posset collocare 10, 23. posse fieri aliquem piū ne putes 73, 2. potuisse me maledicere vitae credis? 104, 1. etc.
Post (adv.) nulla aetas arguet

- earmen perfidiae 64, 323.
et ol.
Post (praepos.) nonam hiemem
 edita Smyrna 95, 2. *et al.*
Posthac qui iuvenes erunt 24,
 3.
Postmodo te poeniteat facti 30,
 12.
Postquam tactus est flos aratro
 11, 23. *et ol.*
Postremus: postremâ horâ com-
 prece fidem coelestium 64,
 191. postremo mortis ma-
 nere te donarem 101, 3.
Postulo: postulet se esse parem
 ferro 66, 42.
Potens domus 61, 156. Trivia
 34, 15. in amore 100, 8.
Potior: poteretur flore nover-
 cae 64, 403.
Potis mens expromere foetus
 Musarum 65, 3. *et al.* pote
 quisquam dicere 67, 11. est
 42, 16. *et ol.*
Potius quui faveam? 100, 5.
 potius quam 64, 82.
Prae me Iovem tenere velle
 negabam 72, 2. praee se de-
 clarant gaudia vultu 64, 34.
Praeceptus volutus rivus 68, 95.
 agitur malum 65, 23. prae-
 cipitem quae mens te agit in
 iambos meos? 40, 2. eiciunt
 Musae 105, 2. ire in lutum
 17, 9. se eiecit e vertice
 64, 245.
Praceptum: praecepta sacra
 64, 159.
Praecipue te colit, Priape, Hel-
 lespontus 18, 3. multivola
 mulier 68, 128.
Præco: praeconem qui videt
 esse cum bello puero 101,
 1.
Præda alitibus dabor 64, 153.
 Pontica 29, 19. reddita morti
 64, 363.
Prædico: praedicet dens, te
 amplius loti bibisse 39, 21.
Prægestio: praegestit animus
 aliquid apisci 64, 145.
Praemium: praemia laudis op-
 peteret 64, 102. nulla peto
 ab indignis 66, 86. talia
 reddis 64, 157.
Præopto: praecoptarit amorem
 Theseus 64, 120.
Praepono: praepondere eum no-
 bis audes 82, 5. praeposuit
 vos Priapus Fabullo 47, 3.
Praeporto: praeportat frons iras
 pectoris 64, 194.
Praerumpo: praeruptos montes
 conscendere 64, 126. prae-
 ruptis verticibus pendens Pro-
 metheus *ibid.* 298.
Praesens Rhamnusia virgo 64,
 297. praesente viro 83, 1.
 praesentes coelicolae 64, 385.
Proesertim quibus esset iuru-
 mator Praetor 10, 12.
Proeses: praesides dare finibus
 61, 72.
Praesto fuit clementia 64, 137.
Praesto: praestare omnia Priapu
 necesse est 19, 18.
Praeter omnes 37, 17.
Proetereo litus et insula nullo
 tecto sola 64, 184. *et ol.*
Praetereo: praetereunt modo
 hac modo illuc 15, 8. prae-
 terire impetum trabis 4, 4.
 praetereunte aratro tactus
 flos 11, 23.
Proeterequam 81, 3.
Protextatus: praetextate 61,
 182.
Proetor inrumator 10, 13. prae-
 torem menia secutus 28, 9.
 praetoribus nihil esse cur
 etc. 10, 10.
Proetrepido: praetrepidaus
 mens 46, 7.
Prævalet: praevallet nil ista
 tacere 6, 12.

- Praeverto*: praevertet vestigia errvae 64, 342.
- Pranus*: iaceo 32, 10.
- Pratum*: prati iugera 115, 1. ultimi flos 11, 22. prata in se habet saltus 114, 3.
- Prevar*: precari sestertia centum desine 23, 26.
- Premio*: premunt me vestigia divum 60, 69.
- Prendo*: prendi semellas omnes 50, 7.
- Pretum* accipiunt 110, 2. pretia cum magno et malo credite amice 77, 2.
- Prex*. *Preces*: prece Pullucis inplorata 68, 65. preces cave despuas 50, 18. nostras valuisse video 116, 6.
- Primaevis*: primaevi nati funera 64, 402.
- Primus*. *Primitu* vere ponitur mihi corolla 19, 11.
- Primores*: Argivorum viros ad se ciebat Troia 68, 87.
- Primum* tum se cecit deserata Ariadne 64, 56. *et al.*
- Primus*: prima Argo inbuit Amphitriten cursu 64, 11. primum digitum adpetenti passeri dare? 2, 3. primo ab illo omnia bona nata 68, 158. a carmine digressus 64, 116. tempore *ibid.* 171. prima bona paterna laucinata sunt 29, 18.
- Princeps* Chiron advenit 64, 273.
- Principium*: principio 66, 49, 68, 157.
- Prior* illam non attigerat 67, 20. priora benefacta 76, 1.
- Priscus*: prisci parentis praecepta 64, 159. prisco more 101, 7. priscis hominum figuris variata vestis 64, 50.
- Pristinus*: pristina vota 66, 38.
- Pris* haec luere 4, 13. *et al.*
- Pro* dulci vita reddis praenicia 64, 157. pietate mea 76, 26. puella salvite votum 36, 2. *et al.*
- Probus*: proba et pudica 42, 24. — *probe* uosti 22, 1.
- Probrum*: probro turpi 91, 4. probra turpia 61, 103.
- Procar* locutio fescennina 61, 126.
- Procedo*: procedunt undae 64, 274.
- Procella* turbida rapacior 25, 4. procellae ventosae 64, 59.
- Procerus*: proceras laurus tulit 64, 290. proceris palmis plangebant tympana *ibid.* 262.
- Proclivus*: proclivas undas inecat Zephyrus 64, 271.
- Procreo*: procreavit num te leaena? 60, 3.
- Procul* prospicit 64, 61. refulgent *ibid.* 276. *et al.*
- Procurro*: procurrit malum e gremio virginis 63, 20. procurrare in undas 64, 128. currus conspexit *ibid.* 390.
- Prodeo*: prodeat ultra 88, 7. prodeas, nova nupta 61, 80. *etc.*
- Prodo*: prodere me non dubitas 30, 3. prodita 64, 190.
- Produco*: producere foedus tota vita 103, 5.
- Proelium*: proelia torva 66, 20.
- Profanus*: profani frustra cupiunt audire orgia 64, 261.
- Profero*: proferre querelas extremis medullis 64, 196.
- Proficio*: proficinus nil 42, 21. proficere si quid potestis *ibid.* 23.
- Proficiscor*: profecti ab auspicio bono 45, 19. profectos a dono vine variae reportant 46, 10.

- Profors*: profantes Parcae 64, 383.
- Profundo*: profundit sanguinem 20, 15. profudit voces pectore 64, 202.
- Profundus*: profunda vorago 17, 11.
- Progenies* clara Plithiac 66, 44. magna Iovis 34, 6.
- Proigno*: progignunt myrtos Eurotae flumina 64, 89.
- Prognatus*: prognatae pinus 64, 1.
- Proh!* 86, 33.
- Proicio*: proiciens fructus amoris 55, 19. proiciet corpus 64, 371. prolicere corpus *ibid.* 82.
- Proin* viator verberis hunc deum 20, 16.
- Promitto*: promitti mihi 110, 3. promittere nihil parcent 64, 146. possit 109, 3. promisse 110, 5. promittens munuscula divi 64, 104.
- Promissum*: promissa irrita 64, 59. dedisti *ibid.* 133.
- Pronus*: prona cadit pinus 64, 109. pronum mitiere 17, 23. prona de velle volutus rivus 68, 59. prono decursu agitur malum 66, 23. pollice 64, 314. pondere 62, 51. vomere 64, 40.
- Prope* vicinus 13, 20. *et al.*
- Propero*: properare novum mare 66, 45. properans pubes Graeca 68, 101. properante pede 63, 30.
- Properus*: propero pede sequuntur 63, 34.
- Propinquus*: propinqui 41, 5.
- Propono*: proponis amorem perpetuum fore 109, 1. poemum 99, 15.
- Proptere* gratum hoc est animo 107, 2.
- Propter* fluminis undas 64, 282.
- Provincio*: proscidit aequor carina 64, 12.
- Prosequor*: prosequens panem 59, 4.
- Prosilio*: prosilit rivus e lapide 68, 58. virgo 65, 22.
- Prospecto*: prospectans Ariadnae litore 64, 52.
- Prospectus*: prospectum petebat ex arce 64, 242.
- Prosper s. Prosperus*: prospera actas 64, 238.
- Prospicio*: prospicit procul 64, 61.
- Prosterno*: prostravit saevum Thescus 64, 110. prosternet corpora ferro *ibid.* 355. prosternens messor aristas *ibid.* 254.
- Prostituto*: prostituit se toto corpore meretrix 110, 8.
- Prosum*: profuisset aere Bythi-
nia 10, 8.
- Protendo*: protenderet aciem oculorum 64, 127. protendus brachia 66, 10.
- Provincia* mala 10, 19. narrat te esse bellam 43, 6.
- Proximus* Hydrochoi fulgeret Orion 66, 94.
- Prurio*: prurit cum matre et sorore 88, 2. pruriat 16, 9.
- Pubes* Graeca 68, 101. Thessala 64, 268. pubis Argivae robora *ibid.* 4.
- Pudenter* excipio 15, 13.
- Pudeo*: pudet lateri 6, 5. pudentem veniam peto 15, 2.
- Pudice* conserves puerum 15, 5.
- Pudicitia*: pudicitiam indicet ore 61, 224.
- Pudicus*: pudica et proba 42, 24. 76, 24. pudico dum licet 21, 12. pudicae est non promisse 110, 5. pudicum parum me patetis 16, 4. pudici parum versiculi *ibid.* 8.
- Pudor* ingenuus 61, 81.

- Puella* bella 63, 8, 78, 4. candida 35, 8. delicatior haedo 17, 15. doctior Sapphica Musa 35, 16. pessima 36, 9. viridissimo flore 17, 14. *et al.* puellae discordis secubitu 64, 380. meae ocelli 3, 17. passer 2, 1. 3, 3, 4. puellae purae impura coniunxit suavia 78, 7. pernici gratum malum 2, 11. *et al.* puellam castam donare iuveni 62, 23. mente incensam iactastis 64, 97. puellâ candidâ 13, 4. puellae lacteolae 55, 17. multae 62, 42. nullae *ibid.* 44. pessimae 55, 10. puellarum quidquid est 37, 4. puellis cara virgo 62, 47. cognatia 89, 3.
- Puellula*: puellulae mitte brachiolum 61, 82. puellulam collocae *ibid.* 188. floridam dedis iuveni *ibid.* 57. puellularum socii rivoles 57, 9.
- Puer* disertus leporum 12, 9. minister Falerni 27, 1. sancte 64, 95. *et al.* pueri himuli instar 7, 12. dulcis 45, 11. puerum conserues pudice 15, 5. puero bello 78, 4. 106. 1. pueri integri 34, 2, 3. multi 62, 42. nulli *ibid.* 44. *et al.* pueris non dico 16, 10. non neget nuces 61, 128. bonis malisque 15, 10. *et al.*
- Puerpera*: puerperis dolentibus dicta Lucina Iuno 34, 14.
- Puerperium* falsum 62, 48.
- Pugillare et Pugillar*: pugillaria vestra 42, 5.
- Pugno*: ne pugna, virgo, cum coniuge 62, 59. pugnare non aequum est *ibid.* 60. duobus *ibid.* 64. pugnata bella 37, 13.
- Pulcher* es 61, 198. est Lesbios 79, 1. hic *ibid.* 3. - pulchrior femina 61, 68. pulcherrima Laodamia 68, 105. Neptunine 64, 28. tota est Lesbios 86, 5.
- Pulchre* concoquitis 23, 8. conuenit 57, 1, 10. tibi est 23, 5.
- Pulvinar* geniale 64, 47. complota vestis velabat amictu *ibid.* 267.
- Pulvius* attritus 6, 9.
- Pulvis* leuia bibat dona 66, 85. pulvis pr. *pulveris* numerum subducat 61, 206. (vid. Var. Leat.) pulvere infuso coedare coitum 64, 224.
- Pumex*: pumice arida expolitum libellum 1, 2. omnia aequata 22, 8.
- Puppis*: puppi cita decurrere vada salsa 64, 6. puppes Cecropiae *ibid.* 172.
- Pupula* ipsa cupit 63, 56.
- Pupulus*: pupulum trasantem puellae deprendi 56, 5.
- Purgo* nec tibi 99, 5. purgatur vinea rastris 64, 39.
- Puriter* egi vitam 76, 19. lavit dentes 39, 14.
- Purpura* tincta fuco Conchyli 64, 49.
- Purpureus*: purpurea luce 64, 276. ora vestem incinxerat *ibid.* 309. veste consternens cubile *ibid.* 163. purpureo ore 45, 12.
- Purus*: pura vestis 68, 15. purae puellae coniunxit suavia impura 78, 7. purior salillo culus 23, 19.
- Pusillus*: pusillum caput 54, 1. pusilli inoechi 37, 16.
- Putidus*: putida moecha 42, 11, 12. etc. putidae paludis vorago 17, 10. putide Vetti 98, 1.
- Puto* 15, 13. 22, 4. putas hoc salsum esse 12, 4. putat io-

cum me esse 42, 3. putatis me male marem 16, 15. parum pudicum *ibid.* 3. putavi quidquam referre 97, 1. ne pules dicta ex animo effluxisse 65, 18. me odisse hospitis officium 68, 12. putemus quid hoc esse? 22, 12. 97, 11. putarem te constantem 91, 3. puta me factum Harpocratem 102, 4. putare solebas 1, 4. 37, 5. 73, 2. parvi 23, 25. putandum non satis hoc est 42, 15.
Putridus: putrida pectora 64, 352.

Q.

Qua Nilus colorat aequora 11, 17. *et al.*
Quacunque aliquid reperitur 67, 13. *et al.*
Quadragenta arvi iugera 115, 2.
Quadrivium: in quadrivis glubit Lesbia Remi nepotis 58, 4.
Quaerito: quaeritando te peresus essem 55, 32.
Quaero non illud 76, 23. quaeris quot basia sint satis? 7, 1. quaerit nemo 67, 17. quaeritis quae sit? 42, 7. quaerunt vocationes 47, 7. quaesivimus te in campo minore 55, 3. quaerens te, Ariadne, Iacchus 64, 254. quaerere ferri venas 66, 49. quaerendum undae etc. 67, 27.
Quaeso, commoda mihi istos 10, 25. desine 103, 3.
Qualis concordia 64, 337. fama 61, 227. sit 41, 8. rivus prosilit 68, 57. Venus 61, 17. qualem rictum mulae cunus habet 97, 7. luctum 64, 248. quale ferunt Graii solum siccarum 68, 109. qualiflato 64, 270. mente *ibid.*

200. spe nitar *ibid.* 177. quales invitos progignit Eurotas *ibid.* 89. qualia carmina 65, 13. qualibus fluctibus 64, 97.
Qualicumque: quaecumque hoc libelli est 1, 9.
Quam magnus numerus arenae 7, 3. *et al.*
Quamprimum 64, 237.
Quamquam me premunt vestigia Divam 66, 69.
Quamvis puella euntem millies revocet 35, 8. sordida res (pr. valde, admodum) 12, 5. *et al.*
Quando: si quando dicere vellet 84, 1.
Quandoquidem patris rapinae sunt notae populo 33, 6. *et al.*
Quanto optimus omnium patronus 49, 7.
Quantum - tantum 37, 12. *et al.*
Quantumvis invenies, quare sit macer 89, 6.
Quantus: quantum est hominum beatiorum 9, 10. venustiorum 3, 2. poterat 84, 4. sceleris suscipiat 88, 4. video 28. 11. quanta gaudia veniunt hero 61, 117. quantos timores tulit corde 64, 99. quantis officiis iuverit 68, 42.
Quare habe tibi, quicquid hoc libelli est 1, 8. *et al.*
Quasi omnia tuta forent 30, 8. *et al.*
Quasso: quassavit me tussis 44, 14.
Quatio: quatant faces comas 61, 78, 99. quatiebant thyrsos 64, 257. quate iubam 63, 83. taedam 61, 15. quatiens terga tauri 63, 10. quatiensem brachia quercum

eruit turbo 64, 105. quantientes corpora Parcae *ibid.* 306.
Quico: quit nulla domus liberos dare sine te 61, 66. queunt nec audire nec reddere voces 64, 166. queam nec bene velle tibi 75, 7. queat terra praesides dare finibus 61, 72, 73.
Quercus arida 19, 3. completens corpus 64, 308, quereum quatientem brachia eruit turbo *ibid.* 106.
Querela: querelas audite 64, 195. multas expromam *ibid.* 223. querelis extremis *ibid.* 130. multis 66, 19.
Queror: querendum est etiam atque etiam 63, 61.
Questus: questu ficto carpere 62, 36. questibus invidit Fors aures 64, 170.
Qui sis, fama loquetur 78, 10 etc.
Quicumque: quocumque nomine placet 34, 21.
Quidam: quendam praeterea adhibet 67, 45. et al.
Quidem: et quidem omnes pusilli 37, 15.
Quies: quiete in molli abit furor animi 63, 38. 80, 3. recondita senet phaselus 4, 26. ocellos teget somnus 50, 10.
Quilibet, qui puriter lavit dentes 39, 14 etc.
Quin animum offirmas 76, 11. et al.
Quindecim millia 26, 4.
Quingenta millia 95, 3.
Quis tantus deus? 66, 31. et al. quid ad me? 10, 31. et al.
Quisquam caput uctius referret 10, 11. et al.
Quisque: quod quisque minxit 33, 18. et al.

Quisquis de meliore nota 68, 28.
Quivis sentiat et videat 67, 16.
Quo me referam 64, 177. et al.
Quomodo se haberet 10, 7.
Quondam tibi fulsere soles candidi 8, 3. et al.
Quoniam cupis quod cupis 61, 203. et al.
Quoque: tu quoque noli 8, 9.
Quot estis 42, 1. et al.
Quotannis magis beata esset 13, 4.
Quoties futuit, toties etc. 71, 5.

R.

Rabidus furor 63, 38. rabidos alios age *ibid.* 93.
Rabies: rabie fera carens animus 63, 57. furenti *ibid.* 4. rapida *ibid.* 44.
Radicatus exturbata pinus 64, 108. fagos tulit *ibid.* 289.
Radio: radiantibus oculis Sol lustravit aethera 63, 39.
Radice: radice contingit vitis flagellum 62, 52.
Ramulus: ramulis floridis enitens myrtus 61, 22.
Ramus: ramorum sub umbris concinit Daulias 65, 13.
Rapax: rapacior procella turbida 25, 4.
Rapidus: rapidi solis nitor 66, 3. Tritonis hera 64, 396. rapidum animum incitat 63, 85. salum tulistis *ibid.* 16.
rapido Hellesponto 64, 353.
rapida aqua scribere 70, 4.
rabie 63, 44. rapidae Gallae *ibid.* 34.
Rapina: rapinae patris notae sunt populo 33, 6. rapinas malas abstincte 19, 19.
Rapio: rapis ad virum virginem 61, 3. rapere coenam de rogo 59, 3.

- Rapto*: raptabant membra e iuvenco 64, 258.
- Raptus*: raptu Helenae 68, 87.
- Rarus*: rarae vestis munere labet aetres illam 63, 3. rara furta feremus Ierac 68, 136.
- Rasiks*: rasilem subi forem 61, 168.
- Ratio*: mutanda est 42, 22. fugac nulla 64, 186. me fugit 10, 29.
- Ratis* vecta ad litora 64, 121. rate celeri virtus Alys 63, 1.
- Rauciosus*: rauciosos homines efflabant cornua 64, 264.
- Rebo*: reboant tympana 63, 21.
- Recedo*: recessit regia opulenta 64, 43.
- Recons*: recente sanguine terram maculans 63, 7.
- Receptio*: recepit Theseus luctum 64, 249. recepto (antiq. pr. *receptero*) nefaria Sexti scripta 44, 19.
- Recolo*: recoluit pectore facta Alys 63, 45.
- Reconditus*: recondita quiete senet phaselus 4, 25. reconditorum saltuum domina 34, 11.
- Recoquo*: recocto seni omnia displicere vellem 44, 5.
- Recordor*: recordanti homini priora benefacta 76, 1.
- Recrepo*: recrepant cymbala 63, 29.
- Rector* caelestium annuit 64, 204.
- Rectus*: recte est mihi Quintia 86, 2. recto stipite proceras laurus tulit 64, 290. rectos homines parare 10, 20.
- Recumbo*: recumbat pons in palude 17, 4.
- Recurro*: recuravi me 41, 15.
- Reddo*: reddis praemia 64, 157. reddidit Gellius patrum Harpocrationem 74, 4. redde, moecha, codicillos 42, 11. *et al.* reddite mi hoc, dii 76, 26. reddere voces 64, 166. reddens matua 50, 6. redditur munus 68, 150. reddita roeta caelesti 66, 37. praeda morti 64, 363. redditum votum 36, 16. reddite mi gnate 64, 217.
- Redeo*: redire quemquam negant 3, 12. soles possunt 5, 4.
- Redimitio*: redimita capillo frons 64, 193. corollis domus 63, 66. redimita silvis loca *ibid.* 3.
- Reditus*: reditum ferat in nemora 63, 79. tetulit ad valda *ibid.* 47. tetulisset 66, 35.
- Reduco*: reducis te istinc 76, 11. reduccus sinum nudum 55, 11.
- Redux*: reducem te sistet actas 64, 238.
- Refero* datum lucello 28, 8. refert te nobis 107, 5. refert ver tepores 46, 1. referam quo me? 64, 177. referret quisquam caput unctius 10, 11. referre quicquam non putari 97, 1. referens nova nuntia 63, 75. — relata in palimpsesto scripta 22, 6.
- Reficio*: refectus ago tibi gratias 44, 16.
- Refugio*: refugitemus eam 42, 6. refugitate eam *ibid.* 10.
- Reflecto*: reflexit pedem 64, 112. reflecteus caput Acme 45, 10.
- Refringo*: refringit virgulta pede 63, 86.
- Refulgeo*: refulgent proci nundae 64, 276.
- Regalis*: regali gazā gaudet domus 64, 46.
- Regia* oppletur coetu 64, 33. opulenta *ibid.* 44.
- Regina* 66, 33, 89. mea me docuit *ibid.* 19.

- Regius*: regia coma 66, 93. virgo 64, 87. regiae chartae 22, 6. regia teeta vestibuli 64, 277.
- Reglutino*: reglutina ab unguibus 25, 9.
- Rego*: regis quae Golgos 64, 96. regens vestigia hilo 64, 113.
- Reiicio*: reiecta veste tradite papillas 66, 81.
- Relego*: relegans Triviam sub saxa 66, 5.
- Religio* impia Persarum 90, 4.
- Religo*: religat iuga Cybele 63, 84. religasset funeia navita 64, 174.
- Relinquo*: reliqui patrem 64, 180. reliquit me solam Theaeus *ibid.* 200. relinquens moenia Novi Comi 35, 3. patriam 63, 51. 64, 300.
- Remigium*: remigio torta unda 64, 13.
- Remitto*: remittit agnus gravem aere dextram 20, 13. remitte pallium mihi 25, 6, 9. linteum 12, 11.
- Remoror*: remoratus es non diu 61, 201. ne remorare *ibid.* 200.
- Removeo*: remota sit herba a sacello 19, 8. remota a mea domo 63, 58.
- Remugio*: remugit tympanum 63, 28.
- Remuneror*: remunerabor te suppliciiis 14, 20.
- Remus*: remos lentos gurgite incurvus 64, 183. remis pellit vada *ibid.* 58.
- Renideo*: renidet Egnatius 39, 2, 4, 6, 7. renidere te nolum *ibid.* 53.
- Renovo*: renovamus veteres amores 96, 3.
- Rear*: rear ubi te, patria, positam? 63, 55.
- Repente* ut mihi visum est 10, 3. et al.
- Reperio*: repererit si suavia 77, 4. reperitur quaecumque aliquid 67, 13. reperta est fides 75, 4. repertum manus 14, 8.
- Repono*: reponit meas onus 31, 8.
- Reporto*: reportant diversae perfectos variae viae 46, 10.
- Reposco*: reposcat Nemesis poenas 50, 20.
- Requiesco*: requiescant omnibus aures 84, 7. requiescet hospes in aedibus nostris 64, 176. requiescere molli sonano 68, 5.
- Requiro*: requiris, quare id faciam 85, 1. requirunt tacitā mente 62, 37. requireret nec te 8, 13. require ventorum eursum 55, 28. requirant secum meditata 62, 12. requirens, nti possem unitere carmina 116, 1.
- Res* nulla ineptior inepto risu 36, 16. multo acrior 83, 5. ridicula et iocosa 56, 4. nullane potuit flectere consilium 64, 136. re in sua occupati 15, 8. aliqua 22, 19. hoc *ibid.* 13. in qua 68, 41. rerum quid geritis? 28, 4. res egregias saltus habet 114, 2. rebus his laetor 66, 25.
- Resideo*: resident maculae 57, 5. residebant vertice vitulae 64, 310.
- Resolvo*: resolvens iuga Cybele 63, 76.
- Resono*: resonant undae 64, 274. resonante undā 11, 3.
- Respecto*: respectet amorem meum 11, 21.
- Respergo*: respergas dextram sanguine 64, 250. respersum

- caede fraterna iuvenem *ibid.* 181.
- Respondeo*: respondi id quod erat 10, 9. respondere decebit 62, 18.
- Restituo*: restituis te mihi 107, 4. restituum naufragum a mortis limine 68, 4. restitutus si essem 36, 4.
- Restitutor* Tethyi canne 66, 7.
- Restringo*: restrictus membra silici 64, 297.
- Reticeo*: reticere non possum 68, 41.
- Retineo*: retinebat læva colum 64, 312. retinens arces Diva 64, 8. vertice mitram Ariadne *ibid.* 63. retinentem natam avellere matris complexu 62, 22.
- Retono*: retonent loca fremitu 63, 82.
- Retraho*: retrahis te 30, 9.
- Revello*: revulsa brachio mentula 20, 20.
- Revertor*: revertens saepe Hesperus 62, 34.
- Revincio*: revinciens mentem amore 61, 33.
- Reviso*: revisens in templo pater Divum 64, 388.
- Revoco*: revocet euntem puella 35, 9.
- Reus*: rei ad subsellium ventum est 39, 2.
- Rex* novo auctus hymenæo 66, 11. regis iniusti tecta 64, 75. reges perdidit otium 51, 15.
- Rhaphanus*: raphani et mugiles percurrent eum 15, 19.
- Rictus*: rictum habet talem, qualem etc. 97, 7.
- Rideo*: risi nescio quem 53, 1. risit domus odore 64, 285. ride Cato 56, 3. ridete quidquid est cachiunorum 31, 14. rident Torquatus ad potrem 61, 219. ridentem ore catuli Gallicani 42, 9.
- Ridiculus*: ridicula res 56, 4. o ridiculam rem *ibid.* 1.
- Rigidus*: rigida mea hunc cecidi 56, 7.
- Risus* maximi munus 17, 7. risu inepto nulla res ineptior 39, 16.
- Rite* carpebant manus laborem 64, 311.
- Rivalis*: rivalet socii puellularum 57, 9.
- Rivus* pellucens 68, 57. rivi Phrygii manabunt sanguine 64, 345.
- Rixa*: rixae nocturnae vestigia 66, 13. rixam recordem excitare 40, 4.
- Robigo* squalida 64, 42. robigine scabra tangat aetas nomen 68, 151.
- Robur* eruit turbo indomitus 64, 107. robora pubis Argivæ *ibid.* 4.
- Robustus*: robusto collo substemens brachia 64, 333.
- Rogo*: rogabis deos 13, 13. rogabit invitam 8, 13. roget morui 35, 10. rogare solet puella 41, 7. rogaberis nulla nocte 8, 14.
- Rogus*: ad rogum filii lugetur 39, 4. de rogo coenam rapere 59, 3.
- Rosculus*: roscido humore nutriunt deae myrtum 61, 24.
- Roseus*: roseo conchylis fuso tincta purpura 64, 49. rosea labella 80, 1. roseis labellis abiit sonitus 63, 74. papillis 55, 12.
- Rostrum*: rostro mordenti oscula decerpere 68, 127. proscidit aequor navis 64, 12.
- Rubeo*: rubent ocelli stendo 3, 18. rubens arista 20, 7. uva 19, 14.

CATUL. Carm.

K k k

Ruber: rubra lora 22, 7. supereilia 67, 46.

Rubor conscius 65, 24. ruborem exprimamus ore canis ferreo 42, 16.

Rudens: rudentes intorti sostollant vela 64, 235.

Rudis: rudeus Amphitriten imbuat cursu Argo 64, 11.

Ruina: ruinas graves non timetis 23, 9.

Rumor: rumores senum severiorum 5, 2.

Rumpo: rumpens ilia omnium 11, 20. rupta ilia 80, 7.

Ruo: ruentes Delphi ex urbe 64, 393.

Rupes Trinacria 68, 53. rapis Thespieae specus 61, 28. sub rupe sola 64, 154.

Rursus reditum tetulit 63, 47.

Rursus altera hiems 68, 82. et al.

Rus: ruris pleni annales 36, 19. rure infecto 22, 14. rura colit nemo 64, 38.

Russus: russam gingivam defricare 39, 19.

Rusticus: rustice Vetti 54, 2. rusticâ arte 20, 1. securi conformata quercus 19, 3. teeta 34, 19.

Rutilus: rutilam quate iubam 63, 83.

S:

Sacculus plenus aranearum 13, 8.

Sacellum: sacello a meo sit remota herba 19, 8.

Sacer alarum hircus 71, 1. sacerum libellum 14, 12. sepulcrum 7, 6. sacro sanguine 68, 75.

Sacro: sacratum illorum inre me invenies 102, 3. sacratio Iovis templo 55, 5.

Sacrunt: sacra annua 64, 389.

sancta agitant 63, 24. suscipiantur 17, 6. sacris tuis quae careat 61, 71.

Saepe vidistis eam rapere coenam 53, 2. etc.

Saevitia: saevitiae nostrae tantillum demere nequeo 93, 6.

Saevus esto et indomitus 103, 2. saeva Fors 64, 163. saevi Boreae flatus 26, 3. Leonis lumina 66, 66. saevum prostravit Theseus 64, 110. monstrum *ibid.* 101. saeva praecpta *ibid.* 159. saevis factis *ibid.* 203.

Sagitta certâ perculit monstra Stymphalia 68, 113.

Sagittifer: sagittiferos in Parthos penetrabit 11, 6.

Sal: salis mica 86, 4. siletus 64, 67. tremuli undas *ibid.* 128. salem ac leporem habent 16, 7. non sine sale coenam attuleris 13, 5.

Salaputium disertum 53, 5.

Salax taberna 37, 1.

Salillum: salillo purior culus 23, 19.

Salio: salire paratum habes 17, 2.

Saliva a te abest 23, 16. spurca 78, 8. 93, 10.

Salvus: salsum hoc esse putas? 12, 4. salse 14, 16. saba vada 64, 6.

Saltem nunc committite animos 62, 17.

Saltus: saltum laudemus 114, 6. saltu Formiano dives *ibid.*

1. saltu in uno 115, 4. saltuum reconditorum domina 34, 11. saltus possideat 115, 5.

Salum rapidum talistis 63, 16.

Salus nna lae est 76, 15.

Saluto: salutant me deum 19, 5.

Salvo: salve ianua 67, 2. Sirmio 31, 12. salvet heroës! 64, 23.

- Sanctus*: sancta sis nomine quocumque placet 34, 22. *Venus* 68, 5. sancti Itoni incolae 64, 228. sanctae amicitiae foedus 103, 16. *Veneri* 36, 3. sanctam fidem violasse 76, 3. sanctum Idalium quae colis 36, 12. sancte puer 64, 95. sancta coniuge *ibid.* 293. sancta sacra 63, 24. sanctis Divis decedere 64, 269.
- Sane* non illepidum scortillum 10, 4. 43, 4.
- Sanguis*: sanguinem profundit 20, 15. sanguine linit bireulus aram 19, 12. fraterno perfudere manus 64, 400. recente maculans terram 63, 7. sacro 68, 75. tauri respergas dextram 64, 230. taurius 66, 34. Teuero 64, 345.
- Sanus*: sana non est puella 41, 7. esset 83, 4.
- Sapio*: nec sapit instar pueri 17, 12. si sapiet 35, 7.
- Sarcinula*: sarcinulis aptis et expeditis 28, 2.
- Sat* es beatus 23, 27.
- Satio*: satiata est libido 64, 147.
- Satis* lusinus 61, 232. et *al. saepp.*
- Satur* si id faceres 21, 9. pertundo tunicam 32, 10. saturum cor 48, 4.
- Saturo*: saturasset hiems amorem 68, 83. saturata lumina figurâ gnati 64, 220.
- Saucius*: sauciaolvebat animo curas 64, 251.
- Saxeus*: saxea elligies 64, 61.
- Saxum*: saxa Latmia 66, 5.
- Scaber*: scabra robigne taugat aetas nomen 68, 151.
- Scabies* famesque Meunni 47, 2.
- Scando*: scandere montem Pimplaeum 105, 1.
- Scelero*: scelcrare divos penates 64, 405.
- Scelestus*: scelesta puella 8, 15. sceleste 15, 15.
- Scelus*: sceleris aliquid 91, 10. quantum suscipiat 88, 4. quicquam *ibid.* 7. scelere nefaudo imbuta tellus 64, 398.
- Scilicet* ad Catullum misti libellum 14, 13.
- Scio*: scis equid? 88, 4. scit praedam Fagus 29, 20. scinnus haec tibi cognita 61, 146. scitis quam curam mihi dederit 68, 52. scibant Parcae *ibid.* 85. sciat tantum esse basiorum 5, 15. ne scinnus *ibid.* 11. non scire studeo 93, 2. nec laborat 67, 17.
- Scipio*: scipionibus frontem tabernae scribam 37, 10.
- Scomber*: scombris dabunt tunicas Volusi annales 95, 8.
- Scopulus*: scopulorum e vertice 64, 245.
- Scortillum* non illepidum 10, 3.
- Scortum*: scorti febriculosi nescio quid 6, 5.
- Scribo*: scribis turpe esse Catullo 68, 27. scribit poema 22, 19. scribam scipionibus frontem tabernae 37, 10. scribere in vento et aqua 70, 4. scribens versiculos 50, 4.
- Serinium*: serinia librarium 14, 18.
- Scriptum*: scripta pessimi poetae 36, 7. nelaria 44, 18. scriptorum copia 68, 33. veterum *ibid.* 7.
- Scurra* qui modo videbatur 22, 12.
- S. cedo*: secedent sensus a corpore 64, 189.
- Secerno*: secretus flos, 62, 32.

Secum insipiens et inficetum
43, 8. seclī incommoda 14,
23. seclō plus uno maneat
1, 10. secula incana 95, 6.
omnia te noscent 78, 9. se-
clorum tempore nimis opta-
to 64, 22. seclis obliuiscen-
tibus 68, 43.
Seco: secat si queni merito po-
dagra 71, 2.
Secta: sectam meam executae
63, 15.
Sector: nec sectare quae fugit
8, 10.
Secubitus: secubitu puellae moe-
sta mater 64, 381.
Secubo: secubare a papillis 61,
105.
Secundus Juppiter 4, 21. secunda
aura 68, 64. secundae for-
tunae signa ferre 64, 222.
Secundus: secunda praeda Pou-
tica 29, 19. secunda centum
basia 5, 8.
Securis: securi supernata al-
nus 17, 19. rusticā fabricata
quercus 19, 3.
Sed tamen 65, 15. *et al.*
Sedco: sedet in sella curuli
Nonius 52, 2. sedetis con-
tinenter 37, 6. sedens aduer-
sus 51, 3.
Sedes Roma mihi est 68, 35.
sedc Pisauri moribundā 81,
3. sedes splendent anro 64,
43. sedes ad superbas venit
ibid. 85. vestras incolat amor
66, 88. *et al.* sedibus in me-
diis 64, 48. flexerunt artus
ibid. 304. requiesset hospes
ibid. 176.
Seges osculationis 48, 6.
Sella curuli sedet Nonius 52,
2.
Semel cum occidit lux 5, 5.
Seneca adulterio foecundum
113, 4. semine sterili natus
67, 26.

Semihians: semihiante labello
rideat puer 61, 220.
Semilautus: semilauta crura
54, 2.
Semimortuus: semimortua mem-
bra 50, 15.
Semirasus: semiraso ab ustore
tunderetur 59, 5.
Semita vos feret 19, 21.
Semitarius: semitarii moechi
37, 16.
Semper ferens munera 19, 9.
etc.
Senecta: senectae extremae fi-
ne 64, 217.
Senectus cana Comini 108, 1.
Senro: senet quiete phaselus
4, 26.
Senesco: senescit virgo inculta
62, 56.
Senex tenuit sedes 67, 4. senis
pene languido 25, 3. seni
recocto 54, 5. sene porrecto
67, 6. senum severiorum ru-
mores 5, 2. senibus bene co-
gnitae feminae 61, 186.
Sensus sceudent a corpore 64,
189. omnes mihi eripit 51,
6. sensibus nullis auctae au-
rae 64, 165. ereptis mens
excidi 66, 25.
Sentio fieri 85, 2. sentis nihil
83, 3. sensit membra sine vi-
ro relicta 63, 1. *Pelea* The-
tidi iugandum 64, 21. sentiat
et videat 67, 16. sentiens
omnia 17, 20.
Sepelio: sepulta tota domus te-
cum est 68, 22, 94. sepul-
tum Troiā detinet aliena
terra *ibid.* 99.
Septemgeminus Nilus 11, 7.
Septus: septis bortis nascitur
flos 62, 39.
Sepulcrum: in sepulcretis eam
vidistis 59, 2.
Sepulcrum commune Asiae Eu-
ropaeque Troiā 68, 89, 22.

- erum Batti 7, 6. sepulera alta 64, 363. nota 68, 97. sepulcris mutis 96, 1.
- Sequor*: sequitur me capsula 68, 36. sequuntur Gallae pede proprio 63, 34. sequimini ad domum Cybelles *ibid.* 19, secutus praetorem meum 28, 7. secuta iuvenem 64, 101.
- Serenus*: sereno vultu eas vidi 55, 8.
- Sermo*: sermones varii incidere 10, 6. fideles viri esse non speret femina 64, 144.
- Sero* (adverb.) vix mergitur Oceano Bootes 66, 68.
- Sero*: serens in pectore curas 64, 72.
- Serpens*: serpentibus tortis se incingebant 64, 259.
- Sertum*: sertis fragrans cubile 6, 8.
- Serus*: sero emulso notata labru 80, 8.
- Serus*: seri nepotis caput 68, 120.
- Serva* famularer labore iucundo 64, 161.
- Servio*: serviat quo tibicine domus 61, 158. serviamus huic uno domino 45, 14. servire Thalassia lubet 61, 134. servisse benigne 67, 3. voto maligno *ibid.* 5.
- Servus* non ei est 23, 1. 24, 5, 8. servum non habet *ibid.* 10.
- Sesquipedales* dentes habet 97, 5.
- Sessor*: sessores ducentos intruere 37, 8.
- Sestertia* decem redde 103, 1. centum precari desine 23, 26.
- Severus*: ad severos migrato 27, 6 — severiorum senum ruiiores 5, 2.
- Sevoco*: sevocat me cura a doctis virginibus 65, 2.
- Sibilus*: sibilum edidit silva 4, 12.
- Sic* tibi pons fiat ex libidine 17, 5. etc. sicine me liquisti? 64, 132.
- Sicco*: siccare solum pingue 63, 110.
- Siccus*: non sicco ore puella 43, 3. — sicciora cornu corpora 23, 12.
- Sicula* pendens 67, 21.
- Sicut* ipsa, tecum luderem 2, 9.*
- Sidus* novum 66, 64. sidere cum fausto adveniet 64, 330. sidera cedunt certis temporibus 66, 4. etc. micantia 64, 206. multa 7, 7. siderum micantium numerum 61, 207.
- Signum*: signo quo? 92, 3. signa fortunae secundae 64, 222. dulcia *ibid.* 210.
- Silesco*: silesceit furor coeli 46, 3.
- Silex*: silici restrictus membra 64, 297. silices comesses dentes possunt 23, 4. silice acuta devolvit pondera 63, 5.
- Silva* comata 4, 11. qua tua est 18, 2. silvae superimpendentes 64, 287. silvarum virentium domina 34, 10. silvas ingentes possideat 115, 5. silvis redimita loca 63, 3.
- Silvestris*: silvestria dona portans Chiron 64, 280.
- Silvicultrix* cervia 63, 72.
- Similis* sit patri Torquatus 61, 221.
- Simul* parati omnia tentare 11, 14. et al.
- Sincere* id dicat 109, 4.
- Sine* arte 20, 18. Cerere 63, 36. viro membra relicta 63, 6. et al.
- Singultus* frigidulas ore ciers 64, 131.

Singulus : singula confiteor 86,
2. millia in unum creverunt
113, 4.
Sinister : sinistra liberalitas 29,
16. populus 20, 3. sinistram
sternuit adprobationem 45,
9, 17. sinistra manu 12, 1.
sinistrae duae Pisonis 47, 1.
Sino : sinis ventos ferre inrita
dicta 30, 10. sinit non esse
patruum maritum 88, 3. lu-
dere puellam 17, 17. sinam
nec te ferre signa fortunae
64, 222. sinat si quis me ha-
siare 48, 2.
Sinus : in sinum tuum fugi 44,
14 nudum reducens 55, 11.
Ponticum negare hoc negat
4, 9. sinu tenere passerem 2,
2. meo fugit puella 37, 11.
excepit 63, 43. sinus solvunt
virgines 61, 53.
Sisto : sistet te reducem aetas
64, 238.
Sitio : sitire puer discet 21, 11.
Situs : situ araneoso mollior
25, 3.
Soccus : soccum luteum gerens
pede 61, 10.
Socer generque 29, 25.
Socius : socii rivalet puellula-
rum 57, 9.
Sodalis meus Cinna 10, 29. so-
dalis mei mnemosynon 12,
43. sodali meo dicas 35, 1.
sodales mei 47, 6.
Sodalitium fraternum dulce
100, 4.
Sodes redde mihi sestertia 103, 1.
Sol firmat florem 62, 41. oris
aurei 63, 39. solis nitor 66,
3. vagi lumina 64, 272. sole
magis aridum 23, 14. fervi-
do rubens arista 20, 7. orto
linquendum cubiculum 63,
67. sub ardenti 64, 355. so-
les occidere et redire pos-
sunt 5, 4. candidi 8, 3, 8.

Solatiolum doloris 2, 7.
Solea : soleam ferream dere-
linquit mula 17, 26.
Soleo : soles sestertia precari 23,
26. palam habere 25, 8. ope-
rire domum 67, 40. solet
passer incitare moras 2, 4.
habere cunnus rictum 97, 8.
solent famuli relinquere do-
minos 63, 52. solebas putare
1, 3. solebant coelicolae se
ostendere 64, 387. duo moe-
chi 113, 1. solita es 34, 22.
est Themis 68, 154. solere
ohurgare patruum 74, 1. so-
litam esse Cecropiam 64, 7.
Solers : solerti corde 64, 297.
Solium : solis candet ebur 64,
45.
Sollicitus : sollicitae toto pectore
66, 24.
Solum : (adverb.) non solum
hoc cognitum habere dicit
67, 31. etc.
Solum pingue 68, 110. solo ex-
tremo detinet eum terra
aliena *ibid.* 100. sola dura
63, 40. terrae maculans san-
guine *ibid.* 7.
Solus obuius veniam leoni 45,
6. sola tertia pars tua est 62,
64. vicisti furores 68, 129.
nullo tecto insula 64, 184.
solum te, Phoebe, relin-
quens *ibid.* 300. Catullum te
nosse dicebas 72, 1. solam
ad dominam pipilabat passer
3, 10. me reliquit Theseus
64, 200. cum ancillis loquen-
tem 67, 42. solo viro con-
tentus vivere 111, 1. solā
arenā desertam se cernit 64,
57. sub rupe *ibid.* 154. sola
haec tibi cognita scimus 61,
147. solis vobis mentulas
esse putatis? 37, 3.
Solvo : soluit zonam ligatam
malum 2, 13. solvunt sinus

- zonulâ 61, 53. solvent crines in cinerem 64, 351. solvite votum 36, 2. solvere vincla 64, 368. zonam virgineam 67, 28. — solutis curis quid beatius? 31, 7.
- Somnus* regeret quiete ocellos 50, 10. somnum capiunt 63, 36. somno fallaci cecita 64, 56. molli 68, 5. tristi 64, 122.
- Sonipes* : sonipedibus vegetis pepulit Sol umbras 63, 41.
- Sonitus* : palans 63, 74. sonitu tintinnant aures 51, 10.
- Sono* : sonat vox cymbalûm 63, 21. sonantum annium domina 34, 12.
- Sopor* piger operit oculos 63, 37.
- Sordeo* : sordebant tibi villuli 61, 136.
- Sordidus* : sordida res, 12, 5.
- Soror* : aspernata est pelea 64, 302. valens et venusta 83, 2. sororem deperit. Quintus 100, 8. cum sorore prurit 88, 1. Phaetontis 64, 292. sorores comae 66, 51. pandunt oraculum 64, 326.
- Sorsum* manum habebis 20, 17.
- Sospes* : sospitem ostendit se visere portum 64, 211.
- Sospito* : sospites gentem bona ope 34, 24.
- Spatium* vitae omne 63, 70.
- Specto* : spectat te dulces ridentem 51, 4. spectando expleta est pubes 64, 268.
- Speculac* Cyneae supposita Brixia 67, 32.
- Specus* Aonios linquere 61, 28.
- Sperno* : spernere noli commoda haec 23, 25. — sprete pietate 64, 387.
- Spero* : sperabam te mihi fidum 91, 1. sperabat mirifice se locutum 84, 3. sperem patris auxilium 64, 180. speret nullo la femina *ibid.* 144. speraret nec linguam mi esse 67, 44. sperare iubebas 64, 140. nepotes *ibid.* 381.
- Spes* nulla 64, 186. spe qualinitat? *ibid.* 177.
- Spica* mollis virens 19, 11.
- Spinosa* curas serens in pectore 64, 72.
- Splendeo* : splendent muro sedes 64, 44.
- Splendidus* : splendida domus 64, 46. splendidae comas quantiunt facies 61, 78.
- Sponsus* : sponsi furtivo munere 65, 19.
- Spuma* : spumis incanduit unda 64, 13.
- Spumo* : spumantibus undis exspuit mare 64, 155. aequoris eiectionem 68, 3.
- Spumosa* : spumosa ad litora vecta ratis 64, 121.
- Spurcata* : impuris moribus seconnectus 108, 2.
- Spurcus* : spurca saliva 78, 8. lupae cominetæ 99, 10.
- Squalido* : robigo infertur aratris 64, 42.
- Stabula* gelida ferarum 63, 53.
- Stadium* : stadio abero? 63, 60.
- Stagnis* liquentibus 31, 2.
- Statim* iubeto 32, 9.
- Statua* inaurata pallidior 81, 4.
- Statuo* : statuas noli 68, 37.
- Stellarum* ortus atque obitus comperit 66, 2.
- Sterilis* vir 63, 69. sterili semine natus 67, 26.
- Sternuo* : sternuit dextram ad probationem 45, 9, 18.
- Stimulo* : stimulans leonem Cybelle 63, 77. stimulatus rabie Atys *ibid.* 4.
- Stipendia* dira ferens tauro 64, 173.
- Stipes* : stipite recto laurus 64, 290.

- Stirps* : stirpe ingier non potest parens 61, 68.
- Sto* : stare solet flos in divitis hortulo 61, 93. stetisse in cucumine dicit 4, 16.
- Stolidus* : stolidum veterum excitare 17, 24.
- Strideo* : stridebat tibia horribili cantu 64, 265.
- Strophium* : strophio tereti vincula papillas 64, 65.
- Studeo* tibi velle placere 93, 1.
- Studiosus* : studioso animo requirens 116, 1.
- Studium* hoc totum abscidit mors 68, 19. illius legat nocte actas *ibid.* 44. studia haec de mente fugavi *ibid.* 26.
- Stultus* homo 78, 5. stultorum more molesti 68, 137.
- Stupor* iste meus nil videt 17, 21.
- Suaveolens* : suaveolentis amaraci floribus 61, 7. suaveolentia mala 19, 13.
- Suaviolum* dulcius ambrosia 99, 2. tristius helleboro *ibid.* 14.
- Suavior* : suaviabor oculos 9, 9. suaviata ocellos pueri Aeneas 45, 12.
- Suavis* : suaves odores expirans lectulus 64, 87. - suavius elegantiusve 13, 10.
- Suavinum* : suavia impura 78, 8. trita notorum 79, 4.
- Sub artus* flamma dimanat 51, 9. lumina Solis 64, 272. Sole ardenti *ibid.* 355. valle alarum 69, 6. umbris ramorum 65, 13. etc.
- Subduco* : subducatur numerum siderum 61, 8.
- Subeo* : subi forem rasilem 61, 168.
- Subito* deponere amorem 76, 13, etc.
- Sublevo* : sublevat se ex parte sua 17, 18. sublevari naufragum, 68, 4.
- Sublimis* aranea, 68, 49.
- Submitto* : submisso poplite propiciet corpus 64, 371.
- Subrepto* : subrepsi mi 77, 3. subrepens in artus pestis 76, 21.
- Subsellium* rei 39, 3.
- Substerno* : substernens brachia collo 64, 333. se mater guato *ibid.* 404.
- Subtemen* : subtemina ducentes fusi 64, 328. etc.
- Subter* litore Rhoetco 65, 7.
- Subtilis* : subtile et leve pedatum 54, 3. subtilem mitram retinens vertice 64, 63.
- Suburbanus* : suburbanam villam libenter fui 44, 6.
- Succumbo* : succumbens victima ferro 64, 370. succumbere cuius potius fas est 111, 3.
- Sudarium* Setabum 25, 7. sudaria Setaba 12, 14.
- Sudo* : sudanti cortice pinum cruci turbo 64, 106.
- Sudor* a te abest 23, 16. in sudore lasso viatori levamen rivus 68, 61.
- Suesco* : suavit ibi volitare cohoris Divae 63, 25.
- Suffigo* : suffixa tigillo ianua 67, 59. suffixum in cruce 99, 4.
- Summus* : summum flagellum 62, 52. summo in Tauris 64, 105. vertice Parnassi *ibid.* 391. summam ex arce *ibid.* 242. in cruce suffixum 99, 4. summis urbibus 64, 8.
- Sumo* : sumite inde 19, 21. summum frustra esse laborem video 116, 5.
- Suntuose* convivia facitis 47, 5.
- Suntuosus* : suntuosas coenas appeto 44, 9.
- Suntus* : suntibus fructus exsuperat 114, 4.
- Super* alta maria vetus Atys 36, 1. et al.

Super (adverb.) est in *ibid.* 1, 7. satis superque 7, 2.
Superbus ille et superfluens 29, 7. superbus ad sedes venit 64, 85.
Supercilii rubra tollat 67, 46.
Superfluens ille et superbus 29, 7.
Superimpendentes silvae cingunt Tempe 64, 287.
Supernata securi alnus 17, 19.
Supero: superare Croesum divitiis 115, 3. Divos 51, 2.
Superus: superi Iovis templo 55, 5.
Superveho: supervehitur montem progenies Phthiae 66, 44.
Supinus est ponticulus 17, 4. pertuendo tunicam 32, 10. supinum animum derelinquere 17, 25. me inrumasti 28, 9. supinis digitis formabat fila 64, 313.
Supplex: supplicis vocem contemtam haberes? 60, 4.
Supplicium exposcens 64, 203. dabis 116, 8. supplicis te remunerabor 14, 20.
Suppono: supposuisse femur 63, 2. supposita Cycneae speculae Brixia 67, 32.
Supremus: supremo in tempore 64, 151.
Sura: surae nudatae tegmina 64, 129.
Surgo: surgere iam tempus est 62, 3.
Surripio: surripui tibi suavium 99, 1. surripuit Lesbiam omnes Veneres 86, 6. surripium basia 93, 16.
Suscipio: suscipit tantum sceleris 88, 5. suscipiat quantum sceleris? 88, 4. suscipiatur temere 68, 78. suscipiantur sacra 17, 6.
Suscito: suscitavit vulturium a cano capite 68, 124. te o

quiete hora octava 80, 4.
Suspendo: suspendit vota tacito labello 64, 104. suspendam lintea malo *ibid.* 225.
Suspicio ut, Sulla tibi dat hoc munus 14, 8.
Suspiro: suspirantem in hospite virginem 64, 98.
Sustollo: sustulit se sicula 64, 22. sustollant rudentes veli 64, 235. sustollens signa dulcis *ibid.* 210.
Susurro: susurrat fama 80, 5. Saus cuique attributus est error 22, 20. etc.

T.

Tabella: tabellam liminis ne quis obseret 32, 5. tabellis in meis multum lusimus 50, 2.
Taberna salax 37, 1. tabernae totius frontem scribam scipionibus *ibid.* 10. tabernam Hadriae, Dyrrachium 36, 15.
Tabesco: tabescere lumina fletu assiduo 68, 55.
Tabula: tabulas in testatas nomen intulit 68, 122. tabulis equiduum lucelli expensum patet? 28, 6.
Taceo: tacet nox 7, 7. Lesbiam de me 92, 1. tacebitis 19, 15. taceat locutio Fescennina 61, 126. tacerem, si id taceres 21, 9. taceret si nostri oblita 83, 3. tacere non posses 6, 3. nihil valet *ibid.* 12.
Tacitus: tacitum cubile 6, 7. tacito si quidquam communis est 102, 1. tacita mente requirunt 62, 37. tacito labello suspendit vota 64, 104.
Taeda vos unxit 66, 79. taedam pineam quate 61, 15. taedas ingales celebrare 64, 303. taedis felicibus aucte *ibid.* 25.

- Tacet* obestque magis 73, 4.
Talentum: talento mutari velit furta 12, 7.
Talis iste meus stupor 17, 21.
 flos hyacinthinus 61, 91 iniuria 72, 7. tale auxilium 68, 66. talem luctum recepit Theaeus 64, 249. tali coniuge 62, 59. foedere 64, 336. tales amores *ibid.* 335. coeetus *ibid.* 408. talia cedant ferro 66, 47. carmina 64, 383. fata *ibid.* 322. funera *ibid.* 82. mandata *ibid.* 214. praemia *ibid.* 157. verba 84, 9. talibus figuris decorata vestis 64, 266.
Tam bene norat puellam passer, 3, 7. etc.
Tamen nec servum habet 24, 10. etc.
Tandem vix tollit lumina Vesper 61, 2. etc.
Tango: tetigit pede nemus 63, 2. tetigere domum Cybelles Gallae *ibid.* 35. tangam te inrumatione 21, 8. tangat dies nomen robigine 86, 151. tetigissent litora puppes 64, 172. tangere quod fas est 89, 5. - tactus aratro flos 11, 24.
Tantillum saevitiae demere 93, 6.
Tantum abhorret ac mutat 22, 11. et al.
Tantundem omnia sentiens quam 17, 20.
Tantus deus 66, 31. tanta fuit nulla fides quanta 75, 3 tantum - quantum 37, 12. et al. gaudium 91, 9. basiorum 3, 13. impiorum 14, 7. tanto pessimus poeta 49, 6. dolori non est mors 96, 5. tantam in culpam impulerit 15, 15. tanto in fustu 55, 14. populo 81, 1. vortice 68, 107. tantis laboribus 31, 11. malis fluctuat mens 65, 4. moeroribus *ibid.* 15.
Tarde pulsae undae 64, 273.
Tardipes: tardipedi deo scripta daturam 36, 7.
Tardo: tardat ingenuus pudor puellam 61, 81.
Tardus: tarda mora 63, 19. podagra 71, 2. tardum ante Booten 66, 67.
Taurinus: taurino cum sanguine pollicita es 66, 34.
Taurus convellit vomere glebam 64, 40. tauri sanguine *ibid.* 230. terga cava 63, 10. tauro indomito 64, 173.
Tectum: tecti inobservabilis error 64, 115. tecto nullo sola insula *ibid.* 184. tecta Cortynia *ibid.* 75. tecta domus funesta *ibid.* 247. Pharsalia *ibid.* 37. regia vestibuli *ibid.* 277. rustica 34, 20.
Tegmen: tegmina mollia surae 64, 129.
Tego: tegit pulvinar purpura 64, 49. tegam non vera ullo timore 66, 72. tegat actas illius studium nocte 51, 11. tegeret somnus ocellos quiete 50, 10. tegnatur lumina nocte 51, 11. tectam vimine villulam 19, 2. tecta cuspide thyrsos quatiebant 64, 257.
Tela: telam tenuem texens aranea 68, 49.
Tellus contremuit 64, 205. imbuta est seclere *ibid.* 338. Troica 65, 7.
Telum: tela ista tua evitamus 116, 7. telis icere caput *ibid.* 4.
Temere non exsiluere ignes 62, 9. suscipiatur 68, 78.
Tempestas: tempestate illa 64, 73. qua 66, 11.

- Templum* : templo fulgente 64, 388. Iovis sacro 55, 3, templa deum 20, 15. 66, 63.
- Tempus* breve 63, 57. est surgere 62, 3. tremulum 61, 162. tempore extremo 64, 169. finito *ibid.* 31. longo 66, 35, 68. 85. maturo 62, 57. optato 64, 22. primo *ibid.* 171. quo 35, 13. *et al.* supremo 64, 151. tempora eiuge floribus 61, 6. temporibus Ariadnae 66, 6. eertis cedant sidera *ibidem* 6.
- Tenax* hedera implicat arborem 61, 34. tenaci voragine 17, 26.
- Tenebrae* malae 3, 13. tuae ubi sint, demonstres 55, 2.
- Tenebrosus* per iter it passer 3, 11.
- Tenellulus* : tenellulo haedo delicatior puella 17, 15.
- Teneo* : tenes linguam clauso ore 55, 18. tenet complexa moechos 11, 18. tenent te puellae 55, 17. tenebat mandata mente 64, 209. tenuit te Thetis 64, 28. senex ipse sedes 67, 4. tenere in sinu 2, 2. Iovem 72, 2. tenens in gremio puellum 45, 2. tenentem mandata mente 64, 239.
- Tener* vacuola 20, 14. tenero poetae dicas 35, 1. tenerum Atyu vidit 63, 88. teneram virgineam rapis ad vivum 61, 3. tenerum corpus desleeteus vitis 62, 51. femur supposuisse 69, 2. tenera arista virens spica 19, 11. betá languidior sicula 67, 21. teneras manus porrigens 61, 218. teneris digitis quatiens 63, 10. papillis a tuis secubare vult 61, 105.
- Tenta* grandia medii viri 80, 6.
- Tento* : tentare omnia parati 11, 14.
- Tenuis*, flamma 51, 9. est Gelius 89, 1. tenuem telam tenens aranea 68, 49. tenui filo regens vestigia 64, 113. ungui carptus flos 62, 43. tenues tiunitus aere eiebant 64, 263.
- Tenus* nutrieum exstantes e gurgite Nymphae 64, 18.
- Tepefacio* : tepefecit membra frigida 68, 29. tepefaciet flumina caede 64, 361.
- Tepidus* : tepidi Favoni aura 64, 283. tepida limina 63, 65.
- Tepores* egelidos refert ver 46, 1.
- Teres* brachiolum 61, 181. bulbum 64, 364. tereti aere ciebant tinnitus *ibid.* 263. strophio vincta papillas *ibid.* 65. turbine versabat fusum *ibid.* 315.
- Tergum* : in tergo quod manticae est 22, 21. haud tergo hostibus notus 64, 340. terga caede cauda 63, 81. taura cava *ibid.* 10.
- Tero* : tristi lumina manu 66, 30. teras quod si maubus 23, 22. tereretur caeli ianua divis 68, 115. trito limine plautam iunixa 68, 71. — tritius si quid hae re 22, 13.
- Terra* queat dare finibus praesides 61, 73. aliena 68, 100. terrae sola maculans sanguine 63, 7. terram qui nobis dedit 68, 157. terrā canitum soedans 64, 224. procurrare *ibid.* 390. sub terrā quaerere venas 66, 49. Celtiberiā 39, 17. iniectā tunc labor 64, 153.
- Terror* : terroris expert Achillex 64, 339.
- Tertius* heres Pelopis 64, 347. tertia pars virginis 62, 63. praeda 29, 19.

- Testis* erit praeda 64, 353. on-
da Scamandri *ibid.* 358.
- Testor* : testatus in tabulas no-
men intulit 68, 122.
- Teter* : tetrum hunc morbum
deponere 76, 25. tetrà mento
te procreavit Scylla 60, 3.
- Texo* : texens telam aranea 68.
49.
- Textum* : texta pinea coniun-
gens carinae 64, 10.
- Thalamus* : thalami intra limi-
na 66, 17. in thalamo uxor
est 61, 192. pacato otia de-
geret 68, 104.
- Thiasus* ululat linguis trepi-
dantibus 63, 28. thiaso cum
Satyrorum 64, 263.
- Thyrus* : thyrus tectâ cuspide
64, 257.
- Tibia* barbara stridebat horri-
bili cantu 64, 265.
- Tibicen* Phryx grave canit ca-
lamo 63, 22. tibicine quo
serviat domus 61, 158.
- Tigillum* : tigillo suffixa ianua
67, 39.
- Timeo* : timetis nihil 23. 8.
hunc Galli et Britanni 29,
21.
- Timor* : timore non ullo vera
tegam 66, 72. timores quan-
tos corde tulit 64, 99.
- Tingo* : tincta conchyli fuce
purpura 64, 69.
- Tinnitus* tenuae aere ciebant
64, 263.
- Tinnulus* : tinnula voce conci-
neus carmina 61, 13.
- Tintino* : tintinant aures sopitu
51, 11.
- Tollo* : tollis lintea negligentio-
rum 12, 3. tollit lumina Ve-
sper 62, 2. tolle onos in-
gratum parentis 68, 142. tol-
lite faces 61, 121. tollat su-
percilia 67, 46. tollens ma-
nus 53, 4. me ales equus 60,
55. nepos gaudia impia 68,
123.
- Tondeo* : tondet os tuum cine-
rarius 61, 259.
- Torosus* : torosa cervice quate-
iubam 63, 83.
- Torpeo* : torpet lingua 51, 9.
- Torpor* subrepens in artus imos
76, 21.
- Torqueo* : torquens fila dextera
64, 314. — torta remigio unda
ibid. 13. tortis serpentibus
se incingebant *ibid.* 259.
- Torreo* : torreret flamma me-
dullas 100, 7. tostâ in India
45, 6.
- Torus* : toro in Tyrio accubans
vir 61, 172.
- Torvus* : torva proelia invisente
viro 66, 20.
- Tot* freta impotentia 4, 18. etc.
- Totidem* mox deprecor illi 92,
3.
- Toties* ulciscitur ambos 71, 5.
- Totus* imminet tibi vir 61,
173. tota defututa puella 41,
1. domus 64, 46. Thessalia
ibid. 32. virginitas 62, 62.
tota pulcherrima Leshia 86,
5. totum hoc studium 68,
19. totius lacus vorago 17,
10. tabernae frontem scri-
bam scipionibus 37, 9. to-
tum nasum te faciant dii 13,
14. orbem amplectitur Ocea-
nus 64, 30. toto animo *ibid.*
70. in anno 23, 20. corpore
64, 66. lecto 50, 11. pectore
ex te pendebat 64, 69. totâ
cum gente 79, 2. de mente
fugavi delicias 68, 25. ex
urbe ruentes 64, 393. istâ
trabe inrumasti 28, 10. vitâ
producere foedus amicitiae
109, 5.
- Trabs* : trabis natantis impetum
praeterire 4, 3. trabe istâ
tuâ inrumasti 28, 10.

Trado: tradidit quoi pater puellam 62, 60. tradite munera 66, 81. tradere amori infesto 93, 11. animam 30, 7. traditur pistrino et asino 97, 10. tradita quoi nunc sum 67, 9. nobis virgo *ibid.* 19. est mihi vestis pura 68, 15. sunt munera ad inferias 101, 8.

Transeo: transit rivus per medium iter 68, 60.

Transgredior: transgrediatur Alpes 11, 9.

Transfero: transfer limen pedes 61, 166.

Trecenti: trecentos hendecasyllabos expecta 12, 10. moechos tenet 11, 18. trecentis millibus antistans 9, 2. trecenta ad millia basiem 48, 3.

Trecenties comesset 29, 15.

Tremebundus: tremebunda adorta est canere 63, 11.

Tremulus parens 61, 51. tremuli lecti argutatio 6, 10. salis in undas procurrere 64, 128. parentis onus tolle 68, 142. tremulum corpus 64, 308. tempus 61, 161. tremula patris ulna 17, 13.

Trepido: trepidantem Somnum recepit Pasithea 63, 43. trepidantibus linguis ululat thiasus *ibid.* 28.

Tres: tria notorum suavia repererit 79, 4. tribus chartis explicare aevum 1, 6.

Tribuo tibi haec munera 68, 32.

Triginta iugera prati 115, 1.

Tripudium: tripudiis citatis celerare decet 63, 26.

Tristis: tristem conscendere montes 64, 126. tristi helleboro tristina suaviolum 99, 14. imbre madere genae 68, 56. ore manat rubor 65, 24.

somno devinctam lumina 64, 122. tristes animi curas levare 2, 10. ad inferias tradita munera 101, 8. — tristius helleboro suaviolum 99, 14.

Trivium: in triviis quaerunt vocationes 47, 7.

Truculentus: truculentum aequor ponti 64, 179. truculenta pelagi 63, 16.

Truncus: truncum corpus proiciet 64, 371.

Truso: trusantem puellae pupulum deprendi 56, 6.

Trux caper 63, 6. trucem Ponticum sinum negare negat 4, 9. truces iambos vibrare 36, 5.

Tuba: tubam cepit manibus niveis 63, 9.

Tuor: tuetur cedentem Thesea Ariadna 64, 53. tueri hortulum necesse est 19, 18. tuens sidera regina 66, 89.

Tugurium: tuguri pauperis pater 19, 6.

Tum: ut mihi tum visum est 10, 3. etc.

Tumidus: tumido Antimacho gaudeat populus 95, 10.

Tumulo: tumultabor terram iniecit 64, 153.

Tunc qui me vocat 44, 21. etc.

Tundo: tunditur litus unda 11, 4. tunderetur ab ustore semiraso 59, 5.

Tunica: tunicam pertundo 32, 11. ad mediam se sustulit

sicula 67, 22. tunicam crocinam candidus fulgebat 68, 134.

tunicas laxas dabunt scombris Volusi annales 95, 8. tunicis abiectis pervigilat 88, 2.

Tuor (i. q. *tueor*) villulam hortulumque 20, 5.

Turbidus: turbida procella rapacior 25, 4.

Turbo indomitus 64, 107. tur-

hine nigro 68, 63. tereti versabat fasum 64, 315. medio leti versantem *ibid.* 149.

Turgidulus : turgiduli ocelli rubent flendo 3, 18.

Turpiculus : turpiculo naso puella 41, 3.

Turpis moecha 42, 3. turpe esse Catullo 68, 27. non est *ibid.* 30. incedere 42, 8. turpi a probro mentem inhibere 91, 4. turpia p. obra 61, 103.

Turpiter inusta flagella 25, 11.

Tussis frequens quassavit me 44, 13. tussim non mihi ferat *ibid.* 19. malam pectore expuli *ibid.* 7.

Tutamen opis Emathiae 64, 325.

Tutus : in tuto te videre 31, 6. tuta omnia forent 3, 8.

Tympanum leve cepit manibus 63, 8, 9. tympano comitata Atyis *ibid.* 32. tympana plangebant palmis 64, 262. reboant 63, 21.

U.

Uber : (subst.) ubera lacte adulta 20, 11.

Uber (adi.) ager 46, 5.

Ubertim lacrimulas fundunt 66, 17.

Ubi sis futurus 55, 15. *et al.*

Ubicunque est, renidet Egnatius 39, 6.

Ubique foret Atyis 63, 46.

Udus : udo ore singultus cientem 64, 131.

Ulciscor : ulciscitur ambos 71, 5. ulta non es peccatum 44, 17.

Ullus : ulla aetas oblitteret mandata 64, 232. compar gavisus est columbo 68, 125. ullius trahis impetum praeterire 4,

3. ullo foedere 75, 3. 76, 3. timore non vero tegam 66, 72. ullos homines beatiore vidit 45, 25. ullis fletibus 99, 5.

Ulmus : ulmo marito coniuncta vitis 62, 54.

Ulna patris tremula dormientis pueri 17, 3.

Ultimus : ultima Britannia 29, 4. Thetys 88, 5. ultimi prati flos 11, 23. ultimus ex origine 4, 15. in Occidentis insula 29, 13. ultimos Britannos visens 11, 11.

Ultra prodeat scelus 88, 7.

Ultro ego deferrem 68, 40.

Ululatus : ululatus acutis agitant sacra 63, 24.

Ululo : ululat thiasus trepidantibus linguis 63, 28.

Umbilicus : umbilici novi 22, 7.

Umbra : umbram arboris attenuat falx 64, 21. umbrā sub pampinea educata uva 19, 14. umbras per aetherias advolat 66, 55. noctis pepulit 63, 41. umbris sub densis concinit Daulias 65, 13.

Umquam nec idem est beatus 22, 15. *et al.*

Unda iocaris 21, 5. *et al.*

Unanimus : unanimes ad fratres venisti 9, 4. unanimis non post coningibus 66, 80. sodalibus false 30, 1.

Unda alluit pedem 65, 6. Scamandri 64, 368. torta romigio *ibid.* 13. undā Eoā tunditur litus 11, 4. undae Lydiae lacus 31, 13. undas in adversas salis procurrere 64, 128. propter fluminis *ibid.* 282, per liquidas Neptuni nasse *ibid.* 2. proclivas iucitat Zephyrus *ibid.* 271. undis in mediis versatur 64, 168. magnis curarum fluctuat

- ibid.* 62. pelagi eíngentibus
ibid. 185. spumantibus *ibid.*
 155, 68, 3.
Unde negant redire quemquam
 3, 12. etc.
Undique quot omnes estis 42,
 2. et *al.*
Ungo: uneti quod habebat Gal-
 lia 29, 4. uneta patrimonia
 devorare *ibid.* 23. — unctius
 caput referret 10, 11.
Unguento: unguentate marite
 61, 142.
Unguentum dabo 13, 11. un-
 guentis expers coma 66, 78.
Unguis: ungui tenui carptus
 flos 62, 43. unguibus a tuis
 regulina 23, 9.
Unicus: unica amicitia 100, 6.
 fama 61, 228. unicum ami-
 cum me habuit 73, 6. flet
 filium mater 39, 5. unice
 gnate 64, 215. imperator 29,
 12. etc.
Unigena Memnonis ales equus
 66, 53. unigenam Phoebe re-
 linquens 64, 301.
Unus caprimulgus 22, 10. Ita-
 lorum 1, 5. una atque altera
 hieras 68, 82. ex multis capsu-
 la *ibid.* 36. nox perpetua dor-
 mienda est 5, 6. salus haec
 est 76, 15. unius assis aesti-
 memus 5, 3. uní (pr. *unius*)
 pili facit 17, 17. uno huic
 domino serviamus 45, 14.
 unum hunc excipio 15, 13.
 atque unicum amicum ha-
 buit 73, 6. beatiorum me
 facerem 10, 17. unum quod
 est pro tantis laboribus 31,
 11. in unum millia creverunt
 113, 3. unam acmen mavult
 Septimius 44, 21 e nobis
 abstulit 62, 32. amavit 58,
 2. uno plus seculo manent 1,
 10. Catullo non contenta est
 68, 135. in lectulo 57, 7.
 me quis felicior vivit? 107,
 7. saltu tot bona possideat
 115, 5. Septimio facit deli-
 cias 45, 23. verbo dicere
 67, 15.
Urbanus ille Suffenus 22, 9.
 homo *ibid.* 2. si esses 39, 10.
 urbana Caesaris macula 57,
 4. urbanum morbum habet
 39, 8.
Urbs: urbis Dardaniae vinela
 solvere 64, 368. in urbem
 portat capella ubera 20, 11.
 urbe capta 62, 24. ex tota
 ruentes 64, 343. urbes bea-
 tas perdidit otium 51, 16.
 ad claras Asiae volemus 46,
 6. urbibus in suis 18, 3. in
 summis 64, 8.
Urgeo: urget nemo gravius et
 acerbius quam etc. 73, 5.
Urind Hiberá defricatus dens
 37, 20.
Uro: uror impensius 72, 5. uri-
 tur et loquitur 83, 6. flam-
 ma pectore intimo 61, 177.
Urtica me recuravi 44, 15.
Usquam quasi sit nulla 17, 20.
Usque pipilabat passer ad do-
 minam 3, 10. et *al.*
Usquedum in sinum tuum fugi
 44, 14. etc.
Usquequaque renidet Egnatius
 39, 2. et 15.
Ustor: ustore ab semiraso tun-
 deretur 59, 5.
Ustulo: ustulanda scripta lignis
 infelicibus 46, 8.
Usus si veniat 98, 3.
Uterque Neptunus 31, 3. no-
 strum 50, 4. utriusque petiti
 copia facta est 68, 39. utrum-
 que in pedem incidisset Iup-
 piter 4, 20. malum nactus
 est 71, 4. utrique gemelli
 57, 6. utrisque maculae pa-
 res *ibid.* 3.

Utinam ne puppes tetigissent
litora 64, 171. etc.

Utor bene 10, 32. uteris non
belle mann sinistra 12, 2.

Utpote quae fallaci excita somno
64, 56 etc.

Utrum sit, an non sit, nescit
17, 22.

Uva dulcis 20, 8. rubens 19,
14. uvam mitem educat vi-
tis 62, 50. uvis nigerrimis
diligentius asservanda 17, 16.

Uvidulus : uvidulam a fletu me
posuit 66, 64.

Uxor Meneni 59, 2. in thala-
mo est tibi 61, 192. uxorem
patruī perdepserat Gellius 74,
3.

V.

Vaccula tener profundit san-
guinem 20, 14.

Vacuus : vacuā in algā non
quisquam apparet 64, 168.

Vado : vadit fremit Atys 63,
86. vaga *ibid.* 31.

Vadum : ad vada reditum tetu-
lit 63, 47. vada pellit remis
64, 58. falsa puppi decurrere
ibid. 5.

Vagor : vagari mens avet 46,
7.

Vagus animi Atys 63, 4. Liber
64, 391. vaga cohors 63, 25.
vadit Atys *ibid.* 31. vagi so-
lis lumina 64, 272. vago cer-
tamine cursus victor *ibid.*
341. malo suspendam lintea
ibid. 325. pedem refringit
virgulta 63, 86. discedebant
64, 278. vagā nocte 61, 117.
vaga pectora 63, 13. vagis
ventis credita dicta 65, 17.

Valde : nil mihi tam valde pla-
ceat 68, 77. etc.

Valeo : valetis bene 23, 7. vale

puella 8, 13. in perpetuum
101, 10. valete hinc interea
14, 21. dulces comitum coe-
tus 46, 9. valeat cum moe-
chis puella 11, 17. valere
ipse opto 76, 25. valens so-
ror 89, 2. valentem iuventam
exercete 61, 234. valente
brachio 20, 20.

Vallis : valle de pronn volutus
rivus, 68, 59. sub alarum
habitat caper 69, 6.

Vanesco : vanescere luctum no-
lite pati 64, 199.

Vanus : vanis ventis instantem
cornua prostravit 64, 111.

Vappa cum isto satis famem
tulistis? 28, 5.

Vario : variabunt pectora pal-
mis 64, 352. variata figuris
vestis *ibid.* 50.

Varius : vario in divitis hor-
tulo 61, 91. coeli lumine 66, 4
59. varii sermones incidere
nobis 10, 6. variae viae re-
portant profectos 46, 10.

Vasto : vastabat moenia Troica
64, 347. vastatum fines As-
syrios ierat 66, 12.

Vastus : vasta Charybdis 64, 156.
vastō mari 31, 3. vasta ma-
ria 63, 48. vastos in pelagi
aestus aciem protenderet 64,
127.

Vecors furor 15, 14. vecordem
rixam excitare 40, 4.

Vegetus : vegetis sonipedibus
pepulit Sol umbras 63, 41.

Vehemens est Dea 50, 21.

Veho : vectus per aequora 101,
1. rate super maria 63, 1.
vecta ratis ad litora 64, 121.

Vellus : vellera mollia lanae
custodibant calathisci 64,
320.

Velo : velabat pulvinar amictu
vestis 64, 267. velatum fron-

- de vestibulum *ibid.* 294.
 amictu pectus *ibid.* 64.
Velum: veli inflati lintea 64, 244. vela candida *ibid.* 235.
Velut prati ultimi flos 11, 22. *et al.*
Vena: venas ferri sub terra quaerere 66, 49.
Vendito: venditare asse nates 33, 8.
Vendo: vendat cum gente Catullum 79, 3. vendere se 106, 2.
Venenum vitae crudele 77, 5. veneni dolos 23, 10. plenam orationem legit 44, 12. venena omnia colligam 14, 19.
Veneror: veneretur Divos carmine 90, 5.
Venia: veniam pudentem peto 15, 2.
Venio: venis iam 61, 202. venit aura secunda 68, 64. domum puella *ibid.* 144. villicus 20, 20. venimus ut huc 10, 5. fessi ad larem 31, 9. veniunt hero gaudia 61, 116. venisti domum 19, 3, 5. venere optatae luces 64, 32. veniam obuius leoni 45, 7. veniet iam virgo 62, 4. veni huc latus 61, 9. venite in ignem 36, 18. veniam iube, ad te meridiatum 32, 3. venias, licet, marite 61, 191. veniat Veronam 35, 3. si usus 98, 3. veniret ad hunc laeum 4, 23. venissent annua sacra 64, 389. venire flammam video 61, 122. veniens rursus liens 68, 82, venientem ab Oceano diem viderit 61, 90. ventum est ad rei subsellium 39, 2.
Venor: venanda carmina studioso animo 116, 1.
Venter dedit tussim 44, 8. ventre mendaci falsum puerperium 67, 48.
Ventito: ventitalas, quo puella ducebat 8, 4.
Ventosus: ventosum aequor 64, 12. ventosae procellae linguens promissa *ibid.* 59.
Ventus: ventum horribilem! 26, 5. in vento scribere 70, 4. crescente 64, 275. veniente 25, 13. venti aërii 64, 142. ventorum cursum requirere 25, 28. flamine pulsae nubes 64, 240. ventis concederet gnatum *ibid.* 213. vagis credita dicta 65, 17. vanis iactantem cornua 64, 111. ventos dicta inrita ferre sinis 30, 10.
Venustus nulla in tam magno corpore est 86, 3.
Venuste est inchoata magna Caecilio mater 35, 17.
Venustus homo 22, 2. venusta Sirmio 31, 12. soror 89, 2. venustum se esse facit 97, 9. venuste noster 13, 6. — venustiorum hominum quantum est 3, 2.
Ver refert tepores 46, 1. iueundum ageret florida aetas 68, 16. vere ponitur mihi corolla 20, 6. florido ponitur mihi corolla 19, 10.
Verber: verbera tua patere 63, 81.
Verbosus: verbosa loquela gaudet Venus 55, 20. verbosis quod dicitur 98, 2.
Verbum non faciet 74, 6. verbo uno dicere 67, 15. verba nostra audis 61, 98. quae locuta es! 66, 29. talia metuebant 84, 9.
Vere candidi tibi fulgere dies 8, 8. *et al.*
Verecundus: verecundae herae rara feremus furta 68, 136.

- Verror*: vereris erara ponti-
culi 17, 2. veremur nihil
istos 15, 6. verita non est
scekrare penates 64, 405.
verebis hunc Deum 20, 16.
- Veridicus*: veridicum oraculum
pandant sorores 64, 327.
veridicos cantus edebant Par-
cae *ibid.* 307.
- Vernus*: verna aura educit co-
lores distinctos 64, 90.
- Vero*: tum vero facito 64, 231.
et al
- Verpa* nihilo minore farti estis
28, 12.
- Verpus* ille Priapus 47, 4.
- Verro*: verrentes aequora pal-
mis abiignis 64, 7.
- Versiculus*: versiculos nihil ne-
cesse est 16, 6. delicatos
scribens 50, 4. versiculis ex
meis me parum pudicum pu-
tatis 16, 3.
- Verso*: versabat turbine fusum
64, 315.
- Versor*: versatur in undis me-
diis 64, 167. versarer toto
lecto 50, 12. versantem me-
dio in leti turbine eripui
64, 149.
- Versus*: versu lepido ad coe-
lum vocare 6, 17. versus
longe plurimos facit 22, 3.
- Vertex*: verticis flavi exuviae
66, 62. a vertice solvent
crines 64, 351. de tuo cessi
66, 39. e Bereniceo caesa-
riem vidit *ibid.* 8. dominae
abfore *ibid.* 76. flavo reti-
nens mitram 64, 63. mon-
tis pellucens rivus 68, 57.
e Felii advenit Chiron 64,
279. Peliaeo prognatae pi-
nus 64, 1. scopulorum se
praecepitem iccit *ibid.* 245.
summo Parnassi *ibid.* 391.
verticibus praeruptis *ibid.*
298.
- Verto*: vertor in occasum 66,
67.
- Verum* nescio, quid scorti di-
ligis 6, 4. *et al.*
- Verus*: vera si est religio Per-
sarum 90, 4. vera si nun-
tiantur 30, 11. non gemunt
66, 18. non tegam. *ibid.* 72.
— sive verius Tiburs sis
44, 5.
- Vesantio*: vesaniente vento de-
pressa navis 25, 13.
- Vesanus*: vesana flamma tor-
reret medullas 100, 7. ve-
sano Catullo satis superque
est 7, 10.
- Vestibulum*: vclatam fronde 64,
294. vestibuli regia tecta
ibid. 277.
- Vestigium*: vestigia candida
permulcens lymphis 64, 162.
divam me premunt 66, 69.
dulcia rixae nocturnae *ibid.*
13. errabunda regens. filo
64, 113. flammae cervae
praevertet cursa *ibid.* 342.
veteris poenae extenuata
ibid. 296.
- Vestis* decorata figuris 64, 266.
pura 68, 15. variata figuris
64, 50. vestis rarae munere
labefactes illam 69, 3. vestem
funestam deponant antennae
64, 234. veste sub molli lo-
cutum malum 65, 21. pur-
purea consternens cubile 64,
163. reiecta tradite papillas
66, 81.
- Veternum* stolidum excitare
17, 24.
- Vetulus*: vetuli Falerni mini-
ster 27, 1.
- Vetus* nomen 61, 213. veteris
Batti sepulcrum 7, 6. grabati
pedem in collo collocat 10,
22. ploxemi. gingivas habet
97, 6. poenae vestigia 64,
296. veterem in dominum

- fidem deseruisse 67, 8. veteres amores renovamus 96, 3. veterum scriptorum carmine Musae oblectant 68, 7.
- Vexo*: vexarentur malis moenia 64, 8.
- Via*: viam vorabit 35, 7. de via mulier 25, 5. viae variae reportant diverse profectos 46, 10.
- Viator* hunc Deum vereberis 20, 2, 16. viatori lasso dulce levamen rivus 68, 61.
- Vibro*: vibrare iambos truces 36, 5.
- Vicinus* Priapus dives est 19, 20.
- Vicis*: vicem mitrae non curans 64, 69.
- Victima* succumbens ferro 64, 370.
- Victor* certamine cursus 64, 341.
- Victoria* amat curam 62, 16.
- Video*: quantum video 28, 11. laborem frustra sumtum 116, 5. vides quem tute 20, 3. quod perisse 8, 2. vident ut faces quatiant comas 61, 77, 98. videt nil stupor meus 17, 21. non ae esse maritum 78, 5. qui praeconem cum bello puero 106, 1. non videmus manticam in tergo 22, 21. videtis quem hospites 4, 1. quam turpe incidere 42, 7. vident sidera furtivos amores 7, 8. videbam non hanc tibi esse matrem 91, 5. vidi eas voltu sereno 55, 8. vidit quis beatiores? 45, 25. liquidâ mente Atys 63, 46. puctu se vovere Divis 36, 9. vidistis rapere coenam de rogo 59, 3. viderunt Nymphas mortales 64, 16. videbis haec? 29, 5. videat quisvis 67, 16. viderit venientem ab Oceano diem 61, 90. videre lucem 50, 12. quemcumque in re quaslâ Sufficium 22, 19. quis hoc potest 29, 1. te in tuto 31, 6. videor venire flammenn 61, 122. videtur Suffenus rursus fossor 22, 11. ille par deo 51, 1. videbatur modo scurra 22, 13. videberis quoi bella? 8, 16. — visum ut tui repente mihi est 10, 3.
- Viduus*: vidua vitis 62, 49. viduas noctes 6, 6.
- Vigeo*: vigeant mandata memori corde condita 64, 252.
- Vigilo*: vigilat custodia 62, 33.
- Vilis*: villius es mihi et levior 27, 6.
- Villa* suburbanâ tuâ libenter fui 44, 7.
- Villicus* venit 20, 19.
- Villula* ad Austrî status opposita 26, 1. villulam pauperis heri tuor 20, 4. palustrem nutrivî 19, 1.
- Vimen*: vimine iunceo tectam villulam tuor 19, 2.
- Vincio*: vincita strophio papillas 64, 65.
- Vinco*: vicisti sola magnos furores 68, 121. vincemur igitur iure 62, 16.
- Vinculum*: vincla urbis Dardaniae 64, 368.
- Vindex*: vindice poenâ multantes facta 64, 192.
- Vinea* humilis purgatur rastris 64, 33. vineam tueri 19, 18.
- Vinum*: vini perniciēs lymphæ 27, 6. per vinum reddens mutua 50, 6. in vino non belle uteris sinistra 12, 2. non mine vino coena 13, 5.
- Violæ* luteæ mihi sunt 19, 12.
- Violo*: violasse cubile nati 67, 23. fidem sanctam 76, 3.
- Vir* levis 61, 102. sterilis 63,

69. tuas quae petet, ne ne-
ges 61, 152. toro tibi accu-
sans *ibid.* 172. prior illam
attigerat 67, 20. viri beata
domus 61, 157. cubile ade-
ant *ibid.* 183. sermones fi-
deles esse nulla speret 64,
144. ipsius ex gremio demta
68, 146. viro cara puella
62, 58. dulci iucunda ianua
61, 1. flavo conciliata 68,
130. iuranti nulla femina
credat 64, 143. ad virum
rapis virginem 61, 3. mit-
tens 66, 29. sine viro re-
licta membra 63, 6. amisso
68, 80. novo iuvante proe-
lia 66, 20. praesente 83, 1.
solo contentas vivere 111,
1. viri quod pepigere 62,
28. virum facta 64, 192. et
virtutum cuius Troia 68,
90. viros primores Argi-
vorum ad se ciebat Troia
ibid. 88.
- Virco*: viret vestibulum fron-
de velatum 64, 294. virens
spica 19, 11. virente pam-
pino dulcis uva 20, 8. vi-
rentium silvarum domina
34, 10.
- Virgatus*: virgati calathisci 64,
320.
- Virgineus*: virgineam zonam
solvere 67, 28. virgineis de
exuviis gesserat rixam 66,
14.
- Virginitas* tota non tua est 62,
62. virginitate longa foret
Hebe 68, 116.
- Virgo* bona 61, 20. patrona 1,
1. regia 64, 86. Rhamnusia
ibid. 346, 66, 71. 68, 77. iam
veniet 62, 4. dum intacta,
cura suis est *ibid.* 45 *et al.*
virginis e gremio procurrit
malum 65, 20. percussae ar-
tus 64, 365. virginem teue-
- ram rapis ad viros 61, 4.
virgine a parvâ cognoram 66,
26. virgines solvant sinus
61, 53. claudite ostia *ibid.*
231. integrae *ibid.* 37. vir-
ginibus a doctis servocat me
cura 65, 2.
- Virgultum*: virgulta refringit
pede 63, 86.
- Viridantia* Tempe linques Pe-
neus 64, 286.
- Viridis* Idae loca colam? 63,
70. viridem ad Idam citus
adit chorus *ibid.* 30. viri-
dissimo flore puella 17, 14.
- Virtus* fervida 64, 218. vir-
tutum omnium cuius Troia
68, 90. virtutes egregias fa-
tebuntur matres 64, 349. he-
rorum indicat vestis *ibid.* 51.
virtutibus magnis augens 64,
324. testis erit Scamander
ibid. 358.
- Vis*: vi iaciunt capita Maena-
des 63, 23.
- Viso*: visit quae 64, 55. visam
te incolumem 9, 6. visere
coetus tales 64, 408. non se
credit *ibid.* 55. portum *ibid.*
211. quod par est 62, 9. vi-
sens monumenta Caesaris 11,
10. maria vasta 63, 48. vi-
suo ad suos amores me du-
xerat 10, 2.
- Vita* quae tibi manet? 8, 15.
mea 45, 13. 109, 1. tua et
tu sitis felices 68, 155. vitae
spatium 63, 90. venenum
crudele 77, 6. vitae meae
maledicere 104, 1. vitam
agam 63, 71. egi puriter 76,
19. vitâ hâc quid magis op-
tandum 107, 8. pro dulci
talâ reddis praemia? 64,
155. longa iucundior gnate
ibid. 215. tota producere foc-
dus 109, 5. vitâ dulcius con-

- iugium 68, 106. frater amabilior 65, 10.
- Vitis* lenta 61, 107. vidua nascitur in nudo arvo 62, 49.
- Vito*: vitans onus iugi iuvenca 63, 33.
- Vitta*: vittae niveae residebant vertice 64, 310.
- Vivo*: vivis molesta 10, 33. vivit quis me felicior? 107, 7. vivimus Romae 68, 34. vive nec misce 8, 10. vivite bene 61, 233. vivat cui soror tam valens 89, 2. valeatque 11, 17. vivamus atque amenus 5, 1. vivere abrupto coniugio 68, 84. hac vivā dulce est *ibid.* 160. contentas viro solo 111, 1.
- Vivus*: vivā quā vivere dulce est 68, 160.
- Vix* tandem tollit lumina Vesper 62, 2. *et al.*
- Vocationes* quaerunt sodales mei 47, 7.
- Voco*: vocat me Sextius 44, 21. voca dominum domum 61, 31. vocaret aura laeva sive dextera 4, 20. vocare ad coelum versu 6, 17.
- Volatilis*: volatiles huc adde 55, 27.
- Volatus*: volatu Pegaseo ferar 55, 24.
- Volito*: volitabat Iacchus 64, 252. volitare snevit vagina cohors 63, 25. volitantem flamine cursura facit 64, 9.
- Volo*: volumus ad Asiae claras urbes 46, 6. volare sive palmaris sive linteae 4, 5.
- Volo* te ad coelum vocare 6, 17. accipiat cogitationes 35, 5. rideat 61, 216. si vis 55, 21. nos perdere 98, 5. vult non iam illa 8, 9. numerare millia ludi 61, 203. volumus scire 67, 18. volunt non longe abesse 66, 32. volebas quae tu 8, 7. voluisti amare 40, 8. quod voluit, fecit 74, 5. vollet non secubare vir a te 61, 104. vclim pol 20, 19. dicas Caccilio 35, 2. velit supposuisse femur 69, 2. esse pudica 76, 24. vellem omnia tibi displicere 54, 4. velles dicere 6, 3. vellet intescere pectus 64, 138. velle nec loven praes me tenere 72, 2. bene mereri desine 73, 1. placere nil studeo 93, 1. bene quem tibi 75, 7. volente te 61, 64, 69, 74.
- Vult*: vid. *Vult*:
- Voluntas* coelitum feret 11, 13.
- Voluptas* si qua est recordanti 76, 1.
- Volveo*:olvebat animo curas 64, 251. volutus rivus de prona valle 68, 59.
- Vomer*: vomere prono convellit taurus glebam 64, 40.
- Vorago* lacus limpidissima 17, 11. voragine tenaci mula derelinquit solem *ibid.* 26.
- Vorax* et alio 29, 2, 6. es *ibid.* 11. voraciore culo est filius 33, 4.
- Voro*: vorabit viam 35, 7. vorare lenta viri 80, 6.
- Vortex*: vortice amoris tanto te absorbens aestus 68, 107.
- Votum* redditum et acceptum 36, 10. solvite *ibid.* 2. voto maligno servisse ferunt 67, 5. vota suspendit tacito labe 64, 104. facta 4, 22. pristina 66, 38.
- Voveo*: vovit daturam scripta Vulcano 36, 4. vovere iocose Divis *ibid.* 10.
- Vox* cymbalū sonat 63, 21. vocem supplicis contentam haberes 60, 4. voce promis-

- aa dedisti 64, 139. altiore
 conclamate 42, 18. clariso-
 nâ pellentes vellera 64, 321.
 furtivâ loquentem audiui
 67, 41. moestâ adlocuta pa-
 trium 63, 49. tinnulâ con-
 cinens carmina 61, 13. vo-
 ces profudit pectore 64, 202.
 clarisonas fudisse e pectore
ibid. 125. missas audire *ibid.*
 166.
Vulgus: non, ut vulgus, te
 dilexi 72, 3. vulgi in ora
 pervenias 40, 5.
Vulturium suscitât nepos a ca-
 no capite 68, 124. vulturio
 avido sit data lingua exsecta
 108, 4.
Vultus: vultus feri Nereides
 64, 14. vultum genitoris lin-
 quens filia 64, 117. vultu
 declarant gaudia *ibid.* 34.
 sereno eas vidi 55, 8.

Z.

- Zona*: zonam diu ligatam sol-
 vit malum 2, 13. virgineam
 solvere 67, 28.
Zonula solvunt virgines sinus
 61, 63.

INDEX

NOMINVM PROPRIORVM.

A.

- Aeme* (puella Septimio amata) de ea 45.
Achilles, expers terroris 64, 339.
Achivi, fessi 64, 367.
Adria (pro mari adriatico) 36, 15.
Adriaticum, adriatici minacis litus 4, 6.
Acetaeus, aetacae fines 64, 3.
Aegeus (Thesei pater) 64, 213.
Aegyptus 66, 36.
Aemilius (homo impurus, ad quem 97).
Aethiops, Memnon 66, 52.
Aganippe (fons Musis sacer), frigerans, 61, 30.
Alpes altae 11, 9.
Alphenus vid. *Varus*.
Amastris (urbs Paphlagoniae) Pontica 4, 13.
Amathus (urbs Cypri) 36, 14.
Amathusia (Venus) duplex 68, 31.
Amor 45, 8.
Amphitrite, rudis 64, 11.
Amphitryoniades (Hercules) falsiparens 68, 112.
Ancon (urbs in agro Piceno) 36, 13.
Androgoncus (androgeus, Minos filius) androgonaea caedes 64, 77.
Antimachus, (poeta graecus) tumidus 95, 10.
Antius (C. Restio actor) 44, 11.
Aonius specus 61, 28.
Apeliota (ventus) 26, 3.
Aquinus (malus poeta) 14, 18.
Arabes molles, 11, 5.
Argivi 68, 87.
Argivus, argiva pubes, 64, 4.
Ariadne 64, 54.
Ariadneus, Ariadnea tempora 66, 60.
Arrius (homo insulsus, de quo 84.)
Arsinoë, (Ptolemaci uxor, sub nomine Chloridis ab Aegyptiis culta) 66, 54.
Asia capta 66, 36.
Asius (Asia palus Lydiae) Asia myrthus 61, 22.
Asinius (homo furax ironico Marrucinus dictus 12, 1. ad eum 12.)
Assyrius odor 68, 144. Assyrii fines 66, 12.
Atax (fluvius Galliae Narbonensis) 95, 5.
Athenae carae 64, 81.
Athos, (mons Macedoniae) 66, 46.
Alys, de quo 63.
Aufilena (meretrix) ad quam 110, 111.
Aufilena (puella formosa 100, 1.)
Aufilenus (eius frater) 100, 2.
Aurunculeia, 61, 86. vide *Iulia*.

B.

- Balbus*, 67, 3.
Battiades (*Callimachus*) 65,
 16, 66, 2.
Battus (*heros Cirenensis*) re-
 tus 7, 6.
Berenice, (*Ptolemaei uxor*) de
 eius coma 66.
Bereniceus vertex 56, 8.
Bithyni 31, 5.
Bithynia, 10, 7.
Dononiensis *Rufa* 59.
Bootes tardus 66, 67.
Boreas saevus 26, 3.
Britanni, ultimi et horribiles
 11, 12.
Britannia ultima 29, 4, *Britta-*
niae 29, 21.
Brixia mater amata *Veronae*
 67, 34.

C.

- Caecilius* (*amicus Catulli*) ad
 quem 35.
Caesar (*C. Julius*) magnus 11,
 10. ad eum 29, 54, 93.
Caesius (*malus poeta*) 14, 18.
Callisto, virgo *Lyconiae* 66,
 66.
Calvus (*C. Licinius*, *amicus*
Catulli) iucundissimus 14, 2.
salaputium disertum 53, 5.
 ad eum 14, et 50 et 96.
Camerius (*amicus Catulli*) ad
 quem 55.
Canopus (*Canopus urbs Ae-*
gypti) *Canopaea littora* 60,
 58.
Castor gemellus 4, 27.
Cato (*amicus Catulli*) ad quem
 56.
Catullus miser 8, 1. *vesanus* 7,
 10.
Cecropius (*Cecrops rex Athe-*
narum) *Cecropiae dapes* 64,
 79. *puppis* 64, 172.

- Celtiberia* (*regio Hispaniae*) ca-
 niculosa 37, 18.
Celtiberius, *celtiberia terra* 39,
 17.
Ceres 63, 36.
Chalibes 66, 48.
Charybdis vasta 64, 156.
Chiron 66, 280.
Cicero (*M. Tullius*) *disertis-*
simus 49, 2.
Cinna (*C. Helvius*, *amicus Ca-*
tulli) de quo 45, ad quem
 113.
Chidus (*urbs Cariae*) arun-
 dinosa 36, 13.
Coelius (*M. Rufus*, *amicus Ca-*
tulli) ad quem 58, et 100.
Cotchi 64, 5.
Colonia (*urbs incerti situs*) de
 qua 17.
Cominius (*homo pravus*) ad
 eum 108.
Canon (*astronomus clarus*) 66, 7.
Cornelius (*Nepos*) cui *Catullus*
librum suum dicat 1, et for-
 san 102.
Cornificius (*amicus Catulli*) ad
 quem 38.
Cranon, (*oppidum Thessaliae*)
 64, 36.
Creta 64, 82. *Cretum* *custos*
 (*Talus Gigas*) 55, 23.
Croesus 115, 3.
Cupido 68, 133.
Cupidines 3, 1, 13, 12.
Cybelle 63, 9.
Cyclades 4, 7.
Cycaeus, *cycaea specula* 67,
 32. *ibi vide sis annotationes.*
Cylleneus (*Cyllene*, *mons Ar-*
cadiae) *Cyllenium Plenum*
 68, 109.
Cyrenae (*urbs Africae nobilis*)
laserpiciferae 7, 4.
Cytorius, *cytorium iugum* 4,
 11.
Cyturus (*mons Paphlagoniae*)
buxifer 4, 13.

D.

Dardanius (*Dardanus Troiae conditor*) *Dardania* urbs 64, 368.

Daulias (*Philomela*, apud nostrum *Progne*) 65, 14.

Delius (*Delus insularum Cycladum media*) *Delia* oliva 34, 14.

Delphi 64, 393.

Dia (alias *Naxos*) 64, 52.

Diana, ad quam 34.

Dindymenus, *Dindymena* domina (*Cybelle*) 63, 13.

Dione (pro *Venere* noster usurpat) 56, 6.

Durrachium (urbs *Macedoniae*) *Adriae* taberna 36, 15.

E.

Egnatius (homo ineptus) in quem 39.

Emathius (*Emathia* vetus *Thesaliae* nomen) *Emathia* ops 64, 325.

Eous, *Eoa* unda (*oceanus orientalis*) 11, 3.

Erycina (*Venus*, a monte *Eryce*) fereus curas 64, 72.

Erythreus (*Erythros* regio *Africae*) *Erythreus* pulvis 61, 6.

Etruscus obesus 39, 11.

Eumenides 64, 193.

Eurotas (*Laconicae* fluvius) 64, 89.

F.

Fabullus (amicus *Catulli*) ad quem 13, et 28.

Falernum (nobile vinum) vetulum 27, 1.

Favonius (ventus) 26, 2. tepidus 64, 283.

Fides 30, 11.

Flavius (amicus *Catulli*) ad quem 6.

Formianus (*Mamurra Formii oriundus*) decoctor 41, 4. 43, 5.

Formianus (*Formiae* urbs *Latii*) *Formiana* macula 57, 4. *Formianus* saltus 114, 1.

Fortuna secunda 64, 222.

G.

Gallae 63, 12.

Gallia *Comata* 29, 3. *Galliae* 29, 21.

Gallicanus canis 42, 9.

Gallus (homo libidinosus) de quo 78.

Gellius (foedus homo) in quem 74, 80, 88, 90, 91, et 116.

Gnosius (*Gnossus* urbs *Cretae*,

Gnosia littora 64, 172.

Golgus (urbs *Cypri*) 36, 14.

Gortynius (*Gortynia* metropolis *Cretae*) *Gortynia* tecta 64, 75.

Graecus, *Graeca* pubes 68, 102.

H.

Hamadryades deae 61, 23.

Harpocrates (*Silentii* deus) 74, 4. 102, 4.

Hebe 68, 116.

Helena 68, 87.

Heliconeus collis 61, 1.

Hellespontius, *Hellespontia* ora 18, 4.

Hellespontus rapidus 64, 359.

Hercules 55, 13.

Heroës deum genus 64, 23.

Hesperus 62, 20.

Hiberi (gens *Hispaniae*) 9, 6.

Hiberus, *Hibera* carbasus 64, 27. praeda 29, 20.

Hibera urina 37, 20.

Hircani (*Asiae* populi) 11, 5.

Hortalus (amicus Catulli) ad quem 65.
Hydrochoos (signum Zodiaci) 66, 94.
Hymen et Hymenaeus 61, 4. seq. novus 66, 11.

I.

Iacchus florens 64, 252.
Ida (mons Phrygiae) viridis 63, 30.
Idalium (nemus in Cypro) sanctum 36, 12.
Idrus (mons Cariae) 64, 301.
Iliacus, Iliaci muri 68, 86.
Indi extremi 11, 2.
India tosta 45, 6.
Indus dens 64, 48.
Ionius, Ionii fluctus 84, 11.
Ipsithilla (amica Catulli) ad quam 32. dulcis *ibid.* 1.
Itali, 1, 5.
Itone (opp. Thessal.) sanctum 64, 228.
Itylus (filius Terei) absumtus 65, 44.
Iulia (nupta Manlio) in cuius nuptias 61.
Iuno maxima coelicolum 68, 138. *Lucina* (Diana) 34, 13.
Iuppiter aeternus 7, 5. magnus 34, 6. omnipotens 64, 171. omnivulus 68, 140. secundus 4, 20. superus 55, 5.
Iuvenius (Iuvenis pulcher) ad quem 48, 24, 81, et 99. melitius 99, 1.

L.

Ladas (cursor in Olympiis) 55, 25.
Lampsacum (urbs ad Hellespontum) 18, 2.
Lanuvinus (Lanuvium urbs Latii, ater atque dentatus 39, 12.

Laodamia, amore flagrans coniugis 68, 74. pulcherrima *ibid.* 105.
Larissaeus (Larissa urbs Thessaliae) Larissae moenia 44, 36.
Larius (Lar lacus in Orobis) Larium litus 35, 4.
Latmius (Latmus mons Cariae) Latmia saxa 64, 5.
Latonia (Diana) 34, 5.
Leo (sidus) saevus 66, 65.
Lesbia (amica Catulli) ad eam 5, 7, 51, 72, 75, 92, 107, 109.
Lesbius (forsan Clodius, homo certe impurus) de quo 79.
Lethaeus gurgis 65, 5.
Liber (avunculus Arrii) 84, 5.
Libo (homo foedus) 54, 13.
Libysinus, Libyssinae montes 60, 1.
Libyssus, Libysa arena 7, 3.
Iscinius vide *Calvus*.
Ligurius 17, 19.
Lucina Iuno (Diana) 34, 13.
Luna 34, 16.
Lybia 45, 6.
Lycæonius (Lycæon rex Arcadiae) Lycæonia virgo (Callisto) 66, 66.
Lydius, Lydia unda (Lacus Benaëus) 31, 13.

M.

Maenades hederigeræ 63, 23.
Mucnas 63, 69.
Magnus (Cn. Pompeius) 55, 6.
Magus 90, 1.
Malus, Malia lymphæ (fons in Thermopylis) 68, 54.
Mamurra (amicus Caesaris, homo impurus) 29, 3. patibicus 57, 2.
Manlius (Aulus Torquatus) in cuius nuptias 61. confectum.
Marrucini (populi Italiae) 12, 1.
Mavors 64, 395.
Medi 66, 45.

Mela (fluvius prope Brixiam) fluvius 67, 33.
Memmius (C. Gemellus, homo nequam) 29, 9.
Memnon, Aethiops 66, 52.
Menenius 59, 2.
Mentula (nomen fictum, sub quo Mamurram exagitat Catullus) de eo 94, 95, 114, 115.
Minois (Ariadne) 64, 60 et 248.
Minos (rex Cretae) magnanimus 64, 85.
Minotaurus (monstrum a Pasiphae genitum) 64, 79.
Mnemonides (Musae) 64, 288.
Musa Sapphica 35, 17.
Musae 64, 3.

N.

Naso (homo impurus) ad quem 112.
Nemesis 50, 20.
Neptunine, (Thetis) puleberina 64, 28.
Neptunius, Neptunia vincla (Muri Troiae a Neptuno exstructae) 64, 368.
Neptunus uterque 31, 3.
Nereides aequoreae 64, 15.
Nicaea (urbs Bithyniae) aestuosa 46, 5.
Nilus septemgeminus 11, 8.
Nonius Struma (homo pravus) 52, 2.
Novum Comum (Urbs in Insubria) 35, 8.
Nymphae marinae 64, 17.
Nysigena (Nysa urbs Indiae) Nysigenae Sileni 64, 253.

O.

Oarion (Orion sidus) 66, 94.

Oceanus altus 66, 68. Nympharum genitor 88, 6.
Oetaeus (Oeta Mons Thessaliae) Oetaei ignes 62, 7. Oetaeae Thermopylae 68, 54.
Olympus (Mons Thessaliae, pro coelo usurpat Catullus) 62, 1.
Otho (homo illepidus) 54, 1.

P.

Parcae 64, 307.
Paris 68, 103.
Parnassus (Mons in Phoeide) 64, 391.
Parthi sagittiferi 11, 6.
Pasithea (Gratularum una) 63, 43.
Pegasus volutus 55, 24.
Peleus Thessaliae columen 64, 26.
Peliacus (Pelion mons Thessaliae) vertex 64, 1.
Pelion 64, 279.
Pelops periturus 64, 347.
Penelopeus (Penelope uxor Ulixi) Telemachus 61, 229.
Peneos (Thessaliae fluvius) 64, 286.
Perseus pennipes 55, 25.
Persicus, Persicum baruspicium 90, 2.
Phaeton flammatus 64, 292.
Pharsalia (regio Thessaliae) 64, 36.
Pharsalius, Pharsalia tecta 64, 36.
Phasis (fluvius Colchidis) 64, 3.
Pheneum (urbs Arcadiae) Cylleum 68, 109.
Phrygius iudex (Paris) Phrygia domus 63, 20. Phrygium nemus 63, 2. Phrygii campi 46, 4. rivi 64, 345.
Phryx tibicen 63, 22.
Phthioticus (Phthiotis regio Thessaliae) Phthiotica Tempe 64, 35.

- Pimplacus* (*Pimpla* fons Boeotiae) mons 105, 1.
Piraeus (Athenarum portus) 64, 74.
Pisaurum (oppidum Umbriae) 81, 3.
Piso (L. Calpurnius) 28, 1.
Pollio (Asinius) 12, 6.
Polyxenius (Polixena Priami filia) Polixenia caedes 64, 369.
Ponticus (Pontus regio Asiae) sinus trux 4, 9. Pontica praeda 29, 19.
Porcius (homo pravus) ad quem 47.
Posthumia (mulier vinolenta) 27, 3.
Posthumius 67, 35.
Priapus 18. Verpus (*Piso*) 47, 4.
Prometheus sollerti corde 64, 295.
Propontis 4, 9.
Protesilaëus (Protesilaus dux Graecus Troiano bello) Protesilaëa domus 64, 74.
- Q.
- Quintia* (puella formosa, sed insulsa) de qua 86.
Quintilia (Calvi amica) 96, 6.
Quintius (sodalis Catulli) ad quem 82.
- R.
- Navidus* (Catulli rivalis, ad quem 40.) misellus *ibid.*
Reinus 29, 15.
Rhamnusia virgo (Nemesis a Rhamnunte pago) 64, 396. 66, 71. 58, 77.
Rhenum gallicum 11, 11
Rhesus (rex Thraciae) 55, 26.
Rhodus nobilis 4, 8.
Rhoeteus (Rhoeteum promontorium in Troade) Rhoetea littora 65, 7.
Roma 68, 34.
Romulus 28, 15. cinaedus (Caesar) 29, 5, 10.
Rufa (femina infimi pretii) Bononiensis 53, 1.
Rufulus 53, 1.
Rufus (homo foedus) ad quem 69.
Rufus (falsus amicus) ad quem 77.
- S.
- Sabinus* (Italiae populus) 39, 10.
Sabinus, Sabinum fundum 44, 1.
Sacae (populi Scythiae proximi) 11, 6.
Saetibus (Saetabum urbs Hispaniae) Saetaba sudaria 12, 14. 25, 9.
Salisubuli (Salii Martis sacerdotes) 17, 6.
Sapphicus (Sappho poetria) Sapphica Musa 35, 16.
Saturnalia optimus dierum 14, 15.
Satyri Nysigenae 64, 251.
Scamandrus (fluvius in Troade) 64, 358.
Scylla latrans 60, 2. vorax 64, 156.
Scyros (insula in Aegaeo mari) 64, 35.
Septimius 45, 1.
Serapis 10, 26.
Sextianus conviva 44, 10.
Sextius (homo insulsus) 44, 20.
Sileni Nysigenae 64, 253.
Silo (leno) ad eum 103.
Simonideus (Simonides, philosophus) Simonideae lacrimae 39, 8.

Sirmio (peninsula in laen Benaeco) venusta 31, 12.
Smyrna (Cinnae poema) 95, 5.
Socratio ad quem 47.
Sol 63, 39.
Somnus 63, 42.
Struma Nonius 52, 2.
Suffenus (malus poeta) 14, 19.
Sulla (Corn. Epicadus, liber-
tus) 14, 9.
Syriae 45, 22.
Syrius, Syrium olivum 6, 8.
Syri aperti 36, 12.
Syrtis 64, 156.
Stymphalius (Stymphalus pa-
lus Arcadiae) Stymphalia
monstra 68, 113.

T.

Tagus (Lusitaniæ fluvius) au-
rifer 29, 20.
Tappo (homo pathicus) 104, 4.
Telemachus (filius Ulissis) Pe-
nelopeus 61, 229.
Tempe (regio Pelasgidis)
Phthiotica 64, 35. viridantia
ibid. 286.
Thetys cana 66, 70, ultima 88. 5.
Teucus sanguis 64, 345.
Thalassius (Hymen) 61, 134.
Thallus (homo libidinosus) ad
quem 25. cinaedus ibid.
Themis 68, 153.
Thermopylae Oetaeae 68, 54.
Theseus 64, 53.
Thespius (Thespie urbs Boeo-
tiae) Thespie rupes (Heli-
con) 61, 27.
Thessalia 64, 26.
Thessalus, Thessala pubes 64, 288.
Thetis Neptunine 64, 28.
Thia (Solis mater) 66, 44.
Thiasus 64, 253.
Thracia horrida 4, 8.
Thyades evantes 64, 392.
Thynia (Asiae regio) 31, 5.

Thynus, Thynicatagraphi 25, 7.
Thyonianus (Thyone Bacchi
mater) merus 27, 7.
Tiburs (Italiae populus) 39, 10.
Tiburs suadus 44, 1.
Torquatus v. Manlius.
Transpadanus 39, 13.
Trivia (Diana) 66, 5. potens
34, 15.
Trinacrius, Trinacria Sicilia,
Trinacria rupes (Actna) 68,
53.
Triton (lacus Thraciae) rapi-
dus 64, 396.
Troia infelix 68, 99. nefas 68,
89. obscena 68, 99.
Troiugeneae 64, 356.
Troius, Troia tellus 65, 7.
Tyro (filia Salmonei) 64, 309.

U.

Umbra (populus Italiae) pa-
stus 39, 11.
Urania (Musa) 61, 2.

V.

Varrus (Alphenus Varus) 10,
1. ad 9. 22 et 30.
Vatinianus, Vatinianum odium
14, 3. Vatiniana crimina 53, 2.
Vutinius (homo fatuus) 52, 3.
Veneres 3, 1.
Venus bona 61, 44. ponto creata
36, 11. sanguinis expers 66,
90. sancta 68, 5.
Verannius (amicus Catulli) ad
quem 9, et 28. optimus 28, 3.
Verona (urbs Galliae Togatae)
35, 3.
Verraniolus 47, 3. vide *Vc-*
rannius.
Vesper 62, 1.
Vettius (L., homo putidus) 54,
2 ad eum 98.

470 INDEX NOMINVM PROPRIORVM.

Vibeni (homines nequam)
ad eos 33.

Z.

Virro (libidinosus homuncio,
ad quem 71.) miscellus 80, 7.

Volusius (malus poëta) de quo
36.

Zephyritis (Arsinoë a marito

Zephyro) 66, 57.

Zephyrus 46, 3.

INDEX IN ANNOTATIONES

ET

VARIETATEM LECTIONIS.

A.

- A** pro Ah a librariis scriptum. V. L. 61, 46.
 Abducere et adducere permu-
 tantur A. 75, 5.
 Abesse et abisse perm. V. L. 68, 85.
 Abire pro obire dicunt Romani. V. L. 66, 2.
 Ac et ad perm. V. L. 61, 31.
 Adspicere et accipere perm. V. L. 68, 13.
 Adulterii poena A. 15, 18.
 Aedes et sedes perm. V. L. 64, 48.
 Aeternus et alternus perm. V. L. 109, 6.
 Alis pr. alius, alid pr. aliud A. 66, 28.
 Alter — ille pr. alter — alter A. 57, 4.
 Amaracus A. 61, 7.
 Amastria A. 4, 13.
 Amathusia (Venus) cur duplex? A. 68, 51.
 Amor impotens quid? A. 35, 12.
 Amoris declarandi formulae ab oculis petita A. 3, 5.
 Amphitryoniades cur falsiparens A. 68, 112. Pheneum paludibus liberat. *ibid.*
 Ancon A. 36, 13.
 Androgens, ei. fabula A. 64, 77.
 Augustus et augustus perm. V. L. 64, 80.
 Animae defunctorum Oceanum transiturae creditae V. L. 66, 63.
 Antimachus Thebaida scripsit A. 95, 10.
 Antius (C. Restio) A. 44, 11.
 Annus adiective A. 9, 4. et A. 68, 46.
 Aquæ marinæ scelera expiantur A. 88, 6.
 Arabes cur molles? A. 11, 5.
 Arborea ducunt familiam A. 4, 15. genus inctant A. 64, 1. infelices A. 36, 8. iis tribuitur vox A. 4, 12.
 Arsinoë sub Chloridis nomine ab Aegyptiis culta A. 66, 54; unde Zephyritis dicta sit? A. 66, 57.
 Asia palus A. 61, 22.
 Asinius Pollio A. 12, 6.
 Atalanta, duae fuerunt eiusdem nominis A. 2, 11.
 Athos mons A. 66, 44.
 Atqui et atque perm. V. L. 66, 25.
 Atyis, eius fabula A. 63. *argum.*
 Aurelius A. 11, 1.

Aut abest in formula aut nihil
aut paulo A. 68, 131.

Avertere in malam partem A.
64, 5.

Aves in deliciis habitae A. 2.
argum.

B.

Bacchantes vitulos et iuvencos
discerpere soliti A. 64, 258.

Barathrum quid? A. 68, 108.

Batti sepulcrum A. 7, 6.

Battiades Callimachus unde sic
dictus? A. 65, 16.

Bellus quis dicatur? A. 78, 3.

Bennacus, eius undae eur Lydiae
dicantur? A. 31, 13.

Berenice, eius fabula A. 56. *ar-*
gum. eius coma in sidus versa
ibid. quem in coelo locum
teneat *ibid.* 65.

Bootes cur tardus? A. 66, 67.

Brixia mater Veronae A. 67, 34.

C.

Cacbinus ad undarum strepi-
tum translatus A. 64, 274.

Cadavera, eorum dilavatione-
fas habita A. 108, 4.

Caecilius A. 35, 1.

Caesaris monumenta A. 11, 10.

Calvus (C. Lic.) A. 14. *argum.*

Campus minor A. 55, 3.

Canis impudentiae imago A.
42, 16.

Capillum de omni pilorum ge-
nere dicitur A. 25, 1.

Capsula quid? A. 68, 36.

Carbonibus fores inimicorum
notatae A. 37, 10.

Carchesia mali quid? A. 64, 236.

Castor et Pollux, eorum tem-
plum 37, 2.

Catagraphi Thyini A. 25, 7.

Catullus emendatur

V. L. 10, 26. A. 2, 7.

— 17, 15. — 6, 12.

— 19, 5. — 8, 19.

— 20. — 14, 17.

— 20, 3. — 15, 2.

— 39, 17. — 18, 2.

— 57, 8. — 19, 7.

— 61, 158. — 25, 5.

— — 206. — 41, 7.

— 62, 14. — 63, 9.

— 64, 229. — 64, 94.

— — 243. — — 310.

— 68, 52. — — 409.

— — 110. — 65, 23.

— — 112. — 66, 7.

— — 155. — 66, 21.

— — 157. — 55.

— 76, 11. — 65.

— 97, 7. — 77.

— 102, 3. — 79.

— — — 67, 6.

— — — 20.

— — — 68, 131.

— — — 132.

— — — 143.

— — — 76, 5.

— — — 107, 3.

— — — 113, 1-2.

Celtiberi et Hispani capillum
ulere soliti A. 37, 17.

Cinerarii qui? A. 61, 138.

Cinis feminino genere usura-
patur A. 68, 89.

Cinna A. 95, 1.

Circus maximus A. 55, 4.

Cistae in Orgiis portatae A.
64, 260.

Chiron immortalis A. 64, 280.

Chloridos ales equus A. 66, 54.

Coelius (M. Rufus) A. 58, 1.

Coena rogo imposita a paupe-
rioribus diripi solita A. 59, 3.

Colonia A. 17.

Commodus quid? V. L. 10, 26.

Comparatio amoris coniugalis cum vite arbori inhaerente A. 61, 106. frigescentis cum flore succiso A. 11, 21. flammæ rutilantis cum crinibus A. 61, 76. Magni numeri cum aristis A. 48, 5. puellæ cum hoedis A. 17, 15. myrto A. 61, 21. Venere A. 61, 98. cum uvis A. 17, 16.

Componi, verbum in re funebri usitatum A. 68, 98.

Concubinus nuptæ iusso ton-
detur A. 61, 138.

Consecutio temporum neglecta A. 64, 126.

Conturbare de decoctoribus di-
citur A. 5, 11.

Cornu aduncum Phrygiæ ti-
biæ iunctum A. 64, 264.

Corpus pro pectus a librariis
substitutum V. L. 64, 221.

Corruere active pro prosternere
dicitur V. L. 68, 52.

Credere et tradere perm. A.
67, 9.

Crepidæ carhatinæ A. 98, 4.

Cybelle A. 63. *argum.*

Cycnea arx A. 67, 32.

Cyrene A. 7, 4.

Cyturus A. 4, 13.

D.

Daulias Progne unde sic dicta
A. 65, 14. dissensus in eius
fabula *ibid.*

De die pro multa adhuc die
A. 47, 6.

De et Di in verbis compositis
sæpiissime perm. V. L. 64,
208.

Dedere A. 61, 59.

Deprecor casui tertio iungitur
A. 103, 3.

Deprendi A. 56, 5.

Desiderium puella dicitur A.
2, 5.

CATUL. *Carm.*

Despuendi omen malum mos
A. 50, 19.

Destinatus A. 8, 19.

Diana cur *ἱερὰν* et *ἱερὰν* di-
cta? A. 34, 9. Trivia A. 34,
13. ei tribuitur cura frugum
A. 34, 17. Sancta mater *ἱε-
ρα* et *ἱερὰ* dicta A. 34, 21.

Dii littorales qui A. 4, 22.

Diligere et amare quomodo dif-
ferant A. 72, 4.

Dindymus A. 63, 2.

Dixerit pro dixisse videtur A.
84, 6.

Dispicere A. 66, 1.

Dissidium et discidium quo-
modo differant V. L. 66, 22.

Dominae vocantur puellæ et
uxores A. 61, 31.

Ducere et dicere perm. V. L.
68, 8. ducebat et dicebat V.
L. 8, 4.

Dum et cum perm. V. L. 64,
389.

Durrachium A. 36, 15.

E.

Eoa unda A. 11, 3.

Epithalamium quid? A. 61.
pag. 178.

Es et est perm. A. 67, 6.

Etrusci unde obesi A. 39, 11.

Expromere et exponere perm.
V. L. 65, 3.

Externus et extremus perm.
V. L. 68, 100.

F.

Faces in pompa nuptiali prae-
latae A. 61, 15.

Facta et fata perm. V. L. 65, 9.

Fescennina A. 61, 126.

Fides dea A. 30, 11.

Flagitare cum duobus casibus
quartis A. 55, 8.

O o o

Flagrare et fragrare perm. V.

L. 68, 144.

Flammeum A. 61, 8.

Flos de iuvenili aetate A. 17,
14. A. 24, 1.

Fors et sors perm. V. L. 64,
367.

Fucus et succus perm. V. L.
64, 49.

Furiosorum cura a propinquis
suscipienda A. 41, 5.

Furius A. 11, 1.

G.

Galli feminino genere inda-
cuntur A. 63, 12.

Gallia comata A. 29, 3.

Galliambicum metrum A. 63,
pag. 229.

Genae fletu tumidae A. 3, 18.

Gentiles qui? A. 68, 123.

Genus pro filius A. 61, 2.

Golgias A. 36, 14.

H.

H. positionem efficit A. 62, 4.
64, 20.

Harpocrates, eius fabula A. 74,
4.

Hecates coena in triviis ad di-
ripiendum proposita A. 47, 7.

Hellespontus ostreis abundans
A. 18, 4.

Hiberi A. 9, 6.

Hippomenes, ei nupsit Atalanta
A. 2, 11.

Hircani A. 11, 5.

Horatii lectio vetus defensa A.
19, 4.

Horatio vetus lectio adserta V.
L. 66, 55.

Hostia *εργασμένη* A. 68, 76.

Hostias maioribus tantum diis
immolare licebat A. 19, 15.

Hymni in Appollinem et Dianam
a pueris et puellis decan-
tati A. 34. *argum.*

I.

Iam et tam perm. V. L. 68, 77.

Idalius A. 36, 16.

Idomenae duae A. 64, 178.

Idrus A. 64, 301.

In superfluum A. 55, 14.

Incessus meretricum turpis A.
42, 8.

Inchoare A. 35, 13.

Indomitus dicitur de feminis
intactis A. 58, 118.

Infinitivus gerundii loco sub-
stantivo iungitur A. 62, 3.

Insto inservit paraphrasi A. 66,
50.

Invictus et invitus perm. V. L.
64, 204.

Ipsulae V. L. 17, 6.

Ira ad mare translata A. 4, 9.

Irredivivus pro irreparabilis A.
17, 3.

Itone A. 64, 228.

Itylus A. 65, 14.

Innetus et vinctus perm. V. L.
61, 68.

Iuppiter unde *εἰσπύς* A. 4, 20.

L.

Labans et labens perm. V. L.
63, 37.

Labor A. 31, 11.

Ladas A. 55, 25.

Lampsacum A. 18, 2.

Languor labans quid? V. L.
63, 37.

Lanuvium A. 39, 12.

Laodamia, eius fabula A. 68, 74.

Larissa A. 64, 36.

Laserpicium A. 7, 4.

Latera usu Veneris exhausta A.
6, 13.

Levis et lenis perm. V. L. 64,
318.

Libelli pro tabernis librariis A.
55, 4.

Libido in bonam partem A. 17, 5.
 Librorum partes et ornamenta A. 22, 5.
 Librorum praelectio ante editionem A. 44, 21.
 Liguri fossa A. 18, 19.
 Linen tangere malum omen A. 61, 166.
 Livius explicatus A. 30, 2, 31, 7.
 Lucina A. 34, 13.
 Ludi in Iovis honorem A. 64, 388.
 Lumen et limen perm. V. L. 64, 272. A. 66, 7.
 Lunae amor in Endymionem A. 66, 5.
 Luteum et lacteum perm. V. L. 19, 11.
 Luteus quid? A. 61, 194. color laetitiae index 61, 10.
 Lympha et Nympha perm. V. L. 61, 29.

M.

Maculae animi in vita contracta post mortem quoque conspiciendae A. 57, 3.
 Maenades pro Gallis A. 63, 23.
 Magi ex concubitu matris cum filio procreandi A. 90, 4.
 Magistri convivii A. 27, 3.
 Malia lympa A. 68, 54.
 Malum gratum puellis ab amatoribus munusculum A. 65, 19.
 Mene, imper. ultima correpta V. L. 10, 24.
 Manere cum casu tertio A. 8, 15.
 Manlius (Aulus Torquatus) A. 61 pag. 177.
 Mare pro abundantia rei cuiusdam A. 115, 2.
 Marrucinorum fides A. 12, 1.
 Membrae publicandorum li-

brorum laevigantur A. 1, 2.
 Memmius (C. Gemellus), eius nequitia A. 10, 12.
 Mihi superfluum A. 24, 4.
 Millia facere A. 5, 10.
 Minerva cur *plausisset*? A. 45, 7. cur patrona virgo? A. 50, 8. *edidisset* A. 64, 8.
 Minos cur iniustus A. 64, 75.
 Minotaurus, in eo depingendo et describendo variant numeri et auctores A. 64, 79.
 Modus adversarium invadendi A. 116, 7.
 Morbus pro vitio A. 33, 7.
 Mos mortuos ianuam versus collocandi A. 67, 6.
 Mucus et pituita quomodo differant A. 23, 17.
 Mugiles A. 15, 19.
 Munera Saturnalibus oblata A. 14, 4.
 Musae omnes fere sobolem produxere A. 61, 2.
 Mutare et mulciare perm. V. L. 12, 8.
 Myrtus Asia A. 61, 22.

N.

Nam et enim, non verisimile ea verba permutata esse V. L. 10, 26.
 Natorum cum parte similitudo maternae castitatis specimen A. 61, 121.
 Ne et nec perm. V. L. 64, 83, 68, 43.
 Nefas adiective dicitur A. 58, 88.
 Nemesis A. 50, 20.
 Neptunus duplex A. 31, 3.
 Nilus A. 11, 4.
 Nomina deorum pro eorum templis A. 10, 26.
 Non — sed pro non modo — sed etiam A. 44, 20.
 Novum Comum A. 30, 3.

Nox et vox perm. V. L. 63, 21.
 Nuces iactandi mos A. 61, 128.
 Numen et nomen perm. V. L.
 64, 134, 66, 7. numen et
 lumen *ibid.* numen et munus
ibid.
 Nunc et non perm. A. 66, 21.
 Nuptae corollis cinctae A. 61,
 6.
 Nutare de arboribus cunctis,
 non tantum conigeris V. L.
 64, 289.

O.

Obscenus pro detestabilis A.
 68, 99.
 Oculi nigri pars pulchritudinis
 A. 43, 2. ebrui A. 45, 11. tu-
 midi fletu A. 3, 18. eorum
 osculatio intimi amoris si-
 gnum A. 9, 7.
 Offirmare se A. 76, 11.
 Olim adiectivo arcte iungitur
 A. 96, 4.
 Omentum diis adoletum A. 90,
 6.
 Onyx vasculum interdum si-
 gnificat A. 66, 83.
 Oraculum Iovis Hammonis A.
 7, 5.
 Ortus omnia bella devorat A.
 3, 14.
 Orgia unde sic dicta A. 64, 260.
 Oris et aris perm. V. L. 64, 132.

P.

Pallii usus in coenis A. 25, 6.
 Parthi A. 11, 6.
 Pedes lavare mulieres viris so-
 lebant A. 64, 162.
 Pegasus A. 55, 24.
 Peliculus vertex A. 64, 1.
 Percoli et pertuli perm. V. L.
 68, 114.
 Perducere et producere perm.
 V. L. 109, 6.

Persei alata talaria A. 55, 25.
 Pes exiguus pars pulchritudinis
 A. 43, 2.
 Pes in navigiis quid? A. 4, 21.
 Petitor A. 44, 11.
 Phaedri locus explic. A. 54, 5.
 Phaselus A. 4, 1.
 Philoxenus Dionysii carminibus
 excrucietur A. 44, argum.
 Pila cuilibet tabernae apposita
 A. 37, 2.
 Pisaura sedes moribunda cur?
 A. 81, 3.
 Piso (Cu. vel L. Calpurn.) A.
 28, 1.
 Platanus in deliciis habita A.
 64, 291.
 Plauti locus explic. A. 55, 6.
 Ploxemus A. 97, 6.
 Plusquamperfectum et Imper-
 sectum iunguntur A. 66, 35.
 Poetae impii A. 14, 7.
 Polyxena A. 64, 369.
 Pompeius simpliciter Magnus
 vocatur A. 55, 6. ei. theatrum
ibid.
 Pontica Caesaris praeda A. 29,
 19.
 Ponticus sinus A. 4, 9.
 Pontus ob materiam navibus
 aedificandis aptam celebrata
 A. 4, 10.
 Posthumia A. 27, 3.
 Potens et impotens in amore
 A. 8, 9.
 Praepositiones neglectae V. L.
 37, 10.
 Praetextati nuptam domum de-
 ducentes A. 61, 81.
 Prendere quid? A. 55, 7.
 Pretium pro dispendio A. 77, 2.
 Priapus navigationis praeses A.
 17, 2.
 Pro et prae perm. V. L. 63, 383.
 Propontis A. 4, 9.
 Pueri, ita viri iuvenesque vo-
 cantur A. 12, 9.
 Pugillares A. 42, 5.

Q.

Quamvis pro valde, admodum
A. 12, 5, pro quantumvis A.
103, 2.

Que — que pro tam — quam
A. 57, 2.

Qui pro quo V. L. 62, 20.

Quid et quod perm.

Quisquis pro quisque A. 58, 28.

Quotidianus prim. producitur
V. L. 68, 39.

Quum et quam perm. V. L.
66, 23.

R.

Recoctus senis A. 54, 5.

Reddere pro dare A. 66, 37.

Rhamnusia virgo A. 66, 71.

Rhesi equi.

Rhodus A. 4, 8.

Romulus A. 29, 5.

S.

Sacae A. 11, 6.

Saetabis A. 12, 14.

Salaputium A. 53, 5.

Salinum a veteribus purissime
conservatum A. 23, 19.

Salisubuli A. 17, 6.

Sallustius emendatus V. L. 29,
2.

Saltatio pompa nuptiali instituta
A. 61, 14.

Saturnalia A. 14, 15.

Scelerati a feris potissimum peti
creduntur A. 45, 7.

Seyllae duae fuere, quarum
confunduntur A. 60, 2.

Scyros A. 54, 35.

Sed et et perm. V. L. 66, 22.

Sedere in malam partem V. L.
66, 22.

Sensit et sanxit perm. V. L.
64, 21.

Serapidis templum A. 10, 25.

Sestiana dieta A. 64, 10.

Sidera supra montes orientia
et occidentia A. 62, 7.

Sileni Nysigenae A. 64, 253.

Sinistrae usus in furando A.
12, 1.

Sirmio A. 31, 1.

Smyrna poema Cinnae, eius
argumentum A. 95, 1.

Solea mulierum A. 68, 72. So-
leae equorum ungulis non
clavis adfixae, sed tantum
alligatae A. 17, 26.

Sperare pro timere A. 64, 140.

Sponsae invitae raptae A. 61, 3.

Sternutamenta omina fausta et
iusta A. 45, 8.

Struma Nonius A. 52, 2.

Symphalia monstra A. 68, 113.

Suetonii locus expl. A. 29. *ar-*
gum.

Sulla (Corn. Epicadus) A. 14,
9.

Syri A. 36, 12.

T.

Tacitus et clamare de rebus
inanimatis A. 6, 7.

Tamen post voces etsi vel quam-
quam omitti solet A. 66, 75.

Tempe unde Phthiotica A. 64,
35.

Tempus (pars capitis) singulari
numero A. 61, 162.

Tener feminino genere V. L.
20, 14.

Terentius explie. A. 23, 5.

Terra corporibus defunctorum
iniicienda A. 64, 153.

Texere de navibus A. 64, 10.

Thallus A. 25. *argum.*

Theocriti locus expl. A. 11, 21.

Thetis num lubens nupta sit
Peleo A. 64, 20. Thetis et

Tethys quomodo differant A.
66, 20.

Thracia A. 4, 8.

Thyonianus cur Bacchus dictus

A. 27, 6.

Tibullus emend. et expl. A. 59, 3.

Tiburtinus ager A. 44, 1.

Tortus et totus perm. V. L. 64, 13.

Trinacria unde Sicilia A. 68, 53.

Tuba pro tibia A. 63, 9.

Tum et cum perm. V. L. 64, 19 - 20.

Tunc et nunc perm. V. L. 66, 24.

U.

Ululare de querentibus pariter ac de gaudentibus dicitur A. 63, 24.

Unanimus et unanimis, exanimus et exanimis, inermus et inermis saepe perm. V. L. 10, 4.

Unguentis lectuli inungi soliti A. 6, 8. eorum usus in conviviis A. 13, 10.

Unus et imus perm. V. L. 61, 171. Unus pro totus plane is qui esse debet V. L. 61, 171. A. 22, 10. cf. Cicero de Leg. 1, 2.

Uria V. L. 36, 12.

Urina dentes defricant Celtiberi A. 39. *argum.* et 18.

Ustor 59, 5.

Ut et ad perm. A. 66, 21. V. L. 68, 84.

V.

Varrus A. 10, 1.

Vatinius A. 52, 3. omnium bonorum in eum odium A. 14, 3.

Velle abundat A. 64, 138.

Veneres Cupidinesque cur ad exequias citentur? A. 3, 2.

Venti compar. cum equis equitantes et alati fuguntur A. 66, 54.

Venus Appia V. L. 36, 12. *venereis* et *venustus venustus* A. 36, 11. ad eius aram sanguinem fundere nefas habitum A. 66, 91. eius tactu omnia fiunt immortalia A. 66, 56.

Venustas A. 87, 3.

Versiculi a librariis ob repetitionem verbi omisi V. L. 49, 6.

Vestes rarae muneri puellis datae A. 69, 3.

Vexare et versari perm. V. L. 64, 80.

Vibennii A. 23. *argum.*

Victus et victus perm. V. L. 64, 125.

Vinciendi notio ad amorem translata A. 61, 33.

Virgilius expl. et emend. A. 66, 54. eiusd. locus expl. 50, 6. 64, 54. Virgilio vetus lectio adseritur A. 37, 1.

Visere ad aliquem A. 10, 1.

Volusii annales A. 36, 1.

Z.

Zonam quam ob causam virgines gerant A. 2, 13. soluta 61, 53.

INDEX CATVLLIANVS

SECYNDVM INITIA CARMINVM

DIGESTVS.

	<i>Carm.</i>	<i>Pag.</i>
A cmē Septimius, suos amores,	XLV	103
Adeste, hendecasyllabi, quot estis	XLII	102
Alphene immemor atque onaninis false sodalibus,	XXX	76
Amabo mea dulcis Ipsithilla,	XXXII	79
Annales Volusi, cecata charta,	XXXVI	88
Anne sana illa puella defututa	XLI	100
Aufilena, bonae semper laudantur amicae:	CX	345
Aufilena, viro contentas vivere solo,	CXI	346
Aureli, poter esuritionum,	XXI	53
Aut, sodes, mihi redde decem sestertia, Silo,	CIII	339
 Bononieus Rufa Rufulum fellat,	 LIX	 137
 Commoda dicebat, si quando commoda vellet	 LXXXIV	 316
Cinnae Thalle, mollior enniculi capillo,	XXV	64
Coeli, Lesbia nostra, Lesbia illa,	LVIII	136
Coelius Aufilenus, et Quintius Aufilenam,	C	336
Coenabis bene, mi Fabulle, apud me	XIII	35
Collis o Heliconei	LXI	142
Commendo tibi me ac meos amores,	XV	40
Consule Pompeio primum duo, Cinna, solebant	CXIII	348
Credis, me potuisse meae maledicere vitae,	CIV	339
Cum puero bello praecosem qui videt esse,	CVI	341
 Desine de quoquam quidquam bene velle mereri,	 LXXIII	 303
Diauae sumus in fide	XXXIV	83
Dicebas quondam, solum te nosse Catullum,	LXXII	301
Disertissime Romuli nepotum	XLIX	116
 Egnatius, quod candidos habet dentes,	 XXXIX	 96
Ego haec, ego arte fabricata rustica,	XX	52
Etsi me assiduo confectum cura dolore	LXV	249

	<i>Carm.</i>	<i>Pag.</i>
Flavi, delicias tuas Catullo,	VI	15
Formiano saltu non falso Mentula dives	CXIV	349
Furi et Aureli, eomites Catulli,	XI	29
Furi, quoi neque servus est, neque arca,	XXIII	60
Furi, villula nostra non ad Austri	XXVI	67
Gallus habet fratres, quorum est lepidissima coniux	LXXVIII	310
Gellius audierat, patrum obiurgare solere,	LXXIV	304
Gellius est tenuis: quidni? quoi tam bona mater	LXXXIX	321
Hesterno, Licini, die otiosi	L	117
Hunc ego iuvenes locum, villulamque palustrem,	XIX	50
Hunc lucum tibi dedico conseeeroque, Priape,	XVIII	48
Iam ver egelidos refert tepores,	XLVI	112
Ille mihi par esse Deo videtur,	LI	121
In te, si in quemquam, dici pote, putide Vetti;	XCVIII	333
Iucundum, mea vita, mihi proponis amorem	CIX	344
Lesbia mi dicit semper male, nec tacet unquam	XCH	324
Lesbia mi presente viro mala plurima dicit:	LXXXIII	315
Lesbius est pulcher: quidni? quem Lesbia malit,	LXXIX	311
Lugete, o Veneres Cupidinesque,	III	7
Male est, Cornifici, tuo Catullo;	XXXVIII	94
Marruelne Asini, manu sinistra	XII	32
Mellitos oculos tuos, Iuventi,	XLVIII	115
Mentula conatur Pimplaeum scandere montem:	CV	340
Mentula habet instar triginta iugera prati,	CXV	350
Mentula moechatur: moechatur mentula certe,	XCIV	326
Minister vetuli puer, Falerni,	XXVII	68
Miser Catulle, desinas ineptire,	VIII	19
Multas per gentes et multa per aequora vectus	CI	337
Multus homo es, Naso; nam tecum multus homo est, qui	CXII	347
Nascatur Magnus ex Gelli matrisque nefando	XC	321
Nemone in tanto potuit populo esse, Iuventi,	LXXXI	313
Ni te plus oculis meis amarem,	XIV	37

	<i>Carm.</i>	<i>Pag.</i>
Nil nimiam studeo, Caesar, tibi velle placere,	XCIII	325
Noli admirari, quare tibi femina nulla,	LXIX	297
Non ideo, Gelli, sperabam te mihi fidum	XC	323
Non, ita me Dii ament, quidquam referre potavi,	XCVII	331
Nulla potest mulier tantum se dicere amatam	LXXV	305
Nulli se dicit mulier mea nubere malle,	LXX	299
Num te laena montibus Libyissinis,	LX	139
O Colonia, quae cupis ponte ludere longo,	XVII	43
O dulci incunda viro, iucunda parenti,	LXVII	263
O Funde noster, seu Sabine, seu Tiburs,	XLIV	106
O Forum optime balneariorum,	XXXIII	81
O rem ridiculam, Cato, et iocosam,	LVI	133
O qui flosculus es iuventiorum,	XXIV	62
Odi et amo. Quare id faciam, fortasse requiris.	LXXXV	318
Omnia qui magni dispexit lumina mundi,	LXVI	254
Oramus, si forte non molestum est,	LV	127
Othonis caput oppido pusillum,	LIV	125
Paedicabo ego vos et irumabo,	XVI	42
Passer, deliciae meae puellae,	II	5
Phaesus ille, quem videtis, hospites,	IV	10
Peliaco quondam prognatae vertice pinus	LXIV	197
Peninsularum, Sirmio, insularumque	XXXI	77
Pisonis comites, cohors inanis,	XXVIII	69
Poetae tenero, meo sodali,	XXXV	86
Porci et Socraton, duae sinistrae	XLVII	113
Pulchre convenit improbis cinaedis	LVII	134
Quaenam te mala mens, miselle Ravide,	XL	99
Quaeris, quot mihi hasitationes	VII	18
Quid dicam, Gelli, quare rosea ista labella	LXXX	312
Quid est, Catulle, quid moraris emori?	LII	123
Quid facit is, Gelli, qui cum matre atque sorore	LXXXVIII	319
Quinti, si tibi vis oculos debere Catullum,	LXXXII	314
Quintia formosa est multis: mihi candida, longa,	LXXXVI	318
Quis hoc potest videre, quis potest pati,	XXIX	72
Quoi dono lepidum novum libellum	I	3
Quod mihi fortuna, casuque oppressus acerbo,	LXVIII	276
Risi nescio quem modo in corona,	LIII	124
Rufe, mihi frustra ac nequidquam credite amice,	LXXVII	309

CATUL. *Carm.*

P P P

	<i>Carm.</i>	<i>Pag.</i>
Saepe tibi studioso animo venanda requirens	CXVI	351
Salax taberna vosque contubernales,	XXXVII	91
Salve, nec minimo puella naso,	XLIII	104
Si, Comini, populi arbitrio tua cana senectus	CVIII	343
Si qua recordanti benefacta priora voluptas	LXXVI	306
Si quidquam eupido optantique obtigit unquam, et	CVII	341
Si quidquam mutis gratum acceptumque sepulcris	XCVI	330
Si quidquam tacito commissum est fido ab amico,	CH	338
Si quoi, Virro, bono sacer alarum obstitit hireus,	LXXI	300
Smyrna mei Cinnae nouam post denique messem,	XCV	327
Suffenus iste, Varre, quem probe nosti,	XXII	57
Super alta vectus Atys celeri rate maria,	LXIII	177
Surripui tibi, dum ludis mellite luventi,	XCIX	334
Varrus me meus ad suos amores	X	23
Veranni, omnibus e meis amicis	IX	22
Vesper adest, iuueues, consurgite, vesper Olympo	LXII	167
Vivamus, mea Lesbia, atque amemus,	V	14

INDEX EORVM,

QVAE IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

T ypographus Taurinensis L.	Pag.	III
Praefatio Frid. Guil. Doering		IX
Index editionum Catulli in sex aetates digestus		XV
<u>Aetas I. Natalis . . . . .</u>		<u><i>ibid.</i></u>
----- II. Aldina		XIX
----- III. Muretina		XXII
----- IV. Scaligeriana		XXIV
----- V. Vossio-Brouckhousiana		XXVIII
----- VI. Vulpiana		XXXI
Versiones et Metaphrases		XXXIV
C. Valerii Catulli vita ex editione Vulpiana		XXXVII
Nonnulla veterum Scriptorum de C. Valerio Catullo		
testimonia a Vulpio collecta		XLV
Vulpii diatribe de metris Catulli		LIII
CARMEN I. Ad Cornelium Nepotem		3
----- II. -- passerem Lesbiam		4
----- III. Luctus in morte passeris		7
----- IV. Dedicatio Phaseli		9
----- V. Ad Lesbiam		13
----- VI. -- Flavium		15
----- VII. -- Lesbiam		18
----- VIII. -- se ipsum		19
----- IX. -- Veranium		22
----- X. De Varri scorto		23
----- XI. Ad Furium et Aurelium		29
----- XII. -- Asinium		32
----- XIII. -- Fabullum		35
----- XIV. -- Calvum Licinium		36

CARMEN XV.	Ad Aurelium	Pag.	40
----- XVI.	-- Aurelium et Furium		42
----- XVII.	-- Coloniam		43
----- XVIII.	-- hortorum Deum		48
----- XIX.	Hortorum Deus		49
----- XX.	-----		52
----- XXI.	Ad Aurelium		55
----- XXII.	-- Varrum		57
----- XXIII.	-- Furium		60
----- XXIV.	-- Iuventium puerum		62
----- XXV.	-- Tullum		64
----- XXVI.	-- Furium		66
----- XXVII.	-- pocillatorem puerum		68
----- XXVIII.	-- Veranium et Fabulum		69
----- XXIX.	In Caesarem		71
----- XXX.	Ad Alphenum		75
----- XXXI.	-- Sirmionem peninsulam		77
----- XXXII.	-- Ipsithillam		79
----- XXXIII.	In Vibennios		81
----- XXXIV.	Ad Dianam		82
----- XXXV.	Caecilium invitat		85
----- XXXVI.	In Annals Volusii		88
----- XXXVII.	Ad contubernales		91
----- XXXVIII.	-- Cornificium		94
----- XXXIX.	-- Egnatium		96
----- XL.	-- Ravidum		99
----- XLI.	In amicam Formiani		100
----- XLII.	-- quandam		102
----- XLIII.	-- amicam Formiani		104
----- XLIV.	Ad Fundum		105
----- XLV.	De Acme et Septimio		108
----- XLVI.	Ad se ipsam de adventu veris		112
----- XLVII.	-- Porcium et Socratonem		113
----- XLVIII.	-- Iuventium		115
----- XLIX.	-- M. T. Ciceronem		116
----- L.	-- Licinium		117
----- LI.	-- Lesbiam		119
----- LII.	-- se ipsum de Struma et Vatinio		123
----- LIII.	De quodam et Calvo		124
----- LIV.	Ad Caesarem		125
----- LV.	-- Camerium		127

CARMEN LVI.	Ad Catonem	Pag.	133
----- LVII.	-- Mamurram et Caesarem		134
----- LVIII.	-- Coelium de Lesbia		136
----- LIX.	De Rufa et Rufulo		137
----- LX.	Accusat perfidiam duri amici cuiusdam		139
----- LXI.	In nuptias Iuliae et Manlii		140
----- LXII.	Carmen nuptiale		165
----- LXIII.	De Atty		174
----- LXIV.	Epithalamium Pelei et Thetidos		197
----- LXV.	Ad Hortalum		249
----- LXVI.	De Coma Berenices		253
----- LXVII.	Ad Ianuam moechae cuiusdam		268
----- LXVIII.	-- Manlium		274
----- LXIX.	-- Rufum		297
----- LXX.	De inconstantia feminei amoris		299
----- LXXI.	Ad Virronem		300
----- LXXII.	-- Lesbiam		301
----- LXXIII.	In ingratum		303
----- LXXIV.	-- Gellium		304
----- LXXV.	Ad Lesbiam		305
----- LXXVI.	-- se ipsum		306
----- LXXVII.	-- Rufum		309
----- LXXVIII.	De Gallo		310
----- LXXIX.	In Lesbium		311
----- LXXX.	Ad Gellium		312
----- LXXXI.	-- Iuventium		313
----- LXXXII.	-- Quintium		314
----- LXXXIII.	In maritum Lesbiae		315
----- LXXXIV.	De Arrio		316
----- LXXXV.	-- amore suo		318
----- LXXXVI.	-- Quintia et Lesbia		<i>ibid.</i>
----- LXXXVII.	(<i>Vid. Var. Lect. ad Carmen LXXV.</i>)		319
----- LXXXVIII.	In Gellium		<i>ibid.</i>
----- LXXXIX.	De Gellio		321
----- XC.	In Gellium		322
----- XCI.	-----		323
----- XCII.	De Lesbia		324
----- XCIII.	In Caesarem		325
----- XCIV.	-- Meutulam		326
----- XCV.	De Smyrna Cinnae poetae		327

CARMEN	XCVI.	Ad Calvum de Quintilia	Pag.	330
—	XCVII.	In Aemilium		331
—	XCVIII.	Ad Vettium		333
—	XCIX.	— Inventium		334
—	C.	De Coelio et Quintio		336
—	CI.	Inferiae ad fratris tumulum		337
—	CII.	Ad Cornelium		338
—	CIII.	— Silonem		339
—	CIV.	— quendam de Lesbia		<i>ibid.</i>
—	CV.	In Mentulam		340
—	CVI.	De puero et praecone		341
—	CVII.	Ad Lesbiam		<i>ibid.</i>
—	CVIII.	In Cominium		344
—	CIX.	Ad Lesbiam		344
—	CX.	— Aufilenam		345
—	CXI.	—		346
—	CXII.	In Nasonem		347
—	CXIII.	Ad Cinnam		348
—	CXIV.	In Mentulam		349
—	CXV.	—		350
—	CXVI.	Ad Gellium		351
Phaselus	Catulli totidem iambis puris graecis redditus			
	a Iosepho Scaligero			353
Catulli	Priapeum totidem iambis puris graecis reddi-			
	tum ab eodem			355
Catulli	epithalamium, seu Carmen nuptiale a Q. Sept.			
	Florente Christiano graecis versibus expressum			356
Carmen	ad Orualum graece redditum a Bonaventura			
	Vulcanio			359
Elegia	de Coma Berenices, reddita ex latina et vetere			
	Catulli metaphrasi, graecae ac suae linguae ab Anto-			
	nio Maria Salvini Florentino			361
Mureti	Galliambus in Bocchum			365
Index	primus in Catulli contextum			371
—	nominum propriorum			463
—	in annotationes et varietatem lectionis			471
—	Catullianus secundum initia carminum digestus			479

FINIS.

1. D. 3. 61

12

Facultate obienta.

CE 005787377

MC

